

מאמר

בְּחִצּוֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר

תורה ה'

מספר הק' ליקוטי מוהר"ן

עם

כל המפרשים והליקוטים

יו"ל ע"י

חבורת ההולכים בתורת ה'

כולל חצות
KOLLEL CHATZOS
— ארץ ישראל —

ניסן תשע"ח

מבוא והקדמה

ישמח ישראל בעושי וישמח ה' במעשיו, ברוך ה' אשר לא הסיר חסדו מאיתנו, אשרינו שזכינו לידע מאלו התורות וללכת בהם, ויה"ר שנזכה לקיים כל מה שכתוב בהם, אז נהיה אנשים כשרים כרצונו יתברך באמת.

ב"ה זה לנו כשנתיים ויותר אשר אנו זוכים ללכת בתורת ה' בצותא חדא, היושבת בגנים חברים מקשיבים, הדבקים בעץ החיים דעבדין מצותא בסטרין אחרנין, וב"ה שזכינו עד כה, כל תורה ועניניה עצותיה ותפילותיה, ובפרט תורה נ"ד אשר זכינו זה עתה ללכת בה, ולקיימה מעט או הרבה בקימת הצות וזכירת נגינת כנור של דוד לשוח עם לבבנו ולעסוק בעבודת ה' בעת רצון הגדול של הצות הלילה, כן נזכה הלאה.

ועתה אנו מתחדשים בהליכה עם תורה ה', הוא התורה אשר שמע והעתיק מזהרנ"ת זיע"א בראשית התחלתו, בהיותו אצל רביז"ל על ראש השנה לראשונה בימי חייו, ובה מרבה רבינו לדבר בשגב מעלת התפילה בכח, ברוך הוא וברוך שמו שבכותלי בית המדרש אשר אנו זוכים לעסוק בו בתורה ועבודה במשך הלילה, במקום רינה שם תהא תפילה בכח וברעמים, כאשר אבותינו ספרו לנו וכרצון רבינו הק'.

אף גם מאת ה' היתה זאת, שאנו זוכים לילך בה עתה, בפרוס עלינו ימי הפסח הק', אשר אף אם תורה זו נאמרה בראש השנה, מבואר בה יסודות איתנים בסוד מצות אכילת מצה ושמירה מחמץ, וכאשר מזהרנ"ת מרבה לדבר בהלכות ובמכתביו, ואף הלכה אחת מהלכות הפסח הוא הלכה ח' על ענין שביעי של פסח - בנויה ומיוסדת על תורה קדושה זו.

יה"ר שנזכה לשמור מחמץ בגשמיות וברוחניות, ולילך בצותא בכל התורות הק' כרצון רביז"ל, עדי נזכה לילך באור פני מלך חיים, בעיר הקודש ירושלים, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים, במהרה בימינו, אמן.

הכ"ד

זעירא דמן חבריא

יהושע מאיר דויטש

כולל חצות - ארץ ישראל

קובץ מפרשים וליקוטים
תורה ה' - בחצוצרות וקול שופר

תוכן הענינים

א.....	טובות זכרונות - סיפור אמירת התורה.....
ב.....	רינת ציון - סיפור אמירת התורה.....
ה.....	ליקוטי מוהר"ן - צורת הדף.....
י.....	ליקוטי תפילות.....
יד.....	קיצור ליקוטי מוהר"ן.....
יז.....	חיי מוהר"ן.....
יט.....	פרפראות לחכמה.....
כה.....	ביאור הליקוטים.....
לז.....	יקרא דשבתא.....
לז.....	זמרת הארץ.....
לח.....	ירח האיתנים.....
לט.....	מי הנחל.....
מב.....	עלים לתרופה.....
מז.....	מאמרי ליקוטי הלכות.....
מז.....	תפילין הלכה ד.....
נד.....	בציעת הפת הלכה ג.....
נח.....	פסח הלכה ח.....
סג.....	ספירת העומר הלכה ב.....
סט.....	חלה הלכה ג.....
עד.....	חזקת קרקעות הלכה ג.....
פ.....	העושה שליח לגבות חובו הלכה ב.....

ונוסף על זה:

ליקוטי מוהר"ן המבואר - פירוש נעימות נצח

פאר הליקוטים - חברותא לליקוטי מוהר"ן

ליקוטי מוהר"ן - עם ביאור מקור חכמה

סיפור אמירת התורה מספר

טובות זכרונות

חיל פעם ראשונה מאדומו"ר ז"ל שנתפעל מזה עד למדי על כל ימי חייו, כי נפל עליו על מוהרנ"ת אז בעת סעודת ש"ק של הלילה מורא ופחד גדול אשר לא ראה עוד מימי קדם שהיה אצל כמה גדולים על ש"ק, ובפרט שבעש"ק הזה עת הצהרים נכנסו שניהם הר' נפתלי ז"ל ומו"ה רנ"ת לרבינו ז"ל ודיבר עמהם הרבה, ואז אמר להם רבינו זל"ה בזה"ל איך וועל איך פירין גאר שוין אויף אנייעם וועג וכו' כידוע ונדפס כבר בחיי מוהר"ן.

ואח"כ בהזמירות של אזמר בשבחין היה רבינו זל"ה מתחיל כל חרוז והמסובין של המקורבין היו גומרין החרוז, וכשהגיע רבינו ז"ל להחרוז של נזמין לה השתא בפתורא חדתא היה מושך החרוז של אלו התיבות נזמין לה וכו' כמה פעמים, ונזכר מוהרנ"ת ז"ל שהיום אמר להם שיוליכם בדרך חדש לגמרי, ונתלהבו המסובין ומוהרנ"ת ור' נפתלי ענו ובמנרתא טבתא בקול גדול דנהרא על ראשין, כי זה שייד מה שאמר להם מקודם כניסת ש"ק, וכיוון מוהרנ"ת ז"ל במנרתא טבתא זה רבינו ז"ל שיאיר להן מעתה בראשינו ובמוחינו.

וגם עוד בעת שזמר רבינו ז"ל קודם הזמירות אשת חיל כפל ושילש אדומו"ר בניגון שלו כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון במתינות ובהמשכה גדולה, ונכנסו אלו התיבות באזני ובלב מוהרנ"ת ז"ל שזה מכוון רבינו ז"ל עליו מחמת השפלות והעניות שלו

התורה בחצוצרות בסי' ה' נאמרה בר"ה כידוע סמוך להתקרבות מוהרנ"ת זל"ה לרבינו זל"ה תקס"ג שעסק רבינו זל"ה בענין המתקת הגזירות שקורין פינקטין, בין קודם גז"ד לאחר גז"ד, אך העיקר התורות שנאמרו. בהתחלת ההתקרבות של מוהרנ"ת זל"ה, ידוע שכיוון אדומו"ר זל"ה על מוהרנ"ת זל"ה היינו שזה היה ג"כ סמוך לכניסת רבינו זל"ה לעיר בראסליב בתחילת חודש אלול, ומוהרנ"ת ז"ל נתקרב ובא לרבינו זל"ה בפרשת נצבים סוף אלול שנת תקס"ב, ואז אמר רבינו ז"ל תורה אתם נצבים סי' מ"ד ששם מדבר מענין מחאת כפים בהתפלה.

כי כשבאו אדומו"ר ומוהרנ"ת לביהכנ"ס דשם כי היו שניהם חדשים מקרוב באו להתפלל ותיכף על הפתח ביהכנ"ס עמד רבינו ז"ל על אסקופת ביהכנ"ס ואמר למוהרנ"ת ז"ל בזה"ל עפ"י הערט מען גאר ניט קיין שום פליעסקין אין קיין קולות מהתפלה דשם, ונכנסו והתפללו, ואח"כ כשהלכו לחזרה אמר רבינו ז"ל למוהרנ"ת ז"ל מיד האלטין פין דעם, ניט וויא דיא וועלט, זיי זאגין מיע דארף שטיין דאווינין שטיל כמו שעומדין לפני איזה מלך וכו', מיר זאגין אזוי וויא דעם בעש"ט וועג אז מיט קולות שרייען אין פליעסקין באם דאווינין ובזה יכולין אריין שפרינגין אין גן עדן אריין מיט שמחה, בחי' בואו לפני ברננה הודו לו ברכו שמו בקולות.

ועי"ז נאמרה התודה מ"ד בח"א וזה ש"ק קודם ר"ה היה ששמע מוהרנ"ת הזמירות ואשת

כידוע שרבינו ז"ל אמר עליו ער איז גאר אשטיקיל בלאטע, וממש נתמוגג לבו של מוהרנ"ת כי לבו היה נשבר מאד מחמת שהיה יודע שאביו ובני ביתו מקפידים עליו מאוד ע"ז שנסע לברסליב מכח חסידות כי אביו וחותנו היו מכת הפרושים, ובפרט שאלו שהיו נוסעים לרבינו ז"ל מקודם היו נקראים ווידיניקעס, והיו אצל המתנגדים לחרפון ולבזיון, ואביו ובני ביתו חשבו שיבוא עוד על ש"ק לחזרה, ולסוף הרגיש הארה כזאת שחישב בעצמו שפה נצרך לו לישב חדשים, ואח"כ שמע איך שרבינו ז"ל אמר ולחם עצלות לא תאכל וחזר כמה פעמים לא תאכל לא תאכל, מכ"ז הבין מוהרנ"ת שעליו נאמר כ"ז מאדומו"ר ז"ל.

וכן בסעודת שחרית ג"כ היה למוהרנ"ת גודל רמיזות וההארות מאדומו"ר זל"ה שמרמז לו שידע איך שיחזק א"ע בכל מה שיעבור עליו מלחמות, וזה יום א' שאחרי ש"ק היה ער"ה שחל אז ר"ה ב' ג', והב"ב חשבו שיבוא על ר"ה לחזרה כי לא היה מרחק רב מברסליב לנעמירוב רק ח"י ווערסט שהיה בקל לבוא, וכפי שביום א' היה יומא דשוקא בבראסליב והיו עוברים ושבים וכמה ב"א מנעמירוב היו על יומא דשוקא וראו את מוהרנ"ת ושאלו אותו אם יסע על יו"ט ר"ה הק' לביתו, והשיב להם שהיריד שלו לא נגמר עוד.

וכשבאו הסוחרים לביתם לנעמירוב ואביו של מוהרנ"ת ראה שבנו לא בא והבין שמסתמא הוטב בעיניו שם ההתנהגות מהחסידות הזאת יותר משאר הצדיקים שהיה אצלם מקודם, והגם שאביו בכלל היה חלוק מצד החסידות אפי' מאנשי הבעש"ט ז"ל, אעפ"כ זה היה יודע היטב שבנו מוהרנ"ת ז"ל הוא בעל מוח

גדול ולמדן מופלג בנגלה ובנסתר והוא אינו מטעה א"ע אפילו בהחסידות שלו ויודע ומבין להבחין בין צדיק שהלכה כמותו ובין שאינו כ"כ בדרך הנכון לפי מהותו ודעתו, היינו כי האב מכיר את בנו בפרט שידע איך שמוהרנ"ת בנו מתמיד גדול באהבת הגמפ"ת עם כל המפרשים ובפרט בפוסקים ובשו"ת מהוראה, כי חותנו ההגה"צ מו"ה דוד צבי הדריך אותו באופן כזה שיהיה ממלא מקומו ברבנות שלו. אך מוהרנ"ת זל"ה בחכמתו ובצדקתו מנעוריו השכיל להבטל מרבנות ע"כ אמר לחותנו ז"ל שרוצה מקודם לקיים המשנה אל תעשם קרדום לחפור בה ומוטב לעשות עבורו איזה חנות עם סחורה כי אביו היו לו כמה מסחרים עם כמה חנויות כי היה עשיר עצום, וכוננות מוהרנ"ת היה בכדי שזוגתו תשב ותעסוק בהחנות והוא יעסוק בעבודתו יתב"ש, אך אביו וחותנו חשבו שיקבל את הרבנות אח"כ.

ונחזור לענין ראשון, אפי' אביו ז"ל כשראה שהוא נתעכב בשם על ר"ה וגם על יו"כ יום הק' לא בא, אז הבין אביו שמסתמא טעם שם בנו מוהרנ"ת טעם כזה אשר לא טעם עוד מימיו ומעודו אצל שאר הצדיקים שהיה אצלם מקודם טעם כזה, אך הוא בעצמו לא הפיק רצון מן כת החסידים.

ואחר יו"כ כשבא מוהרנ"ת מבראסליב בוודאי לא קיבל אותו אביו בסבר פנים יפות כ"כ, וגם ב"ב שהיא זוגתו חרה לה שנפל כל העסק של החנות עליה, כי כשמוהרנ"ת בביתו עכ"פ היה מחשב החשבונות מהסחורות ומהחובות מהקונים שלוקחים בהקפה בחנות, והוא לא היה בביתו ב' שבועות מקודם ר"ה עד אחר יו"כ, ואגב שמע מאדומו"ר ז"ל כמה שיחות

נפלאות שאמר לו רבינו ז"ל מיר קענין זעך שוין פין לאנג וכו', ובפרט כמה תורות במשך השני שבועות האלו היינו מקודם ר"ה סי' מד מחאת כפיים.

ובר"ה גילה רבינו ז"ל התורה בחצוצרות סי' ה', ומוהרנ"ת קבל לפני רבינו ז"ל שהוא בעל מחשבה בלי שיעור וזה אחד מכ"ד דברים המעכבין את התשובה, הגם שהמחשבות הם מפלפול מגפ"ת וכיוצא מפוסקים, אך ורק מבלבלים בעת התפלה, ושם בהתורה הנ"ל אמר רבינו ז"ל כמה ענינים כאלו הנצרך לו היינו מה שכתב שם שצריך לפנות המוחין מחמץ, וגם היה נשמע אז המחלוקת מהזקן הידוע, ובפרט מהקדוש הצדיק דודו הה"ר ברוך זלל"ה הנראה לפני ב"א קצת כמו הפלגה, כי באמת ידוע שזה היה מחמת גודל קדושת של אדומו"ר זלל"ה שלא יהיו קטרוג מהס"מ על מה שוא בראת כידוע בסיפומע"ש איך שצעק כשזו הנשמה יורדת מה לי לעשות, וידוע שאמו של אדומו"ר הצדקת בעלת רוח הקודש ה"ה פיגא אחות הרה"צ הק' הר' ברוך ז"ל היתה אצל הרב ר' ברוך בכוונה עבודו ושאלה אותו מה זה שהעולם אומרים שאתה מרחק את בני, והשיב לה שאני מסתיר אותו מפני שאין העולם כדאי עוד לזה האור.

וכששמע שאמר רבינו ז"ל אוזן שומעת וכו' בקרב חכמים תלין ע"ש היטב, וגם מענין הקולות המובא ובפרט מענין צדיקיא עבדין מצותא בין הסט"א, ואח"ב בשבת שובה שמע התורה קרא את יהושע סי' ו' מענין דום לד', וכשבא לביתו התחיל להתפלל בקולות ובמחאות כפיים שקורין פליעסקין וגם

בשמחה גדולה, כי כ"ז היו מהתורות ששמע בעת היותו אצל רבינו ז"ל, התחיל קיטרוג מהביהכנ"ס שהיה מתפלל שם עליו, והוא היה מקודם חשוב בביהכנ"ס כי אביו היה איש למדן ועשיר, ובפרט מוהרנ"ת ז"ל היה מבני הנעורים החשובים הגדולים שם, וכעת כשראו שנתלהב לבו כ"כ היה קצת קנאה עליו אפי' מרבו ומבני הנעורים החשובים שהיו שם, ואמרו לאביו שיראה למנוע אותו עכ"פ שלא יסע לבראסליב כ"כ כי יהיה ג"כ מן הווידויניקעס ובוודאי אינו לפי כבוד אביו ובפרט לפני כבוד חותנו ה"ה ר' דוד צבי.

ומחמת כ"ז היה מוכרח להתעכב בביתו כל ימי החג הסוכות, הגם שכפי שהיה בוער לבו מהרגשתו מגודל קדושת והשגת של אדומו"ר ז"ל היה במחשבתו שנצרך לו להיות אצל רבינו ז"ל כמה זמנים כמו שידוע מההתקרבות של המגיד ממעזריטש להבעש"ט ז"ל שבתחילתו היה אצל הבעש"ט כמה חדשים, אך אעפ"כ מחמת כיבוד אב ואם וחותרו ושלום בית היה מוכרח לחוג את החג בנעמירוב מקום מגורתו, וכפי שעוד מקורבים לרבינו ז"ל בערך יותר ממנין עשרה ישבו באותה העיר הגם שלא היו מצוינים כ"כ כמו מוהרנ"ת ז"ל כי היו נקראים ווידויניקעס אעפ"כ היה משתתף עמהם בחבורה אחת והתפללו בכל ימי החג בסוכה גדולה שהיה לאביו וגם ספר תורה של אביו לקח לשם והתפללו בקולות ובמחאת כפיים וקיימו ושמחת בחגיך ביחד והעיקר היו מזמרים הניגונים ששמעו אצל רבינו ז"ל היינו אשת חיל ואזמר בשבחין וכיוצא...

סיפור אמירת התורה - מספר רינת ציון

זל"ה ה' היה מקודם הקרבנותו לאדמו"ר זל"ה בעל מחשבה לאין שעור שזה היה אצלו יסורים לעבודת השם יתברך, ומחמת זה לא היה השמחה שלו מהמצות בשלימות רק בשביל עולם הבא, והגם שהיה גם מקודם ירא שמים גדול ועצום, אך לא הרגיש שום חיות ממדת היראה והאהבה, כפי שמבואר בהתורה הזאת מזה, ומאז התפלל בקולות בחינת רעמים עין שם.

ואז כשאמר רבנו זל"ה ותאמין כי כל מצותא ומריבה שיש בין הצדיקים השלימים אין זה רק שיגרשו סיטרין או חרנין, עם הפסוק אוזן שומעת וכו', אמרו אחר כך [אנשי] הקבוץ למוהרנ"ת זל"ה שבזה נתישב דעתם כל כך כי לא הבינו מקודם איך יהיה על אור קדוש וטהור ובהיר כזה איזה קינטור, ובפרט חס ושלוש מחלוקת, אך כששמעו מאדמו"ר הפירוש של זה הפסוק אוזן שומעת וכו' הבינו שזה לטובתם עין שם היטב התורה הזאת, ומאז והלאה לא היה קשה להם שום קושיות מהמחלוקת אפלו על גדולי גדולים, כי זה רק כדי שיזכו המון עם לחיים בחינת תוכחת חיים, ומוהרנ"ת אמר שבזה התורה גלה לו רבנו זל"ה כל היקדות איך להתנהג, היינו איך להתפלל, ואיך לעשות מצות בשמחה מהמצוה בעצמה, ומדת היראה ואהבה, ולטהר את המחשבות בפבואר שם, בן נזכה לדרוך בנתיבות הקדושים האלו, שדרכו בו כמה וכמה ממקורבי אדמו"ר זל"ה, והעקר על ידי מוהרנ"ת זל"ה שעל ידו נשאר לנו ירושה גדולה הזאת בזה ובבא.

התורה ה' בחצוצרות הנאמרה בראש השנה הראשון של ההתקרבנות מוהרנ"ת זל"ה, הגם שזה דבר אדמו"ר לענין הפינקטין שהם גזרות שנשמעו, לבטלן ולהמתיקן פי'דוע, אך העקר נאמרה כמעט כל התורה הזאת לענין מוהרנ"ת הן על העבר שלו והן על העתיד, איך לעבוד עבודת ה' להבא, וכן לשאר אנ"ש שבאו על ראש השנה לאדמו"ר זל"ה, היו כמה מאנשי הקבוץ שכל אחד אמר שפיון אדמו"ר זל"ה בדבריו הקדושים רק בשבילו, היינו כפי שזה מוהרנ"ת ז"ל היה מקורב חדש משלשה שבועות, ועדין לא ספר את כל לבו ממדותיו ועבודתו איך שעבר עליו משנים הקודמות הן בגשמיות והן ברוחניות, לאדמו"ר זל"ה, אך דברים פרטים, כי לא הספיק עוד הזמן קצר מן קודם ראש השנה שנתקרב לדבר אודותיו, בראשון כי שאם כל דבור ודבור כמו הצמא שתאב לשאוב ולשתות לכבות ולרוות את צמאוננו, פי'דוע שאדמו"ר אמר מקודם ראש השנה על פ' "אתם נצבים" וכיוצא שגם זה הבין מוהרנ"ת ז"ל. שאדמו"ר זל"ה נותן לו כמו תחבושת ומזור לרפואתו הנצרך לחייו.

אך אף על פי כן בראש השנה בהתורה בחצוצרות המדברת מענין שמחת כל המצות, ומענין "ביומו תתן שכרו", שאין רוצה שכר עולם הבא רק שכר מצוה אחרת, עין שם, וכן לפשט מלב עקמומיות על ידי קולות בתפלה, ולפנות המחשבות הנקראים חמץ המובא שם, זה היה ממש כמו שדבר אדמו"ר רק עבור תקון נפשו לבד, מחמת שמוהרנ"ת

ליקוטי מוהר"ן

תורה ה' בחצוצרות

צורת הדף

👁️ התורה 'בחצוצרות'

באותיות מאירות עיניים

נדפס בסוף הקובץ

עם ביאור 'נעימות נצח'

וּלְעֵין בְּכָל עֵת בְּתַקוּן הָעוֹלָם. וְלִמְלֵאוֹת הַסְּרוּן הָעוֹלָם, וְלִהְתַּפְּלֵל בְּעִבוּרָם. וְעֵינָן הַתַּפְּלָה הֵן בְּשָׁנֵי שָׁנִים. הֵינּוּ קִדְּם גָּזֵר דִּין מִתְּפַלְּלִין כְּסֹדֵר הַתַּפְּלָה, וְאֵין צְרִיךְ לְהַלְבִּישׁ הַתַּפְּלָה, אֲבָל לְאַחַר גָּזֵר דִּין צְרִיךְ לְהַלְבִּישׁ הַתַּפְּלָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִבְיֵנוּ הַמְּלָאכִים הָעוֹמְדִים לְשִׁמְאֵל, וְלֹא יִקְטָרְגוּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דניאל ד): "בְּגִזְרֵת עֵרִין פִּתְגָמִין", הֵינּוּ לְאַחַר גָּזֵר דִּין, אֲזִי "בְּמֵאֵמֶר קוֹדֵישׁוֹן שְׂאֵלְתִין", אֲזִי הַצְּדִיקִים מְלַבְּשִׁים שְׂאֵלְתָם בְּמֵאֵמֶר:

ב אֲבָל אִיךְ יִדְעִינוּ בֵּין קִדְּם גָּזֵר דִּין בֵּין לְאַחַר גָּזֵר דִּין - עַל־יְדֵי הַמְּצוּוֹת שְׂאֵנוּ עוֹשִׂים, וְכוּלִין אֲנַחְנוּ לִידַע בֵּין קִדְּם גָּזֵר דִּין לְאַחַר גָּזֵר דִּין. וְדוֹקָא בְּשִׁעוּשֵׁי הַמְּצוּוֹת בְּשִׁמְחָה גְּדוּלָה כָּל כַּף, עַד שְׂאֵין רוּצָה בְּשׁוּם שִׁכְר עוֹלָם הַבָּא, אֲלֵא הוּא רוּצָה שִׁיזְמִין לוֹ הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְצוּה אַחֲרֵת בְּשִׁכְר מְצוּה זֹאת, כְּמֵאֵמֶר חֲכָמֵינוּ, זְכָרֹנָם לְבָרָכָה (אבות ד): "שִׁכְר מְצוּה־מְצוּה", כִּי הוּא נִהְיָה מִהַמְּצוּה בְּעֵצְמָה.

וְזֵהוּ הַחֲלוּק שְׁבִין נְבוֹאֹת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְבֵין נְבוֹאֹת שְׂאֵר נְבִיאִים, כְּפִרּוּשׁ רַש"י: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאִשֵׁי הַמַּטּוֹת וְכוּ' זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'", פִּרְשׁ רַש"י: כָּל הַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ בְּ"כֹה אָמַר ה'", נוֹסֵף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה, שֶׁהִתְנַבְּא: בְּ"זֶה הַדְּבָר". כִּי בְּחִינַת "כֹּה" הוּא אֶסְפֶּקְלָרְיָא שְׂאִינָה מְאִירָה, וְ"זֶה הַדְּבָר" הוּא בְּחִינַת אֶסְפֶּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה.

וְאֵלוֹ הַשְּׁתֵי בְּחִינּוֹת נְבִיאוֹת יֵשׁ בְּעִבוּדַת הַבוֹרָא. יֵשׁ אָדָם הָעוֹשֶׂה הַמְּצוּה בְּשִׁכְר עוֹלָם הַבָּא, שְׂאִינּוּ נִהְיָה מִהַמְּצוּה בְּעֵצְמָה, אֵלּוֹ לֹא הָיָה נוֹתֵנִין לוֹ עוֹלָם הַבָּא בְּשִׁכְרָה, לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ, וְזֶה בְּחִינַת "כֹּה", אֶסְפֶּקְלָרְיָא שְׂאִינָה מְאִירָה. כְּמוֹ אָדָם שֶׁרוֹאֶה אִיזָה דְּבָר מִרְחוֹק, כֵּן הוּא עוֹשֶׂה הַמְּצוּה בְּשִׁבִיל שִׁכְרָה הַבָּא לְעֵת רְחוּק, הֵינּוּ אַחַר עוֹלָם הַזֶּה. וְשִׁלּוּם שִׁכְר נִקְרָא בְּשֵׁם נְבִיא, כִּי רְאִשֵׁי תְבוּת שָׁל: יבֵּא בְּרִנָּה נְשֵׂא אֱלֻמוֹתָיו, וְשֵׁם בְּפִסּוּק הַזֶּה נִרְמַז עַל שִׁלּוּם שִׁכְר (תהלים קכ"ו): "הַלֹּדֶף יִלְךְ וַיִּכְכֵּה נוֹשֵׂא מִשֶׁף הַזֶּרַע", שֶׁמְצִטֵּעַר בְּעִשְׂיָתָהּ, "בֵּא יבֵּא בְּרִנָּה נְשֵׂא אֱלֻמוֹתָיו", שִׁישְׁמַח לְעֵתִיד, כְּשִׁיִּקְבַּל שִׁכְר הַמְּצוּוֹת. רְאִשֵׁי תְבוּת שָׁל יבֵּא בְּרִנָּה נְשֵׂא אֱלֻמוֹתָיו, רְאִשֵׁי־תְבוּת נְבִיא.

אֲבָל נְבִיא שֶׁמִּתְנַבֵּא בְּ"זֶה הַדְּבָר", שְׂאִינּוּ רוּצָה בְּשִׁכְר הַמְּצוּוֹת, אֲלֵא רוּצָה בְּמְצוּה בְּעֵצְמָה, שֶׁהוּא מְשִׁמַּח כָּל כַּף בְּעִשְׂיָתָהּ, עַד שֶׁמֵּאֵס בְּכָל מִין שִׁכְר, נִמְצָא שֶׁעוֹלָם הַבָּא שָׁלוֹ בְּהַמְּצוּה בְּעֵצְמָה. וְזֶה בְּחִינַת נְבִיא, הֵינּוּ שִׁלּוּם שִׁכְר, בְּבְחִינַת: "זֶה הַדְּבָר", בְּבְחִינַת אֶסְפֶּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה, כְּמוֹ אָדָם הַרוֹאֶה דְּבָר מִקְרֹב בְּרֵאִיָּה יָפָה וְבָרָה, כְּמוֹ כֵּן הוּא נִהְיָה מִהַמְּצוּה בְּעֵצְמָה, וְשִׁכְרוּ נִגְד עֵינָיו.

וְכִי שֶׁהוּא בְּמִדְרַגָּה הַזֹּאת, שֶׁעוֹשֶׂה הַמְּצוּה בְּשִׁמְחָה גְּדוּלָה כָּל כַּף, עַד שְׂאֵין רוּצָה בְּשׁוּם שִׁכְר עוֹלָם הַבָּא בְּשִׁבִילָהּ, הוּא יָכוֹל לִידַע בֵּין קִדְּם גָּזֵר דִּין לְאַחַר גָּזֵר דִּין. כִּי הַמְּצוּוֹת הֵם קוֹמָה שְׁלֵמָה, וְהֵם מְחִיין אֵת כָּל הַקּוֹמוֹת, הֵן קוֹמַת אָדָם, הֵן קוֹמַת עוֹלָם, הֵן קוֹמַת שָׁנָה, כִּי עוֹלָם שָׁנָה נִפְשׁוּ, הֵן מְקַבְּלִין הַחַיּוֹת מִהַמְּצוּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים ל"ג): "וְכָל מַעֲשָׂהוּ בְּאִמּוֹנָה", וְכָתוּב (שם ק"ט): "כָּל מְצוּתֶיךָ אִמּוֹנָה". וְהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הוּא אַחֲדוּת פְּשוּט עִם הַמְּצוּוֹת. וְכִשְׁמַעְשָׂה הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא

בְּחִצּוּצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפֵר הָרִיעוּ לִפְנֵי וְכוּ' (תהלים צ"ח)

א כִּי צְרִיךְ כָּל אָדָם לִזְמֹר: כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֲלֵא בְּשִׁבִילִי (סְנֵהֲדִין לז.). נִמְצָא כְּשֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁבִילִי, צְרִיךְ אֲנִי לְרְאוֹת

ו: 'מי שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעין', כי מי שיש בו יראה, קולו נעשה רעמים, כי רעם מסטרא דיצחק, כמו שכתוב: 'ורעם גבורותיו', ועל ידי יראה דבריו נשמעין, הינו משתמע קול לברייתא, כי תמן תליא שמיעה, כמו שנאמר (חבקוק א): 'ה', שמעתי שמעה יראתי'.

וזה פרוש (תהלים ק"א): 'גבורי כח עושי דברו לשמע בקול דברו'. איתא בזהר (לך ז): 'זכין למשמע קליו מלעילא, הינו על ידי הגבורות נעשה רעמים, ועל ידי יראה הלב שומע, והינו: 'והגות לבי תבונות', וכמו שכתוב (מלכים א"א): 'ונתת לעבדך לב שומע', וגם דבריו נשמעין לברייתא, וזהו: 'לשמע בקול דברו'. וזה בחינת קול השופר, דא שופר של איל, אילו של יצחק, בחינת: 'ורעם גבורותיו'. וזהו (תהלים פ"ט): 'אשרי העם יודעי תרועה', 'יודעי' דיקא, שיפגע הקול במת, בחינות עבי מטרא, ויהיה בבחינת רעמים, ומי ששומע תקיעת שופר מאיש ירא וחרד, בודאי לא ידאג כל השנה מרעמים, כמו שכתוב: 'בקולות וברקים עליהם נגליה, ובקול שופר עליהם הופעת', שבקול השופר הופיע עליהם מקולות וברקים:

ד אכל צריך לפנות את המחין מחכמות חיצוניות וממחשבות זרות. מחמץ שלא יחמיץ את חכמתו בחכמות חיצוניות ובתאוות, כדי שישווציא את הקול ויפגע במחו, יתעבד ממנו רעם, אבל בשגלגלתא דמחא אטום בטמאה, כמו שכתוב (ויקרא י"א): 'ונטמתם בם', אזי אין קולו נשמע. גם ישמר יראתו, שממנו תוצאות הקול, כמו שכתוב: 'ורעם גבורותיו', שלא יהיה לו יראה חיצונית, וזה (אבות פרק א): 'אם אין חכמה אין יראה; אם אין יראה אין חכמה'.

וזהו (שבת נו: ובסנהדרין כא:): 'ירד גבריאל ונעץ קנה בים'. פרוש: מהשתלשלות הגבורות, הינו יראה חיצונית, נעץ קנה בים החכמה. קנה דא בחינת קול היוצא מהקנה. הינו על ידי השתלשלות הגבורות, שהיא בחינת סוספיתא דהקבא, יראה חיצונית, נשאר הקול נעוץ באטימת השכל, ולא ישתמע לברייתא.

ועקר לשמר מחו שלא יחמיץ, וזהו (תהלים ס"ח): 'גער חית קנה', כדאיתא בזהר (פינחס ר"ב): 'קנה חיות' תשפר ותעשה ממנה ה"א, ותעשה מאותיות חמץ - מצה, הינו שלא תחמיץ חכמתך. וזהו לשון גער - לשון מריבה כי מצה - לשון מריבה. דצדיקיא עבדין מצותא בסטרין אחרנין, דלא יתקריבו למשכנא דקדשה. הינו כשתשמור את חכמתך שלא יפגם בו חכמות חיצוניות, שלא תהרהר בהרהורים רעים, שהם בחינת קנה דסטרא אחרא, כנגד 'קנה חכמה קנה בינה' דקדשה, על ידי יראה תנצל מבחינת חמץ, שהיא סטרא דמותא, כדאיתא מחמץ, תמן סטרא דמותא. ותאמין, כי כל מצותא ומריבה שיש בין הצדיקים השלמים, אין זה אלא כדי שיגרו שטרין אחרנין, וזה פרוש (משלי ט"ו): 'און שמעת תוכחת חיים בקרב חכמים תליו' - לשון תלויה ומריבה. כשאתה שומע מריבות שבין הצדיקים תדע, שזה משמיעין אותך תוכחה, על שפגמת בטפי מחך, שעל זה נאמר (משלי ב): 'כל באיה לא ישונו, ולא ישונו ארחות חיים', שאתה דבוק

בתקונו ובסדרו, אזי הקדוש ברוך הוא משמח בהם ומתענג בהם, כמו שכתוב (שם ק"ד): 'ישמח ה' במעשיו'. כמו בעל מלאכה, שעושה איזה כלי, והכלי הוא יפה, אזי הוא מתענג בה, והשמחה של הקדוש ברוך הוא היא מלבשת בהמצוות, כי הם אחדותו. ומי שעושה המצוה בשמחה מהמצוה בעצמה, נמצא כשנכנס בהשמחה שבמצוה, הוא נכנס בשמחת הקדוש ברוך הוא, שמשמח במעשיו, וזה בחינת (שם קמ"ט): 'ישמח ישראל בעושיו'.

נמצא פשיש איזה צער ודין בעולם שנה נפש, אזי בודאי נגרע משמחת הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב (בראשית ו): 'ויתעצב אל לבו', וכמו שכתוב (סנהדרין מו): 'שכינה מה אומרת - קלני מראשי' וכו'. וזה שנכנס בתוך השמחה. יכול בודאי לידע לפי ענין השמחה אם הוא קדם גזר דין, אם הוא לאחר גזר דין. גם יכול לידע על איזהו חלק מהקומה נגזר הדין, כי יודע לפי קומת המצוות. אם אין יכול לעשות בשמחה ראשי המצוות, הינו מצוות התלויות בראש, ידע שהדין נגזר על ראשי עולם שנה נפש, וכן בשאר קומת המצוות.

וזהו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מכילתא: ועין ביצה טז): 'בשבת - זכרהו מאחד בשבת, הינו שמחת ותענוג עולם הבא, שהוא בחינת שבת, ירגיש בששת ימי המעשה, שהן בחינת מעשה המצוות, שבהם נבראו עולם שנה נפש. וזהו (דברים כ"ד): 'ביום תתן שכרו' שיהא שכרו מהמצוות בעצמן 'ולא תבוא עליו השמש', שלא יעשה המצוות בשכר עולם הבא, שהיא אחר ביאת שמשו אחר מותו:

ג ועקר השמחה הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים ד): 'נתתה שמחה בלבי'. ואי אפשר ללב לשמח, אלא עד שיסיר עקמומיות שבלבו, שיהא לו ישרות לב, ואז יזכה לשמחה, כמו שכתוב (שם צ"ז): 'ולישרי לב שמחה'.

ועקמומיות שבלב מפשיטין על ידי רעמים, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ברכות נט): 'לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב, ורעמים הוא בחינת קול שאדם מוציא בכח בתפלתו, ומזה נעשה רעמים. כי איתא בזהר (פינחס רלה): 'כד קלא נפיק ואערא בעבי מטרא אשתמע קלא לברייתא ודא אינון רעמים', ועקר הרעמים הם מגבורות, כמו שכתוב (איוב כ"ו): 'ורעם גבורותיו מי יתבונן'. ובשביל זה אנו מברכין: שפחו וגבורתו וכו'. והגבורות הם בחינת כח וגבורה, שאדם מוציא את הקול בכח גדול, והקול הזה פוגע בעבי מטרא, הינו בחינת מחיו, שמשם יורדין טפין טפין, כמו שכתוב בזהר (פינחס רלה): 'באר מים חיים ונוזלים מן לבנון' - 'מן לבנון דמחא'. ובשפוגע בעבי מטרא, אזי אשתמע קלא לברייתא, הינו בחינת רעמים, וזהו (תהלים ע"ו): 'קול רעמו בגלגל', הינו בגלגלתא דמחא, כד אערא בגלגלתא דמחא, נעשה מהקול רעמים, ונשמע לברייתא.

וזה (שם מ"ט): 'פי ידבר חכמות', הינו הדבור היוצא מפי פוגע בחכמה, הינו בגלגלתא דמחא, ועל ידי יראה: 'והגות לבי' וכו', הינו שנתעורר על ידי יראה הרעם, נתעורר הלב, כמו שאמרו: 'קול מעורר הפונה'. וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ברכות

בחינת: "ישמח ה' במעשיו, ישמח ישראל בעושיו". כמיהם קמקומא דמיא - דא מחא, כמו שכתוב (שיר-השירים ד): "ונזולים מן לבנון". מסגא שתין פרסי - דא בחינת גבורות, ששים גבורים, ורעם גבורותיו.

וכי שדי פרשא גירא - 'פרשא': דא בחינת חסד, שהוא מוציא לאור תעלומות, דברים המצמצמין הוא מפרש אותם. גירא - דא (תהלים קמ"ד): "שלח חצצף ותהמם", דא בחינת: "שב לימיני" וכו'. קדמה ליה איהי - דא בחינת יראה שהיא קדם, שהיראה היא קודמת, כמו שכתוב (שם ק"א): "ראשית חכמה" וכו'. שרבה בר חנה ספר, שהלך כל כך במדת היראה, וראה גדל כח היראה, עד שיכול להבין על ידה בין קדם גזר דין לאחר גזר דין, וזהו בין שיצא וכו'. והדר מפרש איה יכול להבין, הינו על-ידי המצוות, שהם בחינת תלמא יומא וכו', יכול להבין. ודוקא פשעושוין אותן בשמחה, ועל-ידי שמחת המצוות יכול להבין. כי הקדוש-ברוך הוא משמח במעשיו, והשמחה היא מלבשת במצוות, כנ"ל, ואנחנו משמחין למטה גם כן בהקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב: "ישמח ישראל בעושיו", ואין רצוננו בשום שכה, אפלו שכה עולם הבא, כנ"ל.

וזה, איהו בזקיפו ואנן בשפולי, לפי שמחתו כן שמחתנו, ועל-ידי זה אנחנו יכולין להבין. והדר מפרש איה להשיג בחינת שמחה, על-ידי בחינת רעם.

וזהו: כי אתא רב דימי אמר: כמיהם קמקומא דמיא וכו', הינו בחינת: קול רעמך בגלגל. שיתין זה בחינת גבורות, הפוגעין בגלגלתא, ונעשה מפניו רעמים. ואשתמע קלא: זה בחינת הקול מעורר הפונה, בחינת: לא נבראו רעמים וכו'. והדר אמר, שעקר התגברות הגבורות אינו אלא על-ידי חסדים. וצריך לאכללא שמאלא בימינא, כנ"ל, ואף-על-פי-כן צריך לאקדמא את היראה, כי בעל אבדה מחזיר על אבדתו.

(כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה [קדושין ב:]: 'דרפו של איש לתור אחר אשה. משל לאדם, שאבדה לו אבדה' וכו'. פרוש: כי אהבה הוא בחינת איש ויראה היא בחינת אשה, כידוע. ועל-יבן צריך להקדים את היראה, כי אז תבוא אליו האהבה ממילא. כי האהבה הולכת ומחזרת אחר היראה תמיד, כי בעל אבדה מחזיר אחר אבדתו כנ"ל, כך שמעתי מפיו הקדוש בפרוש).

וזהו בחינת: וכי שדא פרשא גירא וכו' ואמר רב אשי: האי גלדנא דיקא וכו' ג'ל'דנא הוא בחינת שם אג"ל שהוא בחינת גבורות, כי הוא ראשי-תבות: א'תה גבור לעולם א'דני, כמובא, כי ג'לדנא הוא אותיות אג"ל, ושם אדנ"י בשלמות הינו שם אג"ל, כנ"ל.

וזה פרוש: בחצוצרות וקול שופר - וכו', הינו על-ידי בחינת קול דנפיק, כנ"ל, על-ידי-זה רעם היס וכו', נעשה בחינת רעמים, בחינת: "קול רעמך בגלגל". תבל וישבי בה - דא בחינת לבא וערקין דילה, כמו שאמרו: לא נבראו רעמים וכו', כי תבל - אותיות תיו לב. תיו - לשון רשימה, כמו שכתוב (חזקאל ט):

בסטרך דמותא, בחינת חמץ, בחינת ירד גבראל וכו', ותדע שגעץ קנה, הינו חכמות חיצוניות נעוצים בים חכמתך, ובודאי אם לא היה נפגם מחך, לא היה נשמע לך מריבות שבין הצדיקים, ואין המריבה אלא בשבילך, כדי שתשוב ממנות לחיים, מחמץ למצה, מחי"ת לח"א, ותשוב מיראה רעה, מקול פגום, מחכמה פגומה ליראה טובה, לקול טוב, לחכמה טובה. וכשתשמר את מחך מבחינת חמץ, שלא יהיה אטום, אזי יפגע קולך בגלגלתך, ויתעבד רעם, ויתפשט עקמומיות שבלבך, ואז תזכה לשמחה, כמו שכתוב: "ולישרי לב שמחה", וזה פרוש (תהלים פ"א): "אענך בסתר רעם, אבחהך על מי מריבה סלה", מי מריבה זה בחינת מצה, בחינת מחין. על-ידי-זה נעשה רעמים:

ה ותדע, שצריך לשתף הגבורות בחסדים, שמאלא בימינא, כמו שכתוב (תהלים ט): "בגבורות ישע ימינו", כי עקר התגלות על ידי החסדים, כמו שכתוב (שם ק"ו): "שב לימיני". וכן צריך לשתף האהבה עם היראה כדי שיתעבד רעמים, וזה מסטרא דימינא, מחא חורא ככספא (תקון ע). וזה 'וישב היס', הינו ים החכמה, "לפנות בקר" דא בקר דאברהם, בחינת: "אברהם אהבי" (שעיהו מ"א). "לאיתנו" דא גבורות הינו בחינת: "קול רעמך בגלגל".

וזהו (שיר-השירים ח): "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", כי עקר התגברות על ידי האהבה כמו שכתוב: "שב לימיני" וכו'. וזהו פרוש (תהלים כ"ט): "אל הכבוד" אלו דא חסד. 'כבוד' דא חכמה, כמו שכתוב (משלי ג): "כבוד חכמים ינחלו". 'הרעים' דא בחינת רעמים, הינו הגבורות בחינת רעמים צריך לשתף עמהם אהבה כדי שיפגעו בכבוד, בבחינת חכמה שיתעבד מהם רעמים, ותתגבר על אויביה כמו שכתוב: "שב לימיני" וכו'.

רשב"ם:

שיצא. סנפיר: בין שיצא לשיצא. סנפירין בגב הדג, אחד לצד הראש ואחד לצד הזנב: איהו בזקיפו. שהיה הולך כנגד הרוח: ואנו אזלינן בשפולי. כמו שהרוח הולך, דמים של ים אינם נובעין, אלא על-ידי רוח הולכין בהן: כמיהם קמקומא דמיא. כשיעור שמחממים קמקומא של מים חמין: ושדיא פרשא גירא. כשהיה שום אדם יורה בחץ ובקשת על שפת הים לארץ, הוי חזינו דקדמה לה ספינתא לחץ:

וזה פרוש: (כבא בתרא עג): אמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא, וסגאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכורא תלתא יומא ותלתא לילותא, איהו בזקיפו ואנן בשפולי. וכי תימא, לא מסגי ספינתא טובא. כי אתא רב דימי אמר כמיהם קמקומא דמיא מסגי שתין פרסי, ושדי פרשא גירא וקדמה ליה איהי. ואמר רב אשי ההוא ג'לדנא דיקא הוא, דאית ליה תרי שיצא.

ספינתא - לשון חשיבות, דא בחינת גבורה יראה, כמו שכתוב (שעיהו ל"ג): "יראת ה' היא אוצרו", שהיא עקר החשיבות. שיצא - לשון צרה, כמו שכתוב (במדבר ט"ז) "ואכלה אתם כרגע", ותרגומו: 'ואשצי יתהון'. תלתא יומא וילותא - דא בחינת מצוות, שיש בהם משכלות ומקבלות וחקות, וכתוב בהם (יהושע א): "והגית בו יומם ולילה". איהו בזקיפו ואנן בשפולי - זה

"והתוית תו", שג'רשם הקול בלב, כמו שג'אמר: לא נבראו רעמים וכו'. ועל ידי זה: נהרות ומחאו כף - בחינת שמחה, כנ"ל, "ולישרי לב שמחה".

ועל ידי השמחה יחד הרים ורגנו - רנה: לשון תפלה, כמו שכתוב (מלכים א' ח): "לשמע אל הרנה" וכו'. הרים בחינת צדיקים. הינו על ידי שמחת הלב יכולין להתפלל ולהלביש את תפלתן במאמר, כשיבינו כי נגזר הדיו, וזה פרוש יחד, שמלבישים תפלתם בספורים יחד.

מהתורה הזאת דבר רבנו זכרוננו לברכה בעצמו עם אנשיו... מדברי מוהרנ"ת בהקדמת 'ליקוטי תפילות'

מכלל דבריו הבנו, שעקר פונתו היתה בפשיטות, שנשתדל לעיין בהתורות הקדושות והנוראות שגלה לנו להבין ולהשפיל פונת אותה התורה למעשה. ונחשב דרכנו, כמה אנו רחוקים מאלו הדברים המזכרים בכל תורה ותורה, ונתפלל ונעתיר לה' ברבוי הפצרות ובקשות ותחנונים, שירחם עלינו ויזכנו ויקרבנו ברחמי המרבים, שנזכה לקיים כל מה שג'אמר שם באותה התורה. ונשפך שיחנו לפני השם יתברך על כל הדברים הנאמרים שם, שנזכה לקיים ולהגיע אליהם בשלמות.

וגם על-פי פשוטו יכולים להבין זאת, שיכולין לפרש שיחתו על-ידי כל תורה ותורה, למשל, התורה: "בחצוצרות וקול שופר" בס'מן ה' בליקוטי מוהר"ן א', שמתחלת, "פי חייב כל אדם לומר, בשבילי נברא העולם", נמצא, כשהעולם נברא בשבילי, צריך אני לראות ולעיין בכל עת בתקון העולם ולמלאות חסרון העולם ולהתפלל בעבורם וכו', וצריכים לידע, אם הוא קדם גזר דין או אחר גזר דין, כדי לידע איך להתפלל וכו' עיין שם.

והנה מהתורה הזאת דבר רבנו זכרוננו לברכה בעצמו עם אנשים מאנשיו, לענין תפלה, שהזהיר אותם לעשות מהתורות תפלות, ולמד אותם סדר תפלה, ותפס להם לדגמא תורה הזאת, והורה אותם בפשיטות, שיתחילו להסתכל על עצמם כמה הם רחוקים מכל זה, כי כל אחד מחייב לומר: כל העולם לא נברא אלא בשבילי ולהתפלל על חסרון העולם, ולידע, אם הוא קדם גזר דין או לאחר גזר דין, ואם כן, עתה יסתכל על עצמו, כמה הוא רחוק מכל זה, ויתפלל ויעתיר להשם יתברך שיזכה להגיע לכל זה, ושאלו אותו אז, כי אין זה צריך לנו עכשו, כי אנו רחוקים עכשו להתפלל על זה לפי מדרגתנו עכשו? השיב להם: הלא ישמעו אנשיכם מה שפיכם מדבר בהתורה הזאת כי הלא מבאר כאן, שכל אדם מחייב לומר, כל העולם לא נברא אלא בשבילי, ואם כן, החוב מטל על כל אחד ואחד בהכרח, ואינו יכול לפטר עצמו מזה וכו', כדברים האלה נשמע מפיו הקדוש זכרוננו לברכה בעצמו.

והנה באמת אם יזכנו השם יתברך לקיים דבריו בפשוטו, על פי הדרך המבאר כאן בפשיטות, בודאי יוכל כל אחד ואחד לפרש שיחתו, על פי דרך זה על ידי כל תורה ותורה. כי אפלו אם יהיה

הפחות שבפחותים והקל שבקלים, ואפלו אם עבר מה שעבר חס ושלום, אם יתעורר באמת לשוב אל ה', ויתחיל לשפף שיחו לפני השם יתברך, יוכל לפרש על ידי זה דיקא כל אשר עם לבבו. פי יתחיל לומר במר נפשו, הלא בשבילי נברא העולם, פי כן הזהירו אותנו חכמינו זכרונם לברכה שהוא חיוב על כל אדם לומר כן שכל העולם לא נברא אלא בשבילי, וכמה וכמה אני רחוק עכשיו מזה.

ואף שידמה לפי דעתו שהוא רחוק מאד מאד מזה בלי שעור, עד אשר אין ראוי לו לדבר כלל מזה שבשבילו נברא העולם, לפי מדרגתו הפחותה והשפלה שיודע בנפשו, אף על פי כן אדרבא על ידי זה דיקא יוכל לשפף שיחו ביותר. פי הלא באמת לאמתו בודאי החיוב עליו לומר כן שבשבילו נברא העולם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה חיב כל אדם לומר וכו', כל אדם דיקא יהיה מי שיהיה, רק שהוא נרחק כל כן עד שקשה לו לדבר מזה, אם כן איפוא אדרבא על ידי זה דיקא, ישפף לבו כמים נכח פני ה', כשיסתכל על עצמו כמה הוא רחוק מזה על ידי מעשיו וכו', ודיקא על ידי זה יכנוס בדברים עד שיוכל לדבר ולפרש כל לבו, את כל נגעי לבבו ומכאובי נפשו באותו העת. וכיוצא בזה בכל דבר ודבר מתורה הזאת, כי אחר כן יסתכל להלן בתורה הזאת, שמבאר שם, איך לידע בין קדם גזר דין לאחר גזר דין, הוא על ידי שמחה של מצוה לעשות המצוה בשמחה גדולה מהמצוה בעצמה וכו' עין שם.

ויתחיל להתפלל על זה, ולהסתכל על עצמו כמה הוא רחוק מזה, ויטעון טענות והפצרות לפני השם יתברך שיופיהו להגיע לזה. וכמו כן להלן יותר, שמבאר שם איך לזכות לשמחה וכו' שהוא על ידי רעמים על ידי שמפשיטין עקמימות שבלב וכו' ורעמים הם התפלה בכח וכו' ולזכות לזה צריכין לפנות המח ממחשבות זרות כמו שכתוב גער חית קנה וכו' שזה בחינת מצה וכו', וצריך לשמר עצמו במחשבות זרות כמו שכתוב גער חית קנה וכו' שלא יחמיץ את מחו בתאות והרהורים, ויגעור מיראות חיצוניות וכו', והעקר, לשמר עצמו מחמיץ, שלא יחמיץ מחשבתו בשום מחשבה חיצונה כלל וכו', וצריך שיהיה לו אמונת חכמים, ולהאמין שכל המחלקת שיש בין הצדיקים השלמים הוא רק בשבילו, כדי שיקח לעצמו תוכחה ומוסר על שפגם בטפי מחו, שעל זה נאמר "כל באיה לא ישובו ולא ישיגו ארחות חיים", כדי שיוזכר לשוב ממנות לחיים, מחמיץ למצה וכו' ועל כן אסור לו שיהיה קשה לו שום קשיא על המחלקת שבין הצדיקים האמתים, רק להאמין בכלם באמונה שלמה וכו'. עין שם כל התורה הנזכר לעיל.

והנה על כל הדברים האלה צריך לשפף שיחו בתחנות ובקשות הרבה שיוזכר להגיע לכל זה. פי כמה וכמה תפלות ותחנות צריך האדם להתפלל שיוזכר לפנות המוח ממחשבות זרות והרהורים ושלא יחמיץ את מחו בתאות ובחכמות חיצוניות והרהורים חס ושלום. פי כמעט כל אדם נלכד בזה מאד, וצריכין לבקש הרבה מהשם יתברך להנצל מזה ושיוזכר למחשבות זכות וקדושות, וכן כמה צריכין להתפלל לזכות לתפלה בכונה ובכח וכו' וכיוצא בזה בכל הדברים הנאמרים שם בתורה הזאת. וכן בכל תורה ותורה. ומשכיל על דבר יוכל להבין מעצמו דברים הרבה מתוך דברים אלו, וגם פי הבא לטהר מסיעין לו מן השמים. ואם יכין לבו, יהיה השם יתברך בעזרו ויזמין וישלח לו דבורים הרבה בפיו, שיוכל לפרש כל לבבו בכל עת על ידי כל מאמר ומאמר:

ליקוטי תפילות

תפילה ה'

אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם, בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול שופר עליהם הופעת בהגלותך מלכנו על הר סיני, ללמד לעמך תורה ומצוות. ובכן יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שתעזרנו ברחמיך הרבים לקיים מצוותיך בשמחה גדולה ותזפני ברחמיך הרבים להתפלל לפניך בכל בחי, וכל מיני פח שנמצא בי ברמ"ח אברי ושס"ה גידי, בבשר וגידין ועצמות ועורקים בחלב ובדם, וכל הפח שיש במוח שבראש ובמח שמתפשט בכל הגוף, וכל הפח שיש בחמשה חושים, וכל שאר מיני כחות - כלם יכללו בתוך התפלה, שאזכה להוציא הקול והדבור של התפלה בכח גדול ואזכה שיהיה קולי נשמע כמו רעם גבורותיך, והקול הזה יעזרר פונת לבי, שלבי יהיה שומע ומבין היטב מה שאני מתפלל לפניך, שאזכה להתפלל בכונת הלב. וזפני שיהיה לי יראת שמים - יראת הרוממות, ואהיה נשמר שלא יהיה לי שום יראה חיצונה כלל, שלא אירא ולא אפחד משום דבר שבעולם, לא משר וארון ולא משום אדם שבעולם ולא מחיה רעה ולסטים, ולא משום דבר שבעולם, ולא יהיה לי שום פחד ויראה חיצונה כלל, כי אם ממך לבד אירא ואפחד תמיד, ואזכה ברחמיך ליראה עלאה יראת הרוממות:

וזפני ברחמיך הרבים וחסדיך הגדולים לפנות את מחי ומחשבתי מחכמות חיצוניות וממחשבות זרות, שלא אטמטם את מחי ומחשבתי בתאוות והרהורים, חס ושלום, ולא אחמיץ את מחי ומחשבתי בחכמות חיצוניות ובתאוות, חס ושלום, ולא אהרהר בהרהורים רעים, שלא יהיה לי שום תרהור ומחשבת חוצץ בעולם כלל, רק יהיה מחי ומחשבתי נקי וזך וצח, שלא יכנס במחשבתי שום מחשבה חיצונה כלל. ותתן לי פח להתגבר על כל המחשבות רעות, מחשבות חיצוניות והרהורים. הבאים עלי לבלבל את דעתי, שלא אתן להם שום מקום לכנס במחי כלל. ואזכה לגער בהם ולריב עמהם לגרשם מעלי ומעל גבולי, שלא יהיה להם שום פח לכנס בדעתי כלל ואזכה לקדש את מחשבתי תמיד:

אנא ה', רחמן מלא רחמים, טוב ומטיב לכל, אתה ידעת את גדל עצם הפגם הגדול והנורא הנוגע בעולמות עליונים מאד על ידי כל מחשבה רעה, מפל שפון וכל שפון על ידי הרהור רע, חס ושלום, שהוא פוגם ומקלקל מאד בכל העולמות, ועוקר את האדם, חס ושלום, ממקור החיים, עד אשר קשה לו עוד לשוב ולהשיג ארחות חיים, וכל שאר הפגמים העצומים והנוראים עד גבהי מרומים, הנוגעים במקום שנוגעים, שנעשים על ידי כל מחשבה רעה והרהור הנכנס במח, חס ושלום. וגם אתה ידעת את גדל עצם ההתגברות שמתגברים עלינו בכל פעם, לבלבל את דעתנו במחשבות רעות והרהורים רעים. ובעזונותי הרבים לא נזהרתי להשמר מהם ולהתגבר עליהם, עד אשר פגמתי את מחי מאד על ידי מחשבותי הרעות שהכנסתי במחי, עד שכל מחי הוא מלא מחשבות חיצוניות. ועברתי על אסור חמיץ, שהייתי מחמיץ את מחי בתאוות והרהורים ובלבולים ובכל מיני שטותים. ולא די שלא הייתי מתגבר על המחשבות רעות, אף גם נתתי להם פח לכנוס במחי. ולא השתדלתי לגרשם כלל, ולא קימתי עצותיה הקדושים אשר גלית לי ברחמי הרבים לגרשם ממני בשב ואל תעשה, ולא שמעתי לקול מזרי. אזי לי, וי לי על הימים שעברו בבלבול הדעת ומחשבות רעות. "טבעתי ביון מצולה ואין מעמד באתי במעמקי מים ושבולת שטפתיני". כל דעתי ומחי נתערבב כל כך במחשבות רעות ובלבולים, עד אשר אפלו בשעה שאני חפץ להתגבר עליהם ולברח מהם, קשה עלי מאד.

"ה' אלהים אתה ידעת לאולתי ואשמותי ממה לא נכחתי". הן על כל אלה באתי לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי בלב נשבר ונדבה, בקידה ובכריעה ובהשתחויה, בתחנה ובקשה, כעני בפתח, נאנח ונדבה, שואל ומבקש מתנת חנם ונדבת חסד, שתחנני ברחמי העצומים וחסדי הנפלאים, ותוציאני מאפלה לאורה, ותעזר לי מהיום לקדש את מחשבותי תמיד מעתה ועד עולם:

רבנו של עולם, צופה בעלבון אנוחיים, תיקר נא נפשי האמלה בעיניך, וחמל עלי בחמלתך וחנינותך, ועזרני וסיעני וחזקני ואמצני, וקדשני בקדשתך העליונה, שימשוך עלי קדשה וטהרה מאתך, באפן שאזכה מעתה לשמר עצמי שלא אניח לכנס כלל לתוך מחשבותי שום מחשבת חוץ שבעולם ולא שום בלבול הדעת ומפל שפון וכל שפון שלא אהרהר בשום הרהור בעולם כלל, רק מחשבותי תהיה קדושה תמיד, זכה ונקיה מפל סיג ופסלות:

ובכן תזכני ברחמי הרבים להאמין בצדיקי אמת. ולא יכנס במחשבותי ודעתי שום הרהור ומחשבה כלל על המחלקת שיש בין הצדיקי אמת, רק אזכה להאמין בצדיקי אמת באמונה שלמה ולא יהיה לי שום הרהור וקשיא עליהם ועל המחלקת שביניהם כלל:

רבוננו של עולם אם אמנם פגמתי בטפי מוחי, אשר על ידי זה איני ראוי וכדאי להתקרב לצדיקי אמת ולזכות להאמין בהם באמת, אשר מחמת זה באים עלי מחשבות חוץ והרהורים להרהר אחריהם, חס ושלום: אנא ה', אל תעשה עמי כחטאי ואל תדינני כמפעלי, ועשה למענך ולא למעני ומלא בקשתי ברחמים, וזכני שלא יכנס בלבי שום קשיא והרהור כלל על הצדיקי אמת ועל המחלקת שביניהם, רק אזכה להאמין בהם תמיד באמונה שלמה באמת.

וחמל עלי ברחמיך הרבים, וזכני לשוב אליך באמת ולהשיג ארחות חיים, ובמקום שקלקלתי שם את תקוני. ותשיב אותי ברחמיך וחסדיך הגדולים ממנות לחיים, מחמץ למצה, מיראה רעה ליראה טובה, מקול פגום מחכמה פגומה - לקול טוב לחכמה טובה, "תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעימות בימיך נצח, כי עמך מקור חיים באורך נראה אור".

אבינו שבשמים חותך חיים לכל חי, אל חי חלקנו צורנו גאלנו ממנות, פדנו משחת, והצל אותי ואת כל עמך בית ישראל מכל מיני מחשבות רעות והרהורים שהם נקראים סטרא דמזתא. וחנני מאתך ברחמיך הרבים, ותן לי חיים טובים, חיים ארוכים, חיים אמתיים, חיים נצחיים. ועזרני שאזכה לקדש את המחין שלי הנקראים באר מים חיים:

וזכני לאהבה את שמך הגדול באמת אהבת המישור. ויחד לבכי לאהבה וליראה את שמך. ותציל אותי מיראות הנפולות, שלא אתירא משום דבר שבעולם כי אם ממך לבד אירא ואפחד תמיד, לבעבור תהיה יראתך על פני לבלתי אחטא לעולם.

ועזרני להתפלל לפניך בכל כחי, שאכניס כל כחי בדבורי התפלה ואוציא את הקול והדבור של התפלה בכח גדול, עד שיהיה קולי פוגע במחי ויהיה נשמע ללבי כמו קול רעמים, עד שהלב ישמע היטב דבורי התפלה ויתעורר לעבודתך באמת, ויהיו נעשים מקולי ודבורי בחינת רעמים. וזכני שיהיה לי יראת שמים באמת, עד שיהיו דברי נשמעים לברייתות לעבודתך וליראתך, וקול תפלתנו יעלה לפניך לרצון כמו שבעה קולות שאמר דוד על המים, כמו שכתוב: "קול ה' על המים אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים, קול ה' בנח". וזכני שיתפשט עקמימיות שבלבי, שלא יהיה בלבי שום עקמימיות ועקשות כלל, "לבב עקש יסור ממני רע לא אדע", רק אזכה לישר לבב באמת שיהיה לבי ישר עם ה' תמיד:

ובכן יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתעזרני ותושיעני ברחמיך הרבים לזכות לשמחה גדולה באמת בעבודתך, כמו שכתוב: "עבדו את ה' בשמחה וגילו ברעדה". ותזכני ברחמיך הרבים לעשות כל המצוות בשמחה גדולה באמת, שיהיה לי שמחה גדולה מהמצוה בעצמה, שאגיל ואשמח מאד בשעת עשיית כל מצוה ומצוה, במה שזכיתי ברחמיך לעשות

המצוה, וְכָל שְׂמֵחָתִי יִהְיֶה רַק הַמְצוּחָה לְבַד לֹא בְשִׁבִיל שְׂכָר עוֹלָם הַבֵּא, מִכָּל שָׂפוֹן וְכָל שָׂפוֹן שֶׁלֹּא יַעֲלֶה בְּרַעְיִתִי, חֵם וְשָׁלוֹם פְּנִיּוֹת שֶׁל שְׁטוֹת בְּשִׁבִיל בְּנֵי אָדָם אוֹ בְשִׁבִיל עֶסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה, חֵם וְשָׁלוֹם, רַק שְׂאֵזְפָה לַעֲשׂוֹת כָּל הַמְצוּוֹת בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה מִהַמְצוּחָה בְּעֲצָמָהּ. וַיִּהְיֶה כָּל הָעוֹלָם הַבֵּא שְׁלֵי בְּהַמְצוּחָה בְּעֲצָמָה עַד שֶׁלֹּא אֶרְצֶה שׁוֹם שְׂכָר עוֹלָם הַבֵּא בְּשִׁבִיל הַמְצוּחָה, רַק שֶׁכָּל שְׂכָרֵי יִהְיֶה שֶׁתִּזְכְּנֵי לַעֲשׂוֹת מְצוּחָה אַחֲרַת בְּשִׂכָר מְצוּחָה זֹאת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה: שְׂשִׁכָר מְצוּחָה מְצוּחָה.

וְאֵזְפָה לְהַכְלִיל בָּךְ עַל יְדֵי מְצוּוֹתֶיךָ הַקְדוּשִׁים אֲשֶׁר הֵם אַחֲדוּתֶךָ. וַיִּקְיָם בְּנוֹ מִקְרָא שְׂפֵת־טוֹב: "יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו", "יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו", שְׂאֵתָה תִשְׂמַח בְּנוֹ עַל יְדֵי שֶׁתִּזְכְּנֵנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעִינֶיךָ, וְאֶנְחֵנוּ נְגִילָה וְנִשְׂמַחָה בָּךְ, וְתַעֲזָרְנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים לְהַמְשִׁיךְ חַיּוֹת וְשִׁפְעַת טוֹבָה וּבִרְכָה עַל יְדֵי עֲשִׂית מְצוּוֹתֵינוּ בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה, לְרַמ"ח אֵיבָרֵינוּ וְשִׁס"ה גִּידָנוּ, וְלִכָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ וְלִכָּל הַשָּׁנָה כְּלָהּ, וְכָל הַשְּׁלֹשָׁה קוֹמוֹת, הֵן קוֹמַת עוֹלָם הֵן קוֹמַת שָׁנָה הֵן קוֹמַת נְפֶשׁ - כָּלֵם יִתְבָּרְכוּ וַיִּקְבְּלוּ חַיִּים וְטוֹבָה וּבִרְכָה וּקְדוּשָׁה וְטָהָרָה עַל יְדֵי קִיּוֹם מְצוּוֹתֵינוּ בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה:

וְתַעֲזָרְנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים, שְׁנוֹכַל לְהַתְפַּלֵּל עֲבוּר כָּל הָעוֹלָם וְלִמְלֵאת חֶסֶד הָעוֹלָם, וְכָל מִינֵי גְזֵרוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ עַל הָעוֹלָם, כָּלֵם נִזְכָּה לְבַטֵּל עַל יְדֵי תְּפִלָּתְנוּ, וְנִזְכָּה לְרַעַת וְלַהֲשִׁיג אִם הוּא קָדָם גְּזָר דִּין אוֹ לְאַחַר גְּזָר דִּין. וְתִזְכְּנֵנוּ לִידַע אֵיךְ לְהַתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ, וְלַהֲלַבֵּשׁ אֶת תְּפִלָּתְנוּ בְּסִפּוּרֵי דְבָרִים בְּזִמְן שֶׁהַשְּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ. וְאִם אָמַנְם בָּעֵת הַזֹּאת אָנוּ רַחוּקִים מְאֹד מִדַּעַת וְהַשְּׁגָה זֹאת, עִם כָּל זֶה בִּיְדֶךָ הַכֹּל וּמִמֶּךָ לֹא יִבְצָר כָּל דְּבָר, "אֵתָה ה' לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי, חֶסֶדְךָ וְאַמִּתְךָ תִּתְּמִיד יִצְרוּנִי". וְתַעֲזָרְנִי וְתִזְכְּנֵנִי לְהַגִּיעַ וּלְבוֹא לְכָל מָה שֶׁבִּקְשָׁתִי מִלְּפָנֶיךָ, קְדוּשָׁנוּ בְּמְצוּוֹתֶיךָ וְשִׂמְחָה נְפֶשְׁנוּ בִישׁוּעָתְךָ וְטָהָר לְבָנוּ לַעֲבוּדָתְךָ בְּאַמִּת, עֲבוּדָה שְׂבִלֵב זוֹ תְּפִלָּה, לְזִכּוֹת לְהַתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ בְּכָל כּוּחֵי בְּאַמִּת וְלַעֲשׂוֹת מְצוּוֹתֶיךָ בְּשִׂמְחָה תְּמִיד, "יַעֲרַב עָלָיו שִׂיחֵי אֲנָכִי אֲשִׂמַח בְּה' וְנִפְשֵׁי תִגִּיל בְּה' תְּשִׁישׁ בִישׁוּעָתוֹ, כָּל עֲצָמוֹתֵי תֵאמְרָנָה ה' מִי כְמוֹךָ מְצִיל עֲנִי מִחֶזֶק מִמֶּנִּי וְעֲנֵי וְאֲבִיוֹן מִגּוֹזְלוֹ, אֲזָר זְרוּעַ לְצַדִּיק וְלִישָׁרֵי לֵב שִׂמְחָה", בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן אָמֵן:

קיצור ליקוטי מוהר"ן

בחצוצרות וקול שופר – ה

א. צריך כל אדם לומר כל העולם לא נברא אלא בשבילי (סנהדרין ל"ז), על פן צריך כל אדם לראות ולעין בכל עת בתקון העולם ולמלאות חסרון העולם ולהתפלל בעבורם:

ב. צריך לעשות המצוה בשמחה גדולה כל כף עד שלא ירצה בשום שכר עולם הבא בשבילה, אלא שיזמין לו הקדוש-ברוך-הוא מצוה אחרת בשכר מצוה זאת. כי הוא נהנה מהמצוה בעצמה. ועל-ידי-זה יוכל לידע מה שנגזר על העולם, ואם הוא קדם גזר דין או לאחר גזר דין, ועל מי ומי נגזר הדין חס ושלום. ויודע איך להתפלל עבור העולם כי לאחר גזר דין צריכים הצדיקים להלביש תפלתם בספורים. וכל זה זוכין על-ידי עשיית המצוה בשמחה גדולה מהמצוה בעצמה כנ"ל:

ג. עקר השמחה הוא בלב ואי אפשר ללב לשמח עד שיסיר עקמומיות שבלבו שיהא לו ישרות לב ואז יזכה לשמחה. ועקמומיות שבלב מפשיטין על-ידי רעמים שהם בחינת תפלה בכח וביראה ואהבה ובכונה גדולה:

ד. לזכות לשמחה הנ"ל הוא על-ידי שמתפללין בכחות וביראה גדולה ובאהבה:

ה. צריך להתפלל עם כל הכחות ולהוציא את הקול בתפלתו בכח גדול ועל-ידי-זה יפגע הקול במח ואז יוכל לכוון, הינו שהלב ישמע מה שהוא מדבר, ועל-ידי-זה יזכה שיתפשט עקמומיות שבלבו ויבוא לשמחה עד שיעשה המצוות בשמחה גדולה מהמצוות בעצמן כנ"ל ויזכה שיוכל להלביש את תפלתו בספורי דברים ולבטל כל הגזרות אפלו לאחר גזר דין:

ו. מי ששומע תקיעת שופר בראש השנה מאיש ירא וחרד בודאי לא ידאג כל השנה מרעמים:

ז. לזכות בשלמות לבחינת רעמים הנ"ל הוא על-ידי שמפנין המח מכל מיני חכמות חיצוניות ומחשבות זרות והרהורים רעים:

ח. מאד מאד צריכין לזהר לפנות את המח מחכמות חיצוניות וממחשבות זרות. מחמץ שלא יחמיץ את חכמתו בחכמות חיצוניות ובתאוות, כי הם מטמטמין ומטמאין מחו ואי אפשר לו לכון בתפלתו ואי אפשר לו לשמח. גם צריך לשמר עצמו מאד שלא יהיה לו יראה חיצונית. שלא יירא משום דבר רק מהשם יתברך לבד פי על-ידי יראות חיצונית אי אפשר לכון בתפלתו ומונע השמחה. והעקר לשמר מחו שלא יחמיץ שלא ירהר בהרהורים רעים ובתאוות שהם בחינת חמץ שהם סטרא דמותא. וצריך לגער באלו המחשבות שהם סטרא דמותא סטרין אחרנין ולגרשם מדעתו ומחשבתו, שלא יתקרבו אליו, ולשמר עצמו מאד שלא יכנסו במחו אלו המחשבות חס ושלום. גם צריך לשתף האהבה עם היראה ואז דיקא יוכל לזכך מחו שיתפלל בכונה גדולה בכל הפחות עד שתהיה תפלתו בחינת רעמים שעל-ידי-זה זוכה לשמחה וכו' כנ"ל:

ט. צריך לשמר עצמו מיראות חיצוניות שלא יפל עליו יראה משום דבר שבעולם. רק כשבא עליו איזה יראה ופחד יזכר מיד יראת השם יתברך ופחדו הגדול וימשיך על עצמו יראת ה' כל היום תמיד. ועל-ידי-זה יוכל להתפלל עם כחות להוציא בכח גדול תפלתו ויהיה תפלתו בבחינת רעמים ויזכה לשמע היטב מה שמוציא בפיו. ועל-ידי-זה יזכה לשמחה, לעשות כל המצוות בשמחה גדולה מהמצוה בעצמה. ועל-ידי-זה יזכה לידע לבטל כל הגזרות אפלו לאחר גזר דין חס ושלום:

י. גם צריך לשתף האהבה עם היראה כדי לזכות לכל הנ"ל פי עקר ההתגברות הוא על-ידי האהבה, אך אף-על-פי-כן צריכין להקדים את היראה:

יא. מי שרוצה לחוס על חיי צריך להתגבר שלא ישמע וישגיח כלל על המריבות שבין הצדיקים השלמים רק להאמין בכלם. ואדרבא כששומע המריבות שבין הצדיקים יקח לעצמו מוסר ויסתכל על עצמו היכן הוא בעולם. כי בזה מוכיחין

אותו על שפגם בטפי מחו. כי בודאי אם לא היה נפגם מחו לא היה נשמע לו המריבות שבין הצדיקים ולא היה נכנס בלבו שום קשיא עליהם כלל. ועקר המריבה היא רק בשבילו, הינו בשביל זה בעצמו הנ"ל כדי שיבין ויזכר על-ידי המריבה שבין הצדיקים היכן הוא בעולם שרוצים לגרשו מן החיים האמתיים שהם הצדיקים אמתיים על-ידי המריבה הזאת, מחמת שפגם בטפי מחו שעליו נאמר: "כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים" (משלי ב' יט). ומי שהוא כסיל ואינו מבין את זאת באמת נתרחק על-ידי זה ואובד את עולמו. אבל מי שרוצה לחוס על עצמו באמת אדרבא על-ידי זה דיקא נתעורר ומזכיר את עצמו היכן הוא בעולם כנ"ל. ומבין שזהו הנסיון שלו שצריך לעמד בזה הנסיון שלא ישמע ולא יסתכל על המריבה הזאת ונתקרב דיקא על-ידי זה לצדיקים אמתיים שעל-ידי זה עקר תקונו לנצח. כי עקר המריבה שבין הצדיקים היא בשביל זה דיקא בשביל נסיון זה שיתרחק המתרחק, כי ראוי לרחקו מחמת שפגם בטפי מחו. ואם ירצה לעמד בנסיון זה להבין מזה בעצמו גדל פגמו ולא יסתכל על זה, יתקרב על-ידי זה דיקא. כי מחמת שפגם כל-כך אי אפשר לו להתקרב כי אם על-ידי נסיון זה דיקא והבן. כי באמת השם יתברך חפץ חסד הוא ורוצה לקרב המרחקים אה-על-פי שאינם ראויים לקרבם אבל אין יכולים להתקרב כי אם על-ידי נסיון זה כנ"ל:

יב. המחשבות זרות והרהורים רעים הם בחינת סטרא דמותא בחינת חמץ, וכשהמחשבות זרות הנ"ל רודפים אחר המח לכנס בו והאדם גוער בהם ועושה מצה ומריבה עמהם ואינו מניח אותם לכנס לתוך המח, על-ידי זה נצול מבחינת חמץ סטרא דמותא וזוכה לקבל מחין גדולים שהם בחינת מצה בחינת חיים (וממילא מובן שמצות בעור חמץ ואכילת מצה בפסח מסגל לזכות לכל הנ"ל):

יג. המחלקת שיש בין הצדיקים השלמים הוא גם כן רק בשביל זה בכדי לגרש סטרין אחרנין דלא יתקריבו למשכנא דקדשא, ועל כן זה המחלקת שביניהם הוא בחינת מצה הנ"ל:

חיי מוהר"ן

התורה בחצוצרות (סימן ה) אמר בראש השנה פה ברסלב שנת תקס"ג. וראש השנה חל אז ביום שני ושלישי. והוא היה ראש השנה הראשון לשיבתו פה ולהתקרבותי אליו:

ואז נשמע בעולם הגזרות שרצו לגזר בעולם אשר יצאו בימינו בעוונותינו הרבים הינו לקח את בני ישראל לחיל רחמנא לצלן מעתה פי אלו הגזרות התחילו לצמוח בימי מלכות פולין קדם שכבש הקיר"ה [הקיסר ירום הודו] מרוסיא את מדינתנו, ואחר כך בתחלת כבישתו את מדינתנו נשקט הדבר קצת, ואחר כך חזר ונתעורר שנשמע בעולם שרוצין לגזר כמה גזרות שקורין פונקטין: ואז אמר רבנו זכרוננו לברכה התורה בחצוצרות, והיא מתחלת פי צריך כל אדם לומר כל העולם לא נברא אלא בשבילי וכו' ולמלאת חסרון העולם ולהתפלל עבורם להשם יתברך וכו' הינו קדם גזר דין וכו' עין שם וזה מרמז על הגזרות הנ"ל:

(ועין בספר פרפראות לחכמה כתב שם. ושמעתי מאבי זכרוננו לברכה שרמז אז רבנו זכרוננו לברכה שכבר הוא לאחר גזר דין. אף אף על פי כן עסק אז רבנו זכר צדיק לברכה, הרבה בכל השנה להמתיק הדין עד שעל ידי זה פעל בתפלתו שנתעבב הדבר ולא יצאה הגזרה אל הפעל עד שש עשרה שנים אחר הסתלקותו. ויש בזה הרבה לספר ויבאר במקום אחר עין שם:

ואנשי שלומנו הזקנים ספרו ששמעו אז מרבנו זכרוננו לברכה שאמר בזו הלשון, (איך האב דאס אפ גישטופט אויף עטליכע און צוואנציג יאהר). [אני דחיתי זאת לעשרים וכמה שנים] וכן היה מכון ממש כי משנת אמירת התורה הנ"ל עד שנת יציאת הגזרה לפעל בשנת תקפ"ז בסופה יש ערך חמש ועשרים שנים):

ספר לי חבְרֵי רַבִּי נִפְתָּלִי שְׁפַעַם אַחַת סֵפֶר עִמּוֹ מְמוֹצוֹת תְּפִלִּין, וְהַפְּלִיג מְאֹד בְּקִדְשֵׁי הַתְּפִלִּין, וְאָמַר שְׂרָאוּי לְאָדָם לְהִתְלַהֵב מְאֹד בְּהִנָּחַת תְּפִלִּין, כִּי תְּפִלִּין הֵם קְדוּשִׁים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְרָאוּי שְׂיִפֹּל עַל הָאָדָם פֶּחַד וְרַעְדָה גְדוֹלָה וְאִימָה וְיִרְאָה עֲצוּמָה כְּשֶׁרוֹצֵה לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין אֲשֶׁר קִדְשָׁתָם שְׂגָבָה וְגָבְהָה מְאֹד, וְהָאֲרִיז בְּזֶה הַרְבֵּה. וְגַם אָנֹכִי הִבְנַתִּי מִדְּבָרָיו עֵצֶם הַפְּלִגַת נוֹרָאוֹת קִדְשֵׁי הַתְּפִלִּין. וְאָמַר שְׂכַמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת שְׁלוֹ רַבּוֹת מְאֹד כֻּלָּם נֶאֱמָרוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין, אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִזְכַּר שֵׁם תְּפִלִּין כֻּלָּל אִף עַל פִּי כֵן הֵם נֶאֱמָרוּ עַל עֲנִין תְּפִלִּין. וְהֵם בְּחֲצוּצְרוֹת בְּסִימָן ה' אָנֹכִי ה' אֶלְקִיךָ בְּסִימָן ד' וּמִי הָאִישׁ הַחֲפֵץ חַיִּים בְּסִימָן ל"ג, וְאֲשֶׁרֵי הָעַם יוֹדְעֵי תְרוּעָה סִימָן ל"ה, וּמִרְכָּבוֹת פְּרַעַה בְּסִימָן ל"ח כֻּלָּם בְּלִקוּטֵי הַרְאִשׁוֹן. וְעוֹד מֵאֲמָרִים רַבִּים אֲשֶׁר נֶאֱמָרוּ בְּאוֹתָן הַזְּמַנִּים כֻּלָּם נֶאֱמָרוּ עַל תְּפִלִּין. וּמִזֶּה יוֹכֵל לְשַׁעַר מְעַט עַד הֵיכֵן גְּדָלוֹ וְשִׁגְבוֹ קִדְשֵׁי הַתְּפִלִּין:

תקי

פרפראות לחכמה

סימן ה - בחצוצרות

יחשב אלא שאין שלימות בעבודתו (ועיין תוספות יום טוב פרק א' דאבות), אבל איך יתכן לומר שאם לא היו נותנין לו עולם הבא בשכרה לא היה עושה אותה, הלא גזירת המלך הוא. בפרט כי כבר ידוע וברור שיש שכר הרבה על כל מצוה ומצוה עין לא ראתה. על כן ההכרח לפרש דרוצה לומר שעיקר ההנאה שמקבל בשעת עשית המצוה הוא מחמת שידוע שיש שכר עולם הבא בשבילה, ואילו לא היו נותנין לו עולם הבא בשכרה לא היה עושה אותה היינו שלא היה עושה אותה בהנאה ובשמחה רק מחמת שגזירת המלך עליו ומוכרח לעשותה, ואילו יתכן לאמר שהמלך לא יקפיד עליו אם לא יעשנה לא היה עושה אותה מאחר שאין לו הנאה בה:

ד) ועכשיו שמעתי לפרש, דרוצה לומר על דרך שפירש רש"י בפרשת יתרו בפסוק וידבר אלקים וכו'. לפי שיש פרשיות בתורה שאם עשאן אדם מקבל עליהם שכר ואם לאו אינו מקבל עליהם פורעניות רחמנא ליצלן, כגון אם אין לו טלית בת ארבע כנפות אינו חייב בציצית וכן כל כיוצא בזה, והוא מהדר לקיים גם אלו המצוות אך כוונתו בשביל השכר שיקבל. ועיין חידושי אגדות סוטה ד' י"ד בענין שאמר הקדוש ברוך הוא למשה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר. ודקדק והא אמרו ז"ל אל תהיו כעבדים וכו' על מנת לקבל פרס. ויש לומר דהיינו במצוה שנתחייב בה כבר אבל הכא שעדיין לא בא לארץ ישראל ששם חיובה, והקדוש ברוך הוא לא רצה שיהיה חייב בהם שפיר מצי לבקש משום קיבול שכרם עכ"ל. ובכגון זה יש לפרש גם דברי רבינו ז"ל הנ"ל:

ה) ובזה יובן קצת מה שהביא רש"י ז"ל דרשה (והוא מהספרי) שמשה התנבא בזה הדבר גבי פרשת נדרים דייקא. והלא גם גבי שחוטי חוץ,

א) "בחצוצרות" אות א', בגזירת עירין פתגמין היינו לאחר גזר דין וכו'. רוצה לומר שכבר נתפשט ונתפרסם הגזר דין בין המלאכים שנקראין עירין אז צריכין להלביש התפלה כדי שלא יקטרגו המלאכים. וזה ובמאמר קדישין שאלתין שהצדיקים הקדושים מלבישין שאלתם במאמר:

ב) והנה המאמר הזה נאמר בראש השנה הראשון לשיבתו בבראסליב ולהתקרות הרב ר' נתן ז"ל אליו והוא היה ראש השנה תקס"ג שחל אז ביום שני ושלישי. ואז נשמע בעולם הגזירות שרצו לגזור בעולם אשר יצאו בימינו בעוונותינו הרבים דהיינו ליקח מאת בני ישראל לאנשי חיל רחמנא ליצלן. כי אלו הגזירות התחילו לצאת בימי מלכות פולין קודם שכבש הקי"רה מרוסיא את מדינתנו, ואחר כך בתחילת כבישתו את מדינתנו נשקט הדבר קצת. ואחר כך חזר ונתעורר שנשמע בעולם שרוצין לגזור כמה גזירות שקורין פינקטין אז אמר רבינו ז"ל התורה הזאת בחצוצרות ובה מרומז הגזירות הנ"ל. עד כאן הועתק מספר חיי מוהר"ן. ושמעתי מאבי ז"ל שרימזו אז רבינו ז"ל שכבר הוא לאחר גזר דין, אך אף על פי כן עסק אז רבינו ז"ל הרבה בכל השנה להמתיק הדבר עד שעל ידי זה פעל בתפלתו שנתעכב הדבר ולא יצאה הגזירה אל הפועל עד קרוב לעשרים שנה אחר הסתלקותו ז"ל. ויש בזה הרבה לספר ויבואר במקום אחר (עיין חיי מוהר"ן סעיפים א' ו')

ג) שם אות ב', יש אדם שעושה המצוות בשכר עולם הבא שאינו נהנה מהמצוה בעצמה אילו לא היה נותנין לו עולם הבא בשכרה לא היה עושה אותה וזה בחינת כה אספקלריא שאינה מאירה וכו'. יש לדקדק כי הגם שהסכימו המפרשים ז"ל שגם העובד על מנת לקבל פרס הוא בכלל עובדי ה'

רצונך גם בזה מפני רצוני ואל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, בזה בעצמו כלול כל קומת המצוות כי כל מצוותיך אמונה וכאילו עשית את כולם. וזה שאמרו רז"ל שם שנאמר: לכן אחלק לו ברבים וכו'. כי משה רבינו ע"ה יש לו חלק בקיום כל המצוות של ישראל, וכל מי שזוכה לקיים איזה מצוה בשמחה גדולה בפרט אם אינו רוצה בשום שכר עולם הבא רק שכרו בהמצוה בעצמה, הכל נמשך מבחינת הארת נבואת משה רבינו ע"ה בבחינת זה הדבר כנ"ל. ועיין שם בדברי רז"ל הנ"ל עוד ותבין ביותר:

ז) שם ושילום שכר נקרא בשם נביא כי ראשי תיבות של י'בוא ב'רנה נ'ושא א'לומותיו ראשי תיבות נבי"א. רוצה לומר כי על פי רוב בא עשיית המצוה לאדם בצער שזה בחינת הלוך ילך ובכה וכו' שמצטער בעשיתה רק שהכתוב מבטיחו שעתיד לקבל שכרו שזה בחינת יבוא ברנה נושא אלומותיו ולפום צערא אגרא. ועל כן אז ישמח מאוד.

אבל מאין נמשך השמחה לאדם עכשיו בעולם הזה בשעה זו גופא שמצטער בעשיית המצוה, ואף על פי כן שמח בלבו מאוד על שזוכה לעשות מצוותיו יתברך, והלא עכשיו אין רואה עדיין שום קיבול שכר על זה ומאין יבוא לו השמחה. רק שזה בחינת נבואה והנח להם לישראל וכו' בני נביאים הם כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים ס"ו.), ואף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי ונפשו יודעת מאוד גודל נעימות נפלאות חלקו וגורל של מי שזוכה לעשות מצוה שזה בחינת י'בוא ב'רנה נ'ושא א'לומותיו ראשי תיבות נבי"א. כי יש בכל אחד מישראל בחינת נבואה שרואה בנבואה התנוצצות והארה מהקיבול שכר שלעתיד על המצוות שזהו בחינת ראשי תיבות דייקא, כי אף על פי שאין התיבות מבוארין להדיא מכל מקום מי שיודע לקרות גם בראשי תיבות הדבר אצלו כמבואר בהדיא, רק שאף על פי כן הוא נכתב רק בראשי תיבות. כמו כן ההנאה והשמחה שמקבל עכשיו כבר מקיבול השכר שלעתיד הוא בחינת ראשי תיבות של הקיבול שכר והוא בבחינת נבואה, כי השגה והארה זו בעולם הזה הוא בבחינת נבואה. רק שגם בזה יש שתי בחינות: א' - כי מישמחתו רק במה שנפשו יודעת מאוד שיקבל שכר בעולם הבא עבור המצוה,

ובפרשת לבני דודיהן יהיו לנשים נאמר גם כן זה הדבר. והגם כי רבותינו ז"ל דרשו גם שם דרשות על זה, הלא גם בזה הדבר שבפרשת נדרים יש גם כן דרשות רז"ל והובא בספרי עצמו שם (ובנדרים עז, עח, ובבא בתרא ק"כ קכ"א.), אך לפי הנ"ל מובן, כי נדרים הוא ענין שמחייב עצמו בדבר שאין עליו שום מצוה וחיוב. ולפי סברת החידושי אגדות הנ"ל בכגון זה שפיר מצי לבקש משום קיבול שכר כנ"ל, אף על פי כן הזהיר משה שגם זה יעשה רק בבחינת זה הדבר, היינו שלא ירצו בשום קיבול שכר רק בקיום המצוה בעצמה שזה בחינת זה הדבר.

ו) ובזה יש לפרש גם (מאחז"ל הנ"ל סוטה יד.) דברי משה שאמר הרבה מצוות אינם מתקיימין אלא בארץ ישראל אכנוס אני לארץ ישראל כדי שיתקיימו כולם על ידי. היינו כי העליה לארץ ישראל בעצמה הוא מצוה כמבואר באורח חיים סימן רמ"ח. ומשה רבינו ע"ה היה מבקש לעלות לארץ ישראל שלא בשביל שום שכר עולם הבא רק בבחינת שכר מצוה מצוה, שיזמין לו הקדוש ברוך הוא מצוה אחרת בשכר מצוה זאת (כמבואר בפנים אות ב' הנ"ל), שזה בחינת קדושת המצוה של ישיבת ארץ ישראל שגורם לקיים מצוות התלויות בארץ, ועל כן אמר אכנוס אני לארץ ישראל כדי שיתקיימו כולן על ידי דייקא. כי עיקר שלימות הקומה של המצוות [שהוא החיות של כל הג' קומות עולם שנה נפש] הוא רק בארץ ישראל, כי הרבה מצוות אין מתקיימות אלא בארץ ישראל. ומשה רבינו ע"ה הוא אחדות אחד ממש עם קומת התורה והמצוות כמובא.

ועל כן מש"ה רבינו גימטריא תרי"ג בחינת הקומה של תרי"ג מצוות, כי הוא זכה לבחינת נבואת זה הדבר ששכרו הוא רק בקיום המצוות בעצמן. ועל כן רצה לכנוס לארץ ישראל שיתקיימו כל קומת המצוות על ידו דייקא שזה עיקר שלימותן. ואמר לו הקדוש ברוך הוא: כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, היינו לקיים כל קומת המצוות שזה עיקר קיבול השכר שלו כנ"ל, מעלה אני עליך כאילו עשיתם שנאמר: לכן אחלק לו וכו'. כי אדרבא מאחר שאין אתה חפץ בשום שכר רק בקיום המצוות בעצמן שהם רצוני, על כן בזה שתבטל

זה בחינת אספקלריא שאינה מאירה. ב' - ומי שזוכה ששמח בעשיית המצוה עצמה, זה בחינת אספקלריא המאירה שזה בחינת נביא בבחינת זה הדבר. כי השגה והארה הזאת בוודאי אי אפשר להשיג בעולם הזה בשכל האנושי, רק על ידי הארה והתנוצצות קדוש שהוא בחינת נבואה ממש בבחינת זה הדבר, ואי אפשר לבאר בכתב כל כך:

(ח) שם אות ד', וזה אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה וכו'. הגם כי מובן כפשוטן, כי צריכין לשמור שניהן שיהיה בשלימות החכמה והיראה בכדי שיהיו נעשין רעמין, אף על פי כן לא יתכן על זה לומר אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה. וכן מה שכתב אחר כך ירד גבריאל וכו' בחינת יראה חיצונית נשאר הקול נעוץ באטימת השכל, מה ענין אטימת השכל ליראה חיצונית. הלא עיקר אטימת השכל הוא על ידי חכמות חיצוניות ותאוות כמבואר לעיל. גם להבין מה שכתב אחר כך גער חית קנה וכו' ותעשה מאותיות חמץ מצה וכו' וזה לשון גער לשון מריבה, דצדיקיא עבדין מצותא בסטרין אחרנין דלא יתקרבו למשכנא דקדושה וכו', ותאמין כי כל מצותא ומריבה שיש בין הצדיקים השלמים אין זה אלא כדי שיגרשו סטרין אחרנין. להבין זאת איך עם המחלוקת שבין הצדיקים הם מגרשין סטרין אחרנין. וגם מה שאמר אחר כך בענין אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין וכו'.

אך הענין מבואר, על פי מה שכתב במאמר אשרי זרקא סימן ל"ה, ירד גבריאל ונעץ קנה בים, היינו שגם למעלה מהשתלשלות הגבורות שזה בחינת ירד גבריאל נעשה סוספיתא דדהבא היינו בחינת קליפות שהם חכמות חיצוניות הנקרא גם כן קנה ונעץ בים החכמה וכו'. נמצא מבואר, שמהשתלשלות הגבורות שמבואר במאמרינו זה שנעשה מזה יראות חיצוניות, נעשה מזה גם כן חכמות חיצוניות שעל ידי זה נאטם השכל. רק שלפעמים מתחיל הפגם להתגלות על ידי יראות חיצוניות ולפעמים על ידי חכמות חיצוניות והכל נמשך מבחינת השתלשלות הגבורות. ובזה מבואר מה שכתב כאן אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה כי זה תלוי בזה, וכשנמשך על ידי השתלשלות הגבורות פגם בהיראה על ידי זה

ממילא נפגם גם החכמה כנ"ל. ובזה מבואר גם מה שכתב שעל ידי יראה חיצונית נשאר הקול נעוץ באטימת השכל כי נמשך מזה גם אטימת השכל כנ"ל. ועיין במאמר צדיק כתמר יפרח סימן רע"ז שעל ידי מחלוקת של צדיקים נמתקין הדינין בשרשן ונמתק ונתבטל התמר דסטרא אחרא וכו' רק שיכולין לטעות ולומר שמחלוקת גמורה היא של שנאה חס ושלום, על כן ביקש דוד המלך ע"ה שכשיהיה עליו מחלוקת של צדיקים שלא ישמע מן המחלוקת [אלא] רק הטובות שעושין לו בזה שהוא בחינת המתקות דינין, ולא יטעה חס ושלום שהוא מחלוקת גמורה כדי שלא ליתן להסטרא אחרא אחיזה בזאת המחלוקת וכו' עיין שם.

ובזה תבין כל הענין של גער חית קנה המבואר בכאן, כי כשבאין החכמות חיצוניות ומחשבות זרות של תאוות וכו' לכנוס בתוך המוח של איש הישראלי שהוא בחינת משכן הקודש, כי שם בכלי המוחין שלו שורה חכמה דקדושה שהיא בחינת החלק אלוה ממעל שיש לכל אחד מישראל, וכמבואר בהמאמר אשרי זרקא הנ"ל, אזי צריך שידע כי החכמות חיצוניות אלו הם בחינת הקליפות סוספיתא דדהבא שנעשו מהשתלשלות הגבורות, והם בבחינת מחלוקת דסטרא אחרא שבאין לחלוק עליו ולקטרג על קדושת יהדותו. על כן צריך הוא להמתיק הדינין בשורשן ולעשות מבחינת השתלשלות הגבורות הנ"ל מחלוקת ומריבה דקדושה, ולריב את עצמו עם היצר הרע והחכמות חיצוניות והתאוות ולגער בהם שזה בחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות ה) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע ירגיז דייקא כנ"ל, וצריכין להתפלל על זה להשם יתברך שהוא ימתיק הדינין בשורשן והוא יריב את ריבינו, שזהו בחינת גער חית קנה גער דייקא, ובזה עושין מאותיות חמץ מצה היינו שמבחינת חמץ גופא שהוא בחינת חכמות חיצוניות וכו' הבאין מהשתלשלות הגבורות, נתעורר מזה למריבה דקדושה שהוא בחינת מצה שזהו בחינת המתקת הדינין בשרשן.

והנה מחמת שלאו כל אחד זוכה לזה על כן עוסקין הצדיקים בזה בכלל, דצדיקיא עבדין מצותא בסטרין אחרנין דלא יתקרבו למשכנא דקדושה. ובמה מגרשין הסטרין אחרנין הוא על ידי המצות

ומריבות שיש בין הצדיקים, כי במחלוקת זה כוונתם לטובה בשביל להמתיק הדינין בשרשם ולבטל כל מיני הסטרין אחרנין שהם בחינת מחלוקת שלא יהיו להם אחיזה במוחות ולכות של ישראל. ועל כן צריכין לזהר מאוד לידע ולהאמין שהמחלוקת שביניהם הוא רק בשביל טובות ישראל וכו', כי באם יהי' נדמה לו שהיא מחלוקת גמורה של שנאה חס ושלום, אזי יתן על ידי זה אחיזה ביותר להסטרא אחרא שהיא בחינת מחלוקת, וכמבואר במאמר צדיק כתמר יפרח הנ"ל:

(ט) וזה שכתב במאמרינו, אוזן שומעת תוכחת חיים וכו' כשאתה שומע מריבות שבין הצדיקים [והיינו שנדמה לך שהיא מחלוקת גמורה חס ושלום], תדע שזה משמיעין אותך תוכחה על מה שפגמת בטיפי מוחך וכו' ואין המריבה אלא בשבילך וכו'. כי אם היית זוכה להמתיק בעצמך ההשתלשלות הגבורות על ידי שהיית עושה מצה ומריבה עם הסטרין אחרנין וכו' כנ"ל, ממילא לא היו צריכין הצדיקים שבדור מצידך לעשות ביניהם מחלוקת בכדי לגרש הסטרין אחרנין מאחר שאתה בעצמך מגרש אותם, על כן לא היה למחלוקת שביניהם שום שייכות אליך ולא הי' נשמע אליך כלל כי היית שומע ומבין היטיב שאין זה מחלוקת כלל, רק שעושין זאת בשביל המתקת דינין בשורשן וביטול הסטרא אחרא. רק מאחר שפגמת בטיפי מוחך וכו' ואתה דבוק בסטרא דמותא, בחינת חמץ בחינת ירד גבריאל היינו השתלשלות הגבורות, על כן אתה שומע גם המחלוקת כפשוטה כאילו היא גם כן בחינת דינין הבאין מהשתלשלות הגבורות ובזה אתה נותן אחיזה להסטרא אחרא ביותר חס ושלום:

(י) וזה שכתב ותדע שנעץ קנה וכו'. נראה שמפרש בשיטה זו ירד גבריאל היינו כשאתה שומע המחלוקת כפשוטה שזה בחינת ירד גבריאל תדע שנעץ קנה בים חכמתך, היינו שכבר נפגם מוחך ואין המריבה אלא בשבילך, ולבסוף לא די שאין אתה מקבל תיקון וטובה על ידי המריבה שיתגרשו הסטרא אחרא ממך על ידי זה, כי אם אדרבה כשנדמה לך שהוא מריבה ממש אתה נותן להם כח להתאחז במוחך ביותר חס ושלום כנ"ל. וכמו שהאיש הכשר נתעורר על ידי החמץ למצה היינו

תיכף שרואה שמתגרין בו המחשבות שהם בחינת חמץ, נתעורר תיכף להמתיק הדבר בשורשו על ידי שעושה עמהם מצה ומריבה כנ"ל. כמו כן מי שלא זכה לזה והצדיקים צריכים לעשות מריבה בשבילו, צריך הוא להאמין שאין המריבה אלא כדי שיתגרשו הסטרין אחרנין ולהתעורר על ידי זה ששומע המריבה ביניהם לשוב ממוות לחיים מחמץ למצה מחי"ת לה"א. כי אף על פי שאלו השלש בחינות הם אחת, נרמז בזה כי לא כל הנפילות שוות. לפעמים נפילתו בבחינת מות ממש, ולפעמים הוא רק בבחינת חמץ שהוא סטרא דמותא, ולפעמים נפילתו בדקות יותר, וההפרש בינו לבין הקדושה הוא רק כמו בין חי"ת לה"א שאין ביניהם אלא משהו. ומכל הבחינות הנ"ל צריך לשוב ולזכות לתכלית שלימות עבודת ה' ולזכות ליראה טובה לקול טוב לחכמה טובה וכו':

(יא) ועיין בליקוטי עצות צדיק אות ח' מפרש כפשוטו, כי צריך לידע ולהאמין כי המחלוקת הוא רק בשביל נסיון זה שיתרחק המתרחק כי מי שפגם בטיפי מוחו ראוי לרחקו, כי עליו נאמר (משלי ב) כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים, ואילו לא היה נפגם מוחו לא היה נשמע לו כלל המריבות שבין הצדיקים, ומאחר ששומע המריבה ידע כי אין המריבה אלא בשבילו, והיינו כדי שיתעורר על ידי זה בעצמו שיזכור היכן הוא בעולם שפגם בטיפי מוחו כל כך עד שרוצים לגרשו מן החיים האמיתיים על ידי המריבות שבין הצדיקים. ומי שהוא כסיל ואין מבין את זאת נתרחק באמת על ידי זה, אבל מי שרוצה לחוס על עצמו באמת נתעורר על ידי זה דייקא לשוב ממות לחיים מחמץ למצה וכו', ואין מסתכל כלל על המריבות שבין הצדיקים כי יודע שזה רק בשביל נסיונו, ואם עומד בנסיונו ואין מסתכל על המחלוקת להתרחק על ידי זה מהצדיקים חס ושלום, אדרבה נתעורר על ידי זה לתשובה כנ"ל, על ידי זה בעצמו זוכה להתקרב אליהם ולקבל מהם ארחות חיים:

(יב) [וכפי זה אפשר לפרש כפשוטו, דצדיקיא עבדין מצותא בסטרין אחרנין דלא יתקרבו למשכנא דקדושה, היינו שעושין מחלוקת ביניהן כדי שיתרחקו על ידי זה אותם שהם דביקים בסטרין אחרנין בסטרא דמותא, על ידי שפגמו בטיפי

הגבורות [רק שאם כן הדרא קושיא לדוכתא, אם כן מה זה שהפליג כל כך בכח והחשיבות היראה והגבורות אחר שעיקר שלימות התיקון על ידי החסדים, על כן סיים] וקדמא ליה איהי (היינו ספינתא), היינו שאף על פי כן העיקר הוא על ידי היראה כי היראה קודמת בחינת (תהלים קי"א) ראשית חכמה יראת ד', היינו שאף על פי שעיקר שלימות התיקון של המוח והחכמה הוא על ידי האהבה וחסד בחינת מסטרא דימינא מוחא חיורא ככספא, אף על פי כן ראשית תיקון החכמה הוא יראת ד' ואחר כך באה האהבה ממילא. נמצא שעיקר הכח והחשיבות הוא להיראה כנ"ל.

(יד) אמר רב אשי האי גילדנא דימא הוא. היינו זה הכוורא דאית ליה תרי שיצא הוא בחינת גילדנא דימא (הוא בחינת שם אגל"א) בחינת השם של גבורות ששם שורש הגזר דין, נמצא כי כל הסיפור הנ"ל הכל סובב הולך על שלימות תיקון הגבורות והמתקנתן בשרשן. כי היראה הוא מבחינת גבורות ותיקון המוחין הוא לשמור אותם מחמץ הבא מהשתלשלות הגבורות. וכן על ידי היראה שהוא בחינת גבורות זוכין ממילא לאהבה וחסד שהוא בחינת שלימות תיקון המוחין כנ"ל, ואז נמתקין הגבורות בחסדים שזה עיקר שלימות התיקון בכדי שלא ישתלשל מהגבורות דין גמור חס ושלום. וכן שורש הגזר דין הוא גם כן מבחינת גבורות ושם יודעין בין קודם גזר דין לאחר גזר דין על ידי השמחה של המצוה שזוכין לזה על ידי רעמים שנמשכין מבחינת תיקון הגבורות בשרשן כנ"ל. (ועיין בספר ברית מנוחה דרך ב' ונקרא שם המקום הזה מקום היראה וכו' הוא שם אגל"א וכו'. ועיין בפרי עץ חיים שער העמידה פרק י"ח בכוונות ברכת א'תה ג'בור ל'עולם א'דני וכו' מענין השם אגל"א הנ"ל כתב שם וכאן הוא היכל זכות שדנין בו לבני אדם וכו'. ועיין זוהר פקודי דף רנ"א ורנ"ד וזוהר שמות דף וא"ו וזוהר בראשית דף מ"ג. ועיין סידור קול יעקב בכוונת ביעור חמץ גם כן מענין השם הקדוש הנ"ל ותבין לכאן).

והנה ידוע כי אין הדינין נמתקין אלא בשורשן, היינו בבינה שדינין מתערין ממנה בבחינת (בראשית ו) ויתעצב אל לבו וכו', ושם נמתקין בשורש בבחינת (שם ח) ויאמר אל לבו לא אוסיף

מוחין שזה בחינת חמץ סטרא דמותא, שעליהם נאמר כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים, ועל כן מי שלא פגם בטיפי מוחו בוודאי אינו שומע כללהמריבה ואינה מבלבלת אותו כלל, ומי ששומע המריבה ידע כי אין המריבה אלא בשבילו כנ"ל וצריך להתעורר על ידי זה דייקא לשוב ממות לחיים כנ"ל]. ועיין בליקוטי הלכות תפלין הלכה ד' אות ד' ה' מבואר ענין זה ביותר ושם מרומז קצת גם דברינו הנ"ל ובאמת שני הפירושים הנ"ל המה עולים בקנה אחד כי מי שלא זכה לריב בעצמו עם ההרהורים ושלא יניחם ליכנס במוחו, אזי צריך לעמוד בנסיון זה של מחלוקת שבין הצדיקים, ועל ידי זה דווקא זוכה להתקרב ולשוב בתשובה וכו' עד שזוכה לבחינת רעמים וכו'. וזה שכתב שם אחר כך (תהלים פ"א) אענך בסתר רעם אבחנך על מי מריבה סלה, מי מריבה זה בחינת מצה בחינת מוחין וכו' היינו שנבחן תחלה אם זכה לשלימות המוחין על ידי שהוא בעצמו עשה מצה ומריבה עם ההרהורים, או אם על כל פנים עמד בנסיון זה של המחלוקת שבין הצדיקים לבלי להתרחק על ידי זה חס ושלום רק אדרבה כנ"ל:

(ג) וזה פירוש, אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוי אזלינן בספינתא. ספינתא דא בחינת גבורה יראה, שהלך כל כך במדת היראה וראה גודל כח היראה עד שיכול להבין על ידה בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין, וזה בחינת וסגיא ספינתא בין שיצא לשיצא דכוורא, והדר מפרש איך יכול להבין היינו על ידי המצוות ודוקא כשעושין אותן בשמחה וכו' כמבואר בפנים. וזה שאמר וכי תימא לא מסגי ספינתא טובא היינו מאחר שעיקר הידיעה בין קודם גזר דין וכו' הוא על ידי המצוות שעושין בשמחה, אם כן מה פעל לענין זה כח היראה כי אתא רב דימי אמר וכו' היינו שפירש, שאי אפשר לזכות לעשות המצוות בשמחה בשלימות עד שיסור עקמימות שבלבו, ולזה צריכין רעמים, ורעמים יוצאין מגבורות שהם בחינת יראה רק שצריכין לזה גם תיקון המוחין. וזה שאמר כמיחם קומקומא דמיא מסגי שיתין פרסי, היינו כשמתקן המוחין שהם בחינת קומקומא דמיא אז פוגע בהם הקול היוצא מגבורות ונעשין רעמים. ושדי פרשא גירא, היינו שעיקר ההתגברות על ידי החסדים שמשותפין עם

בכוונות השם הקדוש הנ"ל שהוא במלכות] ומלכות פה, ועיקר ההמתקה עכשיו על ידי עולם המחשבה, על כן צריך להתפלל עכשיו על ביטול הגזר דין רק במחשבה וכפה ילביש התפלה במאמר, ויש בזה עוד דברים עמוקים מאוד:

טו) וזה שכתב שם בסוף המאמר שעל ידי שמחת הלב יכולין הצדיקים להתפלל ולהלביש את תפלתם במאמר כשיבינו שנגזר הדין, ולכאורה אין מובן לשון יכולים וכו' הלא העיקר מבואר לעיל שעל ידי השמחה יכולין לידע בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין, אם הוא לאחר גזר דין אזצריכין להלביש התפלה במאמר, ואיך שייך על זה הלשון יכולין להתפלל ולהלביש וכו'. אך כפי הנ"ל מובן כי עיקר ההמתקה בשורשה הוא על ידי השמחה שעל ידי זה נמתקין הדינין בשורשן כנ"ל, וכמפורש בזוהר בהעלותך קנ"א: עיין שם ובמקדש מלך. ואז כשנמתק הדבר בשרשו אז יכול לבטל הגזר דין אף לאחר שנגזר על ידי שיתפלל במחשבתו לבטל הדין וילביש את תפלתו בפה גם כן במאמר. ועיין עוד בליקוטי הלכות הלכות ספירה ושבעות הלכה ב':

וכו', עיין מאמר לשמש שם אהל בהם וכו' סימן מ"ט. ועל כן כשזוכין לרעמים שעל ידי זה זוכין לישרת לב לב דייקא, ואז זוכין לשמחה בחינת ולישרי לב שמחה, ועיקר השמחה הוא בלב בחינת (תהלים ד) נתת שמחה בלבי (והלל הוא בינה (מובא בפתח אליהו) עיין מאמר תהלה לדוד סימן י"ב), ובאתערותא דלתתא אתער לעילא וגורם שמחה גם למעלה כביכול (עיין זוהר שמות דף קפ"ד), ועל ידי זה נמתקין הדינין בשורשן ואז אם הוא קודם גזר דין יכול להתפלל ולבטל הדין, ואף אם הוא לאחר גזר דין שאז הוא בחינת ויתעצב אל לבו כנ"ל, שכבר נגמר הדין בהיכל זכות הנ"ל ונתפרסם בין הממונים על הדין שאז אי אפשר להתפלל כפשוטן ולבטל הדין כדי שלא יקטרגו וכו' כמבואר בפנים, אף על פי כן על ידי ההמתקה של השמחה הנ"ל שהוא מבחינת בינה עולם המחשבה יכול לבטל הדין או לדחותו ולאחרו על כל פנים כנ"ל על ידי שילביש תפלתו במאמר, היינו כי התפלה צריכה להיות בפה דייקא מחמת טעמים הידועים, וכאן אי אפשר להתפלל כפשוטו בפה על ביטול הגזר דין בכדי שלא יקטרגו מאחר שכבר נגמר הדין בחינת דינא דמלכותא דינא [ועיין

ביאור הליקוטים

בחצוצרות – סימן ה

העושה יתברך במעשיו עולם שנה נפש. הן על ידי האחדות והדביקות שנתדבק העושה בעצמו בהעושה יתברך, כנ"ל בראיה א'. והן על ידי הדביקות והתקשרות של המעשים זה בזה, כנ"ל בראיה ב'. להיות שניהם דבוקים ומקושרים בהעושה יתברך ובהעושה מעשה המצוות הנכלל ונתקשר בו, בשני קשרים זה על גבי זה. הקשר הראשון, ממעשה המצוות שהם אחדותו יתברך. והקשר השני, מהשמחה בהם, שעל ידי זה נתאחד בו כל כך, עד שהוא מרגיש בנפשו שמחתו של השם יתברך בעולם שנה נפש. גם ממילא מובן, שהענין של השמחה בהמצוות, הוא מזה בעצמו שהם אחדותו יתברך:

ולפי זה יש לפרש ברהיטת לשונו הקדוש, שמי שאינו זוכה לזה שיהיה רצונו ושמחתו רק בעצם המצוה ואחדותו יתברך. אף על פי שיש להכניס גם רצונו בעולם הבא, תחת הסוג הזה. מאחר שגם כל העולם הבא, הוא ההשגה וההתאחדות בו יתברך. אבל מחמת שאין זה רק ראייה וחזיון מרחוק בתכלית הריחוק כזה, והוא אספקלריא שאינה מאירה כלל כמוב"פ, נחשב על ידי זה גם רצונו ושמחתו לרצון בעולם הבא ושכר אחר, לא באחדותו יתברך. מאחר שבאמת עדיין אינו רוצה ושמח כלל בעצם המצוה שהוא אחדותו יתברך. ואידי דבעי למיתני בלשון כזה, שאינו רוצה בהמצוה [שבזאת נחשב שהוא רוצה בעולם הבא אחר כנ"ל]. מהפך ותני בבחינת משה, שהוא אינו רוצה בעולם הבא כזה. ומה שבאמת יהיה גם העולם הבא ההתאחדות בו יתברך, הלא זה רצונו ושמחתו שבהמצוה, וחזון מזה, ימאס ויגעל כל מין שכר. וכן מובן מדבריו שלקמן בפירושו על רבה בר בר חנה, שחוזר ומביא שם ענין הכתוב שמביא כאן,

והם מחיין את כל הקומות וכו', והשמחה של הקדוש ברוך הוא מלובשת בהמצוות, כי הם אחדותו וכו', בששת ימי המעשה, שהן בחינת מעשה המצוות. הנראה לעניות דעתי מכותלי דבריו, שכדרכו בקודש מביא בזה שני ראיות קשורים יחד, ונראים מרהיטת הלשון כראיה אחת. היינו, כי מזה לבד שה' יתברך אחדות פשוט עם המצוות, והשמחה שלו בעולם שנה נפש מלובשת בהמצוות, מזה לבד מובן ומבואר, שעל ידי המצוות נכללים בו יתברך, מחמת אחדותו עמהם. ועל ידי שנכנסים בשמחת המצוות, נכנסים גם בשמחתו במעשיו שמלובשת בהם. ועוד מצורף ומקושר לזה ראייה אחת היוצאת מדבריו הקדושים, שכל הג' קומות של מעשיו יתברך, עולם שנה נפש, דבוקים בחיותם לקומת מעשה המצוות. כי כל מעשיהו בששת ימי המעשה, הוא באמונת מעשה המצוות כמוב"פ. נמצא לפי זה מבואר יותר, שעל ידי שנכנסים בהשמחה שבמעשה המצוות, נכנסים בהשמחה שבמעשה עולם שנה נפש הדבוקים בהם, שזה זה שמחתו של השם יתברך כביכול. ושני הראיות האלה מצורפים יחד, כי הלא מחמת זה בעצמו כל הג' קומות מקבלין חיות ממעשה המצוות, מחמת שהם אחדותו של העושה אותם יתברך. ובזאת הם מקושרין ומשולבים, ומה שחסר זה גילה זה. כי מראיה אחת לבדלא היה מבואר כל כך שיכולים לידע על איזה חלק מהקומה נגזר הדין:

והנה באמת, בדברים נעלמים דלית מחשבה תפיסא בהם כאלה, בוודאי אי אפשר להעמיק הרעיון בהם, כי מאד מאד עמוק ורוחני הסברא הזאת היוצאת מכלל דבריו הקדושים בענין זה, ששמחת העושה במעשיו את המצוות, אחודה ודבוקה בשמחת

עיקר ההתגלות. עיין לקמן אות ז':

עיקר ההתגברות. עיין לקמן אות ח': הגבורות בחינת רעמים, צריך לשתף עמהם אהבה, כדי שיפגעו בכבוד, בבחינת חכמה, שיתעביד מהם רעמים. כפי הנראה, שהוא מדבר מהגבורות טרם פגיעתם בהחכמה, שיתעביד מהם רעמים. יש להתפלא, בקוראו אותם גם אז בשם רעמים. גם יותר נרגש הפליאה הזאת, למעמיק תחילה באזהרתו הנ"ל, לשמור את היראה שמשם תוצאות הקול [כי בקלקולה, נתקלקל גם הקול היוצא מאתה]. אשר מזה מבואר כמו כן לאזהרתו השניה הזאת [שמוסיף והולך להודיע, שצריך לשתפה גם באהבה], שכוונתו גם כן על היראה והגבורות, שמשם תוצאות הקול [כי גם בתיקון השיתוף הזה, נתתקן ממילא גם הקול היוצא מאתה]. וכפי אלה הדברים, בוודאי אין שייך לקרוא אותם בשם רעמים.

ואולם בסיבת הפליאה הזאת, יש לבאר לפי עניות דעתי בכוונתו הקדושה, שתיקון היראה והגבורות, הוא בכח ובפועל. ואם בפועל ממש שיתעביד מהם רעמים דאשתמע קלא, אין ביכולת רק אחר פגיעתם בהמוחין. אבל גם מיד כששומר האדם את עצמו מיראות חיצוניות, נתתקן מיד היראה והגבורות, להיות על כל פנים בבחינת רעמים בכח, גם קודם התעלות הארתם בקנה הקול לפגוע בהמוחין:

יראת ה' וכו', עיקר החשיבות. יש לבאר, שבזה סובב גם להמבואר מדבריו הקדושים בסימן ד' (ברוב המקומות שהמחבר מזכיר "סימן" הכוונה על האות שבתוך המאמר), שהיראה נקראת בשם דהבא, ובסימן ה' מבואר, שלא כן מדת האהבה שבסטרא דימינא, אשר בה מוחא חיוורא ככספא:

חסד, שהוא מוציא לאור תעלומות. עיין לקמן באות ט':

תבל אותיות תיו לב. מבאר בזה גם סוף הכתוב הנ"ל, קול רעמך וכו', האירו ברקיו תבל:

יכולים וכו'. נראה מבואר מאלה הדברים, שאם לכאורה לא בא ליעץ בפעולות הרעמים, רק כדי לזכות לשמחה, אשר על ידה יודע אם הוא לאחר גזר דין, עד שצריך להלביש את התפלה. אבל אגב

ישמח ישראל [בהמצוות, להיות נכנס על ידי זה] בעושיו [ששמח במעשיו]. ומשם מבואר, שכוונתו בפירוש הכתוב הזה גם לפי פשוטו, ישמח ישראל בעושיו, שאנחנו משמחין למטה בהקב"ה וכו', ואין רצוננו בשום שחר [שחוף מזה]. [ומה שהביאוני לדבר כלל בדבר פשוט כזה, הוא מסיבות החותרים לסתור וכו']:

(וזהו) ביומו תתן שכרו. תיבת "וזהו", הסביב מוהרנ"ת זצ"ל בשני חצאי עיגול. כי לא נזכר כלל תיבה הזאת בכתיבת יד רבינו ז"ל, והסמך הכתוב הזה לשכר ש'ב'ת' הנ"ל:

קלא נפיק ואערא בעבי וכו' מוחין. נראה מבואר, שזה מחמת שמקבל על ידי הקול הארת המוחין, ובזה לבד איתעביד לרעמים, דאשתמע קלא וכו':

אשרי העם יודעי תרועה. נסמך לזה הכתוב, בשמך יגילון וכו'. שהוא גילת ושמתת ישראל בעושיו, שנתהווה על ידי זה כנ"ל בפנים:

תקיעת שופר מאיש ירא. מהכרח היראה לפעולות הרעמים כנ"ל בפנים, גם מאלה הדברים, ומהבאתו הנ"ל להמאמר חז"ל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, בלשון סתם על כל הדיבורים והקולות, ולא דווקא בתפילה. יש לבאר, שזה אשר לא הציב תחלה יד השגתו בענין הרעמים רק בקול התפלה, כי גבהה דעתו ודרכו נסתרה, בהלבשת התפלה שנצמח מכל זה [ועיין לקמן בדיבור המתחיל יכולים וכו']:

אם אין חכמה אין יראה. בהעלאתו מצירופי דבריו הקדושים, כי תמן בהיראה, תליא שמיעת הלב. יש לבאר [כמובא במקום אחר (עיין ליקו"מ ח"א סיק ט"ו אות ג)], שזה מחמת שמקום היראה הוא בלב. ותוצאות הקול מהיראה, היא תוצאות הקול מהלב. ושמתת זה, גם כל חזרתו לשם לפשט את העקמימיות, גורם ביתר שאת, שמירה והצלה, מיראות חיצוניות, והתהוות הרעמים העולים משם בפעם השני:

שפגמת בטיפי מוחך וכו', ישיגו אורחות חיים. סובב להנ"ל מהזוהר הקדוש בצירוף מחממת תמן מת, [כי הוא זה לעומת זה כנגד המצה והמריבה עם הסטריין אחרנין], ולקריאת המוחין בשם באר מים חיים הנ"ל בפנים:

חז"ל, שמי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, [כקול השופר, המובא בפנים], ולא דווקא בכח ובתפלה, רק מחמת שזה וזה, הכח והיראה, שניהם בבחינת הגבורה. ולפי זה נתפרש גם כן רהיטת לשונו הקדוש, בחוברו זאת לדבריו הקודמים בלשון וזה וכו'. אך [גם לפירוש הראשון ומכל שכן וכל שכן לפי הפירוש הזה] יש להתפלא קצת שבתחלת הענין, אשר כדרכו בכל מקום הציב לו יד השגתו תחלה בדרך כלל, להודיענו מהות הרעמים שהוא הקול שאדם מוציא, שאינו חושב ומסיים בזה רק השני דברים, בכח בתפלתו, והיראה לא הזכיר כלל. ואם תאמר שהיינו כח היינו יראה [כמבואר כן באמת מדבריו, כי הלא גם מחמת זה, הוא קורא את היראים בשם גבורי כח]. אבל הלא לקמן בתחלת אות ה' קחזינן שטרח וכפל וכתב כל אחד בפני עצמו. שצריך לשתף הגבורות בחסדים, וכן צריך לשתף האהבה עם היראה עכ"ל. שמזה נראה מבואר שהם גם כן מחולקים בעניניהם עד שכדאי אצלו להאריך עבור זה ולא לכללם ביחד. וכאן בתחלת הודעתו מזה נחסר מן הספר עיקר כזה שכל דבריו שמכאן עד סוף המאמר אינם סובבים רק על זה, כמבואר אחר כך להמעין באות ד' ובאות ה' ובפירוש הרבה בר בר חנה ובפירוש הכתובים בחצוצרות וכו'. שמכולם מבואר שיראת ד' היא האוצרא דדהבא המוב"פ לפעול פעולת הרעמים. ולא זו אף זו שצריך גם כן שתהיה מזוככת מכל מיני סוספיתא, כי אם לאו ישאר גם כן הקול בנעיצת המוחין כמוב"פ:

הפליאה השלישית. הוא בפירוש המאמר חז"ל ירד גבריאל וכו' המוב"פ. שלכאורה כפל שם דבריו להיות נראים כשפת יתר. כי מאחר שמפרש בכוונת המאמר חז"ל, שמהשתלשלות הגבורות היינו יראה חיצוניות נעץ קנה בים החכמה. קנה דא קול היוצא מהקנה עכ"ל. כבר פירש בזה המאמר לענינינו, ומה זאת שעוד כפל וכתב אחר כך היינו על ידי השתלשלות הגבורות שהיא בחינת סוספיתא דדהבא, נשאר הקול נעוץ באטימת השכל וכו'. ובפרט שלכאורה להיפך מסיים בכפולתו הזאת בדבר שאינו מכוון כלל כפי דבריו הקודמים. כי הלא לכאורה מבואר מדבריו הקודמים שמלבד שמירת המוח עוד צריך לשמור גם את היראה

אורחא מייצע גם כן בהפלאת דרכו, גם למציאות היכולת להלבשת התפלה, כדי להמתיק הדין [ופירוש הדבר עיין לקמן באות י"ח]. ושלפי זה יש לבאר בכפלים בעומק כוונתו הקדושה בפירושו להמאמר חז"ל, ירד גבריאל, שאגב אורחא נצמח ויוצא מהצלת הגבורה מהפסולת [שמזה הפסולת לבד, כל התגברות הדינים] ושיתופה בימין האהבה, כל המתקת [מחנה גבריאל] העומדים לשמאל [הנ"ל בפנים], שלא יוסיפו לקטרג עוד. [וכבר מובא מזה בפרפראות לחכמה]:

כשיבינו כי נגזר הדין. מבאר בזה גם סוף הכתוב, כי בא לשפוט וכו':

[ביאורים בתורה ה' שלא ע"פ סדר באות אחרי אות] על ידי שמחת הלב, יכולין להתפלל, ולהלביש את תפלתו במאמר, כשיבינו כי נגזר הדין. יתפלא מאד כל מעיין, מה שפתח בידיעת הזמן של הגזר דין, שעל ידי זה ממילא יודעים, אם להלביש התפלה אם לא. ומסיים בהיכולת בהתפלה והלבשה הזאת, כשיבינו וכו'. גם לכאורה לא ביאר שום מציאות כלל להיכולת הזו, שיתהווה משמחת הלב. וכדי לרמז קצת בזה הנני להקדים עוד כמה פליאות בדבריו הקדושים האלה.

הפליאה הראשונה. יתפלא המעיין ולא יתבונן ברעם גבורות הקולות, שלענין מה מוכרח דווקא שיפגעו בעבי מטרת המוחין, ועל ידי זה דייקא יהיו נשמעין, ולמה לא יהיו נשמעים גם בלא זה. כי אף על פי שגוף הענין רימז במאמר הזוהר הקדוש, כד קלא נפיק וכו', אבל גם בהזוהר הקדוש גופא יתפלא המעיין ולא יבין כלל טעם הדבר:

הפליאה השנייה. הוא במה שכתב שזה שאמרו חז"ל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, כי מי שיש בו יראה קולו נעשה רעמים וכו'. שלכאורה בהשקפה הראשונה יש גם להסתפק קצת בפירוש דבריו האלה, אם הם סובבים כהוספה על ענין הקול בכח הנ"ל בפנים, וכאן כוונתו על שניהם ביחד, ובאחד מהם לא סגי [כי שניהם בבחינת הגבורה כמוב"פ, ואטו תנא כרוכלא ליחשוב וליזיל]. ואף שדחוק לפרש כן, אבל יש קצתהכרח לזה, כאשר תבין מדבריו שלקמן בסמוך עיין שם. ועוד יש לפרש איפכא, שכוונתו כפי פשוטו של המאמר

ונראה גם כאן, שכל הפליאות האלה, נתבארות ונתפרשות קצת, זו מזו. כי מלשונו הקדוש הנ"ל, לקרוא על שם העתיד בשם רעמים, גם את הגבורות שמוכרח לשתפם באהבה וכו'. יש לבאר מזה, כי כוונתו הקדושה, שתיקון היראה והגבורות, הוא בשני אופנים. כי מיד כששומר האדם את עצמו מיראות חיצוניות, נתתקן מיד היראה והגבורות להיות בבחינת רעמים בכח, גם קודם התעלות הארתם, בקנה הקול לפגוע בהמוחין. ואחר כך כשפוגע קנה הקול בהמוחין, מגיע גם עליהם הארת התגלות ויציאת הרעמים אל הפועל החוזר מהמוח להתעביד גם כן בבחינה הזאת:

ולפי זה ממילא מובן שהתיקונים בזה חוזרים בכל פעם חלילה. כי כל מה שהיראה והגבורות נתתקנים ביותר, בהארת הרעמים בפועל שהגיע אליהם. נתתקנים אחר כך ביותר גבורות הקולות היוצאות מהם בפעם השני, להתעביד רעמים בפועל במדריגה היותר עליונה. עד שגם הרעמים בפועל הקודמים לזה, אינם נחשבים עוד כנגדם רק לבחינת רעמים בכח הבלתי נשמעים ונראים כלל:

ולפי זה יש לבאר גם כן, מהשתוות היראה והחכמה שבמאמר המשנה אם אין חכמה וכו' שמביא לזה. שכמו כן גם תיקון החכמה ופתיחתו מהאטימה המוב"פ. נחלק לשני אופנים בכח ובפועל. כי כמו שהיראה וקנה הקול בעלייתה ופגיעתה בהמוח, מקבלת מאתו תיקון יותר מכפי שהיתה מקודם בשמירתה לבד. כמו כן לא יגרע גם הוא מלקבל גם כן על ידי זה יותר התיקון שלפתיחתו מהאטימה, שעוסקים מקודם בשמירתו לבד. שלפי זה יש לבאר קצת גם מה שהזכרנו בהפליאה הד' הנ"ל, שפתח בקנה הקול וסיים בקנה החכמה. כי לפי כל זה יש לבאר בכוונתו הקדושה, שעל ידי זה שבאתערותא דלתתא נתעורר ועולה ממקום היראה והגבורות שבנפש הישראלי קנה הארותיהם למעלה לפגוע ולהכלל בהחכמה, למשמע משם בבחי' הקלין דלעילא כמוב"פ. כמו כן על ידי זה בעצמו נתהווה כלי הקנה בהים החכמה, שנשאב בה הארת הים הזה [שזה בעצמו ענין פתיחתו הנ"ל] להאיר לתתא למקום היראה כנ"ל, [וכאשר נבאר מזה לקמן (נראה שהכוונה על מה שכתוב לקמן) (בסמוך ממש) שמקום היראה בקומת הנפש הוא בלב) עיין

מפסולת החיצוניות. כי אם לאו נשאר הקול היוצא משם נעוץ בהמוח, אפילו אם הוא נקי וזך. ומה זאת שמסיים כאן לענין פסולת היראה, אטימת השכל:

הפליאה הרביעית. הוא בענין הכתוב גער חית קנה וכו', שיסבב בזה על מה שכתב מקודם בענין קנה הקול, וכאן מסיים בענין קנה החכמה. ועוד מרכיב כאן גם כן וכתב בחינת חמץ בחינת ירד גבריאל וכו' ותדע שנעץ קנה היינו חכמות חיצוניות נעוצים בים חכמתך וכו'. שמכל דבריו כאן נראה מבואר שהוא הזכיר בהם להמעין אגב אורחא כמה שכתב מקודם בהפירוש של המאמר חז"ל הזה. ולכאורה לא פירש כלל מקודם כהפירוש הזה. שנראה מכותלי דבריו האלה שבחינת ירד גבריאל וכו' נעץ קנה החכמות חיצוניות בים החכמה. [גם יתפלא קצת המעיין בגוף הענין שמפרש וקורא את החכמה בשם ים, ובזה הענין בעצמו יכנה אותה גם בשם קנה, הן בקדושה הן להיפך, עיין היטב בפנים]:

הפליאה החמישית. הוא אחר כך באות ה', כמה שכתב שם וזה לשונו הגבורות בחינת רעמים צריך לשתף עמהם אהבה, כדי שיפגעו בכבוד בבחינת חכמה, שיתעביד מהם רעמים עיין שם. שלכאורה גם בזה יתפלא המעיין, כי איך שייך כאן לקרוא בשם רעמים לגבורות הקולות על שם העתיד שמתהווים לרעמים אחר פגיעתם. מאחר שכל דבריו בזה אינם רק להודיע עצת השיתוף כדי שיפגעו וכו' שיתעביד מהם רעמים. ובפרט שכפי המבואר מאזהרתו הראשונה הנ"ל לשמור את היראה שמשם תוצאות הקול, כי בקלקולה נתקלקל גם הקול היוצא מאתה. ממילא מובן שכמו כן באזהרה השניה הזאת שמוסיף והולך להודיע שעוד צריך לשתפה גם באהבה, כוונתו גם כן על היראה והגבורות שמשם תוצאות הקול, [כי גם בתיקון השיתוף הזה, מתתקן ממילא גם הקול היוצא משם], ואותם בוודאי אין שייך לכאורה לקרוא אותם בשם רעמים:

ומחמת כל זה, לולא דמסתפינא הייתי אומר שעל פי מסילתינו בלימודיו הקדושים, הנראית מרחוק לכל באי שערי הקדושים, שכן תעלומות דרכיו הקדושים להורות את בני ישראל בהוראת הדברים מזה לזה, [ועל פי הכללים הנ"ל בהקדמה], מובן

כי גם כלליות כל הנפשות לקומת נפש אחת יחשבו, [כמבואר לקמן מהמובן מדבריו הקדושים (נראה שהכוונה על מה שכתב לקמן ליישב את הפליאה על שרביז"ל מרכיב אח"כ בחי' חמץ וכו' עיי"ש)], שעל זה עוסקים הצדיקי אמת לגרש ממשכנם קולות הסטרא אחרא האלה כמוב"פ. וגם מחמת זהמוכרחים לברר ולהבחין בכור מריבתם, גם הנפשות בעצמם שנדבק בהם סוספיתא ופסולת קנה הקול. עד שהוא בעצמו נועץ בהם החכמות חיצוניות כנ"ל:

גם לפי זה תבין ליישב קצת דברי כפולתו הנ"ל שבענין מאמר הזה ירד גבריאל וכו'. כי אף על פי שכפילות כאלה נמצא הרבה בדבריו הקדושים. אך כל היכא דאיכא לפרש לפי פשוטו פרשנו שלא נשנה אלא בשביל מה שנתחדש בה. כי על פי כל הנ"ל יבואר לנו, שבדברי כפולתו שבהמאמר הזה יסובב על הפירוש השני הנ"ל המובן מדבריו הקדושים בענין תוכחת המריבה כנ"ל. אך שם בענין התוכחה ידבר מהדבוק בסטרא דמותא עד שקולו הפגום והרע שמבחינת ירד גבריאל בעצמו נועץ בו קנה החכמות חיצוניות. עד שמוכרח לדבר באזנו דברי הרחקות, שרובם ככולם קשה להם לשמוע על כל פנים מזה בעצמו תוכחת חיים, עד שנדחים ונתרחקים לגמרי כמובן בפנים. אבל כאן שבאמצעות הענין מדבר מאיש שהוא עוסק בקולו דקדושה לפעולת הרעמים. שאם היה שומר יראתו היה מועיל לו הקול לפתיחת המוחין [כמו שבארנו כן לעיל בדבריו הקדושים], ועל זה כתב שבהעדר השמירה נאחז הקול מבחינת ירד גבריאל, ונשאר נעוץ באטימת השכל שמקודם. [ולא שיוסיף לו אטימה על ידי קול כזה, מאחר שאף על פי כן כוונתו לשמים, ולא יהיה חוטא נשכר במה שאינו מתפלל כלל]. גם לפי כל זה תבין ביותר בפירושו הקדוש שבמאמר רב דימי, האי גילדנא [הגבורות] דים החכמה הוא. כי קנה הגבורות העולה לשם נתהוה לעצם הקנה חכמה שבים הזה כנ"ל, [הן לטוב הן לרע הן לתערובות הטוב והרע כנ"ל]. שעל פי כל זה תבין מרחוק גם במה שהוציא את הפירוש השני הזה בלשון היינו, [מתובר להפירוש הראשון], להיות מובלל ועולה עמו בקנה אחד. ודו"ק:

[שם]. שלפי כל זה מפורש יותר ענין הכתוב ירעם הים וגו' שמביא בזה. כי גם הים החכמה בעצמו נתהוה בבחינת הרעם והקנה הזה. [שלפי זה תבין ליישב גם מה שהזכרנו לעיל בין שני חצאי עיגול, שיש להתפלא קצת, מה שקרא את החכמה, בשני השמות האלה]:

גם יש לבאר, שאף על פי שלא הודיע בפירוש מקום היראה שבקומת הנפש. אבל ברמז הודיענו גם זאת, במה שכתב שתמן בהיראה תליא שמיעת הלב. שממילא מובן שכמו כן גם כל הלב ושמיעתו תלוי ונמצא תמן במקום היראה. שלפי זה יש לפרש גם כן שמחמת זה בעצמו שעולים משם הרעמים אל המוח, חוזרים אחר כך גם כן לשם בתיקונם בפועל הנ"ל, להפשיט גם שם במקורם ושרשם כל מיני עקמומיות וסיבוכי נוגה שעדיין נשאר דבוק שם גם אחר שנטהרו מהסוספיתא והפסולת לגמרי. כי כל הענין הנ"ל שמחזרת המוח לתיקון התגלות הרעמים עד שמגיע התיקון למקור היראה [שמקומה בהלב כנ"ל], זה זה מה שמבואר בפירוש בפנים שתיקון התגלות הרעמים החוזר מהמוח מגיע להלב להפשיטו וליישרו.

גם על פי זה מובן יותר בפירוש המאמר חז"ל הקול מעורר הכוונה המוב"פ. כי לפי הנ"ל כוונתו גם בזה בכפליים לתושיה. שמתחלה הקול מעורר כוונת המוח, ואחר כך חוזר משם הקול ומעורר ומיישר ביותר כוונת הלב כמוב"פ. והנה לפי כל זה יש לבאר גם כן, במה שדקדק וכתב שהעיקר לשמור מוחו וכו'. שלכאורה אין לדקדוקו הזה קשר כל כך לשאר דברי תורתו, כדרכו הקדושה בשאר מקומות. ובפרט שלכאורה יש עוד מזה סתירה לדבריו שלקמן שחלק עיקר החשיבות להיראה שמחמת זה נקראה בשם ספינתא, וגם איהי קדמה וראשית החכמה כמוב"פ. אבל על פי הנ"ל ממילא מובן, שזה לעומת זה כל המשכת קולות החית קנה שיציאתם מירידת גבריאל הנ"ל הוא גם כן למעלה להחכמה והמוחין לטמאם לטמטמם, ולהכלל גם כן בקלקוליהם זה מזה. ומחמת שלשם כל המשכתם והתגבורתם מוכרח שם ביותר להלחם כנגדם ולשמור את עצמו מהם. כי אפילו מי שמזכך יראתו, יש שפוגעים בו הקולות שמנפשות אחרות.

[מצאתי מכתב יד המחבר, וכנראה חסר הרבה מההתחלה]

והשני פירושים בעצמם, דבוקים ואחודים זה בזה. [כי על ידי זה בעצמו, שאין הח'....], שמחמת זה לא חילק אותם. וכפי כל זה בין תבין אשר לפניך, שגם השני פירושים של המאמר חז"ל הנ"ל, ירד גבריאלי ונעץ קנה, יעלו בקנה אחד, ויהיו לאחדים [מהקנה שלי, דבזע ימא וכו'], להיות כופל ותני את הפי' בלשון "היינו" כנ"ל, ולהוסיף ענין אטימת השכל, להורות ולרמז, לאטימת שכלינו בקנה חכמתה דסטרא אחרא שגם זה נמשך מהשתלשלות הגבורות, שמחמת זה בעצמו נשאר נעוץ בזה הקנה, דא קול. ודו"ק היטב היטב. והנה, כשזוכים לגרש ולהוציא את האויבים והסוספיתא הנ"ל, נתתקן על ידי זה המח בבחי' זהב, אבל עיקר תיקון המח, שיהיה זך ומוחא חוורא, הוא על ידי [שיתוף] החסדים, שהם זהב וכסף.

[עד כאן הוא מהכתב יד]:

גם יבואר לך על פי זה, מה שהזכרתי בפליאה הנ"ל בענין מה שכלל ותני בחינת חמץ, בחינת ירד גבריאלי. כי על פי כל הנ"ל יבואר לך שהגבורות הרעות [שנשתלשלות מבחינת גבריאלי], הן הן הסטריין אחרנין והקליפות הממיתים בפגם טיפי המוח המוב"פ. והם הם האויבים של הקדושה שהצדיקים מריבים עמהם לגרשם ולשברם. כי כמו שבענין כלליות הנפשות שבכלל העולם, אף על פי שלקומה אחד יחשבו כמוב"פ. על כל זה נמצא גם בפרטיות בכל נפש ונפש קומה שלימה. כמו כן גם בפרטי פרטיות בכל מחשבה ומחשבה שהן הן טיפי המוח המוב"פ, נמצא בכל אחד מהם קומה שלימה כידוע (עי' ליקו"מ ח"ב תורה נ"ג, קי"ד, קכ"ב). [וכמו כן גם בענין המצוות, אף על פי שכולם בכלל קומה שלימה, אבל גם בכל אחד מהם נמצא קומה שלימה]. וכאשר יבואר לך זאת מדבריו הקדושים שבאות ה', ובפירוש הרבב"ח, אשר יוסיף והולך בענין התיקון להודיע שצריך לשתף הגבורות בהחסדים וכו' על אויביך וכו' כי עיקר ההתגברות וכו' על אויביך וכו' אינו אלא על ידי חסדים עיין שם היטב. שגם מזה מבואר ומוכרח שאלו האויבים הם הם הסטריין אחרנין בעלי מריבה הנ"ל של

הצדיקים, שמגרשים אותם על ידי קולות דבריהם כמוב"פ. דאי לא תימא הכי תיקשי לך איזה שייכות יש לדבריו הקדושים שדקדק וכתב כי עיקר ההתגברות וכו'. האם הזכיר למעלה מאיזה נצחון והתגברות על האויבים, שמתגברים על ידי הגבורות של הקולות, שיהיה שייך להוסיף ולהודיע שעיקר ההתגברות ושדיית החצים הוא מהחסדים המשתתפים עמה. אלא וודאי שגערת המריבה של הצדיקים המשברת קליפות החמץ המריבות עמהם זה זה גערת הקול דקדושה בכוחות וגבורות שכתב לעיל, שכשזה קם בגבורותיו דקדושה נופל זה הקנה דסטרא אחרא שהוא כלליות הקולות של החיות הרעות, שאין דבריהם נשמעין כלל. כי כל שמיעת הדיבור הוא על ידי זה שמשברים אותם בעיקרי יניקתם שבהמוחין כנ"ל. שמזה בעצמו נתהווים המוחין בבחינת מצה כמוב"פ. גם מחמת שעיקר כח הגבורות לשברם הוא בישע הימין כמוב"פ. תבין ביותר לפי הנ"ל במאמר הזוהר הקדוש שמביא לזה שמסטרא דימינא מוחא חוורא ככספא. כי גם המוחין בעצמם נטהרים על ידי זה כנ"ל. גם לפי זה תבין מרחוק במה שקורא את החסד בשם "פרשא", על כי הוא המפרש והמוציא לאור תעלומות. כי עיקר התגלות המוחין להתפרשות דברים המצומצמין, וההתגברות על האויבים המאטימים אותם. הוא על ידי שיתוף הגבורות בחסדים, דהבא בכספא, שמאלא בימינא: ולהעמיק יותר בכל הנ"ל, נחלק ונסדר דברי הביאור באות אחר אות:

(א) לפי הנ"ל בדיבור המתחיל הגבורות בחינת רעמים וכו', שתיקון היראה בשני אופנים, היינו בכח ובפועל. יש להוסיף ולבאר מהשתוות היראה והחכמה שבמאמר המשנה אם אין חכמה וכו' שמביא לזה, שכמו כן גם תיקון החכמה ופתיחתו מהאטימה, נחלק גם כן לשני אופנים בכח ובפועל. כי כמו היראה וקנה הקול בעלייתה ופגיעתה בהמוח, מקבלת מאתו תיקון יותר מכפי שהיתה קודם בשמירתה לבד. כמו כן לא יגרע גם הוא לקבל יותר תיקון בצירופו ויחודו בקולות היראה בעת פגיעתם בו. כי אמנם כן שגם בשמירתו לבד אינו נאטם חס ושלוש, אבלעדיין אין זה נחשב רק לפתיחה בכח כנגד הפתיחה האמיתית שנפתח אחר

כך בפועל ממש כשנתייחד בקולות היראה והגבורה:

(ב) בהעלאתו הנ"ל מדבריו הקדושים, ובפשיטות פירוש תיבת גער. מבאר יותר בביאורו לזה הכתוב גער וכו'. כי הוא הקול היוצא בכח וגבורה, ומרחק מהמוח את הסטריץ אוחרנין המאטימים כנ"ל, אשר בכלליותם נקראים בשם ח'י'ת' וכו':

(ג) בהנ"ל באותיות הקודמים, יש לפרש כוונתו בפירושו להמאמר הנ"ל הקול מעורר הכוונה בכפלים לתושיה, שבתחילה הקול מעורר כוונת המוח, ואחר כך חוזר ומעורר ומיישר כוונת הלב:

(ד) לכאורה יש להתפלא קצת בצירוף פירושו את הכתוב גער וכו' לפירושו בהמאמר חז"ל הנ"ל ירד גבריאל ונעץ קנה וכו', שפתח בקנה הקול ומסיים בקנה החכמה. ואולם, בביאורינו הנ"ל יש לבאר גם כאן בכוונתו הקדושה, שעל ידי זה שבאתערותא דלתתא נתעורר ועולה ממקום היראה והגבורה שבנפש הישראלי קנה הארותיהם למעלה לפגוע ולהכלל (בהחכמה) בים החכמה, [שנשאב בזה הקנה הארת זה הים] להאיר לתתא למקום היראה כנ"ל, שלפי זה מבאר יותר בביאורו להכתוב ירעם הים וכו', כי גם הים החכמה בעצמו נתתקן בתיקון זה הרעם והקנה כנ"ל. ועוד יש להוסיף ולבאר, שגם מזה הוא פתיחתו בפועל הנ"ל [יען אשר בהעדר הכלי, מוכרח גם כן להמוח שיהיה באטימה, כמוכן במקום אחר (מובא בהרבה מקומות עיין כעין זה בליקו"מ ח"א תורה ל"ו אות ז)]:

(ה) בכלל זה לעומת זה הנ"ל בהקדמה, יש לבאר, שכמו שבקדושה כל המשכת הקולות מהלב והיראה הוא להמוח, ולהתתקן זה מזה בכל עת יותר. כמו כן בהיפוך חס ושלו, כל המשכת קולות החית קנה דסטרא אחרא [מהסוספיתא והפסולת שנמצא ברוע הלב] הוא להמוח, באופן שיהיה נטמא ונאטם בכל עת יותר חס ושלו. וגם לפי זה נכון ומבואר צירופי דבריו הקדושים בסימן ד' שעל ידי השתלשלות הגבורות שהוא בחינת סוספיתא וכו' נשאר הקול נעוץ באטימת השכל. וכן לקמן כלל ותני בחינת חמץ בחינת ירד גבריאל. [ותישיב לפי זה פליאת הרב ב"פרפראות לחכמה"]:

(ו) גם לפי הנ"ל יש לפרש מה שכופל את דבריו בפירוש המאמר חז"ל ירד גבריאל וכו'. כי אחר שכתב בזה הלשון: פי' מהשתלשלות הגבורות היינו יראה חיצונית נעץ קנה בים החכמה. קנה דא בחינת קול היוצא מהקנה. עד כאן לשונו. אשר בזה כבר פירש את המאמר לענינינו, ואחר כך כפל וכתב בזה הלשון: היינו על ידי השתלשלות הגבורות סוספיתא דדהבא יראות חיצונית נשאר הקול נעוץ וכו'. ואולם, כפי הנ"ל יש לפרש בכוונתו הקדושה, שבאמת הקלקול [נכפל] לשנים. כי העוסק בעבודת התפילה שהזכיר תחילה בסימן ג', גם אם עדיין לא זכה לשמור יראתו, ונשאר הקול נעוץ בים החכמה ולא אישתמע. אבל על כל פנים אין שייך לומר שזה הקול של התפילה יוסיף לואטימה חס ושלו, ולא יהיה חוטא נשכר במה שאינו מתפלל כלל. אבל בזה החוטא והפושע נמצא הקלקול השני והגרוע יותר. כי בירידתו להסוספיתא [והפסולת לגמרי שהזכיר שם רבינו ז"ל בכפולת דבריו הנ"ל], נמשכים ובאים גם הקולות הרעים שבו אל המוח. אשר בזה הם מוסיפים עליו אטימה וטומאה לגמרי חס ושלו:

(ז) בהודעתו שבסימן ה', שצריך לשתף הגבורות בחסדים האהבה עם יראה, כי עיקר ההתגלות וכו'. יתפלא הקורא שם כי לכאורה לא נזכר כלל תחילה במידת היראה שם התגלות, עד שיהיה שייך אחר כך להודיע על האהבה המשותפת בה שעל ידה לבד עיקר ההתגלות. ואולם בהעלאתו הנ"ל מדבריו הקדושים בסימן ד' שקול הגבורה והיראה גורם גם בפועל פתיחה להמוחין מאטימתם, נראה מבואר, שפתיחת המוחין הוא התגלותם. ועל כן מוסיף להודיע בזה, כי עיקר ההתגלות הוא על ידי האהבה והחסד שנשתתף עם היראה והגבורה:

(ח) מכל הנ"ל נבא גם בלשונו הקדושה על אודות האהבה וימין החסד הנ"ל, שעיקר ההתגבורות על ידה. ומרמז בזה מהכתוב שב לימיני עד אשית אויבך וכו', וכן מסיים שם בזה הלשון: ותתגבר על אויבך עכ"ל. וגם בזה יתפלא הקורא, כי לכאורה לא הזכיר כלל שם האויב בדבר היראה, עד שיהיה שייך להוסיף ולהודיע כי עיקר ההתגבורות וכו'. אבל בהעלאתו הנ"ל באות הקודם תבין מרחוק,

שבזה סובב על האויבים הרוחניים, שהם הסטריין אחרנין שהזכיר תחילה, המחמיצים ומאטימין את המוח, דצדיקייא עבדין עמהם מצותא דלא יתקרבו למשכן הקדושה, שאף על פי שגם בקול הגבורה והיראה מכניעים אותם, וגורמין להמוחין הפתיחה בפועל הנ"ל, אבל עיקר ההתגברות עליהם, להזדכך מהם לגמרי, הוא במידת האהבה והחסד, כי מהסטרא דימינא לבד מוחא חיוורא:

(ט) בכל הנ"ל יבואר לך גם בפירושו למאמר רבה בר בר חנה, מה שקרא את החסד בשם פרשא מוציא לאור תעלומות, דברים המצומצמין הוא מפרש אותם, כי עיקר התגלות המוחין לפרש דברים המצומצמין, הוא רק על ידי החסד והאהבה כנ"ל:

(י) לפי הנ"ל באות ד' יש לפרש עוד בדבריו הקדושים, שכל הקדם היראה וחשיבותה [ספינתא] כזהב הנ"ל, הוא מוכרח לכלי הקנה [הנ"ל באות ד'] הנתהווים מאתה. ואם לא כלי הספינה הזאת, לא יגיע כלל תועלת ממימי ים החכמה, ועוד בתכלית ההיפוך נטבעים ונשקעים בו לעד ולנצח חס ושלוש:

(יא) בחיבור האהבה עם החכמה המוב"פ, [אשר מסיטרא דימינא לבד, מוחא חיוורא וכו', שזה עיקר המח שנקרא בשם לבנון לבונא דמוחא כמוב"פ בסי' ג' הנ"ל]. יש לבאר בהקדמת היראה לאהבה המוב"פ, שהוא כענין הקדמת היראה להחכמה שהזהירו חז"ל. וכמו בהקדם היראה להחכמה כבר ביארתי לעיל באות הקודם [מלשונו הקדוש שקרא לחכמה בשם ים], שברוב גדלה ועמקה לאין תכלית נטבעים ונשקעים בה כל הבאים בה בלי הקדם כלי היראה והצמצום, [שנקראת בשם קנה, ובשם ספינה, כמוב"פ] שמתקדמים בה. כן מעין זה יש לפרש גם במדת האהבה האחודה [עם החכמה] כנ"ל, שיש ביכלתה להחלות ולהזיק חס ושלוש בחולת אהבה כנודע (לשון הכתוב שה"ש ב' ה' ה' - ח', ועיקר זוהר ח"א צח: קכב. ועי' ספר משנה למלך להרה"ק ר' אלעזר מריישא פרשת עקב הובא בספר 'מטבע שטבעו חכמים' ערך אהבה), להבלתי מתקדמים בכלי היראה שהיא הצמצום כנ"ל. ולפי זה נראה שעל כרחק דבריו בענין הקדימה אומרים פרשוני, שכוונתו מוכפלת לשני טעמים. טעם אחד:

הוא המפורש מדבריו שאז תבוא האהבה ממילא. וטעם הב': הוא היוצא בהעלאתו הנ"ל מהכרח הכלי והצמצום כנ"ל. ועוד לפי זה יש לסובב גם במשנת חז"ל המוב"פ אם אין יראה וכו'. שעל כרחק גם דבריהם אומרים פרשונו, שהעיקר הוא היראה, והחכמה תבא ממילא בהקדם היראה והמעשים טובים, כמובא במקום אחר בדבריו הקדושים (ספר המדות אות דעת סעיף ל"ד), שלפי הגדלת המעשים טובים של האדם, כן מעמיקין לו מחשבותיו היינו שנותנים לו מח גדול. ועוד יש בזה לבאר ומאהבת הקיצור קצרתי:

(יב) בהתאחדות האהבה והחכמה הנ"ל. יש לבאר [שזה] מה שחושב בסוג שמירת המח מחכמות חיצוניות ותאוות, שהם אהבות חיצוניות:

(יג) לפי הנ"ל יש לפרש גם במשנה הנ"ל, שלא נזכר בו רק היראה והחכמה ולא נזכר בו כלל האהבה. כי גם זה הוא מחמת שברוב פעולות האהבה בהחכמה לזככה תתאחד אתה להיות בשם אחד, [כאשר נבאר לקמן מדבריו הקדושים, בענין הקנה שבסיטרא דימינא]. וגם לפי זה נכון ונפלא הבאתו ראייה לקדימת [ספינת] היראה למדת האהבה [והחסד שבפרשא הנ"ל], מהכתוב ראשית חכמה יראת ה':

(יד) לפי הנ"ל יש לבאר, שגם באחדות האהבה עם החכמה הנ"ל נחשבים שניהם יחד לבעלי אבידה, [שנזכר בסוף דבריו הקדושים]. שמחזרים תמיד באהבה לאבידתם שהוא השמאלא וגבורת היראה, שתעלה ותפגע בהם להכלל זה מזה בהכלליות הנ"ל:

(טו) כפי הנ"ל מדבריו הקדושים שכל פסולת הסטרא אחרא בעקמימות ויראות חיצוניות הוא בהלב ומקום היראה, [והיא הפסולת היוצא מהתהוות הכלים, כמובא מזה גם במקום אחר (אפשר הכוונה ע"פ הידוע שהתהוות הכלים הוא מבחי' גבורות, עיין ליקו"ה הל' מילה ה"ה אות י"א. וזה ידוע שבהשתלשלות הגבורות נעשה פסולת ממש עי' ליקו"מ ח"א תורה ע"ב ודו"ק)]. יש להתפלא לכאורה בדבריו הקדושים בסימן ד' שהעיקר לשמור מוחו וכו'. ואולם בהעלאתו הנ"ל מדבריו הקדושים, שאף על פי שכל העקמימות וכו' הוא בהלב ומקום היראה, בכל זאת תהיה כל

הבחינות], ומהאבה עיקר התיקון כנ"ל. ומה טוב ונעים לפי זה ביאורו בתיבת יחד לענין פני התפלה בהלבשה, בסיפורים יחד, [שזה ענין אהבה ואחדות בשבתם יחד]:

(כ) בהכרח גבורת היראה הנ"ל שמוכרח להקדים, [ובהנ"ל באות ב'], יש לבאר עוד שקול גערת מריבת הצדיקים זה עם זה הוא בקול תפלתם בהלבשת המאמרים המוב"פ. ושבוזה לבד אינם זזים משם עד שנעשו אוהבים זה לזה (קדושין ל:), ומלבישים תפלתם במאמר וסיפורים יחד באהבה כנ"ל:

(כא) כאשר נראה כמה פעמים בהפלאת כוונתו הקדושה שהיא כפולה ומשולשת וכו' יש לבאר גם כאן באריכות לשונו בענין המראה מקום מהמאמר חז"ל על אודות נבואת משה בזה הדבר שלמדו מהכתוב וידבר משה אל ראשי המטות וכו' (והכתוב הזה בעצמו נפלא, כי לא נמצא דוגמתו בכל התורה, ומחמת זה הביא בו רש"י ז"ל הלימוד חז"ל מזה, שהתרת נדרים ביחיד מומחה, אבל דברי תורה כפטיש יפוצץ וכו', ועיין לקמן באות ל"ו). כי למרחוק ישא את דעתו וכוונתו גם בדבר הקומה כלליות הנ"ל שהנשיאים אשר בבני ישראל עומדים בראשי הקומה, ונקראים בשם ראשי המטות. ולפי זה נראה מבואר [ובכלל הנ"ל בהקדמה שכל בחינה כלולה מכל הבחינות] שגם אם כל בני ישראל עומדים כנגדם במדריגת לב, נחשבים גם הם לראש כנגד כלליות התבל ויושביבה, והוא כנגדם במדריגת לב לבד. ומה נעים ונפלא ביאורו בכתוב תבל ויושבי בה בהמאמר הזוהר הקדוש דא בחינת לבא וערקין דילה:

(כב) בהנ"ל תבין מרחוק שגם כל הדינים והמקטריגים העומדים בסטרא דשמאל שהזכיר בסי' א'. יהיה כעין אטימה כביכול להראש והעליון על כל בעצמו יתברך, שאוטם את אזנו ודעתו לבלי ישמע ויקבל חס ושלום את התפלה להציל מהצרה. אשר מחמת זה מוכרח להלביש את התפלה באמצעות פתיחת המוחין של מטה לשמוע בקול גבורת התפלה, עד שגורמים באיתערותא דלעילא שהשם יתברך בעצמו שומע ומקבל את התפלה להציל מכל צרה אף לאחר גזר דין:

המשכתו ליניקה ואחיזה רק בהמוח [והראש]. ותבין מרחוק שעל כן מוכרח כנגד זה שיהיה עיקר השמירה להמוח:

(טז) בהעלאתו הנ"ל באות ב' מדבריו הקדושים שקול גערת המריבה לגרש הסטרין אחרנין הוא קול הגבורה והיראה שבלב. נראה מבואר שהוא כענין המובא במקום אחר (ליקו"מ ח"ב תורה ד' אות ט' י"א, וע"ע בח"א תורה ח' בענין הכנעת הצינור של הרשע) כי מיניה וביה אבא ליזול ביה נרגא (סנהדרין ל"ט). כי מחמת זה בעצמו שכל פסולת הסטרין אחרנין נתהווה ונשתלשל מהגבורה והיראה, על כן מוכרח ונחוץ לבא בזאת המדה בעצמה כדי להכניעם:

(יז) וגם לפי זה יש לבאר שנמצא בזה משקל נפלא שלא יתגברו יותר, [וכמובן גם זה במקום אחר (אפשר הכוונה ע"פ תורה ח' אות ה' בליקו"מ ח"א, וע"ע כעין זה בליקו"מ ח"א תורה נ"ד אות ב)]. ושגם מחמת זה מוכרח לשתף את הגבורה עם החסד ואהבה, ובשיתוף הזה לבד נמצא יכולת להכניעם:

(יח) כפי הנ"ל באות ד' יש לבאר עוד, שכל מה שקול התפילה עולה ויורד ומתגבר ליישר את הלב בשמחה. נתתקן על ידי זה יותר קול התפילה העולה מהלב הזה בפעם השני, להיות [כנגד הקול הראשון] בקנה החכמה [שכבר נתאחד עמה], שהוא הנאחז יותר מבחינת האהבה כנ"ל. וגם אם נמצא בזה כמה מדריגות ושינויים בלי ערך. אף על פי כן בדרך כלל אינם נחשבים רק לשני תיקונים. ובכלל הנ"ל בהקדמה שכל בחינה כלול מכל הבחינות, יש לבאר עוד שהם העומדים בשני אופני התפילה המוב"פ. כי קול התפילה בהלבשה נחשב לקול קנה החכמה כנגד קול קנה התפילה שלא בהלבשה. אשר לפי זה ממילא מבואר שאין ביכולת לעסוק בהתפלה בהלבשה אם לא מתקדמים תחילה בתיקון קול התפלה שלא בהלבשה. ושבוזה לבד מתפרש ומתבאר דבר היכולת, הנ"ל בדיבור המתחיל יכולים וכו':

(יט) לפי הנ"ל יש להשכיל ולהבין דבר מתוך דבר שגם בתיקון קול התפלה בהלבשה מוכרח לשיתוף היראה עם האהבה, [כי כל בחינה כלול מכל

אחלצך אענך בסתר רעם אבחנך על מי מריבה סלה. וגם תחלת המזמור מדבר בענין ראש השנה, וקול שופר הנ"ל:

כח) בסיבוב דבריו הקדושים בקומה הפרטיות והכלליות הנ"ל. מבואר יותר דבריו הקדושים בענין המאמר חז"ל, כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, ובמאמר הזוהר הקדוש כד קלא נפיק וכו'. שמפרש בהם בפרטיות שנשמעין דבריו למוחו ולבבו. וגם בכלליות שנשמעין דבריו לברייתא:

כט) בהעלאתו מדבריו הקדושים [אשר ביארנו לעיל, כעין המובא בדברי חז"ל (סוכה נ"ב:)] שהאויבים בגשמיות וברוחניות מניחים כל יושבי תבל ואינם עולים להתגבר רק על הראש [כלליות ישראל כנ"ל]. מצרף גם לפירושו בדרש לענין התיקון, [כי כשזה קם זה נופל]:

ל) ביחוד פירוש הפשוט והדרש שבכתוב וישב הם המוב"פ. [ואשר בזה ממילא מבאר גם היתר החמץ שבזה התיקון והשלמתו בכל שנה בזה היום כנודע (מובא הרבה בליקו"ה וע"ע בהל' פסח ה"ח הבנויה על מאמר זה (ועיי"ש בסעיף א' וג')).] יש לבאר עוד בכוונתו אשר בצירופי דבריו הקדושים, שזה הוא אשר כל שבירת קנה החית להיות בהא הוא בסטרא דשמאלא לבד. כי כל יציאת האויבים הנ"ל הוא מאטימת ירידת גבריאל. אבל בסטרא דימינא הוא בתכלית ההיפך. כי הוא הדבוק בראשו [וגנון] דייקא באטימה וסתימה, [וכמבואר במקום אחר (ליקו"מ ח"א תורה כ"ד אות ח) שכל שלימות המוחין הוא דייקא על ידי הסתימה והעיכוב]. ואחרי שמאבדין ומרחיקין למי שצריכין לרחק מהסטרא דשמאלא, יש ביכולת להכלל שמאלא בימינא בכלליות כזה עד שאין צריך לשבר עוד גם בסטרא דשמאלא. כי גם היראה שבתורי זהב כנ"ל, נתתקן ונתחבר בנקודת הכסף הנ"ל שבימין האהבה, שזכינו תחלה ביציאת מצרים כנ"ל:

לא) כאשר נחסר מאתי בעת ההעתקה קצת ענינים, וזה אני זוכר שבהעלאתו הנ"ל מבאר גם סוף ענין הכתוב הנ"ל אוזן שומעת וכו', ושומע תוכחת קונה לב. וגם תחלת הענין ותפילת צדיקים ישמע:

לב) כאשר חשב רביז"ל כמה מאמרים שהם בסוד כוונת התפילין הזכיר גם זה המאמר בכללם

כג) בהעלאתו הנ"ל מדבריו הקדושים, כפי הביאורים הנ"ל בהעלאת קול שופר אשר ברעם גבורותיו כגבורי כח [המוב"פ] עושה דברו לשמוע מלמטה. עד שגורם גם למעלה לשמוע התרועה והתפלה. מבאר אגב אורחא בנוסח הברכה לשמוע קול שופר. [וכפי הנזכר בהכללים, הנ"ל בהקדמה, שכל בחינה כלול מכל הבחינות]:

כד) גם לפי זה תבין ותתבונן בהפלאות הבאתו ראייה לפירוש הכתוב יחד הרים ירננו שהוא התפלה, מהכתוב לשמוע וכו':

כה) בהעלאתו אשר ביארנו לעיל בפרט באות כ' יש לבאר, [כעין הנ"ל באותיות הקודמים], גם בפירושו להכתוב אוזן שומעת וכו' בשמעו קול הגבורה והמריבה. כי בהלבשת התפלה המוכרחת להיות בסיבת האטומים בפגם טיפי מוחם שלמטה, [שזה גורם האטימה הנ"ל שלמעלה כביכול]. כי לפי הנ"ל יש לבאר שכסגולת התפלה בהלבשה להסתתר מהמקטריגים, ולהיות נשמע למעלה. כן נפלא ונורא סגולתה להסתתר מהסתותיהם שלמטה, ושתהיה נשמעת גם לאוזן הנאחזים מהסתותיהם, עד שישובו גם הם ממות לחיים כמוב"פ, ודי לחכימא כי ההכרח לקצר.

כו) מכל הנ"ל נשוב לדבריו הקדושים בסימן ב', על אודות הגזר דין שעל חלקי הקומה, ובכלל החמישי הנ"ל בהקדמה, ובדבר המשכת הדינים להראש בכלליות ובפרטיות הנ"ל. תבין מרחוק תפיסתו לדוגמא ראש הקומה, ושזה כל מלחמת הדינים בראש [וקומת] השנה, ועומק הפלאות דבריו בענין קול השופר שמוכרח בראש השנה, ואשר אז סבב בכלליות השגתו הזאת שנאמרה בראש השנה כמובא בחיי מוהר"ן (שיחות השייכות לתורות א' נ"ט):

כז) בהעלאתו הנ"ל באותיות הקודמים, שגם התפלה שהצדיקים מלבישים אותה להיות בסתר והסתרה מהמקטריגים [באמצעות הסיפורים], מוכרחת להיות ברעם קול היראה, ובה לבד נענה הצדיק לבטל את הצרה והגזירה. ועוד בצרוף העלאותיו הנ"ל שבזאת התפלה לבד תבא הגבורה וגערת המריבה להבחין בהבחנה למי לרחק. מבאר יותר מכל זה בלשון הכתוב הנ"ל בצרה קראת

(לו) עוד מצאתי באמתחת הכתבים שלי מה שכתבתי כבר בביאור זה המאמר.

שיש להתפלא בשתי השמחות [בזקיפו ובשיפולי] המבואר בפנים. אשר ישראל באיתערותא דלתתא ישמח בעושיו. והשם יתברך באיתערותא דלעילא ישמח במעשיו. ומאלינו נבין ונתבונן שעיקר שמחתו הוא בהמובחר שבמעשיו שהם נפשות ישראל בעצמם. והעיקר דעיקר בהמובחר גם מהם שהוא משה רבינו ע"ה בעצמו, שהוא העולה יותר מכולם בהאבה והשמחה בו יתברך. כי לפי כל זה יש להתפלא בהמבואר מדבריו הקדושים שגם בחי' משה אין יכול לעשות בשמחה כל חלקי קומת המצוות אם לא תתקדם לזה השלמת השמחה שלמעלה, כי לפי שמחתו כן שמחתנו כמוב"פ. ולכאורה נמצא בזה סתירה להכלל המבואר בכל מקום, שבתחילה מוכרח להקדים האיתערותא דלתתא. ושגם אם עובר מה שעובר על רובם ככולם מנפשות ישראל, מוכרח על כל פנים משה בעצמו להקדים האיתערותא דלתתא (עי' מענין זה בליקו"ה הל' פדיון בכור ה"ה אות ל"ג).

ועוד יש בכל זה להאריך, אבל מאהבת והכרח הקיצור הנני להודיע בדרך כלל מה שנראה לעניות דעתי. כי על כרחך יאמר זה הענין דרשוני ופרשוני, שכל מיעוט יכולת עשיית המצוות בשמחה [בסיבת העצבות שלמעלה], לא נאמר רק כפי מדריגת משה בזה הדבר [ואספקלריא המאירה] לפני חמה שבגאולתינו ממצרים, אשר עדיין לא נשלם קול רינתו ושירתו שבתיקון החיית שבקריעת ים סוף הנ"ל כמו לעתיד אשר ישיר משה וכו'. כי כנגד מדריגתו שלעתיד לא נחשב מדריגתו הראשונה הנ"ל, רק למדריגת לב לבד שבקומת עולם' שנה' נפש' הנ"ל. ושגם מחמת זה בעצמו לא נמצא עדיין ביכולת אהבתו ושמחתו להמתיק את הגבורה ומימי המריבה כנ"ל. ולא כן במדריגתו השניה שלעתיד, בים החכמה....:

(לז) בכלל הרביעי הנ"ל בהקדמה, שמחמת זה נחוצים ומוכרחים יותר אלה התיקונים לכל הרוצה לבוא בהם, גם אם זכה רבינו ז"ל ביראתו וגבורתו כחו למשמע קלין מלעילא, ולהשמיע אותם גם לאחרים:

(ליקו"מ ח"א סוף תורה ל"ח). תבין מרחוק לפי זה כי מאד עמקו מחשבותיו בתיקון הראש והלב שמיציאת מצרים הנ"ל. ובראייתו בסוף סימן ב' מהמאמר חז"ל קלני מראשי קלני מזרועי אשר כנגד הלב הנ"ל מקום התפילין:

(לג) ברוממות ים החכמה הנ"ל יש לבאר עוד, שגם אם כל המשכת הלוחמים להלחם הוא אליו לבד. נמצא בכל זאת כח ותוקף בהחכמה לנצחם ולהכניעם [כי מדה טובה מרובה, וכמובן במקום אחר (עיין רשב"ם על פסוק וידעת כי ה' אלוך וכו' (ואתחנן ז' פסוק ט' י)), על פסוק וידעת וכו']. וברוב רבויי מימיו לבד אין ביכולת שיתגלה ויאיר בהאדם המוגבל, אם לא כשיתלבש כחו וגבורתו במדת היראה והאהבה, ושמחמת זה נקראים בשם שמאל וימין המוב"פ, [כי הן הן הידים שיש בים החכמה כמובא גם במקום אחר (עי' ליקו"מ ח"ב תורה ז' אות י)]. כי בהם בלבד, תתגלה פעולתו וכחו, [ועל שהצמצום נמצא יותר במדת היראה, מוכרח להקדימה ותהיה לעיקר]:

(לד) בהמבואר מדבריו הקדושים שעיקר התיישרות הלב בשמחה הוא בתיקון האהבה שנשתתף בהגבורה והרעמים. יש לבאר כוונתו הקדושה שזה מחמת שהשמחה בעצמה [אשר ישמח ישראל בעושיו], תבוא ותכנס בסוג אהבת ישראל להשם יתברך, כי מאהבת השם יתברך ומצוותיו לבד נכנס בלב ישראל השמחה בעושיו:

(לה) וטרם נגמור דברינו עוד נשים את לבנו ליחוד פירוש הפשוט והדרש שבכתוב אענך וכו' מי מריבה. שיש להתפלא לפי זה בפירושו למי מריבה שמרמזים על קדושת המצה. שהוא לכאורה בתכלית ההיפוך מפירוש הפשוט, שנמצא במי מריבה קלקול ועונש למשה רבינו ע"ה. ואולם מצירופי דבריו והעלאותיו הנ"ל שכל תיקון המריבה והגבורה הוא מהאהבה אשר בסוג השמחה. תבין מרחוק כי בעליית העושק מלב קומת הנפשות להולל ולמעט שמחת הראש שעליהם משה בעצמו. כמבואר בפנים מיעוט שמחת משה על ידי העושק הנ"ל. הוא עומד בסוג מיעוט האהבה המוכרח להמריבה. וזולת השלמת תיקון האהבה והשמחה נהפך תיקון המריבה להזיק ולהגביר הדינים על משה רבינו ע"ה עד שנסתלק:

יקרא דשבתא

יתברך בעצמו בבחינת ישמח ישראל בעושו. ואז יכול לידע בין קודם גזר דין ובין לאחר גזר דין כמבואר בפנים. ובשבת נמתקין כל הדינים ואין כח למקטרגים לעורר שום דין ח"ו כמבואר בזוהר הקדוש בבחינת וכל שולטני רוגזין ומארי דדינא כולהו ערקין וכו', והדינין שנגזרו כבר ח"ו מבטלין וממתיקים אותם גם כן על ידי שמלבישים התפלה במאמר שזה בחינת מה שאין שואלין צרכיו בשבת. והנכנס לבקר את החולה בשבת לא יבקש עליו רחמים כמו בחול רק יאמר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא וכו'. (שבת יב) היינו שמלביש תפלתו במאמר כנ"ל.

גם בשבת זוכין לישראל לב ולפשט כל העקמימות שבלב שזה בחינת מה שמבואר בתיקונים ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם דא דירתא דלבא וכו', שזה בחינת מה שבמזמור שיר ליום השבת מבאר בזה שלא להרהר אחר השם יתברך ח"ו מחמת הצלחת הרשעים, שזה בחינת איש בער לא ידע וכו' כי מאד עמקן מחשבותיו יתברך וכו', צדיק כתמר יפרח ודרשו רז"ל מה תמר לבו מכוון למעלה אף ישראל לבם מכוונין לאביהם שבשמים וסיים להגיד כי ישר ה' וכו'. וכן אחר כך עדותיך נאמנו מאד וכו'. גם בשבת נמשך בחינת התיקון של הרעמים שהוא בחינת תפלה בקול ובכח ובריאת שמים, שזה בחינת מה שמובא בשם האריז"ל שבשבת צריכין להרים קולו בתפלתו יותר מבחול, וזה בחינת הזיין קולות שבמזמור לדוד שאומרים בכניסת שבת ושם מבואר גם כן מענין הרעמים אל הכבוד הרעים ה' וכו' המבואר בפנים. וזה גם כן בחינת מקולות מים רבים וכו' כמבואר בכוונות של שבת.

גם שבת הוא בחינת יראה ירא שבת ואז נתבטלין כל היראות חיצוניות כמבואר בתיקונים, גם שבת הוא בחינת שלימות הדעת ואז עולין עד החכמה כנ"ל בסימן ד' ואז זוכין לזכך את המוח מחכמות חיצוניות ומחשבות זרות וכו'. כי שבת הוא עולם

שבת הוא בחינת תכלית מעשה שמים וארץ בחינת עולם הבא. גם הוא בחינת השגת רוח הקודש בחינת נבואה כמבואר בזוהר הקדוש וכן"ל בסי' ג', ונבואה הוא בחינת הקיבול שכר של המצוות בחינת יבא ברינה נושא אלומותיו ר"ת נביא כמבואר בפנים. ויש שני בחינות נבואה כי עיקר שמחת המצוות הוא בשבת כי אז עולין כל המצוות מאחיזת העצבות שנאחו בהם בששת ימי המעשה וזוכין לשמחה כמבואר במאמר ימי חנוכה בליקוטי תנינא סימן ב'. ויש מי ששמחתו הוא משכר שיקבל על המצוות לעתיד לבוא. כי על ידי שבשבת שורה עליו בחינת רוח הקודש בחינת נבואה הוא צופה ומשיג בלבו מרחוק השכר הגדול שיקבל על עשיית המצוות בעולם הבא ביום שכולו שבת ועל ידי זה מלא שמחה, בפרט שקדושת שבת בעצמה שקולה כנגד כל המצוות, כמו שאמרו רז"ל על כן הוא מלא שמחה. אך עם כל זה השמחה הזאת הוא בחינת נביא באספקלריא שאינה מאירה.

ועיקר השלימות הוא שיזכה לבחינת רוח הקודש רוח נבואה כזה עד שמשיג גודל מעלת עשיית המצוות בעצמן עד שלא יחפוץ בשום שכר עולם הבא כלל רק שיהיה שכרו ושמחתו עם עשיית המצוה בעצמה שזה בחינת ב'י'ומו ת'תן ש'כרו המבואר בפנים.

ב'י'ומו תתן שכרו ראשי תיבות שב"ת כמבואר בכתבי האריז"ל. וזה בחינת נביא באספקלריא המאירה ואז זוכין ליכנס בשבת על כל פנים בשמחת השם יתברך בעצמו כביכול, כי מבואר בזוהר הקדוש ובתיקונים גודל השמחה שנמשך ונתעורר בכל שבת ושבת בכל העולמות וגודל שמחתו יתברך בעצמו כביכול בשבת, וזה בחינת ישמח ה' במעשיו כי בשבת נשלם הבריאה של כל העולמות ומקבלין חיות בשלימות מקומת המצוות שהוא בחינת אמונה בחינת שבת שהוא שקול כנגד כל התורה והמצוות והוא בחינת תכלית שמים וארץ, ואז הקב"ה משמח ומתענג מהם בחינת ישמח ה' במעשיו ומי שזוכה לשמחת המצוה הזאת כנ"ל הוא נכנס כביכול בשמחת השם

ונתבטלין כל מיני מחלוקת ומריבה ונמשך שלום בחינת שבת שלום כמבואר בזוהר הקדוש, גם בשבת מתגלין ומאירין חסדים גדולים וכולו אהבה וכו' אהבה בתענוגים בחינת אור אהבת השם יתברך המאיר בשבת כנ"ל בחינת רשפיה רשפי אש וכו' מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכו' בחינת מנוחת אהבה ונדבה. ועל ידי זה עיקר ההתגברות על האויבים וכו'. שזה בחינת שבת להשבת אויב ומתנקם כמבואר בסימן נ"ז הנ"ל:

המחשבה כידוע. ואמרו רז"ל שבות ממחשבות עבודה וכו'.

וניצולין מבחינת חמץ סטרא דמותא וזוכין לחיים בחינת טועמיה חיים זכו, וזה בחינת אך ביום הראשון תשביתו שאור תשביתו דייקא לשון שבת. וענג שבת הוא בחינת מצוה כמבואר במאמר שאלו את רבי יוסי בן קיסמא סימן נ"ז, ואז נתגרשין ונכנעין כל סטרין אחרנין כמבואר בזוהר הקדוש

זמרת הארץ

ז"ל. וע"כ נאמר אצל זה זה הדבר. כי הוא בבחי' נבואת משה. ובזה מובן קצת גם מארו"ל סוטה (י"ד) שאמר משה הרבה מצות אינם מתקיימים אלא בארץ אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי. ויש לדקדק הלשון שיתקיימו כולם על ידי דייקא. א"ל הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר מעלה אני עליך כאילו עשיתם וכו'. ודקדק החידושי ארגדות הלא אמרו ז"ל אל תהיו כעבדים וכו' על מנת לקבל פרס. עיי"ש מה שתירץ על זה. כי מאחר שאינו מחויב בהם עדיין וכו'. [ועל דרך זה שמעתי לפרש דברי רבינו ז"ל ג"כ מה שאמר במאמר זה אילו לא היו נותנין לו עולם הבא לא הי' עושה וכו'. רצה לומר במצות שאינו מחויב בציצית וכיוצא בזה]. ולפי דברינו הנ"ל מובן ביותר קצת. כי משה רבינו זכה לנבואת זה הדבר כי נכנס בשמחת המצות עצמן עד שנעשה אחדות אחד עם המצוות. כי משה רבינו גימט' תרי"ג בחי' קומת כל המצוות. ומחמת שקיום כל המצות בפועל ממש הוא בא"י דייקא. על כן אמר אכנס אני לארץ ישראל כדי שיתקיימו כל המצות על ידי דייקא. כי הוא זכה לשלימות קיום המצות בבחינת זה הדבר שקיבול שכרו בהמצוה בעצמה. ועל כן הוא חפץ מאד גם בהמצות שאינו מחויב בהם עדיין).

(ועל כן אמר לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר. היינו שקיום המצות בעצמן יהי' קיבול שכרו. מעלה אני עליך כאילו עשיתם כו'. כי מאחר

עיקר שלימות קומת המצוה שהיא החיות של כל הג' קומות היא בארץ ישראל. כמאמר רז"ל לא נתאוה משה ליכנוס לא"י אלא ל קיים המצות שבה. כי הרבה מצות תלויין בארץ. ועל כן שם עיקר המקום שיכולים לידע על איזה חלק מהקומה נגזר הדין. וגם שם עיקר מקום קיבול שכר המצות. כמו שכתוב למען ירבו ימיכם וכו' על האדמה וכו'. ועוד פסוקים רבים כאלה. ושילום שכר היא בחי' נבואה. ועיקר הנבואה הוא בארץ ישראל כמאמרם ז"ל וכנ"ל. ועל כן שם עיקר המקום שיכולים לזכות לעשות המצות בשמחה כל כך עד שלא ירצה בשום שכר כי שכרו הוא המצוה בעצמה. בחי' שכר מצוה מצוה. שזה בחינת נבואת משה בבחינת זה הדבר.

(ואגב יש לומר בדרך צחות שבזה מובן מה שהביא רש"י ז"ל ענין דרשת רז"ל מנבואת משה בזה הדבר גבי פרשת נדרים דייקא והלא כתיב זה הדבר גם גבי שחוטי חוץ ובנות צלפחד. ואם שיש דרשות רז"ל על זה. הלא גם על זה הדבר נדרים יש דרשות. עיי' נדרים (ע"ז ע"ח.) בבא קמא (ק"כ כ"א.) אך לפי הנ"ל מובן קצת. כי בשאר המצות מאחר שהם מצות ד' ויש עליהם שכר ממילא לא נדע אם שמחתו מהמצוה בעצמה או מקבול שכרה. אבל נדרים הוא שמוסיף על עצמו מדעתו ומרצונו איזה חיוב בשבילו ית' מה שאינו מחויב ע"פ התורה כלל מזה מובן שהוא חפץ בהמצוה בעצמה. בחי' במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו כמו שאמרו

ועוד רבים כאלה. ושם עיקר שלימות המוחין והחכמה. כמאמרם ז"ל אין חכמה כחכמת ארץ ישראל. וגם שם עיקר שלימות היראה. ועל כן נקראת ארץ המוריה שממנה יראה יוצאת לעולם כמאמרם ז"ל. וע' זוהר (ח"א קמ"א) ובלקו"מ תנינא סי' ע"ח. והיראה בעצמה היא בחי' ארץ יראה כמובא במקום אחר. והיא נקראת ארץ החיים היפוך בחי' חימוץ המוח שזה בחי' סטרא דמותא.

וזהו שאמרו ז"ל גלתה יהודה מעוני שאכלו חמץ בפסח. וזה שכתוב בתיקונים ארעא דישראל הוא מתובא דאת ה"א בחי' ה' של מצה. גם א"י היא בחי' אהבה בחינת ימין בחי' בנימין שנולד בא"י. כמובא במאמר משפטים לקו"מ א' סי' יוד. וזה בחי' ואוהבי שמו ישכנו בה. ועל כן שם עיקר תיקון המוח כנ"ל. וגן שם בחי' תיקון הקול. כמו שכתוב וקול התור נשמע בארצנו נשמע דייקא בחי' אשתמע קלא. ורבותינו ז"ל דרשו פסוק זה לענין גשמים. כי הקול הזה פוגע בעבי מטרא. וקול הזה הוא בחי' קול שופר. בחי' תקעו שופר בציון וכו'. וכיבוש יריחו הי' ע"י שופר וע"י זה זוכין לישרות לב שע"י זוכין בשלימות לירושת ארץ ישראל שזה בחי' מה שהוכיח אותם משה לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את הארץ וכו'. כי זה עיקר השלימות לזכות לירושת הארץ שהיא בחי' מקור השמחה והקדושה כנ"ל ע"י ישרות לב דייקא. כמו שכתוב ולישרי לב שמחה כנ"ל. שזה כי ישרים (דייקא) ישכנו ארץ (משלי ב').

זה שפירש"י ישכנו ארץ לעוה"ב. כי שם זוכין להרגיש שמחת ותענוג המצוה שהיא בחי' עולם הבא גם בעולם הזה. בחי' ביומו תתן שכרו וכו'. בחי' עולמך תראה בחיך. ועל כן גם כן נקראת ארץ החיים בחי' חיים אמתיים של עולם הבא. ועל כן אמרו ז"ל המהלך ד' אמות בא"י מובטח לו שהוא בן עולם הבא. וע' (זוהר ח"א קע"ז): כל דזכי בהאי ארעא קדישא אית ליה חולקא לעלמא דאתי. ועי' (זוהר ח"ב קנ"ב):

שאינו רוצה בשום שכר על המצות כי המצות בעצמן שזוכה לעשות בהם רצונו ית' זה יקר וחביב אצלו מכל שכר. אם כן צריך לעשות גם בזה רצונו ית' לבלי להפציר בו ליכנס לא"י בשביל טובת ישראל ותיקון מתי מדבר כמו שאמרו ז"ל. ובזה בעצמו שחפץ כל כך ליכנס לא"י בשביל לקיים המצות ואף ע"פ כן מבטל רצונו מפני רצונו ית'. בזה בעצמו כלול כל קומת המצות בחי' כל מצותיך אמונה. וזהו שאמרו שם לכן אחלק לו ברבים וכו'. כי יש לו חלק בקיום כל המצות של ישראל. וכל מי שזוכה לקיים המצות בשמחה בשלימות הכל על ידי שמאיר בו איזה הארה מבחי' נבואת משה רבינו ע"ה. ועיי"ש עוד ותבין ביותר. ולענין זה הדבר שנאמר אצל נדרים דייקא. י"ל כפי הנ"ל בדרך אחר מרווח קצת. כי אדרבה באלו המצות שכבר מחויב בהם לא שייך לומר שעושה המצות רק בשכר עולם הבא. כי על זה נאמר אל תהיו כעבדים כו'. אך נדרים שמחייב עצמו בדבר שאינו חייב בו בזה י"ל שראוי לבקש שכר וכסברת החי' אגדות הנ"ל. אעפ"כ עיקר השלימות שגם מצות כאלו בחינת מצות נדרים יהיו גם כן רק בבחי' זה הדבר שלא יהי' רוצה בשום שכר רק בהמצוה בעצמה כנ"ל).

וע"כ שם בא"י זוכין ביותר לבחינת תיקון התפלה כי שם עיקר מקום התפלה כנ"ל. וכשהוא לאחר גזר דין מלבישין התפלה במאמר שזה בחי' ואתחנן אל ד' בעת ההוא לאמר. היינו שהתפלל שיכנס לא"י ששם זוכין בשלימות לבחי' קיום המצות בשמחה כל כך עד שיודעין ע"י זה בין קודם גזר דין לאחר גזר דין. ואז מלבישין בתפלה במאמר כנ"ל. ואולי י"ל שמשה רבינו ע"ה בעצמו הלביש אז תפלתו במאמר. מחמת שכבר הי' אחר גזר דין. וזה ואתחנן אל ד' וכו' לאמר שהלביש תפלתו במאמר כנ"ל. וגם א"י שם מקור השמחה בחי' שמחה לארצך בפרט בציון וירושלים שהיא בחי' הלב של העולם כידוע (זוהר ח"ב קצ"ג) ושם מקור השמחה. בחי' נתת שמחה בלבי. ועל כן נקראת משוש כל הארץ. וזה רני ושמחי בת ציון. וכן שמעה ותשמח ציון.

ירח האיתנים

תורה נביאים וכתובים ובתוך זה כוללין גם התפלה ובקשה ומסיימין מלוך על כל העולם וכו', וכן בזכרונות מתחילין בדרך סיפור ושבח אתה זוכר מעשה עולם וכו' ומרבין בפסוקים ומסיימין זכרנו בזכרון טוב וכו', וכן בשופרות מתחילין אתה נגלית וכו' ומסיימין תקע בשופר גדול וכו', והכל בכדי להלביש התפלה ולכוללה בשבחו של מקום ובאמירת פסוקי תורה בכדי שלא יקטרגו, שזה בחי' מה שמבואר בפנים שלאחר גזר דין צריכין להלביש התפלה במאמר. כמו כן צריכין זאת בר"ה ג"כ מחמת תוקף התגברות הדינים והקטירוגים שמתגברין אז, וזה שארז"ל אמרו לפני מלכות בר"ה כדי שתמליכוני עליכם אמרי לפני זכרונות כדי שיעלה זכרונותיכם לפני לטובה ובמה בשופר, אמרו לפני דייקא מרמזין על מה שעיקר אירכות התפלות של מלכות זכרונות ושופרות הם בדרך סיפור ומאמר שזה בחי' הלבשת התפלה במאמר כנ"ל, ומחמת שדרך זה בשלימות איך להלביש התפלה במאמר אינם יודעים רק הצדיקים כמובן בפנים על פסוק ובמאמר קדישין שאילתין וכן על פסוק יחד הרים ירננו, על כן צריכין ליזהר ביותר לבוא על ר"ה אל הצדיקים ולהתפלל עמהם:

ומחמת שלענין זה זוכין רק ע"י עשיית המצוה בשמחה כ"כ עד שלא יחפוץ בשום שכר עוה"ב בשבילה רק יהיה קיבול שכרו בהמצוה בעצמה ועיקר השמחה הוא בלב ואי אפשר ללב לשמוח עד שיסיר עקמימיות שבלבו ויהיה לו ישרות לב ולזה זוכין ע"י תפלה בכח וביראת שמים שזה בחי' רעמים שהקול יוצא מגבורות בחי' יראה ופוגע בהמוחין ואז הלב שומע גם אישתמע קלא לברייתא ודא אינון רעמים שהם מסיטרא דיצחק שזה בחי' קול שופר ותרועה וכו' אך לזה צריך לזה לשמור היראה שלא יהיה לו יראה חיצונית גם לשמור המוחין מחמץ שלא יחמיץ חכמתו בחכמות חיצוניות ובתאוות והרהורים וגם צריך לשתף הגבורות בחסדים היינו אהבה עם היראה כי עיקר התגלות ע"י החסדים בחי' אברהם אוהבי שמסר

ראש השנה הוא יום ראשון לבריאת העולם כ"ש זה היום תחילת מעשיך וכו' וכו נברא אדם הראשון שהוא תכלית הבריאה כולה והוא היה צריך לעסוק בתיקון העולם ולמלאות חסרון העולם ולהתפלל בעבורם כמו שפירש"י ז"ל על פסוק ואדם אין לעבוד את האדמה וכו' ובא הנחש ופיתה את חוה והוה מה דהוה ונידון ויצא בדימוס ומאז נקבע בזה היום ראש השנה ליום דין לדורות כמו שארז"ל, ובכל ר"ה נמשך בחי' התחדשות הבריאה וצריך כל אדם לומר כל העולם לא נברא אלא בשבילי וצריך אני לראות ולעיין בתיקון העולם ולמלאות חסרון העולם ולהתפלל בעבורם. ומחמת תוקף התגברות הדינים בר"ה ע"כ צריכין להלביש התפלה במאמר בכדי שלא יקטרגו המלאכים העומדים לשמאל, וזהו שהתקינו רז"ל להתפלל על החיים אז בשלש ראשונות שהם שבחו של מקום כמו שמתפללין זכרנו וכן מי כמוך אומרים שלא בנוסח תפלה ובקשה רק בדרך שבח והודאה מחמת שהוא בברכת אתה גבור שהוא גבורות וכן בשלש אחרונות אומרים וכתוב וכו' בספר חיים וכו' מה שאין לעשות כן בכל השנה כמו שדקדקו הפוסקים בזה וכל זה בכדי להלביש את התפלה ולהסתיר אותה ולכלול אותה בשבחו של מקום בכדי שלא יקטרגו, וע"כ צריכין אז לדקדק ביותר שלא להרבות בשאלות צרכיו הגשמיים רק העיקר להתפלל אז על הרוחניות כמובא בספרים הק'.

וע"כ מרבין אז להתפלל העיקר על התגלות מלכותו ית' וימלא כבוד ה' את כל הארץ שעל תפלות כאלו אי אפשר להם לקטרג כ"כ מאחר שהכל רק בשביל כבודו ית' ובתוך זה כוללין ג"כ תפלות ובקשות על הרמת קרנם של ישראל וישועתם והצלחתם וביטול מלכות דסט"א וכל זה בכדי להלביש התפלה ולהסתירה ולהעלימה כנ"ל, וע"כ בתפילת מוסף שאז מאריכין בתפלה אבל הכל רק בדרך מאמר וסיפור שבחו של מקום ובתוך זה חוטפין וכוללין גם התפלה ובקשה שאנו צריכין וזה שאמרינן אז במלכות עלינו לשבח וכו' ומרבין בזה בפסוקי

בלבו היטב עד שיתפשט העקמימיות שבלבו ויזכה לישרות לב, ועל כן התקיעות הם ג"כ כנגד אברהם יצחק יעקב ודוד כמובא שזה בחי' כלל התיקונים הנ"ל.

ומחמת שהעיקר צריך לשמור מוחו שלא יחמיץ שזה סוד ביעור חמץ ואכילת מצה בפסח כמובן בפנים, וזה שמבואר בזוהר שמות דף קפ"ג ע"כ שיעקר הקיטרוג בר"ה הוא על אותן שלא נזהרו מחמץ שהוא בפסח וע"כ מתפללין אז זכרנו לחיים וכן עוד הרבה כיוצא בזה היינו ההיפוך מחמץ שהוא סטרא דמותא ח"ו, וע"כ צריכין בר"ה ליזהר ביותר בקדושת המחשבה כמבואר במ"א, וזה ג"כ ענין עשי"ת ויו"כ וסוכות ושמיני עצרת הכל סובב והולך על מה שמבואר במאמר זה הנ"ל כמבואר קצת בליקוטי הלכות ה' חזקת קרקעות ה"ג ע"ש וצריכין לבאר עוד בזה:

נפשו על קדושת שמו ית', ובכך תן פחדך זה כנגד בחי' תיקון היראה וע"כ היא כנגד יצחק בחי' פחד יצחק ומחמת שצריך לשתף הגבורות בחסדים שהם בחי' ימין ע"כ אומרים שם וגבורה בימינך, ובכך תן כבוד הוא כנגד יעקב שזכה לבחי' הקול הנ"ל שזה בחי' הקול קול יעקב שזה בחי' הקול היוצא מהגבורות ופוגע במוחין שהם בחי' כבוד כמבואר בפנים כי יעקב אבינו שרשו בדעת ובמוחין כידוע, וע"י כ"זזוכין לשמחה וזה בחי' ובכך צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו וכו' וישרים דייקא בחי' ולישרי לב שמחה, וזה ובכך הוא כנגד ודד בחי' מלכות בחי' תפלה כי ע"י כל זה התפלה בשלימות, וזה בחי' תקיעת שופר של ר"ה שבזה ממשיכין בחי' רעמים הנ"ל עד שזוכין לשמחה שזה בחי' בשמך יגילון כל היום וכו' וכן כי חדות ה' היא מעוזכם שנאמר ג"כ על ר"ה, וזה שמברכין לשמוע קול שופר כי זה עיקר המצוה שלמוע את הקול הזה

הִיָּה אֹמֵר בְּצִחוֹת הָרֶבֶב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי בְּרוּךְ מִמְּעֻזְבוֹז זַצ"ל, אֱלוֹ הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נוֹהֲגִים לְבָפוֹת בְּחֹדֶשׁ נִסָּן שִׁי־צִילָם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמַּשְׁהוֹ חֲמֵץ בְּפֶסַח, הָיוּ יְכוּלִים לֶאֱכֹל תְּרֻנְגוּלִים וְאַזְזִים פְּטוּמוֹת בְּחֹדֶשׁ תְּשֻׁרֵי, כִּי כָּבֵד אָמַר הָאֵר"י הַקְּדוֹשׁ שְׁמִי שִׁינְצַל מִמַּשְׁהוֹ חֲמֵץ בְּפֶסַח מִבְּטָח לוֹ שְׁלֵא יִחָטֵא כָּל הַשָּׁנָה. וּמִהָרְאוּי הָיָה לְהַפֵּךְ הַמְּנַהֵג שְׁנוֹהֲגִים בְּסֹדֶר הַחֲדָשִׁים. וּפְרָשׁ לְפִי זֶה הַפְּתוּב (שמות יג) "וְעֵבְדְתֶם אֶת הָעֲבוּדָה הַזֹּאת בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה". וְהֵינּוּ הָעֲבוּדָה הַזֹּאת הִיא עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁל חֹדֶשׁ אֱלוּל וְסֹדֶר "הָעֲבוּדָה" שֶׁל יוֹם הַפְּפוּרִים, וְאֵת הָעֲבוּדָה הַזֹּאת צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה הוּא חֹדֶשׁ נִסָּן כְּמוֹ שְׁנֵאמַר 'הַחֹדֶשׁ הַזֶּה, לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים'. וְאֱלוֹ הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹכִים בְּנִסָּן שִׁישְׁמְרֵם ה' מִמַּשְׁהוֹ חֲמֵץ הָיוּ יְכוּלִים לְצַהֵל בְּשִׂמְחָה בְּיוֹם הַפְּפוּרִים וּבְחֹדֶשׁ הַתְּשׁוּבָה.

שיח שרפי קודש

מי הנחל

סימן ה - בחצוצרות

ברוך-הוא שמלובשת בהמצווה ועל-כן כשהאדם עושה אז המצוה שאז נכלל בו יתברך אינו יכול לעשותה בשמחה ויודע מזה שאז הוא לאחר גזר דין. גם מובן ממה שדייק בלשונו "יוכל בוודאי לידע לפי ענין השמחה" שגם יכול לידע על-ידי-זה מה שנאמר על העולם אם גזירה גדולה או גזירה קטנה היינו אם אינו יכול לעשות כל המצוה בשמחה זה סימן שנגזרה גזירה גדולה ונגרע משמחת הקדוש-ברוך-הוא הרבה ועל-כן אינו יכול לעשות כלל המצוה בשמחה ואם עושה המצוה בשמחה רק שהשמחה לא בשלימות זה סימן שהגזירה היא קטנה ואז הגירעון משמחת הקדוש-ברוך-הוא אינו גדול כל-כך על-כן גם הוא עושה המצוה בשמחה אך לא בשלימות וכל זה יודע ומרגיש לפי עומק השמחה ששמח בהמצוה.

שם גם יכול לידע איזה חלק וכו'. אם אינו יכול לעשות בשמחה ראשי המצוות וכו'. ידע שהדין נגזר על ראשי עולם שנה נפש. ר"ל כמו שמבואר למעלה כי עולם שנה נפש מקבלין חיות מן המצוות נמצא שראשי עולם שנה נפש מקבלין חיות מהמצוות התלויים בראש וכן בשאר איברי העש"נ על-כן כשאינו יכול לעשות בשמחה המצוות התלויים בראש ידע שהדין נגזר על ראשי עש"נ וכן בשאר קומת המצוות כי קומת המצוות וקומת עש"נ דבוקים זה בזה.

שם ירגיש בששת ימי המעשה שהם בחינת המצוות שבהם נבראו עש"נ. ר"ל כי מפרש זכרהו מאחד בשבת בשני אופנים, היינו שירגיש שמחת עולם הבא במעשה המצוות שבהם נבראו עש"נ בששת ימי המעשה ועל-ידי-זה ירגיש הגזר דין שנגזר על עש"נ שנבראו בששת ימי המעשה אם הוא קודם גזר דין אם הוא לאחר גזר דין.

שם אות ג שיסיר עקמומיות שבלבו וכו'. ר"ל שיסיר העקמומיות והעקשות והמדות הרעות שבלבו כמו שכתוב לבב עקש יסור ממני רע לא אדע.

אות א' נמצא כשהעולם נברא בשבילי צריך אני לראות ולעיין בכל עת בתיקון העולם ולמלאות חסרון העולם וכו'. רוצה לומר וממילא מובן מזה כשהעולם נברא בשבילי צריכין להזהר מאד להיות תמיד בורח מן העבירה ומכל הפגמים ומכל המדות רעות בכדי שלא יגרום חס ושלום חסרון והיזק ומכשול לו בעצמו ולכל העולם רק אדרבא לעיין בכל עת בתיקון העולם ולמלאות חסרון העולם ולהתפלל בעבורם.

שם אות ב' כי המצוות הם קומה שלימה וכו'. רוצה לומר כי יש רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איברים ושס"ה לא תעשה כנגד שס"ה גידים.

שם והם מחייני את כל הקומות וכו'. ר"ל כי על-ידי המצוות שעושיין משפיעין חיות לכל רמ"ח איברים ושס"ה גידים מקומת האדם ולכל הקומה של העולם (כי גם העולם בכלל הוא קומה שלימה מראש ולב ושאר איברים כידוע) ולכל הקומה של השנה (כי שי גם בהשנה קומה שלימה מראש ולב ושאר איברים כידוע) וכל השלשה קומות כולם מקבלין חיות מקיום המצוות בשמחה.

שם והקדוש-ברוך-הוא הוא אחדות פשוט עם המצוות. ר"ל כידוע מדברי הזהר כי שתי אותיות הראשונות מתיבת מצוה היינו מ"צ הם בא"ת ב"ש אותיות י"ה ובשתי אותיות האחרונות מתיבת מצוה היינו ו"ה נשלם השם הויה ועל-כן כשהקדוש-ברוך-הוא הוא אחדות פשוט עם המצוות כשעושיין איזה מצוה נכללין בו יתברך.

שם ומי שנכנס בתוך השמחה יכול בוודאי לידע לפי ענין השמחה אם הוא קודם גזר דין אם הוא לאחר גזר דין. היינו כשהוא קודם גזר דין שאז נגרע משמחת הקדוש-ברוך-הוא שמלובשת בהמצוה ועל-כן כשהאדם עושה אז המצוה שאז נכלל בו יתברך וגם בשמחתו שמלובשת בהמצוה אז יכול לעשותה בשמחה ויודע מזה שאז קודם גזר דין אבל כשהוא לאחר גזר דין שאז נגרע משמחת הקדוש-

בחינת רעמים ישמור אותו השם יתברך מהיזק הרעמים.

שם סוספיתא דדהבא יראה חיצונית נשאר הקול נעוץ באטימת השכל וכו'. ר"ל כי זהב הוא בחינת יראה כידוע סוספיתא דדהבא הוא בחינת יראה חיצונית ועל-ידי-זה נשאר הקול נעוץ באטימת השכל. באטימת השכל דייקא כי על-ידי יראה חיצונית נעשה חכמה חיצונית שעל-ידי-זה נעשה אטימת השכל כמו שמביא לעיל המשנה אם אין יראה אין חכמה ועיין בפרפראות מה שמבאר זה.

שם ותדע שנעוץ קנה היינו חכמות חיצוניות נעוצים בים חכמתך. ולעיל פירוש נעוץ קנה דא בחינת קול היוצא מהקנה היינו שמפרש נעץ קנה בים החכמה בשני אופנים כי על-ידי שנעץ קנה בחינת חכמות חיצוניות בים חכמתך נשאר הקול היוצא מהקנה נעוץ באטימת השכל וכל-זה נעשה על-ידי בחינת ירד גבריא אל בחינת השתלשלות הגבורות יראה חיצונית ועל-ידי-זה נאטם השכל בטומאה ועל-ידי-זה נשאר הקול נעוץ ולא נשמע לברייתא ועיין בפרפראות שמבאר כל זה הענין.

שם וז"פ אענך בסתר רעם וכו'. וזה שמתחיל הפסוק בצרה קראת ואחלצך היינו על-ידי מה זכית כשהיה לך צרה וקראת אלי חלצתיך ועניתך על-ידי רעם היינו שקולך היה בבחינת רעמים המב"פ אבחנך היינו בחנתך על מי מריבה שמוחך היה נקי בבחינת מצה על-ידי-זה היה קולך בבחינת רעמים ונפשט עקמימות שבלבך וזכית לשמחה והיית יודע בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין והיית יכול להתפלל אלי אפילו לאחר גזר דין על-ידי שתלביש את תפלתך במאמר שזה בחינת אענך בסתר דייקא כי התפלה נסרת ומלוכשת בהמאמר ועל-ידי-זה עניתך.

שם מסטרא דימינא מוחא חוורא ככספא. ר"ל כי מסטרא דימינא שזה בחינת אהבה דקדושה לאהוב את השם יתברך על-ידי-זה מוחא חוורא היינו שנעשה המוח נקי מחכמות חיצוניות וממחשבות זרות ומתאוות שהם אהבת רעות והם האויבים שבאים לבלבל אותו מקדושת יהדותו וצריכין לגעור בהם ולגרשם מעליו כמו שפירש הפסוק.

חסר...

שם שיהא לו ישרות לב כמו שכתוב ולישרי לב שמחה. היינו שעל-ידי הישרות לב יזכו לעשות המצוה בשמחה מהמצוה בעצמו שזה בחינת אספקלריא המאירה כמב"פ לעיל וזה שכתוב מקודם בהפסוק אור זרוע לצדיק היינו כי עשיית המצות נקרא בשם זרע כמו שמבואר לעיל על פסוק נושא משך הזרע והצדיק זוכה לעשות המצוה שהוא בחינת זריעה בבחינת אור אספקלריא המאירה ששמחתו מהמצוה בעצמה שכל-זה זוכין על-ידי ישרות לב וזה שסיים הפסוק ולישרי לב שמחה היינו שמחה מהמצוה בעצמה.

שם נעשה מהקול רעמים ונשמע לברייתא. היינו שקול תפלתו נשמע להעולם ומעורר גם אותם להשם יתברך.

שם כמ"ש קול מעורר הכוונה. ר"ל כי על-ידי קול תפלתו שהוא בבחינת רעמים על-ידי-זה נתעורר הלב ויוכל לכווין שישמע מה שהוא מדבר ואז נפשט העקמימות שבלבו וזוכה לשמחה הנ"ל. כי זה תלוי בזה מחמת שזוכה לכוונת הלב על-כן נפשט העקמימות שבלב.

שם כי מי שיש בו יראה קולו נעשה רעמים. ר"ל כי על-ידי שיש לו יראת שמים יוכל להוציא בכח גדול תפלתו כי הקול שאדם מוציא בכח הוא מבחינת גבורות כמב"פ מקודם וגם היראה הוא מבחינת גבורות כי יצחק שהוא בחינת גבורה כתוב בו פחד יצחק בחינת יראה שם וזה פירוש גיבורי כח וכו' לשמוע בקול דברו היינו שמפרש הפסוק בשני אופנים גיבורי כח שהם היראים שמוציאין קולות תפלתם בכח גדול הם זוכים לשמוע בקול דברו שלכם ישמע מה שהם מדברים וגם פירש לשמוע בקול דברו שגם אחרים שומעין קול תפלתו ומתעוררים על-ידי-זה כי מהקול נעשה רעמים ונשמע לברייתא.

שם וזה בחינת קול השופר וכו'. היינו כי הקול שאדם מוציא בכח בתפלתו מחמת יראתו מהשם יתברך הוא בחינת קול השופר שזכר לאילו של יצחק שהוא בחינת יראה.

שם ומי ששומע תקיעת שופר מאיש ירא וחרד וכו'. ר"ל מאיש ירא דייקא שקולו וקול השופר הם בחינת רעמים לא ידאג כל השנה מרעמים כי בשכר זה ששומע ונתעורר מקול השופר מאיש ירא שהם

שם במימרא ברבב"ח הוה אזלינן בספינתא. שהוא בחינת יראה על הים דייקא ים החכמה כי אם אין יראה אין חכמה וזה שסיים גילדנא דימא הוא דימא דייקא כי גילדנא הוא גבורות יראה שבזה תלוי ים החכמה שיהיו זך ונקי ועיין בפרפראות על זה שמבאר בקישור כל המימרא דרבב"ח.

שם בפירוש הפסוק בחצוצרות היינו על-ידי בחינת קול דנפיק. ר"ל קול היוצא בכח גדול בתפלתו שהוא בחינת קול השופר כמו שפרש לעיל על-ידי-זה ירעם הים נעשה בחינת רעמים על-ידי שפוגע הקול בים החכמה וזה ירעם הים דייקא.

שם וז"פ יחד שמלבישים תפלתם בסיפורים יחד. וזה שסיים הכתוב לפני השם כי בא לשפוט את הארץ היינו בעת שהקדוש-ברוך-הוא שופט הארץ אז על-ידי התיקונים האלה שנזכרים בהתורה הזאת הצדיקים יודעים אם הוא קודם גזר דין ומתפללים תפלתם כסדר או לאחר גזר דין ומלבישין את תפלתם בסיפורים יחד. ונראה שזה שיסדו אנכה"ג תאזין שועתינו היינו התפלה שמתפללין כסדר ותקשיב מנו מאמר היינו התפלה שמלבישין במאמר.

שם על-ידי שמחת הלב יכולין להתפלל ולהלביש את תפלתן במאמר וכו'. עיין בפרפראות מה שמבאר בזה שלכאורה קשה ואינו מובן לשון יכולים להתפלל ולהלביש וכו' הלא העיקר מבואר לעיל שעל-ידי השמחה יכול לידע בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין אם הוא לאחר גזר דין אז צריכין להלביש ואיך שייך על זה הלשון יכולין להתפלל ולהלביש עיין שם מה שביאר בזה ולענ"ד נראה לפרש שדבר זה מובן מהתורה הזאת בעצמו כי מקודם מבאר שצריכין לשתף האהבה עם היראה כדי שיתעביד רעמים שהקול שמוציא בכח בתפלתו יפגע בהמוח ועל-ידי-זה יזכה להפשיט עקמימות שבלבו ויזכה לשמחה כי עיקר התגברות על האויבים שהם הם המחשבות זרות שמבלבלים את מוחו שעל-ידי-זה לא יכול לזכות לבחינת רעמים הנ"ל הוא על-ידי האהבה בבחינת שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגלך ומובן שם באות ה' שמתחיל ותדע שצריך לשתף הגבורות בחסדים שמאלא בימינא וכו' ומסיים וכן צריך לשתף האהבה עם היראה וכו' נמצא ע"י שמשפין

האהבה עם היראה נעשה שיתוך גבורות בחסדים שזה בחינת המתקת הדינים וכשנעשה המתקת הדינים אז יעשו התפלות פעולתם בשלימות ויכולין להתפלל ולהלביש את תפלתם במאמר כדי לבטל הדינים וזה שכתב שעל-ידי שמחת הלב שזוכין לזה ע"י בחינת רעמים שנעשים ע"י שיתוף האהבה עם היראה שזה בחי' שיתוף הגבורות בחסדים בחינת המתקת הדינים אז יכולים להתפלל ולהלביש את תפלתן במאמר כי אז כבר נמתקו הדינים ויעשו התפלות פעולתם בשלימות. וגם כי שיתוף האהבה עם היראה זה בחינת שיתוף שמאלא בימינא כמב"פ והנה המלאכים המקטרגים הם העומדים לשמאל כמב"פ אות א' וכשמשפין שמאל בימין אז הימין הוא ישע שלא יבינו המלאכים העומדים לשמאל לקטרג את התפלה המלוכשת במאמר שזה בחי' בגבורות ישע ימינו המב"פ.

ולענין מה שביארתי למעלה שעל-ידי שיתוף האהבה עם היראה נעשה המתקת הדינים כי שיתוף האהבה עם היראה זה בחינת שיתוף גבורות בחסדים שזה בחינת המתקת הדינים יש לבאר יותר כי כבר מבואר שעל-ידי האהבה מתגברין על האויבים בבחינת שב לימיני עד אשית אויבך הדום לרגלך שהם בחינת המחשבות זרות והתאוות והחכמות חיצוניות שמחמיצין את המוח והנה ידוע כי הוא המסית הוא המקטרג נמצא המלאכים העומדים לשמאל הם המסיתים להתאוות והחכמות חיצוניות והם המקטרגים ועל-כן על-ידי האהבה שמתגברין על ידה על החכמות חיצוניות ונמתקין על-ידי זה הדינים ואז יכולין להתפלל ולהלביש את תפלתן ישע שלא יבינו המלאכים העומדים לשמאל את התפלה המלוכשת במאמר וגם יש עוד לבאר כי התפלה שמתפללין כסדר הוא בחינת יראה בבחינת אשה יראת השם היא תתהלל כי יראה היא בחינת מלכות בחינת יראה של מלכות ותפלה הוא גם-כן בחינת מלכות כידוע ותפלה במאמר היא בחינת אהבה ועל-כן נרמזה בהפסוק יחד הרים ירננו שזה ענין אהבה ואחזה לשבת יחד בבחינת הנה מה טוב ומה נעים שבת אחרים גם יחד ועל-כן על-ידי מדת האהבה יכולין להלביש את התפלה במאמר ויצא שהוא גם-כן בחינת אהבה כי אמירה היא רכה דברי רכות ותחנונים באהבה להשם יתברך.

עלים לתרופה

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מוֹצְאֵי שַׁבַּת הַגָּדוֹל תִּקְצֵ"א:

אֶהוּבֵי בְּנֵי, בְּעֶרְבַּ שַׁבַּת שְׁלַחְתִּי לָךְ מִכְתָּבִי בְּאֲרֵיכוֹת, וּבְיִדְאֵי הָיָה לָךְ לְנַחַת, וְתוֹרָה לְאֵל כְּבֹר הוֹעִיל לִי הִרְבֵּה הַמְּכַתֵּב שְׁפַתְבִּתִּי לָךְ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שִׁים לְבָבְךָ הַיָּטִב לְדַבְרִים הָאֵלֶּה וְיַעֲרֹב לָךְ לְנִצָּחַת, כָּעֵת אֵין לְחַדֵּשׁ דְּבָר, וְיַעֲרֹב לָכֶם שְׂמֻחַת הַחֵג הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וְתִזְכֶּה לְהַתְחַדֵּשׁ מֵעַתָּה לְגַמְרֵי לְצֵאת מֵעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת עוֹלָם מִחֲמִץ לְמִצָּה שְׁלֹא תִחְמִיץ עוֹד אֶת מוֹחַד חֶסֶד וְשָׁלוֹם בְּשׁוֹם מַחְשָׁבוֹת חֵיצוֹנִיּוֹת. מִכָּל שָׁכֵן וְכָל שָׁכֵן בְּשׁוֹם תְּאֻוָּה וְהִרְהוֹר חֶסֶד וְשָׁלוֹם, וְתִקְיִם גָּעַר חֵיַת קִנְיָה בְּמִבְאָר בְּסִימָן ה' עֵיִן שָׁם וְעַל יְדֵי זֶה תִּזְכֶּה לְשְׂמֻחָה וְכוּ', אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

דְּבָרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמָךָ בְּאַהֲבָה: נָתַן מִבְּרִסְלָב:

בְּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ה' צו תר"ב בְּרִסְלָב:

רַב שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי הַרְבֵּנִי מוֹרְנֵנוּ הָרַב יִצְחָק שְׁיִחִיָּה עִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצֵי שְׁיִחִיָּה:

עַתָּה אֵין מִלָּה בְּלִשׁוֹנִי לְחַדֵּשׁ. כִּי כְּבֹר כְּתִבְתִּי לָךְ קִצַּת בְּאַגְרַת שֶׁל אֶתְמוּל. גַּם עַתָּה בְּיִדְאֵי תִקְרָא הַמְּכַתֵּבִים שְׁשִׁלַּחְתִּי לְטִשְׁעֵהֲרִין, וּבְכַפְרֵט מַה שְׁפַתְבִּתִּי לְר' אֲבִיִּלִי שְׁיִחִיָּה, וּבְעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִחִיו נְפֻשָׁה. כִּי גַם אוֹתִי הִחִיו מְאֹד בְּעֵת כּוֹתְבֵי אוֹתָם, כִּי הִנֵּפֶשׁ מִתְּפַעַל כְּשִׁמְזִכִּירִין עֲצָמוֹ אֶת גְּדֻלַּת תּוֹרָתוֹ וְכוּ', כִּי מְאֹד עֲמָקוֹ מַחְשָׁבוֹתָיו. וּבְאַמַּת כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה שֶׁהִזְכַּרְתִּי בְּמִכְתָּב הַנִּ"ל שְׂמֻדְבָּרַת מִפְּסַח וְחֲמִץ וּמִצָּה וְכוּ', יְכוּלִין לְרֵאוֹת גְּדֻלַּת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ וּגְדֻלַּת תּוֹרָתוֹ הַקָּדוֹשָׁה וְעֲמָקוֹת הָעֵצוֹת הַקָּדוֹשׁוֹת שֶׁהָאִיר לָנוּ מִרְחוֹק, וּבִיּוֹתֵר נִכְנָס עַתָּה בְּעֲמָק לְבָבִי מַה שְׁכָתַב שָׁם לְזִהַר מִחֲמוּץ הַמֶּחַ וְכוּ', וּלְקַיֵּם גָּעַר חֵיַת קִנְיָה וְכוּ', עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְצֵאת מִחֲמִץ לְמִצָּה מִחֵי"ת לְה"א וְכוּ', וְאִם אָמְנָם יִדְעֵתִי כִּמְהָ

כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִלְכָּד בְּזָה, כִּי אִם הָיִינוּ מְקִימִים זֹאת כְּבָר הָיָה לָנוּ יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה
 בְּכָל הָאֲפָנִים וְכוּ', אִךְ גַּם בְּזָה צְרִיכִין לְהַחֲיוֹת אֶת עֵצְמוֹ בְּמָה שְׁכָתַב עַל פְּסוּק
 וְעוֹד מְעַט וְאִין רָשַׁע וְכוּ' שֶׁהוּא הַתּוֹרָה אֲזַמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי וְכוּ', דְּהֵינּוּ בְּמָה
 שְׁכָל אֶחָד זֹכֶה בְּכָל פְּעַם לְשִׁבְר הַמַּחְשְׁבוֹת רְעוֹת וּמִשְׁבַּר חֲמוּץ הַמּוֹחַ וְגוֹעַר
 בָּהֶם, שְׁעַל יְדֵי זֶה זֹכֶה קָצֵת לְהַתְּפִיל בְּבַחֲנִינַת כָּד נִפְיָק הָאֵי קָלָא וְאַעֲרָא בְּעֵבֵי
 מִטְרָא שְׁהֵם הַמּוֹחִין בְּחִינַת בְּאֵר מִיִּם חַיִּים וְכוּ', שְׁעַל יְדֵי זֶה זֹכִין לְפִשְׁט עֲקֻמִּימוֹת
 שְׁפִלָּב עַל יְדֵי בְּחִינַת רְעֻמִּים, שְׁעַל יְדֵי זֶה זֹכִין לְשִׁמְחָה וְכוּ'. מָה אָמַר לָךְ בְּנֵי
 שִׁים לְבָךְ הֵיטֵב לְדַבְרֵי אֱלֹהֵי לְהַחֲיוֹת עֵצְמוֹ בְּזָה שְׁכָתַבְתִּי מָה שְׁכָל פְּעַם יֵשׁ לָךְ
 צַעַר גָּדוֹל מִחֲמוּץ הַמּוֹחַ, וְאַתָּה מִתְגַּבֵּר וּמִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כַּחַד לְבָרַח מֵהֶם וּלְגַעַר
 בָּהֶם וְכִמְהָ וְכִמְהָ פְּעֻמִּים נִצְלָתָ עַל יְדֵי זֶה מִמָּה שְׁנִצְלָתָ. וּבְזָה תַּחֲיָה נִפְשָׁךְ.
 וְהַעֲקֹר בְּכַחוֹ שֶׁל הַצְּדִיק שְׁגָלָה זֹאת שֶׁהוּא יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל, וְעַל יְדֵי זֶה תוֹכֵל
 לְהַתְּגַבֵּר בְּכַחוֹ הַגָּדוֹל לְבָרַח מֵעֵתָה מִחֲמוּץ הַמּוֹחַ וּלְקַיֵּם גְּעַר חַיִּת וְלַצֵּאת בְּכָל
 פְּעַם מִחֲמוּץ לְמִצָּה וְכוּ'. וַיֵּשׁ בְּזָה הַרְבֵּה הַרְבֵּה לְדַבֵּר. אִךְ זְמַן הַמְּנַחָה הַגִּיעַ,
 וְהַעֲקֹר שֶׁתְּשַׁמַּח נִפְשָׁךְ בְּכָל עֵז מָה שְׁזָכִיתָ עַל כָּל פְּנִים לְהִיּוֹת נְמֻנָה בֵּין הַקְּבוּץ
 הַקְּדוֹשׁ הָאוֹחֲזִים עֵצְמָם בְּאוֹר הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה בְּחִדוּשֵׁי תוֹרוֹת כְּאֵלוֹ עַל כָּל דָּבָר
 וְדָבָר עַל פֶּסַח עַל כָּל הַשְּׁלֹשָׁה רְגָלִים וְעַל כָּל הַמִּדּוֹת וְעַל כָּל הַמִּצְוֹת וְכוּ' וְכוּ'.
 וְהַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ יִתֵּן לָכֶם וּלְנוֹ פֶּסַח כָּשֵׁר, נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ: נָתַן מִבְּרִסְלָב:

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ יוֹם שְׁנֵי, שְׁמִינִי, תַּרְ"ג בְּרִסְלָב:

וַיְכַתֵּב לִי אִם הָיָה שְׁמַח בְּפוּרִים כְּרָאוּי, וְאִיךְ שֶׁהָיָה צְרִיכִין עֵתָה לְבַקֵּשׁ וּלְהַתְּפִיל
 לְהַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ שִׁיקְבַּל שְׁמַחְתָּנוּ שֶׁל פּוּרִים עִם כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁל פּוּרִים כְּאֵלוֹ
 קִימָנוּם כְּרָאוּי בְּכָל פְּרִטְיָהֶם וְכוּ'. עַד שְׁנִזְכָּה עַל יְדֵי זֶה לְקַדְּשֵׁת וְטַהַרְתַּת הַפָּרָה
 אֲדַמָּה וְכוּ'. לְטַהַרְנוּ מִטְּמֵאֵת מֵת לְמַעַן נִזְכָּה לְהִיּוֹת טְהוֹרִים לְקַרְבֵּן פֶּסַח וְלְהִיּוֹת
 נְזָהָרִים וְנִשְׁמָרִים עַל יְדֵי זֶה מִמִּשְׁהוֹ חֲמִץ בְּגִשְׁמִיּוֹת וְרוּחַנִּיּוֹת וְנִזְהָר מְאֹד
 מִלְּהַחֲמִיץ הַמּוֹחַ חֵס וְשְׁלוֹם בְּמַחְשְׁבוֹת רְעוֹת וְזָרוֹת חֵס וְשְׁלוֹם לְקַיֵּם גְּעַר חַיִּת
 קָנָה וְכוּ' עַד שְׁנִשְׁיֵב מִחֲמִץ לְמִצָּה מַחֲיִת לְהַ"א מִמּוֹת לְחַיִּים וְכוּ' וְכוּ'. מָה נִשְׁיֵב
 לָהּ כָּל תְּגֻמוֹלוּהֵי עֲלִינוּ שְׁכָל מִצְוָה וּמִצְוָה וּבְפִרְט בְּכָל הַזְּמַנִּים הַמְּקַדְּשִׁים
 וּבְכָל הַמִּצְוֹת הַנוֹהֲגִים בְּכָל זְכִינוּ לְשִׁמְעַ דְּבָרִים נוֹרָאִים וְנִפְלְאִים וְנִשְׁגָּבִים

כִּאֲלֵה הַמִּחִין כֹּל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ בְּכֹל מְקוֹם שֶׁהוּא, כְּגוֹן מֵעַנְיָן קִדְשָׁת פֶּסַח שְׁמִדְבָר
 בּו הִרְבֵּה בְּכֹל כֹּל הַשְּׁלֵשָׁה רְגָלִים בְּהַתּוֹרָה "מִיִּשְׂרָאֵל דְּסַפִּינָא" וּבְהַתּוֹרָה תִּקְעוּ
 א' וּבְהַתּוֹרָה וְאֵת הָעֵרְבִים צְוִיתִי לְכַלְפֵּלָהּ. וּמִלְבָּד זֶה מִדְּבַר מִפְּסַח בְּהַתּוֹרָה
 הַנִּלְהוֹת הַמִּתְחַלֵּת בְּחֻצְרוֹת מֵעַנְיָן זְהִירוֹת מִחֲמוּץ הַמֶּלֶךְ וְכוּ', וּבְהַתּוֹרָה "ט תִּקְוִינִין"
 מֵעַנְיָן קִרְיָאֵת הַהֲגָדָה שֶׁהוּא תִּקְוִי הַבְּרִית וְאַרְבַּע פּוֹסוֹת וְכוּ'. וּבְהַתּוֹרָה הַנִּלְהוֹת
 שְׁפוּרִים הִכְנֵה לְפֶסַח וְעוֹד בְּכַמּוּה מְקוֹמוֹת. וְכֵן בְּעַנְיָן קִדְשָׁת סְכוּת וְשְׁבוּעוֹת
 וְרֵאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם כְּפוֹר וְכוּ' מִדְּבַר מִכְּלָם כְּמֹה פְּעָמִים בְּכֹל וּבְכָרֵט וְכֵן בְּשִׁאֲרֵי
 מִצְוֹת כְּמִבְּאֵר לְבָקִי בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, אֲשֶׁרִינוּ מֵה טוֹב חֲלָקְנוּ וְכוּ', מִי יִתֵּן
 שְׁנִזְכֶּה לִילָף בָּהֶם וְלַעֲסֹק בָּהֶם בְּמוֹעֵדוֹ וּבְזִמְנוֹ, הַלְכוֹת פֶּסַח קֶדֶם פֶּסַח לְפָרֵשׁ
 שִׁיחִתְנוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ קֶדֶם פֶּסַח לְזָכוֹת וְלִהְיֶתקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי קִדְשָׁת
 פֶּסַח וְעַל יְדֵי הָעֵצוֹת עֲמֻקּוֹת הַרְמוּזִים בְּהַתּוֹרוֹת הַנִּלְהוֹת הַמְדַבְּרִים מִפְּסַח. וְכֵן בְּכֹל
 הַמוֹעֲדִים הַקְּדוּשִׁים. יֵתֵר מִזֶּה אֵין פְּנָאֵי לְהֶאֱרִיךְ. בְּכָרֵט שֵׁישׁ לִי עֵתָה צַעַר גָּדוֹל
 מִנְּכַדִּי רַבִּי נַחֲמָן שִׁיחִיָּה שְׁמוּטָל עַל עֶרֶשׁ דְּוִי וְהוּא יִסְעֵדְהוּ מִהֶרָה וְאַנִּי מִכְּרַח עֵתָה
 לִילָף אֲצִלוֹ לְבַקְרוֹ. מְלֵא רַחֲמִים וּבוֹרֵא רַפּוּאוֹת יִרְפְּאֵהוּ מִהֶרָה. וַיִּשְׁיבְהוּ לְאִיתְנוּ
 בְּשִׁלְמוֹת חֵישׁ קַל מִהֶרָה. וְלֵה' הִישׁוּעָה:

דְּבַרֵי אָבִיךָ הַמְצִיפָה לִישׁוּעָה: נָתַן מִבְּרִסְלָב:

בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹם ב', י"ב נִיסָן, תר"ד בְּרִסְלָב:

שְׁלוֹם לְבָנֵי חֲבִיבֵי הַרְבֵּנֵי הַיְהוּדִים וְכוּ' מוֹרְנוּ הָרַב יִצְחָק שִׁיחִיָּה, עִם כֹּל יוֹצְאֵי
 חֲלָצִיו שִׁיחִיו:

עַד עֵתָה הָיִיתִי עוֹמֵד וּמְצִיפָה מְאֹד לְמִכְתָּבוֹ. וְכַעַת בָּא מוֹסֵר כְּתָב זֶה לְבֵיתִי
 עִם מִכְתָּבוֹ הַטוֹב וְעִם יַיִן גָּפֶן לְפֶסַח. תִּשְׁוֹאֵת חֵן לָכֶם וּבְכָרֵט מֵה שִׁזְרֹזֵת עֲצֻמָּה
 לְשַׁלַּח עַל יְדֵי צִיר מִיַּחַד יִשְׁלַם ה' פְּעֻלָּהּ וְתִהְיֶה מִשְׁכִּירָתָהּ שְׁלָמָה מֵאֵת ה' וְתִזְכֶּה
 לְקַבֵּל הַפֶּסַח הַקְּדוּשׁ בְּקִדְשָׁהּ וּבְטִהָרָה:

וְלִהְיֶתחֻדֵּשׁ מֵעֵתָה לְהִרְגִיל עֲצֻמָּה לְשִׁכַּח לְגַמְרֵי מֵה שֶׁעֲבַר עַד הַנֶּה רַק לַעֲשׂוֹת
 עֲצֻמוֹ כְּאִינוּ יוֹדֵעַ כֹּלָל. וְהַמְחַשְּׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כְּרִצוֹנוֹ, וְתִתְחַזַּק בְּכֹל עֵז
 לְהַחֲזִיק הַמְחַשְּׁבָה בְּיַדָּהּ לְגַנֵּב עֲצֻמוֹ מִמְחַשְּׁבוֹת רְעוֹת בְּשֵׁב וְאֵל תִּעֲשֶׂה. וְאִם חַס
 וְשְׁלוֹם אַף עַל פִּי כֵן הֵם מִתְגַּבְּרִים יָקִים גָּעַר חֵית קִנְיָה לְגַעַר בָּהֶם. וְהַעֲקֹר לְשִׁמּוֹר

מחמיץ, שעל כל פנים לא יחמיץ את מחשבתו בהם חס ושלום כמו שכתוב
 בהתורה בחצוצרות סימן ה' ובפרט עתה בעת הזאת שכל ישראל ואנחנו בתוכם
 עוסקים לבער החמיץ מרשותנו וגבולנו בכל פחנו. כמו כן אנו צריכים יותר
 ויותר לבער חמוץ המוח במשהו מגבולנו בכח הצדיקי אמת שהם בחינת מצה
 דעבדין מצותא בסטרא אחרא דלא יתקרבו למשפנא דקדשה. עד שנזכה על ידי
 זה לפשט עקמימות שבלבנו עד שנזכה לישרות לב ולשמחה אמתית וכו'.
 אשרינו שזכינו לשמע כל זה. ומעט דמעט שזכינו לקיים מזה מה טוב ומה נעים,
 עיני תמיד אל זה וכו' שנזכה לקיים בשלמות כל זה נגילה ונשמחה בישועתו.
 והנה מכתבו החיה נפשי מאד בראותי כי דברי נכנסים בלבו ואני מקיים בזה
 והודעתם לבניך ולבני בניה. מי יתן שבנה הוא נכדי דוד צבי שיחיה יהיה גם
 כן רגיל לבוא אלינו לשמע ולקבל דברי אלקים חיים הנובעים מהנחל נובע
 מקור חכמה אם אפשר שיבוא על ימים האחרונים של פסח הבא עלינו לטובה
 מה טוב כי כפי הנשמע קרוב שיהיו אורחים על ימי החג האחרונים ויהיה גם
 הוא נמנה עמם, מי יתן שנזכה לדבר ולשוח בכל נפלאותיו. רבות עשית אתה
 ה' אלקי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו וכו'. אתמול כתבתי לטשעהרין שראוי
 לנו לכל אחד, שיתן אל לבו ויבין כי לא דבר ריק הוא מה שזכינו בדור הזה
 לאור כזה. וכל חד בפום מה דמשער בלבה ראוי לו לומר לעצמו נודאות
 נפלאתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד, וזמן המנחה הגיע וגם הכרחתי
 לכתב אגרת הרצוף לפה לטשעהרין. על כן אי אפשר להאריך יותר, ויערב לכם
 שמחת החג הקדוש הבא עלינו לטובה:

דברי אביך המצפה לישועה נתן מברסלב:

מאמרי ליקוטי הלכות

הלכות תפילין – הלכה ד

א על-פי המאמר "בחצוצרות וקול שופר" בספר ליקוטי מוהר"ן הראשון (בסימן ה'), עין שם כל המאמר בלשון, כי תיב כל אדם לומר בשבילי נברא העולם וכו' (סנהדרין לז) ואיך יודעין בין קדם גזר דין לאחר גזר דין על-ידי המצות שאנו עושין בשמחה ודוקא בשעושינן אותן בשמחה גדולה כל כך עד שאין רוצין שום שבר עולם הבא בשבילם, אלא הוא רוצה שיזמין לו הקדוש ברוך הוא מצוה אחרת בשכר מצוה זאת, בבחינת (אבות פרק ד') ששכר מצוה מצוה, כי הוא נהנה מהמצוה בעצמה וזהו החלוק שביין נבואת משה רבנו לבין נבואת שאר נביאים וכו', כי זה שעושה המצוה בשביל עולם הבא הוא בבחינת נביא באספקלריא שאינה מאירה וכו', אבל זה שעושה המצוה בשמחה מהמצוה בעצמה, שאינו רוצה בשום שבר עולם הבא, רק שעולם הבא שלו בהמצוה בעצמה, זה בחינת אספקלריא המאירה וכו', וזה בחינת (דברים כד) ביום תתן שכרו, שיהא שכרו מהמצות בעצמן וכו' וזהו (מכילתא), זכרהו מאחד בשבת, הינו שמחת ותענוג עולם הבא, שהוא בחינת שבת, ירגיש בששת ימי המעשה, שהם בחינת מעשה המצות שבהם נבראו עולם שנה נפש וכו' ועקר השמחה הוא בלב, ואי אפשר ללב לשמח אלא עד שיסיר עקמימיות שבלבו שיהא לו ישרות לב, ואז יזכה לשמחה, כמו שכתוב (תהלים צז), "ולישרי לב שמחה". ועקמימיות שבלב מפשיטין על-ידי רעמים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נט), לא נבראו רעמים

אלא לפשט עקמימיות שבלב ורעמים הוא בחינת קול שאדם מוציא בכת בתפלתו, ומזה נעשה רעמים, כי איתא בזהר (פנחס רלה), כד נפיק האי קלא ואערא בעבי מטרא אשתמע קלא לברייתא ודא אינון רעמים ועקר הרעמים הם מגבורות, כמו שכתוב (איוב כו), "ורעם גבורותיו מי יתבונן" והגבורות הם בחינת כח וגבורה שאדם מוציא הקול בכת גדול, והקול הזה פוגע בעבי מטרא, הינו בחינת מחין שמשם יורדין טפין טפין, כמו שכתוב בזהר (שם), באר מים חיים ונוזלים מן לבנון מן לבונא דמוחא וכשפוגע בעבי מטרא אזי אשתמע קלא לברייתא, הינו בחינת רעמים וכו' וזה בחינת קול מעורר הכוונה, וזהו בחינת קול השופר, דא שופר של איל, אילו של יצחק, בחינת ורעם גבורותיו וזהו (תהלים פט), "אשרי העם יודעי תרועה וכו'", שיפגע הקול במח, בחינת עבי מטרא וכו', אבל צריך לפנות את המחין מהכמות הצונניות וממחשבות זרות מחמין שלא יחמין את חכמתו בהכמות הצונניות ובתאוות כדי וכו', גם ישמר יראתו וכו' וזהו (שבת נו), ירד נבריא אל ונעץ קנה בים וכו' ועקר לשמר מחו שלא יחמין וזהו (תהלים סח), "גער חית קנה" כדאיתא בזהר (פנחס רנא), קנה חית תשבר ותעשה מפנה הא, ותעשה מחמין מצוה, הינו שלא תחמין חכמתך וזהו, 'גער' לשון מריבה, דצדיקיא עבדין מצותא וכו', הינו בשתשמר את חכמתך שלא יכנוס בו חכמות הצונניות, שלא תהרהר בהרהורים רעים, שהם בחינת קנה דסטרא אחרא כנגד חכמה, קנה בינה

דַּקְדָּשָׁה, עַל־יְדֵי זֶה תִּנְצֵל מִחֲמִין שֶׁהוּא סִטְרָא דְּמוֹתָא וְכוּ' וְתֵאמִין שְׁכָל מְצוֹתָא וּמְרִיבָה שֵׁישׁ בֵּין הַצְדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים אִין זֶה אֵלָא כְּדִי שִׁיגְרִישׁוּ סִטְרִין אַחֲרָנִין וְזֶה פְּרוּשׁ (מְשָׁלִי טו), "אִין שׁוּמְעַת תּוֹכַחַת חַיִּים בְּקֶרֶב חֲכָמִים תְּלִין", לְשׁוֹן תְּלוּנָה וּמְרִיבָה. כְּשֶׁאֲתָה שׁוּמַע מְרִיבוֹת שְׁבִין הַצְדִּיקִים, תִּדַע שְׁזֶה מִשְׁמִיעִין אוֹתָךְ תּוֹכַחָה עַל שְׁפָגְמַתְּ בְּטַפֵּי מוֹחָךְ, שְׁעַל זֶה נֶאֱמַר (שָׁם ב), "כָּל בְּאֵיהָ לֹא יִשׁוּבוּן וְלֹא יִשְׁיגּוּ אַרְחוֹת חַיִּים" שֶׁאֲתָה דְּבוּק בְּסִטְרָא דְּמוֹתָא בְּחִינַת חֲמִין וְכוּ', וּבּוֹדָאי אִם לֹא הָיָה נִפְגָּם מוֹחָךְ לֹא הָיָה נִשְׁמַע לְךָ מְרִיבוֹת שְׁבִין הַצְדִּיקִים, וְאִין הַמְרִיבָה אֵלָא בְּשִׁבְלָךְ כְּדִי שֶׁתִּשׁוּב מִמֶּנֶת לְחַיִּים, מִחֲמִין לְמַצָּה וְכוּ' וְכוּ', עֵינִן שָׁם כָּל זֶה הֵיטֵב וְתִדַע שֶׁצְרִיךְ לְשַׁתַּף הַגְּבוּרוֹת בְּחֻסְדִּים שְׁמֵאלָא בִּימִינָא וְכוּ', אִיהוּ בְּזִקִּיפוֹ וְאִנְן בְּשִׁפּוּלֵי, זֶה בְּחִינַת יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעַשָׂיו, וְכוּ', עֵינִן שָׁם כָּל זֶה הֵיטֵב

(וּכְבֵר שְׁמַעְתִּי בְּפְרוּשׁ מִפִּי רַבְּנּוּ ז"ל שְׁזֶה הַמֵּאֱמָר עִם כְּמָה מֵאֱמָרִים הַסְּמוּכִים שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּאוֹתָן הַזְּמַנִּים כָּלֵם מְדַבְּרִים מִסּוּד כְּוֹנֹת תְּפִלִּין, עַל־כֵּן חוֹבָה עָלֵינוּ לְחַתֵּר וּלְבַקֵּשׁ לְמַצָּא בּוֹ אִיזָה רְמִזִּים מִבְּחִינַת תְּפִלִּין, וְה' הַטּוֹב יִרְחַם לְהַאִיר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה וְיַצִּילֵנוּ מִשְׁנִיאֹת וְיִשִּׁים בְּלִבְנוּ דְּבְרֵי אֱמֶת):

ב כִּי תִפְלִין הֵם בְּבְחִינַת רַעְמִים, בְּחִינַת תִּקּוּן הַמּוֹחִין וְכוּ', שְׁעַל־יְדֵי זֶה נִפְשָׁט עֲקֻמִּיּוֹת שְׁכָל וְזוֹכִין לְשִׁמְחָה כַּנִּל. וְזֶה בְּחִינַת הַשְּׁמִחָה שֶׁל תְּפִלִּין, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכַרְוָנָם לְבִרְכָה (בְּרִכוֹת לה), רַבָּה הָיָה חֲדֵי כוֹלָה יוֹמָא, אָמַר, תְּפִלִּין קָא מִנְחָנָא כִּי תְּפִלִּין הֵם בְּבְחִינַת שְׁמִחָה כַּנִּל, וְעַל־כֵּן הֵם כְּנֶגֶד הַלָּה בְּחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים ח') שִׁימְנֵי כְּחוֹתֵם עַל לִבְךָ וְכוּ' כְּדִי לְפָשֵׁט עֲקֻמִּיּוֹת שְׁכָלֵב, כְּדִי לְזַכּוֹת לְשִׁמְחָה בְּחִינַת וּלְיִשְׂרֵי לֵב שְׁמִחָה כַּנִּל, כִּי הַתְּפִלִּין הֵם בְּבְחִינַת רַעְמִים, בְּחִינַת כַּד נִפְיָק הָאִי קָלָא

וְאֵעֲרָא בַעֲבֵי מִטְרָא כְּדִין אֲשֶׁתַּמַּע קָלָא לְבְרִייתָא וְדָא אִינוּן רַעְמִים וְכוּ', כִּי עֵקֶר הַתְּפִלִּין נַעֲשִׂין עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שְׁעוֹסְקִין בְּלִילָה, דְּהֵינּוּ עַל־יְדֵי שְׁקָמִים בְּחֻצוֹת לִילָה וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה וְכוּ', כְּמוֹכָא בְּכַתְּבִים וְקִימַת חֻצוֹת זֶה בְּחִינַת רַעְמִים, בְּחִינַת קוֹל שׁוֹפֵר, בְּחִינַת רַעַם גְּבוּרוֹתֵינוּ מִי יִתְבּוֹנֵן, שְׁזֶה בְּחִינַת (זָהָר וַיִּקְרָא כג) הָאִי שְׁלֵהוּבָא דְּאֲשָׁא דְּבִטִישׁ בְּגַדְפוּהִי דְּתִרְנַנְגּוּלָא וְכְּדִין קֵאֲרִי וְכוּ' וְזֶה בְּחִינַת (אִיּוֹב לח) מִי נָתַן לְשִׁכּוֹי בִּינָה וְכוּ' נִמְצָא, שְׁקוֹל הַתְּרַנְגּוּל, שְׁעַל־יְדֵי זֶה קָמִים בְּחֻצוֹת, הוּא בְּחִינַת קוֹל הַנִּל הַיּוֹצֵא מִגְּבוּרוֹת, בְּחִינַת רַעַם גְּבוּרוֹתֵינוּ מִי יִתְבּוֹנֵן, בְּחִינַת מִי נָתַן לְשִׁכּוֹי בִּינָה כַּנִּל וְעַל־יְדֵי זֶה קָמִים בְּחֻצוֹת וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה, וְזֶה בְּחִינַת כַּד נִפְיָק הָאִי קָלָא וְאֵעֲרָא בַעֲבֵי מִטְרָא, שְׁהֵם הַמּוֹחִין, כִּי אִזּוּ בְּחֻצוֹת אִזּוּ הוּא עֵקֶר תִּקּוּן הַמּוֹחַ, כְּמוֹכָא, שְׁאִזּוּ עֵקֶר הַזְּמַן הַמְּסַלְל לְהַשִּׁיג סוּדוֹת הַתּוֹרָה.

וְזֶה בְּחִינַת קוֹל הַשׁוֹפֵר, כִּי שׁוֹפֵר הוּא בְּחִינַת הַתְּעוֹרְרוֹת הַשִּׁינָה, בְּחִינַת עוֹרוֹ יִשְׁנִים מִתְּרַדְּמַתְכֶם כְּמוֹכָא, שְׁזֶה בְּחִינַת קִימַת חֻצוֹת שְׁמַתְעוֹרְרִים מִהַשִּׁנָּה עַל־יְדֵי קוֹל הַתְּרַנְגּוּל שֶׁשָּׁרְשׁוּ מִגְּבוּרוֹת בְּחִינַת הָאִי שְׁלֵהוּבָא דְּאֲשָׁא, שְׁזֶה בְּחִינַת קוֹל הַשׁוֹפֵר שֶׁהוּא גַם בֵּן בְּחִינַת הַתְּעוֹרְרוֹת הַשִּׁינָה, שְׁזֶה בְּחִינַת רַעְמִים, בְּחִינַת רַעַם גְּבוּרוֹתֵינוּ מִי יִתְבּוֹנֵן, בְּחִינַת מִי נָתַן לְשִׁכּוֹי בִּינָה וְכוּ' כַּנִּל, וְאִזּוּ נִפְיָק הָאִי קָלָא וְאֵעֲרָא בַעֲבֵי מִטְרָא, הֵינּוּ בְּמוֹחִין, כִּי אִזּוּ הַמּוֹחַ נֶדָּ וְצָלוּל, וְאִזּוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּבְכַנִּין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁזֶה בְּחִינַת דַּעַת כְּמוֹכָא בְּמָקוֹם אַחֵר, כִּי אִזּוּ עֵקֶר תִּקּוּן הַמּוֹחִין בְּחִינַת עֲבֵי מִטְרָא, כִּי עֲבֵי מִטְרָא זֶה בְּחִינַת הַגֵּן עֵדֶן, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב בִּישְׁעִיָה (קִפְיִטִיל ה'), "עַל הָעֵבִים אֲצוּהָ מִהַמְטִיר עָלָיו מִטְרָא" וּפְרָשׁ רַש"י תִּרְכַּתִּיו מִגֵּן עֵדֶן, עֵינִן שָׁם נִמְצָא, שְׁעֵקֶר בְּחִינַת עֲבֵי מִטְרָא הֵם בְּגֵן עֵדֶן, כִּי שָׁם עֵקֶר תִּקּוּן הַמּוֹחִין הֵם בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ב')

שהם בחינת בכור דסטרָא אחרָא, בחינת עשו וכו' ואזי נתקדשו בכורי ישראל, בחינת דעת דקדושה, שזה בחינת קדש לי כל בכור, בחינת תפלין כנ"ל, וכל זה היה בחצוצת הלילה, כמו שכתוב (שם יא), "בחצוצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים ומת כל בכור בארץ מצרים וכו'" כי עקר בחינת תפלין נעשין על-ידי בחינת חצוצת וכו' כנ"ל:

ג כי תפלין הם בבחינת קול הנ"ל שהוא יוצא מגבורות מבחינת יראה וכו' וזה בחינת (בראשית כז) הקול קול יעקב, כי יעקב הוא בחינת תפלין כמובא, כי יעקב כלול מחסדים וגבורות, וזה בחינות קול הנ"ל שהוא יוצא מגבורות וצריך לשתף הגבורות בחסדים כנ"ל, וזה בחינת קול יעקב שהוא זרע יצחק, שהוא כלול מחסדים וגבורות כידוע, ועל-כן בתחלה מניחין תפלה של יד ואחר כך של ראש, כי תפלה של יד מניחין בזרוע שמאל שהוא בחינת גבורות שמשם יוצא הקול בחינת רעם וגבורותיו כנ"ל, והאי קלא אערא בעבי מטרא, שזה עקר בחינת תפלין, בחינת מחין, בחינת באר מים חיים ונוזלים מן לבנון, מן לבונא דמוחא, שזה עקר בחינת תפלין כידוע, ועל-כן נזכר ולא יראה לך חמין, בתפלין, זה בחינת גער חית קנה, שזה בחינת תקון המחין, שזה עקר בחינת תפלין כנ"ל, וזה בחינת ד' פרשיות שבתפלין, כי צריך לתקן המוח בחינת עבי מטרא, גם צריך לשמר את היראה וכו', ומוחא חכמה, ויראה הוא דבר המסור ללב, כמובא במקום אחר (לקוטי תנינא סימן א'), ובינה לבא ומשם יוצא הקול שכלול מחסדים וגבורות, כי צריך לשתף הגבורות בחסדים, וזה בחינת ד' פרשיות שבתפלין שהם בחינת חכמה ובינה, חסד וגבורה, הינו כנ"ל:

ד ועקר לשמר מחו מחמין, בחינת גער חית קנה, לגער במחשבות רעות וכו' ולעשות

נהר היוצא מעדן וכו' וכשעומדים בחצוצת אזי נחשב כאלו יושב בגן עדן, כמובא בזהר, שאז נחית קדשא בריך הוא לאשתעשע עם צדיקיא בגנתא דעדן וכו', ומי שעומד אז ועוסק בתורה מתחבר עם אותן הנשמות שבגן עדן, כמו שכתוב שם בזהר הקדוש, (ויקרא יג) ואזי זוכה לבחינת עבי מטרא בחינת מחין שהם מאירין בגן עדן דיקא, בחינת ועל העבים אצוה וכו' הנאמר על אדם הראשון כשנתגרש מגן עדן וכו' כנ"ל נמצא פשקמים בחצוצת על-ידי קול התרנגול זה בחינת רעמים, בחינת כד נפיק האי קלא ואערא בעבי מטרא וכו', ועל-ידי זה יוצא אור התפלין בפקר כמובא, כי עקר התפלין הם על-ידי בחינת חצוצת, שאז הרג ה' כל בכור בארץ מצרים ועל-ידי זה נתקדשו בכורי ישראל, שזה עקר בחינת תפלין, בחינת (שמות יג) קדש לי כל בכור וכו', כי בכור הוא ראשית בחינת דעת, בחינת ראשית דעת, ועל-ידי שהכה השם ותפרך בכורי מצרים הכניע הדעת דסטרָא אחרָא בבחינת גער חית קנה, 'חית קנה' זה בחינת עשו חזיר היער, כמו שאמרו רז"ל (בראשית רבא פרק סה), שהוא בחינת בכור דסטרָא אחרָא, כי שרו של עשו היה שרו של מצרים, כמובא.

ועל-כן השתדל יעקב ליקח הבכורה מעשו כדי להכניע הדעת דסטרָא אחרָא שהוא בחינת בכור, בחינת ראשית דעת כנ"ל ועל-ידי שהכה ה' כל בכורי מצרים והכניע הדעת דסטרָא אחרָא, ואזי נתגבר הדעת דקדושה בחינת בכורי ישראל, בחינת (שמות ד') בני בכורי ישראל ואזי נתקיים, "גער חית קנה" כנ"ל, ואזי יצאו ישראל מחמין למצה בחינת קנה חית תשבר כנ"ל, וזה בחינת ולא יראה לך חמין וכו' הנאמר בפרשת קדש לי כל בכור שהיא פרשה ראשונה שבתפלין, זה בחינת גער חית קנה כנ"ל, שזה בעצמו בחינת הריגת בכורי מצרים,

מריבה עמהם לגרשם, שלא יתקרבו למשכנא דקדשה וצריך להאמין שכל המריבות שבין הצדיקים השלמים אין זה אלא בשבילך וכו', שזה משמיעין אותך תוכחה על שפגמת בטפי מוחך, ובודאי אלו לא היה נפגם מוחך, לא היה נשמע לך המריבה שבין הצדיקים ואין המריבה אלא בשבילך כדי שתשוב ממות לחיים, מחמץ למצה וכו' וזהו, "אזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין וכו'" כנ"ל במאמר הנ"ל.

וזה עקר בחינת תפילין, שהם תקון המת, לזכות לחיים על-ידי מצות תפילין כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות מ"ד), המניח תפילין זוכה לחיים, שנאמר, "ה' עליהם יחיו" כי תפילין הם בחינת תקון המחין לזכות לידע ולהאמין, כי אלו ואלו דברי אלהים חיים, הינו לבלי לשמע כלל המריבות והמחלוקת שיש בין הצדיקים האמתיים, כי מאמינים כי אלו ואלו דברי אלהים חיים, אף-על-פי שאי אפשר להבין זאת בשכלנו, כי זה אוסר וזה מתיר וכן שאר מיני מחלוקת, אף-על-פי-כן מאמינים, כי באמת אלו ואלו דברי אלהים חיים וזה בחינת תפילין שהם שכל גבה מאד מאד, בחינת מקיפים, שזה בחינת השכל של המחלוקת דקדשה שיש בין צדיקי אמת, שהוא בחינת אלו ואלו דברי אלהים חיים, שאי אפשר להשיג זה השכל וזה בחינת שי"ן של ג' ראשין שי"ן של ד' ראשים, זה בחינת שכלו חד ואלו ואלו דברי אלהים חיים, כי שי"ן של ד' ראשים זה בחינת שהחסדים וגבורות הם גתחלקין לשני מחין, ושי"ן של ג' ראשים, זה בחינת שהחסד וגבורה הם נכללין יחד ונעשה מהם דעת בחינת מח אחד, וכל המחלוקת הם מבחינת חסדים וגבורות, כידוע נמצא, שבתפילין על-ידי השי"ן של ג' ראשים ושי"ן של ד' ראשים אנו רואים שכלו חד כי החסדים וגבורות שמתחלקין לשני מחין שזה בחינת

שי"ן של ד' ראשים כנ"ל הם באמת מח אחד, שזה בחינת שי"ן של ג' ראשין כנ"ל רק שאי אפשר להשיג זאת, כי שי"ן של ד' ראשין הוא בבחינת מקיפין קדם שונכנסין המחין לפנים, כמוכא בכתבים, הינו שזה המח והדעת של בחינת מחלוקת דקדשה שזה בחינת שי"ן של ד' ראשין כנ"ל הוא בבחינת מקיפין, כי אי אפשר להשיג זה הדעת, כי הוא דרכי ה' כמו שאמר רבנו ז"ל במקום אחר (בסימן נ"ו) וזה בחינת רעמים וכו', עין שם והצדיקים הגדולים האמתיים צריכים להשתמש עם זה הדעת הנגבה מאד, שהוא בחינת מחלוקת דקדשה כנ"ל בשביל לגרש סטרין אחרנין וכו', כמו שאמר רבנו במאמר הנ"ל כדי לקרב הרחוקים מאד מאד שפגמו בטפי המח שעליהם נאמר, "כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים" כי פגמו בטפי המח, שהוא בחינת חיים, ועל-כן קשה להם לשוב לארחות חיים.

אבל השם יתברך מלא רחמים וחושב מחשבות לבל ידח מפנו נדח, ועל-כן שולח לנו צדיקים גדולים ונוראים מאד, ועל-ידי הדעת הנגבה של בחינת מחלוקת דקדשה, שהוא בחינת מקיפין, על-ידי זה דיקא הם מתקנין ומחזירים בתשובה אפלו אלו הרחוקים שפגמו בטפי המח, כמבאר בפרוש במאמר הנ"ל, ואין המריבה אלא בשבילך כדי שתשוב ממות לחיים וכו', כי לכאורה הם יכולין להתרחק על-ידי זה, על-ידי המחלוקת שבין הצדיקים, כי אין יודעין איך להתקרב וקשה להם קשיות על-ידי המחלוקת, נמצא שיכולין ח"ו, להתרחק יותר על-ידי המחלוקת, אבל באמת המחלוקת דקדשה זה דיקא תקונם, כי באמת ראוי להם להרחיקם מלשוב בתשובה, כי עליהם נאמר, "כל באיה לא ישובון" אבל תכף כשפירגישין זאת ורואין ומבינים שפירחקים אותם, וכמו שכתב רבנו ז"ל שם, ובודאי אלו לא היה נפגם

מוחך לא היה נשמע לך המריבות שבין הצדיקים ואין המריבה אלא בשבילך, וכוה משמיעין אותך תוכחה על שפגמת בטפי מוחך, שעל זה נאמר, "כל באיה לא ישובו וכו'", עין שם נמצא, שבוה בעצמו משמיעין אותך תוכחה, כי דיקא על-ידי זה הוא תקונם, בשרואין בעצמן שנשמע לאזניהם המחלקת שבין הצדיקים השלמים, ואזי הם מבינים שמרחקין אותם מהקדשה, ואזי הם מתחילים לרחם על עצמן מסתכלים בעצמן היכן הם בעולם, שפגמו כל כך עד שמרחקין אותן ואזי ההתרחקות הוא תכלית ההתקרבות.

כי באמת לאמתו אין שום דבר שיעמד בפני התשובה, ואף-על-פי שכתוב כל באיה לא ישובו וכו', ואיתא בזהר שאין מועיל תשובה על פגם טפי המח, אף-על-פי-כן באמת לאמתו מועיל תשובה וכמו בא ככל ספרי מוסר, וכמו ששמעתי מפי רבנו ז"ל בפרוש, רק מחמת שפגם כל כך, על-כן הוא צריך להתנסות ולהצטרף ולעמד בנסיון הזה של התרחקות הזאת, דהיינו שירחקו אותו כל כך בכל מיני התרחקות, דהיינו שפותבין עליו שאין מועיל תשובה וכו'. וכשהוא פתי וסכל ואינו מרחם על עצמו שלא לאבד את עולמו חי, אזי מוצא פטור לעצמו להתרחק מן התשובה מאחר שכבר נכתב עליו שאין מועיל לו תשובה חי, אבל מי שחושב באמת על התכלית שלו ויש לו רחמנות על עצמו, אזי אף-על-פי שרואה כל מיני התרחקות שבעולם ואף-על-פי שכתוב עליו שאין מועיל לו תשובה אף-על-פי-כן אין מסתכל על זה כלל, אדרבא, יש לו רחמנות יותר על עצמו, כי אף-על-פי-כן מה יהא בסופו ומה יעשה ליום פקדה, ומי שאינו רוצה להטעות את עצמו שלא לאבד את עולמו חי, כל מה שמוצא ורואה שמרחקין אותו יותר, הוא מרחם על עצמו יותר וצועק אל ה' יותר

ויותר מעומקא דלבא, עד ישקיף וירא ה' משמים, כי באמת השם יתברך חפץ חסד הוא, ואין שום דבר שיעמד בפני התשובה וכמו שפגמו בכמה וכמה רשעים גדולים שפגמו בטפי המח וכפרו בעקר ואף-על-פי-כן נתקבלו בתשובה, ואזי בשזוכה לעמד בנסיון הזה ושב בתשובה שלמה אף-על-פי שנדמה לו שמרחקין אותו כנ"ל, אזי השם יתברך מרחם עליו ונתקרב על-ידי זה דיקא, על-ידי שעמד בנסיון הזה של התרחקות כנ"ל והבין וזהו בעצמו בחינת מחלקת דקדשה הנ"ל שיש בין הצדיקים האמתיים שבאמת לאמתו על-ידי זה הדעת דיקא הם מקרבים ומשיבים ממות לחיים את אלו שפגמו בטפי המח כנ"ל במאמר הנ"ל, אך מי שהוא פתי וסכל כסוס כפרד אין הבין, אזי מתרחק יותר על-ידי זה, על-ידי שרואה מחלקת שבין הצדיקים האמתיים כנ"ל, אבל מי שיש לו מח בקדקדו אזי שומע תוכחת חיים על-ידי זה ששומע המריבות שבין הצדיקים האמתיים, כמו שכתוב במאמר הנ"ל בחינת און שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין וכו' כנ"ל, כי רואה על-ידי זה גדל התרחקותו מהשם יתברך, שנתרחק כל כך עד שנשמע לאזניו המריבות שבין הצדיקים, ונזכר על-ידי זה גדל הפגם שפגם בטפי המח, כי אם לא היה נפגם מחו לא היה שומע המריבות וכו' כנ"ל, ואזי מתחיל לרחם על עצמו מאחר שרואה ומבין גדל התרחקותו מהקדשה, ואזי נתקרב על-ידי זה דיקא, כי באמת המחלקת שבין הצדיקים האמתיים הוא באמת רק בשביל לקרב ולהשיב את הרחוקים ממות לחיים וכו', כמו שאמר רבנו שם, ואין המריבה אלא בשבילך, כדי שתשוב ממות לחיים וכו'.

ה ואזי כשפאמין זאת שבאמת אלו ואלו דברי אלקים חיים ואין המריבה אלא בשבילו וכו' כנ"ל, שזה בחינת תקון המח ועל-ידי זה

דִּיקָא נַעֲשִׂין רַעְמִים, כַּמּוּבָן בַּמַּאמָר הַנּוֹלָא אֲזִי נַפְשֵׁט עַל-יַדֵּי זֶה עַקְמִימִיּוֹת שְׁבַלְב, כִּי כָּל הָעַקְמִימִיּוֹת שְׁבַלְב, וּבַפְּרָט מִי שְׁפָנָם ח"ו, בַּטְּפִי הַמַּחַ שְׁאֲזִי נַפְנָם מַחוּ וְאֲזִי נִתְעַקְּם לְבוּ בְּכַמָּה מִינֵי עַקְמִימִיּוֹת בְּלִי שַׁעוֹר וְעֶרְךָ שְׁנֵיתָעְקָם וְנִפְתַּל לְבוּ בְּכַמָּה מִינֵי פִתּוּלִים וְעַקְמִימִיּוֹת וְכָל אֵלּוּ הָעַקְמִימִיּוֹת שְׁבַלְב בְּחִינַת לְבִי סַחֲרָרָה הֵם בְּחִינַת מַחְלַקַת דְּסִטְרָא אַחְרָא, בְּחִינַת (הוֹשַׁע י') חֶלֶק לֶבֶם, כִּי הַסִּטְרָא אַחְרָא הִיא בְּבְחִינַת מַחְלַקַת, כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחַר (לְקוּטֵי הַלְכוֹת א' סִימָן ס"ב).

וְזֶה הַמַּחְלַקַת שֶׁל הַסִּטְרָא אַחְרָא בְּחִינַת עַקְמִימִיּוֹת שְׁבַלְב שֶׁרָשׁוּ בְּכַמָּה מִינֵי הַשְּׁתַלְשֻׁלוֹת מִבְּחִינַת מַחְלַקַת שְׁבַקְדָּשָׁה וּכְשֶׁמֵּאֲמִין שֶׁמַּחְלַקַת שְׁבַקְדָּשָׁה שֵׁישׁ בֵּין הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים כְּלוּ חֵד, כִּי אֵלּוּ וְאֵלּוּ דְבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, אֲזִי נִמְתָּק וְנִתְבַטַּל כָּל מִינֵי מַחְלַקַת שֶׁל הַסִּטְרָא אַחְרָא שֶׁשֶּׁרָשׁוּ מִמַּחְלַקַת שְׁבַקְדָּשָׁה וְאֲזִי שׁוֹמַע תּוֹכַחַת חַיִּים מִכָּל מִינֵי עַקְמִימִיּוֹת שְׁבַלְב שֶׁהֵם רוֹצִים לְהַרְחִיקוֹ מִהַקְדָּשָׁה וְהוּא מִבֵּין עַל-יַדֵּי זֶה בְּעַצְמוֹ גִּדְּל הַפָּנָם שָׁלוֹ וְשָׁב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּמְרַחֵם עַל עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד עַל-יַדֵּי זֶה דִּיקָא, עַל-יַדֵּי הָעַקְמִימִיּוֹת שְׁבַלְב, כִּי כָּל מִה שְׁמַעְקָמִין לְבוּ יוֹתֵר בְּעַקְמִימִיּוֹת יוֹתֵר הוּא רוּאָה וּמִבֵּין עַל-יַדֵּי זֶה בְּיוֹתֵר גִּדְּל הַפָּנָם שָׁלוֹ שְׁפָנָם כָּל כֶּךָ עַד שְׁנֵיתָעְקָם לְבוּ כָּל כֶּךָ וְאֲזִי מְרַחֵם עַל עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר וְנִתְקַרַב עַל-יַדֵּי זֶה דִּיקָא לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ, כִּי כְּמוֹ שְׁמַאֲמִין שְׁכָל הַמַּחְלַקַת שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַכֹּל בְּשִׁבִיל תְּקוּנָה, כִּי בְּאֲמַת אֵלּוּ וְאֵלּוּ דְבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וְהַפְּרִיבָה הִיא רַק בְּשִׁבִילוֹ, כְּמוֹ כֵּן צְרִיכִין לְהֵאֲמִין שְׁכָל מִינֵי עַקְמִימִיּוֹת שְׁבַלְב בְּוֹדָאֵי יֵשׁ לוֹ שֶׁרָשׁוּ בַּקְדָּשָׁה, כִּי שֶׁרָשׁוּ בְּמַחְלַקַת שְׁבַקְדָּשָׁה כְּנִל וּבְוֹדָאֵי הָעַקְמִימִיּוֹת שְׁבַלְב שֶׁהִיא הַתְּרַחֲקוֹת כְּאֵלּוּ רוֹצִים לְהַרְחִיקוֹ ח"ו, בְּאֲמַת הוּא תְּכָלִית הַהִתְקַרְבוֹת, כִּי הַהִתְרַחֲקוֹת

הוּא תְּכָלִית הַהִתְקַרְבוֹת, כִּי עַל יַדֵּי זֶה דִּיקָא יִתְקַרַב לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ עַל-יַדֵּי שְׁרוּאָה עַל יַדֵּי זֶה גִּדְּל הַתְּרַחֲקוֹתוֹ מִהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ וְכָל מִה שְׁרוּאָה יוֹתֵר עַקְמִימִיּוֹת שְׁבַלְב הוּא שׁוֹמַע בְּכָל פַּעַם עַל-יַדֵּי זֶה תּוֹכַחַת חַיִּים שְׁמַשְׁמִיעִין אוֹתוֹ עַל-יַדֵּי זֶה תּוֹכַחַה עַל שְׁפָנָם בַּטְּפִי הַמַּחַ, כִּי אִם לֹא לֹא הָיוּ לוֹ כָּל כֶּךָ עַקְמִימִיּוֹת וְאֲזִי שָׁב בְּתִשׁוּבָה עַל-יַדֵּי זֶה דִּיקָא, כִּי מִכָּל מִינֵי עַקְמִימִיּוֹת שְׁבַלְב שׁוֹמַע תּוֹכַחַת חַיִּים וְכוּ' כְּנִל וְאֲזִי נַפְשֵׁט עַל-יַדֵּי זֶה עַקְמִימִיּוֹת שְׁבַלְב עַל יַדֵּי בְּחִינַת רַעְמִים כְּנִל, דְּהֵינּוּ עַל-יַדֵּי שְׁיֹדַע שֶׁהַמַּחְלַקַת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הוּא בְּשִׁבִילוֹ וְכוּ', שְׁעַל-יַדֵּי זֶה זוֹכָה לְהִבִּין שְׁכָל הָעַקְמִימִיּוֹת הוּא כְּדִי לְהַזְכִּירוֹ וּלְהַרְאוֹת לוֹ גִּדְּל הַפָּנָם שָׁלוֹ, כְּדִי שְׁיִזְכָּה לְשׁוּבָה עַל-יַדֵּי זֶה וְכוּ' כְּנִל. וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלִּין, בְּחִינַת שִׁין שֶׁל ג' רְאִשִׁים, שִׁין שֶׁל ד' רְאִשִׁים, שְׁזֶה בְּחִינַת אֵלּוּ וְאֵלּוּ דְבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וְכוּ' כְּנִל:

וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלִּין עַל עוֹר בְּהֵמָה, זֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים סח) גָּעַר חֵית קִנְיָה, חֵית קִנְיָה זֶה בְּחִינַת בְּהֵמִיּוֹת וְעַל-יַדֵּי שְׁלֹקְחִין עוֹר בְּהֵמָה וּמַעֲבָדִין אוֹתוֹ לְשֵׁם תְּפִלִּין וְכוּתְבִין עָלָיו פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל תְּפִלִּין עַל-יַדֵּי זֶה מְכַנְיַעִין בְּחִינַת בְּהֵמִיּוֹת, בְּחִינַת חֵית קִנְיָה עַל-יַדֵּי קִנְיָה חֲכָמָה קִנְיָה בִּינָה דְּקַדְשָׁה, שְׁזֶה בְּחִינַת הַקִּנְיָה שְׁכוּתְבִין בּוּ בְּתְפִלִּין, שֶׁהוּא בְּחִינַת קִנְיָה חֲכָמָה וְכוּ' דְּקַדְשָׁה. וְזֶה בְּחִינַת הַכְּתָב שֶׁהִיא בְּחִינַת (נִלְקוּט שְׁמַעוֹנֵי רפ) אֵשׁ שֶׁחָרָה עַל גְּבִי אֵשׁ לְבָנָה, זֶה בְּחִינַת כַּד נִפְיָק הָאֵי קָלָא וְאֵרָא בַּעֲבֵי מְטָרָא שֶׁהֵם לְבוּנָא דְּמוֹחָא וְזֶה בְּחִינַת אֵשׁ שֶׁחָרָה עַל גְּבִי אֵשׁ לְבָנָה, כִּי הַקּוֹל הַיּוֹצֵא מִגְּבוּרָתוֹ זֶה בְּחִינַת אֵשׁ שֶׁחָרָה שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּרָתוֹ כְּדוּעַ, וְהַקּוֹל הַיּוֹצֵא מִגְּבוּרָתוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֵשׁ שֶׁחָרָה, פּוֹנֵעַ בַּעֲבֵי מְטָרָא, שֶׁהֵם לְבוּנָא דְּמוֹחָא, וְזֶה בְּחִינַת אֵשׁ שֶׁחָרָה עַל גְּבִי אֵשׁ לְבָנָה וְאֲזִי נַעֲשִׂין הַתְּפִלִּין הַנַּעֲשִׂין מְעוֹר בְּהֵמָה בְּבְחִינַת כְּתוּבָתוֹ אוֹר

בְּאֵלֶּף, שְׁזֶה בְּחִינַת תְּפִלִּין, שֶׁהֵם בְּחִינַת אֹר
הַפְּנִים, בְּחִינַת (בְּבֹא מְצִיעַ פָּרֶק ד') שׁוֹפְרִיהַ
דִּיעֻקֵּב כְּעֵין שׁוֹפְרִיהַ דְּאָדָם שֶׁהִיָּה קֶדֶם הַחֹטֵא
שֶׁאֵז הָיָה מֵאִיר אֹר הַגְּנוּז מִז' הַיָּמִים, שְׁזֶה
בְּחִינַת כְּתוּבֵת אֹר בְּאֵלֶּף וְזֶה בְּחִינַת הַדַּעַת שֶׁל
מַחְלֻקֵת דְּקַדְשָׁה הַנִּל, בְּחִינַת אֱלוֹ וְאֱלוֹ דְּבָרֵי
אֱלֹקִים חַיִּים.

וְזֶה בְּחִינַת תּוֹרַתוֹ שֶׁל ר' מֵאִיר שֶׁהִיָּה כְּתוּב בְּהַ
כְּתוּבֵת אֹר בְּאֵלֶּף כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנוֹם
לְבִרְכָה (בְּרֵאשִׁית רַבָּא פָּרֶק ט'), כִּי ר' מֵאִיר
הָיָה מֵאִיר עֵינֵי חֲכָמִים בְּהִלְכָה, וּמִפְּנֵי מַה לֹּא
קָבְעוּ הִלְכָה כְּמוֹתָיו? שֶׁלֹּא עָמְדוּ חֲבָרָיו עַל סוּף
דַּעַתוֹ שֶׁהִיָּה אוֹמֵר עַל טָמֵא טְהוֹר וּמֵרֵאָה לוֹ
פָּנִים וְהִיָּה מְטַהֵר אֶת הַשָּׂרִיץ בַּקִּין טַעֲמִים
(עֲרוּבֵין יג) נִמְצָא, שֶׁר' מֵאִיר הָיָה לוֹ הַדַּעַת
וְהַשְּׁגָה שֶׁל בְּחִינַת מַחְלֻקֵת דְּקַדְשָׁה, בְּחִינַת אֱלוֹ
וְאֱלוֹ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים אַף־עַל־פִּי שְׁזֶה מְטַמֵּא
וְזֶה מְטַהֵר וְכוּ' וְעַל־כֵּן הָיָה אוֹמֵר עַל טָמֵא טְהוֹר
וְכוּ' וְעַל־כֵּן בְּאַמַּת לֹא עָמְדוּ עַל סוּף דַּעַתוֹ, כִּי
אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג זֶה הַדַּעַת כָּלֵל וּמַחֲמַת זֶה
בְּעַצְמוֹ הָיָה כְּתוּב בְּתוֹרַתוֹ כְּתוּבֵת אֹר בְּאֵלֶּף,
כִּי כְּתוּבֵת עוֹר זֶה בְּחִינַת מַחְלֻקֵת כִּידוּעַ שְׁנִמְשָׁד
מִבְּחִינַת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע, כִּי כְּתוּבֵת עוֹר זֶה
בְּחִינַת הַבְּדִלָה כִּידוּעַ, שְׁזֶה בְּחִינַת מַחְלֻקֵת,
אֶבֶל עַל־יְדֵי הַדַּעַת שֶׁל בְּחִינַת מַחְלֻקֵת
שֶׁבְּקַדְשָׁה שִׁיּוּדְעִים וּמֵאֲמִינִים שֶׁאֱלוֹ וְאֱלוֹ דְּבָרֵי
אֱלֹקִים חַיִּים אֵזִי נִמְתַּק כָּל מִינֵי מַחְלֻקֵת וְאֵזִי
נַעֲשֶׂה בְּחִינַת כְּתוּבֵת אֹר בְּאֵלֶּף, כִּי זֶה הַדַּעַת
הוּא בְּחִינַת אֹר הַגְּנוּז מִז' יָמֵי בְּרֵאשִׁית, שְׁזֶה
בְּחִינַת שֵׁין שֶׁל ג' רֵאשִׁין וְשֶׁל ד' רֵאשִׁין, שֶׁהֵם ז'
רֵאשִׁין, בְּחִינַת שְׁבַעַת יָמֵי בְּרֵאשִׁית שְׁאֵי אֶפְשָׁר
לְהַשִּׁיג זֶה הַדַּעַת כָּלֵל, כִּי הוּא צָפוֹן וְגְנוּז
לְצַדִּיקִים וְכוּ' כַּנִּל, וְעַל־כֵּן ר' מֵאִיר שֶׁזָּכָה לְזֶה
הַדַּעַת שֶׁל בְּחִינַת מַחְלֻקֵת שֶׁבְּקַדְשָׁה כַּנִּל, עַל־
כֵּן הָיָה כְּתוּב בְּתוֹרַתוֹ כְּתוּבֵת אֹר בְּאֵלֶּף כַּנִּל
וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלִּין עַל גְּבִי עוֹר שֶׁעוֹשִׂין מִבְּחִינַת

כְּתוּבֵת עוֹר, בְּחִינַת כְּתוּבֵת אֹר וְכוּ' כַּנִּל וְעַקֵּר
הַתְּפִלִּין נַעֲשִׂין עַל־יְדֵי עוֹר בְּהִמָּה דִּיקָא, כִּי
תְּפִלִּין הֵם מַחֲזִין גְּבוּהִים מְאֹד בְּחִינַת אֹר הַגְּנוּז,
בְּחִינַת מַחְלֻקֵת שֶׁבְּקַדְשָׁה כַּנִּל, וּמִי שֶׁרוֹצֶה
ח"ו, לְכַנֵּס לְהַבִּין זֶה הַדַּעַת, בְּוֹדָאֵי לֹא יֵשׁוּב וְלֹא
יִשְׁיג אַרְחוֹת חַיִּים, כִּי יִהְיֶה נִכְשָׁל מְאֹד, כִּי עַל
זֶה נֵאמַר, "בְּמוֹפְלָא מִמֶּךָ אֵל תְּדַרּוּשׁ וְכוּ'". כִּי
אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג זֶה הַדַּעַת כַּנִּל וְצָרִיךְ לְסַמֵּךְ
עַל אֲמוּנָה לְהֵאֱמִין בְּצַדִּיקֵי אֱמֶת אַף־עַל־פִּי
שִׁישׁ בִּינְיָהֵם מְרִיבָה וּמַחְלֻקֵת, כִּי בְּאַמַּת אֱלוֹ
וְאֱלוֹ דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וְכוּ' כַּנִּל, וְעַל־כֵּן תְּפִלִּין
נִכְתָּבִין עַל גְּבִי עוֹר בְּהִמָּה דִּיקָא, זֶה בְּחִינַת בְּנֵי
אָדָם שֶׁעֲרוּמִים בְּדַעַת וּמְשִׁימִין עֲצָמָן בְּבִיחָה,
שֶׁצָּרִיכִין לְשׁוּם עֲצָמוֹ בְּבִיחָה לְסַלֵּק דַּעַתוֹ
לְגַמְרֵי כְּאֱלוֹ אֵין לוֹ שׁוּם דַּעַת כָּלֵל וְלְסַמֵּךְ רַק
עַל אֲמוּנָה כַּנִּל וְאֵזִי נִזְדַּבֵּךְ מַחוּ עַל־יְדֵי זֶה וְזוֹכָה
לְבְּחִינַת תְּפִלִּין שֶׁהֵם נַעֲשִׂין מֵעוֹר בְּהִמָּה דִּיקָא
וְאֵזִי נִפְשָׁט עַקְמִימִיּוֹת שֶׁבְּלָבוֹ, כִּי כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם
שִׁישׁ לוֹ עַקְמִימִיּוֹת שֶׁבְּלָבוֹ בְּפָרֶט, כְּשִׁישׁ לוֹ ח"ו,
עַקְמִימִיּוֹת הַרְבֵּה בְּלָבוֹ, אֵזִי הוּא צָרִיךְ לְסַלֵּק
דַּעַתוֹ לְגַמְרֵי כְּאֱלוֹ אֵין לוֹ שׁוּם דַּעַת כָּלֵל, וְיִלְךְ
רַק בְּתַמִּימוֹת וּפְשִׁיטוֹת לְבַד, וְאֵזִי זוֹכָה אַחֵר כִּד
לְדַעַת גְּדוֹל מְאֹד וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלִּין, שֶׁהֵם מַחֲזִין
גְּבוּהִים מְאֹד שֶׁנִּכְתָּבִין עַל עוֹר בְּהִמָּה דִּיקָא וְעַל
יָדָם נִפְשָׁט עַקְמִימִיּוֹת שֶׁבְּלָב וְכוּ' כַּנִּל:

ז וְאֵזִי כְּשֶׁנִּפְשָׁט עַקְמִימִיּוֹת שֶׁבְּלָבוֹ עַל־יְדֵי
תְּפִלִּין, שֶׁהֵם בְּחִינַת רַעֲמִים, אֵזִי זוֹכָה לְשִׁמְחָה
כַּנִּל וְזֶה בְּחִינַת הַשְּׁמִחָה שֶׁל תְּפִלִּין כַּנִּל וְזֶה
בְּחִינַת זְכָרָהוּ מֵאַחַד בְּשַׁבָּת, שֶׁמְרַגִּישִׁין תַּעֲנוּג
עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁבָּת, בְּהַמְצָוָה
בְּעַצְמָהּ בְּשִׁשַׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה, דְּהֵינּוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה
בְּמַעֲשֶׂה הַמְצוּת וְכוּ' כַּנִּל וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלִּין, כִּי
תְּפִלִּין הוּא בְּשִׁבִיל לְהַמְשִׁיךְ הַקַּדְשָׁה שֶׁל שַׁבָּת
בְּשִׁשַׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה, כִּי תְּפִלִּין הֵם נִקְרָאִים אוֹת
בְּחִינַת שַׁבָּת, כִּי בְּשַׁבָּת אֵין מְנַיְחִין תְּפִלִּין, כִּי
הֵם עֲצָמָן אוֹת רַק בַּחוּל שֶׁאֵנּוּ צָרִיכִין לְהַתְקַדֵּשׁ

בְּקִרְשֵׁי שַׁבַּת אָזִי אָנוּ מְנִיחִין תְּפִלִּין וְאָזִי
 מִמְּשִׁיכִין וּמְקַבְּלִין הַקְדוּשָׁה שֶׁל שַׁבַּת גַּם בְּיָמֵי
 הַחֹל, וְזֶה בְּחִינַת הַנ"ל, הֵינּוּ כִּי עַל־יְדֵי הַתְּפִלִּין
 זוֹכִין לְשִׁמְחָה כַּנ"ל וְאָזִי הוּא בְּחִינַת זְכָרָהוּ
 מֵאַחַד בְּשַׁבַּת, שֶׁמִּמְשִׁיכִין תַּעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא,
 בְּחִינַת שַׁבַּת, גַּם בְּשִׁשֶּׁת יָמֵי הַחֹל עַל־יְדֵי
 הַשִּׁמְחָה שֶׁל הַמְצוּהָ בְּעֶצְמָהּ שְׂזוּכִין עַל־יְדֵי
 הַתְּפִלִּין וְכוּ' כַּנ"ל שֵׁן שֶׁל ג' רֵאשִׁים, שֵׁן שֶׁל ד'

רֵאשִׁים, שֶׁהֵם ז' רֵאשִׁין, הֵם בְּחִינַת ז' קוֹלוֹת
 שֶׁאָמַר דָּוִד עַל הַפִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת עֲבֵי מִמְּרָא,
 שֶׁזֶה בְּחִינַת תְּפִלִּין וְכוּ' כַּנ"ל וְזֶה בְּחִינַת קוֹל ה'
 חוֹצֵב לְהַבּוֹת אֵשׁ וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֹנָם
 לְבִרְכָה מְזִה, שֶׁהָיָה הַקּוֹל נֶחֱקַק בְּאֵשׁ שֶׁחָרָה עַל
 גְּבֵי אֵשׁ לְבִנְיָה, כִּי הַקּוֹל פּוֹגֵעַ בַּמַּח, שֶׁזֶה בְּחִינַת
 אֵשׁ שֶׁחָרָה עַל גְּבֵי אֵשׁ לְבִנְיָה כַּנ"ל:

ליקוטי הלכות

בציעת הפת – הלכה ג

ענין בציעת הפת:

כי איתא במאמר בחצוצרות (סימן ה) בענין הרעמים שצריכין לפנות את המוח מבחשבות זרות ומהרהורים ותאוות שלא יחמיץ את מחו בתאוות וכו'. וצריך לגער באלו המחשבות, וזה בחינת מצה לשון מריבה, בחינת גער חית קנה. ואיתא בזהר קנה חית תשבר ותעשה ממנה ה"א ותעשה מאותיות חמץ מצה, הינו שלא תחמיץ חכמתך. הינו כשתשמר את חכמתך שלא יכנס בו חכמות חיצוניות שלא תהרהר בהרהורים רעים וכו', על-ידי זה תנצל מבחינת חמץ שהוא סטרא דמותא כדאיתא מחמץ וכו', ותאמין וכו' כדי שתשוב ממות לחיים, מחמץ למצה, מחית לה"א וכו', עין שם כל זה היטב:

א וזה בחינת בציעת הפת שקראו רבותינו ז"ל את המברך ברפת המוציא בשם 'בוצע', וכנו את עקר הברכה על שם הבצוע, כמו שאמרו (ברכות מו): בעל-הבית בוצע ואורח מברך. ולמה לא קראו את המברך ברפת המוציא גם כן בשם מברך המוציא. וכן בכל מקום נקרא ברפת המוציא וכן עקר אכילת לחם בשם בוצע ופורס, כמו שכתוב (איכה ד): עוללים שאלו לחם פורס אין להם. וכמו שכתוב (ישעיה נח): הלא פרס לרעב לחמך, וכן בכמה מקומות שמכנה אכילת לחם בשם פורס ובוצע, וכן בעל השלחן ערוך כל הלכות ודינים של ברפת המוציא קרא בשם 'הלכות בציעת הפת',

שנראה שהעקר הוא הבצוע, וכן מוכן בזהר הקדוש (חלק ג קפו:) שיש סודות גדולים בענין בציעת הפת וכמוכא בדברי רבותינו ז"ל (סנהדרין קב:) ששאל לו מהיכן קא שרית המוציא וכו':

ב כי ישראל עם קדוש כל אכילתם צריך להיות בקדושה בבחינת אכילת מצה, כי בחינת חמץ הוא סטרא דמותא ואסור לאכילת ישראל, הינו שכל אכילתם צריך להיות מאכל שנתברר ונודע מחטא אדם הראשון ומזהמת הנפש, שאזי על-ידי זה המאכל נשלם הדעת ביותר.

וזה בחינת מצה, בחינת מחין, דהינו מבחשבות קדושות וזכות כנ"ל. כי חטא אדם הראשון היה באכילה שאכל מעץ הדעת טוב ורע שזה בחינת חמץ סטרא דמותא, בחינת כי ביום אכלך ממנו וכו' (פראשית ב), דהינו בחינת מאכל שעל ידו נתערבב המוח ומתחמץ מבחשבות זרות שזה בחינת עץ הדעת טוב ורע, דהינו שעל-ידי אכילה זו נפגם הדעת ונתערב טוב ורע, דהינו שנכנסין מבחשבות רעות בהמח שזהו בחינת חמץ כנ"ל, הפך עין החיים שהוא בחינת מצה, בחינת קדשת המחשבה שהוא בחינת חיים כנ"ל במאמר הנ"ל. ועל-ידי חטא אדם הראשון נתקללה האדמה בחינת בעצבון האכלנה (שם ג), וכן בזעת אפך תאכל לחם. ועל-ידי זה נפגמו ונתערבו כל המאכלים עד שכלם צריכין ברור

ובפרט הלחם שהוא עקר חיות האדם שם צריכין ברורים הרבה.

וזה בחינת כפה וכמה מלאכות ויגיעות שצריכין לטרח בלחם קדם שנגמר ונתפרר לאכילת אדם, דהינו חרישה וזריעה וכו'. ויש כמה וכמה מצוות בפת, כי על-ידי המצוות התלויות בפת, דהינו מצוות התלויות בחרישה בגזן 'לא תחרש בשור ובחמור' וכיוצא. וכן בזריעה וכיוצא, כי עשר מצוות בפת, ועל-ידי מצוות אלו התלויות בפת על-ידי זה נתפרר הלחם מזהמת הנחש מחטא אדם הראשון מבחינת בעצבון תאכלנה, ואז ראויה הפת לאכילת אדם. ועקר גמר הפרור הוא בשעת הפרכה, שעל-ידי הפרכה מוציאין אותו מקללה לברכה, דהינו ממה שנתקלה האדמה על-ידי חטא אדם הראשון, מבררין אותו ומעלין אותו מקללה לברכה, על-ידי הפרכה שמברכין עליו, ואז פשהלחם נתפרר לאכילת ישראל אזי הוא בבחינת מצה שהוא בחינת עין החיים, בחינת קדשת הדעת הפך בחינת חמץ שהוא פגם הדעת, בחינת עין הדעת טוב ורע.

כי אכילת ישראל צריכה להיות תמיד בבחינת אכילת מצה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא בשלח כ): לא נתנה התורה אלא לאוכלי הפן. ומן הוא בחינת מצה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (קדושין לח): ענה שהוציאו ישראל ממצרים, דהינו מצות, טעמו בהם טעם מן. כי בשזוכין לאכל בקדשה ובטהרה וזוכין לברר המאכל על-ידי הפרכה אזי המאכל הוא בבחינת מצה שהוא קדשת המוח. כי הדעת הוא כפי האכילה כמובן בחוש וכמובן בדברי רבנו ז"ל במקום אחר (סימן יז), ועל-כן צריכין לאכל בקדשה ובטהרה כדי לזכות למוחין זכים ומחשבות טהורות על-ידי אכילה זו, ואזי האכילה הזאת הוא בבחינת מצה שהוא בחינת קדשת המחשבה.

נמצא, שעל-ידי ברכת המוציא, על-ידי זה מבררין הלחם ואזי האכילה הוא בבחינת מצה. ועקר בחינת מצה הוא על-ידי שמשברין קנה החית ועושין ממנה ה"א כנ"ל, וזה בחינת ה' דהמוציא שצריכין להטעים ה' דהמוציא כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ברכות לח), זה בחינת ה"א הנ"ל בחינת מצה שעקרה היא בחינת ה' כנ"ל על-ידי שמשברין קנה החית ועושין ממנה ה"א כנ"ל.

וזה בחינת בציעת הפת שצריכין לבצע הפת אחר הפרכה לרמו שאז על-ידי הפרכה מוציאין הפת מחמץ למצה שמשברין קנה החית ועושין ממנה ה"א ועל זה מרמו הבציעה, כי זה עקר הפרור מה שבוצעין ומשברין את הפת בשעת ברכה דיקא שמרמו שמוציאין אז את הפת מחמץ למצה שזה בחינת שבירת קנה החית לה"א כנ"ל. כי זה עקר תקון וברור האכילה להוציא הפת מחמץ למצה כנ"ל. וזה בחינת בציעת הפת כנ"ל, כי מצה היא בחינת פרוסה. וזה בחינת מה שמשברין המצה האמצעית קדם ההגדה ומברכין על אכילת מצה, על הפרוסה דיקא, כי עקר מצה הוא בחינת פרוסה, דהינו על-ידי שמשברים קנה החית ועושין ממנה ה"א כנ"ל. ועל-כן פורסין אז בפסח קדם ברכת המוציא, כי זה עקר המצה ששבר ופרסה ונשברה קדם ברכת המוציא, דהינו ששבר נשבר קנה החית ונעשה ה' על-ידי ששברו את המצה שלא תחמיץ, כי אז אוכלין מצה ממש. ועל-כן עקר מצותה בפרוסה לרמו על הנ"ל, כי אין צריכין להמתין מלשברה עד שיברכו עליה כי היא כבר נעשה מצה ממש. על-כן תקף משברין אותה, כי זה עקר בחינת מצה כנ"ל:

ג וזה בחינת (פסחים קטז) 'לחם עני' מה דרכו של עני בפרוסה. כי עקר העניות נמשך מבחינת בעצבון תאכלנה שבא על-ידי אכילת עין

הרבה, הינו הך, כי על-ידי בחינת מצה על-ידי שמשברין קנה החית ועושיין ממנה ה"א בחינת גער חית קנה, דהינו על-ידי קדשת המחשבה על-ידי זה יכולין להתפלל בכח להוציא הקול בכח גדול בתפלתו. וזה בחינת לחם שעוניין עליו וכו', כי על-ידי לחם זה, בחינת מצה, על-ידי זה עוניין בקול גדול, כי על-ידי זה יכולין להתפלל בקול גדול, דהינו תפלה בכח כמבאר במאמר הנ"ל, עיין שם:

ד וזה גם-כן בחינת תקון האכילה, דהינו לקרר ולהעלות הלחם מחמין למצה כנ"ל כדי לזכות לתפלה בכח, כמבאר במאמר הנ"ל. כי עקר בוח האדם וחיותו הוא על-ידי האכילה כנראה בחוש, כי האכילה נמשך מבחינת גבורות בחינת גבורות גשמים שזה בחינת רעמים, כנ"ל במאמר הנ"ל, כי גשמים הם על-ידי רעמים ומשם נמשך הפרנסה והאכילה. וכן עקר תקון הדעת הוא כפי האכילה כנ"ל. ועל-כן פשאוכל בקדשה אזי הקול היוצא בכח בתפלתו שנמשך על-ידי בוח האכילה כנ"ל ופוגע במח אזי נעשה ממנו רעמים, ואזי הלב שומע כנ"ל במאמר הנ"ל. נמצא, שהכל תלוי באכילה דקדשה שמשם נמשך הכח ומשם עקר שלמות הדעת כנ"ל. גם היראה שמשם תוצאות הקול הוא גם-כן על-ידי אכילה בקדשה, כי עקר היראה באה לאדם בשעת אכילה כמובא במקום אחר בדברי רבנו ז"ל (ליקוט"מ ב' ז):

ה וזה בחינת מהיכן קא שרית המוציא? מהיכא דקדים בשולא (סנהדרין קב:), כי על-ידי האפינה על-ידי האש על-ידי זה נתברר ונתתקן הלחם, כי מהאש יצאו והאש תאכלם (יחזקאל טו). ועל-כן על-ידי האש נתברר הלחם מזהמת הנחש. ועל-כן צריכין לבצע מהיכא דקדים בשולא ממקום שהתחיל האש לשלט בתחלה, כי שם התחיל הברור והתקון

הדעת טוב ורע שהוא בחינת חמין. ועל-כן העני חשוב כמות בחינת ביום אכלך ממנו וכו', ומי שחונן את העני ונותן לו מלחמו אזי מעלה את העני מבחינת עניות, מבחינת בעצבון תאכלנה שבא מבחינת חמין. ועל-כן נקרא הצדקה בשם פרוסה, כמו שכתוב (ישעיה נח): הלוא פרס לרעב לחמך. כי הוא מעלה אותו מבחינת חמין לבחינת מצה, שזה בחינת פרוסה ושבורה בחינת שבירת קנה החית כנ"ל. ועל-כן נקראת המצה לחם עני. כי עקר תקון העניות וחיותו הוא על-ידי בחינת מצה על-ידי שמשעלין אותו מבחינת חמין למצה. כי צדקה הוא גם-כן בחינת ה'. כי זה עקר תקון הצדקה שמשמשיכין ה' ועושיין מצדק צדקה כידוע (תקו"ז כא דף נח:), הינו בחינת ה"א הנ"ל, בחינת ה"א המצה. וזה מה דרכו של עני בפרוסה כך מצה היא פרוסה כי זה עקר בחינת מצה, וזה עקר חיות העני, כי זה בחינת ה"א הנ"ל וכו' כנ"ל. וזה בחינת עוללים שאלו לחם פורס אין להם, 'פורס' דיקא כנ"ל.

וזה בחינת ולא יפרסו להם על אבל לנחמו וכו' (ירמיה טז), כי האבל שנגעה בו סטרא דמותא חס ושלום, על-כן אין לו כח אז לפרס ולבצע על הפת, כי אינו יכול אז להכניע סטרא דמותא שהוא בחינת חמין ולפרס את הפת ולהעלותו מחמין למצה מחית לה"א כנ"ל, כי אז אין לו זה הכח. ועל-כן אסור לו לאכל סעדה הראשונה משלו, ועל-כן צריכין להברותו משל אחרים, כי הוא אז בבחינת עני שאי אפשר לו לעלות מחמין למצה כי אם על-ידי אחרים שפורסים לו מלחמם ועל-ידי זה מעלין אותו מחמין למצה כנ"ל:

וזה בחינת לחם עני שדרשו רבותינו ז"ל עליו (פסחים קטז): מה דרכו של עני בפרוסה וכו' כנ"ל, דבר אחר: לחם שעוניין עליו דברים

ועל-כן שם צריכין לבצע ולברך המוציא, שעל-ידי זה משברין קנה החית ועושין ה' בחינת ה"א דהמוציא, ואזי מוציאין הלחם מחמין למצה מחית להא שזה עקר הברור כנ"ל:

ו ועל-כן התחלת כבוש ארץ-ישראל היה בעת שקנה אברהם את מערת המכפלה מבני חת. והם אמה ראשונה משבעה עממין, כמו שכתוב (דברים כ): החתי והאמורי וכו'. כי ארץ-ישראל שם כל העשר קדשות (כלים א מו). וכל המצוות התלויות בפת הם בארץ-ישראל ומשם עקר ההשפעה. ועל-כן שם עקר הברור של הפת לבררו מחמין למצה מחית לה"א ועל-כן עקר הבטחת ארץ-ישראל לאברהם היתה בעת שקראו אברהם בה"א, וכמו שכתוב (בראשית יז): ולא יקרא שמך וכו', ושם נאמר: ונתתי לך ולזרעך את ארץ כנען וכו'. כי עקר קדשת ארץ-ישראל הוא קדשת הדעת בחינת אוירא דארץ-ישראל מהכים, כי עקר הקדשה הוא קדשת הדעת שזה בחינת קדשת ארץ-ישראל. וכל זה הוא בחינת ה"א כנ"ל:

ז ועל-כן קנה אברהם השדה מאת בני חת דיקא, ואז התחיל לזכות בארץ-ישראל, כי עקר כבישת ארץ-ישראל הוא על-ידי שמשברין בחינת חית, בחינת גער חית קנה

שהוא עשו שהחריב את הבית-המקדש ונלו ישראל מארץ-ישראל. על-כן אי אפשר לזכות בארץ-ישראל כי אם על-ידי שמשברין חית קנה, דהינו קנה חית ועושין ממנה ה"א שהוא בחינת מצה שהוא בחינת קדשת האכילה שהוא רק בארץ-ישראל ששם כל המצוות התלויות בפת. וזה בחינת ה"א דאברהם שהוא ראשון שזכה לארץ-ישראל וכנ"ל:

כי צריכין לאכל בשמחה, כמו שכתוב (קהלת ט): לך אכל בשמחה לחמד וכו'. וכמו שכתוב (קהלת ח): אין טוב לאדם כי אם לאכל ולשתות ולשמח וכו', הינו בשאוכלין בקדשה כנ"ל שאז האכילה בבחינת מצה כנ"ל, ואזי זוכין לבחינת רעמים ואזי נפשט עקמימיות שבלבו כמבאר במאמר הנ"ל. וזה בחינת ויאכל וישת וייטב לבו (רות ג), הפך עקמימיות שבלב, ואז זוכין לשמחה בחינת ולישרי לב שמחה (תהלים צז), הפך בחינת בעצבון תאכלנה. כי אכילה דקדשה בבחינת מצה כנ"ל הוא בחינת תקון חטא אדם הראשון כנ"ל, ואזי נתבטל ונמתק בחינת בעצבון תאכלנה, כי על-ידי בחינת מצה שהוא אכילה דקדשה זוכין לשמחה בחינת לאכל ולשתות ולשמח ולראות טוב וכו' כנ"ל. (עין כל זה היטב במאמר בחצוצרות וקול שופר הנ"ל, עין שם):

ליקוטי הלכות

הלכות פסח – הלכה ח

ענין שביעי של פסח:

מצות מילה ופריעה היא בחינת בטול חמץ ושאר שהם תרין עניני דמכסין על עיניו, בחינת עשו וישמעאל, בחינת גער חית קנה, כמובא בזהר, עין שם, קנה חית של חמץ תשבר ותעשה ממנה הא ואזי נעשה מחמץ מצה. וזהו גער חית קנה, עין שם ברעיא מהימנא פרושת פנחס:

ואיתא בדברי רבנו במאמר 'בחצוצרות וקול שופר' בלקוטי א סימן ה, דהינו שצריך שלא להחמין המחשבה בתאוות והרהורים וצריך לגער באלו המחשבות ולגרשם, וזהו בחינת גער חית קנה הנ"ל. גער דיקא, ועל ידי זה יוצאין מבחינת חמץ למצה. וזהו בחינת 'מצה', לשון מצה ומריבה דצדיקיא עבדין מצותא בסטרין אחרנין דלא יתקריבו למשכנא דקדשה, עין שם. נמצא, שחמץ ושאר, שהם בחינת חית קנה הנ"ל, הם בחינת חמוץ המחשבה, חס ושלום, וצריך לגער בהם ולשברם.

וזה בחינת מילה ופריעה, שהם תקון הברית ועל ידי זה מבטלין ומעבירין תרין עניני דמכסין על עיניו, שהם בחינת מחשבות זרות שבתפלה, שהם בחינת חמץ ושאר כנ"ל, כמו שכתב רבנו במאמר 'אמר אל הכהנים' (בסימן ב), שתקון המחשבות זרות, שהם העניני דמכסין על עיניו, הוא על ידי תקון הברית, עין שם.

נמצא, שעל ידי תקון הברית מבטלין חמץ ושאר, דהינו מחשבות זרות תרין עניני וכו'. וזהו בחינת מילה ופריעה להעביר ולבער תרין

עניני חמץ ושאר, עשו וישמעאל חית קנה הנ"ל, כי שאר חמוצו קשה זה בחינת קלפת הערלה, שהוא רע לגמרי, וחמץ אין חמוצו קשה כל כך. וזה בחינת קלפת הפריעה, שהיא בחינת נגה לו סביב (יחזקאל א), בחינת עין הדעת טוב ורע (בראשית ב), וזהו בחינת חמץ, כי חמץ הוא גם כן יש בו ערבוב טוב ורע, כי אין בין חמץ למצה אלא משהו (של"ה מסכת פסחים), דהינו בין חית לזה כנ"ל. נמצא, שסמוך אל הטוב עד שאפשר לשברו ולעשות ממנו בחינת מצה על ידי שבירת המשהו כנ"ל והוא בחינת מתקלא, שהוא בחינת נגה, בחינת עין הדעת, כי המתקלא עומדת על המשהו, דהינו ההכרעה שמכריעין המתקלא לכאן או לכאן שהוא תלויה במשהו, כי לשון המשקל שוה וכשמכריעין אותו משהו חוט השערה אזי ההכרעה לצד זה וכן להפך. נמצא, שהמתקלא תלויה במשהו כנ"ל:

וזה בחינת ההפרש בין חמץ למצה שהוא רק משהו כנ"ל. ועל כן חמץ ושאר, שהם בחינת ערלה ופריעה כנ"ל, הם בחינת עשו וישמעאל, כי ישמעאלים הם נוגהים מילה ולא פריעה. נמצא, שהם רק בחינת קלפת הפריעה, אבל עשו הוא בחינת רע לגמרי ואין נוגהין מילה כלל והם בחינת קלפת הערלה, ועל ידי מילה ופריעה פורתין ומעבירין אותם בבחינת גער חית קנה, ששוכרין החית של חמץ ועושין ממנה הא של מצה, שהיא הא הדעת, שהיא תלויה בתקון הברית, כמובא, שהיא בחינת הא דאברהם שנתנלה על ידי מצות מילה. וזה בחינת גער חית קנה הנ"ל.

כי תקון הברית היא בחינת והדרת פני זקן – זה קנה חכמה, בחינת קנה מוציא קול, בחינת קול נגינה ושירה שתלויה בתקון הברית וזהו קנה שבקדשה, ובנגודו בחינת קנה רצון פנים הברית חס ושלום, (כמובא במאמר 'רציצא דמיית בכעוטה' בסימן כז, עין שם) ועל ידי מילה ופריעה משברין חית קנה הנ"ל בחינת קנה רצון ועל ידי זה נקרא 'קנה רצון' לשון שבירה, כי עומד לרציצא ולשבירה על ידי ישראל, בבחינת גער חית קנה כנ"ל ואזי נתתקן קנה חכמה, בחינת קנה מוציא קול על ידי בחינת תקון הברית כנ"ל. ועל כן מלו עצמן ישראל בליל יציאתם ממצרים שאזי הוא בחינת בטול חמץ ושאר שבזה תלויה גאלת מצרים לצאת מחמץ למצה ועל כן הכרחו למול אז, כי על ידי זה מבטלין חמץ ושאר תריין ענגין כנ"ל:

א וזה בחינת שביעי של פסח קריעת ים סוף שהיה על ידי בחינת תקון הברית, כמו שכתוב (תהלים קיד): הים ראה וינס, שראה ארוננו של יוסף שזכה לתקון הברית, כמו שכתוב: וינס ויצא החוצה, כמובא, כי קריעת ים סוף זה גם כן בחינת בטול ושבירת המחשבות זרות, שהם ענגין דמכסין וכו' בחינת חמץ ושאר כנ"ל.

כי יש ים החכמה ויש בו דרכים ונתיבות להשיג החכמה בבחינת הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה (ישעיה מג), ויש מצולות ים, שהם בחינת הסטרא אחרא, מחשבות היצוניות, הרהורים רעים, ענגין דמכסין על עינין וכו'. והמצולות ים מכסין על ים החכמה ומערבין הדרך והנתיב שיש בים החכמה וצריך לשברם ולגרשם ואזי נתגלה ים החכמה ומשיגין דרכים ונתיבות בים החכמה להשיג השגות. וזהו בחינת קריעת ים סוף בבחינת הנותן בים דרך וכו', כי שם זכו להשגות גדולות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מכילתא בשלח פ"ב). וזה נעשה על ידי שנקרע הים, דהינו שנתגרשו מצולות ים

השומפין ומובעין, וזה בחינת קריעת ים סוף לשון קנה וסוף קמלו, בחינת גער חית קנה כנ"ל. ועל ידי זה נתגלו דרכי ים החכמה כנ"ל ועל כן היה על ידי בחינת תקון הברית דיקא, כי תקון המוח והחכמה לגרש מצולות ים הוא על ידי תקון הברית כנ"ל, ומי שזוכה לתקון הברית יוכל לגרש מצולות ים מחשבות זרות והרהורים בבחינת קריעת ים סוף, בבחינת הים ראה וינס, שראה ארוננו של יוסף כנ"ל.

ועל כן היה קריעת ים סוף בשביעי של פסח דיקא, כי אז הוא תכלית בטול חמץ ושאר, כי הוא יום האחרון של פסח שאז היא תכלית גמר בטול חמץ ושאר עד שמאז והלאה התר החמץ וזהו תכלית בטולו בשלמות שנתבטל ונמתק קלפת החמץ ושאר עד שהתר לגמרי, כי כבר נכנע ונתבטל הרע לגמרי עד שחזר להתר ועל כן אז נקרע הים סוף, כי קריעת ים סוף הוא גם כן בחינת בטול חמץ ושאר על ידי תקון הברית, על ידי בחינת מילה כנ"ל, וזה בחינת לגזור ים סוף לגמרי (תהלים קלו), לשון חתך, בחינת חתוך הערלה, דהינו שנתגרשו מצולות ים כנ"ל. וזה בחינת קריעת ים סוף, בחינת קריעת עור הפריעה, כי קריעת ים סוף הוא תקון מצות מילה כנ"ל ועל כן אז זכו ישראל לשירת הים, כי קול שירה נתתקן על ידי תקון הברית כנ"ל (כמבאר היטב במאמר 'רציצא דמיית הנ"ל):

ב וזה שנוהגין ביום המילה שהמוהל מנגן שירת הים וכן הפיט יסד 'יום ליבשה' ביום שיש בו מילה, כי שירת הים נתגלה על ידי בחינת מילה, שעל ידי זה זוכין לבחינת קריעת ים סוף ולשירה כנ"ל.

ועל כן המנהג לזרק אגוזים ומיני מאכל בעת שמלין התינוק. ובודאי אין דבר שאין לו שרש, הינו שמרמוז על בנת הים שחטפו ישראל, ועל כן זורקין אגוזים ושאר דברים כדי שיחטפו

התינוקות לרמוז בנות הים שזכו על-ידי מילה כנ"ל. ועל-כן קדם שעברו מי הירדן, שהוא גם בן בחינת קריעת ים סוף, הכרחו ישראל למול שנית ופרעו כנ"ל, דהינו פריעה שלא היתה על-ידי משה, כי עקר קריעת הפנים הוא על-ידי תקון מצות מילה כנ"ל. ועל-כן בימי משה שלא קימו מצות פריעה הנה באמת קשה לפננו קריעת ים סוף והצרכו להשתמש בזכות אברהם ובזכות יוסף ודגמתם שקימו המצוה בשלמות, כי מל ולא פרע כאלו לא מל (שבת פ"ט מ"ו), כי עקר יניקתם על-ידי קלפת נגה, שהיא בחינת פריעה, כמובא.

ועל-כן התורה מזוהרת בכמה מקומות על החמץ יותר מן השאור, כי העקר לבער החמץ, שהוא בחינת עין הדעת טוב ורע, בחינת נגה, בחינת פריעה, שעל-ידי זה מבטלין יניקתם מן הקדשה, ועל-כן צריכין למיכתב תרוניהו חמץ ושאור מילה ופריעה, כי כל אחד יש בו צד חמר, זה מחמת שהוא רע לגמרי, וזה מחמת שכל יניקתם מהקדשה על ידו דיקא. וזה בחינת הצריכותא שאמרו רבותינו ז"ל דצריכי למכתב תרוניהו חמץ ושאור, כי שאור המוצו קשה, הינו שהוא רע לגמרי כנ"ל. ואי כתב רחמנא חמץ הוה אמינא משום דראוי לאכילה, כי שאור אין ראוי כלל ועל-כן אין יכול לינק כלל מן הקדשה, אבל חמץ, שהוא בחינת עין הדעת טוב ורע, ראוי לאכילה, כי מערב בו טוב ורע, ועל-כן יש בו אכילה וברור. ומחמת זה דיקא חמור אסורו ביותר, כי מחמת זה יכול לינק מן הקדשה כנ"ל. ועל-כן עקר רמז מלכות הרשעה בחית של חמץ כנ"ל, כי העקר לשבר החמץ שמשם יניקתם כנ"ל:

ג וזה בחינת מילה בשמיני כנגד החית של חמץ שמשברין אותה ביום השמיני על-ידי מצות מילה כנ"ל, כי יום השמיני זה בחינת עלמא דאתי, בחינת בינה דמינה דינין מתערין

(זהר ויקרא י): ומשם משתלשל אחינת החמץ ואין הדין נמתק אלא בשרשו (עין חיים שע"ג פי"א), על-כן ביום השמיני אזי נמתק ונתבטל לגמרי בחינת החמץ, הינו החית של חמץ כנ"ל ואזי נשבר החית ונעשה ממנה הא, דהינו ה' הדעת ה' דאברהם שנתגלה על-ידי בחינת המילה, כי שם הוא בחינת הא עלאה כידוע.

וזה בחינת וביום השמיני דיקא, בה' הידיעה, דהינו ה' הדעת שנתגלה בשמיני על-ידי מצות מילה שהיא בחינת שבירת החית של חמץ כנ"ל. וזה בחינת בטול החמץ לגמרי בשביעי של פסח כנ"ל, שביעי של פסח הוא יום השמיני מתחלת בטול החמץ, כי תחלת בטולו בערב פסח, כמו שכתוב (שמות יב): אך ביום הראשון תשביתו שאור, שהוא ערב פסח שנקרא ראשון. נמצא, שיום שביעי של פסח הוא יום שמיני ליום הראשון, דהינו לערב פסח ואז הוא תכלית בטול החמץ ושבירתו, דהינו שנשבר החית כנ"ל. ועל-כן נתגלה בחינת מצות מילה תקון הברית כנ"ל, שהוא בחינת קריעת ים סוף כנ"ל, כי מצות מילה הוא בבחינת קריעת ים סוף, כי בקריעת ים סוף נאמר (שם יד): וישבו ויחנו לפני פי החירת וכו', שנצטוו ישראל לשוב לאחריהם לצד מצרים כדי ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם וכו', כדי שירדף אחריהם.

וזה בחינת עקר התשובה לתקן פנים הברית, כמו שכתב רבנו במאמר רציצא דמיית בבעותיה מהיכא נפיק רוחה. והשיב להם: בהינו דאעל, הינו ששאלו מהיכן מוציאין הניצוצות שנפלו על-ידי פנים הברית? והשיב להם: בהינו דאעל, הינו בדרך שנכנסו ונפלו הניצוצות, דהינו על-ידי פנים הברית, ועכשיו בשמתגברים עליו אלו ההרהורים והוא משבר תאותו – על-ידי זה מוציאין הניצוצות מתוכם, עין שם היטב. ומחמת זה כל מי שזוכה

לתשובה, שזו בחינת יציאת מצרים שיוציאין מרשות הסטרא אחרא לתוך הקדשה הוא צריך בהכרח מן השמים לשוב ולחזור לעבר דרך כל המקומות שהיה שם בתחלה כדי שיתנסה ויצטרף באותו ענין ממש, שזו עקר התשובה בחינת תשובת המשקל, ועל-ידי זה מברר הניצוצות שנפלו בתחלה בבחינת בהינו דאעל כנ"ל:

ד וזה בחינת וישבו ויחנו וכו', שנצטוו אחר יציאת מצרים לשוב ולחזור דיקא לצד מצרים, ואזי כשהסטרא אחרא רואה שהם שבים ומתקרבים אליהם הם אומרים סגר עליהם הדרך ונבכים הם, ואזי הם מתגברים ביותר עם כח כל הניצוצות שיש בהם ואזי היא עת צרה גדולה לישראל וממנו דיקא יושע, כי אחר כך השם יתברך מרחם על עמו ומושיעם ואזי מוציאין על-ידי זה דיקא כל הניצוצות הקדושות שהיו בתוכם כנ"ל. וזה בחינת קריעת ים סוף שנכנע מצולות ים ומצרים והסטרא אחרא נפלו לתוכם וישראל זכו אז לרכוש גדול מבנת הים, דהינו שהוציאו כל הניצוצות הקדושות מתוכם כנ"ל.

וזה בחינת מילה שהיא תקון הברית, והקשו המינים: אם השם יתברך רוצה במילה למה לא ברא את האדם מהול?! כמובא במדרש. ואיתא בדברי רבנו ז"ל במאמר 'תפלה לחבקוק' (סימן יט) שצריכין דיקא למולו כאן בעולם הזה כדי להעלות הטוב מעין הדעת, עין שם היטב, שהאדם הכרח להיות נברא תחלה עם הערלה ואחר כך להתכה ולשברה כדי לתקן פנים הברית, כי כל הדורות באין לתקן חטא אדם הראשון שפגם בברית, כמובא, על-בן הכרחו לבא עם ערלה כדי שיהיה אחיזה להערלה והסטרא אחרא ואחר כך חותכין אותה, ועל-ידי זה דיקא מוציאין הניצוצות הקדושות מהם:

ה וזה בחינת מילה בשמיני, שצריך לעבר עליו שבועה ימים שיש אחיזה להערלה שהיא בחינת רע הפולל של שבועים עממין כדי שיצטרף על-ידי זה ואחר כך חותכים אותם לגמרי כנ"ל, וזה עקר התקון כנ"ל, כי שבועה ימים של ערלה הם בחינת שבועים עממין שכלולים מזין, וכמו שכתב רבנו (בסימן לו) שקדם שזוכין להתגלות התורה צריכין לעבר דרך גלות השבועים עממין כנ"ל ולהצטרף בתוכם, ואחר כך זוכין להתגלות התורה שהיא שבועים פנים בחינת שבועים נפשות בית יעקב, שזו בחינת מילה שהיא התגלות הדעת על-ידי תקון הברית כנ"ל. וזה בחינת השבועים חסדים המתגלים על-ידי מצות מילה, בחינת מל, עין בלקוטי תורה.

כי החסד הוא הדעת, וזה בחינת ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל (ויקרא ט). 'ביום השמיני הוא ראש חדש ניסן שאז מתחיל גאלת מצרים, שהוא בחינת תקון הברית, וזה בחינת ביום השמיני, בחינת מצות מילה, כמו שכתוב (שם יב): וביום השמיני ימול וכו', קרא משה שהוא הדעת לאהרן, הוא בחינת החסדים, כי אהרן הוא כהן איש חסד, בחינת אברהם שנאמר בו (תהלים קי): אתה כהן לעולם. וזהו 'ולבניו' הם בחינת למודי ה' ששם עקר התגלות החסדים על-ידי המילה, כמובא שם בפונות.

וזהו 'ולזקני ישראל', זה בחינת שבועים זקנים, בחינת שבועים נפשות בית יעקב שמאירין על-ידי התגלות השבועים חסדים כנ"ל, גם זקן הוא בחינת תקון הברית, בחינת והדרת פני זקן – זה קנה חכמה וכו' כנ"ל. ותקון הברית הוא על-ידי התגלות החסדים על-ידי מצות מילה כנ"ל. ועל-בן הכהן, שהוא בחינת החסד, מצוה על שמירת הברית ביותר. וכהן גדול, שהוא חסד

גדול ועליון מאד מצוה ביותר על שמירת הברית ויש לו מצוות קדושות יתרות, כי תקון הברית הוא בחינת התגלות החסדים על-ידי הכנעת הערלה שהוא פנים הברית כנ"ל, שזה בחינת מילה כנ"ל. ועל-כן בהן גדול מתלבש בשמונה בנדים כנגד בחינת שמונה ימי מילה, דהינו תקון הברית בשלמות שזוכה בהן גדול כנ"ל:

ו ועל-כן מילה היא מצוה שקבלו ישראל בשמחה ועדין עושין אותה בשמחה, כי מילה הוא בחינת בטול חמין, דהינו חמוץ הפחש שבה, ואזי יכולין להתפלל בכח שיהיה קולו נעשה רעמים ועל-ידי זה נעשה שמחה, בבחינת ולישרי לב שמחה, כמו שמבאר כל זה במאמר 'בחצוצרות הנ"ל, עין שם היטב.

וזה בחינת אור' זרע' לצדיק, זה בחינת תקון הברית, על-ידי זה ולישרי לב שמחה כנ"ל. ועל-כן ס"ת קר"ע, כמובא, בחינת קריעת ים סוף, שהיא בחינת מילה כנ"ל. וזה: ולישרי לב שמחה, סופי תבות גימטריא טוב, כמובא, בחינת מילה תקון הברית, כמו שכתוב (שמות ב, ב. ועין מדרש רבה שמות פ"א): ותרא אותו כי טוב, שגולד מהול. וזה שכתב האר"י ז"ל, שעל-ידי מצות מילה מבטלין גזר דין של שמונים שנה, עין שם. כי על-ידי השמחה הנ"ל יכולין לבטל הגזר דין, כי יודעין בין קדם גזר דין לאחר גזר דין ועל-ידי זה יודעין להתפלל ולבטלו (עין שם היטב במאמר 'בחצוצרות הנ"ל):

ועל-כן אחר שירת הים נאמר (שמות טו): כי אני ה' רפאך. כי שירת הים וקריעת ים סוף הוא בחינת תקון מצות מילה כנ"ל שהיא צריכה רפואה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מגלה יז):

מפני מה קבעו רפואה בשמינית? מפני המילה שנתנה בשמיני שצריכה רפואה, כי באמת המילה, שהוא בחינת תקון הברית, שעל-ידי זה זוכין לשלום (כמו שכתב רבנו במאמר 'רציצא הנ"ל) היא רפואה, כמו שכתוב שם. אך מחמת שדרך השלום להתלבש במרירות, כמו שמבאר שם, עין שם. וזה בחינת צער וכאב המילה שצריכין לסבל מרירות וצער כשרוצין לזכות לשלום, שהוא תקון הברית, רפואת הנפש, בחינת מילה. ומחמת זה צריכין אחר כך לרפואה על הרפואה של השלום כדי לרפאות כאב המרירות שנתלבש בו השלום כנ"ל. וזה בחינת רפואה ה' ונרפא שמתפללין על שתי רפואות, דהינו לרפאת כאב הרפואה, בחינת כאב המילה, שהיא רפואה כנ"ל. ברוך השם לעולם, אמן ואמן:

ז מפני מה מילה בשמיני? כדי שלא יהיו העולם שמחים ואביו ואמו עצבים, כי מילה הוא בחינת התגלות החותם ברית קדש, כמו שאומרים (שבת קלז:), וצאצאיו חתם וכו'. וחותם הוא הפך נדת, כי הם במספר השוה, כמובא:

ועל-כן צריכין להתמין עד יום השמיני שנתבטל דם נדות, אזי נתגלה החותם כנ"ל. וזהו כדי שלא יהיה עצבון, כי עצבות הוא בחינת דם נדות, כמו שכתוב (פראשית ג) הרבה ארבה עצבונך זה דם נדות. ועל-כן המילה בשמיני שאז נתגלה שמחה כנ"ל, כי המילה היא לזכות לשמחה כנ"ל. והשמחה היא בבחינת יום השמיני, שהוא בחינת בינה כנ"ל ובינה לבא ושם השמחה, כמו שכתוב (תהלים ד) נתת שמחה בלבי. ושם הרעמים שעל ידם זוכים לשמחה כנ"ל, כמו שכתוב (איוב כו) ורעם גבורתו מי יתבונן:

ליקוטי הלכות

ספירת העומר – הלכה ב

ענין ספירת העומר וחסג השבועות על-פי המאמר "בחצוצרות וקול שופר" בסימן ה וכו', עיין שם כל המאמר מרישא לסיפא:

ובקצור, כי תיב כל אדם לומר, בשבילי נברא העולם. ועל-בן צריך לראות ולעין בתקון העולם וכו' ולהתפלל בעבורם והתפלה היא בשני פנים, הינו קדם גזר דין ומתפללין כסדר התפלה וכו', אבל לאחר גזר דין צריך להלביש התפלה בספורים וכו', ולידע בין קדם גזר דין לאחר גזר דין הוא על-ידי המצוות שאנו עושין ודוקא בשעושיין המצוות בשמחה גדולה כל כך עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא, אלא הוא רוצה שיזמין לו השם יתברך מצוה אחרת בשכר מצוה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה ששכר מצוה מצוה וכו'. וזה בחינת נבואת משה, בחינת אספקלריא המאירה וכו', אבל מי שעושה המצוה בשמחה בעצמה, הוא נכנס בשמחת הקדוש ברוך הוא וכו' ועל-ידי זה יכול לידע בין קדם גזר דין לאחר גזר דין, כי המצוות הם מתיין כל הקומות עולם, שנה, נפש וכו', עיין שם. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בשבת, זכרהו מאחד בשבת, הינו שמחת ותענוג עולם הבא, שהוא בחינת שבת, ירגיש בששת ימי המעשה, שהן בחינת מעשה המצוות שבהם נבראו עולם, שנה, נפש וכו' ולבוא לשמחה הוא על-ידי רעמים. ורעמים הוא בחינת הקול שאדם מוצא בכח גדול בתפלתו,

כמו שכתוב בזהר הקדוש, כד נפיק האי קלא ואערא בעבי וכו'. ועקר הרעמים הם מגבורות וכו' והם פוגעים במח וכו'. אבל צריך לפנות המח מהכמות היצונית וממחשבות זרות מהמין שלא יחמיץ את חכמתו בהכמות היצונית ובתאוות וכו'. גם ישמר יראתו שממנו תוצאות הקול שלא יהיה לו יראה היצונית ועקר לשמר מחו שלא יחמיץ שלא יתרחק בהרהורים רעים, שהם בחינת חמין סטרא דמוחא. ואזי כששומר מחו ויראתו כנ"ל, על-ידי זה נעשה קולו בבחינת רעמים, ועל ידי זה זוכה לשמחה הנ"ל. וצריך לשתף הגבורות בחסדים וכן האהבה עם היראה כדי שיתעבד רעמים וזה, מסטרא דימינא מהא חנורא ככספא. וזה, וישב הים לפנות בקר לאיתנו וכו', (עיין שם כל זה היטב היטב):

א וזה בחינת שבועות-קבלת התורה, כי עקר קבלת התורה היה לזכות לזה השלמות לעשות המצוות בשמחה גדולה כל כך עד שלא ירצה בשום שכר עולם הבא, רק שירצה זכות למצוה אחרת בשכר מצוה זאת, כי העולם הבא שלו הוא מהמצוה בעצמה כנ"ל, שזהו בחינת אספקלריא המאירה. וישראל במעמד הר סיני שזכו לקבל התורה על-ידי משה, וכו' לזה השלמות, שזהו בחינת אספקלריא המאירה, כמו שכתוב, "פנים בפנים דבר ה' עמכם". 'פנים בפנים' זה בחינת אספקלריא המאירה. ועל-כן קבלו התורה על-ידי משה רבנו דיקא, כי הוא זכה לאספקלריא המאירה ועל ידו זכו

שופר, (כמבאר במאמר הנ"ל). וזהו בחינת הרעמים וקול השופר של מתן תורה, כמו שאומרים, "בקולות וברקים עליהם נגילית ובקול שופר עליהם הופעת". והשופר של מתן תורה היה שופר של איל של יצחק, שהוא בחינת גבורות, בחינת רעמים הנ"ל, (כמבאר במאמר הנ"ל), כי על-ידי רעמים וקול השופר של מתן תורה נפשט עקמימיות שבלב וזכו לשמחה הנ"ל, אבל צריך לפנות את המחשבות חיצוניות מהרהורים, שזהו בחינת חמץ, גם צריך לשמר היראה וכו' כנ"ל:

ב וזהו בחינת מ"ט ימי הספירה שבהם יוצאין מטמאה לטהרה כדי להיות ראויים לקבלת התורה. ועקר הטהרה הוא לטהר עצמו מטמאת מצרים. ועקר גלות מצרים היה שהיה הדעת בגלות, כמובא, שזהו בחינת פגם הברית. ובמ"ט ימי הספירה עקר פגנות הטהרה הוא לטהר עצמו מפגם הדעת, שהוא פגם הברית, שזהו טמאת מצרים, בחינת חמץ ועל-ידי זה שמתהרין הדעת בימי הספירה מטמאת מצרים, שהוא בחינת פגם הדעת ואזי נעשה המח נקי ונד מהרהורים וכו', אזי נשמעין קול הרעמים של קבלת התורה וזוכין לשמחה הנ"ל כנ"ל. גם צריך לשמר היראה וכו' כנ"ל.

וזהו בחינת עמר שעורים שמניפין ממחרת הפסח, כי איתא בכתבים שישערה בגימטריא תקע"ה והם ב' פעמים מנצפך ומנצפך הם גבורות בחינת יראה, ועל-ידי הנפת עמר שעורים, על-ידי זה מניפין כל היראות הנפולות לשרשם. וזהו בחינת תקון היראה, שהיא בחינת תקיעות שופר כנ"ל. וזהו שישערה עם הפולל בגימטריא תקע"ו בחדש שופר, הינו בחינת תקיעת שופר, שהוא בחינת יראה, שמשם עקר בחינת הרעמים, (כמבאר שם במאמר הנ"ל, עין שם):

כל ישראל גם כן בשעת קבלת התורה לבחינת אספקלריא המאירה כנ"ל, שזהו בחינת שמחה של המצוה בעצמה כנ"ל.

וזהו בחינת השמחה של שבועות, כמובא בדברי רבותינו זכרונם לברכה גדל השמחה של שבועות, כמובא ברב יוסף וכיוצא, כי אז זוכין לשמחה אמיתית, שמחה של הקדוש ברוך הוא, כביכול, הינו השמחה מהמצוה בעצמה בחינת אספקלריא המאירה כנ"ל. וזה בחינת מה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, שזהו בחינת שמחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק, "ושמחת עולם על ראשם", (כמובא בדברי רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר. כי לכאורה תמוה, איך אפשר להקדים עשיה לשמיעה, ובפרט שמקרא מלא דבר הכתוב, "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע". נמצא, שמבאר בפסוק שהעשיה הוא אחר שידבר ה' ואם כן איך הקדימו עשיה לשמיעה?! אך אפשר לפרש על-פי הנ"ל שזכו אז לשמחה הנ"ל עד שלא רצו בשום שבר עולם הבא בשכר המצוה רק שיזמין להם השם יתברך מצוה אחרת בשכר מצוה זאת.

וזהו נעשה ונשמע, הינו שיעשו כל אשר ידבר ה' ועקר מנפתם וקבול שחרם הוא ונשמע שזכו לשמע מצוה אחרת בשכר עשיית מצוה זאת. ועל-כן קראו רבותינו זכרונם לברכה נעשה ונשמע בשם שמחת עולם כנ"ל, כי זהו עקר שלמות השמחה שיש לו שמחה מהמצוה בעצמה עד שאין רוצה בשום שבר עולם הבא רק לזכות לשמע מצוה אחרת בשכר מצוה זאת, שזהו בחינת שמחת הקדוש ברוך הוא כנ"ל, ועל-כן נקרא "שמחת עולם", כי השם יתברך, כביכול, 'חי לעד וקים לנצח, ועל-כן השמחה מהמצוה בעצמה, שהוא שמחת השם יתברך, כביכול, הוא שמחת עולם. ולבוא לשמחה זו הוא על-ידי רעמים, שהם בחינת קול

כנ"ל. ואז בשזוכה לשמחה זו ואז יכול להמתיק כל הדינים, כי יודע בין קדם גזר דין לאחר גזר דין כנ"ל. ואז יכול לומר בשבילי נברא העולם כנ"ל, כי הוא יכול לתקן העולם כנ"ל. וזהו בחינת קבלת התורה בשבועות, שהוא ששי בסיון, שאז נתבסס העולם שהיה תלוי עד ששה בסיון וכו'. נמצא, שבששה בסיון שקבלו ישראל את התורה אז יכלו כל ישראל לומר בשבילי נברא העולם. וזהו על-ידי בחינת השמחה הנ"ל כנ"ל, שעל-ידי זה יכולין לומר בשבילי נברא העולם כנ"ל:

ד וזה בחינת שסופרין שבע שבתות, כי על-ידי הספירה זוכין לקבלת התורה ואז זוכין לשמחה הנ"ל, דהינו להרגיש העולם הבא, שהוא בחינת שבת, בהמצוה בעצמה. וזה בחינת זכרהו מאחד בשבת כנ"ל. וזהו בחינת שסופרין שבע שבתות ממחרת השבת עד ממחרת השבת, כדי להמשיך בחינת שבת על כל ימי הספירה, כדי לזכות לשמחה הנ"ל, שהוא בחינת זכרהו מאחד בשבת, כי שבע שבתות הם כנגד שבעת ימי בראשית שבהם נברא העולם. ועקר הבריאה על-ידי המצוות כנ"ל. וצריך להרגיש בחינת שבת, שהוא העולם הבא, בכל יום ויום, דהינו בעשית המצוות, שהם קיום שבעת ימי בראשית. ועל-פני צריכין לספור שבע שבתות כדי שכל יום ויום משבעת ימי בראשית יהיה נכלל בשבת, כי בשבעה שבועות יש שבע שבתים ואזי נכלל כל יום משבעת ימי בראשית בשבת, הינו להרגיש בחינת שבת שהוא עולם הבא במעשה המצוות, שהם בחינת שבעת ימי בראשית שנבראו על-ידי המצוות כנ"ל, כי אפלו יום השביעי, שהוא בעצמו שבת קדש, צריכין קדם מתן תורה גם כן לספור כנגדו שבוע אחד כדי שיהיה נכלל ביום שכלל שבת, כי באמת שבת הוא מעין עולם הבא, אבל אף-על-פי-כן יכול

ג ועל-פני ביום הנפת העמר שעורים מתחילין לספור ספירת העמר, כי עקר הוא לשמור מהו לטהר הדעת כנ"ל, אבל ההתחלה צריך להיות מיראה, כי יראה קודמת לעולם, כי עקר ברור הדעת הוא על-ידי בחינת אהבה, בחינת חסד, כמו שאיתא, מסטרא דימינא מחא חורתא ככספא כנ"ל. ויראה קודמת לאהבה, כמו שכתב שם רבנו זכרוננו לברכה במאמר הנ"ל על מאמר רבה בר בר חנא, וכי שדא פרשא גירא קדמא לה איהי. כי יראה קודמת, כי בעל אבדה מחזיר על אבדתו. נמצא, שצריך תמיד להתחיל מיראה ועל-ידי היראה ממילא נמשך אהבה ועל-ידי זה יכולין לטהר המת, כי באמת בתחלת ההתקרבות שרוצין לכנס בעבודת ה', לקדש ולטהר עצמו, עקר ההתחלה היא מיראה ועל-ידי היראה זוכה לאהבה ולדעת לטהר מהו ודעתו בשלמות.

ועל-פני כשרוצין לצאת מטמאת מצרים ולזכות לקבלת התורה, מתחילין מהנפת העמר שעורים, שהיא תקון היראה, שהיא קודמת. ואז סופרין הימים וכל יום ויום סופרין אל העמר, כמו שאומרים, יום אחד לעמר, וכן כלם. ועל-ידי זה ממשיכין על עצמן תקון היראה בכל יום ויום על-ידי שסופרין אל העמר שעורים ועל-ידי היראה ממילא נמשך האהבה, כי בעל אבדה מחזיר על אבדתו כנ"ל, ועל-ידי זה מטהרין המחין בבחינת מסטרא דימינא מחא חורתא ככספא. וזהו עקר הטהרה שיוצאין מטמאת מצרים, מפנים הדעת, לטהרת וקדשת הדעת כנ"ל, רק שהתחלה הוא מיראה כנ"ל. ואז בשמטהרין עצמן במ"ט ימי הספירה ומתקנין היראה והמת, אזי נשמעין הרעמים ביום קבלת התורה ואז זוכין לשמחה של שבועות, בחינת שמחת עולם, בחינת אספקלריא המאירה, דהינו השמחה מהמצוה בעצמה כנ"ל שירגיש ענג שבת, דהינו העולם הבא בהמצוה בעצמה

להיות שאפלו ביום השבת יהיה הכוונה בשביל שבר עולם הבא ממש ועל-כן צריכין להודיף בימי הספירה לזכור כל שבעת ימי בראשית ואפלו יום שבת קדוש כדי להמשיך עליהם בחינת עולם הבא יום שכלו שבת כדי לזכות להרגיש בעולם הבא בכל שבעת ימי בראשית, דהינו בכל מעשה המצוות עד שלא ירצה שום עולם הבא כלל, רק יהיה שמחתו מהמצוה בעצמה כנ"ל:

ה וזה בחינת 'תספרו חמשים יום' ולא נאמר מ"ט יום, כי עקר הספירה בשביל יום החמשים, שהוא בחינת יובל הגדול, בחינת עולם הבא, כמובא, הינו להמשיך בחינת יום החמשים על כל מ"ט ימי הספירה, דהינו להרגיש העולם הבא שכלו שבת, שהוא בחינת יום החמשים, בכל השבעה שבועות, שהם בחינת שבעת ימי בראשית, שהם בחינת המצוות כנ"ל. כי זה עקר התכלית והשלמות שזוכין על-ידי הספירה, ביום קבלת התורה כנ"ל. ועל-ידי הספירה, שעל ידי זה, זוכין לקבלת התורה, דהינו לשמחה הנ"ל אז יכולין להלביש התפלה בספורי דברים.

ועל שם זה נקרא ספירה, כי על-ידי זה יכולין להלביש התפלה בספורי דברים, כי באמת ספירה, שהוא לשון מנין וספור דברים, הם בחינה אחת. ועל-כן נקראים בשם אחד, כי כל ספורי דברים שבעולם, שהם כלל העולם, עקר יניקתם מבחינת ספירת המנין, כי המנין הוא בחינת אחר הבריאה, כי לפני אחד מה אתה סופר. וזהו בחינת קדם הבריאה. נמצא, שכל הבריאה בלה וכל הספורי דברים של זה העולם יניקתם מבחינת ספירת מנין, שזהו בחינת אחר הבריאה. ועל-כן על-ידי הספירה, על-ידי זה זוכין להלביש התפלה בספורי דברים, כי על-ידי הספירה זוכין לטהר המת וזוכין לשמחה הנ"ל, שעל-ידי זה יכולין להלביש התפלה

בספורי דברים, (כמבאר במאמר הנ"ל). כי דיקא בשזוכין לשמחה הנ"ל אז דיקא יכולין להלביש התפלה בספורי דברים, כי בשזוכה לשמחה הנ"ל, דהינו שיש לו שמחה מהמצוה בעצמה, שהוא שמחת הקדוש ברוך הוא, נמצא שנכלל בהשם יתברך על-ידי המצוה וכל העולם נכלל עמו בהשם יתברך, כי המצוות הם מקימי העולם כנ"ל וכשנכלל על-ידי המצוה בהשם יתברך, נמצא שנכלל גם כל העולם, שקימו על-ידי המצוות, בהשם יתברך, ואזי כשכל העולם כלו נכלל בהשם יתברך, אזי בודאי יכולין לעשות מכל הספורי דברים, תפלות, ולהלביש התפלה בספורי דברים. מאחר שכל העולם נכלל בו יתברך.

ועל-כן אז דיקא יכולין לומר בשבילי נברא העולם, כי בודאי נברא העולם בשבילו מאחר שעל ידו נכלל העולם בו יתברך. וזהו שדקדק רבנו זכרוננו לברכה וכתב בסוף המאמר הנ"ל על פסוק, "יחד הרים ירגנו", שעל-ידי השמחה יכולין הצדיקים להלביש תפלתם בספורים יחד, כי על-ידי השמחה דיקא, שעל-ידי זה נכללין עם כל העולם כלו בו יתברך יכולין להלביש תפלתם בספורים יחד כנ"ל והבן. ברוך השם לעולם, אמן ואמן:

שיף לעיל:

בא שבת בא מנוחה, כמו שכתוב, "ויכל אלקים ביום השביעי". ועל-כן שיף לומר גם על שבת שבו נברא העולם, כי המנוחה הוא קיום העולם כנ"ל:

ו על-פי המאמר הנ"ל יתבאר ענין המצוה של דין שומר שבר שחיב בגנבה ואבדה ופטור באגסין, כי לכל דבר יש שרש בתורה. והנה ענין שומר חנם ושומר שבר לפי הנראה הם בבחינת שני עבודות הנאמרים במאמר הנ"ל, דהינו בחינת העובד בשמחה שאינו רוצה

בשום שֶׁכֶר עוֹלָם הֵבֵא וְכוּ' כַּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת שׁוֹמֵר הַנֶּחֱמָה שְׂאִין רוּצָה בְּשׁוֹם שְׂכָר וְשׁוֹמֵר שְׂכָר הוּא בְּחִינַת הָעוֹבֵד עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס. וְזֶה בְּחִינַת שׁוֹמֵר שְׂכָר שְׂרוּצָה שְׂכָר.

וְעַל-כֵּן חֲלוּקִים בְּדִינֵיהֶם, כִּי שׁוֹמֵר הַנֶּחֱמָה פְּטוּר בְּכָל וְשׁוֹמֵר שְׂכָר חַיֵּב בְּגִנְבָה וְאַבְדָּה וּפְטוּר בְּאַנְסִין, כִּי לְבוֹא לְבְּחִינַת שְׂמִיחָה הַנ"ל, דְּהֵינּוּ שְׂלֵא יִרְצָה בְּשׁוֹם שְׂכָר עוֹלָם הֵבֵא וְכוּ' כַּנ"ל, הוּא עַל-יְדֵי רַעְמִים וְכוּ' וְלִזְוֶה צְרִיכִין לְפָנוּת הַמַּחֲזִין מִחֲמוּץ, דְּהֵינּוּ מִמַּחְשָׁבוֹת זְרוּת, מִהֲרֵהוּרִים וְכוּ', וְגַם צְרִיכִין לְשׁוֹמֵר הִירָאָה שְׂלֵא יִהְיֶה לוֹ יִרְאוֹת נְפוּלוֹת וְכוּ', וְאִזּוּ יִכּוּלִין לְשַׁמַּע קוֹל הָרַעְמִים וְאִזּוּ זֹכִיין לְשְׂמִיחָה הַנ"ל, דְּהֵינּוּ שְׂלֵא יִרְצָה שׁוֹם שְׂכָר עוֹלָם הֵבֵא בְּשְׂכָר הַמַּצָּוָה וְכוּ' כַּנ"ל. וְהִנֵּה הַשׁוֹמֵר הַנֶּחֱמָה שְׂבִיחֵינָתוֹ הוּא בְּחִינָה זֹה, דְּהֵינּוּ בְּחִינַת הָעוֹבֵד שְׂאִינוּ רוּצָה בְּשׁוֹם שְׂכָר וְכוּ', וְעַל-כֵּן מֵאַחַר שֶׁהוּא מִבְּחִינָה זֹה, עַל-כֵּן הוּא פְּטוּר בְּכָל, כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא מִבְּחִינָה זֹה וְלְבְּחִינָה זֹה אִי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת כִּי אִם בְּשְׂמִיחָתוֹ וּמְטַהְרִין הַמַּחֲזִין וְהִירָאָה. וְכִשְׂהַמַּחֲזִין דְּהֵינּוּ הַדַּעַת וְהִירָאָה מִתְקַנֵּין, אִזּוּ אִין שׁוֹם הַזֶּקֶן וְגִזְק, כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי הַזֶּקוֹת וְהֵם גְּנֵבָה וְאַבְדָּה וְאַנְסִין וְהִנֵּה גְּנֵבָה וְאַבְדָּה הוּא עַל-יְדֵי פָנִים הַדַּעַת, כִּי כָּל הַגְּנֵבוֹת וְאַבְדוֹת הֵם עַל-יְדֵי הַסְּתַלְקוֹת הַדַּעַת. כִּי עֵקֶר הַגְּנֵבָה הוּא בְּלִי יְדִיעַת הָאָדָם וְכֵן הָאַבְדָּה. נִמְצָא, שֶׁגְּנֵבָה וְאַבְדָּה הֵם עַל-יְדֵי הַסְּתַלְקוֹת הַדַּעַת, עַל-יְדֵי בְּחִינַת פָּנִים הַדַּעַת, אֲבָל אֲנָסִין, דְּהֵינּוּ לְסַטִּים מְזִיין אִזּוּ חִיָּה רַעָה הֵם בִּידִיעַת הָאָדָם, רַק שְׂאִינוּ יְכוּלִין לְהִתְנַבֵּר עֲלֵיהֶם, אֲדָּהֵם בְּאִים עַל-יְדֵי פָּנִים הִירָאוֹת הַנְּפוּלוֹת, כִּי מִי שְׂאִין מַעְלָה כָּל הִירָאוֹת הַנְּפוּלוֹת לְשִׁרְשָׁן, דְּהֵינּוּ לִירָאָה עֲלִיזָה, אִזּוּ הוּא מִתִּירָא מִכָּל דְּבָר, כְּגוֹן מְלַסְטִים אִזּוּ מִחִיָּה רַעָה וְכִיּוּצָא וְהֵם יְכוּלִים לְהִתְנַבֵּר עֲלָיו, כִּי כָּל אֵלּוֹ הָאֲנָסִין מְלַסְטִים וְכוּ', כֹּלֵם הֵם מִבְּחִינַת הִירָאוֹת הַנְּפוּלוֹת שְׂנֵת לְבָשׁוּ

בְּזֶה הַדְּבָר כִּידוּעַ. וּמִי שְׂזוּכָה לְתַקֵּן הִירָאָה עֲלִיזָה בְּשְׁלֵמוֹת וּמַעְלָה כָּל הִירָאוֹת הַנְּפוּלוֹת לְשִׁרְשָׁן, אִזּוּ אִין מִתִּירָא מְשׁוֹם דְּבָר, הֵן מְזַלְזֵן אִזּוּ מִחִיָּה רַעָה וְכִיּוּצָא, מֵאַחַר שְׂמִיחָה הִירָאָה לְשִׁרְשָׁה וְאִזּוּ בְּשְׂמִיחָה הִירָאָה לְשִׁרְשָׁה אִין לְהֵם שׁוֹם כַּח לְהִתְנַבֵּר עֲלָיו. וְעַקֵּר מַה שְׂמִתִּירָא מֵהֵם וּמֵה יְכוּלִים לְהִתְנַבֵּר עֲלָיו הוּא רַק מִחֲמַת שְׂאִין מַעְלָה הִירָאָה לְשִׁרְשָׁה וּמִחֲמַת זֶה מִתִּירָא מֵהֵם וְיְכוּלִים לְהִתְנַבֵּר עֲלָיו. נִמְצָא, שֶׁגְּנֵבָה וְאַבְדָּה בָּא מִפָּנִים דַּעַת, וְאַנְסִין בְּאִים מִפָּנִים הִירָאָה וּמִי שְׂשׁוֹמֵר הַדַּעַת וְהִירָאָה בְּשְׁלֵמוֹת, הוּא נֶצֶל מִכָּל הַזֶּקֶן, דְּהֵינּוּ מְגִנְבָה וְאַבְדָּה וְאַנְסִין. וְעַל-כֵּן הַשׁוֹמֵר הַנֶּחֱמָה שְׂשִׁרְשׁוֹ מִבְּחִינָה הַנ"ל, דְּהֵינּוּ שְׂאִין רוּצָה בְּשׁוֹם שְׂכָר וְכוּ' כַּנ"ל וְלְבְּחִינָה זֹה אִי אֶפְשָׁר לְבוֹא כִּי אִם עַל-יְדֵי תַקֵּין הַדַּעַת וְהִירָאָה כַּנ"ל. וְאִזּוּ בְּשְׂהַדַּעַת וְהִירָאָה מִתְקַנֵּין, אִזּוּ נֶצֶל מִכָּל הַזֶּקֶן וְגִזְק מְגִנְבָה וְאַבְדָּה וְאַנְסִין כַּנ"ל. וְעַל-כֵּן הַשׁוֹמֵר הַנֶּחֱמָה פְּטוּר בְּכָל, כִּי כָּל הַהַזְקוֹת הַבְּאִים הֵן גְּנֵבָה וְאַבְדָּה אִזּוּ אֲנָסִין, בְּוֹדָאֵי לָאוּ בְּגִירָא דִּילָה בָּאוּ, כִּי מַצְדוֹ אִין שׁוֹם הַזֶּקֶן וְגִזְק, מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּבְחִינַת שְׁלֵמוֹת הַדַּעַת וְהִירָאָה כַּנ"ל, שְׂעַל-יְדֵי זֶה נֶצֶל מִכָּל הַזֶּקֶן וְגִזְק מִינֵי הַזֶּקוֹת הַנ"ל. וְעַל-כֵּן אֵלּוֹ הַהַזְקוֹת אִינֵם בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ רַק בְּאַחֲרִיּוֹת הַמַּפְקִיד, כִּי מַצְדוֹ אִין הַזֶּקֶן וְגִזְק וְכִיּוּצָא מְזַל דְּמַפְקִיד גְּרַם וְכַנ"ל. אֲבָל הַשׁוֹמֵר שְׂכָר, שְׂזָהוּ בְּחִינַת הָעוֹבֵד עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס וְהָעוֹבֵד עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס זֶהוּ בְּחִינַת הָעוֹבֵד מִירָאָה, כִּי הָעוֹבֵד מִירָאָה נִמְצָא עֲבוּדָתוֹ תְּלוּי בְּדָבָר, כִּי אִין מְרַגֵּישׁ הַתַּעֲנוּג בְּהַמַּצָּוָה בְּעַצְמָהּ רַק עֲבוּדָתוֹ מִחֲמַת הִירָאָה שְׂמִתִּירָא וְזֶה בְּחִינַת הָעוֹבֵד עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס שְׂעֲבוּדָתוֹ תְּלוּי בְּשְׂכָר עוֹלָם הֵבֵא שְׂמִתִּירָא שְׂלֵא יֵאבֵד הַשְּׂכָר הַטּוֹב:

נִמְצָא, שֶׁהָעוֹבֵד עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס זֶה בְּחִינַת הָעוֹבֵד מִירָאָה, כִּי הָעוֹבֵד מֵאַחֲבָה, שְׂזָהוּ בְּחִינַת שְׁלֵמוֹת הַדַּעַת, כִּי דַעַת תְּלוּי בְּאַחֲבָה, כִּי

מספרא דימינא מהא חוורא ככספא ואזי
 בשעבודתו באהבה ודעת, אזי אין רוצה בשום
 שָׁכַר ואין עבודתו תלוי בשום דבר רק מחמת
 אהבה ודבקות ושמחה ושמחה בהמצוה
 בעצמה ומרגיש התענוג בהמצוה בעצמה ואין
 רוצה שום שָׁכַר כנ"ל. ועל-כן השומר שָׁכַר,
 שהוא מבחינת העובד על מנת לקבל שָׁכַר.
 שזהו בחינת העובד מיראה ומאחר שלא תקן
 כי אם את היראה והדעת לא תקון עדין כי אם
 היה מתקן גם את הדעת לא היה רוצה בשום
 שָׁכַר כנ"ל ומאחר שרוצה שָׁכַר, שזה בחינת
 העובד על מנת לקבל שָׁכַר, שזהו בחינת עובד

מיראה והדעת אינו בשלמות עדין, על-כן
 השומר שָׁכַר תיב בגנבה ואבדה ופטור באַנְסִין,
 כי גנבה ואבדה, שהם באים מפנים הדעת, הוא
 תיב בהם, כי הם באים מצדו מאחר שלא תקן
 את הדעת בשלמות, שעל-ידי זה באים גנבות
 ואבדות, על-ידי פנים הדעת כנ"ל. אבל באַנְסִין
 הוא פטור, כי אין האַנְסִין מצדו, מאחר שזכה
 לבחינת יראה, כי השומר שָׁכַר הוא מבחינת
 העובד מיראה כנ"ל וכשזוכין ליראה נצולין
 מאַנְסִין כנ"ל. ועל-כן אין האַנְסִין מגירא דיליה,
 ועל-כן פטור באַנְסִין כנ"ל, ברוך השם לעולם,
 אמן ואמן:

ליקוטי הלכות

הלכות חלה – הלכה ג

על־פי המאמר בחצוצרות בליקוטי הראשון
בסימן ה, עין שם כל המאמר:

א והכלל לעניננו שצריכין לראות שיזכה
לעשות המצוה בשמחה גדולה כל כך עד שלא
ירצה שום שבר עולם הבא אלא ירצה שיזכהו
ה' יתברך לעשות מצוה אחרת בשכר מצוה
זאת, כמו שאמרו בשכר מצוה וכו'. וזהו בחינת
ביומו תתן שכרו וכו'. וזהו שאמרו חכמינו ז"ל
בשבת זכרהו מאחד בשבת, הינו שמחת
ותענוג עולם הבא. שהוא בחינת שבת ירגיש
בששת ימי המעשה שהן בחינת מעשה המצות
שבהם נבראו עולם שנה נפש וכו' ועקר
השמחה הוא בלב וכו'. ואי אפשר ללב לשמח
אלא עד שיסיר עקמימיות שבלבו שיהיה לו
ישרות לב ואז יזכה לשמחה, כמו שכתוב,
ולישרי לב שמחה. ועקמימיות שבלב מפשיטין
על־ידי רעמים וכו'. ורעמים הם בחינת תפלה
בכח וכו', אבל אי אפשר לזכות לבחינת
רעמים, שהוא תפלה בכח להפשיט על־ידי־זה
עקמימיות שבלב כי אם כשמפנין המחין מחמין
שלא יחמין את מחשבתו בהכמות חיצוניות
ובתאות ובהרהורים וכו'. וצריכין לשתף
הגבורות בתסדים שמאלא בימינא, כי מסטרא
דימינא מחא חגרא ככספא, שעקר זכוד המחין
שיהיה המח צח ככסף הפהור הוא מסטרא
דימינא. וזהו, וישב הים לפנות בקר לאיתנו
וכו'. כי עקר התגלות על־ידי התסדים, כמו
שכתוב, שב לימיני וכו', עין שם כל זה היטב:

ב וזה בחינת חלה שצריכין לתן לכהן מן
העסה, כי צריכין לשמור המח מאד מחמין שלא

יחמין את דעתו חס ושלום במחשבות רעות
כנ"ל, שזהו בחינת חמין שהוא סטרא דמותא
ואז כשנשמרין מחמין, דהינו ממחשבות רעות
שהם מטמטמין את המח חס ושלום וכשנשמרין
מהם אז זוכין לבחינת רעמים ומפשיטין
עקמימיות שבלב וזוכין לשמחה וכו' כנ"ל.

ועל־כן בתחלת התקרבות ישראל לאביהם
שבשמים, דהינו בפסח צריכין לזהר מאד
ממשהו חמין ועקר אסור חמין הוא בלחם שהם
חמשת מיני דגן, כי הלחם סועד הלב, כמו
שאמרו רבותינו ז"ל, פתא סעדא דלבא, כמו
שכתוב (תהלים קד), ולחם לבב אנוש יסעד. כי
על הלחם יחיה האדם ועקר החיות היא החכמה
והשכל והמח, כמו שכתוב (קהלת ז), החכמה
תחיה בעליה. ועל־כן עקר חיות האדם שמקבל
על־ידי אכילתו ועקר על־ידי הלחם שהוא עקר
האכילה, עקר החיות הוא המחין והדעת
שנמשכין על־ידי האכילה בבחינת אכלו רעים.
שהם תרין רעין דלא מתפרשין שהם המחין
שנמשכין על־ידי האכילה שהם עקר החיות
שמקבלין על־ידי האכילה. וזהו עקר סעידת
הלב שמקבלין על־ידי האכילה, כי כשהמחין
בשלמות, דהינו על־ידי אכילה דקדשה כנ"ל.
על־ידי־זה זוכין שנפשט עקמימיות שבלב
וזוכין לישרת לב. וזהו עקר החיות והתענוג של
הלב כשנפשט מעקמימותו וזוכה לשמחה
בבחינת ולישרי לב שמחה.

וזהו בחינת אכילה דקדשה בבחינת (קהלת ח)
אין טוב באדם כי אם לאכל ולשתות ולשמח
ולראות טוב וכו'. כי כשזוכין לאכילה דקדשה

בְּחִינַת אֲכִילַת מִצֵּה אִזּוּכִין עַל־יְדֵי אֲכִילָה כִּזֹּו
לְשִׁמְחָה בְּחִינַת לֶאֱכֹל וְלִשְׂתוֹת וְלִשְׂמֹחַ, כִּי עַל־
יְדֵי מִצֵּה זֹכִין לְבְּחִינַת רַעְמִים שְׁעַל־יְדֵי־זֶה
נִפְשָׁט עֲקֻמִּימִיּוֹת שֶׁבֶלֶב שְׁעַל־יְדֵי־זֶה זֹכִין
לְשִׁמְחָה כִּנ"ל.

וְעַל־כֵּן יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשׁ צְרִיכִין שִׁיחִיָּה
אֲכִילָתָם תְּמִיד בְּכָל הַשָּׁנָה בְּבְחִינַת מִצֵּה שֶׁהוּא
אֲכִילָה דְקַדְשָׁה. וְכִמוּ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, לֹא
נִתְּנָה תּוֹרָה אֶלָּא לְאוֹכְלֵי הַמֶּזֶן. וּמִן הוּא בְּחִינַת
מִצֵּה, כִּמוּ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (קְדוּשֵׁין לַח),
עָנָה, דִּהְיִינוּ מִצֵּה שֶׁהוּצִיאָנוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
טָעַמוּ בָּהּ טַעַם מֶזֶן, כִּי יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְקַיֵּם אֶת
הַתּוֹרָה וְעַקֵּר קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּשִׁלְמוֹת
הִיא הַשְּׂמִחָה שֶׁל הַמִּצְוָה, כְּמוֹבָא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י
ז"ל שְׁעַקֵּר הַשְּׂלֵמוֹת הִיא הַשְּׂמִחָה שֶׁל הַמִּצְוָה.
וְכִמוּ שְׁכַתּוּב, תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה'
אֱלֹהִים בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב וְכוּ'. וְכִמְבָאֵר
בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל בְּהַתּוֹרָה הַנ"ל וּבְכַמְּהָ מְקוֹמוֹת.
וְעַקֵּר הַשְּׂמִחָה שֶׁל מִצְוָה הוּא כְּשֹׁזְכִין לְשִׂמְחָה
הַנ"ל הַמְּבֹאֵרֶת בְּמֵאֵמֶר הַנ"ל שִׁיחִיָּה לוֹ שְׂמִחָה
מִהַמִּצְוָה בְּעֲצֻמָּה וְכוּ' כִּנ"ל. וְזֶה הַשְּׂמִחָה אִי
אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת כִּי אִם עַל־יְדֵי מִצֵּה שֶׁהוּא בְּחִינַת
מֶזֶן שְׁעַל־יְדֵי־זֶה זֹכִין לְרַעְמִים וּמִפְּשִׁיטִין
עֲקֻמִּימִיּוֹת הַלֵּב וְזֹכִין לְיִשְׁרֵת לֵב וְאִזּוּכִין
לְשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה הַנ"ל.

וְעַל־כֵּן לֹא נִתְּנָה הַתּוֹרָה כִּי אִם לְאוֹכְלֵי הַמֶּזֶן
שֶׁהוּא בְּחִינַת מִצֵּה, שֶׁהוּא תְּקוּן הַמַּחֲזִין בְּקַדְשָׁה
גְּדוּלָּה שְׁעַל־יְדֵי־זֶה דִּיקָא זֹכִין לְשִׂמְחָה כִּנ"ל,
דִּהְיִינוּ לְקַיֵּם הַמִּצְוֹת בְּשִׂמְחָה שֶׁהוּא עַקֵּר קְבֻלַּת
הַתּוֹרָה כִּנ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשְּׂמִחָה שֶׁל שְׁבוּעוֹת
כִּמוּ שְׁמַצִּינוּ שֶׁהָיוּ הַצְּדִיקִים הָרֵאשׁוֹנִים שְׂמִיחִים
מְאֹד בְּשְׁבוּעוֹת שֶׁהוּא קְבֻלַּת הַתּוֹרָה, כִּי עַקֵּר
קְבֻלַּת הַתּוֹרָה הִיא הַשְּׂמִחָה שֶׁל מִצְוָה. כִּמוּ
שְׁכַתּוּב, וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים שֶׁהוּא נֶאֱמָר
עַל שְׁנֵי הַכְּתָרִים שֶׁזָּכוּ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת קְבֻלַּת
הַתּוֹרָה כְּשֶׁאָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע (שְׁבַת פַּח) וְעַל־

כֵּן צְרִיכִין יִשְׂרָאֵל שִׁתְּהִיָּה אֲכִילָתָם תְּמִיד
בְּבְחִינַת מִצֵּה בְּבְחִינַת מֶזֶן כִּנ"ל, דִּהְיִינוּ לְקַדְשׁ
אֶת אֲכִילָתָם מְאֹד. בְּאִפְּן שְׁנִזְכָּה עַל־יְדֵי
הָאֲכִילָה לְמַחֲזִין קְדוּשִׁים וְזָכִים. שֶׁהוּא בְּחִינַת
מִצֵּה כִּי אִנּוּ אוֹכְלִים מִצֵּה מִמֶּשׁ שֶׁבַעַת יְמֵי
הַפֶּסַח שֶׁהוּא אֶסּוּתָא שְׁעַל־יְדֵי־זֶה אִנּוּ מְקַדְשִׁין
אֶת מַחֲזֵנוּ וְדַעַתְנוּ שֶׁהוּא עַקֵּר הַקַּדְשָׁה וְאִזּוּכִין
כְּשֶׁכָּבֵר קִבְּלָנוּ הַרְפּוּאָה שֶׁל הַמַּחֲזִין בְּפֶסַח אִזּוּכִין
אִנּוּ יְכוּלִין לֶאֱכֹל אַחֵר כֶּךָ גַּם חֶמֶץ, כִּמוּ שְׁאִיתָא
בְּזוֹהַר, הִינּוּ שְׁעַל־יְדֵי הַרְפּוּאָה שֶׁל מִצֵּה
שְׁאוֹכְלִין בְּפֶסַח זֹכִין לְקַדְשׁ אֶת הַמַּחֲזִין כָּל כֶּךָ.
עַד שְׁאַחֵר כֶּךָ אֶפְלוּ כְּשֶׁאוֹכְלִין חֶמֶץ הוּא גַּם כֵּן
בְּקַדְשָׁה גְּדוּלָּה עַד שְׁאִנּוּ יְכוּלִין לְזַכּוֹת לְמַחֲזִין
זָכִין גַּם עַל־יְדֵי אֲכִילַת חֶמֶץ שְׁאוֹכְלִין בְּכָל
הַשָּׁנָה בְּלָה, כִּי אִנּוּ יְכוּלִין לְהַפְּךָ מַחֲזִין לְמִצֵּה
מַחִית לְהֵא וְכוּ'.

וְזֶהוּ בְּחִינַת כָּל הַקַּדְשׁוֹת שִׁישׁ בַּפֶּת שִׁישׁ בָּהֶם
עֲשֶׂר קַדְשׁוֹת כִּמוּ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל כִּי צְרִיכִין
לְקַדְשׁ אֶת הַלֶּחֶם מְאֹד כְּדֵי שִׁיחִיָּה בְּבְחִינַת
מִצֵּה, בְּבְחִינַת מַחֲזִין דְקַדְשָׁה כְּדֵי שִׁיִּסְעַד הַלֵּב,
דִּהְיִינוּ שִׁיזְכּוּ עַל־יְדֵי־זֶה לְטוֹב לֵב לְיִשְׁרֵת לֵב
בְּבְחִינַת וַיֹּאכַל וַיִּשֶׂת וַיִּיטֵב לֵבּוֹ, כִּי עֲשֶׂר קַדְשֵׁת
שְׁבַפַּת זֶה בְּחִינַת קַדְשֵׁת הַמַּחֲזִין שֶׁהֵם נִקְרָאִין
קַדְשׁ כִּידוּעַ, כִּי שֵׁם עַקֵּר הַקַּדְשָׁה. וְהַקַּדְשָׁה הוּא
בְּחִינַת יו"ד כִּידוּעַ, כִּי אִין קַדְשָׁה בְּפָחוֹת
מִעֲשָׂרָה וְזֶהוּ בְּחִינָה מַה שֶׁהוּזְהִירוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל
לְהַטְעִים ה' דִּה'מוֹצִיא כְּדֵי לְהוֹצִיא הַלֶּחֶם
מִבְּחִינַת חֶמֶץ לְבְּחִינַת מִצֵּה מַחִית לֵה' כִּי אִנּוּ
צְרִיכִין תְּמִיד שִׁתְּהִיָּה אֲכִילָתָנוּ בְּבְחִינַת מִצֵּה
כִּנ"ל. כְּדֵי שְׁנִזְכָּה עַל־יְדֵי־זֶה לְבְּחִינַת רַעְמִים
שֶׁהֵם מִפְּשִׁיטִין עֲקֻמִּימִיּוֹת שֶׁבֶלֶב שְׁעַל־יְדֵי־זֶה
זֹכִין לְשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה כִּנ"ל.

וְזֶהוּ בְּחִינַת (יואל ב) וַאֲכַלְתֶּם אֶכּוֹל וְשָׁבוּעַ
וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם
לְהַפְּלִיא. לְהַפְּלִיא זֶהוּ בְּחִינַת רַעְמִים שֶׁהֵם
נִפְלְאוֹת תְּמִים דְעִים כִּמוּ שְׁכַתּוּב (אִיּוֹב לו)

סימן רמב. וכן כל הלחם של שבת קורין אותו חלה, כי עקר הפרשת החלה הוא כדי לזכות לקדשת שבת שהוא שמחת המצוה הנ"ל שמרגישים העולם הבא שהוא שבת בהמצוה בעצמה, שזהו בחינת שבת, בחינת זכרהו מאחד בשבת וכו' ושמחה זו זוכין על-ידי בחינת מצוה על-ידי בחינת רעמים כנ"ל. שזה זוכין על-ידי בחינת ימין שהוא בחינת החלה שנותנין לכהן כנ"ל. ועל-כן צריכין לדקדק ביותר לקיים מצות חלה בלחם של שבת כנ"ל.

וזה בחינת אכילה של שבת שהוא מצוה גדולה, כי אכילת שבת הוא אכילה דקדושה בחינת מן, כמו שכתוב בשלחן ערוך. שעושים באכילת שבת זכר למן שהיה כמנח בקפסא שזהו בחינת שתי המפות שהלחם של שבת נתון ביניהם וכו', כי בשבת שהוא בחינת עולם הבא שמרגישים בעולם הזה כשזוכין לקבל שבת כראוי. ואז מצוה גדולה לאכל, כי אז האכילה בקדושה בבחינת מן בבחינת מצוה, בחינה למען תמצו והתענגתם, בחינת ענג שבת. כמו שמבאר רבנו ז"ל במקום אחר (בסימן נו) ועל-ידי אכילה כזו זוכין לשמחה של מצוה. שזהו עקר ענג שבת שמרגישים תענוג ושמחת העולם הבא שהוא בחינת שבת בעולם הזה כנ"ל. וזהו לאכל ולשתות ולשמח, שזהו נאמר על שבתות וימים טובים, כמובא במדרש, כי אז האכילה בקדושה שעל-ידי זה זוכין לשמחה, הינו לשמחה של מצוה להרגיש העולם הבא בהמצוה בעצמה שזהו בחינת שבת כנ"ל:

ה וזהו בחינת לחם משנה שאוכלין בשבת זהו בחינת משנה תורה, שהוא בחינת לכן בארצם משנה יירשו. שזהו בחינת לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבש שנים. ודרשו רבותינו ז"ל לבוש שנים שהתורה כופלת דבריה בכל המצוות. כמו שכתוב, השב תשיב, העניק תעניק, נתון תתן, פתח תפתח וכו', הינו

ירעם א ל בקולו נפלאות. וזהו ואכלתם אכול ושבוע והללתם וכו', הינו שתהיה אכילתכם בקדושה בבחינת צדיק אכל לשבע נפשו. וזהו, אכול ושבוע. ואז, והללתם וכו', הינו שתזכו על-ידי זה להלל את ה', הינו לתפלה בכונה שהיא בחינת רעמים. וזהו להפליא, כי רעמים הם בחינת נפלאות וכו', כי כשהאכילה בקדושה בבחינת מצוה זוכין על-ידי זה לתפלה בכונה שהיא בחינת רעמים, כי עקר הרעמים הם על-ידי בחינת מצוה כנ"ל:

ג ועל-כן בשנותנין מים בעסה צריכין לתן חלה לכהן, כי עקר קדושת המחין בחינת מצוה, בחינת רעמים זוכין על-ידי החסד שהוא בחינת כהן, בחינת ימין בבחינת שב לימיני, כי עקר התגלות על-ידי החסד כנ"ל. בבחינת מסטרא דימינא מחא חורא ככספא כנ"ל. ועל-כן על-ידי החלה שנותנין לכהן מן העסה על-ידי זה ממשיכין בחינת חסדים בחינת ימין שהוא בחינת כהן, כמו שכתוב בקפיטל הנ"ל, אתה כהן לעולם, הינו אברהם איש החסד שהוא ימין, הוא בחינת כהן ועליו נאמר שב לימיני הנ"ל שעל-ידי זה עקר ההתהוות בחינת הרעמים כנ"ל. ועל-ידי זה מתגברים ומוציאין את העסה מסטרא דמותא מבחינת חמין וזוכין שתהיה בבחינת מצוה בבחינת רעמים שמשם עקר גדול הלחם, כמו שכתוב (תהלים קד), מן קול רעמה יחפזון וכו' להוציא לחם מן הארץ. ועל-כן עקר החלה הוא בשנעשית העסה, דהינו בשנותנין בה מים שאז באה לכלל חמוץ ואז צריכין לקדש העסה על-ידי החלה לכהן שעל-ידי זה מתגברין על-ידי בחינת ימין ומעלין מחמין למצוה כנ"ל:

ד ועל-כן נוהגין לדקדק לאפות לחם על שבת כדי להפריש חלה. וכמו שכתוב בשלחן ערוך שאפלו האוכלין פת עכו"ם אופין לחם לשבת כדי להפריש חלה, כמו שכתוב בארח חיים

שֶׁהַתּוֹרָה בּוֹפֶלֶת דְּבָרֶיהָ בְּרַב הַמְצוֹת לְלַמֵּד שְׁעַקֵּר קִיּוּם הַמְצוֹת יִהְיֶה בְּשִׁבִיל לַעֲשׂוֹת מְצוּה אַחֶרֶת בְּשִׁכְר מְצוּה זֹאת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שְׁשִׁכְר מְצוּה מְצוּה. שְׁזָהוּ עֵקֶר שְׁלֵמוֹת קִיּוּם הַמְצוֹת בְּשִׂמְחָה כְּנ"ל. וְזָהוּ בְּחִינַת לְבַשׁ שְׁנַיִם בְּחִינַת פֶּתַח תְּפִתַּח וְכוּ', הֵינּוּ שְׁעַקֵּר מְצוֹת הַצְּדָקָה יִהְיֶה בְּדִי שְׂזִיזְכָּה לְתַן עוֹד צְדָקָה וְכִמוֹ כֵּן בְּכָל הַמְצוֹת. וְזָהוּ בְּחִינַת מִשְׁנֵה תּוֹרָה, בְּחִינַת לְבַשׁ שְׁנַיִם כְּנ"ל.

וְזָהוּ 'לְכֵן בְּאַרְצֵם', הֵינּוּ גַם בְּזָהוּ הָעוֹלָם בְּאַרְצֵי הַזֹּאת 'מִשְׁנֵה יִירָשׁוּ' שְׁנִזְכָּה גַם בְּזָה הָעוֹלָם לְשִׁכְר עוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁנֵה, בְּחִינַת מִשְׁנֵה תּוֹרָה, דְּהֵינּוּ שְׁנִזְכָּה לַעֲשׂוֹת כָּל הַמְצוֹת בְּשִׁבִיל הַמִּשְׁנֵה בְּחִינַת לְבַשׁ שְׁנַיִם כְּנ"ל, הֵינּוּ בְּדִי שְׁנִזְכָּה לְשִׁנּוֹת וְלִכְפֹּל עוֹד לְקִיּוּם מְצוּה שְׁנִיָּה בְּשִׁכְר מְצוּה זֹאת בְּבְחִינַת שְׁשִׁכְר מְצוּה מְצוּה כְּנ"ל. וְזָהוּ בְּחִינַת לְחֵם מִשְׁנֵה שֶׁל שַׁבַּת שְׁמִקְוִימִין עַל-יְדֵי הָאֲכִילָה שֶׁל שַׁבַּת דִּיקָא, כִּי עַל-יְדֵי הָאֲכִילָה שֶׁל שַׁבַּת זוֹכִין לְיִשְׁרֵת לֵב כְּנ"ל. שְׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְשִׂמְחָה בְּבְחִינַת לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמַחַת. וְעַקֵּר הַשְּׂמִיחָה הוּא בְּבְחִינַת לְחֵם מִשְׁנֵה, בְּחִינַת מִשְׁנֵה תּוֹרָה, בְּחִינַת לְבַשׁ שְׁנַיִם כְּנ"ל. שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁשִׁכְר מְצוּה מְצוּה כְּנ"ל:

וְזָהוּ בְּחִינַת אֲכִילַת מִן שֶׁהוּא בְּחִינַת מְצוּה כְּנ"ל. שְׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לַעֲשׂוֹת הַמְצוּה בְּשִׂמְחָה בְּשִׁבִיל לַעֲשׂוֹת מְצוּה אַחֶרֶת וּמְרַגְּשִׁין הָעוֹלָם הַבָּא בְּהַמְצוּה בְּעֲצֻמָּה עַד שֶׁאֵין מְבַקְשִׁין שׁוּם שִׁכְר עוֹלָם הַבָּא בְּשִׁכְר הַמְצוּה כְּנ"ל וְזָהוּ בְּחִינַת מִן, בְּחִינַת כִּי לֹא יָדְעוּ מַה הוּא, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּכֵלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדְעָה, כִּי שְׂמִיחָה זֹאת אֵי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת כִּי אִם כְּשֶׁמְבַטְּלִין עֲצֻמוֹ מִכָּל וְכָל עַד שֶׁאֵין יוֹדְעִין מַעֲצָמוֹ כָּלָל וּמְגִיעִין לְבְחִינַת תְּכֵלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדְעָה שְׁזָהוּ בְּחִינַת כִּי לֹא יָדְעוּ מַה הוּא. וְאֵז אֵין רוֹצִין שׁוּם שִׁכְר עוֹלָם הַבָּא כָּלָל:

וְזָהוּ בְּחִינַת מְצוּה שֶׁהוֹצִיאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם שֶׁהוּא בְּחִינַת מִן כְּנ"ל. וְזָהוּ, וַיֹּאפּוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגַת מְצוֹת כִּי לֹא חִמֵּץ כִּי גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְכוּ' וְגַם צְדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם. מְצוֹת זֶה בְּחִינַת מְצוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עַל פְּסוּק וְשִׁמְרַתֶּם אֶת הַמְצוֹת. אֵל תִּקְרִי הַמְצוֹת אֲלֵא הַמְצוֹת כְּדֶרֶךְ שְׂאִין מִחְמִיצִין אֶת הַמְצוּה כִּי אֵין מִחְמִיצִין אֶת הַמְצוּה וְכוּ'.

וְזָהוּ, וְגַם צְדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם, שְׁזָכּוּ לְקִיּוּם הַמְצוֹת בְּשִׂמְחָה וְלֹא בְּשִׁבִיל שִׁכְר עוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא בְּחִינַת צְדָה שְׂמִינִין לַעֲצֻמֵּן עַל-יְדֵי הַמְצוֹת צְדָה לְדֶרֶךְ, כִּי כָּל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל אֶרְחָא רְחִיקָא וּוּוּדָא קְלִילָא וְאִף-עַל-פִּי שֶׁהוּא טוֹב מְאֹד. וְאֲשֶׁרֵי מִי שְׂזִזְכָּה לְזָה לְהַכִּין לַעֲצֻמוֹ צְדָה לְדֶרֶךְ רְחוֹק מְאֹד מְאֹד כְּזָה. אֲבָל אֵין זֶה תְּכֵלִית הַשְּׁלֵמוֹת, כִּי עֵקֶר הַשְּׁלֵמוֹת הוּא בְּשִׁזְזוּכִין לְשִׁמּוֹר אֶת הַמְצוֹת בְּבְחִינַת מְצוּה, בְּבְחִינַת וְגַם צְדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם שְׂאִין מִכֵּין לַעֲצֻמוֹ שׁוּם צִדָּה בְּשַׁעֲה שְׁעוֹסֵק בְּמְצוֹת, כִּי אֵינוּ מִכֵּוֵן לְשׁוּם שִׁכְר עוֹלָם הַבָּא בְּשַׁעֲת קִיּוּם הַמְצוֹת רַק עֵקֶר שְׂמִיחָתוֹ וְתַעֲנוּגוֹ הוּא הַמְצוּה בְּעֲצֻמָּה כְּנ"ל.

וְעַל-כֵּן לְמַדוֹ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל זְרִיזוֹת שֶׁל הַמְצוֹת מִמְצוֹת כְּנ"ל. כְּדֶרֶךְ שְׂאִין מִחְמִיצִין אֶת הַמְצוּה כִּי אֵין מִחְמִיצִין אֶת הַמְצוּה וּמְצוּה הַבָּאָה לְיֶדֶךְ אֵל תִּחְמִיצְנָה רַק עֲשֵׂה אוֹתָהּ מִיָּד. כִּי זְרִיזוֹת הַמְצוּה בְּשִׁלְמוֹת הוּא רַק כְּשִׁזְזוּכִין לְבְחִינַת מְצוּה בְּשִׁלְמוֹת, דְּהֵינּוּ לְקַדְשֵׁת הַמַּחִין שְׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְשִׂמְחָה כְּנ"ל שְׂאִין רוֹצִין שׁוּם שִׁכְר עוֹלָם הַבָּא רַק שְׂמִיחָתוֹ מִהַמְצוּה בְּעֲצֻמָּה וְאֵז בְּוֹדָאֵי אֵין מִחְמִיצִין אֶת הַמְצוּה רַק עוֹשִׂין אוֹתָהּ בְּזְרִיזוֹת גְּדוֹל מְאֹד מְאֹד מֵאַחַר שֶׁכָּל שְׂמִיחָתוֹ וְתַעֲנוּגוֹ הוּא רַק מִהַמְצוּה בְּעֲצֻמָּה וְהוּא מְצַפֵּה תְּמִיד שְׂזִיזְכָּהוּ ה' יִתְּבַרֵךְ לַעֲשׂוֹת מְצוּה. וְעַל-כֵּן כְּשֶׁבָּאָה לְיָדוֹ בְּוֹדָאֵי הוּא עוֹשֵׂה אוֹתָהּ בְּזְרִיזוֹת גְּדוֹל מְאֹד וְזָהוּ שְׂפִמּוֹךְ הַתְּנָא שְׁשִׁכְר מְצוּה מְצוּה

לְאַזְהָרֵת הַזְּרִיזוֹת שֶׁל הַמִּצְוָה. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שָׁם, וַהֲוֵי רִץ לְמִצְוָה קְלָה בְּבַחֲמוּרָה וּבּוֹרַח מִן הָעֵבֶרָה שֶׁמִּצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה וְכוּ' שֶׁשָּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה וְכוּ'. כִּי עֵקֶר הַזְּרִיזוֹת הוּא עַל־יְדֵי־זֶה שְׂזוּכִין לְשִׂמְחָה הַנִּלְשָׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁשָּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה. שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְקַיֵּם הַמִּצְוָה בְּזִרְיוֹת גְּדוֹל בְּבַחֲיִנַת הוֹי רִץ לְמִצְוָה קְלָה כַּנִּלְ. וְכַמְבָּאֵר בְּדַבְּרֵי רַבֵּנוּ ז"ל בְּמָקוֹם אַחֵר, כִּי הַזְּרִיזוֹת הוּא בְּחִינַת שִׂמְחָה הַפֶּדָּה הָעֲצֵלוֹת וְהַעֲצָבוֹת שֶׁהֵם גַּם בֵּן בְּחִינָה אַחֵת.

וְזֶהוּ, וַיֹּאפּוּ אֶת הַבָּצֵק עֲגַת מִצּוֹת. מִצּוֹת זֶה בְּחִינַת זְרִיזוֹת הַמִּצְוָה, בְּחִינַת הוֹי רִץ לְמִצְוָה קְלָה וְכוּ' כַּנִּלְ בְּדֶרֶךְ שֶׁאֵין מַחְמִיצִין אֶת הַמִּצְוָה וְכוּ' כַּנִּלְ. כִּי גֵרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם זֶהוּ בְּחִינַת וּבּוֹרַח מִן הָעֵבֶרָה, כִּי מִצְרַיִם הוּא בְּחִינַת מְדוּרָה הַקְּלָפוֹת, בְּחִינַת עֵבֶרֹת שֶׁמִּשָּׁם צָרִיכִין לְבָרַח וּלְהִתְגַּרֵּשׁ בְּזִרְיוֹת גְּדוֹל בְּבַחֲיִנַת כִּי גֵרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם, בְּחִינַת וּבּוֹרַח מִן הָעֵבֶרָה כַּנִּלְ. וְזֶהוּ, וְלֹא יָכִלוּ לְהִתְמַהֵמָה, הֵינּוּ זְרִיזוֹת גְּדוֹל שֶׁזָּכּוּ לְבָרַח מִן הָעֵבֶרָה וְלָרוּץ לְמִצְוָה שֶׁהוּא בְּחִינַת מִצְוָה בְּזִרְיוֹת גְּדוֹל. וְכֵן זֶה מַחְמַת שֶׁזָּכּוּ לְשִׂמְחָה הַנִּלְ שֶׁהוּא בְּחִינַת וְגַם צָדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת שֶׁשָּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה וְכוּ', כִּי לֹא הִכִּינוּ

לָהֶם שׁוֹם צָדָה לְדֶרֶךְ, דִּהְיִינוּ שֶׂכַר עוֹלָם הַבָּא, כִּי עֵקֶר הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלָּהֶם הִיא הַמִּצְוָה בְּעֲצָמָה בְּבַחֲיִנַת שֶׁשָּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה כַּנִּלְ. נִמְצָא שֶׁכָּל הַמִּשְׁנָה הַנִּלְ הוֹי רִץ וְכוּ' מְפָרֶשֶׁת בְּפָסוּק הַנִּלְ: וְזֶהוּ בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע שֶׁזָּכּוּ יִשְׂרָאֵל בַּשַּׁעַת קַבְּלַת הַתּוֹרָה שֶׁזָּכּוּ לְקַבֵּל קִיּוֹם עֲשִׂית הַמִּצְוֹת בְּשִׁבִיל לְשִׁמְעַ עוֹד מִצְוָה אַחֶרֶת בְּבַחֲיִנַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע שֶׁנַּעֲשֶׂה מִצְוָה זֹו כְּדֵי לְזַכּוֹת לְשִׁמְעַ וְלַעֲשׂוֹת עוֹד מִצְוָה אַחֶרֶת בְּשָׂכַר מִצְוָה זֹאת, כִּי הַמִּצְוָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁמְצַפִּין לְקַיֵּמָה הוּא בְּבַחֲיִנַת נִשְׁמַע, כִּי נִשְׁמַע הוּא תְּשׁוּקָה וְדַבְּקוֹת, כַּמְבָּאֵר בְּדַבְּרֵי רַבֵּנוּ ז"ל בְּמָקוֹם אַחֵר, הֵינּוּ הַמִּצְוָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁעֲדִין לֹא זָכּוּ לְקַיֵּמָה שֶׁמְצַפִּין לְקַיֵּמָה בְּשָׂכַר מִצְוָה זֹאת, הוּא בְּחִינַת נִשְׁמַע. וְזֶהוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע בְּחִינַת שֶׁשָּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה שֶׁזֶהוּ עֵקֶר הַשִּׂמְחָה כַּנִּלְ. וְעַל־כֵּן נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע נִקְרָא שִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עַל פָּסוּק וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים שֶׁהוּא בְּחִינַת הַכְּתָרִים שֶׁל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, כִּי עֵקֶר הַשִּׂמְחָה הוּא כְּשׂוֹכִין לְקַיֵּם הַמִּצְוֹת בְּבַחֲיִנַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע שֶׁנַּעֲשֶׂה מִצְוָה זֹאת כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִצְוָה אַחֶרֶת בְּבַחֲיִנַת שֶׁשָּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה כַּנִּלְ. שֶׁזֶהוּ עֵקֶר קַבְּלַת הַתּוֹרָה כַּנִּלְ:

ליקוטי הלכות

חזקת קרקעות – הלכה ג

א חזקת קרקעות הוא בג' שנים כשאוכל פירות הקרקע שלש שנים רצופים בלא מהאה אז הקרקע הוא בחזקתו ואין שום מערער יכול לערער עוד:

ע"פ התורה המתחלת החצוצרות וקול שופר בליקוטי מוהר"ן הראשון (סי' ה') ע"ש כל התורה והכלל שע"י שעושיין המצות בשמחה מהמצוה בעצמה עי"ז זוכין לידע בין קודם גזר דין לאחר גז"ד כי המצות הם קומה שלימה והם מחייבין כל השלשה קומות שהם עולם שנה נפש וכו'. ולבא לשמחה הוא ע"י רעמים שהם מפשיטין עקמימיות שבלב ואז זוכה לישרת לב שע"י זוכין לשמחה כ"ש ולישרי לב שמחה. ורעמים הם בחי' תפלה בכח וכו' ועיקר הרעמים הם מגבורות וכו' וצריך לפנות את המוחין מחכמות חצוניות וממחשבות זרות מחמץ שלא יחמיץ את חכמתו בחכמות חיצוניות ובתאוות כדי כשיוציא את הקול ויפגע במוחו יתעביד ממנו רעם אבל כשאין מוחו פנוי ממחשבות חיצוניות מחמץ אין קולו נשמע ואין נעשה מקולו בחי' רעמים, גם ישמור יראתו שממנו תוצאות הקול וכו' והעיקר לשמור מוחו שלא יחמיץ וזהו גער חית קנה כדאיתא בזוהר קנה חית' תשבר ותעשה ממנה ה"א ותעשה מאותיות חמץ מצה היינו שלא תחמיץ חכמתך וכו' וכו' וצריך לשתף הגבורות בחסדים שמאלא בימינא וכו' כי עיקר התגברות ע"י האהבה כ"ש שב לימיני וכו' ע"ש כל זה היטב:

ב וזה בחי' חזקת קרקעות שלש שנים כי כל העירעורים והסכסוכים שיש על קרקע ישראל הם נמשכין מבחי' העירעורים שיש על ארץ ישראל כי בכל מקום שישראל דרים שם הוא בחי' א"י כי הם מקדשין כל המקומות שהם יושבים בהם בבחי' א"י כ"ש רבינו ז"ל בהתורה חדי' ר' שמעון (סי' ס"א) וכ"ש כי הפיצותם בגוים וזריתים בארצות ואהי להם למקדש מעט וכמבואר בדרו"ל בכמה מקומות. וע"כ בכל מקום שאחד מישראל קונה איזה קרקע ומחזיק בה הוא בחי' א"י כנ"ל וכל העירעורים שיש על הקרקע הם בחי' הערעורים שיש על א"י כי יש ז' עממין שהם הקליפות החופין על א"י שמהם נמשכין כל הערעורים והסכסוכים וכל המריבות שיש על קרקע איש הישראלי שהוא בחי' א"י כנ"ל.

וזהו בחי' ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט והכנעני והפריזי אז בארץ שע"י שהיה אז עדיין אחיזת הז' עממין בארץ עי"ז הי' ריב ומחלוקת שהם ערעורים וסכסוכים שיש על א"י. וכן הוא תמיד בכל דור ודור שצריכין לגרש אחיזת הקליפות מא"י ועי"ז מבטלין ריב ומחלוקת משם וזוכין להחזיק בחלקן שיש לו בארץ כי כ"א מישראל יש לו חלק בארץ ואפי' עכשיו בגלות שאנו רחוקים מא"י אעפ"כ בכל מקום שישראל יושבין שם אפי' בחו"ל הוא ג"כ בחי' א"י כנ"ל. וע"כ אפי' בחו"ל א"א להחזיק בקרקע בשלוה בלי ערעור ומחלוקת עד

אל ארץ הכנעני והחתי וכו' שבעת ימים תאכל מצות וכו' ולא יראה לך חמץ וכו'. היינו כנ"ל כי א"א ליקחו א"י מיד הז' עממין שהם הכנעני וכו' שהיתה הארץ בידם אז כ"א ע"י מצות מצה ואיסור חמץ שהוא בחי' שנזהרין שלא להחמיץ המוח במחשבות רעות כנ"ל:

וע"כ תיכף כשיוצאין ממרצים דהיינו בפסח צריכין לזוהר ממהו חמץ כי עיקר יציאת הוא לצאת ממרצים ולבא לא"י כי עיקר יצ"מ הי' בשביל זה כדי שיבואו לא"י כ"ש אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען וכו' וכמבואר עוד במכה פסוקים כי מצרים הוא היפך א"י וצריכין לצאת ממרצים ולבא לא"י וע"כ צריכין אז לאכול מצה וליזוהר מחמץ כי א"א לבא לא"י כ"א ע"י שנזהרין מחמץ כנ"ל:

ד וכשנזהרין מחמץ היינו מחימוץ המוח עי"ז נעשין רעמים ועי"ז זוכין לשמחה של מצוה שמחיה כל השלשה קומות שהם עולה שנה נפש כנ"ל. וזה בחי' ג' שני חזקה שהם כנגד שלשה קומות הנ"ל שמקבלין חיות ע"י השמחה של מצה שזוכין ע"י רעמים שעיקרן תלויים בקדושת המוח מחמץ שע"ז זוכין להחזיק בא"י ולגרש כל הערעורים והמריבות משם שנמשכין כולם מהקליפות החופין על א"י שהם בחי' ז' עממין ובגלות הזה הם בחי' עשו וישמעאל כנ"ל. כי עיקר חזקת הקרקע הוא אכילת פירות והפירות שבקרקע הם החיות של הקרקע ועירק גידולם וחיותם הוא ע"י השמחה שהוא החיות של כל דבר. וז"ש (תהלים ס"ז) ישמחו וירננו לאומים וכו' ארץ נתנה יבולה כי יבול הארץ הוא ע"י השמחה שמחי' הכל וע"כ בשעת גידול הפירות ואסיפתם הוא שמחה גדולה כמבואר בכמה פסוקים כ"ש ביואל ובני ציון שמחו וגילו בה' כי נתן לכם את הגשם וכו' וכ"ש (ישעיה ט) שמחו לפניך כשמחת בקציר וכ"ש בא יבא

שמגרשין אחיזת הקליפות משם היינו בחי' הקליפות החופין על א"י כנ"ל ולגרש המערערים מארץ ישראל הוא ע"י בחי' רעמים הנ"ל שעיקרם ע"י קדושת המוח על ידי ששומרים את המוח מחמץ היינו ממחשבות זרות וכו' כנ"ל ועי"ז זוכין לא"י ולגרש הקליפות המערערים משם בבחי' צדיקים ירשו ארץ וצדיק הוא מאן דנטיר ברית. ועיקר שמירת הברית הוא ע"י קושת המחשבה היינו לשמור מוחו מחמת שלא יחמיץ את חכמתו במחשבות זרות והרהורים ח"ו כי מחשבות רעות הם בחי' חמץ בחי' חית קנה כמבואר שם שזה ובחי' גער חית קנה ע"ש.

נמצא שמחשבות זרות הם בחי' חית קנה וחית קנה הם עשו וישמעאל כמבואר בדרז"ל ועשו וישמעאל הם הקליפות החופין על א"י בגלות הזה שעיקר יניקתן מפגם הברית פגם המחשבה שנקרא חמץ בחי' חית קנה הנ"ל כי שני הפירושים על חית קנה הנ"ל הם אחד וזה תלוי בזה כי חית קנה שהוא קנה החית של חמץ שהוא בחי' חימוץ המוח היינו מחשבות זרות זהו בעצמו בחי' עשו וישמעאל שנקראין חית קנה שיניקתם רק משם מבחי' חימוץ המוח מפגם המשחבה וכמ"ש בתיקונים אוקירו לנשייכו וכו' ואוקירו דלהון לנטרא טפה קדמאה לבת זוגי וכו' דפסולת דאברהם ויצחק גרם שיתעבדון אומין דעלמא בבניהון וכו'. נמצא שע"י פגם המחשבה נמשך גלות עשו וישמעאל שהם שולטין עכשיו על א"י וע"כ א"א להחזיק בקרקע ולגרש הערעורים משם כ"א ע"י שמגרשין הקליפות החופין עכשיו על א"י שהם בחי' עשו וישמעאל וזה תלוי בקדושת המחשבה ע"י שנזהרין מחמץ היינו מחימוץ המוח בחי' גער חית קנה וכו' כנ"ל:

ג וע"כ סמכה התורה ירושת א"י למצות אכילת מצה ואיסור חמץ כ"ש והי' כי יביאך ה'

ברנה נושא אלומותיו. וע"כ כשאוכל פירות הקרקע ג' שנים זהו בחי' שכבר נמשך בחי' החיות הנמשך מהשמחה כנ"ל שע"ז עיקר גידול הפירות ונמשך ג' שנים רצופים שהם כנגד השלש קומות הנ"ל וכשנמשך השמחה בכל הג' קומות כבר נתבטלו כל הערעורים וכל המריבות, כי א"א להמשיך השמחה כ"א על ידי רעמים שנעשין על ידי קדושת המוח מחמין על ידי שמשברין חית קנה הנ"ל שע"ז משברין ומבטלין קליפת עשו וישמעאל שע"ז שמשברין אותן נתבטלין כל הערעורים כנ"ל. נמצא כשאוכל פירות הקרקע ג' שנים זה מורה שכבר נתבטלין מקרקע זו כל הערעורים הנמשכין מחית קנה מעשו וישמעאל שהם בחי' חמין כנ"ל כי כבר זכה לבחי' השמחה המחי' כל הג' קומות שהם בחי' ג' שנים שכל החיות וכל הפירות נמשכין משם שזה נמשך מרעמים שתלויים בביטול החמין בחי' חית קנה הנ"ל כנ"ל:

ה כי עיקר א"י תלויה ברעמים כי רעמים הם בשביל הגשמים וכ"ש שם בזוהר המובא בהתורה הנ"ל כדין אפיק טפין וכו' ועיקר הגשמים הם בא"י כשרז"ל א"י שותה תחילה כ"ש למטר השמים תשתה מים ארץ אשר ד' אלקיך דורש אותה ודרז"ל וכי כל הארצות אינו דורש וכו' אלא העיקר הוא א"י וע"י אותה דרישה וכו'. נמצא שעיקר הגשמים שהם בחי' רעמים הם בא"י כי הרעמים הם בחי' תפילה בכח כ"ש שם ותפילה בכח הוא בחי' כח מעשיו שעיקר קדושת א"י הוא ע"ז וכמב' בהמאמר על אשר מעלתם וכו'. כי עיקר התפלה הוא בא"י כי שם עיקר עליות התפילות. ועיקר הרעמים נעשין כשנזהרין מחמין דייקא וע"כ א"א לזכות לא"י כ"א ע"י קדושת המחשבה שע"ז מגרשין הקליפות המערערין משם שמשם נמשכין כל הערעורים וכו' כנ"ל:

ו וזה בחי' ר"ה יוה"כ סוכות ש"ע. כי בר"ה אז נעשין הרעמים הנ"ל שהם בחי' תפלה בכח וכמבואר בהתורה הנ"ל שזהו בחי' שופר של איל אילו של יצחק בחי' בקולות וברקים עליהם נגלית ובקול שופר וכו' ע"ש. וע"כ עיקר קדושת א"י תלויה בר"ה כ"ש למטר השמים תשתה מים ארץ אשר ד' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה כי הרעמים שהם בחי' גשמים בחי' למטר השמים תשתה וכו' שע"ז עיקר קדושת א"י כנ"ל אלו הרעמים נעשין בר"ה שהוא בחי' בגורות שמשם הרעמים שהם בחי' קול שופר שע"ז נמשך קדושת א"י חבי' תמיד עיני האלקיך בה מראשית השנה וכו':

ז וביוה"כ אז נפשט עקמימיות שבלב שזהו בחי' סליחה וביטול עוונות שהם בחי' עקמימיות שבלב בחי' לבי סחרחר (תהלים ל"ח). וביוה"כ אז נתבטלין ונמחלין כל העוונות שהם עקמימיות שבלבל. כי ר"ה התחלת התשובה כי ר"ה הוא יום ראשון לעשיית ואז מעוררין הרעמים ע"י השופר כנ"ל וע"ז מתחילין להפשיט העקמימיות שבלב דהיינו לבטל העוונות ע"י התשובה של עשיית. וביוה"כ הוא הגמר והסוף ואז נמחלין כל העוונות ונתבטלין לגמרי ואז זוכין לישרת לב בחי' ולישרי לב שמחה שזה נמשך מקדושת המחשבה שזהו עיקר קדושת הברית בחי' צדיק. וזהו שאומרים בכניסת יוה"כ אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, אור זרוע לצדיק זהו בחי' שמירת הברית כידוע שזהו זוכין רק כשנזהרין מאד מחמין היינו שלא יתחמין מוחו בהרהורים ומחשבות זרות, וע"ז נעשין רעמים. שמפשיטין עקמימיות שבלב וזוכין לישרת לב בחי' ולישרי לב שמחה כנ"ל:

וע"כ עיקר שלימות התפילה הוא ביוה"כ כי אז זוכין לה' תפלות שהם בחי' ה' עינוים שהם בחי'

ה' קולות כמבואר בכוונות וכ"ז נמשך ע"י הרעמים שזוכין בר"ה שנעשין ע"י שזוהרין מחמץ ועושין מחית של חמץ ה' של מצוה וה' הזאת היא בחי' קולות הנ"ל שהם בחי' ה' גבורות כמבואר בכוונות שזוהו בחי' קול הרעמים שהוא בחי' גבורות שזוהו בחי' הה' תפילות ה' עיניים שכולם הם בחי' ה' גבורות ה' קולות בחי' קול הרעמים שנעשין ע"י הה' של מצוה ע"י שמשברין מחשבות רעות והרהורים שהם חימוץ המוח שזוהו בחי' שמירת הברית שע"י זוכין לשמחה כנ"ל בחי' אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה וכנ"ל:

ח ובסוכות זוכין לקבל השמחה הגדולה שנמשכת ע"י הישרת לב שזוכין בר"ה ויוה"כ בחי' ולישרי לב שמחה כנ"ל וע"כ תיכף אחר ר"ה ויוה"כ נעשה סוכות שהוא זמן שמחתינו היינו השמחה הנ"ל שזוכין ע"י הרעמים שמפשיטין עקמימיות שבלב שזוכין לזה בר"ה ויוה"כ כנ"ל:

ט ועיקר השמחה היא שיהי' שמחתו מהמצוה בעצמה ויהי' העוה"ב שלו בהמצוה בעצמה עד שלא ירצה שום שכר עוה"ב בשביל המצוה רק העוה"ב שלו הוא תיכף ומיד בעוה"ז בהמצוה בעצמה שעושה כ"ש שם וזהו בחי' סוכה שאז עיקר השמחה בחי' זמן שמחתינו כי סוכה הוא בחי' עוה"ב כ"ש וסוכה תהיה לצל יומם (ישעיה ד) שזוהו נאמר על עלמא דאתי כי סוכה הוא בחי' בינה אימא דמסככא על בנין ובינה הוא עלמא דאתי כידוע היינו שבאלו הימים אחרי ריוה"כ אנו זוכין לישוב בסוכה ולשמחה אז בתכלית השמחה כי אנו זוכין עכשיו להמשיך בחי' עוה"ב שהוא בחי' סוכה בעוה"ז שזוהו עיקר השמחה כשזוכין להמשיך העוה"ב בעוה"ז שזוהו בחי' סוכה שהוא בחי' עוה"ב שאנו זוכין עכשיו לישוב בה בעוה"ז ובוה אנו מראין מה שזוכינו בר"ה ויוה"כ לסליחת עוונות ולהפשיט

עקמימיות שבלב עד שאנו זוכין להרגיש שמחת העוה"ב בהמצוות בעצמן שעושין בעוה"ז שזוהו בחי' סוכה שהוא בחי' עוה"ב שאנו זוכין עכשיו לישוב בה וע"כ אז הוא זמן שמחתינו כי זה עיקר השמחה כשמרגישין העוה"ב עכשיו בחי' ביומו תתן שכרו וכו' כנ"ל בהתורה הנ"ל:

כי עיקר השמחה זוכין בסוכות כי אז נמשכין כל החסדים הפנימיים והמקיפים של כל הבחינות כמבואר בכוונות ועיקר ההתגברות הוא ע"י החסדים כמבואר בהתורה הנ"ל בסופו ע"ש וע"כ אז עיקר השמחה ע"י שממשיכין אז כל החסדים שע"י ההתגברות כנ"ל:

י וזהו בחי' ש"ע שאז כביכול הש"י שמח עמנו כמבואר בכוונות כ"ש בפרש"י (פנחס) בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום א' היינו כי אז נכללין כל השמחות יחד בחי' איהו בזקיפו ואנן בשיפולי כפי שמחתו כן שמחתנו בחי' ישמח ה' במעשיו ישמח ישראל בעושיו כמבואר שם בהתורה הנ"ל. כי באתערותא דלתתא אתער לעילא היינו כי בכל ז' ימי הסוכות זכינו להמשיך השמחה עלינו לשמוח בה' לשמוח בהמצוות בעצמן להמשיך שמחת העוה"ב בחי' סוכה בעוה"ז לתוך המצוות. וזהו בחי' שמחת בית השואבה ששמחין מאד בעת ששאבו המים לנסוך החג שאז היה עיקר השמחה שלא נראה דוגמתה כשרז"ל מי שלא ראה שמחת בית השואבה וכו'. כי עיקר השמחה נמשכת מהמים שהם בחי' רעמים בחי' אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים (תהלים כט) שמשם עיקר השמחה וע"כ מרבין בשמחה גדולה אז בשאיבת המים דייקא כי משם עיקר השמחה כנ"ל ואח"כ בש"ע וש"ת אז הש"י שמח עמנו בחי' ישמח ה' בעמשיו שאומרין אז בשעת הקפות ואז נכללין כל השמחות יחד שתופסין התורה ושמחין עמה כי אנו שמחין עמו והוא

רוצה שום עוה"ב רק כל העוה"ב שלו הוא המצוה בעצמה נמצא שמרגיש טעם הפרי בתוך העץ הנטוע בעצמו שזהו בחי' אתרוג שמעם עצו ופריו שוה. כי מרגישים טעם הפרי שהוא בחי' עוה"ב בתוך העץ הנטוע בעצמו שהוא בחי' עוה"ב כנ"ל כי ע"י מצוות אתרוג ומיניו זוכין לזה כנ"ל:

יג וע"כ סוכות הוא חג האסיף בזמן שאוספין הפירות לבית, זהו בחי' בא יבא ברנה נושא אלומותיו שהוא ר"ת נבי"א בחי' קיבול שכר כמבואר בהתורה הנ"ל כי אנו ממשיכין השמחה הנ"ל בזמן האסיף להורות שאנו מרגישים עכשיו בעוה"ז את השמחה של המצוה בעצמה בחי' עוה"ב שהוא בחי' אסיפת הפירות בחי' בא יבא ברנה כו' כנ"ל ואנו זוכין להשמיד זאת בעוה"ז כי אנו שמחין בהמצוה בעצמה ומרגישים העוה"ב שהוא בחי' אסיפת הפירות גם בעוה"ז כנ"ל:

וע"כ מסככין בפסולת דייקא כי הפסולת והאוכל מרמז על העוה"ז והעוה"ב כי עיקר הפירות והאוכל נזכה לעוה"ב כ"ש (ישעיה ס"ה) הנה עבדי יאכלו וכ"ש תערוך לפני שלחן ורכו'. אבל העוה"ז הוא בחי' פסולת בחי' מוץ ותבן שחופין על המאכל שהוא בחי' קליפה הקודמת לפירי שצריכין לשבר הקליפה שהוא בחי' העוה"ז כעדי לזכות להפרי שהוא קדושת המצוות בחי' עוה"ב שאז יקבלו הצדיקים שכרן שהוא בחי' גוף הפרי כנ"ל. וע"כ סוכה שמרמז על עוה"ב שזוכין בעוה"ז להרגיש בעשיית המצוות בעצמן את העוה"ב כנ"ל, ע"כ מסככין בפסולת ואסור לסכך בהאוכל בעצמו, להורות שאין אנו רוצין שום שכר עוה"ב שהוא בחי' אכילת הפירות רק אנו מרגישים בהעוה"ז בעצמו שהוא בחי' פסולת אנו מרגישים את

שמחת העוה"ב שהוא בחי' סוכה שעושים מפסולת דייקא כנ"ל:

וע"כ סכך הסוכה וד' מינים כולם הם ממין הצומח מן הארץ כי צמיחת הארץ היא בחי' שמחה בחי' ישמחו וירננו וכו' ארץ נתנה יכולה כנ"ל:

וזה בחי' משארז"ל שאתרוג דר באילן ג' שנים. כי אתרוג הוא בחי' שמחה הנ"ל שמחה כל הג' קומות עולם שנה נפש כנ"ל שזהו בחי' ג' שני חזקה שבהם נתבטלין כל המערערים שזהו בחי' ג' שני ערלה שצריכין לעבור על האילן קודם שאוכלין מפירותיו כי קודם שעוברין ג' שנים יש עדיין אחיזת הקליפו הנמשכין מחית קנה הנ"ל. אבל כשהפירות גדילין כבר ג' שנים כבר נתבטל חית קנה שהוא בחי' הקליפות שהם המערערים וכו' כנ"ל ואז נמשך השמחה בשלימות בכל הג' קומות ואז הפירות ראויים לאכילה כי הפירות הם בחי' השמחה שאין מתבררים מאחיזת עשו וישמעאל בחיט' חית קנה הנ"ל כ"א בג' שנים שהם בחי' ג' קומות כי כל שנה הוא קומה שלימה וג' שנים הם ג' קומות כנגד בחי' עולם שנה נפש כנ"ל כי כל קומה כלולה מכל הג' כידוע. וע"כ צריכין לעבור על הפירות ג' שנים כדי לדחות בחי' חית קנה הנ"ל ולהמשיך השמחה בכל הג' קומות שאז דייקא ראויים לאכלם כי נתבררים מן הקליפות שהם בחי' בעצבון תאכלנה כי בג' שנים הם ג' ראשי שנים והעיקר הוא ר"ה שאז נדחה חית קנה כנ"ל כי אז נעשין רעמים הנ"ל כנ"ל. וזהו בחי' ג' שני חזקה שבהם נדחין המערערים והחולקים כנ"ל וע"כ אתרוג דר בא ילן ג' שנים להורות שע"י אתרוג נמשך חיות לכל ג' קומות הנ"ל שחיותם ע"י שמחת המצות שזהו בחי' אתרוג כנ"ל:

ליקוטי הלכות

העושה שליח לגבות חובו – הלכה ב

המעות באחריות הלווה עד שנפרעין ליד המלוה או ליד שלוחו וכו', כמבאר בחשן משפט בסימן ק"ב וקב"א:

א על פי המאמר "בהצטרות וקול שופר וכו'" בליקוטי הראשון בסימן ה, עין שם. והכלל, כי צריך כל אדם לומר, כל העולם לא נברא אלא בשבילי, ועל בן אנו צריך לראות ולעין בכל עת בתקון העולם וכו'. וצריכין לידע בין קדם גזר דין לאחר גזר דין וכו' וזה זוכין על ידי שעושיין המצוות בשמחה גדולה כל כך עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא בשביל המצוה וכו' וזהו החלוק שביין נבואת משה רבנו לבין נבואת שאר נביאים וכו', כי מי שעושה המצוה בשביל שכר עולם הבא זה בחינת אספקלריא שאינה מאירה כמו אדם שרואה איזה דבר מרחוק, בן הוא עושה המצוה בשביל שכרה הבא לעת רחוק, הינו אחר עולם הזה ושלוש שכר נקרא בשם נביא וכו', אבל זה שעושה המצוה ויש לו שמחה מהמצוה בעצמה עד שממאס בכל מין שכר וכו' זה בחינת נביא בבחינת אספקלריא המאירה וכו' ואז הוא יכול לידע בין קדם גזר דין לאחר גזר דין וכו', כי המצוות הם אחדותו יתברך ומי שעושה המצוה בשמחה מהמצוה בעצמה. נמצא, כשנכנס בהשמחה שבמצוה הוא נכנס בשמחת הקדוש ברוך הוא שמשמח במעשיו וכו' ועל ידי זה יכול לידע בין קדם גזר דין לאחר גזר דין ולתקן העולם ולמלאות חסרון העולם וכו' עין שם כל זה היטב וכו'.

ב נמצא, שעקר שלמות האדם הוא בשזוהה לבוא למדרגה זו שיעשה כל המצוות בשמחה

גדולה עד שלא ירצה שום שכר עולם הבא בשביל המצוות רק העולם הבא שלו יהיה בהמצוה בעצמה ואז הוא נכלל בה' יתברך בשעת עשיית המצוה, כי המצוות הם אחדותו יתברך והוא עושה המצוות רק בשביל ה' יתברך לא בשביל עצמו כלל, כי אינו רוצה שום שכר רק יש לו שמחה מהמצוה בעצמה שהוא אחדותו יתברך. נמצא, שנכלל בה' יתברך על ידי עשיית המצוות בשמחה גדולה כל כך. ואזי הוא יודע בין קדם גזר דין לאחר גזר דין וכו', כמבאר שם, ועל ידי זה הוא יכול לתקן העולם ולמלאות חסרון העולם וכו', כמו שמבאר שם.

וזה בחינת סלוק החוב של הלווה למלוה. שאינו נפטר מחובו עד שישלם ליד המלוה בעצמו או ליד שלוחו שהוא כמותו. כי כל המצוות שאנו עושיין הם בחינת סלוק החוב מה שאנו חייבים לה' יתברך, כי ה' יתברך ברא את כל הבריאה מראש ועד סוף הכל בשביל ישראל ובשביל התורה כדי שיקימו ישראל את התורה, כמו שכתוב (בראשית א), "בראשית ברא אלקים וכו'". ואמרו רבותינו זכרונם לברכה, בשביל ישראל ובשביל התורה שנקראין ראשית וכו'. וקדם שקבלו ישראל את התורה. אזי כל הבריאה בלה שברא ה' יתברך מראש ועד סוף הכל היתה מתקנים רק בבחינת הלואת חן וגמילות חסד, בבחינת עולם חסד יבנה הנאמר בבריאת עולם, בחינת גמילות חסד והלואת חן, כי באמת אין קיום לעולם בלא התורה ואין העולם יכול להתקיים אפלו רגע אחת בלא

חוב ההלוואה לה' יתברך, כי מחזיר הכל לשרשו על ידי המצוות כנ"ל. ועל בן הרשע שאינו מקיים המצוות נקרא לזה רשע ולא ישלם, כי לכאורה תמונה, מפני מה מכנה דוד המלך עליו השלום, את הרשע בשם לזה רשע וכו', וכי אין האדם נקרא רשע כי אם בשביל עברה זו לבד ש'לוה ואינו משלם, והלא מצינו כמה רשעים שפורעין במועדם ובזמנם ואף על פי כן הם רשעים גדולים מאד ועוברים על כל התורה בלה, רחמנא לצלן! אף על פי הנ"ל מכון ומדקדק היטב, כי כל מי שהוא רשע בשביל איזה עברה שהוא, נקרא לזה רשע ולא ישלם, כי מאחר שעובר על מצוות התורה ואינו יוצא ידי חובתו לשלם לה' יתברך כל חוב ההלוואה של הבריאה המפטל עליו ועל בן בודאי נקרא לזה רשע ולא ישלם, כי אינו משלם לה' יתברך ידי חובתו וכנ"ל:

ד נמצא, שכל המצוות שעושין הם בבחינת פריעת חוב, אבל הלווה אינו נפטר מן החוב עד שישלם ליד המלוה בעצמו. והמלוה בעצמו הוא ה' יתברך, כביכול, שצריכין להחזיר לידו ממש, כביכול, כל הבריאה שכלול בגשמות ישראל שבשבי'ם נברא הכל בבחינת תנה לו כמו שנתנה לך'. ואי אפשר להחזיר הכל ליד ה' יתברך בעצמו, כביכול, כי אם בשזוכין לעשות המצוה בשמחה גדולה כל כך שיש לו שמחה מהמצוה בעצמה ואינו רוצה לקבל שום שכר עולם הבא בשביל המצוה ואז בשעושה המצוה בשמחה כזו אזי הוא נכלל בה' יתברך, כביכול, בשעת עשיית המצוות שהם אחדותו כנ"ל, ואזי נכלל כל העולם ומלאו עמו ונכללין בלם בה' יתברך על ידי המצוות שהם חיות העולם, שהם אחדותו יתברך. ונכלל הכל יחד בה' יתברך, כביכול. נמצא, שהחזיר כל העולם ומלאו ליד ה' יתברך בעצמו, כי נכלל בו יתברך על ידי עשיית המצוות בשמחה מהמצוה בעצמה שהיא

התורה וכל קיום העולם קדם מתן תורה ה'ה בבחינת הלוואה שה' יתברך בחסדו גמל חסד עמנו והלווה לנו הלוואה גדולה כזו וברא את כל העולם בלו מראש ועד סוף בחסדו לבד בלי שום אתערותא דלתתא כלל. והכל בשביל שצפה שיהיו צדיקים בעולם שיקימו את העולם על ידי מעשיהם הטובים הם מסלקין לה' יתברך ומשלמין לו, כביכול, כל מה שהוציא מבח אל הפעל, דהינו בלליות הבריאה שברא בהלוואה בשבילם, כי הצדיקים על ידי מצוותם ומעשיהם הטובים הם מעלין ומנשאים ומרימין כל הבריאה בלה לשרשה למקומה – למקור אשר חצבה משם, כי זה עקר סוד בונת של כל המצוות בלם, כי על ידי התורה והמצוות שהם קומה שלמה בנגד קומת העולם שנה נפש, כי הם שרש החיות של כל הקומות כנ"ל ועל ידי שמקימין המצוות, על ידי זה נכלל העולם בשרשו כידוע. נמצא, כשהצדיק מקיים מצוות התורה וכוה הוא מרים ומגביה ומעלה את כל העולם בלו ומחזירו לשרשו הראשון למקור אשר חצבה משם. נמצא, שהוא משלם ומסלק לה' יתברך כל ההלוואות שהלוה בבריאת עולמו כנ"ל, כי עכשו הצדיק מעלה ומחזיר הכל לה' יתברך ומסלק כל ההלוואה לה' יתברך, כי הוא מעלה ומחזיר כל העולם וכל בלליות הבריאה לה' יתברך, על ידי מצוותיו שעושה, שעל ידי זה עולה וחוזר הכל לה' יתברך כנ"ל:

ג נמצא, שכל המצוות הם בבחינת פריעת חוב ההלוואה לה' יתברך. ועל בן נקראו המצוות בלשון חיובים וחובות כמרגל הלשון אצל כל המצוות. יוצא אדם ידי חובתו לענין מצוה ושופר וסכה. וכן אצל כל המצוות, כי כל זמן שאין זוכה לעשות המצוות הוא בעל חוב לשלם לה' יתברך כל הוצאות הבריאה שהוציא מבח אל הפעל בתורת הלוואה בשבילו. וכשעושה המצוה בשלמות הוא יוצא ידי חובתו, כי מסלק

אחרותו יתברך שעל ידי זה נכלל הכל בשרשו וכנ"ל, אבל לאו כל אדם זוכה לעשות המצוות בשמחה כזו עד שיהיה נכלל הכל בה' יתברך בעצמו, כביכול, כנ"ל, כי מי שעושה המצוה בשביל שכר עולם הבא הוא בחינת נביא באספקלריא שאינה מאירה כמו מי שרואה איזה דבר מרחוק כמו בן הוא עושה המצוה בשביל שכרה הבא לעת רחוק וכמו בן אינו נכלל בעצם בה' יתברך רק עומד מרחוק וצריכה המצוה עם כל העולם ומלאה התלויים בה להשתלח בשליחות מעולם לעולם עד שיתברר ויתעלה ויכלל בשרשו שזהו בחינת סלוק החוב ואז יש אחריות הדרך, כי יש אחריות גדול בדרך מכמה מקטרגים המקטרגים ומונעים המצוות מלעלות ולכלל במקומם ושרשם.

ועל כן אנו צריכים לעשות כל המצוות על דעת משה רבנו, עליו השלום, ולקשר עצמנו בשעת עשיית כל מצוה ומצוה להצדיק האמת שבדור שהוא בחינת משה רבנו, בחינת נביא באספקלריא המאירה, דהינו שצריכין לקשר עצמו לזה הצדיק האמת שזוכה לעשות כל המצוות בשמחה מהמצוה בעצמה שאינו רוצה בשום שכר עולם הבא בשביל המצוה. וזה הצדיק נכלל בה' יתברך על ידי מצוותיו כנ"ל ועמו נכלל כל העולם ומלאה בשרשו כנ"ל. וכשאנו מקשרין כל המצוות שאנו עושים לצדיקים אמתיים כאלו אזי אנו שולחין מצוותינו שהם בחינת סלוק חובותינו כנ"ל על ידי ציר נאמן לשלחיו, הינו על ידי שליח נאמן של ה' יתברך שהוא בחינת משה שנאמר עליו, "בכל ביתי נאמן הוא". כי הוא נקרא שליח ה' יתברך, שזהו בחינת שליח המלוה כנ"ל שבשמשלקין לידו הוא כאלו מסלקין ליד המלוה בעצמו, כי הוא ציר נאמן לשלחיו ותכף שבאה המצוה שלנו לידו הוא מעלה אותה

ומחזירה מיד לה' יתברך ונכלל כל חלקי העולם התלויים בנו בכל אחד ואחד מישראל נכלל הכל בה' יתברך ואזי אנו יוצאים ידי חובתנו ומסלקים החוב בשלמות ונצולין מכל האחריות, כי שוב אין האחריות עלינו מאחר שסלקנו הכל ליד שליח המלוה כנ"ל. וגם כששולחין על ידי שליח כזה בחינת משה אין חשש שום אחריות הדרך כלל, כי הוא מסלק הכל מיד ליד המלוה בעצמו, כי הוא נכלל תמיד בה' יתברך על ידי מצוותיו בשמחה כנ"ל ועל ידו נכלל הכל בה' יתברך כנ"ל:

ה וזה שמבאר במאמר הנ"ל שעל ידי הצדיק שעושה המצוה בשמחה גדולה כנ"ל שהוא בחינת משה כנ"ל, על ידו דיקא נתתקן העולם וכו', כי הוא ממלא חסרון העולם וכו' כנ"ל, כי על ידי זה הצדיק נכלל כל העולם ומלאו בה' יתברך על ידי עשיית מצוותיו בשמחה ואזי בודאי נצול העולם מכל מיני אחריות ונתתקן מכל החסרונות ונצולין מכל הקטרגים, כי כבר החזיר הכל לה' יתברך ומי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי אומר ה':

ו וזה שכתוב, "והיה אדירו מפנו ומשלו מקרבו יצא והקרבתינו ונגש אלי כי מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם ה'" (ירמיה ל). כי זה המקרא נאמר על משיח שהוא משה כמובא שזוכה לבחינה הנ"ל בשלמות לבחינת אספקלריא המאירה לעשות המצוות בשמחה מהמצוה בעצמה ועל ידי זה יהיה נכלל בה' יתברך בשלמות וכל העולם יהיה נכלל עמו ועל כן יהיה עקר תקון העולם על ידו. וזהו והקרבתינו ונגש אלי דיקא שיהיה נכלל בי ועמו יהיה נכלל כל העולם אזי בודאי יתתקן הכל כמו שפסטים המקרא ומי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי וכו' וכנ"ל. ועל כן נקרא אדיר ומושל, כי הוא בחינת צדיק מושל, כי אינו בחינת מקבל כלל כמו שמבאר לקמן, עין שם:

שִׁזְכָּה אָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה לַעֲבֹד וּלְהִשְׁתַּכַּר
שָׂכְרוּ מְשָׁלִם עַל פִּי עֲבוּדָתוֹ אֲשֶׁר יַעֲבֹד אֶת ה' וְ
יִתְבָּרַךְ בְּזֶה הָעוֹלָם עַל פִּי בַחֲרִיתוֹ, כְּדִי שֶׁלֹּא
יֵאָכֵל נְהֻמָּה דְכֶסֶפָא אֲשֶׁר רַק בְּשִׁבִיל זֶה הָיָה
כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה כִּידוּעַ וּמוֹבָא בְּסִפְרִים.

כִּי מִתְחַלָּה הִיתָה הַנְּשֻׁמָּה אוֹכְלֵת נְהֻמָּה
דְּכֶסֶפָא וּמֵאֵן דְּאָכַל דְּלֹאֵו דְּלִיָּה בְּהִית
לְאַסְתַּכּוּלִיָּה בְּאַפִּיָּה. וְהוּ' יִתְבָּרַךְ רוּצָה לְהִיטִיב
וְחַפִּץ לְהִיטִיב לְהַנְשֻׁמָּה שֶׁלֹּא תֵאָכֵל נְהֻמָּה
דְּכֶסֶפָא וּבְשִׁבִיל זֶה בְּרָא כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה
מֵרֵאשִׁי וְעַד סוּף. וְעַקֵּר הַתְּכֵלִית הוּא הַשְּׂמִיחָה,
שֶׁהוּא עֵקֶר הַשְּׂכָר וְהַאֲשֶׁר הָאֲחֵרוֹן, שְׂאֵז נִזְכָּה
לְשִׂמְחָה שְׁלֵמָה בְּה' יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב,
”וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֶלְקִינוּ וְכוּ' נִגְיָלָה
וְנִשְׂמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ”. וְכֵמוֹ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָּה (תַּעֲנִית לֹא), עֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לַעֲשׂוֹת מַחֹל לְצַדִּיקִים לַעֲתִיד לְבוֹא וְכוּ'.
כִּי בְשִׂמְחָה תִצְאוּ וְכוּ' שְׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִשִּׁיגוּ וְכוּ',
וְכֵמוֹ שְׂכֵתוֹב (תְּהִלִּים טז), ”שִׁבְעַת שְׂמִחוֹת אֶת
פְּנֵיךָ וְכוּ'”. וּפְרַשׁ רַש"י, שְׂמִיחָה שְׂאֵין לָהּ קֶזֶץ הִיא
הַשְּׂמִיחָה שֶׁל עֵתִיד וְכוּ'. וְכֵן מְבֹאֵר בְּפִסְקוּסִים
רַבִּים מְאֹד, כִּי ה' יִתְבָּרַךְ הוּא עֵצֶם הַשְּׂמִיחָה,
כְּבִיכּוֹל, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב (שָׁם צו), ”הוֹד וְהִדָּר לְפָנָיו
עַז וְחִדּוּהַ בְּמִקְמוֹ”. וְרֻצָּה בְּחֶסֶדּוֹ וּטְבוֹבוֹ לְזִכּוֹת
אֶת גְּשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שִׁיזְכוּ לְשִׂמְחָה הַזֹּאת, הִיגוּ
לְשִׂמְחָה שֶׁלּוֹ שְׂכָפִי שְׂמַחְתּוֹ בֵּן תְּהִיָּה שְׂמַחְתֵּנוּ,
כְּמוֹ שְׂמִיחָה שָׁם בְּמֵאֵמֶר הַנ"ל עַל מֵאֵמֶר רַבָּה
בַּר בַּר חֲנָנִי, אִיהוּ בְּזִקִּיפָא וְאַנְן בְּשִׂפּוּלֵי כְּפִי
שְׂמַחְתּוֹ בֵּן שְׂמַחְתֵּנוּ, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב, ”יִשְׂמַח ה'
בְּמַעֲשָׂיו יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעַשְׂוֵי”. אַךְ לְשִׂמְחָה
הַזֹּאת אֵי אֲפֹשֶׁר לְזִכּוֹת כִּי אִם עַל יְדֵי מַצְוֹת
וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל הָאָדָם הַשֶּׁפֶל בְּעוֹלָם הַזֶּה
דִּיקָא שֶׁהוּא בַעַל בַּחֲרִיהַ שְׂזוּכָה לְהִשְׁתַּכַּר
שָׂכְרוּ עַל יְדֵי מַצְוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים שְׂעוֹשֵׂה
בִּיגִיעָה גְּדוּלָה עַל יְדֵי כְּפִית יִצְרוּ הָרַע מַחֲמַת
שֶׁהוּא בַעַל בַּחֲרִיהַ, עַל יְדֵי זֶה דִּיקָא הוּא יְכוֹל

ז וְעַל כֵּן אֵין נְבִיא רַשָּׁאי לְחַדֵּשׁ דְּבַר מַעֲתָה,
כִּי אֵין אָנוּ יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת שׁוּם מַצְוָה וְהַנְּהַגָּה כִּי
אִם עַל פִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שֶׁהוּא נְבִיא
בְּאַסְפַּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה, שְׂעַל יְדֵי מַצְוֹתָיו
הַקְּדוּשִׁים שֶׁקָּבַל מִפִּי הַגְּבוּרָה בְּנִבּוּאָתוֹ
הַקְּדוּשָׁה בְּאַסְפַּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה וְגַם עֲכָשׁוּ אָנוּ
עוֹשִׂין כָּל הַמַּצְוֹת עַל דַּעְתּוֹ וּמִקְשָׁרִין כָּל
הַמַּצְוֹת עָלָיו כְּמוֹ שְׂאָנוּ אוֹמְרִים בְּרַב הַמַּצְוֹת,
כְּאֲשֶׁר צוּיַתְנִי עַל יְדֵי מֹשֶׁה עֲבָדְךָ וְכוּ'. וְעַל יְדוֹ
דִּיקָא אָנוּ יְכוֹלִין לְמַלְאוֹת רִצּוֹן ה' יִתְבָּרַךְ וּלְתַקַּן
כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ וְלַהֲעֵלוֹת כָּל הָעוֹלָם לְשָׂרְשׁוֹ
וְכַנ"ל וְעַל כֵּן אֵין אָנוּ יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת שׁוּם מַצְוָה
עַל פִּי נְבִיא, כִּי אֵין נְבִיא רַשָּׁאי לְחַדֵּשׁ דְּבַר
מַעֲתָה, כִּי כָּל הַנְּבִיאִים הַתְּנַבְּאוּ בְּאַסְפַּקְלָרְיָא
שְׂאִינָה מְאִירָה לְבַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם,
הַתְּנַבְּא בְּאַסְפַּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה שֶׁהוּא בְּחִינַת
שְׂמִיחָה מִהַמַּצְוָה בְּעֵצְמָה שְׂעַל יְדוֹ דִּיקָא יְכוֹלִין
לְקַיֵּם רִצּוֹן ה' יִתְבָּרַךְ וְלַעֲשׂוֹת כָּל הַמַּצְוֹת שֶׁהֵם
חַיּוֹת וְתַקּוֹן הָעוֹלָם כַּנ"ל:

ח כִּי עַקֵּר תַּקּוֹן הָעוֹלָם לְמַלְאוֹת כָּל הַחֲסֵרוֹנוֹת
שֶׁל הָעוֹלָם הוּא דִּיקָא עַל יְדֵי בְּחִינַת מֹשֶׁה שֶׁהוּא
בְּחִינַת נְבִיא בְּאַסְפַּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה שֶׁהוּא מִי
שְׂזוּכָה לַעֲשׂוֹת הַמַּצְוָה בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָה מִהַמַּצְוָה
בְּעֵצְמָה עַד שְׂאִינּוּ רוּצָה לְקַבֵּל שׁוּם שְׂכָר עוֹלָם
הַבָּא בְּעַד הַמַּצְוָה, כִּי הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלּוֹ הוּא
בְּהַמַּצְוָה בְּעֵצְמָה וְכוּ' כַּנ"ל, כִּי עַקֵּר בְּרִיאַת
הָעוֹלָם הָיָה רַק בְּשִׁבִיל הַתְּכֵלִית הַזֶּה לְזִכּוֹת
לְשִׂמְחָה שֶׁל מַצְוָה הַנ"ל, דְּהִינּוּ לְזִכּוֹת שִׂיחָה
לְהָאָדָם שְׂמִיחָה מִהַמַּצְוָה עֵצְמָה עַד שֶׁלֹּא יִרְצָה
שׁוּם עוֹלָם הַבָּא שֶׁזֶה עַקֵּר תְּכֵלִית כְּוִנַּת
הַבְּרִיאָה, וּבְשִׁבִיל זֶה נִבְרָא הַכֹּל. וְעַל כֵּן עַל יְדֵי
זֶה דִּיקָא עוֹלָה כָּל הָעוֹלָם וּמֵלֹאֵו בְּתְכֵלִית
הָעֲלִיָּה וְנִכְלָל בְּשָׂרְשׁוֹ וְנִתְתַקַּן כָּל הָעוֹלָם
וְנִתְמַלֵּא כָּל הַחֲסֵרוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כִּי זֶה יְדוּעַ
שְׂעַקֵּר כָּל כָּל הַבְּרִיאָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּלָם
מֵרֵאשִׁי וְעַד סוּף הַכֹּל הָיָה רַק בְּשִׁבִיל הָאָדָם כְּדִי

לזכות לשמחה הזאת שאין לה קץ שהיא שמחה ה' יתברך בעצמו, כביכול, כי כל זמן שאין משתכרין השכר על פי עבודתו רק שמקבלין השכר במתנת חנם, אף על פי שטבע הטוב להיטיב ודו' יתברך חפץ להיטיב לו כל טוב, אף על פי בן אי אפשר שיזכה לשמחה בשלמות, כי כל זמן שאינו זוכה להשתכר שכרו על פי עבודתו הוא בחינת מקבל שהיא בחינת דלות ועניות, שהם מקבלים, ששם עקר העצבות, כי מאן דאכיל דלאו דליה בהית לאסתכולי באפיה וכל אכילתו הוא לחם עצלות ועצבות בחינת בעצבון תאכלנה שנאמר על העני המקבל.

ובשביל זה בעצמו ברא ה' יתברך כל הבריאה בלא שהכל היה כדי שלא תאכל הנשמה נהמא דכסופא, הינו כי ה' יתברך רצה לזכות את הנשמה שתזכה להשכר המקנה שהוא שמחה בו יתברך שמחה שאין לה קץ שלשמחה זו אי אפשר לזכות בשום אופן כי אם כשאינו בכלל מקבל כלל, כי כל זמן שהוא בבחינת מקבל נאחז בו בחינת עצבות שהוא בחינת עניות, בחינת בעצבון תאכלנה ועל בן אי אפשר לזכות להאשר האחרון, הינו לשמחה הנ"ל כי אם על ידי עבודתו שאז אינו מקבל כלל ואין נאחז בו שום עצבות, ואז יזכה על ידי עבודתו לשמחה שאין לה קץ שאי אפשר לזכות לזה כי אם מי שאינו בחינת מקבל כלל כנ"ל:

ט וכשברא ה' יתברך את הבריאה ואז לא היה עדין שום עבודה ושום אתערוותא דלתתא כלל והערך לברא את הבריאה בחסדו בתורת חסד לבד ועל בן היה אז העולם בבחינת מקבל, מאחר שנברא רק בחסד חנם לבד בלי שום אתערוותא דלתתא ובשביל זה היה אחיזת הדין בבריאת העולם. ואיתא, שעקר אחיזת הדין הוא רק על ידי שנברא העולם בלי אתערוותא דלתתא, כמובן בכתבי האריז"ל, הינו כנ"ל

שמחמת שבשעת בריאת העולם שלא היה עדין שום אתערוותא דלתתא כלל, רק ברא את העולם בחסדו לבד במתנת חנם. נמצא, שהיה כל העולם בבחינת מקבל שהוא בחינת עצבות כנ"ל ועצבות הוא סמרא דדינא כידוע. ועל בן בהכרח היה אחיזת הדין בשעת בריאת העולם מחמת שלא היה אתערוותא דלתתא, הינו כי מחמת זה היה העולם בבחינת מקבל שהוא בחינת עצבות, בחינת דין כנ"ל. ומהדין הזה נשתלשלין ובאין כל החסרונות וכל הגזרות, חס ושלום, הבאין על העולם.

ועל בן אי אפשר להמתיק הדין הזה ולתקן העולם ולמלאות חסרון העולם כי אם על ידי הצדיק האמת שזוכה לעשות המצוות בשמחה גדולה מהמצוה בעצמה ואינו רוצה לקבל שום שכר עולם הבא שזה הצדיק דיקא יכול לתקן העולם מכל החסרונות ולהמתיק כל הדינים, כי זה הצדיק אינו בחינת מקבל כלל ואין בו שום אחיזת העצבות והדין כלל, כי כל זמן שאין זוכין לבחינה זו רק הוא רוצה עדין שכר עולם הבא בעד מצוותיו, אף על פי שהוא צדיק גמור באמת ויש לו עולם הבא הרבה וחלקו בחיים אשרי לו, אף על פי כן עדין יש בו אחיזת בחינת מקבל קצת שהוא איזה אחיזה מבחינת עצבות, כי אף על פי שזכה להשתכר שכר עולם הבא שלו בשכר מצוותיו ומעשיו הטובים, אף על פי כן הכל הוא מתנת חנם והוא בחינת מקבל, כי מי הקדימני ואשלם בתיב. וכמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש ויקרא פ"ק כו), כלום עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית? כלום עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו בגד? כנ"ל. וגם המזוזה בעצמה והציצית בעצמן הם גם כן של ה' יתברך וגם כל כח האדם וחיותו וגופו ואיבריו הכל של ה' יתברך לבדו, כי ממך הכל ומיך נתנו לך. ואם בן בפה זכה האדם להשתכר שכר עולם הבא על ידי עבודתו

קול של זה העולם וגם אין מדברים שום דבור בזה העולם שאינו שבחים לה' יתברך וגם אין רוצים להניח שום הכל ונשימה בזה העולם וכו' וכיוצא בשאר האיברים והחושנים, וכמובא בזהר הקדוש: ופאה מאן דלא איתגני מדיליה בלום.

נמצא, שהצדיקים הגדולים האמתיים אינם מבקשים ונהנים מזה העולם אפלו בחוט השערה דק מן הדק, והם עובדים ומיגעים בכל כחם כל ימיהם בעבודת ה' באמת. ואף על פי כן אינם חפצים שום עולם הבא כלל, רק כל שמחתם הוא בהמצוה בעצמה, שעקר שמחתם הוא מה שהם זוכים בתייהם לעשות רצון ה' יתברך, כי אין תענוג ושמחה יותר מזה שילוד אשה טפה סרוחה קרוץ מחמר יזכה לעשות רצון ה' יתברך אל מלך חי וקים אדון כל אשר לגדלתו אין חקר. ובאמת אי אפשר לזכות לזה כי אם על ידי הבחינות הנאמרים שם במאמר הנ"ל, דהינו על ידי שמפשיט עקמימות שבלבו על ידי בחינת רעמים שהם בחינת תפלה בכת להתפלל עם כל הפחות וכו', ובלבד שיזהר מחמוץ המוח וכו', כמו שמבאר שם, עין שם: נחזר לעניננו, כי זה הצדיק שזוכה לזה לעשות המצוות בשמחה גדולה מהמצוה בעצמה עד שאינו רוצה באמת שום שכר עולם הבא כלל, זה הצדיק אינו בחינת מקבל כלל, ועל כן הוא זוכה לשמחה גדולה לשמחה בתכלית, כי עקר השמחה בשאינו בחינת מקבל כלל ששם אחיות העצבות כנ"ל.

ועל כן זה הצדיק דיקא הוא יכול להמתיק כל הדינים מן העולם ולמלאות חסרון העולם, כי כל החסרונות והדינים, חס ושלום, נמשכין משרש הדין שנאחז בתחלת הבריאה על ידי בחינת העצבות מחמת שהיה העולם בבחינת מקבל וכו' כנ"ל. ועל כן על ידי הצדיק הזה נמתק ונשלם הכל, כי עכשו על ידי הצדיק הזה

מאחר שהכל של ה' יתברך, כי כל מעשים הטובים הכל מאתו לברך. ועל כן כל זמן שהאדם רוצה שכר בשביל מצוותיו אף על פי שבאמת יזכה לשכר טוב הצפון אף על פי כן הוא בבחינת מקבל, כי מי הקדימני ואשלם כנ"ל ומאחר שהוא עדין בבחינת מקבל, על כן אין לו כח להמתיק הדין הנאחז בהעולם שהכל נשתלשל מהדין הנאחז מתחלת הבריאה. שהוא רק מחמת שהיה העולם בבחינת מקבל שהוא בחינת עצבות הפך השמחה כנ"ל. ועל כן זה הצדיק בודאי אינו יכול להמתיק ולבטל הדין לגמרי מאחר שהוא גם כן עדין בבחינת מקבל מאחר שרוצה לקבל עולם הבא וכו' וכנ"ל ובודאי אין שמחתו מהמצוה בשלמות, כי עקר השמחה הוא בשאינו בבחינת מקבל כלל, כי בבחינת מקבל שם נאחז העצבות שהוא הפך השמחה וכנ"ל ובשביל זה אינו יכול למלאות חסרון העולם, דהינו להמתיק הדין כנ"ל:

ועל כן עקר ההמתקה ובטול הדינים לגמרי הוא רק על ידי זה הצדיק האמת שזכה לעשות כל המצוות בשמחה גדולה כל כך עד שיש לו שמחה מהמצוה בעצמה עד שאין רוצה שום שכר עולם הבא בשכר המצוה וכו'. נמצא, שזה הצדיק אינו שום בחינת מקבל כלל, כי אינו רוצה באמת לקבל שום שכר עולם הבא כלל והוא יגע ועובד ה' יתברך תמיד יומם ולילה ביגיעה גדולה ובעבודה רבה מאד ואינו נהנה מן העולם כלל אפלו באצבע קטנה. כמו שאמר רבנו הקדוש לפני מיתתו, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי וכו' ולא נהניתי אפלו באצבע קטנה. וכמו שרמז רבנו זכרנו לברכה בהמעשה של השבעה בעטלירש שהוא מדבר מן הצדיקים הקדמונים, שרמזו שם שהצדיקים הגדולים האמתיים אין להם שום הסתכלות בעלמא בזה העולם כלל. וגם אין שומעין שום

שאינו בחינת מקבל כלל. שזכה לתכלית השמחה, על ידו עולה כל העולם בלו שנברא בשבילו, כי עכשו כל העולם בלו אינו בחינת מקבל כלל. כי בודאי היה ראוי לברא את העולם בשביל הצדיק הזה שהוא בחינת משה שאינו מקבל כלל, שזכה לתכלית השמחה שבשביל זה היה עקר כונת הבריאה כדי לזכות לשמחה הזאת שאין זוכין אליה כי אם בשאינו מקבל כלל כנ"ל, שעל ידי זה נמתק הכל כנ"ל:

יא וזה בחינת מצות מילה, כי איתא במדרש (בראשית פ'ק יא) שהמינין שאלו, מהוה לא נברא האדם מהול? והשיבו שם, כי הכל צריך תקון. התורמוסין צריך תקון, החטין צריכין תקון וכו', הינו כנ"ל, כי בהכרח שהאדם יהיה נברא עם ערלה ואנחנו בעולם הזה נתקן עצמנו על ידי מצות מילה, כי האדם בעת שהוא יוצא לעולם עדין אין לו שום זכות שיצא לעולם ואזי הוא בבחינת תחלת הבריאה שנברא העולם בחסדו במתנת חנם כנ"ל ואזי הוא בבחינת מקבל כנ"ל. שמשם אחיזת העצבות והדין כנ"ל, שמשם אחיזת הערלה שהוא בחינת הקלפה הקודמת לפירי שהוא בחינת פנים הברית, כי ערלה הוא פנים הברית, שהוא בחינת עצבות, שהוא עקר פנים הברית. כמוכא בדברי רבנו זכרוננו לברכה בכמה מקומות שתקון הברית הוא בחינת שמחה. ופנים הברית הוא עצבות.

ועל כן עקר אחיזת הערלה, שהוא פנים הברית, הוא מבחינת עצבות הנאחזו בבחינת מקבל כנ"ל. ומחמת שהאדם בתחלת יצירתו הוא בבחינת מקבל, כי אין לו שום זכות עדין, רק הוא נברא ויוצא לעולם בחסדו לבר במתנת חנם כמו בתחלת הבריאה, ועל כן בהכרח שיצא לעולם עם הערלה ואנחנו בזה העולם צריכין לתקן אותו, ועל ידי שאנחנו מלין

עצמנו, כי אנו בורתין את הערלה דחפאי על ברית, שזה עקר תקון האדם, כי מקדם לזה לא היה בגדר אדם כלל, כי עקר צלם דמות אדם הוא בן ישראל המהול. נמצא, שעל ידי מצות מילה אנו בעצמנו מתקנין עצמנו, ועל ידי זה בעצמו מכניעין ומבטלין הערלה בשרשה, כי עקר אחיזתה מבחינת עצבות שהוא בחינת מקבל, שזה נמשך מחמת שהאדם נברא על ידי ה' יתברך בעצמו, אבל עכשו כאלו אנחנו בעצמנו עשינו את האדם הזה על ידי שאנו מלין אותו, שעל ידי זה נעשה אדם וכשנעשה האדם על ידינו נתבטל בחינת מקבל ונתבטל העצבות, ועל ידי זה נתבטל הערלה בשרשה כנ"ל ואזי נתגלה הברית שהוא צדיק יסוד עולם, שהוא בחינת משפיע, בחינת צדיק חונן ונותן הפך בחינת מקבל, כי עד עכשו היתה הערלה חופה על הברית שאחיותה מבחינת עצבות, בחינת מקבל ועל כן לא נתגלה הארת הצדיק יסוד עולם שהוא בחינת משפיע, אבל עכשו על ידי שאנו בעצמנו זכינו לתקן את היגד הזה ולעשותו בריה חדשה על ידי מצות מילה והתינוק בעצמו סבל צער גדול של המילה בשביל שיזכה לפנים בגדר ישראל, על כן נחשב כאלו עשה את עצמו ועל כן עכשו יצא מבחינת מקבל, ועל ידי זה נתבטל הערלה בשרשה שאחיותה מבחינת מקבל כנ"ל. ועל כן עכשו נתגלה הברית שהוא בחינת הארת צדיק יסוד עולם, שהוא בחינת משפיע הפך בחינת מקבל כנ"ל:

יב ועל כן מצות מילה היא מצוה שקבלו ישראל בשמחה ועדין עושין אותה בשמחה, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כי עקר בחינת מצוה זו הוא בחינת שמחה שהוא תקון הברית, שהוא בחינת צדיק, בחינת משפיע הפך בחינת מקבל, שהוא בחינת עצבות, שהוא בחינת הערלה שכורתין אותה ונתגלה

נתגלה הארת הצדיק שהוא בחינת משפיע כנ"ל: ועל כן נקרא פריעה לשון פריעה ושלום, בחינת פריעת בעל חוב, כי על ידי כל המצוות שעושים, פורעין ומשלמין לה' יתברך את חוב ההלוואה שתיבין לו מתחלת הבריאה כנ"ל בתחלת הענין עין לעיל, אבל אי אפשר לפרע ולשלם לה' יתברך את החוב כי אם על ידי הצדיק שעושה המצוה בשמחה מהמצוה בעצמה שעל ידי זה דיקא עולה כל העולם וחוזר לשרשו וכו' כנ"ל. נמצא, שדיקא על ידי בחינת מצות פריעה, שהוא בחינת הצדיק הנ"ל שמכניע הקלפה השניה כנ"ל. על ידי שאינו רוצה לקבל שום עולם הפא, על ידי זה דיקא פורעין ומשלמין לה' יתברך כל חוב הבריאה כנ"ל. ועל כן נקרא פריעה בחינת פריעת בעל חוב וכו' וכנ"ל:

יד וזה בחינת בוס יין שמביאין לברך אחר המילה, זה בחינת יין המשמח שזוכין על ידי מצות מילה שהוא בחינת שמחה כנ"ל, כי שמחה של עתיד מכנה בשם יין המשמח, בחינת יין המשמר לעתיד, כמו שכתוב (שיר השירים א), "נגילה ונשמחה בך נזכירה דדיך מיין" כנ"ל:

טו וזה בחינת השם שנותנין לתינוק אחר המילה שהיא בחינת שמחה כנ"ל, כי עקר האדם נברא בשביל שיוכה על ידי מעשיו הטובים לכלל אחר הבריאה בקדם הבריאה, לבטל העצבות והדין מן העולם, לבטל בחינת ויתעצב אל לבו הנאמר בשאין העולם מתנהג בשורה, חס ושלום, רק שיתקיים ישמח ה' במעשיו ישמח ישראל בעשיו, כי אי אפשר שיכלל אחר הבריאה בקדם הבריאה, הינו שיחזר העולם לשרשו. כי אם על ידי השמחה האמתית מהמצוה בעצמה שהיא אחדותו, כי אין עצבות לפני המקום, ועל כן כל זמן שהעולם הוא בבחינת מקבל ויש בו איזה אחיזה

הברית, שהוא בחינת צדיק משפיע, שהוא בחינת שמחה, בחינת אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה וכנ"ל:

יג וזה בחינת מילה ופריעה ומל ולא פרע כאלו לא מל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כי עור הערלה ועור הפריעה החופים על הברית קדש הם בחינת שני קלפות החופין על הצדיק שכל אדם צריך להתניע לחתכם ולשפרם ולבטלם, כי עור הערלה הוא בחינת רע גמור פידוע זה בחינת הקלפה הגמורה שמסית את האדם מדרכי ה' יתברך ורוצה למנעו מדרך החיים לגמרי ולבטלו ממצוותיו יתברך לגמרי, חס ושלום, וזה בודאי צריכין להכניע ולשפר, אבל אפלו בשזוכין לחתך ולשפר הקלפה הזאת וזוכין לעבודת ה' יתברך ולעשות מצוותיו יתברך לסור מרע ולעשות הטוב, אף על פי כן עדין צריכין לשפר הקלפה הדקה שהוא בחינת נגה, שהיא בחינת עור הפריעה שאחיותה נשתלשל ממי שלא זכה לזבד עצמו לגמרי ורוצה עדין שכר עולם הפא בשביל מצוותיו שהוא מקבל עדין, שמשם אחיות העצבות והדין, שמשם נשתלשל אחיות הקלפות כנ"ל.

אבל מחמת שזה הצדיק אינו מקבל גמור, כי אף על פי כן זכה להשתפר שכר משלם בשכר מצוותיו רק שיש בו אחיזה דקה מבחינת מקבל בחינת עצבות, על כן נשתלשל על ידי זה קלפה דקה, שהוא בחינת קלפת הפריעה, שצריכין לקרעה, ולגרשה כדי לגלות הארת הצדיק יסוד עולם שהוא בחינת משפיע, כי אי אפשר שיתגלה הארת הצדיק בחינת משפיע כי אם בשמזככין עצמו עד שאין בו שום אחיות מקבל כלל, דהינו בשמבטל שתי הקלפות הנ"ל שמבטל גם אחיות הקלפה הדקה השניה, דהינו שאינו רוצה לקבל אפלו שכר עולם הפא בשביל מצוותיו וכו' כנ"ל, שעל ידי זה דיקא

מבחינת עצבות אינו יכול לכלל בה' יתברך, כבכול, כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק, כי שם אין שום עצבות כלל רק עז וחדוה במקומו, וכל זמן שיש אחיזה להעולם מבחינת עצבות אי אפשר לכלל שם בשרשו, כי שם רק שמחה וחדוה ואין שום עצבות לפני המקום כנ"ל.

ובלליות העולם הוא בחינת שם ה', כי כל העולמות כלם הם בחינת התגלות מלכותו ואלקותו יתברך, כי אין ה' יתברך נודע כי אם מצד פעולותיו שעל ידי זה לבד אנו יודעין ממנו יתברך, שזהו בחינת שם ה' שהוא בחינת התגלות מלכותו ואלקותו יתברך בידוע כל זה. וכשהעולם ומלאו נכלל בה' יתברך על ידי השמחה של מצוה כנ"ל אזי נתקנים ה' אחד ושמו אחד כמו שיהיה לעתיד, כמו שכתוב, "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". הינו שהשם נכלל בו יתברך שאחר הבריאה נכלל בקדם הבריאה והכל על ידי השמחה הנ"ל כנ"ל.

וזה שכתב רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר (בשיחות הר"נ) שעל ידי העצבות אין האדם יודע משמו ועל ידי זה האדם שוכח שמו לאחר מיתתו והכל על ידי העצבות, כי האדם צריך לזכר את שמו לאחר מיתתו, כי בשביל זה נברא האדם לכלל זכור ושומר יחד, אספקלריא שאינה מאירה באספקלריא המאירה שהוא בחינת ה' אחד ושמו אחד, הינו שיהיה נכלל כל העולם, שהוא בחינת שם, בחינת אספקלריא שאינה מאירה, בחינת שמור, בחינת מקבל שיש בו אחיזת העצבות, לזכות על ידי מעשיו הטובים בשמחה מהמצוה בעצמה, עד שיבטל כל בחינות המקבל והעצבות מן העולם עד שיהיה אור הלכנה באור החמה, שיקנים מקרא שכתוב, "את שני המארת הגדלים". שיהיה אחר הבריאה נכלל

בקדם הבריאה, כי הצדיק האמת על ידי מעשיו הטובים זוכה עד שכל העולמות אינם נקראים בשם מקבלים כלל, כי הכל נברא בשבילו וכלם כלולים בו שהוא משפיע בחינת צדיק חונן ונותן כנ"ל. ואזי נתברר ונמתק בחינת אספקלריא המאירה, כי נכלל אחר הבריאה בקדם הבריאה. וזה בחינת זכירת השם לאחר מיתתו, כי צריכין שיהיה השם נכלל בבחינת זכור שהוא בחינת משפיע סטרא דדכורא, וזה על ידי שזוכר את שמו שנכלל השם בחינת כלליות העולמות, בבחינת זכרון, שהוא סטרא דדכורא, בחינת משפיע שזה זוכין על ידי השמחה כנ"ל שבשביל זה נברא כנ"ל, כי זה בחינת כלליות כל העולמות שהם בחינת שם ה' בשרשו, בחינת ה' אחד ושמו אחד כנ"ל. ועל בן מי שיש לו עצבות, דהינו שאין זוכה לשמחה ואין זוכה לכלל את השם בשרשו, דהינו להעלות הבריאה לשרשו וכנ"ל ועל בן שוכח את שמו, חס ושלום, כי מאחר שיש לו עצבות שהוא בחינת מקבל על בן נפגם הזכרון שהוא סטרא דדכורא, בחינת זכור כידוע ואינו זוכה לכלל את השם בבחינת זכרון, כי אינו זוכה לכלל אחר הבריאה בשרשו בבחינת משפיע מאחר שאין לו שמחה וכנ"ל:

ועל בן אחר המילה שהוא בחינת שמחה נותנין השם לתינוק כדי שיהיה נכלל השם בשרשו, כדי שיוזכה לזכור את השם שיהיה נכלל השם בחינת כלליות העולמות בשרשו, בבחינת צדיק בחינת משפיע, בחינת שמחה, שזהו בחינת ה' אחד ושמו אחד כנ"ל:

טז וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה לענין שבת, לזו עלי ואני פורע, כי שבת הוא בחינת מצוה בשמחה מהמצוה בעצמה שהעולם הבא שלו בהמצוה בעצמה, כי שבת בעצמו הוא מעין עולם הבא, כי שבת הוא יום שמחה וחדוה בכל העולמות, וכמבאר במאמר

ה' אחד ושמו אחד כנ"ל שזוכין על ידי השמחה הנ"ל, שהוא שמחה של שבת כנ"ל, ועל בן אומרים בקבלת שבת והא אוקימנא דה' אחד ושמו אחד, כי עקר השלמות לכלל שתי הבחינות ביחד אספקלריא המאירה ואספקלריא שאינה מאירה שהוא בחינת כלליות אחר הבריאה בקדם הבריאה, שזהו בחינת ה' אחד ושמו אחד, הינו שצריכין להתנגע ולטרח עד שיופכה להגיע לבחינת הנ"ל שיעשה המצוות בשמחה מהמצוה בעצמה וכו' וכנ"ל, ואז נכלל כל העולם בשרשו כנ"ל.

נמצא, שכלליות העולמות שהם בבחינת מקבל כנגד ה' יתברך, כי כלם נבראו על ידו ומקבלים חיות ממנו יתברך בכל עת ורגע, ומחמת שהם מקבלים נאחזו בהם איזה בחינת עצבות שהוא בחינת דין כנ"ל, אבל הצדיק על ידי עבודתו השלמה בשמחה אמתיית הנ"ל שבשביל זה נברא כל העולם כנ"ל, הוא מעלה את העולם לשרשו, כי עכשו אין העולם בכלל מקבל ממנו יתברך כלל, כי הכל נכלל בהצדיק מושל שהוא בחינת משפיע. נמצא, שבחינת מקבל בחינת אספקלריא שאינה מאירה, שהוא כלליות העולמות, נכלל בבחינת צדיק, בחינת משפיע, בחינת אספקלריא המאירה, שזהו בחינת את שני המארת הגדלים. ועל בן כל הנביאים אף על פי שנבואתם היתה באספקלריא שאינה מאירה, ועל בן אין נביא רשאי לחדש דבר ואין אנו יכולים לעשות שום מצוה והנהגה על ידם כנ"ל. אף על פי בן אנו צריכין נבואתם האמתיית, כי כל עקר נבואתם הוא רק לקיים ולחזק ולגרוז ולהוכיח את ישראל שיקימו תורת משה רבנו, עליו השלום, וכמו שסים מלאכי, שהוא סוף כל הנביאים, זכרו תורת משה וכו'". כי זה עקר כל נבואת הנביאים להוכיח את ישראל שיקימו תורת משה וכו' כל נבואתם נחשב בחינת

הנ"ל על מאמר רבותינו זכרונם לברכה, זכור את יום השבת: זכרוהו מאחד בשבת וכו', שהוא בחינת מצוה בשמחה מהמצוה בעצמה. נמצא, ששבת הוא בחינת מצוה בשמחה הנ"ל בחינת אספקלריא המאירה ועל בן בשבת עולין כל העולמות לשרשן בידוע, כי עקר עלית העולמות לשרשן הוא על ידי שמחת המצוה מהמצוה בעצמה כנ"ל שעל ידי זה מסלקין ומשלימין כל החובות לה' יתברך כנ"ל, ואזי מוציאים את העולם מבחינת לווה ומקבל וכו' כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על שבת, לוו עלי ואני פורע. כי על ידי קדשת שבת, כפיכול, נעשה ה' יתברך בבחינת לווה, כי על ידי זה הצדיק הנ"ל שאינו רוצה שום עולם הבא רק יש לו שמחה שלמה מהמצוה בעצמה לא די שאינו נקרא בשם לווה ומקבל כלל, אף גם להפך הוא זוכה להיות נקרא בשם מלוה, כאלו הוא מלוה ומשפיע לה' יתברך בבחינת מלוה ה' חונן דל, כי זה הצדיק הוא חונן דל שעושה חסד וחנינה עם כל העולם שהיה נקרא עני ודל עד הנה בבחינת מקבל, ועל ידי הצדיק הנה נתתקן העולם כנ"ל, והוא נחשב כאלו מלוה ומשפיע לה' יתברך, כי הצדיק מושל בו יתברך, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בבחינת צדיק מושל ביראת אלקים. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה, מי מושל בי? צדיק, כי הוא נקרא מושל ומלוה ומשפיע לה' יתברך, כפיכול, ועל בן נאמר בשבת שהוא בחינת צדיק הנ"ל, בחינת ברית עולם ביני ובין בני ישראל וכו', נאמר בו, לוו עלי ואני פורע. כי על ידי שבת, שהוא בחינת מצוה בשמחה הנ"ל, על ידי זה נעשה הקדוש ברוך הוא בבחינת לווה כנ"ל:

זו על בן על ידי השמחה של שבת עולין כל העולמות לשרשן ונכלל זכור ושמור יחד בחינת זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, שזהו בחינת

אספקלריא המאירה, כי כלם מקשרים עצמן למשה שהוא רבן של כל הנביאים וכלם כלולים בו ומקבלים ממנו, כי כל הנביאים עמדו על הר סיני, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. והתקשרות וכלליות כל הנביאים במשה רבנו זה בחינת כלליות אספקלריא שאינה מאירה באספקלריא מאירה, שזהו בחינת כלליות העולמות בשרשן שעל ידי זה נתתקן הכל כנ"ל ועל בן כל הנביאים והצדיקים תקנו את העולם והשלימו את העולם מן החסרונות. והכל בכח וזכות והתקשרות הצדיקים האמתיים הגדולים שהם בחינת משה, בחינת אספקלריא המאירה וכנ"ל:

יח ועל בן מל ולא פרע באלו לא מל, כי כל זמן שנשאר עדין קלפה דקה הזאת של הפריעה שאחיותה מבחינה שניה הנ"ל שרוצה לקבל עולם הבא בשכרו אף על פי שכבר חתם את הערלה עדין יכולה להתאחו, חס ושלו, כי עקר אחיות הערלה והקלפות הוא מבחינה זו. מבחינת מקבל כנ"ל. ואי אפשר לתקן העולם ולהכניע הקלפות לגמרי כי אם על ידי הצדיק הזה שהוא בחינת משה, בחינת אספקלריא המאירה שאינו רוצה שום עולם הבא שעל ידו דיקא נכנעין ונתבטלין כל הקלפות שזהו בחינת פריעה וכו' כנ"ל, שעל ידי זה דיקא נתגלה הברית בחינת צדיק יסוד עולם, בחינת משפיע כנ"ל. ועל בן הכל צריכין להתקשר עצמן להצדיקים האמתיים הגדולים במעלה שהם בבחינת משה אספקלריא המאירה. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, שבכל דור יש צדיקים המסתכלים באספקלריא המאירה, כי רק על ידי צדיקים אלו יכולין לבטל כל הקלפות ולהמתיק כל הדינים ולהשלים כל החסרונות ולעבד את ה' באמת בשמחה אמיתית, אמן ואמן:

יט וזה שכתב רבנו זכרוננו לברכה בספר הא"ב החדש (אות מוהל סימן ואו) שטוב לעשות חסד קדם שנותן השם לתינוק, כדי שיתקום השם וכו', עין שם. כי צריך לעשות אז חסד כדי שיהיה בבחינת צדיק העושה צדקה וחסד שעל ידי זה נקרא האדם צדיק בחינת צדיק חונן ונותן כנ"ל שהוא בחינת משפיע כדי שיהיה נכלל השם בחינת כלליות העולמות בסטרא דדכורא, בבחינת חסד, בחינת משפיע הפך, בחינת מקבל, ששם נאחו הדין, חס ושלו, כי עקר להמתיק השם שהוא בחינת מלכות, בחינת מקבל בידוע, כי לית ליה מנרמיה כלום, להמתיקה שתיקה בבחינת חסד, בחינת משפיע שיהיה אור הלבנה כאור החמה, שזה בחינת זכירת השם, בחינת ה' אחד ושמו אחד, כי באמת בלא חד וכנ"ל:

כ וזה שכתוב בירמיה (לא) בהנחמות שהתנבא על ימות המשיח שיבוא במהרה בימינו, עד מתי תתחמקין הבת השובבה, כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר. ופרש רש"י, שהנקבה תסובב להיות גבר, הינו כנסת ישראל בבחינת גבר שירש הכל וכו', עין שם, הינו כנ"ל שעקר כל הצרות והגזרות שסבלו ישראל כל ימות הגלות הכל נמשך משרש הדין של תחלת הבריאה מבחינת עצבות, בחינת ויתעצב אל לבו, שנמשך מחמת שהעולם הוא בבחינת מקבל כשאינו זוכין לעשות רצונו של מקום בשלמות בשמחה מהמצוה בעצמה וכנ"ל. אבל לעתיד בימות המשיח אזי יתגדל השמחה מאד מאד כמו שכתוב בכל הפסוקים המדברים מגאלה האחרונה שמפליגים מאד בעצם רבוי השמחה הגדולה שיהיה אז, כמו שכתוב, "והפכתי אבלם לששון וכו'". "ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה". "כי בשמחה תצאו וכו'". וכיוצא בזה הרבה, הינו שנוכח אז לשמחה הנ"ל לשמח בו יתברך, כמו שכתוב,

"נגילה ונשמחה בך". בחינת ישמח ישראל בעשיו, הינו שנגיל ונשיש מהמצוה בעצמה שהוא אחדותו יתברך, שזהו תכלית השמחה כנ"ל, ועל ידי זה נתתקן כל העולם, כי יוצא מבחינת מקבל לבחינת משפיע, לבחינת צדיק מושל כנ"ל. וזהו, "כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר", הינו שפנסת ישראל שהם בחינת שם ה' שבהם כלולים כל העולמות כלם מראש ועד סוף שהיה עד עכשו בבחינת נקבה, בחינת מקבל שמשם היה אחיזת כל הדינים וכו' כנ"ל, עכשו נקבה תסובב להיות גבר בחינת סטרא דדכורא שהוא משפיע בחינת צדיק מושל על ידי עצם השמחה במצוותיו וכנ"ל, שעל ידי זה נמתק ונתתקן הכל כנ"ל:

כא וזה שכתוב בכתבי האריו"ל שלעתיד לבוא יתקיים אשת חיל עמרת בעלה הינו כנ"ל שמלכות בחינת שם בחינת פנסת ישראל בחינת כלליות העולמות יהיה כביכול, למעלה בבחינת משפיע בבחינת צדיק מושל בבחינת אתלבשת במאני דכורא וכו' כביכול, כאלו ה' יתברך מקבל מאתנו על ידי עשית מצוותינו בשמחה שאין רוצים שום עולם הבא שזהו בחינת איזהו חסיד המתחסד עם קונו וכנ"ל:

שיד לעיל:

כב וזהו בחינת מצות הלואת חן וגמילות חסד כמו שכתוב, "אם כסף תלוה את עמי" ואמרו רבותינו זכרונם לברכה שהוא חובה. כי אנו צריכין להתנדב במדותיו וכמו שה' יתברך היה מקיים עולמו בחסד בתורת הלואה מיום הבריאה עד מתן תורה שכל העולמות היו מתקיימין רק בתורת הלואה וחסד וכנ"ל וגם אחר מתן תורה בכל עת שעוברין רצונו חס ושלו, היה ראוי שיחזור העולם לתהו ובהו כי אין קיום להעולם בלא התורה ואז העולם ובפרט האדם החוטא מתקיים רק בחסדו בבחינת הלואה שה' יתברך מרחיב לו זמן עד

שישוב וישלם ויסלק לו מה שנתחייב חובות הרבה על ידי עוונותיו שזהו בחינת ארץ אפים בחינת ארפא אתיחייב ליה שהוא בחינת הרחבת הזמן שה' יתברך גומל חסד עם האדם וממתין ומרחיב לו זמן אחר זמן זמן ומנים טובא עד שישוב שאז יסלק הכל כי על ידי זה נקרא תשובה "זרקא" על שם דאזדריקת לאתר דאתנטיילת מתמן שפחזיר ומשיב הדבר למקום שנטל משם כמו שכתב רבנו זכרנו לברכה במקום אחר (סימן לה). נמצא שה' יתברך מקיים מצות גמילות חסד והלואת חן הרבה מאד בכל עת ושעה, כמו בן אנו חייבים להתנדב במדותיו ולרחם על העניים ולהלוות להם ולבלי להיות לו בנושה כמו שכתוב במקרא הנ"ל, כמו שה' יתברך אינו נוגש אותנו ומאריך לנו עד שנסלק לו מעט מעט עד שנוכה לסלק הכל, אמן:

כג וזה בחינת אם הבנים שמחה הללויה (תהלים קיג קיד) בצאת ישראל ממצרים וכו' היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו וכו' שעל ידי השמחה של פנסת ישראל שנקראת אם הבנים שהיה להם בשעת יציאת מצרים וקבלת התורה שאז גדלה השמחה מאד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת דף פח), ושמחת עולם על ראשם, שזהו נאמר על הכתרים של נעשה ונשמע שאמרו בשעת קבלת התורה ועל ידי השמחה זכו לבחינת צדיק מושל, בחינת ישראל ממשלותיו, כי על ידי גדל השמחה זוכין לבחינת צדיק מושל בחינת ישראל ממשלותיו שישאל מושלין בו יתברך, כביכול כי הוא גוזר גזרה והם מבטלין, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. והכל על ידי השמחה של מצוה וכנ"ל. וזה שפסים, "הים ראה ויגם וכו'", הינו לזכות לשמחה של מצוה הנ"ל שהוא בחינת שמחה של קבלת התורה לזה זוכין על ידי בחינת קריעת ים סוף שהוא

בְּחִינַת תְּפִלָּה בְּבַח, שֶׁהוּא בְּחִינַת רְעָמִים, בְּחִינַת יָרֵעַם הַיּוֹם וּמְלֹאוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָהּ בַּמָּאֵר הַנַּ"ל בְּאֵר הַיֵּטֵב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב עַל פְּסוּק, "וַיָּשָׁב הַיּוֹם לְפָנֹת בְּקָר

לְאִיתָנוּ", שֶׁהוּא בְּחִינַת רְעָמִים הַנַּ"ל, שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לְשִׁמְחָה הַנַּ"ל, שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לְבְּחִינַת צְדִיק מוֹשֵׁל יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלָּתָיו כַּנַּ"ל:

ה

בַּחֲצוּצוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לְפָנַי וְכוּ': (תהלים צח ו)

א כִּי צְרִיךְ כָּל אָדָם לֹמַר: כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בְּשִׁבְלִי.

[א] תורה ה – "בחצוצרות". רבנו לימד תורה זו בראש-השנה ה'תקס"ג, זמן קצר לאחר שעבר להתגורר בעיירה ברסלב. ביום ראשון, שבוע קודם לכן, פגש את רבנו לראשונה מי שהיה עתיד להיות תלמידו הקרוב ביותר – ר' נתן. התורה היא "לשון רבנו ז"ל" (ראה בסוף הערה א לתורה ב, שם הוסבר מונח זה). מעדותו של רבנו בעצמו יודעים אנו שבתורה זו מקופלים סודות כוונת התפילין (ראה ליקוטי-מוהר"ן ח"א לח: בסופה, בהערה). ואכן, ר' נתן כתב לאחר מכן הסבר משלו לעניין התפילין, המתבסס על תורה זו (ראה ליקוטי-הלכות אורח-חיים, תפילין ד). רעיונותיה העיקריים של התורה הם: המתקת גזירות; קיום מצוות בשמחה ושכרן של המצוות; תפילה מעומק הלב; טיהור המחשבה מהרהורים לא רצויים; ומחלוקות בין צדיקים. ר' נתן אמר פעם שההשראה וההדרכה שהוא זכה לה מתורה זו, התורה המלאה הראשונה שהוא שמע מרבי נחמן, סייעה לו לאורך כל חייו.

בתקופה שבה נאמרה תורה זו הוכבד עולן של הגזרות כנגד היהודים תחת שלטון הצאר. "הוועדה לשיפור מצב היהודים" של הצאר דנה אז בהטלת כמה צווים חדשים. צווים אלה נועדו להוביל לכפיית חינוך חילוני, לגזירת הקנטוניסטים (חטיפת ילדים יהודים לשירות צבאי), ולהקמת תחום מושב יהודי בסופו של דבר. בשנת ה'תקס"ב התכנסו מנהיגי היהודים כדי לטכס עצה כיצד למנוע גזירות נוראות אלה. אולם מאמצייהם נתקלו בהתנגדות רבה, במיוחד בשל התמיכה שזכתה לה הממשלה הרוסית מצד תנועת ההשכלה המתפתחת.

ר' נחמן מטשערין כותב: שמעתי מאבי (ר' צבי אריה, בנו של הרב ר' אהרון מברסלב) שרבי נחמן רמו שהגזירה כבר נגזרה במרום. למרות זאת, רבי נחמן עמל קשה במשך השנה כולה כדי להמתיק, ולו במשהו, גזירות אלה. (כמה מתורותיו האחרות של רבי נחמן, אשר נאמרו בתקס"ג, עסקו גם הן בעניין המתקת הגזירות. למשל: ליקוטי מוהר"ן ח"א, י; ח"א, מט). כמה מהחסידים האחרים זוכרים את רבנו מעיר: "אם הצדיקים היו שלמים בדעתם עמי, הייתי מבטל לגמרי את הגזירות. אולם דחיתי אותן לעשרים וכמה שנים", וכך אכן קרה בפועל.

רבנו העתיר הרבה בתפילותיו על הגזירות הללו. רק בתקע"ז, עשרים וחמש שנים לאחר שאמר רבנו תורה זו, חידשה ממשלת הצאר, תחת שלטונו של הצאר ניקולאי הראשון ("צאר הברזל"), את העניין, והרשויות החלו לכפות על היהודים סדרה של רפורמות חברתיות וחינוכיות. הקנטוניסטים חטפו ילדים יהודים בני שתים-עשרה (ואפילו צעירים מכך), הכריחו אותם לאכול מזון לא כשר והטבילו אותם לנצרות, ובגיל שמונה-עשרה גייסו אותם לצבא הצאר לשירות של עשרים-וחמש שנה! בנוסף, בעצה אחת עם אנשי ההשכלה, הצליחה ממשלת רוסיה להחדיר חינוך זר לנוער היהודי, ובכך לעקור את כל פלחי האוכלוסיה היהודית משורשיהם (ראה באש ובמים, פרק לב). כדי להמתיק גזירות אלה

נִמְצָא בְּשֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁבְלִי, צָרִיךְ אֲנִי לְרֵאוֹת וּלְעֵיַן בְּכָל
עֵת בְּתַקּוֹן הָעוֹלָם. וּלְמַלְאוֹת הַסְּרוֹן הָעוֹלָם, וּלְהַתְפַּלֵּל

אמר רבנו תורה זו, "בחצוצרות", הרומזת לרפורמות אלה (חיי מוהר"ן א; פרפראות לחכמה; שיה שרפי קודש תקח, א-לא).

כמעט לכל תורותיו של רבנו אופיינית התייחסותן לכללי כמו גם לפרטי, לציבורי כמו גם לאישי. לפיכך, לצד הגזירות, הנושא שבו פותחת תורה זו, דן רבנו גם בצורך להשתחרר ממשכבות לא-רצויות המחמיצות את בינתו של אדם כמו חמץ (סעיף ד). אמנם זוהי רמיזה ברורה לעבר מאמצי ההשכלה להחדיר אידיאולוגיות ותורות זרות לראשיהם וללבותיהם של היהודים, אך הדבר קשור גם ליכולתו של האדם הפרטי לרכז את מחשבותיו והרגשותיו בשעת התפילה. בה-בעת, נשאה התורה בחובה משמעות מיוחדת לתלמידו החדש של רבנו, ר' נתן. במשך זמן רב הוא התקשה להתמיד בריכוז בשעת התפילה, וביקש את הדרכתו של רבנו בעניין זה.

הריכוז בתפילה לא היה העניין היחיד שהעסיק את ר' נתן באותה שעה, שרבי נחמן כיוון אליו את דבריו. ר' נתן היה במקורו ממשפחת 'מתנגדים'. חמיו, הרב דוד צבי אורבך, שהיה מפורסם ביראתו והיווה סמכות הלכתית מקובלת בקרב בני מחוז פודוליה, היה גם מתנגד חריף לחסידות. לא מעט אי-שקט, אם-כן, ליווה את בחירתו של ר' נתן בדרך החסידית, אי-שם בסביבות ה'תקנ"ו, בגיל שש-עשרה. כעת, כששנים לאחר מכן, עדיין היה ר' נתן רגיש לביקורת שהוטחה כנגד הדרך שייסד הבעש"ט. אך ר' נתן לא סבל רק מכך שההתנגדות לבעש"ט לא שככה; לעיניו נגלה מה שנראה כמאבק פנימי תמידי בין הצדיקים עצמם. באותה עת ממש שימש מעברו של רבי נחמן לברסלב כתוספת שמן למדורת מחלוקתו של הסבא משפולי כנגד רבנו. ר' נתן התקשה להבין כיצד יכולים צדיקים כאלה, שכל חייהם מוקדשים לעבודת ה', להיות מעורבים בפולמוס ובמאבק שכזה. רבי נחמן מתייחס גם לכך במהלך התורה (סעיף ד), ומייעץ לר' נתן לא לשית לבו למחלוקות שבין הצדיקים, משום שמעורבים בהן עניינים שהם מעל להשגתם של רוב בני-האדם.

בְּחִצּוֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לְפָנַי וְכו':

א כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לֹאמֹר: כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בְּשִׁבְלִי.

[ב] הגמרא מלמדת (סנהדרין לז, א) שבעת הבריאה, הכול – כל הדגים, העופות, החיות וכו' – כולם נוצרו כזכר ונקבה. יוצא הדופן היחידי היה אדם הראשון. הוא נברא לבדו, ומצא לעצמו יצר הבורא את האישה, חוה. מדוע? חז"ל מבארים שהדבר נעשה כך כדי ללמדנו שכל איש או אישה הוא עולם שלם בפני עצמו. כל אדם צריך לומר, אם-כן, "בשבילי נברא העולם". בנוסף מלמדתנו יחידיותו של האדם שהוא נולד עם היכולת המולדת לבחור בין טוב לרע; המידה שבה אנו מושפעים על-ידי תכונות מולדות מראש אינה שוללת בשום אופן את בחירתנו החופשית (עיין מהרש"א על אתר, ד"ה לפיכך). וראה בהערה הבאה.

בְּעִבּוּרָם.

וְעֵינֵי הַתְּפִלָּה הֵן בְּשְׁנֵי פָּנִים. הֵינּוּ קִדְּם גְּזֵר דִּין מִתְּפַלְּלִין כְּסֹדֵר הַתְּפִלָּה, וְאֵין צְרִיף לְהַלְבִּישׁ הַתְּפִלָּה, אֲבָל לְאַחַר גְּזֵר דִּין צְרִיף לְהַלְבִּישׁ הַתְּפִלָּה, כְּדִי שְׁלֹא יִבְיֵנו הַמְּלָאכִים הָעוֹמְדִים לְשִׁמְאֵל, וְלֹא יִקְטָרְגוּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּגִזְרַת עֵירִין

נִמְצָא כְּשֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּשַׁבִּילִי, צְרִיף אָנִי לְרֵאוֹת וּלְעֵינֵי בְּכָל עֵת בְּתַקּוֹן הָעוֹלָם. וּלְמִלְאוֹת חֶסְרוֹן הָעוֹלָם, וּלְהַתְּפַלֵּל בְּעִבּוּרָם.

[ג] רבי נחמן מוסיף כאן ממד עומק לביטוי "בשבילי נברא העולם". אם הבריאה היא בשבילי, זוהי, אם-כן, אחריותי. הדאגה לכך שהעולם יהיה מקום טוב יותר היא בעיקר דאגתי שלי. ועם זאת, כיוון שהעולם נמצא באחריותי שלי, עליו להתרחק מכל רוע – בין במחשבה, בין בדיבור ובין במעשה. זאת משום שכל מעשה רע מביא בעקבותיו נזק, נזק שמתפקידי למנעו (מי הנחל; ראה גם רש"י על אתר ד"ה בשבילי).

וְעֵינֵי הַתְּפִלָּה הֵן בְּשְׁנֵי פָּנִים.

[ד] רבנו יבאר כעת שהכלי העיקרי שבאמצעותו יכול אדם לתקן את העולם הוא התפילה, כשיראת-ה' מצורפת לה. ר' נתן כותב שללא יראת-ה' העולם איננו שלם, כפי שמוכן מהפסוק (תהלים לד'): "כי אין מחסור ליראיו". מכאן שיראת-ה' היא אשר עושה את העולם למקום טוב יותר לחיות בו (ליקוטי הלכות הרשאה ג: כ).

וְעֵינֵי הַתְּפִלָּה הֵן בְּשְׁנֵי פָּנִים. הֵינּוּ קִדְּם גְּזֵר דִּין מִתְּפַלְּלִין כְּסֹדֵר הַתְּפִלָּה, וְאֵין צְרִיף לְהַלְבִּישׁ הַתְּפִלָּה,

[ה] מטרתה של בריאת העולם היא שהאנושות תעבוד את ה'. לשם מטרה זו הכין ה' את צרכיו של האדם, והעניק לו את דרך התפילה, שבאמצעותה יוכל האדם לבקש על כל צרכיו, ולהתקשר בכך ישירות לה' (ראה רש"י, בראשית ב:ה). כך היו אמורים להיות פני הדברים כל עוד נותרה דרך זו פתוחה. אולם, ככל שהלך והתגלה טבעו של המין האנושי, גרם החטא והרשע לצינור התפילה להיות סתום ולא ידוע; כמו שאירע בשעת גזירת המבול (ראה להלן, סעיף ב), ושוב כאשר נגזר על בית-המקדש להיחרב. ביחס לגזירה אחרונה זו מציינים הכתובים (איכה ג:ח): "גם כי אזעק ואשוע – שְׁתֵּם תִּפְלְתִי". מכאן למדים אנו שישנו הבדל בין קודם הגזירה ולאחר הגזירה. קודם לגזירה נתיב התפילה פתוח והאדם יכול להתפלל כדרכו, "כסדר התפילה".

אֲבָל לְאַחַר גְּזֵר דִּין צְרִיף לְהַלְבִּישׁ הַתְּפִלָּה, כְּדִי שְׁלֹא יִבְיֵנו הַמְּלָאכִים הָעוֹמְדִים לְשִׁמְאֵל, וְלֹא יִקְטָרְגוּ.

[ו] הנביא מיִּכְיָהוּ אומר (מלכים א' כב:ט): "ראיתי את ה' ישב על כסאו וכל צבא השמים עמד

פִּתְגָּמִין, הִינּוּ לְאַחַר גְּזֵר דִּין, אֲזִי בְּמֵאֵמֶר קִדְיִשִׁין שְׁאַלְתִּין, אֲזִי הַצְּדִיקִים מְלַבִּישִׁים שְׁאַלְתֶּם בְּמֵאֵמֶר.

עליו מימינו ומשמאלו. רש"י מעיר: "וכי יש שמאל למעלה?... אלא אלו מימינים ואלו משמאילים. מימינים מלמדים זכות, משמאילים מלמדים חובה". המלאכים משמאל, מלאכי הקיטרוג, נוצרים מעוונותיו של האדם. הם מאשימים ומטיחים כנגד תפילותיו: "אדם זה חטא. הוא אינו ראוי שתפילותיו ייענו!" כאשר קורה הדבר מוכרח האדם להסוות ("להלביש") את תפילותיו ב"תחפושת" כדי להסתירן מעיני מלאכי הקיטרוג.

בְּגִזְרַת עִירִין פִּתְגָּמָא, וּמֵאֵמֶר קִדְיִשִׁין שְׁאַלְתָּא: (דניאל ד יד)
תרגום: בגזרת עירים [=המלאכים] הדבר, ובמאמר קדושים
העניין [השאלה, הבקשה]. (על-פי דעת מקרא)

כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב: "בְּגִזְרַת עִירִין פִּתְגָּמִין, הִינּוּ לְאַחַר גְּזֵר דִּין, כְּלוּמֵר, הַגְּזִירָה נּוֹצֵרֶת עַל-יַדֵּי מְלַאכֵי הַקִּיטְרוּג (מַצּוֹרֶת דּוּר). כֵּךְ הִיא נוֹדַעַת לְמֵלַאכֵי הַחֲבֵלָה, הַשְּׁלִיחִים שֶׁתִּפְקִידֵם לְהוֹצִיא לְפֹעַל אֶת הָעוֹנֵשׁ שֶׁהוּטַל עַל-יַדֵּי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (פְּרַפְרָאוֹת לַחֲכָמָה).

אֲזִי בְּמֵאֵמֶר קִדְיִשִׁין שְׁאַלְתִּין, אֲזִי הַצְּדִיקִים מְלַבִּישִׁים שְׁאַלְתֶּם בְּמֵאֵמֶר.
[ח] המילה 'מאמר' מציינת כל דיבור שהוא. בפסוק מספר דניאל היא מציינת שהגזירה היא דבר ה'. בנוסף, מילה זו מתפרשת כמאמר הנאמר על-ידי הצדיק, שיכול ללבוש צורת מימרא כלשהי, דבר תורה, שיחה פשוטה ואפילו סיפור מעשה. כל אלה הם הדרכים השונות שבהן נוקטים הצדיקים כדי להסוות את תפילותיהם (ראה הערה קעז).
כך מתפרש הפסוק בשלמותו, על פי דברי רבנו:
בגזרת עירין פתגמא – לאחר גזר הדין,
ומאמר קדישין שאלתא – אז צריכים הצדיקים ('קדישין') לשאת את תפלתם ('שאלתא') באופן של 'מאמר'.

באופן כללי, מטרתו של רבנו בדבריו היא שכל אדם ישתמש בכוח התפילה שלו כדי להיטיב לעולם. עם זאת, כאשר רבנו דן ב"הלבשת התפילות", הוא מתייחס לצדיקים, אלה היודעים נכוחה שעליהם להסוות את תפילותיהם כדי שהן יפעלו. במהלך התורה, כאשר יסביר רבנו כיצד יכול אדם לדעת אם הוא עומד קודם הגזירה או לאחר הגזירה, יתברר שרק גדולי הצדיקים מסוגלים לדעת דבר זה במלואו. אך עדיין ישנם חלקים רבים בתורה זו השייכים לכל אדם, כל אחד בהתאם למדרגתו הרוחנית, ומהם עולה בבירור שתפילותו של האדם במלוא כוחותיו, ובכל דרך אפשרית, הנה חיונית ביותר. הדבר אפשרי במיוחד על-ידי התבודדות, התפילה האישית ביחידות, שרבנו המליץ עליה כל-כך (ראה אשפוך את לבי, בהרבה מקומות; לעבור את הגשר הצר ט). התפילה בהתבודדות צריכה להתנסח בשפת אמו של המתבודד, בהתאם לאירועי כל יום. כך ניתן לאדם החופש להתפלל באופן ישיר או מוסווה, בהתאם לצורך אותה שעה. באופן זה מתאימים דבריו של רבנו לכל אדם, ולא רק

ב

אָבֵל אִיף יִדְעִינֵן בֵּין קֶדֶם גָּזֵר דִּין בֵּין לְאַחַר גָּזֵר דִּין – עַל־יְדֵי
הַמְצוּוֹת שְׂאֵנוּ עוֹשִׂים, יְכוּלִין אֲנַחְנוּ לִידַע בֵּין קֶדֶם גָּזֵר דִּין
לְאַחַר גָּזֵר דִּין.

וְדוֹקָא כְּשֶׁעוֹשִׂין הַמְצוּוֹת בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָּה כָּל כָּף, עַד שְׂאִין רוּצָה
בְּשׁוּם שְׂכָר עוֹלָם הֵבֵא, אֲלֵא הוּא רוּצָה שְׂיִזְמִין לוֹ הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־
הוּא מְצוּה אַחֲרֵת בְּשְׂכָר מְצוּה זֹאת, כְּמֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֵנָם
לְבִרְכָה: 'שְׂכָר מְצוּה־מְצוּה', כִּי הוּא נִהְנֶה מִהַמְצוּה בְּעֲצָמָה.

לצדיקים. בליקוטי־מוהר"ן ח"ב צז מסביר רבנו שעל התפילות שנוסחו קבוע יש הרבה
מקטרגים וקליפות, אבל להתבודדות, שהיא תפילה חדשה ומיוחדת, אין עדיין מקטרגים
"קבועים". כך יובן טוב יותר עניין ה"מאמר" שבו מסווים הצדיקים את תפילתם.

עד כאן: על כל אדם מוטלת האחריות להפוך את העולם לטוב יותר. הוא יכול
לעשות זאת על־ידי תפילה עבור טובת העולם, שכן לתפילה ישנו
הכוח להמתיק גזירות. אולם, אם הגזירה נגזרה כבר, וחטאיו של
האדם מאפילים על תפילותיו, עליו להסוותן ב'מאמר'.

ב

אָבֵל אִיף יִדְעִינֵן בֵּין קֶדֶם גָּזֵר דִּין בֵּין לְאַחַר גָּזֵר דִּין – עַל־יְדֵי הַמְצוּוֹת
שְׂאֵנוּ עוֹשִׂים, יְכוּלִין אֲנַחְנוּ לִידַע בֵּין קֶדֶם גָּזֵר דִּין לְאַחַר גָּזֵר דִּין.

[ט] לאחר שלמדנו שלתפילה ישנו הכוח להמתיק גזירות, אולם עליה ללבוש צורה שונה
משעה שהגזירה נגזרה, מלמד רבנו כעת כיצד יכול אדם לדעת אם הוא עומד קודם הגזירה
או לאחריה. הדבר כרוך בקיום מצוות בשמחה, כפי שרבנו יבאר מיד, ובשימת לב לממדי
עולם־שנה־נפש, כדבריו לאחר מכן.

וְדוֹקָא כְּשֶׁעוֹשִׂין הַמְצוּוֹת בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָּה כָּל כָּף, עַד שְׂאִין רוּצָה בְּשׁוּם שְׂכָר
עוֹלָם הֵבֵא,

[י] היסוד הראשון הנצרך כדי לזהות את מעמדה של הגזירה הוא קיום מצוות בשמחה גדולה,
קיום שהוא כולו לשם המצוות עצמן.

אֲלֵא הוּא רוּצָה שְׂיִזְמִין לוֹ הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְצוּה אַחֲרֵת בְּשְׂכָר מְצוּה זֹאת, כְּמֵאֲמַר
חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה: 'שְׂכָר מְצוּה־מְצוּה', כִּי הוּא נִהְנֶה מִהַמְצוּה בְּעֲצָמָה.

[יא] פשט דברי המשנה (אבות ד: ב) הוא שה' מזכה את האדם שעשה מצווה בכך שהוא מספק
לו את האמצעים שבאמצעותם יוכל לקיים מצוות נוספות, ולזכות בכך לשכר גדול יותר

וְזֶהוּ הַחֲלוּק שְׁבִין נְבוֹאֹת מֹשֶׁה רַבְּנוּ לְבֵין נְבוֹאֹת שְׁאָר
 נְבִיאִים, כְּפֵרוּשׁ רַש"י: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת וְכו' זֶה
 הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'", פֶּרֶשׁ רַש"י: כָּל הַנְּבִיאִים נִתְּנָבְאוּ בְּ"כֹה
 אָמַר ה'", נוֹסֵף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה, שֶׁהִתְנַבְּא: בְּ"זֶה הַדָּבָר". כִּי בְּחִינַת
 "כֹּה" הוּא אֶסְפְּקֵלְרִיא שְׁאִינָה מְאִירָה, וְ"זֶה הַדָּבָר" הוּא בְּחִינַת
 אֶסְפְּקֵלְרִיא הַמְּאִירָה.

על עמלו (רבנו יונה על אתר). פירושו של רבי נחמן הוא שאדם העושה מצווה אינו משתוקק לדבר פרט לעשיית מצווה נוספת. אדם כזה חש את השכר בעשיית המצווה עצמה. זוהי, ללא ספק, מעלה רוחנית גבוהה ביותר; מצב הכרה שאינו נפוץ כלל בקרב בני-אדם. ר' נתן מתאר זאת כהשגת השלמות המוחלטת (תורת נתן ב). לפיכך, כיוון שזהו התנאי המקדים ליכולת להבחין בין קודם גזירה ולאחר גזירה, מובן מדוע רוב בני-האדם אינם מוכשרים לזכות ליכולת הבחנה זו אי-פעם. ובכל זאת, אין בכך כדי לומר שלאדם הפשוט אין כל תפקיד בהמתקת הגזירות משמים. להיפך, ככל שגדולה שמחתו של אדם בקיום מצוות, כך גדולה מעלת תפילותיו ופעולתו – גם אם זו אינה ישירה – להמתקת הגזירות.

וְזֶהוּ הַחֲלוּק שְׁבִין נְבוֹאֹת מֹשֶׁה רַבְּנוּ לְבֵין נְבוֹאֹת שְׁאָר נְבִיאִים,

[יב] רבי נחמן מביא את משה כדוגמה לאדם שקיים מצוות ללא בקשת שכר. בכך הוא עלה על כל הנביאים האחרים במעלת נבואתו. כפי שנראה להלן, חכמינו מקשרים את הנבואה עם השכר. בהקשר שלנו פירוש הדבר הוא שממש כשם שהנבואה מאפשרת לאדם לחזות את העתיד ולהבחין בגזירות הממשמשות ובאות, כך גם קיום מצוות לשמן מעניק לאדם את היכולת להבחין האם הגזירה נגזרה כבר או לא. רבנו מפרט:

כְּפֵרוּשׁ רַש"י: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת וְכו' זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'",

[יג] פסוק זה נאמר לראשי השבטים ביחס לדיני נדרים ושבועות. ראה להלן, הערה כ.

פֶּרֶשׁ רַש"י: כָּל הַנְּבִיאִים נִתְּנָבְאוּ בְּ"כֹה אָמַר ה'", נוֹסֵף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה,
 שֶׁהִתְנַבְּא: בְּ"זֶה הַדָּבָר". כִּי בְּחִינַת "כֹּה" הוּא אֶסְפְּקֵלְרִיא שְׁאִינָה מְאִירָה, וְ"זֶה
 הַדָּבָר" הוּא בְּחִינַת אֶסְפְּקֵלְרִיא הַמְּאִירָה.

[יד] משה היה הגדול שבנביאים, ואף נביא לא דמה לו בבהירות נבואתו (יבמות מט, ב). ה' בעצמו מצהיר על כך (במדבר יב-ח): "אם יהיה נביאכם ה', במראה אליו אתודע, בחלום אדבר בו. לא כן עבדי משה, בכל ביתי נאמן הוא. פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידת, ותמנת ה' יביט". הרמח"ל כותב שאפילו למשה יכול היה כבוד ה' להתגלות רק עד המידה שמשה היה מסוגל לקלוט. אפילו הוא לא היה יכול לראות את כבוד ה' ישירות, אלא רק כהשתקפות במראה, שכן לולי השתקפות זאת לא הייתה לאף אדם הכרה כלשהי של בורא

וְאֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם בְּחִינֹת נְבִיאֹת יֵשׁ בְּעֹבֹדַת הַבּוֹרָא. יֵשׁ אָדָם הַעוֹשֶׂה הַמְצָוָה בְּשֹׁכֵר עוֹלָם הַבָּא, שְׂאִינוּ נִהְנֶה מִהַמְצָוָה בְּעֵצְמָה, אֵלֹהֵי לֹא הָיוּ נוֹתְנִין לוֹ עוֹלָם הַבָּא בְּשֹׁכְרָה, לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ, וְזֶה בְּחִינַת "כֹּה", אֲסַפְקֵלְרִיא שְׂאִינָה מְאִירָה. כְּמוֹ

עולם. אך ההשתקפות שראה משה הייתה שלמה וברורה, ממש כמו דבר הנראה דרך זכוכית מצוחצחת ומלוטשת היטב, ללא כל עמימות ("אספקלריה המאירה"). לא כן היה הדבר אצל הנביאים האחרים, שכן הם לא זכו אפילו לחיזיון המתקרב לזה (דרך ה' ג: ה: ה). רש"י מציין שההבדל במדרגת הנבואה בין משה והנביאים האחרים נרמז במילים שהם עושים בהן שימוש. משה פותח את נבואותיו במילה "זה", המבטאת דיוק ובהירות. בהירות נבואתו דומה להבטה דרך זכוכית מלוטשת ובהירה. נביאים אחרים פותחים את נבואותיהם במילה "כה", המבטאת חוסר דיוק, כמו כ"ף הדמיון. חוסר הבהירות בנבואותיהם דומה להתבוננות דרך זכוכית עמומה ומטושטשת ("אספקלריה שאינה מאירה"). כל הנביאים האחרים התנבאו ב"כה" משום שנבואתם חסרה את בהירות נבואת משה (ראה רש"י במדבר ל ב, ושפתי חכמים שם).

הפרפראות לחכמה מוסיף: כעת אפשר להבין טוב יותר את תשוקתו של משה להיכנס לארץ-ישראל. הוא לא חפץ רק להיכנס אל הארץ, שזו מצווה בפני עצמה; הוא רצה גם לקיים את אותן מצוות שניתן לקיימן בארץ-ישראל בלבד. כך היה אמור להיות השכר על מצוות הכניסה לארץ – קיום מצוות נוספות.

וְאֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם בְּחִינֹת נְבִיאֹת יֵשׁ בְּעֹבֹדַת הַבּוֹרָא.

[טו] ר' נתן מסביר שהאידיאל הוא שכל אדם ישאף לאחד את בחינות כה וזה. עליו לקשר את עצמו, את הכה שלו, לצדיקים, אשר הגיעו, יחסית, למדרגת זה. כך נהגו הנביאים עצמם. נאסר עליהם להוסיף מצוות חדשות בגלל נבואתם (שבת קד, א). הם העדיפו לבקש דרכים לבצר את קיומה של תורת משה, כמו שנאמר (מלאכי ג כב): "זכרו תורת משה עבדי". כך נוצרה אחדות בין הנביאים/כה למשה/זה, ושתי הבחינות נעשו אחת. בכל דור ישנם צדיקים שהשגת האלוקות שלהם היא במדרגת זה (כיוון שהם מסתכלים באספקלריא המאירה, ראה סוכה מה, ב). כל אדם אחר מוכרח לקשר את עצמו לצדיקים אלה. בעשותו כך מוכנע הרוע, נמתקות הגזירות, וכל חיסרון נמחה כלא היה. כל אדם עובד אז את ה' בשמחה אמיתית (תורת נתן ג). הפרפראות לחכמה מוסיף: למשה יש חלק בכל מצווה שיהודי מקיים (משום שבאמצעותו קיבל עם-ישראל את המצוות). באופן הפוך, כאשר אדם עושה מצווה, במיוחד כשזו נעשית בשמחה גדולה, הוא מושך אליו מבהירות מבטו של משה. כל אחד מאתנו, בהתאם למדרגה הרוחנית שבה הוא עומד, נכלל אז במדרגת זה של משה.

יֵשׁ אָדָם הַעוֹשֶׂה הַמְצָוָה בְּשֹׁכֵר עוֹלָם הַבָּא, שְׂאִינוּ נִהְנֶה מִהַמְצָוָה בְּעֵצְמָה, אֵלֹהֵי לֹא הָיוּ נוֹתְנִין לוֹ עוֹלָם הַבָּא בְּשֹׁכְרָה, לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ,

[טז] הכוונה לקיים מצוות כדי לקבל מהן שכר אינה, בסופו של דבר, הכוונה העליונה ביותר,

אָדָם שְׂרוּאָה אֵיזָה דְּבַר מְרְחוּק, כִּן הוּא עוֹשֶׂה הַמְצוּה בְּשִׁבִיל
שְׂכָרָה הַבָּא לְעֵת רְחוּק, הֵינּוּ אַחַר עוֹלָם הַזֶּה.

וְשִׁלּוּם שְׂכָר נִקְרָא בְּשֵׁם נְבִיא, כִּי רֵאשִׁי תְבוֹת שָׁל: יָבֵא בְּרִנָּה
נִשְׂא אֱלֵמוֹתָיו, וְשֵׁם בְּפֶסוּק הַזֶּה נִרְמָזוּ עַל שְׁלּוּם שְׂכָר: "הַלּוֹךְ
יֵלֵךְ וּבִכָּה נוֹשֵׂא מִשְׁךְ הַזֶּרַע", שְׁמֻצְטֵר בְּעֵשֶׂתָהּ, "בֵּא יָבֵא
בְּרִנָּה נִשְׂא אֱלֵמוֹתָיו", שִׁישְׁמַח לְעֵתִיד, בְּשִׁיקְבֵל שְׂכָר
הַמְצוּוֹת. רֵאשִׁי תְבוֹת שָׁל יָבֵא בְּרִנָּה נִשְׂא אֱלֵמוֹתָיו, רֵאשִׁי-

אולם גם אדם הנוהג כך נחשב עובד ה'. שכן העצום של המצוות לאלה המקיימים אותן
הוא אכן עובדה ממשית. אך שוב, המצוות הן אמירה אלוקית, ובהכירם בכך מילאו
היהודים, גם הפשוטים שבהם, אחר רצון ה', אפילו בשעות של ניסיונות קשים ביותר.
מדוע אם-כן כותב רבנו "אילו לא היו נותנים לו עולם-הבא בשכרה לא היה עושה אותה",
כאילו רק בקשת השכר עומדת לנגד עיניהם? מוכרחים להסביר שרבי נחמן התכוון לאדם
שהנאתו הראשונית מהמצוות נובעת מהשכר הממתין לו. במקרה שלו, "אילו לא היו
נותנים לו עולם-הבא בשכרה לא היה עושה אותה" – באותה שמחה ותחושת סיפוק, אלא
רק מתוך הרגשת חובה (פרפראות לחכמה).

הפרפראות לחכמה מציע הסבר נוסף למשפט זה. הוא כותב שמצוות מסוימות תלויות
בתנאים מקדימים. למשל, מצוות ציצית מוטלת רק על מי שיש לו בגד של ארבע כנפות.
אדם שאין לו בגד כזה פטור מן המצווה. אם למרות זאת הוא רוכש בגד של ארבע כנפות
כדי שיוכל להטיל בו ציצית – כלומר, לשם המצווה עצמה – פעולתו היא אכן רבת ערך.
אולם אם המניע שלו לרכישת בגד של ארבע כנפות ולהטלת ציצית בו הוא רק השכר
שהוא יזכה לו בעולם-הבא, דומה הדבר להבטת דרך זכוית עמומה: האדם מביט למרחק,
ללא ראייה בהירה.

וְזֶה בְּחִינַת "כֹּה", אֶסְפְּקֶלְרִיא שְׂאִינָה מְאִירָה. כְּמוֹ אָדָם שְׂרוּאָה אֵיזָה דְּבַר
מְרְחוּק, כִּן הוּא עוֹשֶׂה הַמְצוּה בְּשִׁבִיל שְׂכָרָה הַבָּא לְעֵת רְחוּק, הֵינּוּ אַחַר
עוֹלָם הַזֶּה.

וְשִׁלּוּם שְׂכָר נִקְרָא בְּשֵׁם נְבִיא, כִּי רֵאשִׁי תְבוֹת שָׁל: יָבֵא בְּרִנָּה נִשְׂא
אֱלֵמוֹתָיו,

[יז] פרט לקשר הישיר שיש לפסוק זה עם השכר העתידי (ראה בהערה הבאה), בהקשר שלנו
רומזים גם ראשי-התבות לשכר, או ליתר דיוק לנבואה, שאותה קישר רבנו זה עתה לשכר.

תבות נביא.

אבל נביא שמתנבא ב"זה הדבר", שאינו רוצה בשכר

ושם בפסוק הזה נרמז על שלום שכר: "הלוך ילך ובכה נושא משך הורע", שמשצער בעשייתה, "בא יבא ברנה נשא אלמותיו", שישמח לעתיד, כשיקבל שכר המצוות. ראשי תבות של יבא ברנה נשא אלמותיו, ראשי תבות נביא.

[יה] לעתים קרובות ההזדמנות לעשות מצווה מלווה גם בקושי או בסבל מסוימים. הדבר מובע במילים (תהלים קכ"ו) "הלוך ילך ובכה", אולם הכתוב מבטיח שאדם זה "בא יבא ברנה, נשא אלמותיו". יתר על-כן, שכרו יינתן לו על-פי המאמץ שהוא השקיע והסבל שנגרם לו, כך ששמחתו תהיה גם היא גדולה (ראה מצודת דוד).

השאלה היא כיצד מסוגלים אנשים לשמוח בעולם-הזה, כשבה-בעת הם סובלים מן הקשיים (הפיזיים, הפסיכולוגיים ו/או הכלכליים) שמעמיד בפניהם קיום המצוות? והרי ניכר שיהודים אכן שמחים בזכותם לקיים את מצוות ה', אפילו כאשר הם אינם רואים כל שכר ממשי למאמציהם? מהיכן באה שמחה זו? כאן יש לצטט את הגמרא (פסחים סו, א) "אם אינם נביאים, בני נביאים הם". כפי שחכמינו לימדונו (מגילה ג, א): "איהו לא חזי, מזליה חזי", "הוא אינו רואה, אבל המלאך השומר עליו – רואה" (ראה תורה ד, הערה קלה). נשמתו של כל יהודי (שהיא שורשו של ה"מזל", המלאך השומר) מודעת במלוא הבהירות לחלקה הנפלא השמור לה כאשר האדם מצליח בעשיית מצווה. זהו "יבא ברנה נשא אלמותיו" – נביא. באותו מובן שבו הוא "נביא", מסוגל כל יהודי להשיג ניצוץ והארה משכרן העתידי של המצוות.

תחושה זו היא היבט אחד של הנבואה שעוד נותר לנו כיום. אולם גם במוכן זה ישנן שתי מדרגות. אנשים מסוימים שמחים פשוט משום שנשמתם חשה בשכר הגדול שתקבל בעולם-הבא. זוהי אספקלריה שאינה מאירה. אחרים מצליחים לשמוח במצוות עצמן, וזוהי אספקלריה המאירה, חזון נבואי שהוא בחינת זה. ולמרות שמודעות כזו במלואה היא מעל ומעבר לתפישתו של אדם בעולם-הזה, היא נוכחת כעת בצורת ניצוץ קדוש, ניצוץ הנמשך בדרך לא ידועה מהנבואה המקורית (פרפראות לחכמה).

אבל נביא

[יט] בהתבסס על דבריו שלו, משתמש כאן רבנו בכינוי 'נביא' כדי לציין כל אדם אשר מקיים מצוות. ישנם כאלה שנבואתם היא מעורפלת ורחוקה – כה, כלומר, הם מקיימים מצוות לשם שכרם העתידי בעולם-הבא. וישנם כאלה אשר נבואתם בהירה ומיידית – זה, כלומר, הם מקיימים מצוות ללא כל מחשבה על שכרם העתידי. זאת, כפי שהוזכר, הייתה מדרגתו של משה רבנו בעבודת ה'.

שמתנבא ב"זה הדבר", שאינו רוצה בשכר המצוות, אלא רוצה במצוה בעצמה, שהוא משמח כל כך בעשייתה, עד שממאס בכל מין שכר, נמצא

הַמְצוּוֹת, אֲלָא רוּצָה בְּהַמְצוּה בְּעֵצְמָה, שֶׁהוּא מְשַׁמַּח כָּל כֶּךָ בְּעֵשִׂיתָהּ, עַד שְׂמֵמָאם בְּכָל מִינ שְׂכָר, נִמְצָא שְׁעוּלָם הֵבֵא שְׁלוֹ בְּהַמְצוּה בְּעֵצְמָה. וְזֶה בְּחִינַת נְבִיא, הִינּוּ שְׁלוֹם שְׂכָר, בְּבְחִינַת: "זֶה הַדְּבָר", בְּבְחִינַת אֶסְפְּקִלְרִיא הַמְּאִירָה, כְּמוֹ אָדָם הַרוּאָה דְּבָר מְקָרֹב בְּרֵאִיָּה יָפָה וּבְרָה, כְּמוֹ כֵּן הוּא נִהְנֶה מֵהַמְצוּה בְּעֵצְמָה, וּשְׂכָרוֹ נִגְדַּ עֵינָיו.

וּמִי שֶׁהוּא בְּמַדְרָגָה הַזֹּאת, שֶׁעוֹשֶׂה הַמְצוּה בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָּה כָּל כֶּךָ, עַד שֶׁאֵין רוּצָה בְּשׁוּם שְׂכָר עוּלָם הֵבֵא בְּשִׂבְלָהּ, הוּא יְכוּל לִידַע בֵּין קָדָם גְּזֵר דִּין לְאַחַר גְּזֵר דִּין. כִּי הַמְצוּוֹת הֵם קוּמָה שְׁלֵמָה, וְהֵם מְחִיין אֶת כָּל הַקּוּמוֹת, הֵן קוּמַת

שְׁעוּלָם הֵבֵא שְׁלוֹ בְּהַמְצוּה בְּעֵצְמָה. וְזֶה בְּחִינַת נְבִיא, הִינּוּ שְׁלוֹם שְׂכָר, בְּבְחִינַת: "זֶה הַדְּבָר", בְּבְחִינַת אֶסְפְּקִלְרִיא הַמְּאִירָה, כְּמוֹ אָדָם הַרוּאָה דְּבָר מְקָרֹב בְּרֵאִיָּה יָפָה וּבְרָה, כְּמוֹ כֵּן הוּא נִהְנֶה מֵהַמְצוּה בְּעֵצְמָה, וּשְׂכָרוֹ נִגְדַּ עֵינָיו.

[כ] כעת יכולים אנו להעריך מדוע הסברו של רש"י לזה וכה מופיע דווקא בקשר לפסוקים בספר במדבר העוסקים בנדרים ושבועות (ראה הערות יג-יד). כאשר אדם נשבע, הוא מתחייב, מסיבותיו שלו, לעשות דבר שהוא אינו חייב לעשותו. אף-על-פי-כן קובעת התורה שכר למי שעומד בהתחייבות שהטיל על עצמו. על יסוד דברי רבנו ניתן לומר שמשה מורה לראשי המטות שאפילו שבועות שאדם מתנדב להן, צריכות להיות רק לשם בחינת זה, ללא כל עניין בשכר העתידי (פרפראות לחכמה).

וּמִי שֶׁהוּא בְּמַדְרָגָה הַזֹּאת, שֶׁעוֹשֶׂה הַמְצוּה בְּשִׂמְחָה גְּדוּלָּה כָּל כֶּךָ, עַד שֶׁאֵין רוּצָה בְּשׁוּם שְׂכָר עוּלָם הֵבֵא בְּשִׂבְלָהּ, הוּא יְכוּל לִידַע בֵּין קָדָם גְּזֵר דִּין לְאַחַר גְּזֵר דִּין.

[כא] כעת מבאר רבנו את היסוד השני בהשגת הידיעה האם נגזרה כבר הגזירה (ראה הערה ט).

כִּי הַמְצוּוֹת הֵם קוּמָה שְׁלֵמָה,

[כב] ישנן מאתיים ארבעים ושמונה (רמ"ח) מצוות עשה, המקבילות לרמ"ח איברי הגוף האנושי, וישנן שלוש מאות שישים וחמש (שס"ה) מצוות לא-תעשה, המקבילות לשס"ה

אָדָם, הֵן קוֹמַת עוֹלָם, הֵן קוֹמַת שָׁנָה, כִּי עוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ,
הֵן מְקַבְּלִין הַחַיּוֹת מֵהַמְצוּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְכָל מַעֲשָׂהוּ
בְּאִמּוֹנָה", וְכָתִיב: "כָּל מְצוּתֶיךָ אֱמוּנָה". וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
הוּא אֲחֵדוּת פְּשׁוּט עִם הַמְצוּוֹת.

הרצועות והגידים בגוף האדם (מי הנחל; ראה אנטומיה של הנשמה פרק א). לכן נאמר כאן
שהמצוות יוצרות גוף שלם, "קומה שלמה".

וְהֵם מְחַיִּין אֶת כָּל הַקּוֹמוֹת, הֵן קוֹמַת אָדָם, הֵן קוֹמַת עוֹלָם, הֵן קוֹמַת שָׁנָה,
על-ידי המצוות נמשכת חיות רוחנית לכל רמ"ח האיברים ושס"ה הגידים שבגוף האדם.
הקבלה מלמדת שגם העולם הוא מעין גוף, "קומה", שיש בו ראש, לב וכל שאר האיברים
(ראה קהלת רבה א: ט; ספר יצירה ג: ד; ד: ה-יא; ה: ב). בדומה לכך גם השנה היא גוף אורגני, עם
ראש, לב וכו' (לדוגמה: ראש-השנה הוא ה"ראש" של השנה, ושלושת הרגלים הם ה"לב"
שלה; ליקוטי-מוהר"ן ח"א ל: ה). שלוש הקומות הללו מקבלות את חיותן מקיום מצוות
בשמחה (מי הנחל). ראה בשתי ההערות הבאות.

הפרפראות לחכמה מציין שאותיות הכינוי 'משה רבינו' עולות בגימטרייה תרי"ג, כמספר
מצוות התורה (מגלה עמוקות קיג). הדבר רומז לכך שמשה עצמו מקביל לגוף המצוות
בכללו. לכן הייתה מדרגתו הנבואית זה – בהירות ושמחה במצוות. ר' נתן מוסיף שזו
הסיבה שהצדיק אשר מקיים את המצוות בשמחה גדולה – ובכך מתדמה למשה – זוכה
ליכולת להביא את העולם כולו לעבוד את ה'. באמצעותו מיתקנות כל הקומות, וכל
החסרונות מתמלאים (תורת נתן א).

כִּי עוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ,

[כד] כל נברא – נפש, מתקיים במסגרת זמן מסוים – שנה, ובמקום מסוים – עולם. כך מקיפים
ממדי עולם-שנה-נפש את הבריאה כולה.

הֵן מְקַבְּלִין הַחַיּוֹת מֵהַמְצוּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְכָל מַעֲשָׂהוּ בְּאִמּוֹנָה", וְכָתִיב:
"כָּל מְצוּתֶיךָ אֱמוּנָה".

[כה] בריאתו של ה', שהיא (תהלים לגד) "כל מעשהו", מוסדת על אמונה, ואמונה הרי היא
מצוות, כמו שכתוב (שם קיט פו) "כל מצויתך אמונה". המצוות, כקומה שלמה, מקבילות
לכל הקומות השונות – כלומר, הן אמצעי להשפעת חיות רוחנית מאת ה' לבריאה כולה.

וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא אֲחֵדוּת פְּשׁוּט עִם הַמְצוּוֹת.

[כז] כל מרכיבי הבריאה וחלקיה ניתנים להתחלק למרכיבים קטנים מהם. אך הדבר אינו ניתן
להיאמר על הבורא יתברך, שאחדותו הנה מוחלטת. השלכה אחת של עובדה זו היא שה'
ורצונו חד הם: אין כל שינוי או שניות ברצונו יתברך (ראה תורה ד, הערה קמא). לכן אי אפשר

וְכִשְׁמַעְשָׂה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתַקוּנָּו וּבְסִדְרָו, אֲזִי הַקְדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא מְשַׁמַּח בָּהֶם וּמְתַעֲנֵג בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "יִשְׂמַח ה'
 בְּמַעֲשָׂיו". כְּמוֹ בְּעַל-מְלֶאכֶה, שֶׁעוֹשֶׂה אֵינֹה כְּלִי, וְהַכְּלִי הוּא
 יָפֵה, אֲזִי הוּא מְתַעֲנֵג בָּהּ, וְהַשְׂמַחָה שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הִיא
 מְלַבֶּשֶׁת בְּהַמְצוּוֹת, כִּי הֵם אֲחֵדוּתוֹ. וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה הַמְצוּוֹה

להפריד בין רצונו של ה' או מחשבותיו לבין ה' בעצמו. הדבר נכון גם לגבי מצוות התורה, שהן ביטוייו הרוחניים של רצון ה'. זוהי הסיבה שאנו אומרים שה' נמצא באחדות פשוטה עם המצוות (הרב יעקב מאיר שכטר).

מי הנחל מוסיף: בגמרא (שבת קד, א) מוזכרות מספר שיטות לחילוף אותיות האל"ף-ף-בי"ת, ואחת מהן היא א"ת ב"ש, החלפת אל"ף בתי"ו, בי"ת בשי"ן וכן הלאה. על-פי שיטת חילוף זו הופכות שתי האותיות הראשונות של המילה מצוה – מצ – ל-יה. אם נשאיר את שתי האותיות האחרונות במילה כפי שהן, נקבל את שמו של ה', יה-וה, ולכן אומרים אנו שה' ומצוותיו הם אחד. אור החיים מבאר מדוע יש להחליף רק את שתי האותיות הראשונות: הן מייצגות את ה'עלמא דאיתכסיא', העולם המכוסה והנעלם מהשגתנו. שתי האותיות האחרונות, לעומת זאת, מייצגות את ה'עלמא דאיתגליא' – העולם הגלוי. לכן אותיות וּה אינן זקוקות להחלפה בא"ת ב"ש.

ביאור הליקוטים תורם מבט עומק למשמעות היכולת לחוש את העולם-הבא במצווה עצמה. השכר המוחלט, שכר העולם-הבא, הוא הכרת ה' גבוהה יותר שהאדם זוכה לה, וקרבת ה' גדולה יותר (ראה ליקוטי-מוהר"ן ח"א, כא). ובכן, כיוון שה' ומצוותיו חד הם, כאשר אדם מקיים מצוות מתוך שמחה שלמה, הוא יכול לקלוט שכריר מהכרה זו אפילו בעולם-זה. כך הוא נעשה מסוגל ליהנות מטעם התענוג והשכר שבעולם-הבא. כפי שיבואר, בתורת הקבלה נודע הדבר כעלייה לספירת בינה, אשר מקבילה לעולם-הבא (עץ-חיים טו: ה, ראה ליקוטי-מוהר"ן טו: ה, הערה מו). כאשר אדם מקיים מצוות בשמחה גדולה, הוא מתרומם מבחינה רוחנית ועולה לספירת הבינה (ראה להלן, הערה קסד).

וְכִשְׁמַעְשָׂה הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתַקוּנָּו וּבְסִדְרָו,

[כז] כלומר, כאשר מקיימים מצוות ונשמרים מלעשות עבירות.

אֲזִי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשַׁמַּח בָּהֶם וּמְתַעֲנֵג בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "יִשְׂמַח ה'
 בְּמַעֲשָׂיו".

[כח] תחילת הפסוק היא (תהלים קד לא) "יהי כבוד ה' לעולם". כאשר אדם מקיים מצוות ונשמר מעבירות, הוא מכבד בכך את ה'. או-אז – "ישמח ה' במעשיו".

כְּמוֹ בְּעַל-מְלֶאכֶה, שֶׁעוֹשֶׂה אֵינֹה כְּלִי, וְהַכְּלִי הוּא יָפֵה, אֲזִי הוּא מְתַעֲנֵג בָּהּ,
 וְהַשְׂמַחָה שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הִיא מְלַבֶּשֶׁת בְּהַמְצוּוֹת, כִּי הֵם אֲחֵדוּתוֹ.

[כט] כלומר, שמחתו של ה' מורגשת דרך המצוות, המביאות חיות לכל חלקי הבריאה.

בְּשִׂמְחָה מֵהַמִּצְוָה בְּעֵצְמָהּ, נִמְצָא כְּשֶׁנִּכְנָס בְּהַשְׂמָחָה שְׂבַמִּצְוָה, הוא נִכְנָס בְּשִׂמְחַת הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוא, שְׂמֵשֶׁמֶח בְּמַעֲשָׂיו, וְזֶה בְּחִינַת (שם קמט ב): "יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו".

נִמְצָא כְּשֵׁישׁ אֵיזָה צֶעַר וְדִין בְּעוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ, אָזִי בּוֹדֵאֵי נִגְרָע מִשְׂמַחַת הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוא, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב: "וַיִּתְעַצֵּב אֶל לְבוֹ", וְכְמוֹ שְׂכֵתוֹב: 'שְׂכִינָה מָה אוֹמֶרֶת – קָלְנִי מְרֵאשִׁי וְכוּ'.

וְמִי שֶׁעוֹשֶׂה הַמִּצְוָה בְּשִׂמְחָה מֵהַמִּצְוָה בְּעֵצְמָהּ, נִמְצָא כְּשֶׁנִּכְנָס בְּהַשְׂמָחָה שְׂבַמִּצְוָה, הוא נִכְנָס בְּשִׂמְחַת הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוא, שְׂמֵשֶׁמֶח בְּמַעֲשָׂיו, וְזֶה בְּחִינַת: "יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו".

[ל] שמחתו נמצאת במצווה עצמה. במובן זה הוא נעשה מאוחד עם המצווה – כלומר, עם ה' בעצמו. ר' נתן מוסיף שהצדיקים מרוממים את הבריאה כולה, ומאחדים אותה עם ה', בכך שהם מקיימים מצוות בשמחה גדולה (תורת נתן ה). כך נעשים ה', המצוות והבריאה כולה לאחדות אחת.

נִמְצָא כְּשֵׁישׁ אֵיזָה צֶעַר וְדִין בְּעוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ, אָזִי בּוֹדֵאֵי נִגְרָע מִשְׂמַחַת הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוא, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב: "וַיִּתְעַצֵּב אֶל לְבוֹ",

[לא] פסוק זה (בראשית ו) מדבר על החלטתו של ה' לשטוף את העולם במבול בימי נח. בניגוד לשמחת המצוות, המקיימת את קומת העולם, העצבות שנגרמת על-ידי העוונות מובילה להרס כמעט מוחלט של כל קומת העולם.

וְכְמוֹ שְׂכֵתוֹב: 'שְׂכִינָה מָה אוֹמֶרֶת – קָלְנִי מְרֵאשִׁי וְכוּ'.

[לב] הגמרא אומרת (סנהדרין מו, א) שכאשר נגזר על פושע גזר דין מוות, השכינה סובלת ביחד עמו, ואומרת "קלני מראשי, קלני מזרועי", כלומר "ראשי כבד עליי, זרועי כבדה עליי". זאת, למרות שהפושע הביא זאת על עצמו. מכאן רואים אנו שכאשר באים לעולם ייסורים וצרות – כלומר, גזירות – שמחתו של ה' איננה שלמה. חוסר שמחה זה מורגש בכל "מעשיו", בכל קומות עולם-שנה-נפש.

שתי ציטטות הביא רבנו; אחת מהן מציינת שצערן של ה' הוא בראשו ובזרועותיו, והאחרת מציינת שה' מצטער בלבו. מכאן נוספים תימוכין לדבריו הבאים של רבנו (הערה לד), שחלקי המצווה השונים שמהם חסרה השמחה – יהיו אלה הראש, הלב, היד וכו' – הם המעידים אילו חלקים מקומות עולם-שנה-נפש נפגעו על-ידי הגזירה.

ביאור-הליקוטים מוסיף: כפי שהוזכר כבר, רבי נחמן כלל תורה זו בין התורות שבהן נרמזים סודות כוונות התפילין (ראה הערה א). דוגמה בולטת לכך היא הציטוט שהובא ביחס

וְזֶה שְׁנַכְנַס בְּתוֹךְ הַשְּׂמֵחָה. יְכוּל בְּיָדָי לֵידַע לְפִי עֲנִין הַשְּׂמֵחָה
 אִם הוּא קָדָם גְּזֵר דִּין, אִם הוּא לְאַחַר גְּזֵר דִּין. גַּם יְכוּל לֵידַע עַל
 אֵיזְהוּ חֵלֶק מִהַקּוֹמָה נִגְזֵר הַדִּין, כִּי יוֹדַע לְפִי קוֹמַת הַמְצוּוֹת. אִם
 אֵין יְכוּל לַעֲשׂוֹת בְּשְׂמֵחָה רְאִשֵׁי הַמְצוּוֹת, הִינּוּ מְצוּוֹת הַתְּלוּיִים
 בְּרֵאשִׁי, יָדַע שֶׁהַדִּין נִגְזֵר עַל רְאִשֵׁי עוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ, וְכֵן בְּשֶׁאֵר
 קוֹמַת הַמְצוּוֹת.

לראש וזרוע, המתקשר ישירות לתפילין של-ראש ותפילין של-יד. בנוסף, תפילין של-יד
 מונחות סמוך ללב, אשר הוזכר בפסוק הקודם. ראה ליקוטי-הלכות תפילין ד, ביחס
 לכוננות התפילין הנרמזות בתורה זו.

וְזֶה שְׁנַכְנַס בְּתוֹךְ הַשְּׂמֵחָה. יְכוּל בְּיָדָי לֵידַע לְפִי עֲנִין הַשְּׂמֵחָה אִם הוּא קָדָם
 גְּזֵר דִּין, אִם הוּא לְאַחַר גְּזֵר דִּין.

[לג] אדם המקיים מצווה מתקשר לה' ולשמחה האלוקית המלוכשת במצוות. לכן, אם הוא
 מצליח לקיים את המצווה בשמחה, יודע הוא שהגזירה לא נגזרה. אולם מעת שהגזירה
 נגזרת, השמחה האלוקית המלוכשת במצוות חסרה, והאדם לא יכול עוד לקיים את
 המצווה מתוך שמחה שלמה. כך יכול אדם לדעת בוודאות האם נגזרה כבר הגזירה או עוד
 לא (מי הנחל).

מי הנחל מוסיף: בהשתמשו בכיטוי "עניין השמחה" רבנו מטעים כנראה שניתן גם
 להעריך את חומרת הגזירה לאחר שנגזרה. לכן, כשאדם רואה שהוא יכול לקיים מצווה
 כלשהי בשמחה, אולם שמחתו בלתי שלמה, יכול הוא להסיק שלמרות שהגזירה נגזרה,
 אין זו גזירה חמורה כל-כך. אם, לעומת זאת, הוא נתקל בקושי עצום לקיים את המצווה
 בשמחה, עד שהוא חש שמחה מועטה מאוד, אם בכלל, יכול הוא להניח בוודאות
 שהגזירה הנה קשה במיוחד. כך מהווה קיום המצוות מעין ברומטר המורד כמה מאיימות
 הגזירות על העולם.

גַּם יְכוּל לֵידַע עַל אֵיזְהוּ חֵלֶק מִהַקּוֹמָה נִגְזֵר הַדִּין, כִּי יוֹדַע לְפִי קוֹמַת
 הַמְצוּוֹת. אִם אֵין יְכוּל לַעֲשׂוֹת בְּשְׂמֵחָה רְאִשֵׁי הַמְצוּוֹת, הִינּוּ מְצוּוֹת הַתְּלוּיִים
 בְּרֵאשִׁי, יָדַע שֶׁהַדִּין נִגְזֵר עַל רְאִשֵׁי עוֹלָם שָׁנָה נֶפֶשׁ, וְכֵן בְּשֶׁאֵר קוֹמַת
 הַמְצוּוֹת.

[לד] ניתן לאמוד גם על איזה חלק מסוים מהמבנה, מה"קומה", חלה הגזירה. באופן כללי,
 מקבלים עולם-שנה-נפש את חיותם מן המצוות. ביתר פירוט: ראשה של כל קומה מקבל
 את חיותו מן המצוות הקשורות לראש, הזרועות מקבלות מן המצוות הקשורות לזרוע, וכן
 הלאה. לכן, למשל, הנחת תפילין על היד ועל הראש מעניקה שפע רוחני – לא רק לחלקיה

וְזָהוּ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה: 'בְּשַׁבָּת – זְכָרְהוּ מֵאַחַד בְּשַׁבָּת', הֵינּוּ שְׂמַחַת וְתַעֲנוּג עוֹלָם הֶבְא, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁבָּת, יְרֵגִישׁ בְּשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה, שֶׁהֵן בְּחִינַת מַעֲשֵׂה הַמְצֻוֹת, שֶׁבָּהֶם נִבְרָאוּ עוֹלָם שְׁנֵה נֶפֶשׁ. [וְזָהוּ]: "בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ", שִׁיֵּהָא שְׂכָרוֹ

המקבילים של קומת הנפש, אלא גם לחלקים המקבילים בקומות עולם ושנה. הדבר זה לגבי כל שאר האיברים, משום שקומת המצוות וקומות עולם-שנה-נפש הנן ערוכות זו כנגד זו, ומחוברות מבחינה רוחנית (ראה תיקוני-זוהר תיקון ע, דף קלא, א; ספר חרדים מאת רבי אלעזר אזכרי מראה כיצד המצוות כולן ניתנות ליישום כיום ומקבילות לחלקי הגוף השונים: למשל, שמיעת קול השופר קשורה לאוזן; הליכה לבית-הכנסת קשורה לרגל; מתן צדקה קשור ליד; תפילה ולימוד תורה – לפה; וכו'. ראה אנטומיה של הנשמה, נספח ב). לפיכך, כאשר אדם אינו יכול לקיים בשמחה את המצוות הקשורות לראש, יודע הוא שנגזרה גזירה כנגד ראשי קומות עולם-שנה-נפש, וכך הוא גם בכל חלקי הקומות האחרים (מי הנחל).

וְזָהוּ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָה: 'בְּשַׁבָּת – זְכָרְהוּ מֵאַחַד בְּשַׁבָּת',

[לה] חז"ל מלמדים (מכילתא יתרו ז; ביצה טז, א) שמיד כאשר יוצאת שבת עלינו להתחיל לחשוב על השבת הבאה, ולהתכוון אליה. למרות שכל השבוע לפנינו, געגועינו לשבת צריכים להיות כאלה שמחשבתנו תהיה שרויה תמיד בשבת, אפילו בימי החול. רבנו יראה כעת כיצד מתקשר הדבר לתורה שלנו.

הֵינּוּ שְׂמַחַת וְתַעֲנוּג עוֹלָם הֶבְא, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁבָּת,

[לו] "שבת", אומרים חז"ל, היא "אחד משישים לעולם-הבא" (ברכות נו, ב). תענוג השבת הוא טעימת-מה מן התענוג והשכר שבעולם-הבא – בעולם-הזה.

יְרֵגִישׁ בְּשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה, שֶׁהֵן בְּחִינַת מַעֲשֵׂה הַמְצֻוֹת, שֶׁבָּהֶם נִבְרָאוּ עוֹלָם שְׁנֵה נֶפֶשׁ.

[לז] עולם-שנה-נפש, כלומר – הכול, נוצרו במהלך ששת ימי הבריאה. כפי שביארנו לעיל (הערות כג-כה), קומות אלה מקבילות לקומת המצוות. כאשר אדם מקיים מצוות מתוך שמחה במצוות עצמן, הוא מושך אל ששת ימי המעשה – העולם-הזה על כל חלקיו – את שכרו העתידי/השבת. בדרך זו הוא יכול לדעת אם הגזירה נגזרה כבר או לא (מי הנחל).

[וְזָהוּ]: "בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ",

[לח] פשט הפסוק (דברים כד טו) אוסר על המעסיק לאחר בתשלום לעובדיו. אם ההסכם ביניהם קובע שהתשלום יינתן בסוף יום העבודה, אסור למעסיק לדחות זאת (ראה רש"י על אתר). האר"י מלמד שראשי-התבות של "ביומו תתן שכרו" הן שבת (שער הפסוקים עמ' קצח). ראה בהערה הבאה.

מִהַמְצוּוֹת בְּעֶצְמָן, וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ, שְׁלֹא יַעֲשֶׂה הַמְצוּוֹת
בְּשֹׁכֵר עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא אַחַר בִּיאַת שְׁמִשׁוֹ אַחַר מוֹתוֹ.

ג וְעֵקֶר הַשְּׂמֵחָה הוּא בְּלֵב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים ד ח): "נִתְתָּה
שְׂמֵחָה בְּלִבִּי". וְאִי אֶפְשָׁר לְלֵב לְשִׂמְחָה, אֲלֵא עַד שְׂיִסִּיר
עֲקוּמוּמִיּוֹת שֶׁבְּלִבּוֹ, שְׂיִהְיֶה לוֹ יִשְׂרוּת לֵב, וְאִזּוֹ יִזְכֶּה לְשְׂמֵחָה, כְּמוֹ
שֶׁכָּתוּב (שם צז יא): "וְלִישְׂרֵי לֵב שְׂמֵחָה".

שְׂיִהְיֶה שְׂכָרוֹ מִהַמְצוּוֹת בְּעֶצְמָן, "וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ", שְׁלֹא יַעֲשֶׂה הַמְצוּוֹת
בְּשֹׁכֵר עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא אַחַר בִּיאַת שְׁמִשׁוֹ אַחַר מוֹתוֹ.

[לט] רבנו מבאר את הקשר שבין השבת ותשלום שכר בהקשר שלנו: אדם המקיים מצוות צריך
לבקש את שכרו/שבת "ביומו" – כלומר, מהמצוות עצמן – ולא להמתין עד לאחר "ביאת
שמשו", כלומר, לאחר שהוא נפטר, בעולם-הבא.

עד כאן: על כל אדם מוטלת האחריות להפוך את העולם לטוב יותר. הוא יכול
לעשות זאת על-ידי תפילה עבור טובת העולם, שכן לתפילה ישנו
הכוח להמתיק גזירות. אולם, אם הגזירה נגזרה כבר, וחטאיו של
האדם מאפילים על תפילותיו, עליו להסוותן ב'מאמר' (סעיף א). כדי
לדעת האם נגזרה כבר הגזירה, צריך האדם לקיים את המצוות
בשמחה – ללא כל ציפייה לשכר עתידי, אלא מתוך תחושת תענוג
בקיום המצוות עצמו. מידת השמחה שהוא מצליח לחוש אז מורה לו
מהי מידת שמחתו של ה', המלוכשת במצוות, אם גדולה היא, או
שמא הגזירה נגזרה כבר (סעיף ב).

ג וְעֵקֶר הַשְּׂמֵחָה הוּא בְּלֵב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "נִתְתָּה שְׂמֵחָה בְּלִבִּי".

[מ] לאחר שלמדנו שהשמחה היא המפתח לזיהוי מצב הגזירה, מלמד כעת רבנו כיצד להשיגה.

וְאִי אֶפְשָׁר לְלֵב לְשִׂמְחָה, אֲלֵא עַד שְׂיִסִּיר עֲקוּמוּמִיּוֹת שֶׁבְּלִבּוֹ,

[מא] עקמומיות הלב פירושה מידות אופי נלוזות ורעות, השוכנות בלבו של אדם. כמו בתפילתו
של דוד (תהלים קא ד): "לבב עקש יסור ממני, רע לא אדע" (מי הנחל). רבנו יסביר מיד כיצד
יכול אדם ליישר את עקמומיות הלב.

שְׂיִהְיֶה לוֹ יִשְׂרוּת לֵב, וְאִזּוֹ יִזְכֶּה לְשְׂמֵחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְלִישְׂרֵי לֵב שְׂמֵחָה".

[מב] בשל ישירות לבו הוא יכול לקיים את המצוות בשמחה, העולה מן המצוות עצמן. זוהי
מדרגת האספקלריה המאירה, שנזכרה לעיל (מי הנחל). ר' נתן מוסיף שמכאן עיקר חיותו
ושמחתו של הלב: מישרותו (תורת נתן ו).

וְעַקְמוּמֵיּוֹת שְׁבֻלָב מִפְּשִׁיטִין עַל-יְדֵי רַעְמִים, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ חֲכָמֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה: 'לֹא נִבְרָאוּ רַעְמִים אֶלָּא לְפִשְׁט עַקְמֵימֵיּוֹת שְׁבֻלָב, וְרַעְמִים הוּא בְּחִינַת קוֹל שְׂאֲדָם מוֹצִיא בְּכַח בְּתַפְלָתוֹ, וּמִזֶּה נֶעֱשֶׂה רַעְמִים.

כִּי אֵיתָא בְּזוּהַר: 'כִּד קָלָא נְפִיק וְאַעְרָא בְּעֵבֵי מַטְרָא אִשְׁתַּמְעַ

וְעַקְמוּמֵיּוֹת שְׁבֻלָב מִפְּשִׁיטִין עַל-יְדֵי רַעְמִים, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ חֲכָמֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה: 'לֹא נִבְרָאוּ רַעְמִים אֶלָּא לְפִשְׁט עַקְמֵימֵיּוֹת שְׁבֻלָב,

[מג] לאחר שמפרטת הגמרא במסכת ברכות (נט, ב) איוו ברכה יש לברך על הרעם, היא עורכת דיון קצר על טבעם של הרעמים ועל המטרה שהם משרתים. חז"ל אומרים שהרעמים נוצרו כדי לנטוע יראה בלבות בני-האדם, כמו בפסוק (קהלת ג יד): "והאלהים עשה שיראו מלפניו". הסברו של המהרש"א לכך הוא שלכאורה אין לעולם כל תועלת ברעמים. מדוע, אם-כן, כלל אותם ה' בבריאתו? התשובה היא שהם נבראו כדי לנער ו"ליישר" את הלבבות שאין בהם יראת-ה' (ד"ה לפשוט). הדבר ניכר מהשימוש בכינוי אלהים בפסוק, הרומז למידת הדין, היונקת מספירת הבינה, כפי שנראה מיד.

וְרַעְמִים הוּא בְּחִינַת קוֹל שְׂאֲדָם מוֹצִיא בְּכַח בְּתַפְלָתוֹ, וּמִזֶּה נֶעֱשֶׂה רַעְמִים.

[מד] "בכוח" פירושו תפילה מתוך להט והתלהבות, עד שקולו של המתפלל מרעים ושואג ממש כמו רעם. זהו רעם נוסף, דומה לתופעת הטבע המכונה 'רעם', שדרכו אפשר להגיע לשמחה אמיתית. רבנו מסביר שבהתאם לאנרגיה שאדם משקיע באמירת מילות התפילה, מסוגל ה"רעם" שנוצר מכך ליישר את עקמומיות הלב ולזכות אותו בשמחה. רבנו יסביר כעת כיצד פועל הדבר.

כִּי אֵיתָא בְּזוּהַר:

[מה] בסעיף זה ובסעיף שלאחריו מתייחס רבי נחמן לקטע הבא מן הזוהר (ח"ג, רלה, ב, ורעיא מהימנא שם. התרגום מבוסס על פירוש מתוך מדבש):

קָנָה – שִׁית עֲקָאן בְּקָנָה מִתְחַבְּרָאן כְּתָדָא, וְאַנּוּן אַקְרוּן 'בְּנֵי אֱלִים', מִפְּקֵי רוּחָא לְנִשְׁבָּא עַל עֲלָמָא, וְאַתִּין מִסְטְרָא דְגְבוּרָה, וְכֵד אַנּוּן מִתְחַבְּרָן כְּתָדָא, אַנּוּן כְּגוֹנָא דְשׁוּפְרָא, וְאַלִּין אַקְרוּ 'שׁוּפְרָא', שׁוּפְרָא שְׁל אֵיל שְׁל יִצְחָק, אֱלִים בְּנֵי בְּשָׁן "הִבּוּ לִיהוָה" בְּנֵי אֱלִים – אֱלִים דִּיִּצְחָק, וּמִפְּקִין רוּחָא וְקָלָא.

וְהוּא קָלָא נְפִיק וְאַעְרַע בְּעֵבֵי מַטְרָא וְאַשְׁתַּמְעַ לְבְּרִיתָא לְבַר, וְעַל דָּא כְּתִיב (איוב כו יד) "וְרַעַם גְּבוּרָתוֹ מִי יִתְבוּנָן", דְּוֹדָי מִסְטְרָא דְגְבוּרָה קָא אֲתִין. וּבְגִין דָּא "אֵל הַכְּבוֹד הָרַעַם, ה' עַל מֵים רַבִּים"... וְלִית מָאן דִּידַע בְּשִׁבְחָא דְהַאי קָלָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב "מִי יִתְבוּנָן".
...קָנָה תְּלַת חֵילִין פְּלִילִין בַּה: חַד – הַבֵּל, דְּאִיהוּ לְהַב אֵשׁ דְּנִפְיָק מִן לְבָא, וְאַתְפְּלַג לְשִׁבְעָה הַבְּלִים דְּאִמַר קוֹלָת. תְּנִיבָא – אֲוִיר דְּעָאֵל לְגַבְהַ מְלַבַר. תְּלִיתָאָה – מֵים דְּכִנְפֵי רִיאָה, דְּאַנּוּן דְּבוּקִין בְּקָנָה. וּמִתְלַת אֲלִין אֲתַעְבִּיד קוֹל: מֵים וְרוּחַ וְאַשׁ...

קָלָא לְבְרִיתָא וְדָא אֵינּוֹן רַעְמִים, וְעַקֵּר הָרַעְמִים הֵם מְגִבּוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו מִי יִתְבוֹנֵן".

וכד אַעֲרֵעוּ לְהַבִּים דְּלָבָא בְּעֵבֵי מְטָרָא, דָּאנּוֹן כְּנִפֵי רִיאָה, אֲרַח קֶנֶה דְרִיאָה, הַאי אִיהוּ "וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו מִי יִתְבוֹנֵן", דְּבַה לֵב מְבִין בְּבִינָה, דְּאִיְהִי בְּלָבָא לְשִׁמְאָלָא גְבוּרוֹה, וְחֶסֶד לִימִינָא מִיָּם דְּכִנְפֵי רִיאָה, וְתַמָּן חֲכָמָה מוֹחָא, וּמִנָּה (שִׁיר הַשִּׁירִים ד טו) "מַעֲיֵן גָּנִים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן" דְּאִיהוּ לְבוּנָא דְמוֹחָא, נוֹזְלִים עַל קֶנֶה דְרִיאָתָא. חֲכָמָה – כ"ח מ"ה, כַּח בְּלָבָא, מ"ה בְּמוֹחָא, קֶנֶה – תַּפְאָרַת, פְּלִיל שִׁית סְפִירָאן... וּבְגִין דָּא (מְשַׁלֵּי ד ה) "קֶנֶה חֲכָמָה קֶנֶה בִּינָה"...

תְּרַגּוּם: סוּד הַקֶּנֶה הוּא – שֶׁשׁ הַטְּבֵעוֹת שֶׁבְקֶנֶה מִתְחַבְּרוֹת יַחַד, וְהֵן כִּנְגַד שֶׁשׁ מַדְרַגוֹת שֶׁל מַלְאָכִים, וְאֵלוֹ נִקְרָאִים "בְּנֵי אֱלֹהִים". וְהֵם מְמוּנִים לְהוֹצִיא אֶת הָרוּחַ לְנֶשֶׁב בְּעוֹלָם שְׁעֵלִי־יָדֵי זֶה בַּאֲגָשִׁם, כְּמוֹ שֶׁתִּיקְנוּ חוֹל לִל לִמְרָא "מְשִׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם", וְהֵם בָּאִים מִצַּד הַגְּבוּרוֹה, כִּי הַגֶּשֶׁם בָּא מִצַּד הַגְּבוּרוֹה (רָאָה בְּהַעֲרָה הַבָּאָה). וְכִשְׁאֵלוֹ הַמַּלְאָכִים מִתְחַבְּרִים יַחַד הֵם כְּעֵין הַשׁוֹפֵר, וְכִמוֹ שֶׁהַשׁוֹפֵר מוֹצִיא קוּלוֹת, כֵּן אֵלוֹ הַמַּלְאָכִים מוֹצִיאִים קוּלוֹת הַרַעְמִים, וְאֵלוֹ הַמַּלְאָכִים נִקְרָאִים שׁוֹפֵר שֶׁל אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק. כִּי כֵּן הוּא הָעֵינִין שֶׁבְטְבֵעוֹת הַקֶּנֶה, כְּאִשֶּׁר הֵן רַפּוּיּוֹת יוֹצִיאֵי רוּחַ נְחָה, וְכִאִשֶּׁר יִתְקַשְׁרוּ וְיִתְקַשְׁרוּ בְּחֻזְקָה יוֹצִיאֵי קוּל. כְּמוֹ כֵּן אֵלוֹ הַמַּלְאָכִים כִּשְׁהֵם נִפְרָדִים מוֹצִיאִים רוּחַ, וְכִאִשֶּׁר מִתְקַשְׁרִים יַחַד הֵם בְּבַחֲנֵית שׁוֹפֵר וּמוֹצִיאִים קוּל.

וְאוֹתוֹ הַקוּל יוֹצֵא מִן הַמַּלְאָכִים וּפּוֹגַע בְּעַנְנֵי מְטָר, וְאֵז נִשְׁמַע קוּל הַרַעַם לְבְרִיאָה שֶׁבְחוּץ, וְעַל זֶה נִאֲמַר "וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו", שֶׁהֵם הַקוּל שֶׁל שֶׁשׁ מַדְרַגוֹת הַמַּלְאָכִים הַקְּשׁוּרִים יַחַד, שְׂאוֹ הֵם בְּחֵינּוֹת גְּבוּרוֹת, "מִי יִתְבוֹנֵן", מִי יוֹכֵל לְהַשִּׁיגוֹ (כְּמוֹסֵכֵר בְּהַעֲרָה הַבָּאָה), כִּי וְדָא הֵם בָּאִים מִצַּד הַגְּבוּרוֹה. לָכֵן כְּתוּב "אֵל הַכְּבוֹד הַרַעַם ה' עַל מִיָּם רִבִּים"... וְאֵין מִי שִׂוְדַע בְּשִׁבַּח שׁוֹרֵשׁ קוּל הַשׁוֹפֵר, שֶׁכֵּן הוּא יוֹנֵק מִבִּינָה, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב "מִי יִתְבוֹנֵן", פִּירוּשׁ, מִי מִן הַתְּחַתּוֹנִים יוֹכֵל לְהַשִּׁיגוֹ.

... שְׁלוּשָׁה כּוֹחוֹת כְּלוּלִים בְּקֶנֶה: כּוֹחַ אֶחָד, הוּא הַב"ל שֶׁהוּא לַה"ב אֵשׁ הַיּוֹצֵא מִן הַלֵּב, וְהַיִּינוֹ כּוֹחַ הָאֵשׁ שֶׁמִּצַּד הַגְּבוּרוֹה. הַכּוֹחַ הַשֵּׁנִי, הָאוּוִיר הַנִּכְנַס אֵלָיו מִן הַחוּץ, כִּי הַקֶּנֶה שׁוֹאֵב אֶת הָאוּוִיר לְתוֹךְ הַרִיאָה, וְהָאוּוִיר הוּא מִצַּד הַתַּפְאָרַת. כּוֹחַ הַשְּׁלִישִׁי הוּא הַמַּיִם שֶׁל כְּנֵפֵי הַרִיאָה שֶׁהֵם דְּבוּקִים בְּקֶנֶה, וְהַמַּיִם הֵם מִצַּד הַחֶסֶד, וּמְשֻׁלּוּשָׁה כּוֹחוֹת אֵלוֹ נַעֲשֶׂה הַקוּל שֶׁהוּא כְּלוּל מִמֵּם רוּחַ וְאֵשׁ...

וְכִשְׁפִּיגְשׁוּ כּוֹחַ הָאֵשׁ הַיּוֹצֵא מִן הַלֵּב בְּעַנְנֵי הַמְטָר שֶׁהֵם כְּנֵפֵי הַרִיאָה, דֶּרֶךְ קֶנֶה הַרִיאָה, וְיַעֲשׂוּ קוּל, עַל זֶה נִאֲמַר "וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו מִי יִתְבוֹנֵן", שְׁבוּ [בְּאִמְצָעוֹת הַרַעַם] הַלֵּב מְבִין בְּבִינָה, שֶׁהַבִּינָה הִיא בְּלֵב לְשִׁמְאָל שֶׁהוּא צַד הַגְּבוּרוֹה, וְהַחֶסֶד הוּא לִימִין (רָאָה הַעֲרוֹת מו, קִיב). וְשֵׁם בְּצַד הַיְמִין הוּא מוֹחַ הַחֲכָמָה שֶׁהִיא שׁוֹרֵשׁ הַמַּיִם, וּמִמֶּנָּה יוֹצֵא "מַעֲיֵן גָּנִים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן", וְהַיִּינוֹ שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן לְבָנוֹתֵי מוֹחַ הַחֲכָמָה, וְנוֹזְלִים הַמַּיִם עַל קֶנֶה הַרִיאָה, כְּדִי שִׁיְהִי בּוֹ כּוֹחַ לְקַרֵּר אֶת חוּם אֵשׁ הַגְּבוּרוֹה שֶׁבְלֵב (רָאָה הַעֲרָה נֵא). חֲכָמָה הִיא נוֹטְרִיקוֹן כ"ח מ"ה, כ"ח בְּלֵב, מ"ה בְּמוֹחַ, וְיִיחּוּד חֲכָמָה וְבִינָה הוּא עַל־יְדֵי קֶנֶה תַּפְאָרַת, הַכּוֹלֵל וְאֵז סְפִירוֹת שֶׁל זְעִירָאֲנִין (רָאָה נִסְפַּח: הַפְּרָצוּפִים)... וְלִכְךָ נִאֲמַר "קֶנֶה חֲכָמָה קֶנֶה בִּינָה"... (רָאָה הַעֲרָה צב).

רַבְּנוּ יְרָאָה כְּעַת כִּיצַד יֵשׁ לְפָרֵשׁ מוֹשְׁגִים אֵלֶּה בְּהַקְשֵׁר שְׁלָנוּ.

'כִּד קָלָא נְפִיק וְאַעֲרָא בְּעֵבֵי מְטָרָא אֲשֶׁתַּמְעַע קָלָא לְבְרִיתָא וְדָא אֵינּוֹן רַעְמִים,
וְעַקֵּר הָרַעְמִים הֵם מְגִבּוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו מִי יִתְבוֹנֵן".

[מו] כל תופעת טבע צומחת מן היסוד הרוחני המקביל לה. הרעמים נוצרים מן הגבורות. מקור גבורות אלה הוא ספירת הבינה, למרות שהן מתפשטות בכל צד שמאל של מערכת

וּבְשִׁבִיל זֶה אָנוּ מְבָרְכִין 'שִׁכְחוּ וּגְבוּרָתוֹ' וְכוּ'. וְהַגְּבוּרוֹת הֵם בְּחִינַת כֹּחַ וּגְבוּרָה, שְׁאֲדָם מוֹצִיא אֶת הַקּוֹל בְּכַח גְּדוּל, וְהַקּוֹל הַזֶּה פּוֹגֵעַ בְּעֵבֵי מְטָרָא, הֵינּוּ בְּחִינַת מַחֲזִין, שְׁמֹשֶׁם יוֹרְדִין טַפִּין טַפִּין, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב בְּזֵהָר: "בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן" – 'מִן לְבוֹנָא דְמַחְא'. וְכִשְׁפּוֹגֵעַ בְּעֵבֵי מְטָרָא, אֵזִי

הספירות (ראה נספח: אילן הספירות), שהזוהר מתייחס אליו בדרך-כלל כצד הגבורה (כמו בהערה הקודמת).

וּבְשִׁבִיל זֶה אָנוּ מְבָרְכִין 'שִׁכְחוּ וּגְבוּרָתוֹ' וְכוּ'.

[מז] על שמיעת רעם מברכים "שכחו וגבורתו מלא עולם" (ראה ברכות נד, א; נט, א; שולחן-ערוך או"ח רנו: א). פרט לקשר הברור בין ברכה זו לגבורות, רבנו מתכוון גם לומר שעצם פעולת הברכה על הרעם, וכל ברכה אחרת, זהה לתפילה.

וְהַגְּבוּרוֹת הֵם בְּחִינַת כֹּחַ וּגְבוּרָה, שְׁאֲדָם מוֹצִיא אֶת הַקּוֹל בְּכַח גְּדוּל,

[מח] כפי שביארנו, פירוש הדבר הוא תפילה בלהט ובהתלהבות – בכוח (ראה הערה מד; ראה גם הערה סה, ש"גבורי כח" הם אותם יראי ה' אשר משמיעים את תפילתם בעוצמה גדולה).

וְהַקּוֹל הַזֶּה פּוֹגֵעַ בְּעֵבֵי מְטָרָא, הֵינּוּ בְּחִינַת מַחֲזִין,

[מט] בקבלה מכונות הספירות העליונות חכמה ובינה – מוחין. באופן כללי מייצגים המוחין את שכלו של האדם, את כלי הקיבול המנטליים שלו. המים, בצורת ענני גשם ("עבי מיטרא") או בכל צורה אחרת, מסמלים פעמים רבות מוחין ושכל, כמו בפסוק (ישעיה יא ט): "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". סמל זה מופיע לאורך התורה שלנו כמה פעמים, כאשר רבנו מדבר על ים החכמה; "הים ישוב לאיתנו"; "מי מריבה"; ו"ירעם הים ומלואו".

שְׁמֹשֶׁם יוֹרְדִין טַפִּין טַפִּין,

[נ] כפי שציינו בהערה מה, טיפות אלה הנן החסדים היונקים מן החכמה. הן הלחלוחית המשככת את הלהבות הגבורות (ראה להלן, הערה צז, שם מוסברת מהותן של טיפות אלה ביתר פירוט).

כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב בְּזֵהָר: "בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן" – 'מִן לְבוֹנָא דְמַחְא'.

[נא] החומר שממנו עשוי המוח הוא בעיקרו לבן ("ליבונא דמוחא"). בטבע, כאשר עולה הלחות מן האדמה ומתעבה לעננים, נוצרים רעמים ובני-אדם מתמלאים אימה. בדומה לכך, כאשר אדם מתפלל בקול רם, בכוח ובעוצמה (בלהט לבו), קולו הולם במוחו (הלחלוחית) ונוצר רעם (בקנה, משם עולה הקול). ראה גם ליקוטי-מוהר"ן ח"א, כט

אֲשַׁתְּמַע קָלָא לְבְרִיתָא, הֵינּוּ בְּחִינַת רַעְמִים, וְזֶהוּ (תהלים עז יט):
 "קוֹל רַעְמָךְ בְּגִלְגָּל", הֵינּוּ בְּגִלְגֻלְתָּא דְּמַחָא, כִּד אַעְרָא
 בְּגִלְגֻלְתָּא דְּמַחָא, נַעֲשֶׂה מֵהַקּוֹל רַעְמִים, וְנִשְׁמַע לְבְרִיתָא.

וְזֶה (תהלים מט ד): "פִּי יִדְבֵר חֲכָמוֹת", הֵינּוּ הַדְּבֹר הַיּוֹצֵא מִפִּי פּוֹנֵעַ
 בְּחֲכָמָה, הֵינּוּ בְּגִלְגֻלְתָּא דְּמַחָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה: "וְהִגֹּת לְבִי" וְכוּ',
 הֵינּוּ שְׁנַתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה הָרַעַם, נִתְעוֹרֵר * עַל־יְדֵי־זֶה שְׁנַתְעוֹרֵר הָרַעַם,
 הַלֵּב, * כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: 'קוֹל מְעוֹרֵר הַכּוֹנֵה'

והערות נו, נז, שם מוסבר ש"ליבונא דמוחא", לבנוניות המוח, רומזת לשכל טהור, המשול
 למים חיים הנוזלים מן לבנון.

וּכְשֶׁפּוֹגַע בְּעַבֵי מְטָרָא, אַזִּי אֲשַׁתְּמַע קָלָא לְבְרִיתָא, הֵינּוּ בְּחִינַת רַעְמִים,
 [נב] כלומר, כשתשוקתו הבוררת של אדם לעבוד את ה' מתועלת לכיוון מודעות אלוקית
 בתפילה ("עבי מיטרא") – כך שתפילותיו נאמרות בכוונה עצומה ובלהט נפלא – אז נוצר
 הרעם.

וְזֶהוּ: "קוֹל רַעְמָךְ בְּגִלְגָּל", הֵינּוּ בְּגִלְגֻלְתָּא דְּמַחָא,
 [נג] בהקשר שלנו פירוש ה"גלגלתא" הוא המקום שבו קולו של האדם, להט לבו, פוגש את
 שכלו. בגוף הגשמי קורה הדבר בגולגולת, המכילה את המוח. שם נוצר הרעם.

כִּד אַעְרָא בְּגִלְגֻלְתָּא דְּמַחָא, נַעֲשֶׂה מֵהַקּוֹל רַעְמִים, וְנִשְׁמַע לְבְרִיתָא.
 [נד] הקול נשמע לבריאה כולה ("לבריייתא"). אנשים שומעים אדם זה מתפלל בכל כוחו,
 וקולות הרעמים העולים מכך מעוררים אותם ליראת־ה' (ראה הערה מג). כך מתקרבת
 הבריאה כולה אל ה' (מי הנחל).

ביתר העמקה, ניתן לראות שרכנו מציג כאן שתי רמות של רעם: פוטנציאלי וממשי. הרעם
 של קולו של אדם כאשר הוא אומר את התפילה הנו רעם פוטנציאלי; הרעם המופק כאשר
 קולו מכה בשכלו, הרעם אשר מונחל לבריאה כולה, הנו רעם ממשי. ההבדל הוא שהקול
 הופך לרעם רק לאחר שהוא מגיע אל המוחין. אולם גם קודם לכן, כשאדם שומר את שכלו
 הוא מתקן את הגבורות (כפי שיוסבר בסעיף ד), וכך נושא קולו כבר אז את פוטנציאל הרעם
 (ביאור הליקוטים).

וְזֶה: "פִּי יִדְבֵר חֲכָמוֹת", הֵינּוּ הַדְּבֹר הַיּוֹצֵא מִפִּי פּוֹנֵעַ בְּחֲכָמָה, הֵינּוּ
 בְּגִלְגֻלְתָּא דְּמַחָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה: "וְהִגֹּת לְבִי" וְכוּ', הֵינּוּ עַל־יְדֵי־זֶה שְׁנַתְעוֹרֵר
 הָרַעַם, נִתְעוֹרֵר הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: 'קוֹל מְעוֹרֵר הַכּוֹנֵה'
 [נה] 'כוונה' פירושה בדרך כלל 'ריכוז' או 'הכוונת המודעות', ואלה קשורים למוח. אולם

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבָרְכָה מִי שֵׁישׁ בּוֹ יִרְאֵת שָׁמַיִם,
 דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין, כִּי מִי שֵׁישׁ בּוֹ יִרְאֵה, קוֹלוֹ נֶעֱשֶׂה רַעְמִים, כִּי
 רַעַם מִסְטָרָא דִּיצְחָק, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וְרַעַם גְּבוּרָתוֹ", וְעַל־יְדֵי־
 זֶה דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין, הֵינּוּ מִשְׁתַּמְעֵ קָלָא לְבְרִיתָא, כִּי תַפְּזֵן תְּלִיא

בדברי חז"ל ולאחריהם (למשל: ברכות יג, א; זוהר ח"א, עב, א) מופיעה מילה זו לעתים קרובות כ'כוונת הלב'. כך יכולה 'כוונה' להתפרש גם כ'להט' או 'השראה'. ולמעשה, כוונה במובן זה כוללת בתוכה גם את הריכוז והכוונת המודעות. כפי שרבנו מלמד כאן, הרמת הקול בתפילה, בבחינת רעם, מעוררת את הלב כך שאדם יכול להיות מרוכז באמת במילים שאותן הוא אומר. משמעותן העמוקה של מילות התפילה מיישרת את עקמומיות הלב והוא זוכה לשמחה (מי הנחל). ראה גם ליקוטי-מוהר"ן ח"א, כ: י, והערה פא. במקום אחר מלמד רבנו שמש כשם שהקול מעורר את הכוונה, הכוונה מעוררת את הקול (שיחת הר"ן רצג).

לפיכך, הרעם שבמוח נשמע לא רק לבריאה כולה, אלא גם פנימה – מגדיל את כוונת האדם ומטהר את לבו שלו. במקום אחר (ליקוטי מוהר"ן ח"א, ער), מלמד רבנו שלפעמים אדם מתפלל בכוונה כיוון שהוא ראה אדם אחר אשר מתפלל בכוונה (כלומר, שמע את קול הרעם שלו). פעמים אחרות מתעוררת הכוונה בגלל תפילותיו שלו; הוא מתחיל במעט להט, ואז, מעורר מהצלחתו הצנועה, משקיע מאמץ גדול יותר בעבודתו.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבָרְכָה מִי שֵׁישׁ בּוֹ יִרְאֵת שָׁמַיִם, דְּבָרָיו
 נִשְׁמָעִין,

[נז] כלומר: כאשר אדם גוער בזולתו בעוד הוא עצמו אינו משוחרר מחטא, ישנו סיכוי מועט שדבריו יישמעו. אולם כאשר אדם הנו ירא שמים, הוא חופשי מחטא, ולכן דבריו נשמעים (ברכות ו, ב; עיין יעקב על אתר). רבי נחמן מוסיף כאן ממד עומק למימרא זו.

כִּי מִי שֵׁישׁ בּוֹ יִרְאֵה, קוֹלוֹ נֶעֱשֶׂה רַעְמִים, כִּי רַעַם מִסְטָרָא דִּיצְחָק, כְּמוֹ
 שֶׁכְּתוּב: "וְרַעַם גְּבוּרָתוֹ",

[נד] מי הנחל מסביר שיראת השמים של האדם היא המאפשרת לו להתפלל בכוח – דהיינו, רעם. זאת משום שתפילה בכוח ויראת שמים שייכות שתיהן לצד הגבורה (ראה הערות מו-מח). המופת לאדם ירא-שמים – יצחק אבינו – שייך גם הוא לצד הגבורה. לפיכך מכנים הכתובים את יראת השמים "פחד יצחק" (בראשית לא מב).

וְעַל־יְדֵי־זֶה דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין, הֵינּוּ מִשְׁתַּמְעֵ קָלָא לְבְרִיתָא,

[נה] כפי שבואר לעיל, הערות נב-נד.

שְׁמִיעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (חבקוק ג ב): "ה', שְׁמַעְתִּי שְׁמַעֲךָ יִרְאֵתִי".

וְזֶה פְּרוּשׁ: "גְּבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ". אֵיטָא בְּזֵהר: 'זְכִינְ לְמִשְׁמַע קָלִין מְלַעֲלָא, הֵינּוּ עַל יְדֵי הַגְּבוּרוֹת נַעֲשֶׂה רַעְמִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַלֵּב שׁוֹמֵעַ, וְהֵינּוּ: "וְהַגּוֹת לְבִי

כִּי תִמְן תִּלְיָא שְׁמִיעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "ה', שְׁמַעְתִּי שְׁמַעֲךָ יִרְאֵתִי".

[ט] הזוהר (ח"א, ז, א) מקשר את יצחק/יראה עם השמיעה, ומלמד ששמיעת דבריו (דהיינו, קבלת הדבר) של אדם אחר או גערתו מתרחשת רק כאשר ישנה יראה בלב השומע. בהקשר שלנו, תפילה בחום הלב מקבילה ללהבת הגבורות. כך נעשה הקול לרעם הנשמע על-ידי אחרים ומשריש בהם יראת שמים (ראה ביאור-הליקוטים). דבריהם של חז"ל, "כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים", ניתנים להתפרש כך: אדם שיש בו יראת שמים, שעורר את הגבורות, יכול להתפלל בלהט, וקולו יישמע על-ידי יצורי הבריאה כולה. כפי שהוסבר, הדבר משריש בהם יראת שמים, ומיישר את עקמומיות לבותיהם. בדרך אגב למדים אנו מכאן שלא תמיד יש צורך בתוכחה ישירה. על-ידי תפילה אמיתית ועמוקה הופך קולו של האדם לרעם, כך ששומעיו מתעוררים מעצמם לשוב לה' ולעבדו.

וְזֶה פְּרוּשׁ: "גְּבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ".

[ס] "גבורי הכח" שהפסוק מדבר עליהם (תהלים קג כ) אינם אלא המלאכים. הם מקיימים את ציוויי של ה' לא לשם קבלת שכר, אלא אך ורק כדי לשמוע בקולו של ה' (מצודת דוד). כאן מתקשר הדבר לאדם המקיים מצוות שלא לשם שכר. הכינוי "גבורי כח" רומז, כמובן, לגבורה ולכוח. רבנו ממשין ומסביר את הדברים, ומראה כיצד הם עולים בקנה אחד עם דברינו עד כאן.

אֵיטָא בְּזֵהר: 'זְכִינְ לְמִשְׁמַע קָלִין מְלַעֲלָא,

[סא] הזוהר מלמד (ח"א ז, א) ש"גיבורי הכוח" שעליהם מדבר הפסוק הנם בעצם הצדיקים המשתמשים בגבורתם הפנימית כדי להכניע לחלוטין את יצרם-הרע, ולכן הם "זוכים לשמוע קולות מלמעלה". המילה "מלמעלה" ניתנת להתבאר בהקשר שלנו כרומזת למוחין (ראה הערה מט). גיבורי-כוח/צדיקים אלה, המשתמשים בלהבת לבם כדי לעבוד את ה' (תוך התגברות על תאוות לבם לענייני העולם-הזהה), זוכים לשמוע את הקול כאשר הוא מכה ב"גלגלתא דמוחא".

הֵינּוּ עַל יְדֵי הַגְּבוּרוֹת נַעֲשֶׂה רַעְמִים,

[סב] הכנעת היצר-הרע דורשת כוח. הצדיקים, המכניעים באמצעות יראת שמים/גבורות/כוח את יצרם-הרע, מסוגלים להפיק כך רעם.

תְּבוּנוֹת, וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַנִּתֵּן לְעִבְדְּךָ לֵב שׁוֹמֵעַ", וְגַם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין לְבְרִיתָא, וְזֶהוּ: "לְשִׁמְעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ".

וְזֶה בְּחִינַת קוֹל הַשׁוֹפָר, דָּא שׁוֹפָר שֶׁל אֵיל, אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק, בְּחִינַת: "וְרַעַם גְּבוּרֹתָיו". וְזֶהוּ: "אֲשָׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה",

וְעַל-יְדֵי-זֶה הֵלֵב שׁוֹמֵעַ, וְהִינוּ: "וְהִגַּת לְבִי תְבוּנוֹת",

[סג] כיוון שכאשר הקול עובר ומכה במוח (ראה הערה גה), הוא מביא יראה אל הלב.

וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַנִּתֵּן לְעִבְדְּךָ לֵב שׁוֹמֵעַ",

[סד] זו הייתה תפילתו של שלמה המלך (מלכים א' ג ט): הוא חפץ בלב שומע ומבין. על-פי פשוטם של דברים, רבנו מביא פסוק זה כדי להראות שהלב אכן "שומע". מעבר לכך, הדבר מלמדנו שממש כשם שלמה המלך התפלל ל"לב שומע", גם על האדם להתפלל, אם חפץ הוא ביראת-שמים. כלומר, למרות שדרושה יראת שמים כדי להתפלל בלהט, אפשר להשיג יראת שמים אמיתית רק באמצעות תפילה. זוהי דוגמה מצוינת לתפילה בהתבודדות, שרבנו עורר לה כל-כך (ראה הערה ח).

וְגַם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין לְבְרִיתָא, וְזֶהוּ: "לְשִׁמְעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ".

[סה] רבנו מפרש פסוק זה, אם-כן, בשתי דרכים שונות. ראשית, "גבורי הכח" הם יראי השמים המשמיעים את תפילתם בעוצמה רבה. עליהם אומר הפסוק שהם "שומעים בקול דברו" מפני שלבם קשוב למשמעות מילות התפילה. הפירוש השני ל"לשמע בקול דברו" הוא שאנשים אחרים שומעים את קול תפילתם ומושפעים ממנו, משום שקול זה מפיך רעם שהוא "נשמע לברייתא", נשמע לבריאה (מי הנחל).

וְזֶה בְּחִינַת קוֹל הַשׁוֹפָר,

[סו] כאן מלמד רבנו שהרעם המופק על-ידי יהודי ירא שמים דומה במהותו לקול השופר.

תורה זו נאמרה בראש-השנה (ראה הערה ב). נהוג אצל גדולי החסידות לומר תמיד דברים מענייניו של יום. לכן מפתיע הדבר שבתורה שלנו אין שום אזכור מפורש ליום הקדוש. עם זאת, כפי שקורה הרבה בתורתו של רבי נחמן, הוא רומז כאן לענייניו של יום, בלא להזכיר אותו במפורש. מספר רמזות לראש-השנה ישנן כאן, וזו – השופר – הראשונה שבהן.

דָּא שׁוֹפָר שֶׁל אֵיל, אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק, בְּחִינַת: "וְרַעַם גְּבוּרֹתָיו".

[סז] אילו של יצחק הוא האיל שהקריב אברהם לאחר שנצטווה שלא לפגוע ביצחק (בראשית כב ג). "זו"ל אמרו (ראש-השנה טז, א): "למה תוקעין בשופר של איל? אמר הקדוש-ברוך-הוא: תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני".

יִודְעֵי דִּיקָא, שְׂיִפְגַּע הַקּוֹל בְּמַחַ, בְּחִינַת עֵבִי מְטָרָא, וַיְהִיָּה בְּבַחֲיִנַת רַעְמִים, וּמִי שְׂשׁוּמַע תְּקִיעַת שׁוֹפָר מְאִישׁ יָרָא וְחָרַד, בְּיִדְאֵי לֹא יִדְאָג כָּל הַשָּׁנָה מִרַעְמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים עֲלֵיהֶם נִגְלִיתָ, וּבְקוֹל שׁוֹפָר עֲלֵיהֶם הוֹפְעֶתָ", שְׂבָקוֹל

קרן זו של האייל מקבילה לרעם הגבורות, כפי שהבאנו קודם לכן מהזוהר (הערה מה): "ואלו המלאכים נקראים שופר של אילו של יצחק, לפי שהם מבחינת הגבורה ששורשה בכינה, והם סוד אלים בני בשן הרומזים על כינה וגבורה... ואותו הקול יוצא מן המלאכים ופוגע בענני מטר, ואז נשמע קול הרעם להבריות שבחורן, ועל זה נאמר 'ורעם גבורותו מי יתבונן'".

הרעם המופק, אם-כן, על-ידי קולו של אדם ירא-שמים, מקביל לשופר/אילו של יצחק – ויצחק הוא המגלם את תכונת יראת השמים (ראה הערה נו; מי הנחל). יצחק, קול הרעם, מסמל לפיכך את היראה המתעוררת בעקבות תפילה מעומק הלב.

וְזֹהוּ: "אֲשֶׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה",

[סח] כוונת הכתוב (תהלים פט טז) היא לעם-ישראל. על-ידי תקיעת שופר יודעים הם כיצד לעורר את רחמיו של ה' בראש-השנה ולהמתיק את הגזירות (רש"י על אתר). המדרש (פסיקתא דרב כהנא כג: ג) מדבר גם הוא על סגולתו של השופר לבטל גזירות קשות: "בשעה שישראל נוטלין שופרות ותוקעין, הקדוש-ברוך-הוא עומד מכיסא דין ויושב על כיסא רחמים... ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם, והופך להם מידת הדין למידת רחמים". רבנו יקשר כעת בין השופר לתפילה העמוקה, באשר לשניהם נתונה היכולת להמתיק גזירות. ביאור-הליקוטים מציין שהפסוק הבא בתהלים (פט יז) הוא: "בשמך יגילון כל היום...". כלומר, כאשר יהודי מעורר את קול הרעם, הוא זוכה לשמוח בה' – כלומר, לחוש את תענוג המצוות.

וְזֹהוּ: "אֲשֶׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה", יוֹדְעֵי דִּיקָא, שְׂיִפְגַּע הַקּוֹל בְּמַחַ, בְּחִינַת עֵבִי מְטָרָא, וַיְהִיָּה בְּבַחֲיִנַת רַעְמִים,

[סט] כלומר, קול השופר/התפילה מכה במוח ומעורר את השכל, המעורר אז יראה בלב. כך מתיישרת עקמומיות הלב, ומתאפשר לו לחוש שמחה. באמצעות השמחה של "ישר הלב" יודע אדם מהי הגזירה ומהו מצבה, ויכול להתפלל כראוי להמתקתה.

וּמִי שְׂשׁוּמַע תְּקִיעַת שׁוֹפָר מְאִישׁ יָרָא וְחָרַד, בְּיִדְאֵי לֹא יִדְאָג כָּל הַשָּׁנָה מִרַעְמִים,

[ע] קולו של ירא-השמים, כמו גם קול השופר, צופנים בחובם את כוח בחינת הרעם. שכרו של השומע להם ומתקרב לעבודת ה' הוא הגנה מאת ה' מפני כל גילוי חיצוני של רעם (מי הנחל).

הַשׁוֹפֵר הוֹפִיעַ עֲלֵיהֶם מְקוּלוֹת וּבְרָקִים.

ד אָבֵל צָרִיף לְפָנֹת אֶת הַמַּחִין מִחֻכְמוֹת חֵיצוֹנִיּוֹת וּמִמַּחְשְׁבוֹת זְרוֹת, מִחֻמֵּין, שְׁלֵא יַחְמִיץ אֶת חֻכְמוֹתוֹ בְּחֻכְמוֹת חֵיצוֹנִיּוֹת

כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "בְּקוּלוֹת וּבְרָקִים עֲלֵיהֶם נִגְלִית, וּבְקוּל שׁוֹפֵר עֲלֵיהֶם הוֹפֵעֵת", שֶׁבְּקוּל הַשׁוֹפֵר הוֹפִיעַ עֲלֵיהֶם מְקוּלוֹת וּבְרָקִים.

[עא] משפט זה, אשר הנו חלק מתפילת מוסף של ראש-השנה, אינו מופיע בכתב-היד של ליקוטי-מוהר"ן.

עד כאן: על כל אדם מוטלת האחריות להפוך את העולם לטוב יותר. הוא יכול לעשות זאת על-ידי תפילה עבור טובת העולם, שכן לתפילה ישנו הכוח להמתיק גזירות. אולם, אם הגזירה נגזרה כבר, וחטאיו של האדם מאפילים על תפילותיו, עליו להסוותן ב'מאמר' (סעיף א). כדי לדעת האם נגזרה כבר הגזירה, צריך האדם לקיים את המצוות בשמחה – ללא כל ציפייה לשכר עתידי, אלא מתוך תחושת תענוג בקיום המצוות עצמו. מידת השמחה שהוא מצליח לחוש אז מורה לו מהי מידת שמחתו של ה', המלוכשת במצוות, אם גדולה היא, או שמא הגזירה נגזרה כבר (סעיף ב). כדי לחוש שמחה זו, זקוק האדם לישרות הלב, ללב שעקמומיותו הוסרה על-ידי הרעם – דהיינו, גילוי המוחין. רעם זה מופק על-ידי הערת יראת-שמים באמצעות תפילה מעומק הלב (סעיף ג).

ד אָבֵל צָרִיף לְפָנֹת אֶת הַמַּחִין

[עב] לאחר שביסס רבי נחמן את הקביעה שעל האדם לעורר את תשוקת לבו כדי לעבוד את ה', כך ששכלו יתעורר גם הוא וייוצר רעם, מזהיר רבנו כעת מן הדברים המפריעים למוחין והעלולים לפגוע בהצלחתו של אדם להשיג מדרגה זו.

מִחֻכְמוֹת חֵיצוֹנִיּוֹת וּמִמַּחְשְׁבוֹת זְרוֹת, מִחֻמֵּין,

[עג] החמץ משמש כסמל ליצר-הרע. הגמרא מספרת (ברכות יז, א) על רבי אלכסנדר, שלאחר התפילה היה אומר: "ריבון העולמים! גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך. ומי מעכב? שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות". השאור הוא החלק המחמיץ את העיסה, עיקר החמץ.

ביאור-הליקוטים מוסיף: למרות שרבנו לימד זה עתה שצריך ליישר את עקמומיות הלב, הוא יסביר כעת שהתיקון היסודי ביותר הוא שמירת המחשבה. מכאן למדים אנו שהכול יונק בסופו של דבר מן המוח (חכמה), ואז יורד אל הלב (בינה). הצעד הראשון צריך להיות אם-כן לבטל את כל מה שעלול להחמיץ את המוחין.

וּבְתַאֲוֹת, כְּדִי כְּשִׁיזְצִיא אֶת הַקּוֹל וַיִּפְגַּע בְּמַחוּ, יִתְעַבֵּד מִמֶּנּוּ רַעַם, אֲבָל כְּשֶׁגִּלְגֵּלְתָּא דְּמַחָא אָטוּם בְּטַמְאָה, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (ויקרא יא): "וְנִטְמַתֶּם בָּם", אַזִּי אֵין קוֹלוֹ נִשְׁמָע. גַּם יִשְׁמַר יִרְאָתוֹ, שְׁמִמְנוּ תּוֹצְאוֹת הַקּוֹל, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב: "וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו", שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ יִרְאָה חִיצוֹנִית, וְזֶה (אבות ג: יז): 'אִם אֵין חֻכְמָה אֵין יִרְאָה;

שְׁלֹא יִחְמִיץ אֶת חֻכְמָתוֹ בְּחֻכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּבְתַאֲוֹת,

[עד] חכמות חיצוניות ותאוות הנן מושגים נבדלים, המקבילים למוח וללב, בהתאמה. שקיעת יתר של צרכי האכילה והאישות גורם להם להפוך למה שרבנו מכנה 'תאוות'. השליטה במאוויים אלה קרויה לפיכך הכנעת היצר-הרע; במקום להפנות את תשוקתו הבוערת לדברי הבל, משתמש האדם בבעירת לבבו לעבודת ה' (ראה הערה סא). חכמות חיצוניות, לעומת זאת, המרחיקות בני-אדם מה', קשורות לשכל, שממנו נמשכת החכמה. לפיכך, כדי שקולו של אדם יפיק רעם, עליו לטהר הן את לבו והן את מוחו, כפי שיסביר עתה רבנו.

כְּדִי כְּשִׁיזְצִיא אֶת הַקּוֹל וַיִּפְגַּע בְּמַחוּ, יִתְעַבֵּד מִמֶּנּוּ רַעַם, אֲבָל כְּשֶׁגִּלְגֵּלְתָּא דְּמַחָא אָטוּם בְּטַמְאָה, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב: "וְנִטְמַתֶּם בָּם",

[עה] רבי נחמן מפנה כאן לדברי הגמרא (יומא לט, א) הדורשת את הכתיב החסר במילה "וְנִטְמַתֶּם", שנאמרה ביחס למאכלות אסורות: "עבירה מטממת לבו של אדם, שנאמר: 'ולא תטמאו בהם ונטמתם בם', אל תקרי 'ונטמתם' אלא 'וניטמטם'". אכילת מאכלות אסורות מקהה את הרגישות הרוחנית (ראה אור-החיים ויקרא יא מג). אם אחד משני ערוצי הקשר לה' – הלב או המוח – הנו אטום בגלל טומאה, הקול אינו יכול לחדור אל הגלגלתא דמוחא, והרעם לא יכול להיווצר.

אַזִּי אֵין קוֹלוֹ נִשְׁמָע.

[עו] הדבר מסביר בעקיפין מדוע אנשים כה רבים המניחים שהנם בעלי השפעה על זולתם אינם באמת משפיעים: הם חסרים יראת שמים. כיוון שמוטל עליהם עדיין להכניע את יצרם-הרע, וכיוון שהחכמות החיצוניות והתאוות מרחיקות אותם מה', דבריהם אינם נשמעים ומתקבלים.

ביאור-הליקוטים מסביר שזיהום המוח בטומאה מוביל לאטימתו ולאבדן רגישותו. בתגובה אוטם ה', כביכול, את אוזניו, ונעשה אדיש לתפילותיו של האדם. מכאן קצרה הדרך לגזירות, רחמנא לצלן.

גַּם יִשְׁמַר יִרְאָתוֹ, שְׁמִמְנוּ תּוֹצְאוֹת הַקּוֹל, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב: "וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו", שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ יִרְאָה חִיצוֹנִית,

[עז] אל לו לאדם לפחד מדבר פרט לה' (ליקוטי עצות יראה ועבודה א). אדם אשר ירא רק מה' יתברך, יודע שגם כאשר דבר צדדי גורם לו לפחד, אין זה אלא תזכורת לכך שעליו לירא

אם אין יראה אין חכמה.

וְזֶהוּ יֵרֵד גְּבִרְיָאֵל וְנֶעֱץ קִנְיָה בְּיָם. פְּרוּשׁ: מֵהִשְׁתַּלְּשְׁלוֹת הַגְּבוּרוֹת, הֵינּוּ יִרְאָה חִיצוֹנִית, נֶעֱץ קִנְיָה בְּיָם הַחֲכָמָה. קִנְיָה דָא בְּחִינַת קוֹל הַיּוֹצֵא מִהַקְּנָה. הֵינּוּ עַל־יְדֵי הַשְׁתַּלְּשְׁלוֹת

מה' בלבד (ליקוטי־הלכות פסח ט: טו-יז). יראה חיצונית, לעומת זאת, חותרת מיד תחת יראת־ה' של האדם.

וְזֶהוּ: 'אם אין חכמה אין יראה; אם אין יראה אין חכמה.'

[עח] על האדם לשמור תמיד היטב על לבו (יראה) ועל מוחו (חכמה). כל אחד מהם תומך בזולתו ותלוי בו. לכן, כאשר המחשבה נחשפת לחכמות חיצוניות, היראה שבלבו נשחתת; וכאשר יראת הלב נובעת מפחדים זרים, השכל פונה לחכמות חיצוניות והמחשבה נאטמת (פרפראות לחכמה; מי הנחל). מכאן מובן מדוע בהמשך התורה מונים רבנו והמפרשים שהזכרנו את התאוות בין אויביו של השכל, למרות שכמו הפחד, תאוות אלה מושרשות בלב דווקא.

המובאה שמציג רבנו כעת מצביעה על הקשר שבין הלב/הפחד לשכל/החכמה.

וְזֶהוּ: יֵרֵד גְּבִרְיָאֵל וְנֶעֱץ קִנְיָה בְּיָם.

[עט] "בשעה שנשא שלמה את בת פרעה", אומרים חז"ל (שבת נו, ב), "ירד גבריאל ונעץ קנה בים, ועלה בו שרטון [התגבשה מסביבו ביצה, רש"י], ועליו נבנה כרך גדול של רומי" (המייצגת את הגלות הרביעית והאחרונה של עם־ישראל).

פְּרוּשׁ: מֵהִשְׁתַּלְּשְׁלוֹת הַגְּבוּרוֹת,

[פ] שמו של המלאך גבריאל מורכב מהמילים 'גבורה' ו'אל', ולכן קשור מלאך זה לגבורות. ירידתו מתוארת משום כך כ"השתלשלות הגבורות", המציינת ירידה במצב הרוחני. גבורות אלה, בצורתן הנפולה, מתלבשות משום כך בפחדים זרים ולא ביראת־ה' טהורה.

הֵינּוּ יִרְאָה חִיצוֹנִית,

[פא] בכתב היד נוסף כאן: "מהשתלשלות הגבורות, שהיא בחינת סוספיתא דדהבא, היינו יראה חיצונית". הקבלה מלמדת שהזהב קשור למידת היראה ולגבורות (ראה זוהר י"ב, צ, ב; תיקוני־זוהר תיקון כד, דף סט, ב). "סוספיתא דדהבא", סיגי זהב, מסמלת אס־כך פחדים זרים (מי הנחל).

נֶעֱץ קִנְיָה בְּיָם הַחֲכָמָה. קִנְיָה דָא בְּחִינַת קוֹל הַיּוֹצֵא מִהַקְּנָה.

[פב] רבנו מקשר כאן את הקנה שנעץ גבריאל עם הקנה שבגורונו של כל אדם. הגמרא אומרת (ברכות סא, א): "קנה מוציא קול"; הקנה הוא מעין צינור שדרכו עובר האויר מהריאות דרך מיתרי הקול, שם הוא הופך לצלילים.

הַגְּבוּרוֹת, שֶׁהִיא בְּחִינַת סוֹסְפִיתָא דְדֵהָבָא, יִרְאֶה חִיצוֹנִית,
נִשְׁאָר הַקּוֹל נְעוּץ בְּאַטְמִימַת הַשִּׁכְלָל, וְלֹא יִשְׁתַּמֵּעַ לְבְרִיתָא.
וְעֵקֶר לְשֹׁמֵר מַחוּ שְׁלֵא יַחְמִיץ, וְזֶהוּ: "נִגְעַר חַיִּית קָנָה",

הֵינּוּ עַל-יְדֵי הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת הַגְּבוּרוֹת, שֶׁהִיא בְּחִינַת סוֹסְפִיתָא דְדֵהָבָא, יִרְאֶה
חִיצוֹנִית, נִשְׁאָר הַקּוֹל נְעוּץ בְּאַטְמִימַת הַשִּׁכְלָל, וְלֹא יִשְׁתַּמֵּעַ לְבְרִיתָא.

[פג] במקורן נובעות הגבורות מספירת הבינה העליונה (זוהר ח"ג, י, ב; ראה גם ליקוטי-מוהר"ן ח"א, מא). עם זאת, ככל שהגבורות יורדות לעולמנו הגשמי, הם לובשות את צורת "סיגי הזהב" – כלומר, חכמה חיצונית (אשר מוזכרת גם היא בכתב היד) ויראה חיצונית. כל אחת משתי רעות אלה יכולה להתגלות כצעד הראשון בנפילת האדם מעבודת ה' שלו. לכן "אם אין חכמה, אין יראה, אם אין יראה, אין חכמה" כדלעיל (ראה הערה עה; פרפראות לחכמה; מי הנחל).

דברי חז"ל על המלאך גבריאל (הערה ט) צריכים להיקרא כעת כך:
בשעה שנשא שלמה את בת פרעה – כאשר הפכה החכמה (שלמה) לחכמה חיצונית (בת פרעה).

ירד גבריאל – הגבורות נפלו ונעשו פחדים זרים, וכדומה.
ונעץ קנה בים – והקול העולה מן הקנה נסתבך בבוץ בתוך ים החכמה, השכל. כתוצאה מכך לא יכול עוד הקול להישמע כרעם ולעורר את הנבראים לעבוד את בוראם.
ועלה בו שרטון, ועליו נבנה כרך גדול של רומי – הקנה נעשה למוקד שנאספה סביבו פסולת הים (רש"י). כלומר, כאשר אדם נכנע ולו למחשבה זרה אחת ולא מסלק אותה מיד, מחשבה זו הופכת למוקד משיכה ל"סיגי הזהב" של החכמות החיצוניות והפחדים הזרים. בסופו של דבר גורם לו הדבר ליפול מבחינה רוחנית לגלות רומי, כלומר: להיות נתון תחת עולן של הגזירות על היהודים.
יש להוסיף, שעשוי בא מהשתלשלות הגבורות, "סוספיתא דדהבא", ועל כן ממנו בא הכרך הגדול של רומי.

וְעֵקֶר לְשֹׁמֵר מַחוּ שְׁלֵא יַחְמִיץ,

[פד] מובן מאליו שהאידיאל הוא לא להיכנע לעולם לתאוה רעה ולא להניח לעולם למחשבה זרה לחדור אל האדם. זוהי המדרגה העליונה של שמירת המוח שלא "יחמיץ". אולם רובנו נמשכים על-ידי התאוות ואפילו מוכרעים על-ידן. מה עושים אז?

וְזֶהוּ: "נִגְעַר חַיִּית קָנָה",

[פה] זו הייתה תפילת דוד המלך לה', שיאבד את מלכות הרשעה (תהלים סח לא). רש"י מסביר ש"תפ"ת הוא עמלק, אשר רבנו משווה לחכמות חיצוניות (ראה ליקוטי-מוהר"ן ח"ב, ט).

כְּדֵאִיתָא בְּזוּהַר: קְנָה חַי"ת תְּשַׁבֵּר וְתַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה ה"א, וְתַעֲשֶׂה מֵאוֹתוֹת חֲמִיץ – מִצָּה, הֵינּוּ שְׁלֵא תַחְמִיץ חֲכַמְתָּךְ. וְזֵהוּ לְשׁוֹן 'גְּעֵר' – לְשׁוֹן מְרִיבָה, כִּי מִצָּה – לְשׁוֹן מְרִיבָה. דְּצַדִּיקָא עֲבָדִין

בְּיוֹמָא דְנֶסֶב שְׁלֵמָה מְלָכָא בַת פְּרַעָה, בָּא גְבַרְיָאֵל נְעִץ קְנָה בְּיַמָּא רַבָּא, וְעָלָה אֲתַבְּנֵי קֶרְתָּא דְרומי. מַאי קְנָה? דָּא דְכוּרָא דְהָאֵי תַּיָּה בִּישָׂא, דָּאִית לָהּ סְטָרָא וְצִירָא בְּאַחְדוּתָא דְקִדְוָשָׁה. וְדָא אִיהוּ קְנָה דְנְעִיץ בְּיַמָּא רַבָּא, וּבְגִין כִּף אִיהִי שְׁלֵטָא עַל עֲלָמָא, וְעַל שׁוֹלְטָנּוּ דָּא כְּתִיב (ישעיה יטו) "קְנָה וְסוּף קָמְלוּ", קְנָה שְׁלֵטְנוּתָא וְרָאשׁ לְכָל מְלָכֹן. תּוּ, קְנָה – דְּזַמִּין קְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא לְתַבְרָא לָהּ כְּקְנָה דָּא. תָּא חֲזִי: בְּמִצְרַיִם אִיהִי שְׁלֵטָא, וּמִנָּה נִפְקוּ כַּמָּה שְׁלֵטְנִין לְזַנְיָהוּ, וְכֵלְא בְּרִנָּא דְחֲמִיץ. כִּיּוֹן דְּתַבֵּר לָהּ קְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא – אֲפִיק חֲמִיץ וְאֵעִיל מִצָּה, בְּמָה – בְּחוּטָא וְצִירָא מִכְּלָא, תַּבֵּר ח' חֲמִיץ, וְאֲתַעֲבַד מִצָּה, אֲנּוּן אֲתָנּוּ. (וּזְהַר ח"ג רנב, א)

תרגום: ביום שנשא שלמה המלך את בת פרעה, בא המלאך גבריאל ונעץ קנה בים הגדול, שעליו נבנתה אחר־כך העיר של רומי. מי נקרא קנה? זהו הזכר, הבעל, של החיה הרעה הזו (הס"מ, שחיות הנקבה היא ממנו), שיש לו צד קטן של אחיזה בקדושה. וזהו הקנה שנעץ גבריאל בים הגדול, ובכוח זה הוא שולט בעולם, ועל שלטון זה נאמר: "קנה וסוף קמלו", קנה, שהוא הס"מ, הוא השליט והראש על כל המלכויות של האומות. עוד טעם שהס"מ נקרא קנה, לפי שעתיד הקדוש־ברוך־הוא לשבר אותו בקלות כמו ששׁוברים קנה. בוא וראה: במצרים שהייתה ראש הממלכות, וממנה יצאו כמה שלטונים של האומות למיניהן, וכולם הם בסוד החמץ שהוא הסיטרא־אחרא. כיוון ששיבר אותה הקדוש־ברוך־הוא, הוציא את החמץ (המלכות דקליפה) והכניס את המצה (המלכות דקדושה), שהיא תשלוט בעולם. במה שיבר אותה? בחוט דק וקטן מכול, שיבר את אות ח' מהמילה חמץ, ונעשה ממנה אות ה', ונעשה מאותיות חמץ אותיות מצה. (על־פי תרגום מתוך מדבש)

כְּדֵאִיתָא בְּזוּהַר: קְנָה חַי"ת תְּשַׁבֵּר וְתַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה ה"א, וְתַעֲשֶׂה מֵאוֹתוֹת חֲמִיץ – מִצָּה, [פז] האות חיי"ת דומה בצלילה למילה 'חַיִּת'. כאשר רגלה השמאלית של החיי"ת מופרדת מראש האות, נוצרת האות ה"א. לכן כאשר רגל האות ח במילה חמץ נשברת, נוצרת המילה מצה. האות חיי"ת מושווית ל"קנה", מפני שכמו הקנה היא קלה להישבר. ראה בהערה הבאה.

הֵינּוּ שְׁלֵא תַחְמִיץ חֲכַמְתָּךְ. וְזֵהוּ לְשׁוֹן 'גְּעֵר' – לְשׁוֹן מְרִיבָה,

[פז] כעת ניתן להבין את הפסוק ואת פירושו כך: ה"חיה" רומזת לרוע, ובפרט למחשבות רעות החודרות לרעתו של אדם. ה"גערה" היא בכיוו של אדם או זעקת המחאה שלו כנגד מחשבות בלתי רצויות אלה. כך נשברת החיה. לפיכך: גער – זעקה ותפילה, חית קנה – שוברות מחשבות רעות ומסלקות אותן.

כִּי מִצָּה – לְשׁוֹן מְרִיבָה.

[פח] שמירת המחשבה תובעת מאבק מתמיד. רבנו יסביר כעת תכונה משמעותית נוספת של מאבק זה.

מצותא בסטרינ אחרנין, דלא יתקריבו למשכנא דקדשה.

הינו כשתשמר את חקמתך שלא יפגס בו חכמות חיצוניות, שלא תהרהר בהרהורים רעים, שהם בחינת קנה דסטרא אחרא, כנגד 'קנה חכמה קנה בינה' דקדשה, על ידי זה תנצל מבחינת חמין, שהיא סטרא דמותא, כדאיתא: מחמצת, תמן

דצדיקא עבדין מצותא בסטרינ אחרנין,

[פט] כמו בפסוק (ישעיה מא יב): "יהיו כאין ויאבדו אנשי ריבך, תבקשם ולא תמצאם, אנשי מצאתך". לכן 'מצה' היא לשון מריבה.

דלא יתקריבו למשכנא דקדשה.

[צ] כפי שהוסבר לעיל (הערה ח), תורותיו של רבנו רלוונטיות לכול – לגדולי הצדיקים, כמו גם לפשוטים שבפשוטים. לאחר שעסק בצורך להיאבק כנגד מחשבות זרות, הוא מסביר כעת שמאמציו של כל אדם הם בזעיר אנפין מאבקם הנמשך של הצדיקים כנגד הסיטרא-אחרא. הצדיקים מתפללים ועורכים מדי יום ביומו קרבות כנגד כוחות הרוע, כדי למנוע מהם דריסת רגל בקדושה. אדם אשר נאבק כנגד מחשבותיו הזרות עורך קרב זהה, גם אם בקנה מידה קטן יותר. וממש כשם שעל הצדיקים ניתן לומר שבחשבון הכולל הם נחלו הצלחה בהגנה על הקדושה – עם-ישראל חי ומשגשג על אף היסטוריה רוויית גזירות – כך גם כל אדם, בהתאם למאמץ שהוא משקיע במאבק, מצליח בבניית "מחנה של קדושה" משלו, ובהגנה עליו (ראה הערה צד), כלומר, בבניית שכלו.

ביאור הליקוטים מוסיף שלעתים נראים המאבקים והמחלוקות שמקיימים הצדיקים כאילו הם נערכים בינם לבין עצמם, ולא כנגד הסיטרא-אחרא. באמת, מטרתם היא לסלק את כוחות הרוע – כלומר, את הגזירות. אולם, כיוון שהם יודעים שהגזירה נגזרה כבר, הם מסווים, "מלבישים", את תפילותיהם ומאבקהם במאמר, ויוצרים רושם של מחלוקת ביניהם. ראה להלן ובהערה צד.

הינו כשתשמר את חקמתך שלא יפגס בו חכמות חיצוניות, שלא תהרהר בהרהורים רעים, שהם בחינת קנה דסטרא אחרא,

[צא] שכן הסיטרא-אחרא שואב את קיומו וחיותו מן הקנה, כבהערה פו לעיל.

כנגד 'קנה חכמה קנה בינה' דקדשה,

[צב] ישנו דמיון צלילי בין המילים 'קנה' ו'קנה'. כלומר, כאשר אדם מנצל את קנה הנשימה שלו כדי לשפוך את לבו בתפילה כנגד מחשבות זרות, יכול הוא להתגבר על הקנה של הסיטרא-אחרא ולקנות חכמה ובינה אמיתיות. בנוסף, חכמה ובינה מקבילות למוח וללב – שני האיברים שבהתאחדם נוצר קול הקדושה המעורר יראת שמים (כדלעיל, סעיף ג והערות מה-נו).

סֵטְרָא דְמוֹתָא. וְתַאֲמִין, כִּי כָּל מְצוֹתָא וּמְרִיבָה שְׁיֵישׁ בֵּין
הַצְדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים, אֵין זֶה אֱלָא כְּדִי שְׁיִגְרְשׁוּ סֵטְרִין אַחֲרָנִין.

על־ידי־זה תנצל מִפְּחִינַת חֲמִץ, שֶׁהִיא סֵטְרָא דְמוֹתָא, כְּדֵאִיתָא: מְחַמְצָת, תִּמְן
סֵטְרָא דְמוֹתָא.

[צג] מאותיות המילה 'מחמצת' (השמרים או השאור) ניתן ליצור את המילים 'חמץ מת'. כך רומזות האותיות עצמן לקשר שבין בצק שהחמיץ לבין הסיטרא-אחרא, סיטרא דמותא – צד המוות (ראה זוהר ח"ג, רנא, ב, "מאן דאכיל חמץ בפסח"). כיוון שהסיטרא-אחרא הנו חמץ, מוות, אדם השומר את מחשבתו מפני מחשבות זרות מסלק את הסיטרא-אחרא וניצול מפני מוות רוחני.

וְתַאֲמִין, כִּי כָּל מְצוֹתָא וּמְרִיבָה שְׁיֵישׁ בֵּין הַצְדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים, אֵין זֶה אֱלָא כְּדִי
שְׁיִגְרְשׁוּ סֵטְרִין אַחֲרָנִין.

[צד] כפי שהוזכר בסוף הערה צ, טעות היא לראות את המאבקים שבין הצדיקים כפשוטם. נכון יותר לומר שהמאבקים שעורך צדיק כנגד חברו הנם למעשה מאבקים מוסוים כנגד הסיטרא-אחרא. אולם, זהו הסבר אחד בלבד. בהמשך יספק רבנו נוסף למחלוקות שבין הצדיקים (ראה בפנים ובהערות צז, צח; ראה גם ספר המידות, מריבה). ברור, אם-כן, שירידה לסוף דעתם האמיתית של הצדיקים אינה פשוטה כלל. לכן אסור שמחלוקותיהם ישמשו נושא לשיחה בפי המוני העם, כפי שמקובל כל-כך היום. ראה גם ליקוטי-הלכות ריבית ה. הפרפראות לחכמה מבאר צורה זו של מחלוקת באופן הקושר יחדיו חלקים שונים של התורה. הוא מכנה את המוח של היהודי 'משכן הקודש'. החכמות החיצוניות המבקשות להסתנן לתוך משכן זה יונקות מן הגבורות שנשתלשלו מטה, סיגי הזהב, השייכים לסיטרא-אחרא (ראה הערות פ, פא). נסיונן להסתנן פנימה מעורר בעצמו מחלוקת, שכן מטרת הסיטרא-אחרא היא לרדוף את האדם ולעמוד כנגד כמיהתו לקדושה. אז מוכרח האדם להמתיק גזירה זו (רדיפת הסיטרא-אחרא) ולקשר בכך חזרה את הגבורות הנפולות לשורשן. לשם כך עליו להשתמש באותו אמצעי ממש, דהיינו, במחלוקת. אולם כעת זוהי 'מחלוקת ומריבה דקדושה'. הוא נלחם כנגד יצרו-הרע – כנגד התעניינותו בחכמות חיצוניות וכנגד תאוותיו הפסולות – ובכך הופך את כוחות הרוע לקדושה, את ה-ח ל-ה, ואת החמץ (טומאה) למצה (מריבה קדושה).

אך לרוע המזל לא כל אדם מסוגל לעמוד בקרב כזה. לכן מוטלת החובה על הצדיקים, היודעים את מלאכת הקרב, להיכנס למאבק כנגד הסיטרא-אחרא וכך למנוע ממנו להסתנן לתוכי משכן הקדושה. הם נלחמים כדי שהחכמות החיצוניות והכפירה ייוותרו הרחק מתחומם של היהודים. לכן צריכים אנשים להאמין בצדיקים ולהבין שמחלוקותיהם ואי-ההסכמות שביניהם הן רק לתועלת עם-ישראל. למעשה, כל הרהור כאילו מחלוקות אלה מציינות יריבות אמיתית בין הצדיקים הוא עצמו מחשבה זרה, המוסיפה כוח בסיטרא-אחרא (בכך שהוא אוטם את מוחו של אדם).

וְזֶה פְּרוּשׁ: "אֵינֶן שֹׁמְעֵת תּוֹכַחַת חַיִּים בְּקֶרֶב חֻכְמִים תְּלִין" – לְשׁוֹן תְּלוּנָה וּמְרִיבָה. שְׂאֵתָה שׁוֹמֵעַ מְרִיבוֹת שְׂבִין הַצְדִּיקִים תִּדְעַ, שְׂזֶה מְשִׁמֵּיעִין אוֹתָךְ תּוֹכַחָה, עַל שְׂפִגְמַת בְּטַפֵּי מִחָךְ,

וְזֶה פְּרוּשׁ: "אֵינֶן שֹׁמְעֵת תּוֹכַחַת חַיִּים בְּקֶרֶב חֻכְמִים תְּלִין"

[צה] פשט הפסוק (משלי טו לא) הוא שאדם השומע תוכחות נמנה בין הצדיקים (מצודת-דוד). רבי נחמן מוסיף ממד עמוק נוסף לפסוק, בהקשר שלנו.

– לְשׁוֹן תְּלוּנָה וּמְרִיבָה.

[צו] בזהר-חדש למדנו: כאשר יעקב אבינו לן בבית-אל בדרכו לבית לבן (בראשית כח יא), הוא התלונן לה' שעשיו זכה לשלטון בעולם. הדבר נלמד מהמילה "וילך שם", המזכירה את המילה "וילוננו" (זהר-חדש ויצא דף כו; הערת שוליים מאת הרב מטשעריין). באופן דומה מקשר כאן רבנו בין המילה 'תלין' ל'תלונה'.

כְּשֵׁאתָה שׁוֹמֵעַ מְרִיבוֹת שְׂבִין הַצְדִּיקִים תִּדְעַ, שְׂזֶה מְשִׁמֵּיעִין אוֹתָךְ תּוֹכַחָה, עַל שְׂפִגְמַת בְּטַפֵּי מִחָךְ,

[צז] מוקדם יותר בסעיף זה דיבר רבנו על שמירת המוח שלא יחמיץ. כאן הוא מעלה ממד נוסף: שמירת טיפות המוח שלא ייפגמו. ביסודו מחייב הדבר את שמירת הברית, כלומר הישמרות מכל חטאי אישות. כידוע מקורן של טיפות הזרע הוא במוח (ראה יבמות נג, ב; זוהר-חדש בראשית טו, א; ראה ליקוטי-מוהר"ן ח"א ז: ג הערה מא; שם יא: ד הערה מב). לכן מכונה הזרע 'טיפות המוח'. כפי שהוזכר לעיל (הערות מה, נא), טיפות אלה, המתהוות מלבנוניות המוח הן החסדים המשתלשלים מן החכמה, ומשככים את הגבורות. פגם הברית נחשב איפוא כפגם בשכלו של האדם וכשלהוב הגבורות.

כפי שביארנו, מחלוקת בין צדיקי אמת היא באמת מאבק רוחני, קרב כנגד הסיטרא-אחרא. לכן, כאשר אדם שומע מחלוקת זו, עליו להכיר בכך שהמחלוקת והפגם קיימים למעשה בראשו שלו – המאבק בין קודש לחול, בין טהרה וטומאה. זוהי תוכחה כלפיו על שהחמיץ את שכלו במחשבות זרות.

הפרפראות לחכמה מסביר זאת ביתר העמקה: אם היה זוכה אותו אדם להביס את יצרו-הרע ולגרוש את כל מחשבותיו הזרות – להתקיף את הסיטרא-אחרא בכליו שלו – לא היו צריכים הצדיקים לעורר מחלוקת עבורו. מחלוקתיהם לא היו אז קשורות אליו, והוא לא היה צריך כלל לשמוע עליהן. אדרבה, הוא היה מבין שלא הייתה זו מריבה ומחלוקת, כי אם דרך להמתקת גזירות ולהתגברות על כוחות הרע לתועלת הכולל. אולם, כיוון שאדם זה פגם בטיפות מוחו ונעשה שייך לבחינת החמץ, הוא שומע אודות המחלוקת ומפרש אותה בדרכו הרדודה – כאילו לא הייתה זו שונה מן ההתקוטטויות הנפוצות בין בני-אדם. אולם דווקא פרשנותו זו מעידה כאלף עדים על הפגם במוחו. אילו רק היה מבין שהדבר נועד לתועלתו שלו, כניסיון. ניתנת לו כאן ההזדמנות לעצור את עצמו מליפול הלאה; הזדמנות

שָׁעַל זֶה נֶאֱמַר: "כָּל בְּאִיָּה לֹא יִשׁוּבוּן, וְלֹא יִשְׁיִגּוּ אַרְחוֹת חַיִּים",
שְׂאֵתָה דְּבוּק בְּסִטְרָא דְּמוֹתָא, בְּחִינַת חֲמִין, בְּחִינַת יָרֵד
גְּבֵרִיאַל וְכוּ, וְתִדַּע שְׁנַעֲזֵן קִנְיָה, הֵינּוּ חֲכָמוֹת חֵיצוֹנִיּוֹת

להפוך את החמץ למצה, ובאמצעות בחינת המצה – דהיינו, מריבה קדושה – ללחום בעצמו כנגד הסיטרא-אחרא. אם גם זה יותר מדי עבורו, והצדיקים מוכרחים לערוך את הקרב עבורו, אמונתו ככוונתם הקדושה די בה בלבד כדי להמתיק את הגזירות התלויות ועומדות נגדו. בניגוד לכך, אם הוא בוחר שלא להכיר בפגם שבו ושלא להכיר באחריותו למחלוקת שבין הצדיקים, מחלוקת זו תגרום לו רק להתרחק יותר מה' (ראה גם תורת נתן ז).

עַל שְׁפָגְמַת בְּטַפֵּי מַחְדָּךְ, שָׁעַל זֶה נֶאֱמַר: "כָּל בְּאִיָּה לֹא יִשׁוּבוּן, וְלֹא יִשְׁיִגּוּ אַרְחוֹת חַיִּים",

[צח] על פי פשוטו מדבר הפסוק (משלי ביט) על אי-מוסריות, אשר הנלכד בה לא יכול להשתחרר מכבליה, אולם הוא מדבר גם על מחשבות זרות וכפירה (רש"י משלי ב טז). רבנו מראה כעת שהשתיים באמת קשורות. אי שמירת השכל מפני חכמות חיצוניות (דברי כפירה) פוגמת בו. פגם הברית (תאוות) פוגם ביראת-השמים של האדם, וכך נפגם גם שכלו. הגמרא מלמדת שהתשובה על חטאים אלה קשה מאוד (עבודה זרה יז, א), ולכן קובע הכתוב: "כל באיה לא ישובון, ולא ישיגו ארחות חיים".

על פניו נראה שכוונת הדברים היא שתשובה על פגם הברית היא כמעט בלתי אפשרית. עם זאת, מתורותיו של רבנו יודעים אנו שאין הדבר כן. ר' נתן מסביר זאת: כפי שהזכרנו, למחלוקת בין הצדיקים ישנה היכולת להרחיק את האדם מה'. במובן מסוים, זוהי בדיוק מטרת המחלוקת! חטאים מסוימים זורעים הרס רוחני כה רב עד שהתשובה עליהם היא בלתי אפשרית, כדברי הזוהר (ראה זוהר ח"א, קפח, א; ראה שבחי הר"ן עא). אולם גם אז, רחמיו של ה' אינם מוגבלים והוא חפץ בתשובתו של כל אדם. התשובה אפשרית תמיד. הקושי המיוחד בחטא זה הוא המבחן שבו מועמד האדם. טבעי הדבר שאם יחזה במחלוקת שבין הצדיקים, או שימצא כתוב בספרים שהוא אינו יכול לשוב, הוא אכן יתרחק יותר מהקדושה. זהו מבחנו: אם הוא מסרב להיות מולך שולל ולהידחות, אם הוא מתדפק על שערי הקדושה ומסרב להתנתק, אם הוא זועק לה' שיעזור לו על אף עברו הקודר ועקמומיות לבו – או אז ראוי הוא, אפילו הוא, לתשובה. אין ראייה טובה יותר לכך מאשר העובדה שאפילו מבין גדולי החוטאים היו ששבו בתשובה. הדוגמה שלהם מלמדת אותנו שההרחקה מן הקדושה אינה אלא הצעד הראשון לקראת תשובה (תורת נתן ז).

שְׂאֵתָה דְּבוּק בְּסִטְרָא דְּמוֹתָא, בְּחִינַת חֲמִין,

[צט] כדלעיל, הערה צג.

בְּחִינַת יָרֵד גְּבֵרִיאַל וְכוּ,

[ק] ראה לעיל, הערות פ, פו. כפי שביארנו בתורות קודמות, כאשר רבנו חזר ומפרט לכאורה מערכת קשרים שנלמדה כבר, הדבר בא כדי לקשר מושג נוסף למערכת זו. רבי נחמן קישר

נְעוּצִים בְּיָמֵי חֻכְמַתְךָ,

וּבְנֵדָאֵי אִם לֹא הָיָה נִפְגָּם מִחֶדְךָ, לֹא הָיָה נִשְׁמָע לְךָ מְרִיבוֹת שְׂבִין הַצְדִּיקִים, וְאִין הַמְרִיבָה אֶלָּא בְּשִׁבְלֶךָ, כְּדֵי שְׂתֵּשׁוּב מִמְּוֹת לְחַיִּים, מִחֻמֵּץ לְמִצָּה, מִחַי"ת לְה"א, וְתֵשׁוּב מִיִּרְאָה רָעָה, מְקוּל פָּגוּם, מִחֻכְמָה פְּגוּמָה לְיִרְאָה טוֹבָה, לְקוּל טוֹב, לְחֻכְמָה טוֹבָה. וּבְשִׂתְּשֹׁמֵר אֶת מִחֶדְךָ מִבְּחִינַת חֻמֵּץ, שְׂלֹא יְהִיָּה

כבר בין מוח פגום לחמץ/מוות. כאן הוא מוסיף את עניין הגבורות שהשתלשלו (גבריא'ל), שהוזכר לעיל בנפרד, למשוואה הכללית.

הפרפראות לחכמה מוסיף: רבנו מזכיר כאן שלושה היבטים: מוות, חמץ והאותיות חי"ת וה"א. ניתן להבינם כמסמלים שלוש מדרגות של הידרדרות רוחנית. מדרגה אחת היא של אלה היורדים כל-כך עד שהם נחשבים למתים, מבחינה רוחנית. המדרגה השנייה שייכת לאלה אשר מוחם החמץ מבחינה רוחנית. הם קשורים למוות, או כדברי רבנו "שאתה דבוק בסטרא דמותא", בצד המוות, אך אין זה מוות כבמדרגה הקודמת. לבסוף, ישנם אלה הרחוקים אך מעט מן הקדושה, כשיעור ההבדל הזעיר שבין חי"ת לה"א. המשותף לאנשים הנמצאים בשלוש מדרגות אלה הוא האחריות לעשות את העולם למקום טוב יותר (ראה סעיף א). כדי להצליח בכך, עליהם לעשות כל מאמץ לשוב בתשובה – תהיה מדרגתם אשר תהיה. בעשותם כך יכולים הם לזכות לשלוש המדרגות החיוביות (שרבנו יפרט מיד): יראה טובה, קול טוב, וחכמה טובה.

וְתִדַּע שְׁנַעֲץ קִנְיָה, הֵינּוּ חֻכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת נְעוּצִים בְּיָמֵי חֻכְמַתְךָ,

[קא] כדלעיל, הערות פ, פא, פג.

וּבְנֵדָאֵי אִם לֹא הָיָה נִפְגָּם מִחֶדְךָ, לֹא הָיָה נִשְׁמָע לְךָ מְרִיבוֹת שְׂבִין הַצְדִּיקִים,

[קב] כך יש לקרוא כעת את הפסוק, על-פי דברי רבנו:

אזן שמעת תוכחת חיים – ישנה תוכחה אישית המיועדת לאדם, כאשר אוזנו שומעת בקרב חכמים תלין – את תלונותיהם של הצדיקים זה על זה. אם הוא שמע זאת, סימן הוא שמוחו נפגם.

וְאִין הַמְרִיבָה אֶלָּא בְּשִׁבְלֶךָ, כְּדֵי שְׂתֵּשׁוּב מִמְּוֹת לְחַיִּים, מִחֻמֵּץ לְמִצָּה, מִחַי"ת לְה"א,

[קג] ראה לעיל, הערות פו, צג.

וְתֵשׁוּב מִיִּרְאָה רָעָה, מְקוּל פָּגוּם, מִחֻכְמָה פְּגוּמָה לְיִרְאָה טוֹבָה, לְקוּל טוֹב, לְחֻכְמָה טוֹבָה.

[קד] כפי שנתבאר לעיל (ראה הערה צח), על האדם להבין ולהאמין שהסיבה האמיתית למחלוקות בין הצדיקים היא רק כדי להעמיד אותו בניסיון. עצם העובדה שחילוקי הדעות הללו

אָטום, אַזי יפּגַע קוֹלְךָ בְּגִלְגֻּלְתֶּךָ, וַיִּתְעַבֵּד רַעַם, וַיִּתְפַּשֵּׁט עַקְמוּמֵיּוֹת שְׁבֻלְבָּךְ, וְאִז תִּזְכֶּה לְשִׁמְחָה, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: "וּלְיִשְׂרָי לֵב שִׁמְחָה", וְזֶה פְּרוּשׁ: "אֶעֱנֶךָ בְּסֵתֵר רַעַם, אֲבַחֲנֶךָ עַל מִי מְרִיבָה סָלָה", 'מִי מְרִיבָה' זֶה בְּחִינַת מִצָּה, בְּחִינַת מַחֲיָן. עַל-

נשמעו לאוזנו צריכה לשמש לו כתמרור אזהרה שעל פי הדין הוא היה צריך להידחות מן הקדושה, משום שהוא ניצל לרעה את טיפות מוחו. אם עומד הוא במבחן זה בכך שהוא מתעלם מן המחלוקות וזוכר את חומרתם של עוונותיו, הוא יוכל להתקרב לה' במקום להידחות. שכן האמת היא שה' יתברך אוהב חסד וחפץ בשוב הרשע מדרכו, ובהתקרבותו אליו, על אף כל רשעתו. אולם הדבר יכול להתרחש רק אם עומד הרשע בניסיון זה. אם האדם מתקרב אל הצדיקים במקום לפנות מהם הלאה בשל מחלוקותיהם, והוא משתוקק לשוב, הם ילמדו אותו כיצד "לשוב" ("כל באיה לא ישובן") ו"להשיג ארחות חיים" (ליקוטי עצות צדיק ח; פרפראות לחכמה).

וּכְשֶׁתִּשְׁמַר אֶת מִחְךָ מִבְּחִינַת חֲמִץ,

[קה] על-ידי מלחמה כנגד המחשבות הזרות ודחיית החכמות החיצוניות. כפי שראינו לעיל (הערות מד, פז), הדרך הטובה ביותר להשיג את הדבר היא באמצעות תפילה.

שְׁלֹא יִהְיֶה אָטוֹם, אַזי יפּגַע קוֹלְךָ בְּגִלְגֻּלְתֶּךָ,

[קי] להט הלב פוגע בלחלוחית המוח (ראה הערה נג).

וַיִּתְעַבֵּד רַעַם,

[קז] וכתוצאה מכך ייווצר רעם. ראה לעיל, הערה מה.

וַיִּתְפַּשֵּׁט עַקְמוּמֵיּוֹת שְׁבֻלְבָּךְ, וְאִז תִּזְכֶּה לְשִׁמְחָה, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: "וּלְיִשְׂרָי לֵב שִׁמְחָה",

[קה] כבסעיף ג, ובהערות מא-מג.

וְזֶה פְּרוּשׁ: "אֶעֱנֶךָ בְּסֵתֵר רַעַם, אֲבַחֲנֶךָ עַל מִי מְרִיבָה סָלָה",

[קט] פסוק זה (תהלים פא ח) מדבר על עבדותם של ישראל במצרים. לענייננו מקבילה עבדותם לגזירות קשות. הפסוק אומר שכאשר הם התפללו לה', הם נענו. לאחר שרכנו הסביר עד מה חשובה התפילה כדי להפך גזירות, יסביר כעת כיצד חלקו השני של הפסוק מתאים לענייננו. מעניין שרש"י מסביר את המילים "אענך בסתר רעם" כך: "אתה קראתני בסתר ביני ובינך, ואני עניתך בקול רעם – הודעתי גבורות ונוראות בפרהסייה". הדבר מסייע לדבריו של רבנו לעיל "ועיקר הרעמים הם מגבורות, כמו שכתוב: 'ורעם גבורותו מי יתבונן'" (ראה סעיף ג והערה מו).

ביאור-הליקוטסים מציין שלפרק זה בתהלים (פא) ישנו קשר נוסף לתורה שלנו, שכן הוא מדבר גם על ראש-השנה ועל שופר.

יְדִיָּזָה נַעֲשֶׂה רְעָמִים.

‘מִי מְרִיבָה’ זֶה בְּחִינַת מְצָה, בְּחִינַת מַחֲזִין.

[ק] כאשר נפטרה מרים, פסקה הבאר אשר סיפקה להם מים במדבר בזכותה. העם החל לתבוע מים ממשה ומאהרון ולהתלונן נגדם. המקום שבו "רבו בני ישראל את ה'", שם היכה משה את הסלע במקום לדבר אליו, ומנע בכך קידוש שם שמים, נקרא "מי מריבה" (במדבר כ"ג). בהקשר שלנו מתפרשים "מים" כלחלוחית המוח, המוחין, ו"מריבה" אינה אלא ה"מצה" (כדלעיל, הערות פט, צד). "מי מריבה", אם-כן, רומז למחלוקת שבין הצדיקים המתקנות את המוחין.

על-יְדִיָּזָה נַעֲשֶׂה רְעָמִים.

[קיא] בהביאו פסוק זה מתהלים קושר רבנו יחדידו כמה ממושגי התורה: "בצרה קראת ואחלצך, אענך בסתר רעם, אבחנך על מי מריבה סלה". כלומר, כיצד נעשית ראוי למענה ול"חילוץ" ממני, כאשר קראת לי בשעת צרה? משום שקולך היה בבחינת רעם. "אבחנך על מי מריבה" – כלומר, ניסיתי אותך באמצעות המחלוקת בין הצדיקים וראיתי שמוחך היה טהור, בבחינת 'מצה'. לא נדחית או הוטעית בגלל מחלוקותיהם. כך נעשה קולך לרעם, אשר יישר את עקמומיות לבך. כתוצאה מכך זכית לשמחה ולמדת להבחין בין קודם גזירה ובין לאחר גזירה. הדבר איפשר לך להתפלל אפילו לאחר שהגזירה נגזרה כבר, על-ידי הלבשת התפילה ב'מאמר'. לכן נאמר "בסתר רעם", שכן תפילתך הייתה מולבשת ומוסווה במאמר, ומשום כך – "אענך".

שני סעיפים אחרונים אלה בתורה יועדו עבור ר' נתן, כדי להדריכו כיצד אפשר לכוון בתפילה (ראה הערה א). זו הייתה דאגתו העיקרית של ר' נתן, אשר ביקש לה מרפא אצל כמה מגדולי החסידות של אותם ימים (ראה באש ובמים, פרקים ג-ו). בנוסף לכך, רבי נחמן כיוון להתלבטותו האישית של ר' נתן ביחס למחלוקת המתמשכות בין גדולי הצדיקים בימיו. ניתן לשער גם שאזכור החכמות החיצוניות אינו אלא ביקורת על תנועת ההשכלה, וה"קרבנות" הם רמז סמוי לגזירות השמד העומדות להיות מוטלות על ישראל (ראה הערה א).

עד כאן: על כל אדם מוטלת האחריות להפוך את העולם לטוב יותר. הוא יכול לעשות זאת על-ידי תפילה עבור טובת העולם, שכן לתפילה ישנו הכוח להמתיק גזירות. אולם, אם הגזירה נגזרה כבר, וחטאיו של האדם מאפילים על תפילותיו, עליו להסוותן ב'מאמר' (סעיף א). כדי לדעת האם נגזרה כבר הגזירה, צריך האדם לקיים את המצוות בשמחה – ללא כל ציפייה לשכר עתידי, אלא מתוך תחושת תענוג בקיום המצוות עצמו. מידת השמחה שהוא מצליח לחוש אז מורה לו מהי מידת שמחתו של ה', המלוכשת במצוות, אם גדולה היא, או שמא הגזירה נגזרה כבר (סעיף ב). כדי לחוש שמחה זו, זקוק האדם לישרות הלב, ללב שעקמומיותו הוסרה על-ידי הרעם – דהיינו, גילוי

ה וְתַדַּע, שְׁצַרִּיךָ לְשִׁתְּףָהּ הַגְּבוּרוֹת בְּחֻסְדִּים, שְׁמַאלָא בְּיַמֵּינָא, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (תהלים כז): "בְּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ", כִּי עֵקֶר הַתְּגִלּוֹת

המוחזין. רעם זה מופק על-ידי הערת יראת-שמים באמצעות תפילה מעומק הלב (סעיף ג). אולם כדי שיווצר רעם כאשר קולו מכה בשכלו, מוכרח האדם להגן על יראת השמים שלו, ויותר מכך לשמור על מוחו חופשי מחכמות חיצוניות ומתאוות רעות, בייחוד מפני פגם הברית. מאבק זה הנערך על-ידי השכל כנגד המחשבות הזרות מקביל למאבק שעורכים הצדיקים כנגד הסיטרא-אחרא. לפיכך כאשר מאבק זה נראה כמחלוקת בין הצדיקים, על האדם השומע עלי-כך להבין שאין זו אלא עצה ממרום לשוב בתשובה ולתקן את פגמי מוחו. רק אז יוכל לזכות לקול רעם המיישר את עקמומיות הלב, וכך לקיים מצוות בשמחה הראויה. (באמצעות שמחה זו יוכל להבחין האם נגזרה כבר הגזירה, ולהתפלל על העולם כראוי) (סעיף ד).

ה וְתַדַּע, שְׁצַרִּיךָ לְשִׁתְּףָהּ הַגְּבוּרוֹת בְּחֻסְדִּים, שְׁמַאלָא בְּיַמֵּינָא,

[קיב] קודם לכן לימד רבנו שעל האדם לעורר את יראת השמים שלו. כאן הוא מדגיש את חשיבותה של עבודת ה' מאהבה – עבודה למען ה' ולמען מצותיו. בקבלה קשורות ספירת החסד, החסדים, ותכונות האהבה והנתינה ללא תנאי לצד ימין (ראה גם הערות מה, מו); בעוד ספירת הגבורה, הגבורות, הדינים והגזירות, ותכונות הפחד והצמצום קשורים כולם לצד שמאל (ראה נספח: אילן הספירות).

כל כמה ש'ראה הדבר נפלא בתחילה, עולם המושפע מן החסד והחסדים לבדם לא יתפקד כראוי. נתינה ללא תנאי ואהבה בלתי מוגבלת פשוט יציפו את העולם. התוצאה תהיה אי קיומם של גבולות כלל, וחוסר מוחלט ביכולת ריסון, משמעת ומתן דין וחשבון. מאידך גיסא, עולם הנשלט על-ידי גבורה וגבורות בלבד בוודאי לא יהיה מקום מלבב. הצמצום ומידת הדין יהיו קשים מנשוא. רק מיוזוגן של חסד וגבורה, שבו ממתנת כל מידה את צדדיה הקיצוניים של האחרת, ייצור פתרון בר-קיימא לחיים בעולם-הזה. זהו עניינו העיקרי של סעיף זה, והדבר מתקשר לדבריו הקודמים של רבנו (סעיף ג, הערה מה), על שיכוך להט הלב (גבורות) באמצעות לחלוחית המוח (חסדים), כך שיווצר הקול (תפארת). במקום שיישארו החסדים והגבורות נפרדים, זה לימין וזה לשמאל, עליהם להתאחד כדי להביא לעולם איזון – חסדים במידה וגבורות ממותנות. מי הנחל מוסיף ששיכוך הגבורות/ראה באמצעות חסדים/שמחה ממתיק את הגזירות, עד כדי כך שתפילותיו של אדם – הגלויות או המוסוות – יכולות לבטלן לחלוטין. ראה בהערה הבאה.

כְּמוֹ שְׁכַתּוּב: "בְּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ",

[קיג] כלומר, "ישועותו" של ה' מופיעה כאשר גבורותיו (שמאל) נובעות מיד ימינו (חסד). מי הנחל מבאר שלמרות שהמלאכים משמאל עומדים מוכנים לקטרג, כאשר מזווגים את

עַל יְדֵי הַחֲסָדִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "שֵׁב לִימִינִי".

וְכֵן צָרִיךְ לְשַׁתֵּף הָאֱהָבָה עִם הַיְרָאָה, כְּדֵי שְׂיִתְעַבֵּד רַעְמִים,

השמאל/גבורות עם הימין/חסדים, ה"ימין" הופך ל"ישע" בכך שהוא מונע ממלאכי השמאל למחות כנגד התפילה המלוכשת במאמר (ראה הערה ו לעיל).

כִּי עָקַר הַתְּגָלוֹת עַל יְדֵי הַחֲסָדִים,

[קיד] בדרך-כלל נחשבות ספירות כתר, חכמה ובינה לנסתרות. המידות האלוקיות שמייצגות ספירות אלה, המוחין (ראה הערה מט), אינן מתגלות ברובן. בניגוד לכך, שבע הספירות התחתונות, מחד עד מלכות, נחשבות כגלויות. המידות האלוקיות שמייצגות ספירות אלה מתגלות לעולם. לפיכך, גילוי העיקרי של ה' מתחיל בחד, הראשונה מבין הספירות התחתונות העומדת בצד ימין של אילן הספירות (ראה נספח: אילן הספירות). גם במונחי הגבורות והחסדים, הגילוי – או במקרה זה, ההמתקה – בא מן הימין. שכן בעוד שהגבורות משתלשלות מבינה לגבורה בצד שמאל, הן מרוככות על-ידי החסדים המשתלשלים מחכמה לחד בצד ימין. ראה בהערה הבאה.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "שֵׁב לִימִנִי".

[קטו] הפסוק המלא הוא (תהלים קי א): "לדוד מזמור: נאם ה' לאדני: שב לימיני, עד אשית איביך הים לרגליך". רש"י (על אתר) מבאר שהמילה "שב" פירושה "המתן". כלומר "המתן לימיני, עד אשר אהפוך את אויביך להדום תחת רגליך". כאן מתקשר הדבר לגבורות ה"ממתנות" להתאחד עם החסדים קודם השתלשלותן לגבורה. זאת, כדי שהן יהיו מרוככות ולא יתפתחו לכדי גזירות קשות. סוף הפסוק, "עד אשית איביך הים לרגליך", מציין זאת גם הוא: "איביך", הגזירות, יהפכו ל"הים", יוכנעו ויובסו. מי הנחל מוסיף ש"איביך" מתייחס לחכמות של חול ולהרהורים זרים ותאוות, אשר כולם מחמיצים את המוח (ראה הערה עח). הגמרא מלמדת (בבא-בטרא טז, א): "הוא שטן, הוא יצר-הרע, הוא מלאך המוות", כלומר: הכוחות הרוחניים שלשמאלו של אדם מפתים אותו בתשוקות חומריות ובחכמות חיצוניות. אז, לאחר ששידלו אותו לחטוא, נעשים הם לקטגוריו, ותובעים הטלת גזירות עליו בגלל חטאים אלה. אז לובשים הם את גלימתו של מלאך המוות, ומשתוקקים להיות אלה אשר יוציאו לפועל גזירות אלה. הדרך היחידה להתנגד לפיתויים אלה ולהמתיק את הגזירות היא באמצעות אהבת-ה' – הבאה מן הימין – המאפשרת את התפילה ואת הסוואת התפילות מפני מלאכי השמאל.

ביאור-הליקוטים מוסיף ש"אויבים" אלה הנם רוחניים במהותם. באופן מפורט יותר הם היסודות מן הסיטרא-אחרא שהוזכרו קודם, כוחות רוחניים המחמיצים את המוח ואוטמים אותו, וכך מונעים אותו מלפעול כראוי. ולמרות שקול הרעם ויראת השמים אכן מכניעים כוחות אלה ומשחררים את המוח, האמצעי העיקרי להתגברות עליהם ולהשגת טהרה מוחלטת הוא רק המידות היונקות מצד ימין – כלומר, אהבה וחסד.

וְזֶה מִסְטָרָא דִּימִינָא, מִחָא חוֹרָא כְּכִסְפָּא. וְזֶה וַיֵּשֶׁב הַיָּם,

וְכַן צָרִיף לְשִׁמְף הָאֲהָבָה עִם הַיָּרְאָה,

[קטז] זהו מיוזג החסד עם הגבורה, הימין עם השמאל (מי הנחל). מצוי הרבה בכתבי רבנו שהוא מחליף בין שמות מקבילים ותכונות דומות של מושגים. זוהי דרך נוספת לקשור יחדיו את המובאות השונות והראיות המצויות ברחבי תורה כלשהי. לכן נקראים כאן הגבורות והחסדים אהבה ויראה, על־אף שסדרן מהופך (ראה בהערה הבאה).

כְּדִי שְׂיִתְעַבֵּד רְעָמִים,

[קיז] ה"שיתוף" שבפסיקה הקודמת לימד שישועתו של ה' / הגבורות באה דרך החסדים. כאן מלמד ה"שיתוף" שמיוזג האהבה עם היראה מפיק רעמים (ראה הערה מה).

וְזֶה מִסְטָרָא דִּימִינָא, מִחָא חוֹרָא כְּכִסְפָּא.

[קיח] תרגום: "וזה מצד ימין, מוח לבן ככסף". התיקוני־זוהר (תיקון ע) אומר זאת על אברהם אבינו, המייצג את מידת החסד (הספירה והתכונה האנושית), אהבת־ה', ואת צד ימין בכללו. כל הסגולות הקשורות בצד ימין נובעות מן הספירה הראשונה שבצד זה, חכמה – הבאה מן המוח הלבן ככסף, לבנוניות המוח (ראה הערה נא) – אולם שלמותן תלויה בזיכוכו של המוח מכל חכמה חיצונית, מחשבות זרות ותאוות רעות (שהן ההפך מ"סוספיתא דדהבא"). הסגולות הבאות מן הצד האפל של האהבה, אשר הנן "אויביו" של האדם, מתאמצות למנוע אדם מלממש את הפוטנציאל שלו לקדושה. הכרחי לגעור בהן ולסלקן, כדברי הפסוק "גער חית קנה", ובכך להפוך את החמץ של המוח למצה (ראה סעיף ד והערות פה, פו). הכוח לעשות זאת נובע מאהבת־ה', אהבת קודש. זוהי משמעות הפסוק "שב לימיני, עד אשית איביך הדם לרגליך". כאשר אהבתו לה' אכן מושיעה אותו מאויבים אלה, כך שמוחו טהור מכל חכמה חיצונית ותאוה, אז מכה קולו בגלגל מוחו ("גלגלתא דמוחא") ומפיק את הרעם אשר יביאהו לידי שמחה (מי הנחל).

וַיֵּשֶׁב הַיָּם לְפָנֹת בְּקֶרַךְ לְאִיתָנֹו וּמְצָרִים נָסִים לְקָרְאָתוֹ: (שמות יד כז)

וְזֶה וַיֵּשֶׁב הַיָּם,

[קיט] קודם לכן (ראה הערה פו) ציטט רבי נחמן קטע מן הזוהר הכולל את ההתייחסות הבאה למצרים: "עוד טעם שהס"מ נקרא קנה, לפי שעתידי הקדוש־ברוך־הוא לשבר אותו בקלות כמו ששוכרים קנה. בוא וראה: במצרים שהייתה ראש הממלכות, וממנה יצאו כמה שלטונים של האומות למיניהן, וכולם הם בסוד החמץ שהוא הסיטרא־אחרא. כיוון ששיבר אותה הקדוש־ברוך־הוא, הוציא את החמץ (המלכות דקליפה) והכניס את המצה (המלכות דקדושה), שהיא תשלוט בעולם" (ראה הערה פו ללשון הזוהר). רבנו ציטט גם את מזמור פא מתהלים, המתייחס לשעבודם של ישראל במצרים (ראה הערה קט), אם כי לא במפורש. כאשר מצטט כאן רבנו פסוק זה, המדבר על קריעת ים־סוף, הוא מקשר ישירות בין המצרים – אויביו המוכנעים של עם־ישראל – לתורה שלנו.

הִינּוּ יָם הַחֲכָמָה, "לְפָנוֹת בְּקָר" – דָּא בְּקָר דְּאַבְרָהָם, בְּחִינַת: "אַבְרָהָם אוֹהֵבִי". "לְאִיתָנוּ" – דָּא גְבוּרוֹת. הִינּוּ בְּחִינַת: "קוֹל רַעְמָךְ בְּגִלְגָל".

הִינּוּ יָם הַחֲכָמָה,

[קכ] המדרש מלמד ששעת קריעת ים-סוף הייתה שעה של קטרוג גדול (שמות רבה כא:ז). בלשונונו, הייתה זו שעה של אטימת השכל, ים החכמה.

"לְפָנוֹת בְּקָר" – דָּא בְּקָר דְּאַבְרָהָם,

[קכא] במונחי הקבלה מקביל החסד ליום, והגבורה מקבילה ללילה. בכל בוקר, משום כך, כאשר הופך הלילה ליום, ספירת החסד נמצאת בעלייה. זהו אברהם, המגלם את מידת החסד. הזוהר מפרט ומסביר שאברהם מסמל את הבוקר, כדברי הכתוב (בראשית כג) "וישכם אברהם בבקר" לעשות רצון ה'. לכן אומר הזוהר "דא בוקר דאברהם" – "זהו הבוקר של אברהם". את הפסוק "וישב הים לפנות בקר" מבין הזוהר כמתייחס לאברהם, ואומר על-כך: אלמלא השגיח הקדוש-ברוך-הוא בזכותו של אברהם, היה עם-ישראל כולו טובע בים. הים נקרע בזכות אברהם, אשר השכים בבוקר לעשות רצון קונו, ובני-ישראל עברו ביבשה בתוך הים (זוהר ח"ב קע, ב). כאן, כש"הים" מסמל את ים החכמה, קריעת ים-סוף על-ידי ה' כדי שבני-ישראל יעברו בתוכו מסמלת את שחרור מוחותיהם האטומים וחנינתם ב"מוח לבן כספ" בזכותו של אברהם (ראה הערה קיח). ראה הערה קכג להמשך הסברו של רבנו לפסוק זה.

דבריו של רבנו כאן על אברהם, מידת החסד, מיועדים גם להדגיש את ההבדל שבינו ובין יצחק, מידת הגבורה. הגבורות של יצחק מרוככות על ידי החסדים של אברהם. הדבר נצרך בייחוד בראש-השנה, שבו שולטת מידת היראה, שכן ראש-השנה הוא יום-הדין. שמיעת קול השופר היא לפיכך אמצעי המעורר יראת שמים, אולם המעורר גם את אהבת-ה' (ראה הערות סז, סח).

בְּחִינַת: "אַבְרָהָם אוֹהֵבִי".

[קכב] אברהם – שהוא האהבה – הוא גם "אוהבו" ואהבו של ה' (ישעיה מא ח).

"לְאִיתָנוּ" – דָּא גְבוּרוֹת. הִינּוּ בְּחִינַת: "קוֹל רַעְמָךְ בְּגִלְגָל".

[קכג] כפי שהסביר רבנו קודם לכן: "ועיקר הרעמים הם מגבורות... והגבורות בחינת כוח וגבורה, שאדם מוציא את הקול בכוח גדול... כד אערא בגלגלתא דמוחא [=כשהוא פוגע בגלגל המוח], נעשה מהקול רעמים ונשמע לברייתא" (ראה סעיף ג והערות מו-מח, נג). לכן, למרות שכשבני-ישראל עמדו על שפת הים הייתה זו שעת דין, של גבורות נפולות, הגזירות הומתקו על-ידי ריכוך גבורות אלה בחסדים, וכל ישראל עברו בים – ים החכמה, השכל. הדבר התרחש משום שבני-ישראל השיגו על שפת ים-סוף את המעלות אשר נלמדו

וְזָהוּ: "מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֱהָבָה", כִּי עֶקֶר הַתְּגַבְרוּת עַל יְדֵי הָאֱהָבָה, כְּמוֹ שֶׁפֶתוּב: "שֵׁב לְיְמִינִי" וְכוּ'. וְזָהוּ פֶּרוּשׁ (תהלים כט ג): "אֵל הַכְּבוֹד". אֵל – דָּא חֶסֶד. כְּבוֹד – דָּא חֻכְמָה, כְּמוֹ שֶׁפֶתוּב: "כְּבוֹד חֻכְמִים יִנְחָלוּ". הֶרְעִים – דָּא בְּחִינַת

כתורה זו. הם הבדילו עצמם מן החמץ/מוות/חכמות חיצוניות, ואכלו מצה, המייצגת שכל טהור. יראת השמים/הגבורות/ה"כוח" שלהם הושלמו גם הם, כמו שנאמר (שמות יד לא) "ויראו העם את ה'". בעזרת שכלם הטהור ויראתם היו תפילותיהם כרעם ולכן נשמעו על-ידי ה' (שמות יד י; ראה לעיל הערה קט). הדבר מאפשר לנו להבין לעומק את הסברו של רש"י לפסוק משיר-השירים (א יא): "תורי זהב נעשה לך, עם נקדות הכסף". רש"י מפרש שהפסוק מדבר על הכסף והזהב שבזו ישראל בקריעת ים-סוף. כאן מתקשר הדבר לגבורות (זהב) ולחסדים (כסף), יראה ואהבה, שבני-ישראל השיגו בקריעת הים (מי הנחל).
וְזָהוּ: "מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֱהָבָה",

[קכד] "מים רבים" (שיר-השירים ח ז) הם האומות הרבות המתאמצות להתגבר על עם-ישראל ולמחוץ אותו (שיר-השירים רבה ח ז). כאן מתקשר הדבר לחכמות החיצוניות ולמידות הרעות הרבות המבקשות להציף את השכל, את משכן הקדושה של היהודי. כיצד יכול אדם לעמוד כנגד "מים רבים" אלה?

כִּי עֶקֶר הַתְּגַבְרוּת עַל יְדֵי הָאֱהָבָה,

[קכה] כלומר, על-ידי מעשים של אהבה, מידת החסד. קיום מצוות באהבה ובשמחה מסייע לאדם לערוך את קרבותיו כנגד אויביו – כלומר, החכמה החיצונית והתאוות הרעות – המתאמצים תמיד לגבור עליו ולערער את יראת-השמים שלו. לפיכך, לאחר שאדם קונה יראת שמים (המביאה אותו לקיים מצוות), עליו לקיים את המצוות בשמחה (מתוך אהבה לה' יתברך). רק כך תהיה לו היכולת לנצח את אויביו ולהביס את כל היסודות המונעים את התפתחותו הרוחנית.

עצתו של רבי נחמן מתאימה גם לימינו אלה. המפתח להתגברות על התנגדות כלשהי – שמקורה הרי הוא בגבורות – מצוי באהבה, בחסדים. זאת, בניגוד לשימוש בגבורות כנגד גבורות, כפי שמצוי כל-כך.

כְּמוֹ שֶׁפֶתוּב: "שֵׁב לְיְמִינִי" וְכוּ'.

[קכו] שכן ה"אויב", הגבורות הנפולות/הסיטרא-אחרא, צריכים להיות מרוככים על-ידי אהבה (כדלעיל, הערה קטו).

וְזָהוּ פֶּרוּשׁ: "אֵל הַכְּבוֹד". אֵל – דָּא חֶסֶד.

[קכז] השם 'אל' מציין חסד, כמו בפסוק (תהלים נב ג): "חסד אל כל היום".

כְּבוֹד – דָּא חֻכְמָה, כְּמוֹ שֶׁפֶתוּב: "כְּבוֹד חֻכְמִים יִנְחָלוּ".

[קכח] הן החכמה והן החסד נתונים בצד ימין של אילן הספירות. מפסוק זה במשלי (משלי ג לה)

רְעָמִים, הֵינּוּ הַגְּבוּרוֹת בְּחֵינַת רְעָמִים, צָרִיךְ לְשַׁתַּף עִמָּהֶם
 אֶהְבֶּה, כִּדֵּי שְׂיִפְגְּעוּ בְּכַבּוֹד, בְּבְחֵינַת חֲכָמָה, שְׂיִתְעַבֵּד מֵהֶם
 רְעָמִים, וְתִתְגַּבֵּר עַל אוֹיְבֵיךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "שֵׁב לִימִינִי" וְכו'.

למדים אנו שהחכמה והכבוד מקבילים זה לזה. לכן, כאשר אדם מקיים מצוות בשמחה –
 כלומר, אהבה/חסד – הוא זוכה לכבוד – כלומר, חכמה/שכל טהור.

הרעים – דא בְּחֵינַת רְעָמִים,

[קכט] אז זוכה הוא לרעם – כלומר, לעורר יראת שמים באחרים כמו גם בעצמו, שכן שכלו
 ויראתו טהורים הם, ומרוככים באמצעות אהבה.

כך מתפרש הפסוק בשלמותו: אל – כאשר מופיע חסד, הכבוד – אדם זוכה לחכמה, וכך
 הוא הרעים – קולו מעורר יראת שמים.

הֵינּוּ הַגְּבוּרוֹת בְּחֵינַת רְעָמִים, צָרִיךְ לְשַׁתַּף עִמָּהֶם אֶהְבֶּה, כִּדֵּי שְׂיִפְגְּעוּ בְּכַבּוֹד,
 בְּבְחֵינַת חֲכָמָה, שְׂיִתְעַבֵּד מֵהֶם רְעָמִים, וְתִתְגַּבֵּר עַל אוֹיְבֵיךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב:
 "שֵׁב לִימִינִי" וְכו'.

[קל] כפי שביארנו, כאשר אהבת-ה' של האדם ויראתו מאוזנות כראוי, נתון בידי הנשק
 להתגבר על אויביו.

עד כאן: על כל אדם מוטלת האחריות להפוך את העולם לטוב יותר. הוא יכול לעשות
 זאת על-ידי תפילה עבור טובת העולם, שכן לתפילה ישנו הכוח להמתיק
 גזירות. אולם, אם הגזירה נגזרה כבר, וחטאיו של האדם מאפילים על
 תפילותיו, עליו להסוותן ב'מאמר' (סעיף א). כדי לדעת האם נגזרה כבר הגזירה,
 צריך האדם לקיים את המצוות בשמחה – ללא כל ציפייה לשכר עתידי, אלא
 מתוך תחושת תענוג בקיום המצוות עצמו. מידת השמחה שהוא מצליח לחוש
 אז מורה לו מהי מידת שמחתו של ה', המלוכשת במצוות, אם גדולה היא, או
 שמה הגזירה נגזרה כבר (סעיף ב). כדי לחוש שמחה זו, זקוק האדם לישרות
 הלב, ללב שעקמומיותו הוסרה על-ידי הרעם – דהיינו, גילוי המוחין. רעם זה
 מופק על-ידי הערת יראת-שמים באמצעות תפילה מעומק הלב (סעיף ג). אולם
 כדי שיווצר רעם כאשר קולו מכה בשכלו, מוכרח האדם להגן על יראת
 השמים שלו, ויותר מכך לשמור על מוחו חופשי מחכמות חיצוניות ומתאוות
 רעות, בייחוד מפני פגם הברית. מאבק זה הנערך על-ידי השכל כנגד
 המחשבות הזרות מקביל למאבק שעורכים הצדיקים כנגד הסיטרא-אחרא.
 לפיכך כאשר מאבק זה נראה כמחלוקת בין הצדיקים, על האדם השומע על-
 כך להבין שאין זו אלא עצה ממרום לשוב בתשובה ולתקן את פגמי מוחו. רק
 אז יוכל לזכות לקול רעם המיישר את עקמומיות הלב, וכך לקיים מצוות
 בשמחה הראויה. (באמצעות שמחה זו יוכל להבחין האם נגזרה כבר הגזירה,

וְזֶה פֶּרוּשׁ:

רְשָׁמִים

אָמַר רַבֵּה בַר בַּר הֵנָּא: זִמְנָא תְּדָא הוּהּ אֶזְלִינָן בְּסַפִּינְתָא, וְסַגְיֵי סַפִּינְתָא בֵּין שִׁיעָא לְשִׁיעָא דְכוּרָא תְּלַתָּא יוֹמָא וְתַלְתָּא לֵילוּתָא, אִיהוּ בְּזַקִּיפוּ וְאַנְן בְּשַׁפּוּלֵי. וְכִי תִימָא, לָא מְסַגֵּי סַפִּינְתָא טוּבָא? כִּי אַתָּא רַב דִּימֵי אָמַר כְּמִיתָם קַמְקוּמָא דְמֵיא מְסַגֵּי שְׁתֵּין פְּרָסִי, וְשַׁדֵּי פְרָשָׂא גִירָא וְקַדְמָה לִיהּ אִיהִי. וְאָמַר רַב אֲשֵׁי תְּהוּא גִילְדָנָא דִּימָא הוּאֵי, דְּאִית לִיהּ תְּרֵי שִׁיעָא.

שִׁיעָא - סַנְפִיר: בֵּין שִׁיעָא לְשִׁיעָא - סַנְפִירִין כְּנַגְבַּ הֲדָק, אַחַד לְעַד הָרִאשׁ וְאַחַד לְעַד הַזָּנָב: אִיהוּ בְּזַקִּיפוּ - שְׁהִיָּה הוֹלֵךְ כְּנַגְדַּ הַרוּחַ: וְאַנְן אֶזְלִינָן בְּשַׁפּוּלֵי - כְּמוֹ שְׁהָרוּת הוֹלֵךְ, דְּמִים שֶׁל יָם אֵינֶם נוֹכְעִין, אֶלָּא עַל־יַדֵּי רוּחַ הוֹלֵכִין בְּהוֹן: כְּמִיתָם קַמְקוּמָא דְמֵיא - כְּשִׁיעוֹר שְׂמִתְמִים קַמְקוּמָא שֶׁל מַיִם חֲמוּן: וְשַׁדֵּי פְרָשָׂא גִירָא - כְּשִׁהְיָה שׁוּם אָדָם יוֹרֵה בְּחֵץ וּבְקֹשֶׁת עַל שֶׁפֶת הַיָּם לְאַרְיֵי, הָיוּ חוֹנְטִין דְקַדְמָה לֵיהּ סַפִּינְתָא לַחֲזִי:

כל הזכויות שמורות למכון נחלת צבי 02-5824641

לשימוש פנימי בלבד עבור לימוד בחבורה בכולל חצות - ביתר עילית

ולהתפלל על העולם כראוי (סעיף ד). הוא מוכרח גם לאהוב את ה' ולקיים מצוות בשמחה. שכן המיזוג הנכון בין אהבה ויראה הוא המאפשר לאדם להילחם כנגד מחשבותיו הזרות ותאוותיו, ואפילו להתגבר עליהן (סעיף ה).

וְזֶה פֶּרוּשׁ:

רבי נחמן יראה כעת כיצד המושגים שנלמדו בתורה זו רמוזים במסגרת מעשהו של רבה בר-בר-חנה (בכא בתרא עג, ב).

אָמַר רַבֵּה בַר בַּר הֵנָּא: זִמְנָא תְּדָא הוּהּ אֶזְלִינָן בְּסַפִּינְתָא, וְסַגְיֵי סַפִּינְתָא בֵּין שִׁיעָא לְשִׁיעָא דְכוּרָא תְּלַתָּא יוֹמָא וְתַלְתָּא לֵילוּתָא, אִיהוּ בְּזַקִּיפוּ וְאַנְן בְּשַׁפּוּלֵי. וְכִי תִימָא, לָא מְסַגֵּי סַפִּינְתָא טוּבָא? כִּי אַתָּא רַב דִּימֵי אָמַר כְּמִיתָם קַמְקוּמָא דְמֵיא מְסַגֵּי שְׁתֵּין פְּרָסִי, וְשַׁדֵּי פְרָשָׂא גִירָא וְקַדְמָה לִיהּ אִיהִי. וְאָמַר רַב אֲשֵׁי תְּהוּא גִילְדָנָא דִּימָא הוּאֵי, דְּאִית לִיהּ תְּרֵי שִׁיעָא.

תרגום: אמר רבה בר-בר-חנה: פעם אחת היינו מהלכים בספינה, והילכה הספינה בין סנפיר לסנפיר של דג שלושה ימים ושלושה לילות, [למרות ש]הוא שט כנגד כיוון הרוח ואנו עם כיוון הרוח. וכי תאמר: לא שטה הספינה מהר? כאשר בא רב דימי, אמר: בזמן של חימום קומקום מים הילכה הספינה שישים פרסאות, והיה יורה פרש חץ והיא הייתה משיגתו. ואמר רב אשי: [דג] זה היה גילדנא של הים, שיש לו שני סנפירים.

סְפִינְתָא – לְשׁוֹן הַשִּׁיבוֹת, דָּא בְּחִינַת גְּבוּרָה יִרְאָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (ישעיה לג ו): "יִרְאֵת ה' הִיא אוֹצְרוֹ", שֶׁהִיא עֶקֶר הַחֲשִׁיבוֹת.

שִׁיצָא – לְשׁוֹן צָרָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב "וַאֲכֹלָה אֶתֶם כְּרָגַע", וְתִרְגְּמוּ: וַאֲשַׁצִּי יִתְהוֹן.

תְּלַתָּא יוֹמָא וְלִילוֹתָא – דָּא בְּחִינַת מְצוּוֹת, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם

סְפִינְתָא – לְשׁוֹן הַשִּׁיבוֹת,

[קלב] המילה 'ספינתא' דומה ל'ספין', שפירושו 'חשוב' בארמית, ראה מועד-קטן כח, א (ראה גם תורה א הערה סד).

דָּא בְּחִינַת גְּבוּרָה יִרְאָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "יִרְאֵת ה' הִיא אוֹצְרוֹ",

[קלג] רש"י מפרש שירא ה' זוכה לאוצרו של ה', והגמרא קושרת אוצר זה ל'גבורות גשמים' (תענית ב, א). מכאן רואים אנו את הקשר שבין יראה וגבורות, כדלעיל (סעיף ג).

שֶׁהִיא עֶקֶר הַחֲשִׁיבוֹת.

[קלד] כאשר הגמרא מפרשת פסוק זה מישעיה, "יראת ה' היא אוצרו", היא אומרת שאוצרו הגדול ביותר של ה' הוא התורה. עם זאת, אדם היודע את התורה אולם חסר יראת שמים, דומה לאדם שיש לו את המפתחות לדלתות הפנימיות אולם אין לו כל מפתח לדלתות החיצוניות. כיצד יוכל להיכנס פנימה? (שבת לא, א). ולמרות שבתורה שלנו רבי נחמן לא הזכיר את התורה במפורש, היא נרמזת בדבריו על השכל, שכן חכמת התורה היא ההיפך הגמור מחכמות חיצוניות. לכן, ממש כשם שאי אפשר לזכות לשכל טהור ללא יראת שמים (הערה עח), לא ניתן להשיג את עומקיה הפנימיים של התורה ואמיתותיה ללא יראת שמים. אפילו אם לומד הוא תורה, דומה תורה זו לחכמה חיצונית, סיטרא דמותא, חמץ. משום כך אומר רבנו: יראת שמים היא החשובה ביותר. מי הנחל מוסיף שביאור המילה 'ספינתא' כמשל ליראת שמים מתאים ביותר. שכן על-גבי הספינה/היראה חוצה האדם את ים החכמה/השכל, כמו שאמרו חכמינו "אם אין יראה, אין חכמה" (כדלעיל, סעיף ד, הערה עח).

שִׁיצָא – לְשׁוֹן צָרָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב "וַאֲכֹלָה אֶתֶם כְּרָגַע", וְתִרְגְּמוּ: וַאֲשַׁצִּי יִתְהוֹן.

[קלה] כך אמר ה' למשה ואהרן כאשר קורח ועדתו מרדו כנגדם (במדבר טו כא). על פניו נראית מחלוקתם כמו מה שרבנו מכנה כאן מחלוקת בין הצדיקים. אולם, במורדו כנגד משה פגם קורח במוחו, וגרם לו להחמיץ כחמץ, ולכן הוא נענש במוות (ראה גם הערה צג). זהו 'שיצא' המציין אסון וגזירות.

מִשְׁכָּלוֹת וּמִקְבָּלוֹת וְחֻקוֹת, וּכְתִיב בָּהֶם (יהושע א ח): "וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה".

אִיהוּ בּוֹקֵיפוּ וְאַנְן בְּשִׁפּוּלֵי – זֶה בְּחִינַת: "יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו", "יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו".

כְּמִיחָם קִמְקוּמָא דְמֵיא – דָּא מְחָא, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שיר-השירים ד טו): "וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן".

תְּלַתָּא יוּמָא וְלֵילוֹתָא – דָּא בְּחִינַת מְצוּוֹת, שְׁיֵשׁ בָּהֶם מִשְׁכָּלוֹת וּמִקְבָּלוֹת וְחֻקוֹת,

[קלז] ישנן מצוות 'מושכלות', אלה הן המצוות המובנות מעצמן אשר ניתן היה לחדשן מסברה, ללא כל השראה נבואית – למשל, כיבוד אב ואם, והאיסורים על רצח וגזל. המצוות ה'מקובלות' הן אלה אשר נצטוונו עליהן בתורה, אך לאחר שניתנו אפשר להבין מדוע יש בהן תועלת גדולה לפרט ולכלל – למשל, שמירת שבת והחגים. ה'חוקות' הן המצוות הנתרות לעולם סתומות – למשל, פרה אדומה ואיסור אכילת חזיר (ראה רמב"ם, הלכות מעילה ח: ח; אור-חיים במדבר יט ב).

וּכְתִיב בָּהֶם: "וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה".

[קלח] לכן "תלתא יומא ותלתא לילותא", "שלושה ימים ושלושה לילות", רומז גם הוא לקיום מצוות.

אִיהוּ בּוֹקֵיפוּ וְאַנְן בְּשִׁפּוּלֵי – זֶה בְּחִינַת: "יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו", "יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו".

[קלה] ציור זה, של שתי תנועות נגדיות, מתקשר לקיום מצוות בשמחה (מלמטה למעלה), שכתוצאה ממנו יכול אדם לשקוע בתוך שמחת ה' ולחוש אותה (מלמעלה למטה). ראה לעיל, סעיף ב, הערות כח-ל).

כְּמִיחָם קִמְקוּמָא דְמֵיא – דָּא מְחָא, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן".

[קלט] כפי שהוסבר, המוח מקביל ללחלוחית, ענני הגשם ("עבי מטרא") (הערות מה, מט-נא). "כמיחם קומקומא דמיא", "בזמן של חימום קומקום מים", מקביל לפיכך למיזוג תשוקתו הלוהטת של הלב לעבודת ה' (יראה/גבורות) עם מוח טהור (שכל/חסדים) כדי להפיק רעם. ראה גם שיחות הר"ן עט.

**מִסְגָּא שְׁתֵּין פְּרָסִי – דָּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, שְׁשִׁים גְּבוּרִים, וְרַעַם
גְּבוּרוֹתָיו.**

**וְכִי שְׁדֵי פְּרָשָׁא גִירָא – פְּרָשָׁא – דָּא בְּחִינַת חֶסֶד, שֶׁהוּא
מוֹצִיא לְאוֹר תַּעֲלוּמוֹת, דְּבָרִים הַמְצַמְצָמִין הוּא מְפָרֵשׁ אוֹתָם.**

גִּירָא – דָּא (תהלים קמד ו): "שְׁלַח חֲצִיף וְתַהַמֵּם", דָּא בְּחִינַת:

מִסְגָּא שְׁתֵּין פְּרָסִי – דָּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת,

[קמ] 'פרסי' הוא צורת הריבוי של פרסה, מידת המרחק הפרסית. התלמוד מציין שהעם הפרסי היה מצוין בגבורתו (ראה קידושין עב, א), והדבר מתקשר אצלנו לגבורות.

שְׁשִׁים גְּבוּרִים, וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו.

[קמא] "שישים הפרסאות" ("שיתין פרסי") רומזות אס-כן ל"שישים גברים" מהפסוק "הנה מטתו של שלמה, שישים גברים סביב לה מגברי ישראל". ה' העניק לשלמה המלך את היכולת למשול בכריאה כולה, כולל השדים. אולם לאחר שהוא נשא את בת פרעה, נתקף שלמה המלך בכחדים חיצוניים, ולכן העמיד שישים גיבורים סביב למיטתו שישמרו עליו (שיר-השירים רבה ג: ז). בלשונונו, טעותו של שלמה המלך גרמה לגבורות להשתלשל וללבוש צורת יראה חיצונית. כדי לתקן זאת הוא נזקק ל"שישים גברים" – כלומר, ל"רעם גבורותיו".

מן הקבלה למדים אנו שכל אחת מעשר הספירות כוללת בתוכה את כל האחרות (למשל, מלכות מורכבת מכתר שבמלכות, חכמה שבמלכות, בינה שבמלכות וכן הלאה עד מלכות שבמלכות). בדרך זו שש טבעות הקנה שמהן בוקע קול השופר / הרעם (ראה הערה מה), המקבילות לשש הספירות מחסד עד יסוד, הנן למעשה שישים – כלומר, שישים הגיבורים המתקנים את הגבורות הפגומות/יראה חיצונית, ויוצרים כך קול רעם.

**וְכִי שְׁדֵי פְּרָשָׁא גִירָא – פְּרָשָׁא – דָּא בְּחִינַת חֶסֶד, שֶׁהוּא מוֹצִיא לְאוֹר
תַּעֲלוּמוֹת, דְּבָרִים הַמְצַמְצָמִין הוּא מְפָרֵשׁ אוֹתָם.**

[קמב] זוהר מבאר שההבדל בין 'טוב' ובין 'חסד' הוא, שהטוב במהותו כלול כולו בתוכו, ולא מתפשט כלפי חוץ, ואילו החסד יוצא ומתפשט כלפי חוץ (זוהר ח"ב, קסח, ב; ראה ליקוטי-מוהר"ן ח"א רפג). הדבר מתקשר לדבריו הקודמים של רבנו, שעיקר ההתגלות היא על-ידי החסדים (סעיף ה והערה קיד). פדשא, הפרש היורה חץ, רומז גם הוא לגילוי הנעלם, כאדם המפרש תעלומות ומבאר סתומות.

גִּירָא – דָּא: "שְׁלַח חֲצִיף וְתַהַמֵּם",

[קמג] 'גירא' הוא 'חץ'. המצודת-דוד מפרש את המילה "חֲצִיף" כ"רעם". כלומר, דוד המלך מבקש מה' שיסייע לו במלחמתו: "שלח רעםך והמם אותם".

”שב לימיני” וכו’.

קְדָמָה לִיה אִיהִי – דָּא בְּחִינַת יְרָאָה שְׁהִיא קְדָם, שְׁהִירָאָה
הִיא קוֹדְמַת, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב: ”רֵאשִׁית חֻכְמָה” וכו’.

שָׂרְבָה בַר בַּר חָנָא סִפְרָה, שְׁהֶלֶךְ כָּל כְּנֵף בְּמִדַּת הִירָאָה, וְרָאָה
גְּדֹל בַּח הִירָאָה, עַד שֶׁיִּכּוֹל לְהִבִּין עַל יְדֵהּ בֵּין קְדָם גְּזֵר דִּין
לְאַחַר גְּזֵר דִּין, וְזֵהוּ בֵּין שִׁיבָא וכו’.

דָּא בְּחִינַת: ”שב לימיני” וכו’.

[קמד] כפי שהוסבר, זהו זיווג הגבורות עם החסדים (ראה סעיף ה, הערה קטו). דוד המלך נלחם כל חייו באויבי ישראל. בעומק, מלחמותיו מסמלות את הקרבות שעורכים הצדיקים כנגד הסיטרא-אחרא כדי למנוע אותה מלהיכנס אל משכן הקדושה (סעיף ד). לכן התפילות והמזמורים שחיבר דוד המלך ובהם העתיר לה' שיעזרו בקרב, הן גם בקשות עמוקות לעזרה בעמידה כנגד כל מניעה רוחנית. זו המשמעות העמוקה שמאחורי המילים "שלח חצצן ותהמם", ו"שב לימיני", כמו גם פסוקים רבים אחרים שמצטט רבנו מתהלים במהלך תורתיו.

קְדָמָה לִיה אִיהִי – דָּא בְּחִינַת יְרָאָה שְׁהִיא קְדָם, שְׁהִירָאָה הִיא קוֹדְמַת, כְּמוֹ
שְׁכַתּוּב: ”רֵאשִׁית חֻכְמָה” וכו’.

[קמה] משורר תהלים אומר (תהלים קיא י) שקודם לחכמה – כלומר, קודם שיוכל אדם להשיג חכמה – עליו לרכוש תחילה יראה. בהקשר שלנו, את החסדים/אהבת-ה' מוכרחות להקדים הגבורות/יראת-ה'.

לאחר שראינו כיצד חלקיו השונים של מעשהו של רבה בר-בון-חנה רומזים לעניינים שנלמדו בתורה זו, רבי נחמן עושה אתגרת לשם קשירת המושגים יחד, בדרך של חזרה.

שָׂרְבָה בַר בַּר חָנָא סִפְרָה, שְׁהֶלֶךְ כָּל כְּנֵף בְּמִדַּת הִירָאָה,

[קמו] "זימנא חדא הווה אזלינן בספינתא", "פעם אחת היינו מהלכים בספינה [=יראה]" (הערות קלב-קלד).

וְרָאָה גְּדֹל בַּח הִירָאָה, עַד שֶׁיִּכּוֹל לְהִבִּין עַל יְדֵהּ בֵּין קְדָם גְּזֵר דִּין לְאַחַר גְּזֵר
דִּין, וְזֵהוּ בֵּין שִׁיבָא וכו’.

[קמז] להבחין בין סוגי האסונות השונים; ראה לעיל, הערה קלה. בתחילת התורה רבנו אמר שעל-ידי שמחה אפשר להבחין בין קודם גזר דין לאחר גזר דין. כאן הוא תולה זאת גם ביראה: כאשר היראה ממוזגת עם אהבה, מתפנה המוח מן החכמות החיצוניות, ועל-ידי זה מתיישר הלב, וזוכים לקיים מצוות בשמחה. אז אפשר להבחין בין קודם גזר דין לאחריו.

לְהִבִּין, הִינּוּ עַל־יְדֵי הַמְצוּוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּלַתָּא יוֹמָא וְכוּ', יְכוּל לְהִבִּין. וְדוֹקָא כְּשַׁעוּשֵׁין אוֹתָן בְּשִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי שְׂמֻחַת הַמְצוּוֹת יְכוּל לְהִבִּין. כִּי הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְשַׂמַּח בְּמַעֲשָׂיו, וְהַשְׂמֻחָה הִיא מְלַבֶּשֶׁת בְּמַצּוּוֹת, כַּנ"ל, וְאֲנַחְנוּ מְשַׂמְחִין לְמִטָּה גַם כֵּן בְּהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שְׂכַתוֹב: "יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו", וְאִין רְצוּנְנוּ בְּשׁוּם שְׂכָר, אֶפְלוּ שְׂכָר עוֹלָם הֵבָא, כַּנ"ל. וְזֶה: אִיהוּ בְּזַקִּיפוּ וְאֲנִן בְּשַׁפּוּלִי, לְפִי שְׂמֻחַתוֹ כֵּן שְׂמֻחַתְנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֲנַחְנוּ יְכוּלִין לְהִבִּין.

וְהִדְר מְפָרֵשׁ אֵיךְ לְהַשִּׁיג בְּחִינַת שְׂמֻחָה, עַל־יְדֵי בְּחִינַת רַעַם.

וְהִדְר מְפָרֵשׁ אֵיךְ יְכוּל לְהִבִּין, הִינּוּ עַל־יְדֵי הַמְצוּוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּלַתָּא יוֹמָא וְכוּ', יְכוּל לְהִבִּין.

[קמח] כדלעיל, והערה קלז.

וְדוֹקָא כְּשַׁעוּשֵׁין אוֹתָן בְּשִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי שְׂמֻחַת הַמְצוּוֹת יְכוּל לְהִבִּין. כִּי הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְשַׂמַּח בְּמַעֲשָׂיו, וְהַשְׂמֻחָה הִיא מְלַבֶּשֶׁת בְּמַצּוּוֹת, כַּנ"ל,

[קמט] ראה סעיף ב והערות כח, כט.

וְאֲנַחְנוּ מְשַׂמְחִין לְמִטָּה גַם כֵּן בְּהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ שְׂכַתוֹב: "יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו", וְאִין רְצוּנְנוּ בְּשׁוּם שְׂכָר, אֶפְלוּ שְׂכָר עוֹלָם הֵבָא, כַּנ"ל. וְזֶה, אִיהוּ בְּזַקִּיפוּ וְאֲנִן בְּשַׁפּוּלִי, לְפִי שְׂמֻחַתוֹ כֵּן שְׂמֻחַתְנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֲנַחְנוּ יְכוּלִין לְהִבִּין.

[קנ] "אִיהוּ בְּזַקִּיפוּ וְאֲנִן בְּשַׁפּוּלִי", תרגומו המילולי הוא: "הוא שט 'זקוף', כנגד כיוון הרוח, ואנו שטנו 'בשפלות', עם כיוון הרוח". הדבר מרמז לשני סוגי השמחה שהוזכרו לעיל, סעיף ב.

וְהִדְר מְפָרֵשׁ אֵיךְ לְהַשִּׁיג בְּחִינַת שְׂמֻחָה, עַל־יְדֵי בְּחִינַת רַעַם.

[קנא] לאחר שביארנו זה עתה שקיום מצוות בשמחה הוא המפתח ליכולת להבחין אם נגזרה כבר הגזירה אם לאו, דבריו של רבה בר-ברכנה מעלים את השאלה, מהו בכלל ערכה של היראה? לכן הוא מציין שכדי להשיג שמחה על האדם לרכוש את בחינת הרעם. רבנו הסביר ששמחה אמיתית אפשרית רק כאשר עקמומיות הלב מיושרת על-ידי הרעם הבא מן הגבורות. גבורות אלה, כפי שראינו, הן בחינת יראה. לכן גם היראה הנה מרכיב יסודי

וְזָהוּ: כִּי אַתָּא רַב דִּימֵי אָמַר: כְּמִיחָם קַמְקוּמָא דְמֵיא וְכוּ', הֵינּוּ בְּחִינַת: קוֹל רַעְמָךְ בְּגַלְגַּל. שִׁיתִּין זֶה בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, הַפּוֹגְעִין בְּגַלְגַּלְתָּא, וְנַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ רַעְמִים. וְאַשְׁתַּמְעֵ קָלָא: זֶה בְּחִינַת הַקּוֹל מְעוֹרֵר הַכּוֹנֵה, בְּחִינַת: לֹא נִבְרָאוּ רַעְמִים וְכוּ'.

וְהָדָר אָמַר, שְׁעַקֵּר הַתְּגַבְּרוֹת הַגְּבוּרוֹת אֵינּוּ אֶלָּא עַל-יְדֵי חֲסָדִים. וְצָרִיךְ לְאַכְלָלָא שְׂמַאֲלָא בִּימֵינָא, כַּנ"ל, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיךְ לְאַקְדָּמָא אֶת הִירְאָה, כִּי בַּעַל אֲבָדָה מַחְזִיר עַל אֲבָדָתוֹ (כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה: 'דִּרְכוֹ שֶׁל אִישׁ לְחַזֵּר

בַּתְּהֵלֵךְ זֶה. וּמְכוּיוֹן שְׁאִין זֶה אִפְשָׁרִי לְהַפִּיק רַעַם זֶה כֹּל עוֹד לֹא טוֹהַר הַמוֹחַ, רַבָּה בְּרֵי-בְרַ-
חַנָּה מִמְשִׁיךְ וּמְצַטֵּט אֶת מִילֵּיתוֹי שֶׁל רַב דִּימֵי (פְּרַפְרָאוֹת לַחֲכָמָה).

וְזָהוּ: כִּי אַתָּא רַב דִּימֵי אָמַר: כְּמִיחָם קַמְקוּמָא דְמֵיא וְכוּ', הֵינּוּ בְּחִינַת: קוֹל רַעְמָךְ בְּגַלְגַּל.

[קנב] רבנו הראה כבר ש"קומקומא דמיא", "קומקום המים", רומז למוח שהנו טהור דיו ליצור רעם (ראה הערה קלט), ולכן הוא מקשר אותו כאן לשני פסוקים אשר צוטטו קודם לכן, המדברים על הלב ועל יחסו לרעם/לקול. יתר על-כן, הדברים מובאים כאן בשם רב דימי, דבר הרומז לתיקון כוח הדמיון וטהרת המוח.

שִׁיתִּין זֶה בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, הַפּוֹגְעִין בְּגַלְגַּלְתָּא, וְנַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ רַעְמִים.

[קנג] כדלעיל, הערות קמ-קמא.

וְאַשְׁתַּמְעֵ קָלָא: זֶה בְּחִינַת הַקּוֹל מְעוֹרֵר הַכּוֹנֵה, בְּחִינַת: לֹא נִבְרָאוּ רַעְמִים וְכוּ'.

[קנד] הדברים מתייחסים לסעיף ג ולהערה נה.

וְהָדָר אָמַר, שְׁעַקֵּר הַתְּגַבְּרוֹת הַגְּבוּרוֹת אֵינּוּ אֶלָּא עַל-יְדֵי חֲסָדִים. וְצָרִיךְ לְאַכְלָלָא שְׂמַאֲלָא בִּימֵינָא, כַּנ"ל,

[קנה] לעיל, סעיף ה.

וְאַף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיךְ לְאַקְדָּמָא אֶת הִירְאָה,

[קניו] כבהערה קמה לעיל (ראה גם הערה קכו).

כִּי בַּעַל אֲבָדָה מַחְזִיר עַל אֲבָדָתוֹ (כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה:

[קניז] המילים המוסגרות אינן מופיעות בכתב היד המקורי של רבנו. ר' נתן, אשר הוסיף את

אַחַר אִשָּׁה. מְשַׁל לְאָדָם, שְׂאֵבְדָה לוֹ אֲבָדָה וְכוּ'.

פְּרוּשׁ: כִּי אֶהְבֶּה הוּא בְּחִינַת אִישׁ וַיִּרְאֶה הִיא בְּחִינַת אִשָּׁה, כִּידוּעַ. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִקְדִּים אֶת הַיִּרְאָה, כִּי אִזּוֹ תִּבּוֹא אֵלָיו הָאֶהְבָּה מִמִּילָא, כִּי הָאֶהְבָּה הוֹלֶכֶת וּמְחַזְרֶת אַחֲרֵי הַיִּרְאָה תְּמִיד, כִּי בְּעַל אֲבָדָה מְחַזֵּר אַחֲרֵי אֲבָדְתּוֹ, כַּנִּלְיָ; כִּד שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּפְרוּשׁ). וְזֶהוּ בְּחִינַת: וְכִי שְׂדָא פְּרָשָׁא גִירָא וְכוּ'.

הדברים, כותב בסופם "כך שמעתי מפיו הקדוש בפירושו".

'דַּרְכוֹ שֶׁל אִישׁ לְחַזֵּר אַחֲרֵי אִשָּׁה. מְשַׁל לְאָדָם, שְׂאֵבְדָה לוֹ אֲבָדָה וְכוּ'.

[קנט] הגמרא שואלת (קידושין ב, ב) מדוע האיש הוא זה אשר לוקח את היוזמה ומחפש בת זוג: "משל לאדם שאבדה לו אבדה; מי חוזר על מי? בעל אבדה מחזר על אבדתו!" ואכן, חוה, האישה הראשונה, נוצרה מצלעו של אדם. היא נלקחה ממנו, ולכן תפקידו הוא לחפש אחר אבדתו (קידושין ב, ב ורש"י על אתר).

פְּרוּשׁ: כִּי אֶהְבֶּה הוּא בְּחִינַת אִישׁ וַיִּרְאֶה הִיא בְּחִינַת אִשָּׁה, כִּידוּעַ.

[קנט] זכר ונקבה מקבילים לספירות חסד וגבורה, אהבה ויראה, ימין ושמאל, בהתאמה (ראה זוהר ח"א, ע, א).

קודם לכן רבנו לימד שההתגלות מתחילה בעיקרה בחסד (סעיף ה). לכן הבריאה התחילה ביצירתו של אדם/איש/חסד. אולם, כדברי הכתוב (בראשית ב' יח): "לא טוב היות האדם לבדו" – לא טוב לאהבה להיות ללא יראה. לכן לאחר בריאת (גילוי) האדם אירעה מיד בריאת (גילוי) חוה/אישה/גבורה.

וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִקְדִּים אֶת הַיִּרְאָה, כִּי אִזּוֹ תִּבּוֹא אֵלָיו הָאֶהְבָּה מִמִּילָא, כִּי הָאֶהְבָּה הוֹלֶכֶת וּמְחַזְרֶת אַחֲרֵי הַיִּרְאָה תְּמִיד, כִּי בְּעַל אֲבָדָה מְחַזֵּר אַחֲרֵי אֲבָדְתּוֹ, כַּנִּלְיָ; כִּד שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּפְרוּשׁ).

[קס] הזוהר מלמד גם הוא שהיראה צריכה להקדים את האהבה (זוהר ח"ב רטז, א). לכן, למרות שעיקר ההתגלות מתחיל בספירת חסד, ומשם מתפשט התיקון לכל הספירות שמתחתיה, אי אפשר להשיג אהבת-ה' כל עוד לא השיג האדם יראת שמים. יראה זו, הרעם, היא אשר מעוררת את השכל כך שהרעם ייווצר ויישמע (תורת נתן ט). כל עבודת ה' צריכה אם-כן להיפתח בבקשת יראת-ה'; אז יחזר האיש אחר האישה, והאהבה תבוא אליו ממילא, לדבוק ביראתו...

וְזֶהוּ בְּחִינַת: וְכִי שְׂדָא פְּרָשָׁא גִירָא וְכוּ'.

[קסא] זהו זיווג החסדים (פרש) עם הגבורות (חץ), איש ואישה... כמו בהערה קמד.

וְאָמַר רַב אֲשִׁי: הָאִי גְלִדְנָא דִּימָא וְכוּ' - גְּלִדְנָא
הוּא בְּחִינַת שֵׁם אַג"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, כִּי הוּא
רְאִשֵׁי תְבוֹת: אִתָּה גְּבוּר לְעוֹלָם אֲדִנְי, כְּמוֹבָא, כִּי
גְּלִדְנָא הוּא אוֹתִיּוֹת אַג"ל, וְשֵׁם אֲדִנְי בְּשִׁלְמוֹת הִינוּ שֵׁם

הפרפראות לחכמה מוסיף: אם החסדים הם אלה אשר נותנים את הכוח לגבורות, שבנו לשאלתנו הקודמת (ראה הערה קנא), מהו ערכה של היראה? במילים אחרות, אם האמצעי העיקרי להתגברות על מחשבות זרות ותאוות הוא על-ידי אהבת-ה' של האדם – אם השמאל צריך להתכלל בימין – מדוע אם-כן מדגיש רבה בר-ב רחנה את חשיבותה של היראה (ספינתא), כאילו הייתה היא המפתח להבאת האדם קרוב יותר אל ה'? תשובתו של רבנו היא שלמרות ש"שדא פרשא גירא", "הפרש ירה חץ" – כלומר, האהבה הייתה ממוזגת ביראה – "קדמה ליה איהי", הקדימה אותו הספינה. כלומר, יראת-ה' מוכרחה להקדים כל דבר אחר. היראה מוכרחה להיות תמיד היסוד הראשוני, המניע השורשי אם חפץ האדם להשיג אהבת-ה' אמיתית ואת תיקון השכל והמחשבה שבעקבותיה. כדברי הפסוק שצוטט קודם לכן: "ראשית חכמה – יראת ה'".

וְאָמַר רַב אֲשִׁי: הָאִי גְלִדְנָא דִּימָא וְכוּ' - גְּלִדְנָא הוּא בְּחִינַת שֵׁם אַג"ל,
שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת, כִּי הוּא רְאִשֵׁי תְבוֹת: אִתָּה גְּבוּר לְעוֹלָם אֲדִנְי,
כְּמוֹבָא,

[קסב] "אתה גיבור לעולם" הן מילות הפתיחה של הברכה השנייה בתפילת שמונה-עשרה, העוסקת בגבורותיו של ה'. הברכה מזכירה גם את כוחו של ה' לתת חיים לעולם באמצעות גשם, ואת תחיית המתים. הזוהר מלמד שבברכה "אתה גיבור" ישנן ארבעים ותשע מילים (כולל "מוריד הטל"). מספר זה קשור לספירת הבינה (שבה ישנם ארבעים ותשעה שערים, ועוד אחד), שממנה מתעוררות הגבורות (זוהר-חדש תרומה מב, א; ראה הערה פג). על האדם לבקש להמתיק את הגזירות הנובעות מבינה באמצעות החסדים הנובעים מחכמה (שהברכה הראשונה בתפילת העמידה מקבילה לה). בנוסף, כיוון שברכה זו מבטאת גבורות, גם שמות ה' הקשורים לה – ושם אג"א בפרט – הם שמות קדושים של גבורות. הפרפראות לחכמה מביא תימוכין נוספים לכך ששם אג"א מתייחס ליראה/דינים. בדברי רבנו ראינו לעיל שהגבורות מקבילות לגשם / להמשכת הקיום (ראה הערה קג), בעוד הגבורות הנפולות מקבילות לחמץ/מוות (סעיף ד). לפיכך, כאשר הגבורות מצויות במצבן המתוקן, קשורות לקדושה, הן מובילות את האדם ליראת-שמים. אריאז מקבל האדם את ברכת "אתה גיבור" – חיים, קיום ואפילו תחיית המתים – כלומר, השבת השכל אל הקדושה ויציאה לחירות מן החכמות החיצוניות/החמץ/המוות.

כִּי גְלִדְנָא הוּא אוֹתִיּוֹת אַג"ל, וְשֵׁם אֲדִנְי בְּשִׁלְמוֹת

[קסג] שם א-דני קשור למלכות, המציינת דינים. אגל שווה בגימטרייה שלושים-וארבע, וזהו מספרן של אותיות השם א-דני במילוי כפול, מילוי דמילוי (אל"ף=אל"ף למ"ד פ"ה;

אגל"א, כַּנ"ל.

דל"ת=דל"ת למ"ד ת"ו; נו"ן=נו"ן וא"ו נו"ן; יו"ד=יו"ד וא"ו דל"ת). השם הקדוש אגל"א, לפיכך, הוא כמספר אותיות המילוי דמילוי של שם א-דני, ועוד אחד, עבור המילה עצמה, ולפיכך הוא מציין דינים שונים (ראה פרי עץ-חיים, שער העמידה יח עמוד רמא; שער הכוונות, ענין כוונת העמידה, דרוש ה, עמוד רכה). הפרפראות לחכמה מבאר שדינים אלה הם הגזירות הנובעות מבינה. כאן מבטאים הדינים השונים את מצביהן השונים של הגזירות: קודם שנגזרו ולאחר מכן.

היננו שם אגל"א, כַּנ"ל.

[קסד] הגילדנא, אס-כן, אינו אלא צירופם של שני השמות של מידת הגבורה שהוזכרו זה עתה: א-דני ואגל"א (האל"ף משמשת עבור שניהם, שכן שם אגל"א כלול כולו בתוך שם א-דני). בכתב היד נוסף כאן: "היינו שם אגל"א, כנ"ל, וזהו בחינת תרי שיצא". בקבלה למדנו שהגבורות היורדות מבינה מגיעות עד המלכות/א-דני. הקבלה מלמדת גם שכאשר נעשה שימוש במילוי דמילוי – כמו כאשר הפכנו את שם א-דני לשם אגל"א – הגבורות מתגברות ומחמירות עוד יותר. לכן אפשר להקביל אצלנו בין שם א-דני לגבורות קודם שהן התגלו (נגזרו), ובין שם אגל"א לגבורות לאחר שנגזרה הגזירה. שני שמות אלו הם שני ה"שיצא" (סנפירים) – אסונות/גזירות – של הדג גילדנא.

הפרפראות לחכמה מסכם את המעשה כולו מתוך ההקשר של התורה שלנו. כך הוא כותב: מעשהו של רבה בר-בר-חנה כולו סובב סביב תיקון הגבורות על-ידי המתקתן בשורשן, שורש כל הדינים, בינה (סעיף א וכן הערה פג). גבורות אלה מעוררות יראה בבני-אדם (סעיף ג). אם יראה זו היא פחדים חיצוניים, גבורות נפולות, היא גורמת ל"החמצת" המוח (סיגי זההב), וחוסמת בפני אותו אדם את היכולת לתקן את שכלו (סעיף ד). בניגוד לכך, כאשר הגבורות קשורות לקדושה, כאשר הפחד שאדם חש הוא יראת-שמים, אז הוא זוכה מיד לאהוב את ה'. אהבה/חסד זו מציינת מוח טהור (לבן ככסף) (סעיף ה). זהו התיקון המוחלט, שכן אז הגבורות מרוככות באמצעות חסדים ואינן הופכות לדינים קשים / לגזירות. המתקת גבורות/גזירות אלה בשורשן מאפשרת לאדם להבחין באמצעות שמחת המצוות שלו אם נגזרה הגזירה, אם לאו. הדרך להשיג שמחה זו היא על-ידי יצירת רעם, שהוא עצמו היבט של גבורות (סעיף ג). הרעם מיישר את עקמומיות הלב (סעיף ב). דווקא את הלב, מפני שהלב הוא משכן השמחה, ומקביל גם למקור הגבורות, לבינה (ראה נספח: הספירות ואיברי הגוף). על-ידי קיום המצוות בשמחה רבה עולה האדם למדרגת בינה, ועל-פי מידת שמחתו – המשקפת את מידת השמחה במרום – יכול הוא להבחין האם הגזירה נגזרה כבר מן הבינה/לב, או לא. אם עוד לא נגזרה הגזירה, יכול הוא להתפלל כרגיל כדי לבטלה. אחרת, הדרך היחידה לעכב את הגזירה ואפילו לבטלה היא באמצעות הלבשת תפילתו במאמר (סעיף א; ראה הערות ז-ח). הסיבה היא שכל עוד לא נגזרה הגזירה יכול האדם להתפלל בגלוי, להשמיע בקול את מילות תפילתו בלא לחשוש ממלאכים מקטרגים. אולם לאחר שנגזרה הגזירה – כאשר ה' "מתעצב אל לבו" (ראה סעיף ב והערה לא) – אל לו לאדם

לפרש בפיו את מחשבותיו על הגזירה. כל יהין לבטא את הגזירה בבחירות, ולא, יעוררו מלאכי הסיטרא-אחרא קטרוגים נוספים. עם זאת, שמירת הגזירה במחשבה היא בדיוק מה שנדרש כדי לתקן את הגבורות הנפולות, משום שפעולה זו משיבה אותן לשורשן, בינה – עולם המחשבה – וכך מרפאת את העצבות במרום, "ויתעצב אל לבו", אשר הובילה לגזירה מלכתחילה. לכן, באמצעות תפילה במחשבה כדי לבטל את הגזירה, והלבשת התפילה במאמר, יכול האדם להמתיק את הגזירה אפילו לאחר שזו נגזרה.

הבה נסקור שוב את מעשהו של רבה בר-ב-חנה:

אמר רבה בר-ב-חנה: זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא [פעם אחת היינו מהלכים בספינה] – רבה בר-ב-חנה התעמק במהותה של יראת השמים, והגיע להכרת חשיבותה הגדולה.

וסגאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכוורא [והילכה הספינה בין סנפיר לסנפיר של דג] – הוא למד שתכונת יראת השמים היא הצעד הראשון להשגת היכולת להבחין בין שני מצביה של הגזירה/האסון – כלומר, קודם שנגזרה או לאחר מכן. תלתא יומי ותלתא לילותא, איהו בזקיפו ואנן בשיפולי [שלושה ימים ושלושה לילות, [למרות ש]הוא שט "זקוף", כנגד כיוון הרוח ואנו שטנו "בשפלות", עם כיוון הרוח] – הדרך לדעת האם הגזירה נגזרה כבר היא על-ידי קיום מצוות בשמחה. שמחת המצוות פועלת בשני כיוונים, מעלה ומטה: שמחתנו בה', ושמחת ה' בנו. באמצעות שמחה זו אפשר לחוש האם שמחתו של ה' שלמה היא, ואם לא, לאמוד את חומרתה של הגזירה (סעיף ב).

וכי תימא לא מסגי ספינתא טובא, כי אתא רב דימי אמר: כמיחם קומקומא דמיא מסגי שיתין פרסי [וכי תאמר: לא שטה הספינה מהר? כאשר בא רב דימי, אמר: בזמן של חימום קומקום מים הילכה הספינה שישים פרסאות] – אולם כדי לעורר שמחה, מוכרח האדם לשחרר את לבו מכל עקמומיות. אפשר להשיג זאת על-ידי מידת היראה, דהיינו, הרעמים המופקים כאשר הקול מכה במוח טהור מכל חכמה חיצונית ותאוה (סעיפים ג-ד). הדבר מיישר את הלב על-ידי העלאת הגבורות הנפולות והערת יראת שמים.

ושדי פרשא גירא [והיה יורה פרש חץ] – וכדי ליצור רעם צריכים גם החסדים/אהבה לרכך את הגבורות/יראה. הדבר מעניק לרעם הגבורות את הכוח הדרוש לו כדי להתגבר על אויבי הדעת: חכמות של חול, תאוות רעות, וכדומה (סעיף ה).

וקדמה ליה [והיא הייתה משיגתו] – ואפילו כך, יראת-השמים מוכרחה להקדים את אהבת-ה', ולכן מכנה אותה הכתוב "ראשית חכמה".

ואמר רב אשי: ההוא גילדנא דימא הואי דאית ליה תרי שיצי [ואמר רב אשי: [דג] זה היה גילדנא של הים, שיש לו שני סנפירים] – לפיכך, כאשר אדם ממתיק את הגבורות/יראה באמצעות אהבה, הוא יוצר את הרעם המיישר את הלב כך שהוא יוכל לחוש את שמחת המצוות. שמחה זו מאפשרת לו להבחין אם עוד לא נגזרה הגזירה, שאז אפשר להמתיק בתפילה רגילה, או שמא היא נגזרה כבר, שאז אפשר להמתיק או לבטלה באמצעות תפילה המלוכשת במאמר.

ז

וְזֶה פֶּרוּשׁ:

בְּחֻצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפֵר וְכוּ' – הֵינּוּ עַל-יְדֵי בְּחִינַת קוֹל דְּנִפְיָק, כַּנִּ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה יִרְעֵם הָיִם וְכוּ', נַעֲשֶׂה בְּחִינַת רְעָמִים, בְּחִינַת: "קוֹל רְעָמָךְ בְּגִלְגָּל". תַּבְּל וַיִּשְׁבִּי בָּהּ – דָּא בְּחִינַת לְבָא וְעֶרְקִין דִּילָהּ, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ: לֹא נִבְרָאוּ רְעָמִים וְכוּ',

כִּי תַבְּל – אוֹתוֹת תִּיּוֹ לֵב. תִּיּוֹ – לְשׁוֹן רְשִׁימָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (יחזקאל ט ט ד): "וְהִתְוִיַתְתּוּ", שְׁנַרְשֵׁם הַקּוֹל בְּלֵב, כְּמוֹ שְׁנֵאמְרוּ: לֹא נִבְרָאוּ רְעָמִים וְכוּ'. וְעַל-יְדֵי-זֶה: נִהְרֹת יִמְחָאוּ כָף – בְּחִינַת

ז

וְזֶה פֶּרוּשׁ:

[קסה] רבי נחמן יראה כעת כיצד רמוזים העניינים שנלמדו בתורה זו בפסוק הפתיחה.

בְּחֻצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפֵר הִרְעִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ה': יִרְעֵם הָיִם וּמֵלֵאָו תַּבְּל וַיִּשְׁבִּי בָּהּ: נִהְרֹת יִמְחָאוּ כָף יַחַד הָרִים יִרְגְּנוּ: לִפְנֵי ה' כִּי בָא לְשַׁפֵּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תַּבְּל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בְּמִישׁוֹרִים: (תהלים צח ו-ט)

בְּחֻצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפֵר וְכוּ' – הֵינּוּ עַל-יְדֵי בְּחִינַת קוֹל דְּנִפְיָק, כַּנִּ"ל, כְּאִשֶּׁר אָדָם אִשֶּׁר הִשִּׁיג יִרְאֵת-שָׁמַיִם מִתְּפַלֵּל בְּקוֹל וּבִלְהֵט, קוֹלוֹ הוּא כְּמוֹ שׁוֹפֵר, רַעַם [קסו] (סעיף ג; מי הנחל).

עַל-יְדֵי-זֶה יִרְעֵם הָיִם וְכוּ', נַעֲשֶׂה בְּחִינַת רְעָמִים, בְּחִינַת: "קוֹל רְעָמָךְ בְּגִלְגָּל".

קוֹלוֹ מִרְעִים בְּגִלְגַל הַמוֹת, הַשְּׁכַל הַטְּהוֹר – דֵּהִינּוּ, יָם הַחֲכָמָה. כֵּךְ רַעַם הַיָּם (סעיף ג; מי הנחל). תַּבְּל וַיִּשְׁבִּי בָּהּ – דָּא בְּחִינַת לְבָא וְעֶרְקִין דִּילָהּ, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ: לֹא נִבְרָאוּ רְעָמִים וְכוּ', כִּי תַבְּל – אוֹתוֹת תִּיּוֹ לֵב. תִּיּוֹ – לְשׁוֹן רְשִׁימָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "וְהִתְוִיַתְתּוּ", שְׁנַרְשֵׁם הַקּוֹל בְּלֵב,

[קסח] את המילה תבל אפשר לפרק לאותיותיה: תי"ו לב. כלומר: להתוות על הלב, לרשום עליו – את הרעם.

כְּמוֹ שְׁנֵאמְרוּ: לֹא נִבְרָאוּ רְעָמִים וְכוּ'.

[קסט] כפי שהוסבר, כאשר קולו של אדם מכה במוחו הטהור, נוצר רעם. קול הרעם מיישר ומזכך את עקמומיות הלב.

שְׂמֹחָה, כַּנְל, "וּלְיִשְׂרָי לֵב שְׂמֹחָה".

וְעַל יְדֵי הַשְׂמֹחָה יַחַד הָרִים יִרְנְנוּ – רָנָה: לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (מלכים א' ח כח): "לְשִׁמְעֵ אֶל הָרָנָה" וְכוּ'. הָרִים בְּחִינַת צְדִיקִים, הֵינּוּ עַל יְדֵי שְׂמֹחַת הַלֵּב יְכוּלִין לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִלְבִּישׁ אֶת תְּפִלָּתָן בְּמֵאמָר, כְּשִׁיבִינוּ כִּי נִגְזַר הַדִּין, וְזֶה פְּרוּשׁ יַחַד, שְׂמֵל בִּישִׁים תְּפִלָּתָם בְּסַפּוּרִים יַחַד:

וְעַל-יְדֵי-זֶה: נְהָרוֹת יִמְחָאוּ כָף – בְּחִינַת שְׂמֹחָה, כַּנְל, "וּלְיִשְׂרָי לֵב שְׂמֹחָה".

[קע] ועם לב ישר, אדם יכול לחוש שמחה בלבו מן המצוות שהוא מקיים (סעיף ב).

וְעַל יְדֵי הַשְׂמֹחָה יַחַד הָרִים יִרְנְנוּ – רָנָה: לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: "לְשִׁמְעֵ אֶל הָרָנָה" וְכוּ'.

[קעא] כאשר יש שמחה בלבו של אדם, הוא יודע באיזה אופן להתפלל.

הָרִים בְּחִינַת צְדִיקִים,

[קעב] הכתוב מכנה לעתים קרובות את האבות (המסמלים את צדיקי הדורות) בשם 'הרים', כמו בפסוק (שיר השירים ב ח) "מדלג על ההרים", וכן (מיכה ו ב): "שמעו הרים" (זמרת הארץ). ביארנו קודם שלמרות שרבנו מתייחס לצדיקים דווקא, כל אדם, בהתאם למעלה הרוחנית שהוא השיג, מסוגל להתפלל על טובת העולם (כדלעיל, הערות ח, צ).

הֵינּוּ עַל יְדֵי שְׂמֹחַת הַלֵּב יְכוּלִין לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִלְבִּישׁ אֶת תְּפִלָּתָן בְּמֵאמָר,

[קעג] כפי שהוסבר לעיל, סעיפים א ו-ב. על-ידי השמחה האמיתית שבלבם הם מסוגלים להבחין האם די בתפילה מפורשת, או שמא יש להלבישה במאמר – צמצום התפילה הישירה לביטול הגזירה לתחום המחשבה בלבד – כדי להפך את הגזירה (פרפראות לחכמה; ראה הערה קסד).

כְּשִׁיבִינוּ כִּי נִגְזַר הַדִּין, וְזֶה פְּרוּשׁ יַחַד, שְׂמֵל בִּישִׁים תְּפִלָּתָם בְּסַפּוּרִים יַחַד.

[קעד] סיפורים אלה אינם אלא אותו 'מאמר'. הם מספרים מעשיות ועוסקים בשיחת חולין, ובכל זאת בדבריהם חבויות תהילה לה' ותחינה לישועתו (ראה סעיף א והערה ח). כפי שלימדו חז"ל (עבודה-זרה יט, ב): "אפילו שיחת חולין של תלמידי-חכמים צריכה תלמוד". נסכם את פירושו של רבנו לפסוקים דלעיל:

בחצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' – כאשר אדם מתפלל בקול ובלהט, תפילתו דומה לקול השופר ולנהמת הרעם.

ירעם הים ומלאו – כדי להפיק רעם מוכרח קולו לעלות מלהט לבו (יראה) ולהישמע במוחו הטהור (אהבה).

תבל וישבי בה – רעם זה הוא התי"ן, הרושם, המיישר את הלב.

נהרות ימחאו כף – ומשעה שעקמומיות לבו הוסרה, הוא זוכה לחוש שמחה בלב.

יחד הרים ירננו – לאחר שהשיג את מדרגת הישרות, מדרגת הצדיק האישית שלו, הוא יכול להבחין דרך שמחתו אם הגזירה עומדת להיגזר או שמא היא נגזרה כבר. הוא יכול להמתיק גזירה שהנה תלויה ועומדת על-ידי תפילה רגילה. אם היא נגזרה כבר, הוא יכול להמתיק את הגזירה או אפילו לבטלה על-ידי הלבשת התפילה במאמר.

לפני ה' כי בא לשפט הארץ – כאשר ה' בא לשפוט את הארץ – כלומר, לגזור עליה גזירות – אז יכולים הצדיקים, בדרכים שנלמדו בתורה זו, להתפלל את תפילותיהם באופן הראוי לתועלת העולם (מי הנחל).

מי הנחל מוסיף: תפילה רגילה מקבילה ליראה, כמו בפסוק (משלי לא ל): "אשה יראת ה', היא תתהלל" (ראה הערה קנט, שהאיש מקביל לאהבה, והאישה ליראה). תפילה המולבשת ומוסווה במאמר, באופן של יחד, מקבילה לאהבה, כמו בפסוק (תהלים קלג א): "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד". כלומר, באמצעות יראת-שמים אדם מסוגל להתפלל תפילה רגילה ולבטל את הגזירה, ובאמצעות אהבת-ה' הוא יכול להלביש את תפילתו במאמר ולבטל את הגזירה אפילו לאחר שנגזרה. זו גם משמעות המילים בתחנון: "תאזין שוועתנו" – כלומר, התפילה הרגילה, "ותקשיב מנו מאמר" – כלומר, התפילה המולבשת. ר' נתן מבאר שהשימוש שעושה רבנו במילה "יחד" מלמד שכאשר אדם עושה מצוות בשמחה כה גדולה עד שהוא נעשה אחד עם הקדוש-ברוך-הוא (סעיף ב), הוא מאחד את "העולם שלו" עם ה'. אז הוא יוכל ללא ספק להלביש את תפילתו בכל דבריו, ואפשר לומר עליו בוודאות "בשבילו נברא העולם"! (ראה סעיף א; תורת-נתן י).

ספר

פאר הליקוטים

חברותא לליקוטי מוהר"ן

תורה ה

מהדורה מיוחדת
לחברותא ההולכות עם התורות
ועוסקות עתה בתורה

בהצוצרות

פניה"ק יפן תובב"א
תשע"ח

שיר חדש'

הוצאה לאור

תיקון העולם

הצדיק האמת (...) הוא הבעל הבית האמיתי של העולם, שצריך תיקון כל בני עולם לשבוע להשיג את העליונות (ליקו"ה שבת ה. טו.)

בב"ב דור ודור שולח לנו השי"ת חכמים כפי הדור, (...) ואנו צריכים להאמין בהם ולבלי לנטות מדברי החכמים והמלומדים שבעל דור ודור, וזה עיקר תיקון העולם (ליקו"ה יבום ג. טז.)

השי"ת ברא את העולם בכונתו שהיה העולם דייקא מחוסר תיקון, ושהוא דייקא יתקן הכל, כפי אשר ברא אלקים לעשות, והיינו שהשי"ת ברא את כל העולם ומלאו לעשות שהאדם יעשה בכל דבר מלאכות ואמונת הרבה, שהשי"ת דייקא יהיה כל תיקון הבריאה (ליקו"ה פסוקו ה. טז.)

הוא יתברך מאז בחכמה יסד ארץ על מנוחת נשמות קדושות אשר ברא, אשר בהם נתקן עולם וליקו"ה קיום עצמי בל ימוט, ויהא מאז הנשמות הראויות בכל דור ודור מפי תיקון העולם, לתיקונו וליקו"ה הצדיקים שבעל דור ודור, אשר הם באמת יסוד עולם ואלוהי ברשות ה. טז.)

אחר שנבאר אה"ר לעבוד את האדמה ולשמונה, או ע"י תפילתו ביום ההוא קוצץ הקוצים מן הכרם וסילק הקליפות אשר הם (...) וזכו שתיקן בעולם אצילות, כן גרם תיקון בכל העולמות של בריאה יצירה והחזרים כפי, אבל עולם עשיה לא תיקן, לפי ששם הרע מרובה על הטוב וע"י חיים שר לו ה.

כדור התיקון באמת, בתחילה צריך שיוסר הרע שהוא המעכב את התיקון, אחר"כ יתקון העולם תיקון אחר תיקון, וזהו לתקן עולם במלכות וכו', והנה יתקן הקב"ה את כל הנמצאים מרעה לטובה, וזהו עיקר שבחו רמ"ל, אסאור הכתוב.

תיקון העולם הוא, שלא היה מתמננים כלל לפי חוקי הטבע, שבהם ימצא גם הרע וצרות מוות ויסורים, כי הייתה כלל ההתנהג לפי ההנהגה הנסית (מלבי"ם שמות ח. כ.)

קודם גזר דין לאחר גזר דין

בשגורין איה [גור] דין על האדם, קודם שידענו מה בני אדם הוא בנקל להתפטר (ספר המידות המתקן דין, טז.)

ע"י השפלות יוכל לבטל גור דין (ספר המידות המתקן דין, קס.)

גזר דין עמו שבועה אינו מתקן, (...) אבל מתקן הוא בדברי תורה. אבי אמר, (...) מתקן בגמילות חסדים (בבב"ב קק.) גדולה תשובה שמקדמת גזר דין של אדם (ר"ה יז.) קודם שגור הקב"ה שכן יהיה, אלא שכן הוא רוצה לעשות, הוא נקרא 'עלה במחשבה', ואין צורך כל כך תפילה וזכות גדול שתתבטל. אבל כשגזרה, אי אפשר שתתבטל אלא ע"י תפילה וצדקה גדולה וזכות גדול. ואחר גזר דין שיש עמו שבועה, אין מועיל לא תפילה ולא צדקה (נור אריה במדבר ב. יב.)

יד, ומחזירו לו, ומתכפר. לפיכך נצרך אדם יחיד. כל זה אומר להם, לפיכך נצרך אדם יחיד, להראותך שמהלך אחד נצרך מלאו של עולם. ולהביא גדולמו. ועוד, לכך נצרך יחיד, להראות לדורות הבאים גדולתו של הקב"ה, שצחומם הראשון כל הדעות טעויות, שלא היה תחלה אלא חומס אחד.

חומס. היינו אותו צדק שהגזרה חקוקה בו. טועב כמה מטענות חומס אחד. כל המטענות שאדם טועב ע"י צדק אחת כולן דומין. נשעילי נצרך העולם. כלומר חסוד אני כעולם מלא, לא אטרד את עממי מן העולם בעצירה אחת, וימשוך ממנה.

ואמר צוה רבינו פה במלאך זה, שעל כן צריך אני לראות ולענין כל עת בתיקון העולם, וכן איתא במגילת"ר (פכ"ה): כך שנו חכמים במשנה, כל אחד ואחד מיישראל חייב לומר נשעילי נצרך העולם, ולא יאמר האדם צדק לעצמו אין העוה"צ אלא תוהו ובוהו, לכן אלק נשעירות לצי ואוכל ואשתה ואהנה בעוה"א, ואח"כ אלק מן

ילקוט הנח"ל

לראות ולענין בב"ב עת בתיקון העולם. וכעין זה איתא בליקו"ה (ד"ד) בזה"ל: אמרו ר"ל, חייב כל אדם לומר נשעילי נצרך העולם ויחיד לתקנו. ומזה התיקון, הענין הוא כך, שיראה שיעלה כל הניצולות שכלל דבר, והניצולות הם אצילות, נמצא מעלה אצילות. והאצילות נעשים לדיורים, וע"י הדיבור שפע רב טוב לישראל. ועוד איתא שם (ק"ב) בזה"ל: התיבות הם כלים לקבל השפע, ועל כן כל אחד יורה נשעילי נצרך העולם שיראה שיראה השפע בעולם, על דרך שאמרו ר"ל חייב כל אדם לומר נשעילי נצרך העולם. ובאזיה ענין יוכל לעורר השפע בעולם, ביחאה, כמו שאמרו ר"ל כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין. ונתיקון העולם. איתא בשי"ת"ן (לט) בזה"ל: הקב"ה ברא את העולם, ונתחילה היה העולם מקולקל, ואח"כ צדק פעם נתקן העולם ונחשב העולם אלנו יומה, כי אח"כ נא אצריה יצחק ויעקב, ואח"כ משע"ה וכו', וכן צדק פעם נאצס לדיקים ומתקנים צדק פעם את העולם וימרה וימרה, ונחשב צדק פעם אלנו יתברך העולם ציומה. ואח"כ צדק יצא משיח במהרה בימינו, ואז יהיה גמר תיקון העולם. וכן איתא בשי"ת"ן (ג.) תק"ט) בזה"ל: אמר ראב"ן ז"ל, צריך האדם לדעת, שהשי"ת יגמור צדקו ע"י רצונו, גם מנלגדי האדם. ועבודתו הוא, שנוה שגמור השי"ת גם על ידינו, ושיהיה גם לנו חלק בגמר תיקון העולם.

ולתהפלת בעבורם. איתא בקובץ מצעני הנחל (איי-סין תש"ט) בזה"ל: כי צדקו לריכס להשתדל בטובת העולם, הן במשעה, לעשות כל מה שצדקו לעשות לטובתן, הן בתפלה, ואדרבה, צד צדק עם המעשה, עיקר השתדלות צריך להיות בתפלה דייקא, כי הכל מאתו ית', והתפלה מועלת תמיד. והתפלה לצורך ולטובת העולם אינה ענין ומעלה גרידא, כ"א חובה גדולה, וכדאיתא בספר המידות (תפילה ט) 'מי שאינו מתפלל על צדק ישראל נקרא חוטא', שזה צדק' מה שמלניו נצדיקים שהיו מתפללים מחסירות נפש עבור דורס, כמו שמלניו אלא אצריה אינו שהיה מתפלל מזה ומתפלל, ועושה לפני השי"ת להגיל אפילו אנשי סדום, וזה צדק' מה שמלניו אלא משה רבינו שמסר נפשו ממש עבור ישראל, וכמ"ש (שמות לז) 'אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת', וזה צדק' משח"ל (טוטה מט) 'אלמלא תפילתו של דוד היו כל ישראל מוכרי רצב, ואלמלא תפילתו של צדקו היו צ' יקומו כל הדברים. וכמו שאמר דניאל, 'בגזרות עירין פתגמא וכו'.

הדין צד"ד שלטעמיה. ז. והנה הוא ית"ש מופיע בכל הסנהדראות האלה, ומשפיע גם, ומעמידם על חוקן הענין שצדקתם, ש"א המשפט לאמתו. ויש מן הסנהדראות שהקב"ה שם לראש, וכענין שנאמר, 'ראיתי את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו, ופירשו חז"ל, אלו מיימינים לזכות ולאו משמאלים לחובה. (...) כבר ביארנו למעלה כמה מן הדקדוק נמצא בדין של כל איש ואיש. כי הנה צלל, כלל איש מן האנשים, ומלאו טענות רבות לפי סיבות שונות, להיות נידון האיש הוא לדרכים רבים מדרכי המעשה. ובצדק גם כן, צדק משעה ומעשה מנמו, הנה יומא צו צדקה וצדקה לחובה לכמה לדנין רבים, וכל עניני העולם מורכבים בהרכבות רבות נצמט משמשים דרכים שונים. ואולם כל הצדקות האמתיות האלה מתגלות בצדק דייני העליונים האלה לאמתים, וכל אחד מן הצדק הנמצא נצמות הבית דין, מתגלה לו לפי ענינו אחת מן הצדקות, עד שצין כולם מתגלות הצדקות כולם לא נכחד דבר. ואז יסקל הענין לפי כל הצדקות האמתיות ההם, ומלא הגזירה כפי הנאות. ואולם הגמר הזה, יעשה מי שהוא ראש צדק דין הוא. ואם הוא מהצד דייני שהאזין צ"ה רואה ויושב שם לראש, הנה אע"פ שהכל צדק לפניו, ייתא לכל

סיפור התגלות המאמר

שנאמרו באותן הזמנים, כולם מדברים מסוד כוונות תפילין, על כן חובה עלינו לחתור ולבקש למצוא בו איזה רמזים מבחינת תפילין. וה' הטוב ירחם להאיר עינינו בתורתו הקדושה, ויציילנו משגיאות, וישים בליבנו דברי אמת (ליקו"ה א"ח תפילין ד, א.)

דובע, ששמעתי מפיו הקדוש, שחשב כמה וכמה תורות, ואמר שכולם הם סוד כוונות תפילין, דהיינו התורה 'בחצוצרות וקול שופר', (...) אשרי הנוכה להשיגם (ליקו"ה מ"ח). וכבר שמעתי בפירוש מפי רבינו ז"ל, שזה המאמר עם כמה מאמרים הסמוכים

העוה"א. ואם הוא עושה כן, עליו הכתוב אומר 'אמר נצל צדקו אין אלקים' (תהלים ד), ואם הוא ת"ח, חושך ממנו חכמה וצנייה, ואם פנה א"ע לדברים אחרים, עליו הכתוב אומר (שע"ה לז) 'כי נצל נצלה ידבר וגו'. וכן לא יראה אדם את הרבים צדקה, ויאמר אלק נשעירות לצי ואוכל ואשתה ואהנה בעוה"א, ויאמר חסד מיישראל שהוא כמרה"ה שהיה אז לחכמים ואצי הנציאים, וחסיד כאהרן אחיו, לא יאמר הריני נשעילי נצרך העולם, אלא יאמר נשעילי נצרך העולם, ויהא עם הציבור נצעה. קודם גזר דין וכו' לאחור

צריך אני לראות ולענין בכל עת בתיקון העולם, ולמלאות חסרון העולם, ולהתפלל בעבורם. וענין התפלה הן בשני פנים. היינו קודם גזר דין מתפללין כסדר התפלה, ואין צריך להלביש התפלה. אבל לאחר גזר דין נצעה. קודם גזר דין וכו' לאחור

גזר דין. כעין זה איתא במסכת ראש השנה (י"ו ע"ג): צעקו קודם גזר דין נענין, צעקו לאחר גזר דין אין נענין. (...) רבי יצחק אמר, יפה צעקה לאדם צין קודם גזר דין צין לאחר גזר דין. ופירש רש"י (ס"ט): לומר לא בכל שעה שיעקו אל ה' צדק להם יוצאים ממנוקותיהם, אלא אם כן צעקו קודם גזר דין.

מיצוי חכמה

לראות ולענין בב"ב עת בתיקון העולם. כדאיתא במסילת ישרים (פי"ט) בזה"ל: הנה ודאי צריך שיצטרע תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, מזה מה שזה גורם מיעוט כביכול לכבודו ית', ויחאהו לגאולה לפי שבה יהיה עילוי לכבוד השי"ת, (...) ויתפלל תמיד על גאולתו של ישראל והשבת כבוד שמים לעילוי. ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים וכו', המפני תפילתי יונסו הגלות ותצמח הישועה, תשובתו נצדו, כאותה ששנינו לפיכך נצרך אדם יחיד כדי שכל אחד יאמר נשעילי נצרך העולם, וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שהיו צניו מנקשים ומתפללים על זאת, ואף שלא קעשה נקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאזיה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם, והקב"ה שמח בזה.

להלביש התפלה. איתא במאור ושמש (פ' מולדות) בזה"ל: מדרגות הצדיקים, שהם מלנישים נקשתם במלנושים, שאין השומע דבריהם מנין פנימיות מחשבתם, ומדמה שהוא מדבר דברים פשוטים, למנה האמת אינו כן, רק פנימיות מחשבתם הוא למעלה למעלה עד אין תכלית, ואפילו המלאכים אינם מנינים המכוון של תפלתם, רק השי"ת לצדו כי הוא יודע ענה המתענות, וכדרך שפירשנו המדרש על פסוק 'ועמך', פירש המדרש מלמד ששך תפלתו בעושה, ואמרנו, כי הנה מדרך הצדיקים להעלים התפלה להלביש אותה בצדק אחר, כדי שלא יהיה עליה קטרוה, כי המתענה ופנימיות התפלה גם המלאכים אין ידוע להם, ולזה למי שצריך צניס, יש ענה שיתפלל על עשירות, וידוע שצ"מ לו לאדם עשירות, רק נשעילי צניס, להלביש ולהעלים ולהחיותם לתלמוד תורה ולהשיאם ולשך אותם עם תלמידי חכמים, ממילא הוא תפלה על צניס, וכן עשה יצחק, ששך תפלתו בעושה, היינו שהיה צריך צניס, והתפלל על עשירות, ומוכן מחשבתו על צניס.

גזר דין. ביאר והצדק בזה הרמז"ל בספרו דרך ה' (ח"ב, ו) ח"ג: ענין הצדק דייני של מעלה. א. סידר האזון צ"ה, שהנהגת ועולמו כולה, צין מה שלמשפט המעשים של בני הצמירה, וצין למה שראוי להתחדש בעולם וצדקותיו, יעשה כסדר ענין מלכות הארץ. וכן אמרו חז"ל, מלכותא דרקיעא ענין מלכותא דארעא, והיינו צדק דייני וקנהדראות, עם כל דרכיהם ומקומיהם לזה. כי הנה סידר צדק דייני שונים של נמצאים רוחניים, במדרגות ידועות וצדק דייני ירושלים, יערכו כל הענינים הראויים לשפט, וצדקתם צ. והנה הוא ית"ש מופיע בכל הסנהדראות האלה, ומשפיע גם, ומעמידם על חוקן הענין שצדקתם, ש"א המשפט לאמתו. ויש מן הסנהדראות שהקב"ה שם לראש, וכענין שנאמר, 'ראיתי את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו, ופירשו חז"ל, אלו מיימינים לזכות ולאו משמאלים לחובה. (...) כבר ביארנו למעלה כמה מן הדקדוק נמצא בדין של כל איש ואיש. כי הנה צלל, כלל איש מן האנשים, ומלאו טענות רבות לפי סיבות שונות, להיות נידון האיש הוא לדרכים רבים מדרכי המעשה. ובצדק גם כן, צדק משעה ומעשה מנמו, הנה יומא צו צדקה וצדקה לחובה לכמה לדנין רבים, וכל עניני העולם מורכבים בהרכבות רבות נצמט משמשים דרכים שונים. ואולם כל הצדקות האמתיות האלה מתגלות בצדק דייני העליונים האלה לאמתים, וכל אחד מן הצדק הנמצא נצמות הבית דין, מתגלה לו לפי ענינו אחת מן הצדקות, עד שצין כולם מתגלות הצדקות כולם לא נכחד דבר. ואז יסקל הענין לפי כל הצדקות האמתיות ההם, ומלא הגזירה כפי הנאות. ואולם הגמר הזה, יעשה מי שהוא ראש צדק דין הוא. ואם הוא מהצד דייני שהאזין צ"ה רואה ויושב שם לראש, הנה אע"פ שהכל צדק לפניו, ייתא לכל

גדולה תשובה שמקדמת גזר דין של אדם (ר"ה יז.) קודם שגור הקב"ה שכן יהיה, אלא שכן הוא רוצה לעשות, הוא נקרא 'עלה במחשבה', ואין צורך כל כך תפילה וזכות גדול שתתבטל. אבל כשגזרה, אי אפשר שתתבטל אלא ע"י תפילה וצדקה גדולה וזכות גדול. ואחר גזר דין שיש עמו שבועה, אין מועיל לא תפילה ולא צדקה (נור אריה במדבר ב. יב.)

כדור התפלה כ"ה סדר התפלה הוא כדי לעורר ולתקן והשחמה בכל עולם ועולם (ליקו"ה קריאת שש ב. לא.) עשיית המצוה בשמחה ובחינת סדר התפלה, הם בחינה אחת, שעל ידם עולין העולמות (ליקו"ה פליה אפי"ה ד. א.) ויבטל ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן, אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כליש צבור והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו, כל זמן שישיראל חוטאת, יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם (ר"ה יד.) אנשי כנסת הגדולה לגדול בהירותם, תקנו לנו עניני סדר התפלה כסדר השתלשלות העולמות 'אצילות' 'בריאה' 'צורה' 'עשיה' 'צורה' 'בריאה' 'אצילות', כנוכר בכונת האר"ה וכו' חייבת הכתמים הרמה, לעומת סדר כללות המדרגות, כן סידרו בחינת יחידים וחוגים של התפלה, כל אחד במקומה הראוי להיות ואור המאיר. בלס.

ואני תפלה

ותעוררנו ברחמיך הרבים, שצדק להתפלל עבור כל העולם, ולמלאות חסרון העולם, וכל מיני גזרות שנגזרו על העולם, כלם נזכה לבטל על ידי תפלתנו, ונזכה לדעת ולהשיג אם הוא קדש וזהו או לאחור גזר דין או לתועלת ארך להתפלל לפניך, ולהלביש את תפלתנו בספורי דברים בזמן שהשעה צריכה להקדש, ואם אמןם בעת הזאת אנו רחוקים מאד מרעת והשגה זאת, עם כל זה צריך הכל ומפך לא יבצר כל דבר, אמתה יי לא תכלא רחמיך ממני, הסדך ואמתך תמיד יצריני ותעוררני ותזכירני להגיד ולבוא לכל מה שבקשתי מלפניך (ליקו"ה ח.)

א רואה הייתי בחצוצרות שהופיעו צמחון בהיותי יתן, והנה מלאך קדוש מן השמים יורד: (...)
 לבנו משאר האנשים ישמנה, ולב היה יתכן לו, ושבע שנים יעברו עליו במצב זה: מגזירת מלאכים יאל הדבר ומצי קדושים ההלטה, למען ידעו כל החיים שאכן מושל ה' העולין במלכות בני האדם, ולמי שיחפון יעניק אותה, והפחות שבאנשים יעלה לפעמים למלכות:

בגזירת עירין פתגמין. ענין זה של מלאכי הדין העומדים לשמאל, כבר הוצג בחלוט נבוכדנאצר, כדכתיב דניאל (ד, יד-י): **אִתָּה הַיּוֹת צָחוּי רָאִשֵׁי עַל מַסְפְּדֵי וְאֵלֶּוּ עִיר וְקִדִישׁ מִן שָׁמַיִל נְחֹת: (...)** לְבַבָּה מִן לְנִשְׂאֵל יִשְׁוֹן וְלִבָּב חַיִּיל יִתִּיבָה לָהּ וְשָׁבְעָה עֲדָיִן יִקְלָפוּן עֲלוֹהֵי: צְבֹרֶת עִירִין פְּתַגְמָן מִתְאֵמֵר קִדִישֵׁן שְׁאֵלְתָם עַד דְּבַרְתָּ דִּי יִקְדְּעוּן חַיִּיל דִּי שְׁלִיטָה עֲלָהָה עֲמֻלְבֹּת אֲנָשָׁל וְלִמְן דִּי יִצְבָּח יִתְנַפֵּה וְשִׁפְלֵ לְנִשְׂאֵי יָקִים עֲלָהּ: וְפִירֵשׁ הַמַּלְאָךְ (סג): חוּם. רואה הייתי צמחית ראשי בהיותי יתן על מטתי. ואלו. והנה מלאך ממריב, והוא קדוש ירד מן השמים. (...)
 לַבְּבָה מִלְּבַב אֲדָם. וְלִבָּב חַיִּיל. וְיִתֵּן לוֹ לִבֵּ חַיָּה, עַד שֶׁלֹּא הִתִּירָה מִשּׁוֹם חַיָּה וְהִיָּה חַיָּה כְּמוֹהָ מִשְׁתַּתַּף עִימָהּ יַחַד. וְשַׁבְעָה עֲדָיִן וְכוּ'. וְיַחְלֹפוּ עֲלָיו שְׁבַע זַמְנִים, ר"ל שְׂתוּךְ הַשְּׂגִיעוֹן הַזֶּה יִהְיֶה שְׁבַע שָׁנָיִים, שִׁשְׁתָּה עֲלָיו הַחוּלִי כָּל שָׁנָה אִו תְּקוּפָה עַד שִׁצּוֹל הַשְּׂנָיִו הַאֲחֵרוֹן שֶׁבּו מִתְרַפָּא. גִּזְרָמָה. קִדִישֵׁן שְׁאֵלְתִין, שֶׁהַצְדִּיקִים הַקְדוּשִׁים מִלְּבַשִּׁין שְׁאֵלְתָם צִמְחָה. הַדְּבַר נִגּוֹר צְבֹרֶת הַמְּלַאכִים הַמְּחַרְצִים הַעוֹשִׂים דִּין הַמְּקוֹס.

צריך להלביש התפלה, כדי שלא יבינו המלאכים העומדים לשמאל, ולא יקטרונו.
כמ"ש (דניאל ד) בגזירת עירין פתגמין, היינו לאחר גזר דין, או, במאמר קדישין שאלתין, אזי הצדיקים מלבישים שאלתם במאמר:

בגזירת עירין פתגמין היינו לאחר גזר דין.
 צוה בפל"ח (ה, א) צוה"ל: רואה לומר, שכבר נתפשט ונתפרסם הגזר דין צין המלאכים שנקראין 'עירין', או צריכין להלביש התפלה כדי שלא יקטרונו המלאכים. וזה 'וצמחמך

שנה או תקופה עד שיצוץ השינוי האחרון שבו מתרפא. גזרמא. קדישין שאלתין, שהצדיקים הקדושים מלבישין שאלתם צמחמך. הדבר נגור צבורת המלאכים המחריצים העושים דין המקוס.

שאלתם. הגזרה היא עשויה צמחמך המלאכים הקדושים. והיא היא, וכפל הדבר צמ"ש. **עד דצמח.** צמחמך אשר ידעו כל החי, אשר העולין מושל במלכות אנשים, ולמי אשר יחפון יתן אותה. **ושפל.** וכאשר ירצה יעמיד על המלוכה אדם שפל ופחות מן האנשים. ועוד ציאר צוה צמ"ש (סג) צוה"ל: **ואלו עיר וקדיש מן שמיא.** שירד מן השמים מלאך שנקרא 'עיר וקדיש', עיר הוא המלאך הממונה להוציא הדבר אל הפועל, וקדיש הוא המלאך הגבוה ממנו המשפיע עליו, בענין שראה את השוטר והשופט עמו. (...)
צבורת עירין פתגמא. הוצאת הגזרה על הפועל שתייה גזרה חרוזה הוא ע"י העירין, והם קבלו הדבר **צמחמך קדישין.** שהם המלאכים הגבוהים, שהם שאלו את הדבר מהגבוה על גבוה אשר עליהם, שהוא השי"ת. וכן נעשה סדר הדין ולעילא, כדאיחא צמחמחא (שמות פ יח): **כתיב 'צבורת עירין פתגמא וצמחמך קדישין שאלתם וכו' (דניאל ד),** כשם שנושאין ונותנין להלכה למטן כך נושאין ונותנין להלכה למעלה, והכל צמחפט. (...)
 ממי את למד, ממיתה, ראה מה כתיב 'ויאמר מיכיהו לכן שמעו דבר ה' ראיתי את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו' (מלא"כ כב), וכי יש שמאל למעלה, אלא אלו מימינים מטין לכף זכות, ואלו משמאלים מטין לכף חובה. (...)
 משנגמר הדין הקצ"ה נכנס למקום שאין להם רשות ליכנס וחומם את הדין, שנאמר 'הוא בחדד ומי ישיבנו', והוא יודע דעת כל צרימתי, ואין מי שישיב על דבריו.

ביאוראי הכמה

המשרתים הצבא שלפניו, שיטענו כפי המתגלה להם מנחיות הענין צמחמך, ויגמור הדבר כפי החלוי, ומכ"ש. **ענין העדים צב"ד שלמעלה.** ג. נמלא לפי שרש זה, שאין הקב"ה דן את העולם בצחינת ידיעתו, אלא בצחינת הסדרים שאלה וסידר לענין. ונמנה שפירד עוד צוה הוא, שאלה יבוא ליפוט ענין מהעניינים צבוס צית דין מאלה, עד שיוצא לפניו, מפקידים שהפקיד לענין זה. והיינו, שהנה הפקיד צמפלו ית' שמו פקידים מן הסוג המלאכיי, שישיגוהו על כל העניינים הרוים צבולם, ואלה יבואו לצית דין שלמעלה ויעידו על הדברים שהשיגו ונגלה להם, ואו יבואו העניינים צמפט. וכבר וכתרי פעמים, שאין העניינים האלה נשמכים אחר ידיעתו ית', כי לא היו שום אחד מהעניינים האלה צריכים לו, שהכל צפוי לפניו מעולם, אלא שכן גזר וסידר צמחמחא הנפלה, וע"פ אלה הסדרים מתנהג העולם צמחמך. (...)
 והואותם המופקדים להשיגה על ענייני העולם ולהעיד עליהם, יקראו 'עירי ה' וצבגלוהו ית' ע"ל ש אחד מהצתי דינים לשפט ענין מהעניינים, כגון ענין צוה המגלל צמנו, נאמר, 'ויורד ה' לראות וכו'', וכן כל כיוצא בזה. ואולם לצין שתצבוק, שאין הדמיון צאלה העניינים עם מה שנעשה במלכות הארץ, אלא צקדריים, אך צאופן העשות הדברים, אין הדמיון צמיתי: כי צגשמים נעשים כפי מה ששיך צהם צגשגמם וצכל ענייניהם, וצבוחיים כפי מה ששיך צהם צגשגמם וצענייניהם. **ענין הקטיגור.** ד. והנה ע"ס האדון צ"ה את הקטיגור והוא השטן, שנאמר צו 'יצא גם השטן צבוחם, ופקודתו לצבוע דין צמתי הדין, וכשהוא מצבוע יתעוררו הדיינים וישפטו. וממדת טובו ית' שמו, שלא יחפוס צדין עד שקטרג המקטרג, ואע"פ שחטאי החוטא גלויים לפניו. ואולם גם לזה חקק חוקים וסידר סדרים, פירוש לקטרונו של המקטרג איך יהיה ומתי יהיה, וכענין מה שכתבו ז"ל, השטן מקטרג צשעת הסכנה, וכן מ"ש חו"ל, שלשה מוכיחים עונותיו של אדם, ופרטים רבים כיוצא בזה. **חוקות הדין שלמעלה.** ה. ואולם לכל ענייני המשפטים האלה, צכללם וצפרטיהם, חוקים ודרכים מסודרים, כמו שגזרה חכמתו ית' לומני המשפט וצבחינותיו. כגון מה שאמרו ז"ל 'צבצבעה פקדים העולם נידון, ומה שאמרו 'מלך נכנס תחילה מקמי דליפוש תרון אף, וכן מה שאמרו 'צבואה תרי דיני מתדנא', וההפרכים שצין קודם גזר דין ולאחר גזר דין וכמה פרכים אחרים כיוצא בזה.

ילקוטי הנחץ

ח"ח מתחסיק צטלית אחת ועוסקים צמורה'. ועל כן כל צבדיו להתפלל ואינו צמפלה, חוץ מזה שהרבה פעמים עובר על (ויקרא יט) 'לא תעבור על דם רעך', לצפוק נענש, שזה צמתי מה דליחא צוה"ק (ס"ח, השמות בראשית, דף רנד) מה השיב הקב"ה לנה כשילא מן התיבה שאלה את העולם חכר, והתחיל לצכות לפניו, ואמר, רבש"ע נקראת רחום היה לך לרחם על צרימתי וכו', השיבו הקב"ה ואמר, רעיא שטיא השמא אמרת דא וכו' וענן דלחצבד עלמא פתחת פומך למללא קדמי צעין ותחנודים, וכמ"ש חו"ל (צ"ב א): 'מפני מה נענשו צבוימלך וצניו, שהיה להם צקש רחמים על דורן ולא ציקשו'. וכל אדם צריך וחיבי להאמינים שהוא ראוי להתפלל עבור הכלל, והקב"ה מתחווה להפילתו, וכמו שאחז"ל (מכילתא דרשב"י משפטים, כג) 'מנין שלא יאמר אדם איני כדאי להתפלל על ציהמ"ק ועל ארץ ישראל, ח"ל צממע אשמע צקחוק, וכדליחא צמדש (צמחמחא וצמחמך ד) 'אין הקב"ה פוסל תפילת כל צביה'. ועל כן אשרי החוגר צמתי ללמד זכות על ישראל צפילתו, ולהתפלל צמתי עבור צרמם והצטרתיים צגשמיות וצוחיות, שע"ז יצוה צשהשועה צבוא על ידו, אכ"ר (וע"י ספר היחידות תפלה יט, וע"י שמו"ר נח, ד).

צריך להלביש התפלה. איחא צלקוטי צב"ן (ציות א) צוה"ל: וזה 'ויגש אליו יהודה', אין 'ויגש' אלא תפלה, היינו כשאיש הישראלי רואה להתפלל צריך לצקש צמח הש"ת, 'ויאמר אליו צי אדוני', היינו שיעקר תלוי צי, כי כל העולם לא נברא אלא צבציל, ועל כן אני צריך להתפלל עבור העולם ולתקן העולם. ואפילו אם הוא ח"ו אחר גזר דין, אני מצקש מאתך 'דבד נח עבדך דבר צבואי אדוני', היינו שיוכל להלביש את התפלה, שלא צממע את התפלה המקטריגים העומדים לשמאל, רק הש"ת צבצמל, וזה 'דבד נח עבדך דבר צבואי אדוני', שרק אדוני ישמע ויבטל כל הדינים מישראל. ואל יחר אפרך צעבדך', כי כל העונשים הצאים על העולם הם נוגעים לכל אחד מישראל כי הוא צריך לתקן העולם ולהתפלל עליהם, ולענין צכל עת צמיון העולם, ולמלא צמקרום. וזה 'כי כמוך כפרעה', ופירש רש"י מה פרעה גזר ואינו מקיים אף אחת גזר ואינו מקיים, וכמו שכתב צדומ"ר ז"ל ע"פ זה, אף אחת הש"ת גזר וצדיק מצטל, צמתי 'צדיק מושל יראת אלקים' וכמו שדרשו חו"ל, היינו שע"י מאמר וציפור צבדים צכל יוכל כל אחד מישראל צבטל הדין אפילו אחר גזר דין, וכל זה ע"י היראה, צמתי

'צדיק מושל יראת אלקים', היינו אימתי השי"ת גזר וצדיק מצטל, כשם להצדיק יראת אלקים, כי ע"י היראה וצוה להצין צין קודם גזר דין לאחר גזר דין, ויכול להלביש את התפלה צמחמך וצבצדים צכדי שלא יצויו המלאכים ולא יקטרונו ח"ו, ואזי וצוה צבטל כל הגזירות רעות מישראל, אמן ואמן. **להלביש התפלה.** איחא צית האמינים (ה) גבי ענין הלגשת התפלה צראש צשה צוה"ל: צמחמח חוקף הצגצרות הדינים צרה", על כן צריכין להלביש התפלה צמחמך, צבדי ש יקטרונו המלאכים העומדים לשמאל. וזהו שהתקינו רז"ל להתפלל על החיים או צבלוש רשעות שהם צמחו של מקוס, כמו צמחפלין 'זכרנו', וכן 'מי כמוך' אומרים שלא צבוס תפלה וצקשה רק צדך צמה והודאה, צמחמח שהוא צבצרת אתה צבור שהוא צבוצות, וכן צבלוש אחרות אומרים 'אכחז וכו' צכפר חיים וכו'', מה שאין לעשות כן צכל השנה כמו צקדקו הפוסקים צוה, וכל זה צבדי להלביש את התפלה ולהסתיר אותה ולכלול אותה צבצמו של מקוס, צכדי שלא יקטרונו. ועל כן צריכין אז לצקדק ציותר שלא להרבות צשאלות צרכיו הגשמיים, רק העיקר להתפלל אז על הרחמים קמוב צכפרים הקדושים, ועל כן צריכין אז להתפלל העיקר על התגלות מלכותו ית' 'וימלא כבוד ה' את כל הארץ', שעל תפילות כאלו אי אפשר להם לקטרג כ"כ מאחר שהכל רק צבציל צבדו ית', וצחוק זה צוללין ג"כ תפילות וצקשות על הרמת קרנם של ישראל וישועתם והצלתם וצטול מלכות דסט"א, וכל זה צכדי להלביש התפלה ולהסתירה ולהעלימה כנ"ל. **להלביש התפלה.** עיין טסה אחר צבצרת הליקו"מ שהו"ר הרה"ח רי"ז קעניג זצ"ל. **הצדיקים מלבישים שאלתם במאמר.** צסוף המאמר כמד צדינו ז"ל 'צמלבישים תפילות צסופורים יחד, וענין זה איחא צליקו"ה (יו"ד נדרים ג, סה), חו"ל הצדיק מלביש התפלה צסופורי מעשיות, כי מגודל הקטרוגים אי אפשר להעלות התפלה כשפטו, והוא צריך להלביש התפלה צסופורי מעשיות. ואזי צמקומו צמחית הקול אין צמועין הקול כלל, כי צממה צמספר מעשה צבנמא, צכל למעלה צמקומו צומע הש"ת ע"י" קול תפילת עמו ישראל צרממים, שהוא קול כנסת ישראל צשולך אליו יצטרך ע"י הצדיק.

עירין
 עירין. מלאכים, כלומר תלמידי חכמים, שהם כמלאכי השרת (רש"י, פסחים לג ע"א).

המלאכים אשר כוחן וסיבתו מצד ימין הם מלאכי רחמים, ואשר הם מצד שמאל הם מלאכים ממזינים על הדין. ולכך לא יתכן שיהיה מלאך אחד עושה רחמים ודין, כי הממונה על הרחמים והבא מכוחו לא יתכן לעולם לעשות דין, וכן הבא מצד שמאל לא יבוא לעולם על הרחמים ורקניא ברשעה כו.

המלאך השמאלי שהוא ציה"ר מתהפך לשני גוונים, הא' קטיגור, ולפעמים הוא טניגור, ונמצא שבו כללות שני כוחות, והוא נשפט לשנים (פרד"ר לא, ד).

יש מלאכים שעומדים מימין של הקב"ה הנקראים 'קדישין', ויש מלאכים העומדים משמאלו של הקב"ה הנקראים 'עירין' (ועמק המלך טו, סב).

מלאכי הדין המשמשין בדין קשה, הראש עליהם גבוירא"ל וכל צמחיותו בצרפים לאלפים וצרבבות (ברית ענוה, הדרך הג').

שמחה

שמחה הוא קומה שלימה מרפ"ח אברים וספ"ח גידים, ועל כן נקראו שמח או מוקד, צריך לראות שיעבור בכל השמחה מראש ועד עקב (ליקו"ט עמ' 10).

שורש שמחה כל המצוות היא השמחה, כי (תהלים יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, וכל מצוה מתיירג מצוות של לה איבר מוהשמחה, כל מצוה בלא בחינתה. ועל כן אם פגע באיבר מצוה הו' מ' או ל"ח, או כששמח ועובר והולך בקומת השמחה, או כשפוגע מצוה האיבר שהוא כנגד אותה מזה שעבר, אי אפשר לו לשמח, שם, חמת פגם שם באותה המצוה שנקודתה שמחה כ"ל, ואדרבא, יש לו דאגה שהוא היפך השמחה (ליקו"ט עמ' 10).

עשרה שמות נקרא שמחה, אלו הן, ששון, שמחה, גילה, רינה, דיצה, צהלה, עליזה, חרור, תפארת, עליצה (אור"ל לה, ט).

סוד השמחה הוא מבגורה מנוקת (קה"י, שמחה).

בינה נקרא שמחה אם הבנים שמחה, דמינה כל חידו נפקא (קה"י, שמחה).

בחינת דעת נקרא שמחה (קה"י, שמחה).

שון הוא בגלו והשמחה בלב (מלבי"ם שיעור לה, ט).

שמחה ויהי מוריד השמחה שבלב. לבר שמחה מורה על שמחה מבידית, וגיל מורה על השמחה הפתאומית, אשר תפתח לב האדם עת יגיע לו בשורה טובה פתאום (מלבי"ם שיעור טו, ט).

שכר עוה"ב

שכר עולם הבא, עין לא ראתה אלקים וזלתי, כי אמר שיהיה כולו אחר, לא יהיה עין שראתה רק אלקים וזלתי (ליקו"ט עמ' 10).

עיקר הרגשת תענוג ושעשוע עולם הבא וכל הש"י עולמות הכל הוא בלב (ליקו"ט עמ' 10).

תענוג עולם הבא אי אפשר לנו להשיג בעשינו, זה מחמת שאנו נעשיו בגבול, וכל דבר שיש לו גבול לא אפשר לו להשיג תענוג עולם הבא הרוחני (ליקו"ט עמ' 10).

אם היה האדם רואה שכר המצוות בלב היתעלה, לא היה נסיון ובחירה כלל (ליקו"ט עמ' 10).

צרכות לדעת ולהכיר אותו יתברך, הוה לו שכר עולם הבא כמו"ש כי תמלא הארץ דעה לדעת את ה' (ליקו"ט עמ' 10).

כבר נפל מחלוקת גדול בשלימות הנצחית האחרון, אם יהיה לנפש לבדו או בגוף ונפש. הרמב"ם וסיעתו סוברים שהוא לנפש, וחכמי האמת סוברים שהנצחיות לגוף ולנפש, כי כמו שהיתה העבודה כן יהיה קבול השכר, העבודה היתה בגוף ונפש בעולם הזה, כן יהיה קבול שכר בגוף ונפש שלי"ה, הפירוש תולדות אדם, בית דוד, לאו.

קה"י עמ' 10: להכלל הוא, דבאמת מה שהקצ"ה נתן שכר בעד המצוות (ה) וזהו צרכות אכילת מן רוח ליהוה ועושה רצונו ומקיים מצוותו, כמו שאמר התנ"ך (אבות ה, ז) שכן מצוה המורה על השמחה והעולם הזה הוא פחות מצד התענוג, אבל עיקר התענוג הוא המצוה גופא, מה ששכר מצוה מצוה, וכן איתא גבי ענין זה במאמר עינים (פ' ויאל) צוה"ל אך האמת הוא כך, דעשיית המצוה הוא העיקר ע"י צרכות קבלת פני השכינה, שהוא הדביקות ממשון 'מוחל', כדמשמע ממשון 'מצוה', כמ"ש צרכות ששכר מצוה מצוה, ששכר מצוה מצוה, שהוא הדביקות האלקי והתענוג הרוחני שנעשיית המצוה שהיא צרכות קבלת פני השכינה, כי לולא זאת נקרא מצוה בריקניא, שהוא צלי חיות ושמה ואינו רק גוף המצוה כעוד, ואינו נקרא

ודווקא כשעושים המצוות בשמחה גדולה כל כך. איתא זהו

צליקה"ה (יו"ד תל ג, ז) צוה"ל: עיקר קיום התורה והמצוות בשלימות היא השמחה של המצוה, כמובא במצבי האר"י ז"ל שצ"ק השלימות היא השמחה של המצוה, וכמ"ס תחת אשר

לא עזבתי את ה' אלקיך בשמחה וצטוב לצב וכו', וכמבואר בדברי רבינו ז"ל בהתורה הנ"ל ובכמה מקומות. ועיקר השמחה של מצוה הוא כשצוין לשמחה הנ"ל המצוה צרכות הנ"ל, שיהיה לו שמחה מהמצוה בעצמה וכו'. וכן איתא זהו צוה"ל (תפלה י) צוה"ל: מצוה צליקותי הלכות, שהשמחה ששמים מצוה, גדולה יותר מן המצוה עצמה.

העונג וההנאה שנהנה בעשייתה. ושכר מצוה מצוה, והשכר וההנאה שנגעת לו לאדם נעשיית העצירה נחשב לו כעצירה בפני עצמה, ולוקה על העצירה שעשה ועל השכר וההנאה שמקבל בעשייתה. ועוד ביאר צוה"ל הפסג בתפארת ישראל (ספ"ז צוה"ל: ששכר מצוה מצוה וכו'. ר"ל לא לצד דהכי אחרת, אלא גם משמים וסבנו לו כך, דזה אחד משכרי המצוה, דבעשה מצוה אחת קטנה בשמחה לכבוד ה', יגלגלו לא לעשות

ליקוט הנחל

בשעושיין המצוות בשמחה. וצליקותי (פ"ה, ה) איתא צוה"ל ע"פ נפלאה אין לכות לזה, וז"ל: לרין שיעור שמחה של מצוה על עצמו, היינו שישמח ע"י שיוכר שוכה להתקרב להש"ת, וזהו להתקרב לעדיקים המקריבין אותו להש"ת. בשעושיין המצוות בשמחה גדולה כל כך. איתא גבי ענין זה צליקה"ה (א"ח תפלה ה, ה) צוה"ל: שמחה קדושה היא צוה"ל דבר גדול וזהו אשר לא עזבתי את ה' אלקיך בשמחה וכו'. כי שמחה קדושה הוא הקודש הקדושה של כל המצוות, כמ"ס פקודי ה' ישרים משמחי לב. כי העיקר הוא לכות לשמח וכו', צרכות אכילת אשמת צה, ומ"ס ש"י כי צו יעשה לעינו וכו', ומצוה וצוה"ה אל אל שמחה צה, ומצוה שמו צה' ויגלו צדיקים, ומצוה ה' מלך תגל הארץ וכו', ישמחו השמים ותגל הארץ וכו', ועל זה אמר שלמה המלך עליו השלום וצרכותי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם וכו' כי אם ללכות ולשמח ולשמח, שדרכו ר"ל ללכות ולשמח בשמחות וימים טובים. כי צרכות מי שהוא בכלל האמונה הקדושה האמיתית יש לו לשמח כל ימיו בכל עת ובכל רגע, כשיזכור את עצמו הטובה וההפסד הנולד שעשה הש"ת עימנו ע"י מצוה רבינו עליו השלום, אשר פתח את עיניו והמשין עליו את האמונה הקדושה להאמין צה' ובשמחה עבדו, לקיים תורתו ומצוותיו הקדושים בכל יום, אשר אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון, וזלתי וצרכותי חיים ומלך עולם, מי לעד וקיים לנצח, ארון כל לעילא מן כולו ולית לעילא מניה, יתברך שמו צה"ל נצח. ואי אפשר ללכת כחצו ובעל פה עולם השמחה האמת, כי לגדולתו אין חן, כי השמחה הזאת הוא לכל חד כפום מה דמשער צליציה, צרכות נודע צשערים בעלה וכו'.

בשעושיין המצוות בשמחה. איתא ששע"ק (י, ה) צוה"ל: היה אומר (הרה"ח ר"י ז"ל), כמו שבכל המצוות המעשים טובים עיקר שלימותם תלוי כפי השמחה של זה המקיימם, כן הדבר בכל מצוה של רבינו, שעיקר מעלתם תלוי כפי השמחה והחווה שיש להם המקיימם, ולפי שמחתו צה"ל כן מעלה על ידם.

אלא הוא רוצה שיומין לו הקב"ה מצוה אחרת בשכר מצוה זאת. איתא צוה"ל (יו"ד תל ג, ז) צוה"ל: זהו צרכות נעשה ונשמע שוכי ישראל צשעת קבלת המורה, שוכי קיום עשיית המצוות צשציל לשמח עוד מצוה אחרת, צרכות נעשה ונשמע, שנעשה מצוה זו כדי לכות לשמח ולעשות עוד מצוה אחרת ששכר מצוה זאת. כי המצוה השנייה שמלפין לקיימה הוא צרכות נעמע, כי נשמע הוא תשוקה ודביקות, כמבואר בדברי רבינו ז"ל במקום אחר, היינו המצוה השנייה שעדיין זה זכו לקיימה שמלפין לקיימה ששכר מצוה זאת, הוא צרכות נעמע. וזהו נעשה ונשמע, צרכות מצוה מצוה, שוכי עיקר השמחה כ"ל. ועל כן נעשה ונשמע נקרא שמחה, כמו שאמר ר"ל על פסוק ושמחת עולם על ראשך, שהוא צרכות הכתרים של נעשה ונשמע, כי עיקר השמחה הוא כשצוין לקיים המצוות צרכות נעמע ונשמע, שיעשה מצוה זאת כדי לעשות מצוה אחרת, צרכות נעמע מצוה מצוה כ"ל. שוכי עיקר קבלת המורה כ"ל.

שכר מצוה מצוה. ועוד איתא ספ"ה (ה) צוה"ל: זהו צרכות אכילת מן שהוא צרכות מצה כ"ל, שע"ז וצוין לעשות המצוה בשמחה צשציל לעשות מצוה אחרת, ומצוה"ה העולם הבא בהמצוה בעצמה, עד שאין מצוה"ה שוכי עולם הבא צשכר המצוה כ"ל, זהו צרכות מנת, צרכות כי לא ידעו שום הוא, שהוא עולם תכלית הידיעה אשר לא נדע, כי שמחה זאת אי אפשר לכות, כי אם כשמצוילין עמנו מכל ועל עד שאין יודעין מעמנו כלל ומגיעין

קצ"ה עמ' 10: להכלל הוא, דבאמת מה שהקצ"ה נתן שכר בעד המצוות (ה) וזהו צרכות אכילת מן רוח ליהוה ועושה רצונו ומקיים מצוותו, כמו שאמר התנ"ך (אבות ה, ז) שכן מצוה המורה על השמחה והעולם הזה הוא פחות מצד התענוג, אבל עיקר התענוג הוא המצוה גופא, מה ששכר מצוה מצוה, וכן איתא גבי ענין זה במאמר עינים (פ' ויאל) צוה"ל אך האמת הוא כך, דעשיית המצוה הוא העיקר ע"י צרכות קבלת פני השכינה, שהוא הדביקות ממשון 'מוחל', כדמשמע ממשון 'מצוה', כמ"ש צרכות ששכר מצוה מצוה, ששכר מצוה מצוה, שהוא הדביקות האלקי והתענוג הרוחני שנעשיית המצוה שהיא צרכות קבלת פני השכינה, כי לולא זאת נקרא מצוה בריקניא, שהוא צלי חיות ושמה ואינו רק גוף המצוה כעוד, ואינו נקרא

שכר מצוה מצוה. איתא ששע"ק (י, ה) צוה"ל: היה אומר (הרה"ח ר"י ז"ל), כמו שבכל המצוות המעשים טובים עיקר שלימותם תלוי כפי השמחה של זה המקיימם, כן הדבר בכל מצוה של רבינו, שעיקר מעלתם תלוי כפי השמחה והחווה שיש להם המקיימם, ולפי שמחתו צה"ל כן מעלה על ידם.

אלא הוא רוצה שיומין לו הקב"ה מצוה אחרת בשכר מצוה זאת. איתא צוה"ל (יו"ד תל ג, ז) צוה"ל: זהו צרכות נעשה ונשמע שוכי ישראל צשעת קבלת המורה, שוכי קיום עשיית המצוות צשציל לשמח עוד מצוה אחרת, צרכות נעשה ונשמע, שנעשה מצוה זו כדי לכות לשמח ולעשות עוד מצוה אחרת ששכר מצוה זאת. כי המצוה השנייה שמלפין לקיימה הוא צרכות נעמע, כי נשמע הוא תשוקה ודביקות, כמבואר בדברי רבינו ז"ל במקום אחר, היינו המצוה השנייה שעדיין זה זכו לקיימה שמלפין לקיימה ששכר מצוה זאת, הוא צרכות נעמע. וזהו נעשה ונשמע, צרכות מצוה מצוה, שוכי עיקר השמחה כ"ל. ועל כן נעשה ונשמע נקרא שמחה, כמו שאמר ר"ל על פסוק ושמחת עולם על ראשך, שהוא צרכות הכתרים של נעשה ונשמע, כי עיקר השמחה הוא כשצוין לקיים המצוות צרכות נעמע ונשמע, שיעשה מצוה זאת כדי לעשות מצוה אחרת, צרכות נעמע מצוה מצוה כ"ל. שוכי עיקר קבלת המורה כ"ל.

שכר מצוה מצוה. ועוד איתא ספ"ה (ה) צוה"ל: זהו צרכות אכילת מן שהוא צרכות מצה כ"ל, שע"ז וצוין לעשות המצוה בשמחה צשציל לעשות מצוה אחרת, ומצוה"ה העולם הבא בהמצוה בעצמה, עד שאין מצוה"ה שוכי עולם הבא צשכר המצוה כ"ל, זהו צרכות מנת, צרכות כי לא ידעו שום הוא, שהוא עולם תכלית הידיעה אשר לא נדע, כי שמחה זאת אי אפשר לכות, כי אם כשמצוילין עמנו מכל ועל עד שאין יודעין מעמנו כלל ומגיעין

שכר מצוה מצוה. איתא ששע"ק (י, ה) צוה"ל: היה אומר (הרה"ח ר"י ז"ל), כמו שבכל המצוות המעשים טובים עיקר שלימותם תלוי כפי השמחה של זה המקיימם, כן הדבר בכל מצוה של רבינו, שעיקר מעלתם תלוי כפי השמחה והחווה שיש להם המקיימם, ולפי שמחתו צה"ל כן מעלה על ידם.

ב אבל איך ידעין בין קודם גור דין בין לאחר גו"ה. ע"י המצוות שאנו עושים, יכולין אנחנו לידע בין קודם גור דין לאחר גו"ה. ודווקא כשעושים המצוות בשמחה גדולה כל כך, עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא, אלא הוא רוצה שיומין לו הקב"ה מצוה אחרת בשכר מצוה זאת. כמאמר חז"ל (אבות פ"ד ז, ג) שכר מצוה מצוה. ועוטל שכר על המצוה שעשה ועל המצוה שנהנה בעשייתה. ושכר מצוה מצוה, והשכר וההנאה שנגעת לו לאדם נעשיית העצירה נחשב לו כעצירה בפני עצמה, ולוקה על העצירה שעשה ועל השכר וההנאה שמקבל בעשייתה. ועוד ביאר צוה"ל הפסג בתפארת ישראל (ספ"ז צוה"ל: ששכר מצוה מצוה וכו'. ר"ל לא לצד דהכי אחרת, אלא גם משמים וסבנו לו כך, דזה אחד משכרי המצוה, דבעשה מצוה אחת קטנה בשמחה לכבוד ה', יגלגלו לא לעשות

העונג וההנאה שנהנה בעשייתה. ושכר מצוה מצוה, והשכר וההנאה שנגעת לו לאדם נעשיית העצירה נחשב לו כעצירה בפני עצמה, ולוקה על העצירה שעשה ועל השכר וההנאה שמקבל בעשייתה. ועוד ביאר צוה"ל הפסג בתפארת ישראל (ספ"ז צוה"ל: ששכר מצוה מצוה וכו'. ר"ל לא לצד דהכי אחרת, אלא גם משמים וסבנו לו כך, דזה אחד משכרי המצוה, דבעשה מצוה אחת קטנה בשמחה לכבוד ה', יגלגלו לא לעשות

מיוזאי חכמה

ודווקא כשעושים המצוות בשמחה גדולה. כדכתיב בדברים (כח, טו): פתח לך לא עזבתי את ה' אלקיך צשכמה וצטוב לצב מרצ פלו. וביאר רבינו בחיי (ספ"ז צוה"ל: ששכר מצוה מצוה וכו'. ר"ל לא לצד דהכי אחרת, אלא גם משמים וסבנו לו כך, דזה אחד משכרי המצוה, דבעשה מצוה אחת קטנה בשמחה לכבוד ה', יגלגלו לא לעשות

ודווקא כשעושים המצוות בשמחה גדולה. כדכתיב בדברים (כח, טו): פתח לך לא עזבתי את ה' אלקיך צשכמה וצטוב לצב מרצ פלו. וביאר רבינו בחיי (ספ"ז צוה"ל: ששכר מצוה מצוה וכו'. ר"ל לא לצד דהכי אחרת, אלא גם משמים וסבנו לו כך, דזה אחד משכרי המצוה, דבעשה מצוה אחת קטנה בשמחה לכבוד ה', יגלגלו לא לעשות

שכר מצוה מצוה. ועוד איתא ספ"ה (ה) צוה"ל: זהו צרכות אכילת מן שהוא צרכות מצה כ"ל, שע"ז וצוין לעשות המצוה בשמחה צשציל לעשות מצוה אחרת, ומצוה"ה העולם הבא בהמצוה בעצמה, עד שאין מצוה"ה שוכי עולם הבא צשכר המצוה כ"ל, זהו צרכות מנת, צרכות כי לא ידעו שום הוא, שהוא עולם תכלית הידיעה אשר לא נדע, כי שמחה זאת אי אפשר לכות, כי אם כשמצוילין עמנו מכל ועל עד שאין יודעין מעמנו כלל ומגיעין

ואני תפלה

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתעריני ותושיעני ברמיזת הרבים לזכות לשמחה גדולה באפסות בעבודתך, כמו שכתוב "עבדו את יי בשמחה וגילו ברגעות". ותזכני ברמיזת הרבים באפסות בעבודתך, לעשות כל המצוות בשמחה גדולה במצותי, שיהיה לי שמחה גדולה מהמצוה בעצמי, שאגיל באשמתי מאד בשעת עשיית כל מצוה ומצוה, במה שצויתני לעשות במצותי, וכל שמחתי יהיה רק המצוה לבר בשבילי, אשר עולם הבא, מכל שכן וכל שכן שאגלה ברגעותי עם ושלום פניות של שמחה בשביל בני אדם או בשביל עסקי עולם הזה עם ושלום, רק שאגלה בשמחה כל המצוות בשמחה גדולה מהמצוה בעצמי, ויהיה כל העולם הבא שלי במצוה בעצמי, עד שלא ארצה שום שכר בשבילי, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה ששכר מצוה מצוה (ליקו"ט עמ' 10).

עיקר עולם הבא הוא דביקות במלכותו יתברך שמו, כמו שאמר (שמו"א כח) 'והיתה נפש אדני צורה בצורה הרוחני, והוא אסור מן עין עילוי (קה"י, מאד). שכר מצוה מצוה, שהוא השרוש של המצוה (מקור מים חיים, פ' בשלה). שכר מצוה מצוה, הוא הארת פניו ית"ש שהותיר אותם מן האדם בחבלת יצירתו (י. ונעשי המצוות מאירים עליו האור הנגזר, עד שבהשלימו חוק מצוותיו נשלם עצמו עימם לאור באור החיים האלה ודעת בנתו מן...)

עציה ותושיה. צריך לעשות המצוה בשמחה גדולה כל כך, עד שלא ירצה בשום שכר עולם הבא בשבילה, (י. כיו הוא נהנה מההמצוה בעצמה (קצו"ט ליקו"ט ה. ב).

**אספקלריא מאירה
ושאינה מאירה**

הליקוטי היא בחינת אספקלריא שאינה מאירה, בחינת השגת דרי מטה, והיא בחינת ההשגה של מלא כל הארץ כבודו, אבל היות הוא גבוה יותר, בחינת אספקלריא המאירה, בחינת השגת דרי מעלה, בחינת איה מקום כבודו. ועל כן שם דייקא אין תגלה אלקותו ויחבר כל כך (ליקוטי קריאת שמע ח.ג).

מלבד היות בחינת לבנה, שהוא אספקלריא דלא נהרא מגומה, שהוא בחינת אמונה, שהוא דייקא במה שאין השכל משיג, רק שסומכין על אבותינו וצדיקי אמת כמו שקיבלנו מהם, שזה בחינת לבנה שאין לה אור מעצמה, כי אם מה שמקבלת מהשמש שהוא בחינת אור הצדיק (ליקוטי ר"ח ג. א).

כ"ל הנביאים של ישראל כולם היו קדושים וטהורים מאוד בקדושת הברית, רק מחמת שלא הגיעו לקדושת משה, על כן היתה נבואתם בבחינת אספקלריא שאינה מאירה, רק משה וזה תכלית שלימות הנבואה בחינת אספקלריא המאירה. כי אין אפשר לזכות לנבואה שהוא רוח"ק כי אם על ידי תיקון הברית, וכפי מה שזכר בחינת תיקון הברית, כי כן וזה לנבואה רוח"ק (ליקוטי ח"ד ט.ו).

דע כי נבואת משה רבינו עליו השלום נתאחד בתפארת"ת שהיא אספקלריא מאירה, ומשם נתרבב בספירות עליונות, ושאר כל הנביאים לא נתאחדו בתפארת"ת שהוא סוד הוי"ה, אלא ע"י אמצעות הספירות התחתונות. ולא השיגו הנביאים דיוק הוי"ה אלא באמצעות מילות יסוד צמח והדר, והוא סוד "כח אמר ה' צבאות" (שערי אורה שער ג).

הפ"ח שמתוכו נתגבא משה אספקלריא המאירה, היא המדה שבה יעשו נסים ומופלאים מחדשים ביצירה, ואספקלריא של א"ל שד"י אשר בה יעשו נסים ומופלאים קרא אספקלריא שאינה מאירה, והיא השגת האבות (רבינו בחיי, הקדמה לפ' וראו).

ב"ת אספקלריא נוסף ונתיקון היא ספק קלריא, כלומר שפע אורה, והיא מראה זכה מצוהצתה, ענין הזכיות הוד והמבהיק, שאדם רואה מחוץ מה שבתוכו (רבינו בחיי, שם).

כ"ל הנביאים נתגבאו מאספקלריא שאינה מאירה, שיראו ועמדו חדר מלא פחד ואימה, על המראות שלה שיתגלו עליה. והוא סוד 'צבור גדול זו גילוי שינה', המלישים החומר, ומפשיטים חומר הגוף המצורה של הגשמה, שאי אפשר להגות לקבל הקדושה התיא, ולא כן מדרגת אספקלריא המאירה, שהיא דברה עם משה רבינו עליו השלום פנים אל פנים, בגוף ונפש ופנים של חיבה (ענין המלך יד. קד).

ישפיע עלה אל האלקים, כלומר נבואת משה היה אספקלריא המאירה, והאיר בו שם ה', וה' בעצמו ובכבודו עשה כל הנפלאות, רק עבר דרך משה מעבר בעלמא שלי"ה ואיה מורה אור.

הנביאים היו רואים נבואתם מתוך תשע אספקלריות, ומשה ראה מתוך אספקלריא אחד (ה"ח, נבוא). אספקלריא מאירה (מלבי"ם בראשית ב. טו).

מנה גדולה מהראשונה. וכמו כן תהיה אחד מעונשים היותר חמורים לחוטא, שיתנו לו מקום לטעות ולחטוא יותר, שכשיטמא עולמו מעט מטמאין אותו הרבה, דהבא לטורח מסייעין לו והבא לטמא פותחין לו. ל"א דה"ק, דהשכר שרבו לך עבדו שחששה מנה קלה בשמחה, גם זה מנה, כי רק למחיה שלחן הקב"ה לנרץ שירצה שכך צוה"ו וצוה"ב, וכמ"ש ר"ה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה וכו'. **וידבר משה אל ראשי המטות וכו' זה הדבר כדכתיב צנצנר (ל. ג): וידבר משה אל ראשי המטות לנצי ישראל לאמר זה הדבר אשר**

כל הנביאים נתגבאו בכה אמר ה', נוסף עליהם משה שהתנבא בזה הדבר. ואימא גבי ענין זה זליקו"ה (ח"מ מתנה ה, מו) צוה"ל: כל הנביאים נתגבאו באספקלריא שאינה מאירה, שראו נבואתם מרחוק מאל, אצל משה התנבא גם צוה הדבר, שהוא צחינת שרלה הנצואה צרפיה יפה וצרה. אצל גם משה התנבא צכה, כי היו כמה נבואות שגם הוא הוכרח לראותן מרחוק מאל, וזה צחינת כה אמר ה' כחצות הלילה אני יואל וכו'. ועי"ע צנצ"נ לקמן בסוף ד"ה 'ומי שהוא צנצנר זה הזאת וכו', שם אימא צוה דברי מוהר"ן גבי החילוק בין משה רבינו לשאר נביאים.

הנביאים לא נתגבאו רק באספקלריא שאינה מאירה, ואין צם יכולת לקבל רק המכוון מן הענין שהראו להם, והוכרח להוכיח בלשונם 'כה אמר ה'', שפירשו המכוון מדבריו, לא הדברים צענים. ומשה רבינו עליו השלום צעבור שנבואתו היתה ע"י האספקלריא המאירה, והיה צו כח לקבל מה שהראו לו צעניו כפי מה שהוא, הזכיר בלשונו זה הדבר, שפירשו זה הדבר צעניו, מצלתי שום שינוי כלל. ומפני שמה שרבינו נתחילת נבואתו עדיין לא עלה אל המדרגה שזכה בה באחרונה, והוכרח גם הוא להזכיר בלשונו 'כה אמר ה'' בהרבה מקומות, ומפני שמה באספקלריא המאירה, שבו לא הזכיר בלשונו 'כה אמר ה'', משה התנבא צכה אמר', ר"ה לומר נתחילת נבואתו, וכל הנביאים צכה אמר', ר"ה לומר נתחילת נבואתו. מוסף עליהם משה שנתגבאו בלשון 'זה הדבר', ר"ה לומר נסתכלו באספקלריא המאירה, וזכרנו כי היו כמה נבואות (מעט ע"ג): כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה. והוא והוא האחד כשנים כו', ומשה רבינו נסתכל בכבוד והוד השכינה באספקלריא המאירה, מאחורי הוד השכינה. ועי' עוד במילוא"ח ד"ה 'אספקלריא המאירה'.

כי הוא נהנה מהמוצה בעצמה. והוא החילוק שבין נבואת משה רבינו לבין נבואת שאר נביאים. כפרש"י וידבר משה אל ראשי המטות וכו' זה הדבר אשר צוה ה', פרש"י כל הנביאים נתגבאו בכה אמר ה', נוסף עליהם משה שהתנבא בזה הדבר, כי בחי' כה, הוא אספקלריא שאינה מאירה. וזה הדבר הוא בחינות אספקלריא המאירה.

משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה, וזכרנו כי היו כמה נבואות (מעט ע"ג): כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה. והוא והוא האחד כשנים כו', ומשה רבינו נסתכל בכבוד והוד השכינה באספקלריא המאירה, מאחורי הוד השכינה. ועי' עוד במילוא"ח ד"ה 'אספקלריא המאירה'.

ליקוטי הנחץ

לנחית תכלית הידיעה אשר לא נדע, שזהו צחינת כי לא ידעו מה הוא, ולא אין רזין שום שזכר עולם הבא כלל. וזהו צחינת מנה שהוליו ישראל ממזכרים שהוא צחינת מן כ"ל, וזהו ויפא את הצ"ק אשר הוליו ממזכרים עוגות מצות כי לא חמך כי גורשו ממזכרים וכו' וגם יזיה לא עשו להם, מצות זה צחינת מצוה, כמו שאמרנו ר"ל על פסוק ושמרתם את המצות, אל תקרי המצות אלא המצוה, כדרך שאין מחמיי"ן את המצוה כך אין מחמיי"ן את המצוה וכו', וזהו וכן יזיה לא עשו להם, שזכו לקיים המצוה שנתנה ולא בשביל שזכר עולם הבא שהוא צחינת יזיה שממיי"ן לעצמן ע"י המצוה יזיה לדרך כל הארץ, כמו שאמרנו ר"ל אורחא רחוקא חוודא קלילא, ואע"פ שהוא עוב מאל, ואשרי מי שזוכה לזה להכין לעצמו יזיה לדרך רחוק מאל מאל כזה, אצל אין זה תכלית השלימות, כי עיקר השלימות הוא כשוכין לשמור את המצוה צחינת מנה, בצחינת וגם יזיה לא עשו להם, שאין מוכין לעצמו שום יזיה בשעה שעוסק בצחוה, כי אינו מכוון לשום שזכר עולם הבא בשעת קיום המצוה, רק עיקר שמחתו ותענוגו הוא המצוה בעצמה כ"ל. ועל כן למדו ר"ל וריות של המצוה ממצוה כ"ל, כדרך שאין מחמיי"ן את המצוה כך אין מחמיי"ן את המצוה, ומצוה הבאה לידך אל תחמיינה רק עשה אותה מיד, כי זריות המצוה בשלימות הוא רק כשוכין לצחינת מנה בשלימות, דהיינו לקדושת המוחין (כמוצא לקמן במאמר צחות ד') שעי"ו וזכין לשמחה ה"ל, שאין רזין שום שזכר עולם הבא, רק שמחתו מהמצוה בעצמה, ואז צוודאי אין מחמיי"ן את המצוה רק עושין אותה צוריות גדול מאל מאל, מאחר שכל שמחתו ותענוגו הוא רק מהמצוה בעצמה, והוא מפנה תמיד שזיכרה ש"ת לעשות מצוה, ועל כן כשצ"ה לידו צוודאי הוא עשה אותה צוריות גדול מאל. וזהו שסמך התנא ששכר מצוה מצוה לאזהרת הרציות של המצוה, כמו שאמרנו שם והיו רך למצוה קלה כבחמורה וצורה מן העבירה, שמצוה גוררת מצוה וכו' ששכר מצוה מצוה וכו', כי עיקר הרציות הוא עי"ו שוכין לשמחה ה"ל שיהיו רך למצוה קלה כ"ל, וכמוצא בדברי רבינו ז"ל במתקן אחר, כי הרציות הוא צחינת שמחה, היפך העלנות והעצבות שהם גם כן צחינת אחת. **וז"ה החילוק שבין נבואת משה רבינו לבין נבואת שאר נביאים.** וענין זה אימא צביה"ן (צ"ג) צוה"ל: שמעתי בשמו ז"ל, שאמר שיש חילוק בין

למשה היה מדבר הדבר עולמו שיאמר לנצי ישראל, כענין שנאמר (צמדנר יג) 'פה אל פה הדבר צו ומראה ולא צחידות'. ועוד יזכר צוה בצמורתי (שם) את דברי רש"י, ח"ל: מלת 'כה' מורה על מכוון הענין, ומלת 'זה' מורה על הענין הרמוז צעניו. ומפני שכל הנביאים לא נתגבאו רק באספקלריא שאינה מאירה, ואין צם יכולת לקבל רק המכוון מן הענין שהראו להם, והוכרח להוכיח בלשונם 'כה אמר ה'', שפירשו המכוון מדבריו, לא הדברים צענים. ומשה רבינו עליו השלום צעבור שנבואתו היתה ע"י האספקלריא המאירה, והיה צו כח לקבל מה שהראו לו צעניו כפי מה שהוא, הזכיר בלשונו זה הדבר, שפירשו זה הדבר צעניו, מצלתי שום שינוי כלל. ומפני שמה שרבינו נתחילת נבואתו עדיין לא עלה אל המדרגה שזכה בה באחרונה, והוכרח גם הוא להזכיר בלשונו 'כה אמר ה'' בהרבה מקומות, ומפני שמה באספקלריא המאירה, שבו לא הזכיר בלשונו 'כה אמר ה'', משה התנבא צכה אמר', ר"ה לומר נתחילת נבואתו, וכל הנביאים צכה אמר', ר"ה לומר נתחילת נבואתו. מוסף עליהם משה שנתגבאו בלשון 'זה הדבר', ר"ה לומר נסתכלו באספקלריא המאירה, וזכרנו כי היו כמה נבואות (מעט ע"ג): כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה. והוא והוא האחד כשנים כו', ומשה רבינו נסתכל בכבוד והוד השכינה באספקלריא המאירה, מאחורי הוד השכינה. ועי' עוד במילוא"ח ד"ה 'אספקלריא המאירה'.

מילואי הכמה

מנה רק ע"י התשוקה והדיקות חלק האלקי השוכן בתוכו אל השרש צדוך הוא עם כל חלקי ישראל, כנודע שבכל עבודת האלקי הן צדיבור זה המעשה, הם צחינת גוף ונשמה המחיה הדיבור או המעשה ההוא, שנלעדי זאת הוא עלי חיות. ולכן נקראים הרשעים צחיהם מתיים, על שם שמעיהם עלי חיות. **אספקלריא המאירה.** יזכר גבי ענין זה צנצ"ל בספר אדיר צמורס (ח"א), דרוש עיניו דרישא צוה"ל: אספקלריא המאירה, היא האספקלריא שאין המוכן לחמיה לדרך שיש באספקלריאות העשויות להסתכל בהם, אלא שהיא הזכיות לצדה שהאור עובר בה מעבר אל עבר, ולא כפי שהוא מצד אחד יראה מה שיש מצד האחר של הזכיות ההוא. אך האספקלריא שאינה מאירה, היא האספקלריא העשויה להסתכל בה, מסך לאחוריה, ואז אי אפשר לראות בה מעבר אל עבר, אלא שהמסתכל בה מתארה צחיה, ומראה, שהמסתכל באספקלריא המאירה הנה יראה הדבר אשר מצד האחר עולמו, אלא שיראה אותו דרך מסך, אך המסתכל באספקלריא ללא נהרא, אינו רואה עצמות הדבר, אלא דמותו המנטיי שם בהמנוולות האור המהפך לקראתו. והנה כל הרציות של הנביאים אינו אלא במלכות, שמתוכה נראים הספירות העליונים. אצל מלכות הנה יש בה צ' פעולות, או פעולת חומה, או פעולת מעבר. והיינו, או שהיא סתמת את המאורות שלא יגיעו למטה, או אדרבא שממשיכם למטה, צדוד ולא יכנף עוד מור"ך (ישעיה ג). והנה בהגיעה אותם למטה היא אספקלריא המאירה, כי היא כמו קיר של זכרית המראה מעבר אל עבר מה שיש בתוכה, אך כשהיא צדוד חומה, הנה חליה התחתון דיינו מה שהיא לפני התחתונים, אינו מאיר, כי היא צדוד חומה. כי הלא צחמת זהו כל סוד עניינה, אם הגבורות מתגברות בה צדוד החומה, אז היא צדוד חומה הסותמת, אך אם החסדים מתחזקים בה ואין הגבורות יכולות לקסום כל כך, אז היא מעברת ההארה למטה. והנה אם כשהיא צדוד חומה אעפ"כ אינה כולה חשוך, רק חלקה התחתון שהוא מה שהיא מצטת אל התחתונים, אך חלקה העליון בצחינת מה שהיא מקבלת, הוא צדיק וטוב צשחקים, כי היא צריכה להיות מאירה מן אור העליון המגיע אליה. והנה המסתכל בה צחיהם בצחינת אספקלריא המאירה, יראה המסתכל מה שלמעלה ממנה ממש, כי אינה אלא בצחינת קיר זכרית, אך המסתכל

החידושי חורה שמגלין הצדיקים, כעין שאמרנו ר"ל שיש חילוק בין נביא באספקלריא שאינה מאירה לנבואת משה רבינו עליו השלום שהיה באספקלריא המאירה. (...) כי יש צדיקים שאומרים חידושי תורה אמתיים ומכניסים אותם פסוק או מאמר ר"ל, אצל אין מכוונים ונכנסים היטב בתוך דברי המקרא וכו' רק צחיה רמז וסמיות בעלמא, וזה צחינת נביא באספקלריא שאינה מאירה שאינו מתנבא רק בצחינת כה אמר ה' וכו'. אצל יש צדיקים נוראים שהם בצחינת משה, שחידושי חורתם הם צוריים וזכים כשמש מוצארים ומפורשים היטב בפסוק או מאמר ר"ל שם מכניסים אותם בהם, וזה צחינת אספקלריא המאירה צחינת 'זה הדבר', כי דבריהם מוצארים ומפורשים היטב בהמקרא וכו' שם מפרישים כפי דרכם, שזהו צחינת 'זה הדבר'. **זה הדבר.** אימא צוה צנצ"ל וזמנת הארץ (ה) צוה"ל: יש לומר בדרך אמת, שזוה מונן מה שהביא רש"י ז"ל ענין דרשת ר"ל מנבואת משה צוה הדבר גבי פרשת נדרים דייקא, והלא מתיב צוה"ל: יש גבי שחוטין חוץ וצנות נלפחד. ואם שיש דרשות ר"ל על זה, הלא גם על 'זה הדבר' דרשים י' דרשות, עי' נדרים (ע"ו ע"ח) צנצ"ל קמא (ק"י ק"כ א). אך לפי ה"ל מונן קמא, כי בשאר המצוה מאחר שהם מצוה ה' יש עליהם שזכר, ממילא לא נדע אם שמחתו מהמצוה בעצמה או מקיבול שזכר, אצל נדרים הוא שמוסיף על עצמו מדעתו ומרצונו אימא חיוז בשבילי ית' מה שאינו מחוייב ע"פ התורה כלל, מה מונן שהוא חסך בהמצוה בעצמה, צנצ"ל נח"י צנצ"ל חסך מאל, ולא בשכר מצוהו כמו שאמרנו ז"ל. ועי"כ נאמר אצל זה 'זה הדבר'.

נבואות כל הנביאים חוץ מרש"י היו באמצעות הכח המדמה שהוא כח חומרי, ועל כן חוץ מחוות הרמיונות, והשפע שהגיע על כח השכלי עבר דרך מסכים ולבושים של כח הרמיון, שזה נקרא אספקלריא שאינה מאירה (מלבי"ם בראשית ב. טו).

האלומות מן השדה, אשר זכרו ה' והציאו צו אפיקי המים, והוא כפל ענין צמ"ש, ור"ל, כן נהיה אנחנו, עם כי בגולה אנו זורעים מעשה המלות בדמעה, על כי חושבים אנחנו שח"ו אצדה תקותינו, וזכנו כל מעשי המלות, הנה כאשר בא יצא זמן הגאולה, או נקבל הגמול בשמחה מרובה.

ובמלני"ם (סס) ביאר צוה עוד צוה"ל: **שיי המעלות.** הוסד בגלות צבל על שיבת ליון והגולה. **שזבז** ה' שיעור הכתוב, היינו כחולמים, שזבז ה' את שיבת ליון. **או ימלא שחוק פינו.** מליון תקוות ישראל, מה שיקוו שימלא ה' הצנחתו ע"י נביאיו להשיב שבותם. כחולס חלוס נצוא"י, שרואה את העתיד כדבר הוה עתה, וכאלו הוא צמלאות, ושמה עליו כשמה על דבר טוב הוה עתה, כמ"ש ירמיה 'על זאת הקילותי ואלתה ושנתי ערבה לי'. ואין הבדל בין ראיית הנביא צמחה ובין ראיית הדבר צעת יא' אל הפועל, רק שהנביא שמחתו הוא צבל צלצד, ואינו יכול להוציא השמחה צפועל ע"י שחוק ורנה צפה ולשון, על זה אמר שכבר היינו כחולמים. ראינו דבר זה כבר צמחה, אשר צעת שיש"ב ה' את שיבת ליון צפועל, או ימלא שחוק פינו. שהשחוק הנמלא צלצבו עתה ואינו יכול למלאות את פינו, או ימלא פינו ממנו. ולשונו. הרון עתה צחלוס צלל תנועה רק צכה ולא צפועל, או ימלא רנה. וולת זה ההצל, היה הדבר אצלנו כאלו כבר יא' אל המלאות, צעת היינו כחולמים. או ר"ל, אכל הגויס יהיה זה דבר חדש, והס יאמרו או הגדיל ה' לעשות עם אלה. כאלו הדבר התחדש או. אצל אצלנו אינו דבר חדש, כי כבר היינו שמחים, הגדיל ה' לעשות עמנו. כבר שמחנו ע"ז צעבר, צעת היינו כחולמים, ראינו ושמחנו צעת החזיון על שהגדיל ה' לעשות עמנו, והיא אצלנו שמחה ישנה ששמחנו צה מראשית קדומים, כי היה הדבר צבור אצלנו כאלו כבר יא' אל המלאות, צעת ראינוהו צמחה. שזבז. ע"פ ההצעה הנזכרת, יבקש המשורר שיעשה ה' שתהיה התשועה צדבר חדש אשר לא קיוו עליה, והוא מה שיציא הגאולה קודם הזמן, כי אם תצוה הגאולה צומן המיועד מפי הנביאים אחרי צעשים שנה היינו שזה היה זמן גלות צבל, דומה לקוצר שדה תצוה על ראש גיא שמיים צארך טובה, אשר צעת צליצו שישאל אלומותיו, והשמחה אינה גדולה כ"כ, כי אינו דבר חדש. משא"כ אם תצוה הגאולה קודם זמן המיועד, ידמה למי שזרע צארך נגובה, שכבר התייאש למלאו שם פרי תצוה, ופתאום צאו אפיקי מים והשקו את פני האדמה, וצבאו לקצור נהפך אצלו לשון, שזה דבר שלא קיווה עליו, ו"ש שזבז ה' את שציתנו. קודם הזמן, צעניין שדמנה לאפיקים צנגב. אשר הורעים צדמעה. צצעת הוריעה התייאש ממלאו שר צעמלו, ופתאום יקצרו צרנה. ומוסיף והולך עוד צור יותר גדול, שאס גס אח"כ שכבר צאו אפיקים והשקו את האדמה לא ידע צעל השדה מזה, עד שגס צעת שהולך לקצור הוא צוכה עדיין, ו"ש, הלוך ילך וצכה. צצעת הליכתו לקצור עדיין צוכה, מפני שחושב שישאל משך הורע. ר"ל, שלא יישאל מן השדה רק מה שזרע, שאס זרע כור אינו מנפה לקצור רק כור, כפי מה שזרע, ואח"כ פתאום צא יצא. מן השדה לציתו צרנה. כי פתאום הוא נושא אלומותיו. של הורע. ושמחה זו גדולה עוד יותר, שהיה שמחה פתאומית. וצאור המשל הראשון, שתי' הגאולה קודם הזמן. וצאור המשל השני, שהגס שגס צעת הגאולה לא קיוו רק תשועה מועטת כמו צימי כורש שהיו תחת רשות מלכי פרס, ימלאו תשועה גדולה, וישאלו אלומות ההצלחה. ועוד איתא גבי ענין זה צצניה לעמים (דרוש עב) צוה"ל: כי הורע אין ליצו צעות, כי הוא ספק קוצר ספק אינו קוצר, ולפיכך יורע צדמעה, כי לא ידע מה ילד יום. אצל הקוצר ירון וישמח, כי כבר תצוהו צידו. (...) אצל הישרי לצ, הצוטחים צו ית', וידועים צלי ספק שמעשיהם הטובים עושים פירות ופירי פירות, הנה יש להם שמחה מעת הוריעה כאלו היא שעת קצירה.

נמצא ששעה"ב ש"ו בהמצוה בעצמה. וביאר צוה צליק"ה (ח"מ) חוקת קרקעות ג, (צ) צוה"ל: עולם הזה שמושין צו המצוות הוא צחינת העץ ששועה פירות, ועיקר אכילת וטעם הפירות מקבלין צעולם הצא, כי היום לעשותם ומחר לקבל שזכרם. ועל כן העולם הזה כמו שזרעין או נוטעין עץ עושה פרי, ואח"כ לעמיד צעת קיבול השכר יזכה לקבל פירותיו מהעץ החיים ע"י המצוות ומעשים טובים שזכה לסגל צעולם הזה, צצחינת צא יצא צרנה נשא אלומותיו וגו', זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד. נמלא צעולם הזה הוא הוריעה והנטיעה, וצעולם הצא הוא זמן אסיפת הפירות, אצל מי שזוכה לעשות המצוות צשמחה ה"ל עד שאין רוצה שום עולם הצא רק כל העולם הצא שלו הוא המצוה צעלמה, נמלא שמרגיש טעם הפרי צתוך העץ הנטוע צעלמו.

אבל נביא שמתנבא בזה הדבר, שאינו רוצה בשכר המצות, אלא רוצה במצוה בעצמה, שהוא משמח כ"כ בעשייתה, עד שממאם בכל מין שכה נמצא ששעה"ב שלו בהמצוה בעצמה. וזה בחי' נביא היינו שילום שכר, בבחי' זה הדבר, בבחי' אספקלריא המאירה, כמו אדם הרואה דבר מקרוב, בראיה יפה ובררה, כמו כן הוא נהנה מהמצוה בעצמה, ושכרו נגד עיניו. וכו' שהוא במדרגה הזאת, שעושה המצוה בשמחה גדולה כ"כ, עד שאין רוצה

רמי שהוא במדרגה הזאת שעושה המצוה בשמחה גדולה כל כך עד שאין רוצה בשום שכר עוה"ב בשבילה, הוא יבור' לידע בין קודם גז"ד לאחר גז"ד. וכתב צליק"ה (ח"מ) העושה שליח לגבות חוב צ, (ח-י) הקדמה חשובה לענין עשיית המצוות צכלל, וצפרט לענין עשייתם צשמחה מהמצוה צעלמה, ו"ל: עיקר צריאת העולם היה רק צצביל התכלית הזה, לזכות לשמחה של מצוה ה"ל, דהיינו לזכות שיהיה להאדם שמחה מהמצוה עצמה, עד שלא יראה שום עולם הצא, שזה עיקר תכלית כוונת הצריאה, וצצביל זה נצבאל הכל. ועל כן ע"י דייקא עולה כל העולם ומלאוהו צתכלית העליה ונכלל צשורשו, ונתתקן כל העולם, ונתמלא כל החסרונות של העולם. כי זה ידוע, שעיקר כלל כל הצריאה של כל העולמות כולם מראש ועד סוף, הכל היה רק צצביל האדם, כדי שיזכה האדם צעולם הזה לעבוד ולהשתכר שכרו משלם ע"פ עבודתו אשר יעבוד את השי"ת צוה העולם ע"פ צחירתו, כדי שלא יאכל נהמא דכסופא, אשר רק צצביל זה היה כל הצריאה כולה, כידוע ומוצא צספרים. כי מתחילה היתה הנשמה אוללת נהמא דכסופא, ומאן דאכל דלאו דיליה צהית לאסתכוליה צאפיה, והש"ת רואה להיטיב, וחסך להיטיב להנשמה שלא תאכל נהמא דכסופא, וצצביל זה צבאל כל הצריאה כולה מראש ועד סוף. ועיקר התכלית הוא השמחה, שהוא עיקר השכר והאוצר האחרון, שאז נזכה לשמחה שלימה צהשי"ת, כמ"ש ואמר ציום ההוא הנה אלקינו וכו' נגילה ושמחה צישועתו, וכמו שאמרו רז"ל (מענית לא) עמיד הקצ"ה לעשות מחול לצדיקים לעמיד לצוה וכו', כי צשמחה תאלו וכו', ששון ושמחה צשיגו וכו', וכמ"ס (תהלים טו) שצע שמחות את פניך וכו', ופירש

יִלְקוּב הַנַּחֲלָ

לו לעשות כי יש לו חונם. אצל מי שאינו רוצה לצאת, רק שהוא רוצה המצוה בעלמה, או הדבר שצקדושה שרואה לעשות, הוא חפץ צבדבר עצמו. אם כן מה מועיל לו מה שמקילין לו שנחשב כאלו עשאה, כי אינו מקרר דעתו כלל צוה. כי הוא תאב וחפץ ומתגעגע מאד, לעשות המצוה בעלמה, ולא לצאת עם הכאלו שנחשב כאלו עשאה. (...) ואז, כשחושק מאד צאמת ואינו מקרר דעתו כלל צנהה שנחשב עליו כאלו עשאה, אזי צודאי יגמור הדבר ויציאו מנח אל הפועל.

אלא רוצה במצוה בעצמה. ואיתא גבי ענין זה צליק"מ (סו, ד) צוה"ל: כי אין להאדם לפטור את עצמו ולמלאו לעלמו חירון ע"י המניעה, לומר שהוא חפץ לעשות אותו הדבר, רק שאי אפשר לו מחמת המניעה והאונס, ועל כן יהיה נחשב לו כאלו עשאה, כמו שאמרו רז"ל חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה, כאלו עשאה. כי צאמת צודאי כשיש לו חונם נחשב כאלו עשאה, כמו שאמרו רז"ל. אצל כל זה נאמר על מי שרואה לצאת צוה אזי יוצא צוה, כי מה

רש"י, שמחה שאין לה קץ היא השמחה של עמיד וכו', וכן מצאנו בפסוקים רבים מאד. כי השי"ת הוא עמך כביכול, כמ"ש (שם טו) הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו, ורצה בחסדו וטובו לזכות את נשמות ישראל שיזכו לשמחה הזאת, היינו לשמחה שלו,

שכפי שמחתו כן תהיה שמחתו, כמו שמצאנו שם במאמר הנ"ל בשום שבר עוה"ב לידע בין קודם גזר (לקמן באת ה) על מאמר רבה בר בר חנה, איהו זקופא ואין בשפולי,

כפי שמחתו כן שמחתו, כמ"ש ישמח ה' במעשיו ישמח ישראל בעשיו. אך לשמחה הזאת אי אפשר לזכות כי אם ע"י מצוות ומעשים טובים של האדם השפל בעולם הזה דייקה שהוא צעל בחירה, שזכה להשתכר שכרו ע"י מצוותיו ומעשיו הטובים שגשגה ביגיעה גדולה, ע"י כפיית יצרו הרע מחמת שהוא צעל בחירה, ע"י דייקה הוא יכול לזכות לשמחה הזאת שאין לה קץ, שהיא שמחת השי"ת בעצמו כביכול. כי כל זמן שאין משתכרין השכר ע"פ עבודתו, רק שמקבלין השכר במתנת חיים, אע"פ שטוב הטוב להיטיב והשי"ת חפץ להיטיב לו כל טוב, אע"פ אי אפשר שיזכה לשמחה בשלימות, כי כל זמן שאינו זוכה להשתכר שכרו ע"פ עבודתו, הוא צחינת מקבל שהיא צחינת דלות ועניות שהם צחינת מקבלים, ששם עיקר העצבות, כי מאן דאכיל דלאו דיליה צחית לאסתכולי באפייה, וכל אכילתו הוא לחם עללות ועצבות, צחינת צעצון תאכלנה, שנאמר על העני המקבל. ובצביל זה צעצונו צרף השי"ת כל הבריאה כולה, שהכל היה כדי שלא תאכל הנשמה והנא דכסופא, היינו כי השי"ת רצה לזכות את הנשמה שתזכה להשכר המקווה שהוא שְׂמֵחָה ב'ו יתברך, שמחה שאין לה קץ, שלשמחה זו אי אפשר לזכות בשום אופן כי אם כשאנו בכלל מקבל כלל, כי כל זמן שהוא צחינת מקבל נאחו צו צחינת עצבות שהוא צחינת עניות, צחינת צעצון תאכלנה, ועל כן אי אפשר לזכות להאזר האחרון היינו לשמחה הנ"ל, כי אם ע"י עבודתו, שאז אינו מקבל כלל ואין נאחו צו שום עצבות, ואז יזכה ע"י עבודתו לשמחה שאין לה קץ, שאי אפשר לזכות לזה כי אם מי שאינו צחינת מקבל כלל כנ"ל. וכשצרא השי"ת את הבריאה, ואז לא היה עדיין שום עבודה ושום אתערותא דלתתא כלל, והוררך לצרוא את הבריאה בחסדו בתורת חסד לבד, ועל כן היה אז העולם צחינת מקבל, מאחר שנצטרך רק בחסד חיים לבד צלי שום אתערותא דלתתא. ובצביל זה היה אחיות הדין צבריאת העולם, ואיתא, שעיקר אחיות הדין הוא רק ע"י שנצטרף העולם צלי אתערותא דלתתא, כמוצן כחצי האר"ל, היינו כנ"ל, שמחמת שבשעת צריאת העולם שלא היה עדיין שום אתערותא דלתתא כלל רק צרף את העולם בחסדו לבד במתנת חיים, נמצא, שהיה כל העולם צחינת מקבל שהוא צחינת עצבות כנ"ל, ועצבות הוא סטרף דדינא כידוע, ועל כן בהכרח היה אחיות הדין בשעת צריאת העולם, מחמת שלא היה אתערותא דלתתא, היינו כי מחמת זה היה העולם צחינת מקבל שהוא צחינת עצבות, צחינת דין כנ"ל. ומדין הזה נשתלשלין וצאין כל החסרונות וכל הגזירות חס ושלום הצאין על העולם. ועל כן אי אפשר להמתיק הדין הזה ולתקן העולם ולמלאות חסרון העולם, כי אם ע"י הצדיק האמת שזוכה לעשות המצוות בשמחה גדולה מהמנוחה בעצמה ואינו רוצה לקבל שום שכר עולם הצא, שזה הצדיק דייקה יכול לתקן העולם מכל החסרונות ולהמתיק כל הדינים, כי זה הצדיק אינו צחינת מקבל כלל, ואין צו שום אחיות העצבות והדין כלל, כי כל זמן שאין זוכין לצחינה זו, רק הוא רוצה עדיין שכר עולם הצא צעד מצוותיו, אע"פ שהוא צדיק גמור באמת ויש לו עולם הצא הרבה וחלקו בחיים אשרי לו, אע"פ עדיין יש צו אחיות צחינת מקבל קצת, שהוא חיזה אחיות מצחינת עצבות, כי אע"פ שזכה להשתכר שכר עולם הצא שלו בשכר מצוותיו ומעשיו הטובים, אע"פ הכל הוא מתנת חיים והוא צחינת מקבל, כי מי הקדימני ואשלם כתיב, וכמו שדרשו רז"ל (מדרש ויקרא פרק ח), כלום עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית, כלום עשה לי צינית עד שלא נתתי לו בגד, כנ"ל, וגם המזוזה בעצמה והצינית בעצמן

הם גם כן של השי"ת, וגם כל כח האדם וחיותו וגופו ואיצריו הכל של השי"ת לבדו, כי ממך הכל ומיך נתנו לך, ואם כן צמה זכה האדם להשתכר שכר עולם הצא ע"י עבודתו, מאחר שהכל של השי"ת, כי כל מעשים הטובים הכל מאיתו לבד. ועל כן כל זמן שהאדם רוצה שכר בצביל מצוותיו,

בשבילה, הוא יכול אע"פ שבאמת יזכה לשכר טוב דין לאחר גזר דין. הצפון, אע"פ הוא צחינת מקבל, כי מי הקדימני ואשלם כנ"ל. ומאחר

שהוא עדיין צחינת מקבל, על כן אין לו כח להמתיק הדין הנאחו בעולם, שהכל נשתלשל מהדין הנאחו מתחילת הבריאה, (...) ובצביל זה אינו יכול למלאות חסרון העולם, דהיינו להמתיק הדין כנ"ל. ועל כן עיקר ההמתקה וצטויל הדינים לגמרי הוא רק ע"י הצדיק האמת שזכה לעשות כל המצוות בשמחה גדולה כל כך עד שיש לו שמחה מהמנוחה בעצמה עד שאין רוצה שום שכר עולם הצא בשכר המנוחה וכו', נמצא שזה הצדיק אינו שום צחינת מקבל כלל, כי אינו רוצה באמת לקבל שום שכר עולם הצא כלל, והוא יגע ועובד השי"ת תמיד יומם ולילה ביגיעה גדולה ועבודה רבה מאד, ואינו נהנה מן העולם כלל אפילו באצבע קטנה, כמו שאמר רבינו הקדוש לפני מיתתו, גלוי וידוע לפניך שיגיעתי בעשר אצבעותי וכו' ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה, וכמו שרמזו רבינו ז"ל בהמעשה של השבעה בעטלירש שהיא מדברת מן הצדיקים הקדמונים, שמרומם שם שהצדיקים הגדולים האמיתיים אין להם שום הסתכלות בעולמא צוה העולם כלל, וגם אין שומעין שום קול של זה העולם, וגם אין מדברים שום דיבור צוה העולם שאינו שמים להשי"ת, וגם אין רוצים להניח שום הצל וגשימה צוה העולם וכו', וכיוצא בשאר האיברים והחושים, וכמוצא צוהר הקדוש, וזאת מאן דלא איתתני מדיליה כלום. (...) ועל כן זה הצדיק דייקה, הוא יכול להמתיק כל הדינים מן העולם ולמלאות חסרון העולם, כי כל החסרונות והדינים חס ושלום נמשכין משורש הדין שנאחו בתחילת הבריאה ע"י צחינת העצבות, מחמת שהיה העולם צחינת מקבל וכו' כנ"ל, ועל כן ע"י הצדיק הזה נמתק ונשלם הכל, כי עכשיו ע"י הצדיק הזה שאינו צחינת מקבל כלל, שזכה לתכלית השמחה, על ידו עולה כל העולם כולו שנצטרף בצבילו, כי עכשיו כל העולם כולו אינו צחינת מקבל כלל. כי צוודאי היה ראוי לצרוא את העולם בצביל הצדיק הזה שהוא צחינת משה שאינו מקבל כלל, שזכה לתכלית השמחה, שבצביל זה היה עיקר כוונת הבריאה, כדי לזכות לשמחה הזאת, שאין זוכין אליה כי אם כשאנו מקבל כלל כנ"ל, שני"ו נמתק הכל כנ"ל. ובהמשך דבריו (שם טז) כתב צוה עוד צוה"ל: עיקר השלימות, לכלול שתי הצחינות ציחד, אספקלריא המאירה ואספקלריא שאינה מאירה, שהוא צחינת כלליות אחר הבריאה צקודם הבריאה, שזהו צחינת ה' אחד ושמו אחד, (...) שבצחינת מקבל צחינת אספקלריא שאינה מאירה הוא כלליות העולמות, נכלל צחינת צדיק צחינת משפיע צחינת אספקלריא המאירה, שזהו צחינת את שני המאורות הגדולים. ועל כן כל הצידיאים, אע"פ שנצוואתם היתה באספקלריא שאינה מאירה, ועל כן אין צדיא רשאי לחדש דבר ואין אנו יכולים לעשות שום מנוחה והנהגה על ידם כנ"ל, אע"פ אנו צריכין נצוואתם האמיתית, כי כל עיקר נצוואתם הוא רק לקיים ולחזק ולרזו ולהוכיח את ישראל שיקיימו תורת משה רבינו עליו השלום, וכמו שסיים מלאכי שהוא סוף כל הצידיאים, וזכו תורת משה וכו', כי זה עיקר כל נצוואת הצידיאים, להוכיח את ישראל שיקיימו תורת משה, ובזה כל נצוואתם נחשב צחינת אספקלריא המאירה, כי כולם מקשרים עצמן למשה שהוא רבן של כל הצידיאים, וכולם כלולים צו ומקבלים ממנו, כי כל הצידיאים עמדו על הר סיני כמו שאמר רז"ל. וההתקשרות וכלליות כל הצידיאים במשה רבינו, זה צחינת כלליות אספקלריא שאינה מאירה באספקלריא מאירה, שזהו צחינת כלליות העולמות צשורשן, שני"ו נתקן הכל כנ"ל, ועל כן כל הצידיאים והצדיקים תקנו את העולם והשלימו את העולם מן החסרונות, והכל צכח וזכות והתקשרות הצדיקים האמיתיים הגדולים שהם צחינת משה צחינת אספקלריא המאירה.

מצוות

בעשיית המצוות הגשמיים מעורר שרשרת הרוחני למעלה. והנה רוחניותה למעלה אין לה שיעור וקץ וראשית חכמה, שער היראה, ד.

כא מצוה שיעור קומה שלימה. וכאשר יסתכל במציאות המצוה בקצוה אותה, ומהירות עשיית המצוה בעשייתה, ושלא יאחר בעשייתה, מורה על רוב החשק שיש לו בה. ולכן צריך שיפנה עצמו מכל מסקי העולם ומכל מחשבותיו, כדי שתתברר בו רצון הנפש ותתרבה ותתלהב נפשו בעשייתה, עד שאפילו נותניו לו כל ממון שבעולם לא היה מופסק מלעשותה וראשית חכמה, שער האהבה, ד.

כאלו המצוות המה אחרין דלא מתפרשין, וגם כללות נשמות ישראל במקומם המה אחרות אחר, חלק אלוה ממעל, קומה שלימה מראש עד עקב. ומה שיש בכלל יש בפרט, ויכול לקיים איוה בחינה מפורט המצוה התלויה בארץ, או בכהן וכדומה, כשלומד אותה וקפסר פנימיות מחשבתו לשרוש השרשים, עומד לו כדילו קיים אותה. (א) ובאמצעות כללות ישראל ואחרות לכבם, נתקיים ביניהם כללות התורה ומצוותיה (אור הנאמר, פ' ענינים).

גם יבול לידע על איוהו חלק מהקומה נגזר הדין וכו'. ויבאר זאת באו"ה (שמה לה) ז'ה"ל: כי שמה הוא קומה שלמה מרמ"ח אברים וש"ה גידים, וע"כ כשהוא שמה או מרקק, לריך לראות שיעבור בכל השמחה מראש ועד עקב, כי לפעמים השמחה רק

צרגלין, ולפעמים בלב, או בהמוחין, צחינת ושמחת עולם על ראש, אך עיקר השמחה שיעבור בכל השמחה, היינו בכל הקומה שיש בהשמחה. וריך לזה מלכות רבות, כי שורש נקודת כל המלכות היא השמחה, כי פיקודי ה' ישרים משמחי לב, וכל מצוה מתרי"ג מלכות יש לה איציר מהשמחה, כל מצוה לפי צחינתה, ועל כן אם

פגם צחינה מצוה הן מלכות עשה או לא תעשה, אזי כששמח ועובר והולך בקומת השמחה, אזי כשפוגע בזה האיציר שהוא כנגד אותה מצוה שעבר, אי אפשר לו לשמוח שם, מחמת שפגם שם באותה המצוה שנקודתה שמה כנ"ל, ואדברנה, יש לו דאגה שהוא היפך השמחה. בצחינת אדאג מחטאתי, וע"כ ע"ו מרגיש וזכור החטא שעשה מקודם.

אם אין יבול לעשות בשמחה ראשי המצוות. איתא בליקו"ה (וי"ד ערלה ד, יח) ז'ה"ל: כי יש שלוש קומות, עולם, שנה, נפש. וכמו שבקומת נפש שהוא קומת האדם עיקר חיות האדם תלוי בהראש, ששם המוחין שמחין כל קומת הגוף, כידוע לחכמי הניתוח שמיות כל הגוף עד ליפורני הרגל הכל נמשך מהמוח, ששם עיקר משכן הנשמה המחיה את הגוף, כל אבר ואבר כפי חיותו, כמו כן ממש נקרא יוס הקדוש והנורא הזה ראש השנה, ראש דייקא, דהיינו שבו עיקר המוח והחיות של כל השנה, כי צו מתחילין כל התיקונים, והוא מחיה את כל ימות השנה, כמו הראש שבאדם שמחיה כל הגוף, ואין שום הרגשה וחיות בשום איבר בלא החיות הנמשך לו מהראש והמוח כידוע, כמו כן אין חיות ותיקון בכל ימות השנה כי אם ע"י ראש השנה. ודייק בזה ציאה"ל (ה, כו) ז'ה"ל: תבין מרחוק תפיסתו לדוגמא ראש הקומה, וזהו כל מלחמת הדינים בראש [וקומת] השנה, ועומק הפלאת דבריו בענין קול השופר שמוכרח בראש השנה (כמוצא לקמן במאמר באות ג), ואשר אז סיצב בכלליות השגתו האחת שנאמרה בראש השנה, כמוצא בחיי מוהר"ן. ועוד יבאר בזה צ'ה"ל הנחל (ה) ז'ה"ל: ר"ל, כמו שמבואר למעלה כי עולם שנה נפש מקבלין חיות מן המלכות, נמצא שראשי עולם שנה נפש מקבלין חיות מהמלכות התלויים בראש, וכן בשאר איצירי העולם שנה נפש, על כן כשאינו יכול לעשות בשמחה המלכות התלויים בראש, ידע

זכרהו מאחד בשבת. כעת מליצ' דבריו את השגתו שני ענינים שונים, האחד ממלכות 'זכור את יוס השבת' והשני ממלכות 'ציומו תמן שכרו', וראה מה צ'ה"ל להגיש בכל אחת מהן. הלצ'ה א' כדליתא במכילתא (פ' ו): אלעזר בן חנניה בן חזקיה בן חנניה בן גרון אומר,

גם יבול לידע, על איוהו חלק מהקומה נגזר הדין, כי יודע לפי קומת המצוות. אם אין יבול לעשות בשמחה ראשי המצוות, היינו מצוות התלוים בראש, ידע שהדין נגזר על ראשי עולם שנה נפש, וכן בשאר קומות המצוות. וזהו שאמרו רז"ל (מכילתא וע"י צ'ה"ל טו) בשבת זכרהו מאחד בשבת. היינו

מניח את השניה ואוכל את הראשונה. אבל הלל הוקן מידה אחרת היתה לו, שכל מעשיו לשם שמים, שנאמר 'צרוך ה' יוס יוס'. תניא נמי הכי, בית שמאי אומרים מחד שצ'ך לשבתך, ובית הלל אומרים, 'צרוך ה' יוס יוס'. ופירש רש"י (סע): ואוכל את הראשונה. נמצא אוכלו לו, כדי שיהא היפה נאכלת בשבת, דהויא לה אכילתה של הראשונה לכבוד שבת. לשם שמים. בוטח שחודמן לו נאה לשבת. מחד שצ'ך לשבתך. מאחד בשבת שלך תן לצ'ך לשבת הצאה. יוס יוס. יעמס לנו את לרכינו ועורחנו. ועוד יבאר בזה המהרש"א (סע): אוכל לכבוד שבת כו'. עיקר טעם הענין בזה, נראה כמ"ש לעיל זכרהו, מאחר שצ'חת להשכיחו, שכלל יוס מששת ימי השבוע יזכור אותו להכין לו על כל היותר טוב, כמ"ש מחד משצ'ך כו'. ואמר שהלל מידה אחרת היתה בו וכו', כלומר דודאי מידת שמאי מעולה וטובה היא, אלא שזה מידה אחרת שיותר טובה ומעולה ממנה סותרת אותה, דהיינו מידת הבטחון שבוטח בהקצ"ה שזימין לו הקצ"ה נאה ממנה. ושבת היא מעין עו"ה"ג, כדליתא בראשית חכמה (שער הקדושה פ"ב) צ'ה"ל: צ'ה"ל: שהכוונה לזכור קדושת שבת בכל השנה ימים, שאם יתמנה לך מנה יפה מתקנה לשבת. וכמו שבגשמי מתקן ומקדש המנה יפה לשבת, כן יתקן נפשו שתשרה עליה קדושת שבת. והטעם כי השבת הוא דוגמת עולם הבא, וכמו שדימו ז"ל העולם הזה והעולם הבא לערב שבת ושבת, שאמרו (ע"ו ג' ע"א) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, אבל מי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת, וכן אמרו גם כן במכילתא, (פרשת כי תשא) 'כי אני ה' מקדשכם' (שמות לא), אמרו ז"ל, כי אני ה' מקדשכם לעולם הבא, כגון קדושת שבת בעולם הזה. נמלינו למדים שהוא מעין קדושת העולם הבא, וכן הוא אומר (תהלים צג) 'מומור שיר ליום השבת', לעולם שכולו שבת.

שהדין נגזר על ראשי ע"ג, וכן בשאר קומת המלכות כי קומת המלכות וקומת עש"ג דבוקים זה בזה.

מילואי חכמה

כדי שזכור תמיד צ'ה"ל ויחודו, שנאמר 'ולזכרון צ'ן עיניך', כך גם הוא יצברך כביכול מניח תפילין באלו מקומות, שזכור תמיד צ'ה"ל, ושאלחנו עמו עם אחד. והיינו דקאמר החס, תפילין דמרי עלמא מה כתבי צ'ה, מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, זמי גוי גדול, אשריך ישראל, ולתתך עליון. ולכן קאמר הכא, צומן שאדם מנטער שכינה מה לשון אומרת קלני וכו', שבזמן שאין ישראל או אדם יחידי עושין רצונו של מקום, כביכול מכבידין ומחשיין כח של מעלה, כאילו אינו יכול להטיב עמך, כמ"ש 'אור ילךך תשי', כשצ' להטיב עמך אתם מכבידין לפניו וכו', לכן השכינה קובלת ואומרת קלני מראשי קלני מרועי, כלומר מקום הגחם תפילין אשר צ'הן מוכריני לעוזה כשעושין רצונו, כי אז מוסיפין למעלה, כמ"ש 'ועתה יגדל נא כח, עתה שאין עושין רצונו, כביכול כאילו ראשו חרצו כצדין עליו מלהטיב עמך. מצוות התלוים בראש וכו' וכן בשאר קומת המצוות. ענין זה איתא בליקו"ה (תהלים רמו תשכג): 'כל עצמותי תאמרנה, אמר דוד, אני משבחך בכל

ליקוטי הנחל

זכרהו מאחד בשבת. יבאר גבי דרשה זו בליקו"ה (א"ח צרכת הפיות ג, ו) ז'ה"ל: כי שבת הוא צחינת נפש, צחינת כי צו שבת וינפש, כי אז זוכין לנשמה יתירה, ואז עיקר התגלות הדעת כמוצא, כי בשבת ניתנה תורה. ושבת ימי החול הם צחינת גוף צחינת כסילות, צחינת שטו העם ולקטו בשטותא כמוצא. וריך להמשך קדושת שבת על ששת ימי החול, ע"י קדושת שבת שממשיכין עליהם. כי עיקר הנפש והחיות של ששת ימי החול הוא ע"י קדושת שבת, כמוצא שכל ששת ימי החול מקבלין חיות מהארת הנפש יתרה שמקבלין בשבת, כי צ'ה"ל שבת, דהיינו יוס ראשון שני שלישי, מקבלין מנשמה יתרה של שבת שעבר וכו'. וזה שהזכיר הכתוב זכור את יוס השבת וכו', זכרהו מאחד בשבת.

זכרהו מאחד בשבת. איתא בליקו"ה (א"ח תפילין ד, ו) ז'ה"ל: וזה צחינת זכרהו מאחד בשבת, שממשיכין מעוג עולם הבא שהוא צחינת שבת, צ'ה"ל: וזה צחינת ימי המעשה, דהיינו בעולם הזה, צ'ה"ל: וזה צחינת המלכות וכו' כנ"ל. וזה צחינת תפילין, כי תפילין הוא צ'ה"ל להמשך הקדושה של שבת בשבת ימי המעשה, כי תפילין הם נקראים אור צחינת שבת, כי בשבת אין צ'ה"ל: וזה צחינת תפילין, ואזי ממשיכין ומקבלין הקדושה של שבת גם בימי החול. וזה צ'ה"ל: וזה צחינת שבת, כי בשבת אין צ'ה"ל: וזה צחינת שבת, שממשיכין מעוג עולם הבא צחינת שבת גם בשבת ימי החול, ע"י השמחה של המלכות בעצמה שזוכין ע"י התפילין וכו'.

זכ

הלב הוא המלכות. אמנם תקרא לב בהיותה בשמאל בסוד הדין, משכן לבינה שהוא לשמאל, וע"י אר"ל הלב מנין, וע"י הבינה תקבל ל"ב נתיבות חכמה (פר"ד נ"ג).

כאשר הלב הוא טוב, בו נמצא הכל בשלימות, הן כחות הנפשיות בשלימות, הן המופניות, כי הלב הוא המקור והשורש של בעל חי. מורה על זה מה שהוא באמצע הגוף, כי כל דבר שהוא באמצע הוא שורש והתחלה אל הכל ור"ד חיים פ"ב ט"ו.

דע, כי הלב הוא מקור החיים ניתן באמצע הגוף, והוא נגד בית קדשי הקדשים שהוא נקודה אמצעית לעולם השמימי, שער האותיות, לב ט"ו.

הלב הוא המלך לכל חלקי הגוף ונהג בו, ואם הוא אינו מביא עצמו אל עבודתו יתברך, אין עבודת שאר האברים בלבו, כי א"ל אשר יהיה שמה רוח הלב ללכת ילכו (נפילתו שיר"ד טו).

ע"ן בספר ליקוטי יקרים שכתב רחמנא לבא בעי, ר"ל לבא בעי רחמנא, עכ"ל. נראה כוונתו, שהלב עיקר פעולתו הוא שיהיה משכן להש"ת, שישכון בו כביכול, ואם ח"י לאו, אינו נקרא לב כלל, כיון שאינו פועל פעולתו העיקרי (מקור חיים ח"ב, פ' ואתחנן).

הלב הוא היכל המלך, ואם מביט בו מחשבות אסורות, הרי זה כמביט צלם בהיכל ח"י, ולא זו בלבד, אלא אפילו להיות מפנה לבו לבטלה אסור, כדרשו חז"ל בפסוקי אל תפנו אל האלילים (פלא יועץ, ב"ר לבב).

זכ זה הקב"ה, שנאמר צור לבב (קה"י, לג).

הלב הוא הכח המושל, והרוח הוא המעלה ציוריו על הלב (מלבי"ם יחזקאל י"ח, לא).

זכ מציון הכלי הציורי החומרי, שבו ישכון הרוח שהוא הכח הפנימי הנפשי, וטהרת הלב הוא שהחומר אין לו נטיה ותאוה אל הרע (מלבי"ם תהלים נ"ג).

הלב הוא כח הממשלה אשר בנפש, להנהיג כוחותיו כפי חוקי החכמה, ומי שינהג היפך מחוקי החכמה על דרך אחר, נקרא 'עקש לב' וכדומה (מלבי"ם משלי י"ג).

שמחת ותענוג עולם הבא שהוא בחיי שבת, ורגיש בששת ימי המעשה. איתא בזה בליקו"ה (ח"מ) העושה שלח לגבות חוב, ב' טו) בזה: "זוהי בחינת מה שאמרו רז"ל לענין שבת, לוי עלי ואני פורע, כי שבת הוא בחינת מלוא בשמחה מהמלוא בעלמא, שהעולם הבא שלו בהמלוא בעלמא, כי שבת בעלמא הוא מעין עולם הבא, כי שבת הוא יום שמחה ומדוה בכל העולמות, וכמבואר במאמר הנ"ל על מאמר רז"ל זכור את יום השבת, וזכרו מאחד שבת וכו', שהוא בחינת מלוא בשמחה מהמלוא בעלמא. נמצא ששבת הוא בחינת מלוא בשמחה הנ"ל, בחינת אספקלריה המאירה, ועל כן שבת עולין כל העולמות לשורשן כידוע, כי עיקר עליית העולמות לשורשן הוא על ידי שמחת המלוא מהמלוא בעלמא כנ"ל.

זוהר [זוהר] ביומו תתן שכרו. כמז בזה בביאה"ל (ה) בזה"ל: תיבת זוהר, הקציב מוהר"ת ז"ל שני חללי יוגול. כי לא נזכר כלל תיבה הזאת בכתבי יד רבינו ז"ל, והסמיקן הכתוב הזה לשכר ש"צ"ת הנ"ל וע"י צמק"ח ד"ה 'ציומו תתן שכרו' בסופו. **ועיקר השמחה הוא בלב**. ביאר בזה בליקו"ה (ח"מ) מוקד קרקעות ג, יא) בזה"ל: כי אעפ"י שזוכין להמשין בחינת עולם הבא בעולם הזה, ומרגישין צדעתו בחינת עולם הבא, העיקר הוא להרגיש השמחה בחינת עולם הבא בתוך הלב, כמ"ש במאמר הנ"ל ועיקר השמחה הוא בלב כמ"ש נמת שמחה בלבי. כי האדם בעלמא כלול מכל העולמות כידוע, ויש בהאדם בחינת עולם הבא ועולם הזה, שהם בחינת ראש וגוף, כי הראש הוא הדעת הקדוש שבמחוח הוא בחינת עולם הבא, כי עיקר עולם הבא הוא השגת הדעת, וע"כ עיקר הבחינה הוא בתוך הלב שהוא בתוך הגוף, שיש בו שני חללים חלל הימני וחלל השמאלי, ששם משכן שני היריבין י"ט וי"ה"ה, שהם בחינת יצר מחשבות לב כידוע. וע"כ העיקר להמשין הדעת הקדוש לתוך הלב, בבחינת וידעת היום והשבות אל לבבך, שזריכין להמשין הדעת לתוך הלב, (...) כי אפשר שירגיש בחינת עולם הבא במחוח ודעתו, אבל לא בליבו, והעיקר הוא להרגיש השמחה בלב. (...) וע"כ המשכת החסדים לתוך הלב, עי"מ ממשכין השמחה לתוך הלב, כי עיקר השמחה ע"י החסדים כנ"ל (כמבואר לקמן בזה) ה' שעיקר ההתגלות ע"י חסדים, ואז כשזוכין להרגיש השמחה בלב, זהו עיקר שלימות השמחה, שזוכין לשמחה של עולם הבא בעולם הזה ממש, בתוך הלב שבחלל הגוף שהוא בחינת עולם הבא כנ"ל.

הוא על ידי שמחת המלוא מהמלוא בעלמא כנ"ל. **זוהר** [זוהר] ביומו תתן שכרו. כמז בזה בביאה"ל (ה) בזה"ל: תיבת זוהר, הקציב מוהר"ת ז"ל שני חללי יוגול. כי לא נזכר כלל תיבה הזאת בכתבי יד רבינו ז"ל, והסמיקן הכתוב הזה לשכר ש"צ"ת הנ"ל וע"י צמק"ח ד"ה 'ציומו תתן שכרו' בסופו. **ועיקר השמחה הוא בלב**. ביאר בזה בליקו"ה (ח"מ) מוקד קרקעות ג, יא) בזה"ל: כי אעפ"י שזוכין להמשין בחינת עולם הבא בעולם הזה, ומרגישין צדעתו בחינת עולם הבא, העיקר הוא להרגיש השמחה בחינת עולם הבא בתוך הלב, כמ"ש במאמר הנ"ל ועיקר השמחה הוא בלב כמ"ש נמת שמחה בלבי. כי האדם בעלמא כלול מכל העולמות כידוע, ויש בהאדם בחינת עולם הבא ועולם הזה, שהם בחינת ראש וגוף, כי הראש הוא הדעת הקדוש שבמחוח הוא בחינת עולם הבא, כי עיקר עולם הבא הוא השגת הדעת, וע"כ עיקר הבחינה הוא בתוך הלב שהוא בתוך הגוף, שיש בו שני חללים חלל הימני וחלל השמאלי, ששם משכן שני היריבין י"ט וי"ה"ה, שהם בחינת יצר מחשבות לב כידוע. וע"כ העיקר להמשין הדעת הקדוש לתוך הלב, בבחינת וידעת היום והשבות אל לבבך, שזריכין להמשין הדעת לתוך הלב, (...) כי אפשר שירגיש בחינת עולם הבא במחוח ודעתו, אבל לא בליבו, והעיקר הוא להרגיש השמחה בלב. (...) וע"כ המשכת החסדים לתוך הלב, עי"מ ממשכין השמחה לתוך הלב, כי עיקר השמחה ע"י החסדים כנ"ל (כמבואר לקמן בזה) ה' שעיקר ההתגלות ע"י חסדים, ואז כשזוכין להרגיש השמחה בלב, זהו עיקר שלימות השמחה, שזוכין לשמחה של עולם הבא בעולם הזה ממש, בתוך הלב שבחלל הגוף שהוא בחינת עולם הבא כנ"ל.

הוא על ידי שמחת המלוא מהמלוא בעלמא כנ"ל. **זוהר** [זוהר] ביומו תתן שכרו. כמז בזה בביאה"ל (ה) בזה"ל: תיבת זוהר, הקציב מוהר"ת ז"ל שני חללי יוגול. כי לא נזכר כלל תיבה הזאת בכתבי יד רבינו ז"ל, והסמיקן הכתוב הזה לשכר ש"צ"ת הנ"ל וע"י צמק"ח ד"ה 'ציומו תתן שכרו' בסופו. **ועיקר השמחה הוא בלב**. ביאר בזה בליקו"ה (ח"מ) מוקד קרקעות ג, יא) בזה"ל: כי אעפ"י שזוכין להמשין בחינת עולם הבא בעולם הזה, ומרגישין צדעתו בחינת עולם הבא, העיקר הוא להרגיש השמחה בחינת עולם הבא בתוך הלב, כמ"ש במאמר הנ"ל ועיקר השמחה הוא בלב כמ"ש נמת שמחה בלבי. כי האדם בעלמא כלול מכל העולמות כידוע, ויש בהאדם בחינת עולם הבא ועולם הזה, שהם בחינת ראש וגוף, כי הראש הוא הדעת הקדוש שבמחוח הוא בחינת עולם הבא, כי עיקר עולם הבא הוא השגת הדעת, וע"כ עיקר הבחינה הוא בתוך הלב שהוא בתוך הגוף, שיש בו שני חללים חלל הימני וחלל השמאלי, ששם משכן שני היריבין י"ט וי"ה"ה, שהם בחינת יצר מחשבות לב כידוע. וע"כ העיקר להמשין הדעת הקדוש לתוך הלב, בבחינת וידעת היום והשבות אל לבבך, שזריכין להמשין הדעת לתוך הלב, (...) כי אפשר שירגיש בחינת עולם הבא במחוח ודעתו, אבל לא בליבו, והעיקר הוא להרגיש השמחה בלב. (...) וע"כ המשכת החסדים לתוך הלב, עי"מ ממשכין השמחה לתוך הלב, כי עיקר השמחה ע"י החסדים כנ"ל (כמבואר לקמן בזה) ה' שעיקר ההתגלות ע"י חסדים, ואז כשזוכין להרגיש השמחה בלב, זהו עיקר שלימות השמחה, שזוכין לשמחה של עולם הבא בעולם הזה ממש, בתוך הלב שבחלל הגוף שהוא בחינת עולם הבא כנ"ל.

ליקוטי הנחל

שמחת ותענוג עולם הבא שהוא בחיי שבת. איתא בזה בספר יקרא דשבת (ה) בזה"ל: מבואר בזהר הקדוש ובתיקונים גודל השמחה שנמשך ונתעורר בכל שבת ושבת בכל העולמות, וגודל שמחתו יתבצר בעלמא כביכול בשבת. וזה בחינת 'שמחה ה' במעשיו', כי בשבת נשלם הבריאה של כל העולמות, ומקבלין חיות בשלימות מקומת המנוחות שהוא בחינת אמונה, בחינת שבת שהוא שקול כנגד כל התורה והמנוחות, והוא בחינת תכלית שמים ארץ, ואז הקב"ה משמח ומתענג מהם, בחינת 'שמחה ה' במעשיו'. ומי שזוכה לשמחת המלוא הזאת כנ"ל, הוא נכנס כביכול בשמחת השי"ת בעלמא, בבחינת 'שמחה ישראל בעושי'.

מנחת מנחת מילה ופריעה, רגל נאמר 'כל עמנותי תאמרנה ה' מי כמוך'.

ביומו תתן שכרו. איתא גבי ענין זה בכתבי האר"ל בפע"ח (שער השבת ה) בזה"ל: 'ציומו תתן שכרו', ר"ת שבת. כי כל המנוחות שאדם עושה באמצע השבוע, או חס קורא בתורה הרבה, או יש לו אפילו בחול תוספת קדושה, כל מה שיכול עם הארץ וכללות בני האדם להשיג בתוספת שבת, כמ"ש רשב"י תלמיד חכם יש לו בכל יום נפש של עם הארץ שביום השבת. נמצא כי השכר שנותן לו הקב"ה לת"ח העוסק בתורה או מקיים המנוחות, והוא נמשל ל'שכיר יקוה פעלו', והוא שיש לו שכר ביום ההוא, אפילו בחול יש לו תוספת קדושה, לכן נרמז ברי"ת שבת. גם הכוונה, כי כל אור תוספות קדושה שבת של השכר שניתן לאדם בימי החול, היא מנטרפת עם שאר תוספת קדושה שבת הבאה מאלוהי כנודע, וכל תוספות האלו ניתנין אל האדם ביום השבת, נמצא כי פריעת שכרו ביום השבת, לכן נרמז ברי"ת שבת, שבת, וזהו מדה כנגד מידה, כי בשכר שכיר נאמר 'אליו הוא נושא את נפשו', וכנגד זה נותן לו ג"כ נפש יתירה, שקיים נפשו של שכיר, לכן נרמז ברי"ת שבת במנוחה זו.

ועיקר השמחה הוא בלב. איתא נקודת לוי (פ' בשלח) בזה"ל: 'אז ישיר משה וצני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר', יש להצין, דהא עיקר השמחה הוא בלב, ואם כן מה צורך לדבר ולשיר בעת השמחה. והענין הוא, דהשמחה שבלב היתה נפקת לשעה או ליותר, אבל כשהאדם מדבר דיבורים בעת שמחוח, השמחה מתפעלת ונחרכה יותר ויותר.

ביומו תתן שכרו. הלשנה ב' ממלות הלנת שכר, כדכתיב בדברים (כה, יד-טו): לך תעשק שכיר עמי וציון מלחיקי או מפרך אשר צלחך צעעריך: ציומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עמי הוא ואליו הוא נשא את נפשו ולא יקרא עליך אל ה' וק"ה צדק נקרא: רבינו דורש פס' זה ע"פ דרכו הפנימית לענין שכר המנוחות, וע"ד הפשט מבוארת מלוא זו ברמב"ן (שס) באופן אחר, וז"ל: המנהג לשכור הפועל ביום אחד, ולערב הוא יוצא טרם זא השמש. ויזוה הכתוב לפירעו ציומו שהשלים מלאכתו מיד, ושלא תבוא עליו השמש, כדי שיקנה בשכרו לו ולאשמו ולצניו מה שיאכלו צלילה, כי עמי הוא קרובי הנשכרים, ואל השכר הזה הוא נושא נפשו, שיקנה בו מזון להחיות נפשו. ילמדו אותנו בכאן, כי מה שאמר בתורה לא תלין פעולת שכיר אתך עד זוקר, הכוונה בו שמתפרעו ציומו, שאם לא תפרעו צלמא ממלאכתו מיד, הנה ילך לציתו וישאר שכרו אתך עד זוקר, וימות הוא ברעב צלילה. ואיתא בשל"ה (חולין סא) בזה"ל: אמר רבי אליעזר (שבת קנ"ג ע"ב), שזו יום אחד לפני מיתתך. ושאלו אותו התלמידים, וכי יודע באיזה יום ימות. והשיב להם, מכל שכן יעשה תשובה בכל יום ויום. כי בכל יום יש בחינת שבת שהוא עולם הבא, ויפה שעת אחת בתשובה בעולם הזה כו'. ועל זה כתבו בזהר רמז, 'ציומו תתן שכרו', לנשות תשובה דבר יום ציומו, ושלא ללין פעולת שכיר, כלומר לפקח בפעולות שטע"ס, ועל כן 'ציומו תתן שכרו' ראשי תיבות 'שבת', לרמז על כל ה"ל. וזוהר וראה כיצד ב' הלשנות אלו מקושרות זו בזו, וע"י בנח"ד ד"ה [וחו] ציומו תתן שכרו, דברי ראב"ג ע"ס.

הוא על ידי שמחת המלוא מהמלוא בעלמא כנ"ל. **זוהר** [זוהר] ביומו תתן שכרו. כמז בזה בביאה"ל (ה) בזה"ל: תיבת זוהר, הקציב מוהר"ת ז"ל שני חללי יוגול. כי לא נזכר כלל תיבה הזאת בכתבי יד רבינו ז"ל, והסמיקן הכתוב הזה לשכר ש"צ"ת הנ"ל וע"י צמק"ח ד"ה 'ציומו תתן שכרו' בסופו. **ועיקר השמחה הוא בלב**. ביאר בזה בליקו"ה (ח"מ) מוקד קרקעות ג, יא) בזה"ל: כי אעפ"י שזוכין להמשין בחינת עולם הבא בעולם הזה, ומרגישין צדעתו בחינת עולם הבא, העיקר הוא להרגיש השמחה בחינת עולם הבא בתוך הלב, כמ"ש במאמר הנ"ל ועיקר השמחה הוא בלב כמ"ש נמת שמחה בלבי. כי האדם בעלמא כלול מכל העולמות כידוע, ויש בהאדם בחינת עולם הבא ועולם הזה, שהם בחינת ראש וגוף, כי הראש הוא הדעת הקדוש שבמחוח הוא בחינת עולם הבא, כי עיקר עולם הבא הוא השגת הדעת, וע"כ עיקר הבחינה הוא בתוך הלב שהוא בתוך הגוף, שיש בו שני חללים חלל הימני וחלל השמאלי, ששם משכן שני היריבין י"ט וי"ה"ה, שהם בחינת יצר מחשבות לב כידוע. וע"כ העיקר להמשין הדעת הקדוש לתוך הלב, בבחינת וידעת היום והשבות אל לבבך, שזריכין להמשין הדעת לתוך הלב, (...) כי אפשר שירגיש בחינת עולם הבא במחוח ודעתו, אבל לא בליבו, והעיקר הוא להרגיש השמחה בלב. (...) וע"כ המשכת החסדים לתוך הלב, עי"מ ממשכין השמחה לתוך הלב, כי עיקר השמחה ע"י החסדים כנ"ל (כמבואר לקמן בזה) ה' שעיקר ההתגלות ע"י חסדים, ואז כשזוכין להרגיש השמחה בלב, זהו עיקר שלימות השמחה, שזוכין לשמחה של עולם הבא בעולם הזה ממש, בתוך הלב שבחלל הגוף שהוא בחינת עולם הבא כנ"ל.

הוא על ידי שמחת המלוא מהמלוא בעלמא כנ"ל. **זוהר** [זוהר] ביומו תתן שכרו. כמז בזה בביאה"ל (ה) בזה"ל: תיבת זוהר, הקציב מוהר"ת ז"ל שני חללי יוגול. כי לא נזכר כלל תיבה הזאת בכתבי יד רבינו ז"ל, והסמיקן הכתוב הזה לשכר ש"צ"ת הנ"ל וע"י צמק"ח ד"ה 'ציומו תתן שכרו' בסופו. **ועיקר השמחה הוא בלב**. ביאר בזה בליקו"ה (ח"מ) מוקד קרקעות ג, יא) בזה"ל: כי אעפ"י שזוכין להמשין בחינת עולם הבא בעולם הזה, ומרגישין צדעתו בחינת עולם הבא, העיקר הוא להרגיש השמחה בחינת עולם הבא בתוך הלב, כמ"ש במאמר הנ"ל ועיקר השמחה הוא בלב כמ"ש נמת שמחה בלבי. כי האדם בעלמא כלול מכל העולמות כידוע, ויש בהאדם בחינת עולם הבא ועולם הזה, שהם בחינת ראש וגוף, כי הראש הוא הדעת הקדוש שבמחוח הוא בחינת עולם הבא, כי עיקר עולם הבא הוא השגת הדעת, וע"כ עיקר הבחינה הוא בתוך הלב שהוא בתוך הגוף, שיש בו שני חללים חלל הימני וחלל השמאלי, ששם משכן שני היריבין י"ט וי"ה"ה, שהם בחינת יצר מחשבות לב כידוע. וע"כ העיקר להמשין הדעת הקדוש לתוך הלב, בבחינת וידעת היום והשבות אל לבבך, שזריכין להמשין הדעת לתוך הלב, (...) כי אפשר שירגיש בחינת עולם הבא במחוח ודעתו, אבל לא בליבו, והעיקר הוא להרגיש השמחה בלב. (...) וע"כ המשכת החסדים לתוך הלב, עי"מ ממשכין השמחה לתוך הלב, כי עיקר השמחה ע"י החסדים כנ"ל (כמבואר לקמן בזה) ה' שעיקר ההתגלות ע"י חסדים, ואז כשזוכין להרגיש השמחה בלב, זהו עיקר שלימות השמחה, שזוכין לשמחה של עולם הבא בעולם הזה ממש, בתוך הלב שבחלל הגוף שהוא בחינת עולם הבא כנ"ל.

הוא על ידי שמחת המלוא מהמלוא בעלמא כנ"ל. **זוהר** [זוהר] ביומו תתן שכרו. כמז בזה בביאה"ל (ה) בזה"ל: תיבת זוהר, הקציב מוהר"ת ז"ל שני חללי יוגול. כי לא נזכר כלל תיבה הזאת בכתבי יד רבינו ז"ל, והסמיקן הכתוב הזה לשכר ש"צ"ת הנ"ל וע"י צמק"ח ד"ה 'ציומו תתן שכרו' בסופו. **ועיקר השמחה הוא בלב**. ביאר בזה בליקו"ה (ח"מ) מוקד קרקעות ג, יא) בזה"ל: כי אעפ"י שזוכין להמשין בחינת עולם הבא בעולם הזה, ומרגישין צדעתו בחינת עולם הבא, העיקר הוא להרגיש השמחה בחינת עולם הבא בתוך הלב, כמ"ש במאמר הנ"ל ועיקר השמחה הוא בלב כמ"ש נמת שמחה בלבי. כי האדם בעלמא כלול מכל העולמות כידוע, ויש בהאדם בחינת עולם הבא ועולם הזה, שהם בחינת ראש וגוף, כי הראש הוא הדעת הקדוש שבמחוח הוא בחינת עולם הבא, כי עיקר עולם הבא הוא השגת הדעת, וע"כ עיקר הבחינה הוא בתוך הלב שהוא בתוך הגוף, שיש בו שני חללים חלל הימני וחלל השמאלי, ששם משכן שני היריבין י"ט וי"ה"ה, שהם בחינת יצר מחשבות לב כידוע. וע"כ העיקר להמשין הדעת הקדוש לתוך הלב, בבחינת וידעת היום והשבות אל לבבך, שזריכין להמשין הדעת לתוך הלב, (...) כי אפשר שירגיש בחינת עולם הבא במחוח ודעתו, אבל לא בליבו, והעיקר הוא להרגיש השמחה בלב. (...) וע"כ המשכת החסדים לתוך הלב, עי"מ ממשכין השמחה לתוך הלב, כי עיקר השמחה ע"י החסדים כנ"ל (כמבואר לקמן בזה) ה' שעיקר ההתגלות ע"י חסדים, ואז כשזוכין להרגיש השמחה בלב, זהו עיקר שלימות השמחה, שזוכין לשמחה של עולם הבא בעולם הזה ממש, בתוך הלב שבחלל הגוף שהוא בחינת עולם הבא כנ"ל.

ביאוראי חכמה

אצרי ומקיים בזה המנוחות, בראשי אני רופפו וקורא בתפילתך, בשערות ראשי אני מקיים לא תקיפו פאת ראשכם, ותפלין אני מניח בראשך, בלוארי עטיפת זיאת, בעיני וראיתם אוחו, בפי 'ההילת ה' ידבר פי', בשפתי 'בבענה שפתי תהילה', בזקני ואל תשחית את פאת זקןך, בלשוני ולשוני תהנה דקך, בלבי פגמתי אמרתך, בזהוה היליאת אני משיס כנגד הלב כל זמן שאני קורא קריאת שמע, שנאמר והיו הדברים האלה על לבבך, מאחרי ומלפני השלכתי שני כנפיים של טלית כשאני עומד בתפלה, יד ימינית אני כותב בה ומראה בה טעמי תורה, יד שמאלית זה אני קושר תפילין של יד, ובה אני אוחו זיאת בזמן קריאת שמע, ליפורנים לעשות בהם פריעה או מליקת העוף או שניהם יחד, ובוהן להסתכל אור להבדלה, כליותי אלף לילות יסרוני כליותי, מעי 'זוהרית בתוך מעי', קרבי וכל קרבי את שם קדשו, רגל ימין לחליה, רגל שמאל קודם לשלש פסיעות אחר התפלה, כרעים כרעים זכרים בתפלה, הגיד מנחת מילה ופריעה, קציבם בזה אני עושה סנדיקוס לילדים בשעת מילה ופריעה, לכן נאמר 'כל עמנותי תאמרנה ה' מי כמוך'.

ביומו תתן שכרו. איתא גבי ענין זה בכתבי האר"ל בפע"ח (שער השבת ה) בזה"ל: 'ציומו תתן שכרו', ר"ת שבת. כי כל המנוחות שאדם עושה באמצע השבוע, או חס קורא בתורה הרבה, או יש לו אפילו בחול תוספת קדושה, כל מה שיכול עם הארץ וכללות בני האדם להשיג בתוספת שבת, כמ"ש רשב"י תלמיד חכם יש לו בכל יום נפש של עם הארץ שביום השבת. נמצא כי השכר שנותן לו הקב"ה לת"ח העוסק בתורה או מקיים המנוחות, והוא נמשל ל'שכיר יקוה פעלו', והוא שיש לו שכר ביום ההוא, אפילו בחול יש לו תוספת קדושה, לכן נרמז ברי"ת שבת. גם הכוונה, כי כל אור תוספות קדושה שבת של השכר שניתן לאדם בימי החול, היא מנטרפת עם שאר תוספת קדושה שבת הבאה מאלוהי כנודע, וכל תוספות האלו ניתנין אל האדם ביום השבת, נמצא כי פריעת שכרו ביום השבת, לכן נרמז ברי"ת שבת, שבת, וזהו מדה כנגד מידה, כי בשכר שכיר נאמר 'אליו הוא נושא את נפשו', וכנגד זה נותן לו ג"כ נפש יתירה, שקיים נפשו של שכיר, לכן נרמז ברי"ת שבת במנוחה זו.

ועיקר השמחה הוא בלב. איתא נקודת לוי (פ' בשלח) בזה"ל: 'אז ישיר משה וצני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר', יש להצין, דהא עיקר השמחה הוא בלב, ואם כן מה צורך לדבר ולשיר בעת השמחה. והענין הוא, דהשמחה שבלב היתה נפקת לשעה או ליותר, אבל כשהאדם מדבר דיבורים בעת שמחוח, השמחה מתפעלת ונחרכה יותר ויותר.

יז' אמתו רוח שנוצב בכנפי הריאה, הוא מואיל קול בקנה הוא 'קנה חכמה קנה בינה'.

זמנכת מגילה (דף ו'). **זיוס שהעמיד ירבעם את העגלים נצנה גרף אמה.** בלוחו שרטון שגדל סס צימי שלמה. גרף, כוך קטן מניידין שעוין מן קנים ומן ערבה, ומלואו נמוספו נתיס על נתיס. **איטליאה.** סס העיר, והיא ממדינת יוון. וכשנטלה רומי מלכות יוונים, לכדוה ונהפך להס. ועוד אימא בנסהדרין (כא ע"ב): אמר רבי יחזק, בשעה שנשא שלמה את בת פרעה, ירד גבריאל וענן קנה ציס, והעלה שרטון ועליו נצנה כרך גדול שצרומי ואמר רבי יחזק, מפני מה לא נתגלו טעמי תורה, שהרי שמי מקראות נתגלו טעמן, וכשל צהן גדול העולם, כתיב 'לא ירצה לו

נעין קנה בים החכמה. אימא צוה צליקו"ה (או"ח פסח ט, א) צוה"ל: כי יש יס החכמה, ויש צו דרכים ונתיבות להשיג החכמה צבחינת הנותן ציס דרך וצמיס עוים נתיבה, ויש מלולות יס, שהס צבחינת הסטרל אחרל, מחשבות חילוניות, ההרורים רעים, עננין דמכסין על עיינין וכו'. והמלולות יס מכסין על יס החכמה, ומערבנין הדרך והנתיב שיש ציס החכמה, ולריך לצרס ולגרסס, ואזי נתגלה יס החכמה ומשיגין דרכים ונתיבות ציס החכמה להשיג השגות. **קנה דא בחיי קול היוצא מהקנה.** וכדאימא צוה צליקו"ה (ה, ה) צוה"ל: צכלל זה לעומת זה הנ"ל

צוה"ל: צכלל זה לעומת זה הנ"ל צהקדמה (כלל ו'), יש לצאר, שכמו שצקדושה כל המשכת הקולות מהלצ והייראה הוא להמוח, ולהתתקן זה מזה צכלל עת יותר. כמו כן צהיפוך חס ושלוס, כל המשכת קולות החית קנה דקטרל אחרל [מהסוספימא והפסולת שנמלל צרוע הלצ] הוא להמוח, בצופן שיהיה נטמא ונלטס צכלל עת יותר חס ושלוס. **סוספימא דדהבא יראה חיוניות נשאר הקול נעין באטימא השכל.** וציאר צוה צמי הנחל (ה) צוה"ל: ר"ל, כי זהב הוא צחי' יראה כידוע, וסוספימא דדהבא הוא צחי' יראה חיונית, ועי"ז נשאר הקול נעין צאטימא השכל, צאטימא השכל דייקא, כי עי"י יראה חיונית נעשה חכמה חילוניות, שע"י"ז נעשה אטימא השכל, כמו שמצייל לעיל המשנה אס אין יראה אין חכמה. **נשאר הקול נעין באטימא השכל.** ענין זה מוצאר לקמן צדברי הפלי"ח שצנ"ח א"ת ד' ד"ה 'לצדיקיא עבדין מנתת וכו'.

(הפשיך) בעצמו דן את האדם ואינו נמסר לקליפותיו, לזה הם יסוריו של אבהו, והטעם, כי הוא כלול מצד החסד, ולכן נקרא 'אל', ולכן כל מכה ומכה שבאת מצד זה קרוב להתרפאות (פרד"י כד, ו).

גבריאל הוא הסופר שלמעלה, כמו שאמר (יחזקאל ט) 'קסת הסופר במתניני', והוא כדיון לפני הכבוד, וכל מקום שנאמר בא מלאך וחבטו הוא גבריאל, שהוא הדיון (קה"י, גבריאל).

גבריאל אש שכלי (קה"י, גבריאל).

הוא משמאל בחינת רוח צפון (קה"י, גבריאל).

גבריאל מראה גבורות לשירי אומות פסע אחר בשנה, כדי להתיש כוחם ולא יזיקו את ישראל (קה"י, גבריאל).

גבריאל נקרא אטמין פסקין סגריין, 'פסקין', פוסק דברים לפני מעלה, 'אטמין', שאומט עונותיהם של ישראל, 'סגריין', כיוון שסוגר שוב אינו פותח (קה"י, ט"ז).

גבורות

הבינה נקראת גבורות, לפי שגבורותיה מנטלים כח הגבורה (פרד"י כג, ג).

וכן המלאך גבריאל מצד יניקתו משם נקרא פועל גבורות (פרד"י כג, ג).

בינה נקרא בתורה גבורות בלשון רבים, שנא' 'מי ימלל גבורות ה', 'כי מי א"ל בשמים ובארץ אשר ישעה כמעשיך וכגבורותיך', ומדת פחד יצחק נקרא גבורה בלשון יחיד. לפיכך גבורות מנטלין כח גבורה ושערי צדיק, שער חן.

קנה הקול / חית קנה

יש קנה בקדושה, הם חכמות קדושות, כמ"ש קנה חכמה, וזה לעומת זה עשה אלקים. היינו קנה שבקליפות, כמ"ש גער חית קנה, והם חכמות חיוניות (ליקו"פ לה).

תיקון הברית היא בחינת והדרת פני זקן, זה קנה חכמה, בחינת קנה מוציא קול, בחינת קול נגינה ושירה שתלויה בתיקון הברית, והיו קנה שבקדושה וכנגדו בחינת קנה רצון פגם הברית חס ושלוס (ליקו"פ פסח טא, א).

חית קנה הם בחינת מויקי עלמא, שמשבש באים כל הגניבות והגזילות וההכחשות וכל מיני הוודקות שבעוליס (ליקו"פ פסחין ד, יב).

מאי שופר, קנה (והר נשא, קטא).

קנה קנה יש שש טבעות, והם נגד שש ספירות, והם ר' מעלות לכסא העליון, בינה היא הלב מבין והיא עולה דרך הת"ת אל המוח

להתייחד עמו ועל ידו, בסוד הדעת (פרד"י כט, יט). **מבין** הקנה הזה יוצא הקול הכולל האש והמים והאוויר והת"ת הפנימי בסוד הדעת (פרד"י כג, יט). **דקול** הוא כמו נשמה לקנה. והקנה הוא יחוד בין בינה וחכמה, בסוד 'קנה חכמה קנה בינה'. ויש קנה בצד הקליפה, והיינו ענין נעין קנה בים, והו' 'ענין חית קנה', כי 'את זה לעומת זה עשה האלקים' (פרד"י כג, יט). קנה איך סולח דביה 'מלאכי אלקים עולים ויורדים בו', דאינון הגלים ודסקילן ביה מלבא. (...) ועל כן בקנה מחברתו הו"ח ארזי, וכן המלאכין העולים ויורדין (קה"י, קו). **כ"ל** ההמשכה נקרא בשם קנה, כמו קנה הגשמי הממשיך הקול מולב, וכן המשכת המוח אל הלב הוא דרך גידים דקים מובלעים בקנה (קה"י, קו). **ים החכמה** מיימי הדעת הם בחינת ים החכמה, שזה הדעת מציל ומטהר את ישראל מכל העונות (ליקו"פ נט"י לסעודה וביצית הפת ג, ב). **ים החכמה** נקרא קודש (ליקו"פ נט"י לסעודה וביצית הפת ג, ג). **השכל** שהוא בחינת ים החכמה דרכו להתרומם ולהתנשא תמיד, לחפוף לצאת לחוף עי"י הגלים שהם בחינת הגבורות המחשבות, שמתגברין ורצין לעלות ולצאת לחוף חס ושלוס. והש"ת גור על השכל עד פה תבוא ופה ישית וכו', שצריך להכניע המחשבה לבל להניחה לצאת חוץ מגבול הקדושה, ולשבר הגלים שהם מחשבות שמתרוממין לצאת לחוף, להכניעם ולשברם שלא יצאו מגבול הקדושה (ליקו"פ מפקח וספירת הפת אפס). **החכמה** נקרא ים ובינה נקרא מי (פי' שעת רצון לזה בראשית יז)

נשים', אמר שלמה אני ארצה ולא אסור, וכתיב 'יהי לעת זקנת שלמה נשוי הטו את לבבו', וכתיב 'לא ירצה לו סוקיס', ואמר שלמה אני ארצה ולא אשיב, וכתיב 'ותאלא מרכבה ממזמרים בשש וגו'. ועי"ע צמילוא"ח ד"ה 'ירד גבריאל' דברי המדרש ציוק"ר. וציאר צוה המהרש"א (סס): **בשעה שנשא בו'**. כי זה היה תחילת עבירה לע"ו צירושלים, כדלמרינן פרק צמה בהמה (שבת נו ע"ב) שהכניסה לו אלף כלי זמרים, ואמרה לו, כך עובדים ע"ו פלוגי, וזה היה תחילת החורבן, כמ"ש 'פן יפתה לצבכס וגו' ואצדתס מהרה'. ולכן צו ציוס נען קנה בו', כי היה תחילת יישובו של רומי, כמ"ש 'לא נתמלחה צור אלל מחורבנה של ירושלים. והיה זה עי"י גבריאל, פ צידו ניתן גחלי אש לשרוף ירושלים כדלמרינן צפרק יוהכ"פ [יומא עו ע"א]. (...) ולא נען רק קנה אחד אצל מאלוי העלה שרטון. ויש לפרש שנין קנה, לרמוז על מלכות רומי שנאמר עליו 'גער חית קנה', ע"ש שנמשלו כחזיר יער הדר צין הקנים, ועי"ו התפלל דוד

'גער חית קנה', גער אותה שחיומה צמקוס קנה שנען גבריאל ציוס, וק"ל. ועוד אימא צמהרש"א (מדה סט ע"ב) צוה"ל: הענין מוצאר, קודס שנשא בת פרעה היה הקדושה צליון, כמ"ש 'וישב שלמה על כסא ה', כי אז היה השם שלם והכסא שלם, כנרמו צהאי קרל, 'כי צחר ה' צליון אזה וגו', אצל משנשא בת פרעה, נתן יד וכן לצד כישוף ותומאה להתגבר. וקָשָׁר לעיל אמת ג' ונתת לעבדיך לב שומע' שנאמר בשלמה, היינו ששמיעת הלצ תלויה ציראה, ועי"י שנשא שלמה את בת פרעה צחי' חכמה חילוניות, נמשכה גם יראה חילוניות, צחי' ירד גבריאל, וממילא צודאי אין לב שומע. **קול היוצא מהקנה.** כדאימא צמס' צרכות (סא ע"ב): תנו רבנן, כליות יועלות, לב מציין, לשון מחתק, פה גומרה, וקָשָׁט מכניס וממילא כל מיני מאכל, קנה מוציא קול. וכן אימא צוהר (פנחס, רלד ע"א) צוה"ל: **סוספימא דדהבא.** וכן אימא צוהר (פנחס, רלד ע"ב) צוה"ל: 'ומסטרל

'קנה חכמה קנה בינה' ועי"ע לעיל מקו"ח א"ת ג' ד"ה 'כד קלל נפיק'. **סוספימא דדהבא.** ומהמך מתפשטי כל אינון סטרי שמללל, דאינון המוכל דההוא סוספימא דדהבא, ומתפרשען לכמה סטריין. ופירש המתמוק מדגש (סס): מצד הזהב הטוב יולא הפסולת והסגיגס, כשנתצבר ומוצך הזהב, כלומר, מגבורה דקדושה צשתמשלות המדרגות ואלאים הקליפות והחילוניס, ומשס מתפשטים כל אותם החילוניס של צד השמאל, שהס ההיתוך של אמתו פסולת הזהב, והס נצדלים והנלקיס לכמה מיניס, לפי שיש צמט"א עשר ספירות ושעשה היכלות, ומהס יאלו כתות רבות של הרבה מיני חילוניס. וזהו ענין השתלשלות הגבורות, כדציאר צוה צפרד"ר (כג, א), ח"ל: עי"י כח הגבורה נגמרים כל הדינין, והיא הגומלת לכל הראוויס לגמול. וכשחטאו ישראל נתלשט כח הגבורה. (...) ולמעלה מהגבורה הזאת יש כח משפיע והיא הבינה, (נוצעים ממנה כמה כוחות של גבורה) ונקראיס גבורות, כדכתיב (מהליס קו) 'מי ימלל גבורות ה', ומי' היא הבינה כאשר יתבאר. ובהיותם ישראל טובים וזכאים, אותם הגבורות נשפעים אל הגבורה ונוקמת נקמת ה', ואז ישראל מתגברים על אומות העולם. (...) וכן המללך גבריאל מצד יניקתו משס נקרא פועל גבורות. ועוד אימא צשפע על (הגהה ס) צוה"ל: מוכרח לומר כי גס היצה"ר יש לו מקור צקדושת איליות צ"ה. והנה אחר שתדע זה, הנה תדע, כי שורש ומקור ומוצאו של יצה"ר הוא מגבורה מצד השתלשלות, אצל לא שיהיה סס צעטס ח"ו יצה"ר, כי סס ערל וטמא לא יצא כי כולה קדש קדשים, רק עי"י השתלשלות עי"י כמה סיבות רחוקות יש לו מליאות מקור סס מצד אחד.

מילואי חכמה

היינו שמחות (כך פירש המתנות הכונה), אחת שמחה לבנין ציהמ"ק ואחת שמחה לבת פרעה. אמר הקב"ה של מי אקבל של אלו או של אלו, באותה שעה עלה על דעתו להחריב את ירושלים, ה"ה"ד (ירמיה נב) 'כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר האחת וגו'. א"ר הייל צר הילני, כזה שהוא עובר צמקוס המטויה ועיקס חוטמו מפני הסירחון, ומ"מ אינו נמנע לעבור סס לצרכיו, כך מכל מקום היתה ה' שימתו צירושלים כמה שיש עד שהעמד אלס בדיכל (כך פירש העין יוסף). אמר רבי חוניה, פ' מיני ריקודין רקדה בת פרעה באותה הלילה, והיה שלמה ישן עד ד' שעות ציוס ומפתחות של ציהמ"ק נתונות תחת ראשו, הדל הוא דתנן, עד תמיד של שחר שקרב צארבע שעות. נכנסה אמו והוכיחהו (...) נטלת קודריקון שלה היינו מנעלים שלה (כך פירש המתנות הכונה), והיתה מסקרתו לכאן ולכאן, ואמר לו (משלי אל) 'מה צרי ומה צר בעיני', א"ר הושעיה, מה צרי אין כתיב כאן, אלל מה צרי, אלו לוואות ואזהרות של תורה שנקראת צר, כד"א (מהליס צ) 'שקו צר שכל צדריה צרים', ומה צר נדרי, אמרה ליה צרי הרבה נשים נשא אביך, וייון צבא נתן הנביא ואמר לו (ד"ה א כב) 'הנה צן נולד לך כי שלמה יהיה שמו', היתה כל אחת אומרת אס מעמדת אני שלמה אני מקריבה כל קרבנות צתורה, ועכשיו מעמדי וקרבנותי צידי, ואתה ישן, (משלי לה) 'אל תיתן לגשים חילך'.

ליקוטי הנחץ

נעין קנה בים החכמה. אימא צספך חכמה ותנונה (יא, א) צוה"ל: כל חסרון מידת החכמה היא מרוב הטוב שנמלל צה, כי ממתת זה בעצמו שהחכמה והמוח הוא מאלו וזימת הצורל האיין סוף בעצמו ית', אין ציכולת האדם המוגבל לצוה צה אס לא צצמלמס האמונה והייראה כנ"ל. וככל אשר ציארתי מדברי רבינו ז"ל צליקו"ה סי' ה' [על הכתוב צחלוצרות וכו'] צצמלל ודוגמא ממנימי יס אשר סגולתם לרפאות מהרבה מחלות, אכ לכל הרפואה והחייס אשר צהס לא יהיה רק אס הרוחץ צהס שומר את רגליו ואת פסיעותיו מלוצו צהס יותר מכפי מידתו, וכן צדצר המועלת המגיע ממנימי יס לטוט ולצא צהס ממדינה למדינה צמקחרס זה זה, שגס זה לא יהיה רק צכלי הספינה שיהי ענין הצמלמס מוכרח למיני הדעת הנ"ל, שולת זה הצמלמס נעעעיס ונשעעעיס צהס לגמרי ח"ו. **אטימא השכל.** אימא צוה צפרפאות צנחל (ה) צוה"ל: אטימא השכל גימט' והמת הנמש.

קנה קנה יש שש טבעות, והם נגד שש ספירות, והם ר' מעלות לכסא העליון, בינה היא הלב מבין והיא עולה דרך הת"ת אל המוח

להתייחד עמו ועל ידו, בסוד הדעת (פרד"י כט, יט). **מבין** הקנה הזה יוצא הקול הכולל האש והמים והאוויר והת"ת הפנימי בסוד הדעת (פרד"י כג, יט). **דקול** הוא כמו נשמה לקנה. והקנה הוא יחוד בין בינה וחכמה, בסוד 'קנה חכמה קנה בינה'. ויש קנה בצד הקליפה, והיינו ענין נעין קנה בים, והו' 'ענין חית קנה', כי 'את זה לעומת זה עשה האלקים' (פרד"י כג, יט). קנה איך סולח דביה 'מלאכי אלקים עולים ויורדים בו', דאינון הגלים ודסקילן ביה מלבא. (...) ועל כן בקנה מחברתו הו"ח ארזי, וכן המלאכין העולים ויורדין (קה"י, קו). **כ"ל** ההמשכה נקרא בשם קנה, כמו קנה הגשמי הממשיך הקול מולב, וכן המשכת המוח אל הלב הוא דרך גידים דקים מובלעים בקנה (קה"י, קו). **ים החכמה** מיימי הדעת הם בחינת ים החכמה, שזה הדעת מציל ומטהר את ישראל מכל העונות (ליקו"פ נט"י לסעודה וביצית הפת ג, ב). **ים החכמה** נקרא קודש (ליקו"פ נט"י לסעודה וביצית הפת ג, ג). **השכל** שהוא בחינת ים החכמה דרכו להתרומם ולהתנשא תמיד, לחפוף לצאת לחוף עי"י הגלים שהם בחינת הגבורות המחשבות, שמתגברין ורצין לעלות ולצאת לחוף חס ושלוס. והש"ת גור על השכל עד פה תבוא ופה ישית וכו', שצריך להכניע המחשבה לבל להניחה לצאת חוץ מגבול הקדושה, ולשבר הגלים שהם מחשבות שמתרוממין לצאת לחוף, להכניעם ולשברם שלא יצאו מגבול הקדושה (ליקו"פ מפקח וספירת הפת אפס). **החכמה** נקרא ים ובינה נקרא מי (פי' שעת רצון לזה בראשית יז)

חיית

המין הוא בחי' חיה, זה בחינת שלום שאין לו פה, בחינת חי' שאין לו חך הדברי, כמו חיות השדה. ומזה היא בחי' זו בחינת ה' מוצאות הפה, בחינת כח הדברי (ליקוטי ג' ע"ג).

החי' ע"כ בין חמץ למצה, עיקר ההבדל הוא החלל והפתח שבין ח'ית ל'חא, כי עיקר החילוק וההבדל שבין הקדושה לבין הסטרא אחרת הוא רק בחינת השערה (ליקוטי ג' ע"ד).

חיית מפני מה אין לו כתר, מפני שכל מי שדבריו נמוכים, וחסות אין לו שבה בעולם הזה ולא שם טוב, אלא גבאי וחסרי, וכתיב ובושת פנים נתי מדרשו, מדרש אומות דר"ע.

הצדיק נחיא ח' כמספר מצה במספר קטן, ובהיותו נחתם ונדבק רגל ה'א ונעשה ח'ית, כי נחתם ממנו פתח התשובה שהוא מצד ה'א. (ליקוטי ג' ע"ד) והמשרש בעצמו שאור בעיניה, סוגר שער הצד מה'א ונעשה ח'ית, שספר ה' כמספר מת במספר קטן ונותר משה להאריך, שנות יב' יג' וכו'.

הקדושה נקרא בשם מצה והקליפה נקרא בשם חמץ, ואין חילוק ביניהם רק המשווה שבין ח'ית ל'חא. והנה ח'ית ה'א מתחלפים באותיות אחר'ע, והענין הוא, דזה אינו מצוי שהצדיק יסיגנו לעבירה ידועה, כי מי ישמע לו, רק שמראה לו שהוא מצוה, ומחליף לו בין ח'ית ל'חא (מאור עינים, פ' ע"ז).

מאות ח' יזקקים החיצונים (קה"ח).

חי"א

השפע נקראת חי"א, כמ"ש להם זרע וליקוטי ע"ז.

שני עולמות שברא הקב"ה, אחד בה"י ואחד ביו"ד, ואינו יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י, אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י, כשהוא אומר 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא בה"י, בראם, [היו אומר העולם הזה בה"י והעולם הבא ביו"ד]. ומפני מה נברא העולם הזה בה"י, מפני שדומה לאכסדרה שכל הרובה לצאת יצא, ומ"ט תליא ברעיה, ואי הדר בתשובה מעיילי ליה (מנחות ס"ט).

מה ה"א פתוח מלמעלה, רמו לכל באי עולם שהן יורדין לשאול. מה ה"א יש לו קודה מלמעלה, משעה שהן יורדין לו ועולין. מה ה"א פתוח מכל צד, כך פתוח פתח לכל בעלי תשובה (וישלימו מינה י.) ארת ה"א רמו לשיכנה רבניו בחיי בראשית טו, דו. ארת ה"א עצמה, בנראה בראש תיבה, הרמו לבינה. ובנראה בסוף תיבה, הרמו למלכות ואור עירוב ח"ו. חלק הבינוניים, א. ארת ה"א מועיל לעין הרע וליקוטי ארבעין עין הרע. ד' ארת דין, ובהתברור אל אלקים כגון האלקים הוא רחמים. והוא פלא, שאלקים בפני עצמו הוא דין, וה' בפני עצמו הוא דין, ובהתחבר שניהם כאחד הוא רחמים (קה"ח).

ואני תפלה רחם עלי ברךמך. ועור לי מעשה לקדש את מושבתי תמיד. כי אף על פי שכל מהו מלא ערובים ובלבולים הרבה מאד, ועולים על מושבתי הרחוקים רעים ומקשבות זרות ושכליות היעוניים הרבה מאד. אף על פי כן עדין יש לי תקוה להציל מהם בכחך הגדול. לנרשם ולסלקם מעלי ובעל גבולי מעתה ועד עולם. על פן באתי לפרש שיהתי, ולשמש כפי לפנדך יי אלתי ואלתי אבותי. כי אתה טוב ומטיב לכל ומלא רחמים אמתים וחסדים ועומים בכל עת ובכל שעה ובכל רגע. חוס והמל עלי, ויהי עמי תמיד. ועזרני ושמרני לקדש את מושבתי היבבתי תמיד. ואזכה לאור ולחיים את מהי ורעתי ומקשבתי. ולא אציה לבנם במקשבתי שום חכמה היוצנה ושום מקשבה היוצנה כלל. ואזכה לעגור בהם ולנרשם מעלי ובעל גבולי. ולהסיר דעתי מהם לנמרי. כמו שכתוב 'גער חית קנה', באופן שאזכה לסלקם ולשברם ולבטלם ממני בבטול גמור מעתה ועד עולם. ואזכה לקנה חכמה קנה בינה דקדשה (ליקוטי לח).

ועיקר לשמור מוחו. איתא זבז' צדיה"ל (ה, טו) זבז' כפי הנזכר לעיל מדבריו הקדושים שכל פסולת הסטרא אחרת בעקמימות, ויראות חילוניות הוא הלבז ומקום היראה, [והיא הפסולת היוצא מהתהוות הכלים, כמובא מזה גם זבז' א]. יש להתפלל לכאורה בדבריו הקדושים צלות ד', שהעיקר לשמור מוחו וכו'. ואולם בהעלאתו ה"ל מדבריו הקדושים, שאע"פ שכל העקמימות וכו' הוא הלבז ומקום היראה, בכל זאת תהיה כל המשכתו לייקה ואחיהו רק צהמות [והראש], ותזין מרחוק שעל כן מוכרח כנגד זה שהיה עיקר השמירה להמוח.

לשמור מוחו שלא יחמיץ וזהו גער חית קנה. ביאר זבז' צדיה"ל (ח"ו) חוקת קרקע ג, ג) זבז' עיקר שמירת הצרית הוא ע"י קדושת המשכה, היינו לשמור מוחו מחמת, שלא יחמיץ את חכמתו צמחשבות זרות והרהורים חס ושלום, כי מחשבות רעות הם צחינת חמץ צחינת חית קנה, כמבואר שם שזוהו צחינת גער חית קנה, עיין שם, נמצא שמשבות זרות הם צחינת חית קנה. וחית קנה הם עשו וישמעאל כמבואר בדברי ר"ל, ועשו וישמעאל הם הקליפות החופין על א"י בגלות הזה, שעיקר יינקתן מפגם הצרית פגם המשכה שנקרא חמץ, צחינת חית קנה ה"ל. כי שני שהוא קנה החית של חמץ שהוא צחינת חמון המוח היינו מחשבות זרות, וזו עצמו צחינת עשו וישמעאל שנקראין חית קנה, שייקתם רק ממס מצחינת חמון המוח, מפגם המשכה, וכמו שאיתא בתקונים, ואוקרי לנשייתו וכו', לפסולת לזכרה וילתק גרס דישתעבדון אומין דעלמא צביניהו וכו', נמצא שע"י פגם המשכה נמשך גלות עשו וישמעאל.

גער חית קנה. ביאר זבז' צדיה"ל (ה, טו) זבז' הוא הקול היוצא צכח וגבורה, ומרחק מהמוח את הסטריין אחרת המאטימים כ"ל, אשר כלליותם נקראים צכח ח'ת' וכו'. וע"כ לקמן בדברי הפ"ח שצנח"ד ד"ה 'דלדיקייא עדין מנחת וכו'.

קנה חית תשבר ותעשה ממנה חי"א. ביאר זבז' צדיה"ל (א"ח פסח ח) זבז' והוא צחינת מתקלה, שהוא צחינת נוגה, צחינת עץ הדעת, כי המתקלה עומדת על המשכה, דהיינו ההכרעה שמכריעין המתקלה לכאן או לכאן שהוא תלוייה צמשה. כי לשון המשקל שזו, וכשמכריעין אותו משהו חוט השערה אזי ההכרעה לגד זה, וכן להיפך. נמצא שהמתקלה תלוייה צמשהו כ"ל, וזה צחינת ההפרס בין חמץ למצה שהוא רק משהו, כ"ל.

גער חית קנה. מוזמר זה מדבר צהפילת דוד לה' שנקום צבויציו וצפרע צאדוס ועמלק, כתיב צההלים (סח, לא-לג): **גער חית קנה עדת אצירים צעגלי עמים מתרפס צרלי כסף צור עמים קרצות יתפזי יתחיו חשמנים מני מתקרים פוש תרין ידיו לאלקים: ממלכות ה'ארץ ישירו לאלקים ומרו חלדי סלה:** ופירש רש"י (סח): **גער חית קנה.** זה עמלק, שנמשל כחית יער הדר בין הקנים. **עדת אצירים עמים.** עם ששמנו ונשמנו כפריים אצירים בתוך שאר האומות, שאינם אלא כעגלים לנגדם. **מתרפס צרלי כסף.** אינם מתרפים לכל אדם אלא א"כ מראה להם מעות. **צור עמים.** פזרו את השבטים, כד"ל (דברים לג) **אף חוצב עמים,** ותמיד קרצות יתפזון, חפלים להלחם צנו. **יתחיו חשמנים.** ואז כשתחריב את עמלק ויקום מלך הנמשי, יציאו לך דורות ממלכים ומכוש. רבינו הביא פסוק זה על מנת להורשו כדרשת הזכר המוצא בסמוך, אך גם פשט הפסוק והקשר מקושר היטב לאמור לעיל י"ד גבריאל, וכדאיתא צמס' פסחים (ק"ח ע"ג): עתידה מלכים שתציר דרון למשיח, כסבור אינו מקבל מהם, אמר לו הקב"ה למשיח, קבל מהם, אכסניא עשו לבניי צמנרים, מיד יאחיו חשמנים מני מלכים. נשאה כוש קל וחומר צעמנה, ומה הללו שנתעבדו צהן קך, אני שלא שנתעבדתי צהן לא כל שכן, אמר לו הקב"ה קבל מהם, מיד 'כוש תרין ידיו לאלקים'. נשאה מלכות [דומין] הרשעה קל וחומר צעמנה, ומה הללו שאין אחיהן קך, אנו שאנו אחיהן לא כל שכן, אמר לו הקב"ה לגבריאל **גער חית קנה,** גער חיה וקנה לך עדה. דבר אחר, געור חית קנה, שדרה בין הקנים, דכתיב 'כרסמנה חויר מיער חו' שדי ירענה'. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, געור צחיה שכל מעשיה נכתבין בקולמוס אחד, 'עדת אצירים עגלי עמים', ששחטו אצירים כעגלים שאין להם צעלים, 'מתרפס צרלי כסף', שפושטין יד לקבל ממון ואין עושין לרין צעלים, 'צור עמים קרצות יתפזון', מי גרס להם לישראל שיתפזרו לבין אומות העולם, קרצות שהיו חפצין צהן. ופירש רש"י (סח): **וקנה.** עדת ישראל בין הקנים ציער. **חויר מיער.** זה אדום שכתוב צה (דניאל ו) 'אלכלה ומדקה ושארל צרגלה רפסה', וזה דרכו של חויר. **שכל מעשיה נכתבים בקולמוס אחד.** כלומר פה אחד להם להרע. **מתרפס.** מתיר פס, פושט יד. וביאר זה מההרש"א (סח): לפי דרש זה, 'קנה' צלשון יחיד, לרמוז על הקנה אחד שנעץ גבריאל צים ועליו נצנה כרך גדול של רומי כדלמרינן צפרק כ"ג. וזהו נקט נמי הכא 'גבריאל', שהוא היה גורם לתחילת צנינה, והוא יהיה תחילת חורבנה של רומי, דהיינו גערה ע"י גבריאל שהוא שוחו של מקום צכ"מ לעשות דין.

בראיתא בזהר קנה חית וכו'. ח"ל הזכר (פנחס, רנא ע"ג): **"רבי שמעון פתח ואמר, (מהלים סח) 'גער חית קנה עדת אצירים עמים.' גער חית, דא חיה דלתאחד צה עשו. 'קנה,' תינן, דזיימא נדסב צלמה מלכא צת פרעה, צא גבריאל וענץ קנה צימא רבא, ועליה אתצני קרתא דרומי. מאי 'קנה,' דא דכורא דהאי חיה צישא, דלית ליה סטרא זעירא דלתאחדא דקדושה, ודא חיהו קנה דנעץ צימא רבא, ובגין קך חיהי שלטא על עלמא, ועל שולטנו דא כתיב (ישעיה יט) 'קנה וסוף קמלו', קנה שולטנותא ורשא לכל מלכוון. חו, 'קנה,' דומין קודשא צריך הוא לתצרא ליה כקנה דא. תא חו, צמנרים חיהי שלטא, ומינה נפקו כמה שלטנין לזנייהו. וכלא צראו דחמץ, כיון דתציר לה קודשא צריך הוא, אפיק חמץ ופעיל מנה, צמה, צחוטא ועירא מכלא, תצר ח' מחמץ ואתעביד מנה אינון אחוון. אלא דתצר ח' דהאי חיה דאקרי חמץ, ועל דא אקרי 'חית קנה,' דנוח לתצרא כקנה דא. צמה אתציר, צחוטא זעירא כנימא, תצר ח', ואתעבר מאיתמה והוות מנה. ועל דא כתיב 'גער חית קנה,' גער צה קודשא צריך הוא, ואתצר ח' חמץ ואתעביד י'.**

מילואי חכמה

יולא דך שם, וחו הציא ליעמא פותחין לו, שמיחין השער פתוח כה"ה שהיא פתוחה למטה, והציא לטאר מטיעין אותו שמרין לו שידחק דך שם ליכנס. אכן ח"ו כשהאדם נוטה מדרך הטובה אזי הוא גורם להסגר הפתח לפניו, ונמשך רגל ה' למעלה ונעשה ח"ת, וצריך לדפוק על דלמי התשובה עד שיפתחו לו, כמו שאמרנו צוהר הקדוש על פסוק 'גער חית קנה', שפירושו שיגבר הח"ת ויעשה ממנה ח"ה, (...) וכל זה הוא ע"י תשובה ומעשים טובים, ולהמתק הגבורות צשרן ולהמשך אליהם אורות הרחמים העליונים.

ארת ה"א רמו לשיכנה רבניו בחיי בראשית טו, דו. ארת ה"א עצמה, בנראה בראש תיבה, הרמו לבינה. ובנראה בסוף תיבה, הרמו למלכות ואור עירוב ח"ו. חלק הבינוניים, א. ארת ה"א מועיל לעין הרע וליקוטי ארבעין עין הרע. ד' ארת דין, ובהתברור אל אלקים כגון האלקים הוא רחמים. והוא פלא, שאלקים בפני עצמו הוא דין, וה' בפני עצמו הוא דין, ובהתחבר שניהם כאחד הוא רחמים (קה"ח).

ואני תפלה רחם עלי ברךמך. ועור לי מעשה לקדש את מושבתי תמיד. כי אף על פי שכל מהו מלא ערובים ובלבולים הרבה מאד, ועולים על מושבתי הרחוקים רעים ומקשבות זרות ושכליות היעוניים הרבה מאד. אף על פי כן עדין יש לי תקוה להציל מהם בכחך הגדול. לנרשם ולסלקם מעלי ובעל גבולי מעתה ועד עולם. על פן באתי לפרש שיהתי, ולשמש כפי לפנדך יי אלתי ואלתי אבותי. כי אתה טוב ומטיב לכל ומלא רחמים אמתים וחסדים ועומים בכל עת ובכל שעה ובכל רגע. חוס והמל עלי, ויהי עמי תמיד. ועזרני ושמרני לקדש את מושבתי היבבתי תמיד. ואזכה לאור ולחיים את מהי ורעתי ומקשבתי. ולא אציה לבנם במקשבתי שום חכמה היוצנה ושום מקשבה היוצנה כלל. ואזכה לעגור בהם ולנרשם מעלי ובעל גבולי. ולהסיר דעתי מהם לנמרי. כמו שכתוב 'גער חית קנה', באופן שאזכה לסלקם ולשברם ולבטלם ממני בבטול גמור מעתה ועד עולם. ואזכה לקנה חכמה קנה בינה דקדשה (ליקוטי לח).

ווראים מאד, וע"י הדעת הגבוהה של חצינת מחלוקת דקדושה שהוא חצינת מקיפין, ע"י דייקא הם מתקנין ומחזיריים בתשובה אפילו אלו החוקים שפגמו בטפי המות, כמבואר בפירוט במאמר הנ"ל ואין המריצה אלא בשבילך כדי שתשוב ממות לחיים וכו', כי לכאורה הם יכולין להתרחק ע"י ע"י המחלוקת שבין הדקדים, כי אין יודעין איך להתקרב וקשה להם קושיות ע"י המחלוקת, נמצא שיכולין ח"ו להתרחק יותר ע"י המחלוקת, אבל בחמת המחלוקת דקדושה זה דייקא תיקונם, כי בחמת ראו להם להרחיקם מלשבו בתשובה, כי עליהם נאמר כל צדיק לא ישוב. אבל תיכף כשמרגישין זאת ורואין ומצינים שמרחקים אותם, וכמו שכתב רבינו ז"ל שם ובודאי אילו לא היה נפגם מוחך לא היה נשמע לך המריצות שבין הדקדים ואין המריצה אלא בשבילך, ובה משמיעין אותך תוכחה על שפגמת בטפי מוחך, שעל זה נאמר כל צדיק לא ישוב וכו' עיין שם, נמצא שבה בעצמו משמיעין אותך תוכחה, כי דייקא ע"י הוא תיקונם, כשרואין בעצמן שנשמע לאוזניהם המחלוקת שבין הדקדים השלימים, ואזי הם מצינים שמרחקין אותם מהקדושה, ואזי הם מתחילים לרחם על עצמן, ומסתכלים בעצמן היכן הם צעולם, שפגמו כל כך עד שמרחקין אותך, ואזי ההתרחקות הוא תכלית ההתקרבות. כי בחמת לאמיתו אין שום דבר שיעמוד בפני התשובה, ואע"פ שכתוב כל צדיק לא ישוב וכו' ויתא צוהר שאין מועיל תשובה על פגם טפי המוח, אע"פ כ בחמת לאמיתו מועיל תשובה וכמוכח בכל ספרי מוסר, וכמו ששמעתי מפני רבינו ז"ל בפירוט, רק מחמת שפגם כל כך, על כן הוא נריץ להתנסות ולהטטרף ולעמוד בניסיון הזה של התרחקות הזאת, דהיינו שירחיקו אותו כל כך בכל מיני התרחקות, דהיינו שכתבין עליו שאין מועיל תשובה וכו', וכשהוא פתי וסכל ואינו מרחם על עצמו שלא לאבד את עולמו ח"ו, אזי מוצא פטור לעצמו להתרחק מן התשובה מאחר שכבר נכתב עליו שאין מועיל לו תשובה ח"ו, אבל מי שחושב בחמת על התכלית שלו ויש לו רחמנות על עצמו, אזי אע"פ שרואה כל מיני התרחקות שבעולם, ואע"פ שכתוב עליו שאין מועיל לו תשובה, אע"פ אין מסתכל על זה כלל, אדרבה יש לו רחמנות יותר על עצמו, כי אע"פ מה יהא צסופו ומה יעשה ליום פקודה. ומי שאינו רואה להטעות את עצמו שלא לאבד את עולמו ח"ו, כל מה שמוצא ורואה שמרחקין אותו יותר, הוא מרחם על עצמו יותר, וזועק אל ה' יותר ויותר מעומקם לדיבא, עד יסקף וירא ה' משמים. כי בחמת השי"ת חפץ חסד הוא, ואין שום דבר שיעמוד בפני התשובה, וכמו שמצינו כבר בכמה וכמה רשעים גדולים שפגמו בטפי המוח וכפרו בעיקר, ואע"פ כ נתקבלו בתשובה. ואזי כשזוכה לעמוד בנסיון הזה ושב בתשובה שלימה אע"פ שנדמה לו שמרחקין אותו כנ"ל, אזי השי"ת מרחם עליו, ונתקרב ע"י דייקא, ע"י שעמד

בניסיון הזה של התרחקות כנ"ל והבן. וזהו בעצמו חצינת מחלוקת דקדושה הנ"ל שיש בין הדקדים האמיתיים, שזכרנו לאמיתו ע"י הדעת דייקא הם מתקנין ומשיצין ממות לחיים את אלו שפגמו בטפי המוח כנ"ל במאמר הנ"ל, אך מי שהוא פתי וסכל כסוס כפרד אין הבין, אזי מתרחק יותר ע"י ע"י ע"י שרואה מחלוקת שבין הדקדים האמיתיים כנ"ל, אבל מי שיש לו מוח בקדקדו, אזי שומע תוכחה חיים ע"י ששומע המריצות שבין הדקדים האמיתיים כמ"ש במאמר הנ"ל, חצינת און שומעת תוכחה חיים בקרב חכמים תלין וכו' כנ"ל, כי רואה ע"י גודל התרחקותו מהשי"ת, שנתרחק כל כך עד שנשמע לאוזניו המריצות שבין הדקדים, וזכור ע"י גודל הפגם שפגם בטפי המוח, כי אם לא היה נפגם מוחו לא היה שומע המריצות וכו' כנ"ל, ואזי מתחיל לרחם על עצמו, מאחר שרואה ומציין גודל התרחקותו מהקדושה, ואזי נתקרב ע"י דייקא. כי בחמת המחלוקת שבין הדקדים האמיתיים הוא בחמת רק שצביל לקרב ולהשיב את הרחוקים ממות לחיים וכו', כמו שאמר רבינו שם ואין המריצה אלא בשבילך, כדי שתשוב ממות לחיים וכו'. ואזי כשמאמין זאת שזכרנו אלו ואלו דברי אלוקים חיים ואין המריצה אלא שצבילו וכו' כנ"ל, שזה חצינת תיקון המוח, וע"י דייקא נעשין רעמים כמובן במאמר הנ"ל, אזי נפשט ע"י עקמימיות שצלב, כי כל העקמימיות שצלב וצפרט מי שפגם ח"ו בטפי המוח, שאזי נפגם מוחו ואזי נתקם לבו בכמה מיני פיתולים ועקמימיות, וכל אלו העקמימיות שצלב חצינת לבי כסחרת הם חצינת מחלוקת דקדושה אחרת, חצינת (הושע י) חלק ליבם, כי הסטרא אחרת היא בחצינת מחלוקת כמוכח במקום אחר (ליקו"מ סג), וזה המחלוקת של הסטרא אחרת חצינת עקמימיות שצלב, שורשו בכמה מיני השתלשלות מבחינת מחלוקת שבקדושה, וכשמאמין שמחלוקת שבקדושה שיש בין הדקדים האמיתיים כולו חד כי אלו ואלו דברי אלוקים חיים, אזי נמתק ונתבטל כל מיני מחלוקת של הסטרא אחרת ששורשו ממחלוקת שבקדושה, ואזי שומע תוכחה חיים מכל מיני עקמימיות שצלב שהם רועים להרחיקו מהקדושה, והוא מציין ע"י בעצמו גודל הפגם שלו ושב בתשובה שלימה, ומרחם על עצמו מאד מאד ע"י דייקא, ע"י העקמימיות שצלב. כי כל מה שמעקמין לבו יותר בעקמימיות יותר הוא רואה ומציין ע"י ביותר גודל הפגם שלו, שפגם כל כך עד שנתקם לבו כל כך, ואזי מרחם על עצמו ביותר, ונתקרב ע"י דייקא להשי"ת, (...) ואזי נפשט ע"י עקמימיות שצלב ע"י חצינת רעמים כנ"ל, דהיינו ע"י שידוע שמחלוקת שבין הדקדים האמיתיים הוא שצבילו וכו', ש"ע"י זוכה להבין שכל העקמימיות הוא כדי להזכירו ולהראות לו גודל הפגם שלו, כדי שיזכה לשבו ע"י וכו' כנ"ל.

טיפי המוח
הקב"ה, מפקירין אצלו טיפה של לבנותי בחשאי, והקב"ה מחזיר להם נשמות שלימות ומשובחות בפרהסיא וילקו"ש איוב רמו תקקו.
המלכות נקרא טיפה, (...) והסטרא אחרת נקרא טיפה סרוחה (קה"י טפה).
מ"ח נביאים שעמדו לישראל יניקתו ממ"ח טיפות שמנפו מעדן אל הגן, ועם כל טיפה יורד רוח חכמה, ומשם היתה ניקת הנביאים (קה"י טח).

ואני תפלה

ו**בין** תוכני ברחמיך הרבים להאמין בצדיקי אמת, ולא יבגם בפחשבותי ודעתם שום ההורר ופחשבה כלל על הפחלקת שיש בין הצדיקי אמת, רק אזכה להאמין בצדיקי אמת באמונה שלימה, ולא יהיה לי שום הרעורר וקשיא עליהם ועל הפחלקת שביניהם כלל. רבוננו של עולם, אם אננם פגמתי בטפי מוחי, אשר על ידי זה איני ראוי וכדאי להתקרב לצדיקי אמת ולזכות להאמין בהם באמת, אשר מחמת זה באים עלי פחשבות הוין והרעוררין להרחיק אחריהם חס ושלום. אָנָּה יי, אל תעשה עמי פחשאי, ואל תדינני בטפילי, ועשה למענך ולא למעני, ומלא בקשתי יבגם בלבי שום קשיא והרעורר כלל על הצדיקי אמת ועל הפחלקת שביניהם, רק אִזְכֶּה לְהֵאמִין בָּהֶם תמיד באמונה שלימה באמת, והמל עלי ברחמיך הרבים, וּבְנֵי לְשׁוֹב אֵלֶיךָ בְּאֵמֶת וּלְהִשָּׁיב אֲרוּחוֹתַי יְיָ, וּבְמִקוֹם שִׁקְלֹתַי שֵׁם אֲתַחֲסֶנּוּ (לקו"ת ה).

ילקוט הנחץ

ז' בתורה בחצוצרות בליקוטי הראשון (בסימן ה') על פסוק און שומעת תוכחה חיים בקרב חכמים תלין, שמי שרואה לחוס על נפשו אסור לו לשמוע כלל המחלוקת שבין הדקדים השלימים, רק להאמין בכולם.
תוכחה על שפגמת בטיפי מוחך. עיין בזה בליקו"ה (אה"ע פריה ורביה ואישות ח, ז) ביאורו לזה מדוע פגם זה חמור כל כך, ח"ל: שאז ממשין בחצינת החכמה בעצמה, דהיינו טיפי המוח למטה בלי לבוש, וכאילו נתן להם חס ושלוש יניקה ואחיהם בהחכמה בעצמה. וע"כ זה הוא עוון הגדול בתורה, כי כל העבירות אינם פוגמים בזה, רק שהסטרא אחרת נאחזת ויונקת מן הקדושה ע"י חצינת לבושין, אבל ע"י עוון זה חס ושלוש, כאילו אפשיט שכינה מלבושהא חס ושלוש, כי חצינת החכמה עילאה הנמשכת למטה להתלבש בחכמה תהיה הוא מפשיט מלבושהא, ויונקים חס ושלוש מהחכמה בעצמה, וע"כ הוא פוגם במחשבה בעצמה. וזה שאמרנו אדם הראשון במחשבה חאב, והיינו על עוון זה, כי הוא פגם בזה כמו שאמרנו ר"ל. כי אף שכל העוונות פוגמים במחשבה כי אי אפשר לעשות דבר בלי מחשבה, אבל כאן פוגם במחשבה עצמה, שנמשכת להם חס ושלוש בלי לבוש, שזה חצינת חטא דור המבול שהשחיתו דרכם, שנאמר בזה ערום הלכו בלי לבוש כנ"ל ועיין עוד בתפ"ק הלכה זו, לתוספת ביאור התאמר.

ותדע שנעץ קנה היינו חכמות חיצוניות נעוצים בים חכמתך ובודאי אם לא היה נפגם מוחך לא היה נשמע פך. כתב ז"ל בפ"ח (ה, י-יג) ז"ל: נראה שמפרש בשיטה זו, 'ירד גבריאל', היינו, כשאתה שומע המחלוקת כפשוטה, שזה בחינת

'ירד גבריאל', תדע שנעץ קנה זים חכמתך, היינו שכבר נפגם מוחך, ואין המריצה אלא בשבילך, ולצדק לא די שאין אתה מקבל תיקון וטובה ע"י המריצה, שיתגרשו הסטרא אחרת ממך ע"ז, כי אם אדרבה כשנדמה לך שהוא מריצה ממך, אתה נותן להם כח להתאחז במוחך ביותר חס ושלום כנ"ל,

וכמו שהאיש הכשר נתעורר ע"י החמץ למנה, היינו תיכף שרואה שמתגרין בו המחשבות שהם בחינת חמץ, נתעורר תיכף להמתיק הדבר בשורשו ע"י שעושה עימה מנה ומריצה כנ"ל, כמו כן מי שלא זכה לזה והלדיקים זריכים לעשות מריצה בשבילו, צריך הוא להאמין שאין המריצה אלא כדי שיתגרשו הסטריין אחרנין, ולהתעורר ע"י ששומע המריצה ציניהם לשזב ממוות לחיים, מחמץ למנה, מחי"ת לה"א. כי אע"פ שאלו השלוש בחינת הם אחת, רמז ז"ל כי לא כל הנפילות שוות, לפעמים נפילתו בחינת מוות ממשי, ולפעמים הוא רק בחינת חמץ שהוא סטרא דמותא, ולפעמים נפילתו בדקות יותר, והתפרש ציני לבין הקדושה הוא רק כמו ציני ח"ת לה"א שאין

ציניהם אלא משהו. ומכל הנחינות הנ"ל צריך לשזב ולזכות לתכלית שלימות עבודת ה', ולזכות ליראה טובה, לקול טוב, לחכמה טובה וכו'. ועיין בליקוטי עלות לדיק אות ח', מפרש כפשוטו, כי צריך לידע ולהאמין כי המחלוקת הוא רק בשביל ניסיון זה שיתרחק המתחמק, כי מי שפגם בטיפי מוחו ראוי לרחוק, כי עליו נאמר (משלי ז) 'כל באיה לא ישוּבון ולא ישיגו ארחות חיים', ואילו לא היה נפגם מוחו לא היה נשמע לו כלל המריצות שצין הלדיקים, ומאחר ששומע המריצה, ידע כי אין המריצה אלא בשבילו, והיינו כדי שיתעורר ע"י זעמנו שיזכור היכן הוא זעולם, שפגם בטיפי מוחו כל כך עד שרואים לגרשו מן החיים האמיתיים ע"י המריצות שצין הלדיקים. ומי שהוא כסיל ואין מבין את זאת נתרחק באמת ע"ז, אבל מי שרואה לחוס על זעמו באמת, נתעורר ע"י דייקא (...). [וכפי זה אפשר לפרש כפשוטו, לדיקיא עבדין מנותא בסטריין אחרנין דלא יתקרב למשכנא דקדושה, היינו שעושים מחלוקת ציניהם, כדי שיתרחקו ע"י אותם שהם דיקים בסטריין אחרנין בסטרא דמותא, ע"י שפגמו בטיפי מוחין שזה בחינת חמץ סטרא דמותא, שעליהם נאמר 'כל באיה לא ישוּבון ולא ישיגו ארחות חיים'. ועל כן מי שלא פגם בטיפי מוחו, צודדי אינו שומע כלל המריצה ואינה מבלבלת אותו כלל, ומי ששומע המריצה, ידע כי אין המריצה אלא בשבילו כנ"ל, וצריך להתעורר ע"י דייקא לשזב ממוות לחיים כנ"ל]. ועיין בליקוטי הלכות תפילין הלכה ד' אות ד', מוצא ענין זה ביותר, ושם מרומז קצת גם דבריו הנ"ל. ובאמת שני הפירושים הנ"ל המה עולים בקנה אחד, כי מי שלא זכה לריב זעמנו עם ההרהורים ושלא ייחס ליכנס במוחו, או צריך לעמוד בניסיון זה של מחלוקת שצין הלדיקים, וע"י דווקא זוכה להתקרב ולשזב בתשובה וכו', עד שזוכה לבחינת רעמים וכו', וזה שכתב שם אמר הכתוב (תהלים פא) 'אענך בסתר רעם אבחנוך על מי מריצה קלה', מי מריצה זה בחינת מנה בחינת מוחין וכו', היינו שנבחר תחילה אם זכה לשלימות המוחין ע"י שהוא זעמנו עשה מנה ומריצה עם ההרהורים, או על כל פנים עמד בניסיון זה של המחלוקת שצין הלדיקים לבלי להתחמק ע"י חס ושלום, רק אדרבה כנ"ל.

כל באיה לא ישוּבון וגו'. נאמר במשלי (ג, טו-יט): לְהַיָּלֵךְ מִלְּפָנֶיךָ יְיָ וְרָחַק מִמֶּנִּי הַמְּכַרְיָה וְלִמְרִיבָה הַחֲלִיקָה: הַעֲבֹדָה אֶלּוֹף נְעוּרַיִךָ וְאֶת צְרִית אֲלִיקָה שָׂכַחַה: כִּי שָׁחָה אֶל מוֹת צִיתָה וְאֶל רְפָאִים מַעֲגֵלְתָּיִךָ: כָּל צָרָה לֹא יִשׁוּבוּן וְלֹא יִשְׁיִגוּ אֲרָחוֹת חַיִּים: מִקֵּדָה זֶה מִבְּאֵר שִׁבְחָה הַמּוֹרָה לַהֲחִיק אֶת הָאֵדָם מִן הַעֲבִירוֹת, יֵשׁ מִרְצוֹנָיו שֶׁדִּרְשׂוּהוּ בְּאִיסוּרֵי עֲרִיּוֹת, וְיֵשׁ שֶׁדִּרְשׂוּהוּ בְּאִיסוּרֵי אֲפִיקוֹרוֹת וּמִיּוֹת. וְקָשֶׁר לְמוֹבָא לְעֵיל בְּרִישׁ אֹת זו, 'שלא יחמץ את חכמתו בחכמות חיצוניות ובתאוות'. ואיתא בזה באבות דר' נתן (ב, ז): איזהו סייג שעשו כתובים לדבריהם, הרי הוא אומר (משלי ה) 'רחק מעליה דרךך ואל תקרב אל

כל באיה לא ישוּבון ולא ישיגו ארחות חיים. שאתה רבוק^ע בסטרא דמותא, בחי' חמץ, בחי' ירד גבריאל וכו'. ותדע שנעץ קנה, היינו חכמות חיצוניות נעוצים בים חכמתך. ובודאי אם לא היה נפגם מוחך, לא היה נשמע לך מריבות שבין הצדיקים.

^ע הפס' מוהר"ן: ו ע"א

פתח ציתה'. 'רחק מעליה דרךך', זו אפיקורסים, שאומרים לו לאדם אל תלך בין האפיקורסים ואל תיכנס לשם, שמא תיכשל בם, ואם אמר בוטח אני בעצמי שאע"פ שאני הולך שם איני נכשל בם, שמא תאמר שומע אני את דבריהם וחוזר בי, ת"ל (שם ז) 'כל באיה לא ישוּבון ולא ישיגו ארחות חיים'. (...). ד"א 'רחק מעליה דרךך', שאומרים לו לאדם אל תלך בשוק זה ואל תיכנס במצוי זה, שיש שם פריצות, והוא אומר בוטח אני בעצמי שאע"פ שאני הולך לשם איני נכשל בה, אמרו לו אע"פ שאתה בוטח בעצמך אל תלך לשם, שמא תיכשל, שאל' (שם) 'כי רבים חללים הפילה ועלומים כל הרגויה'.

פגם מוחך לא ישוּבון וגו'. נאמר במשלי (ג, טו-יט): לְהַיָּלֵךְ מִלְּפָנֶיךָ יְיָ וְרָחַק מִמֶּנִּי הַמְּכַרְיָה וְלִמְרִיבָה הַחֲלִיקָה: הַעֲבֹדָה אֶלּוֹף נְעוּרַיִךָ וְאֶת צְרִית אֲלִיקָה שָׂכַחַה: כִּי שָׁחָה אֶל מוֹת צִיתָה וְאֶל רְפָאִים מַעֲגֵלְתָּיִךָ: כָּל צָרָה לֹא יִשׁוּבוּן וְלֹא יִשְׁיִגוּ אֲרָחוֹת חַיִּים: מִקֵּדָה זֶה מִבְּאֵר שִׁבְחָה הַמּוֹרָה לַהֲחִיק אֶת הָאֵדָם מִן הַעֲבִירוֹת, יֵשׁ מִרְצוֹנָיו שֶׁדִּרְשׂוּהוּ בְּאִיסוּרֵי עֲרִיּוֹת, וְיֵשׁ שֶׁדִּרְשׂוּהוּ בְּאִיסוּרֵי אֲפִיקוֹרוֹת וּמִיּוֹת. וְקָשֶׁר לְמוֹבָא לְעֵיל בְּרִישׁ אֹת זו, 'שלא יחמץ את חכמתו בחכמות חיצוניות ובתאוות'. ואיתא בזה באבות דר' נתן (ב, ז): איזהו סייג שעשו כתובים לדבריהם, הרי הוא אומר (משלי ה) 'רחק מעליה דרךך ואל תקרב אל

פגם מוחך לא ישוּבון וגו'. נאמר במשלי (ג, טו-יט): לְהַיָּלֵךְ מִלְּפָנֶיךָ יְיָ וְרָחַק מִמֶּנִּי הַמְּכַרְיָה וְלִמְרִיבָה הַחֲלִיקָה: הַעֲבֹדָה אֶלּוֹף נְעוּרַיִךָ וְאֶת צְרִית אֲלִיקָה שָׂכַחַה: כִּי שָׁחָה אֶל מוֹת צִיתָה וְאֶל רְפָאִים מַעֲגֵלְתָּיִךָ: כָּל צָרָה לֹא יִשׁוּבוּן וְלֹא יִשְׁיִגוּ אֲרָחוֹת חַיִּים: מִקֵּדָה זֶה מִבְּאֵר שִׁבְחָה הַמּוֹרָה לַהֲחִיק אֶת הָאֵדָם מִן הַעֲבִירוֹת, יֵשׁ מִרְצוֹנָיו שֶׁדִּרְשׂוּהוּ בְּאִיסוּרֵי עֲרִיּוֹת, וְיֵשׁ שֶׁדִּרְשׂוּהוּ בְּאִיסוּרֵי אֲפִיקוֹרוֹת וּמִיּוֹת. וְקָשֶׁר לְמוֹבָא לְעֵיל בְּרִישׁ אֹת זו, 'שלא יחמץ את חכמתו בחכמות חיצוניות ובתאוות'. ואיתא בזה באבות דר' נתן (ב, ז): איזהו סייג שעשו כתובים לדבריהם, הרי הוא אומר (משלי ה) 'רחק מעליה דרךך ואל תקרב אל

וְבוֹדָאִי אִם לֹא הָיָה נִפְגָּם מוֹחְךָ לֹא הָיָה נִשְׁמָע לְךָ מִרִּיבוֹת שְׁבִין הַצְּדִיקִים. וצ"ל: כי אם היית זוכה להמתיק בעצמך ההשתלשלות הגבורות ע"י שהיית עושה מנה ומריצה עם הסטריין אחרנין וכו' כנ"ל, ממילא לא היו צריכים הלדיקים שדור מלידך לעשות ציניהם מחלוקת כדאי לגרש הסטריין אחרנין, מאחר שאתה בעצמך מגרש אותם, על כן לא היה מחלוקת שציניהם שום שייכות אליך, ולא היה נשמע אליך כלל, כי היית שומע ומבין היטיב שאין זה מחלוקת כלל, רק שעושים זאת בשביל המתקת דינין בשורשן וציטול הסטרא אחרת. רק מאחר שפגמת בטיפי מוחך וכו', ואתה דבוק בסטרא דמותא בחינת חמץ, בחינת 'ירד גבריאל' היינו השתלשלות הגבורות, על כן אתה שומע גם המחלוקת כפשוטה, כאילו הוא גם כן בחינת דינין הבאין מהשתלשלות הגבורות, וזוהי אתה נותן אחיזה להסטרא אחרת ביותר חס ושלום.

מילואי חכמה

ירא, דהיינו ירא דעירות וירא דע"ז, ש"י מינות דבק לגמרי בעבודה זרה, וע"י ערוה דבק לגמרי צירא דעירות, ואי אפשר לאלת משם בחייו אלא אם נפתק מן עולם הזה, ועוד יתבאר. ומ"מ יש ללמוד מזה כי החטא שהוא דבק באלים ביותר התשובה קשה על האדם, כיון שהחטא דבק בו קשה שיחזור בתשובה. ולפיכך ראוי לומר כי אלו דברים שמקובל ציד האחרונים שהם מעכבים את התשובה, וכמו שמגאס הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה (פ"ד) כולם יש בהם הטעם הזה שהעבירה היא דיקה בו לגמרי, שהענין הוא דבר זר ולכן החטא דבק בו. אבל עבירה שאין אדוקה באלים קרוב האדם אל התשובה. וזהו הטעם שהמינות אין לו תשובה, שלכך נקרא מינות, שהוא מין צפני עזמו יואל מן האמת, ומתעלם בחטא הזה עד שאין הפרה לחטא הזה, וכן הערוה, כאשר דבק בה לגמרי מתלבש בחטא הזה, עד שהוא אדם אחר, כי מתלבש בחטא הזה.

כל באיה לא ישוּבון. איתא גבי זה בנתיבות עולם (נתיב התשובה פ"ח) ז"ל: צפוק קמא דע"ז (ר"א, א') מפרש שם, כי הכתוב שאמר 'כל באיה לא ישוּבון ולא ישיגו ארחות חיים' שזה נאמר על המינות, שאין צל חטא זה שז בתשובה, ואם שז בתשובה הוא מת כדליתא התם. וכן מי שהוא אדוק לגמרי בעבירה, הוא לא ישוב, ואם שז הוא מת, כמו שהגיע לרבי אלעזר בן דורדיא שהיה מת בתשובה כמו שיתבאר. והטעם אשר ידוע לנבונים ולחכמים בחטא הזה המיוחד דהיינו המינות וחטא עריות, מפני שהמינות דבק בו לגמרי ונחשב כאילו היה איש אחר, דומה לאדם שסר מן הדרך וטפל לצור עמוק, עד שהוא נבדל לגמרי מבני אדם, עד שאי אפשר לשזב ולהיות חוזר אל מקומו הראשון, והדבר הזה מוצא לידועי צינה, איך אלו שנים דהיינו המינות שהוא נוטה לעבודה זרה לזד אחר יואל מן היושר והאמת, והחטא הזה אל הנפש שזו השכל, והערוה הוא לגוף, יואל לזד אחר מן היושר, והם כנגד שני

כי יתכן שהוא שמאל של הקב"ה, מקום שממנו מתעוררים כל דיני העולם, והוא זרוע השמאל תחילת כל הדינים, וכל דינים מתעוררים משם. הוא זה שטעל ואוחז בראשו היכל שנקרא זכות, לחבר דין צדו ולהיות הכל בקשר אחד, מפני שזה הוא הדין של מעלה, ורישומי הדינים קיימים בו. (ההיכל נכלל בימין, והכל הוא נהיכל של אברהם, מפני שהימין כולל את השמאל. וזוהי וראה, כל אחד ואחד כולל את חציו, והרי העמדתו שמפני זה אברהם עקד את יצחק, כדי לנלוו בו את הדין (י"א בימין) ושיימאל השמאל כולו בימין, והשליט הימין על השמאל. ועל כן הקב"ה צוה את אברהם להקריב את בנו למידת הדין ולהגבירה עליו, ולא צוה את יצחק, אלא את אברהם, ועל כן נמאץ זה דין חן חסד, והכל אחד ונכלל זה בזה.

אענך בסתר רעם. צמור זה רמזים עניינים רבים מענייני רה"ש (שהוא זמן אמיתי מאמר זה כמוצא לעיל), ועמה רבינו מלביש בפס' זה את השגתו, וזה לשון הפס' בתהלים (פס', ד-ה'): **תקעו בחלש שופר צפפה ליום חגיגו.** כי חק לישאל הוא מִפֶּטֶט לְאֶלְקֵי יַעֲקֹב: **עדות צפפה שמו צפפה על אֶתְךָ מְרִקִים צִפֹּת לֹא יִדְעִמִי אֲשֶׁמַע: הַסִּירֹתִי מִפֶּטֶט שְׁכֵמוּ פִּיּוּ מִדוּד פִּעֲבֹרְתִי: פִּעֲבֹרְתִי קָרָאתָ וְתִשְׁלַחְנִי אֶעֱבֹר בְּסֶתֶר רַעַם צִבְעֹנִי עַל מֵי מְרִיבָה סְלִי: שִׁמַּע עִמִּי וְאֶעֱבֹדָה בְּךָ יִשְׂרָאֵל אִם תִּשְׁמַע לִי: לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֵל אֶל וְלֹא תִשְׁפָּטוּהוּ לֹאֵל נִכְרִי: אֲנִי ה' אֶלְקֵיךָ הַמַּשְׁעֵלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מְרִקִים הִרְבֵּה פִּיךָ וְתִמְלֹאֵהוּ: ופירש רש"י (ס): **צנר קראת.** לי כוללם קראתם מנרת עבודת צבנות מנרים, והלך אתכם. **אענך בסתר רעם.** אתה קראתני בסתר בני וצניק, ואני עניתיך בקול רעם, הודעתי גבורות ונוראות צפרהסאי. **אבחנך על מי מריצה סנה.** ואע"פ שגלוי וצחון לפני שאתם עתידים להמרתי זמי מריצה. כך שניה במכילתא. ואולי אפשר לומר, שמילת 'אבחנך' היא מלשון מבחן, היינו ניסיון המחלוקת צדן הצדיקים ששמעיים לזה שפגם צמורו, ועוד, שהרי מִי מריצה נשלטלה המחלוקת בישראל, כדליתא בגמלה עמוקות (ואתחנן אופן עד) צוה"ל: אילו נכנס משה לארץ ישראל לא היה המחלוקת צעולם, אבל משהיכה משה בסלע רבו המחלוקת בישראל, והוא סוד סלע המחלוקת, ר"ל, מן הסלע בא המחלוקת בישראל. זה סוד 'מה מי מריצה אשר רבו בני ישראל' (נמדבר ט), ר"ל בהכחות הסלע גרם משה שהתורה יורדת טיפין טיפין וצא המחלוקת. **שצריך לשאת הגבורות בחסדים.** כדליתא צוהר (פקודי, רנו ע"ב) צוה"ל: **יינתן דליתו שמאלא דקודשא צריך הוא, אתר דמניה מתערין כל דיני דעלמא, ואיתו דרועא דשמאלא שירותא דכל דיני, וכל דיני מתערי מתמן. האי איתו נטיל ואחיד ההוא היכלא דלקרי וכותא, לאתחברא דינא צדינא ולמהוי כלא קשורא חדא, בגין דהאי איתו דינא דלעילא, ורשימין דינין קיימין ציה. (...)** האי היכלא אכיליל ציחק, וכולא איתו צהיכלא דאברהם, בגין דימינא אכיליל לשמאלא. ותא חזי, כל חד וחד כיליל לחצריה, והא אוקימנא דבגין דא אברהם עקד ליצחק, בגין לאכללא ציה דינא (ג"א צימינא) ולאשתכחא שמאלא כיליל צימינא, ולאשטטא**

ואין המריבה אלא בשבילך, כדי שתשוב ממות לחיים, מחמת רעה, מקול פגום, מחכמה פגומה, ליראה טובה, לקול טוב, לחכמה טובה. וכשתשמור את מוחך מבחי' חמין, שלא יהיה אטום. אזי יפגע קולך בגלגלתך, ויתעביר רעם, ויתפשט עקמימות שבלבך, ואז תזכה לשמחה, כמו שכתוב **ולישרי לב שמחה: וזה פירוש** (תהלים פא) **אענך בסתר רעם אבחנך על מי מריבה סנה, מי מריבה, זה בחי' מצה, בחי' מוחין, ע"ז נעשה רעמים:**

ה ותדע שצריך לשתף הגבורות בחסדים, שמאלא בימינא, כמו שכתוב

ולרמז על עצמו ולהצונן היטב, ודוקא ע"י הצלצולים והקשיות החודרים למוחו על צדיקי אמת ואנשיהם, צריך להתעורר ולקחת לעצמו תוכחה ומוסר לשב אל השי"ת, כי צריך להתצונן היטב, שהצלצולים והקשיות רוצים להרחיקו מלדיקים אמיתיים ואנשיהם, וע"י התרחקות זו יכול להישאר חלילה מקולקל צמורו צמידותיו וצמעשו לנצח אבל ע"י קירוב לדיקים אמיתיים וקיום עזותיהם צוהדי יתוקן, הן צמור, הן צמידות, הן צמעשים.

ואז תזכה לשמחה. כח צוה צליקו"ה (א"ח ספירת העומר ג, ו) צוה"ל: כי לצוה לצנינת שמחה הג"ל, דהיינו שלא ירצה צשום שחר עולם הבא וכו' כנ"ל הוא ע"י רעמים וכו', ולזה צריכין לפנות המוחין מחמך, דהיינו ממשצבות זרות מהרהורים וכו', וגם צריכין לשמור היראה שלא יהיה לו יראות נפולות וכו', ואז יכולין לשמוע קול הרעמים, ואז וזכין לשמחה הג"ל, דהיינו שלא ירצה שום שחר עולם הבא צשכר המצוה וכו'.

וזוה פירוש אענך בסתר רעם. איתא צוה צמי הנחל (ה) צוה"ל: **זה שמתחיל הפסוק צנרה קראת ואחלנך, היינו, ע"י מה זכית כשהיה לך צרה וקראת אלי חילתמך ועניתך, ע"י רעם, היינו שקולך היה צבחי' רעמים המוצ"פ, 'אבחנך', היינו צבחמך על מי מריצה, שמוחך היה נקי צבחי' מנה, ע"ז היה קולך צבחי' רעמים, ונפשט עקמימות צצנך, וזכית לשמחה, והיית יודע צין קודם גו"ד צין לאחר גו"ד, והיית יכול להתפלל אלי אפילו לאחר גו"ד ע"י שחלציש הגבורות בחסדים. וכדליתא צוה צליקו"ה (א"ח תפילין ד, ג) צוה"ל: כי יעקב כלול מחסדים וגבורות, וזה צבנות קול הג"ל שהוא יוצא מגבורות. וצריך לשאת הגבורות בחסדים כנ"ל, וזה צבנית קול**

ואני תפלה

ותשוב אותי ברחמיך וחסדיך הגדולים מפתח לחיים, מחמין למצוה, מיראה רעה ליראה טובה, מקול פגום מחכמה פגומה, לקול טוב לחכמה טובה, 'תודיעני ארץ חיים שבע שמחות את פניך נעימות בימיןך צצה. כי עמך מקור חיים באורך נראה אור' (ליקוטי ה).

שצריך לשאת הגבורות בחסדים. כדליתא צוהר (פקודי, רנו ע"ב) צוה"ל: **יינתן דליתו שמאלא דקודשא צריך הוא, אתר דמניה מתערין כל דיני דעלמא, ואיתו דרועא דשמאלא שירותא דכל דיני, וכל דיני מתערי מתמן. האי איתו נטיל ואחיד ההוא היכלא דלקרי וכותא, לאתחברא דינא צדינא ולמהוי כלא קשורא חדא, בגין דהאי איתו דינא דלעילא, ורשימין דינין קיימין ציה. (...)** האי היכלא אכיליל ציחק, וכולא איתו צהיכלא דאברהם, בגין דימינא אכיליל לשמאלא. ותא חזי, כל חד וחד כיליל לחצריה, והא אוקימנא דבגין דא אברהם עקד ליצחק, בגין לאכללא ציה דינא (ג"א צימינא) ולאשתכחא שמאלא כיליל צימינא, ולאשטטא

ונפשט עקמימות צצנך, וזכית לשמחה, והיית יודע צין קודם גו"ד צין לאחר גו"ד, והיית יכול להתפלל אלי אפילו לאחר גו"ד ע"י שחלציש הגבורות בחסדים. וכדליתא צוה צליקו"ה (א"ח תפילין ד, ג) צוה"ל: כי יעקב כלול מחסדים וגבורות, וזה צבנות קול הג"ל שהוא יוצא מגבורות. וצריך לשאת הגבורות בחסדים כנ"ל, וזה צבנית קול

שצריך לשאת הגבורות בחסדים. כדליתא צוהר (פקודי, רנו ע"ב) צוה"ל: **יינתן דליתו שמאלא דקודשא צריך הוא, אתר דמניה מתערין כל דיני דעלמא, ואיתו דרועא דשמאלא שירותא דכל דיני, וכל דיני מתערי מתמן. האי איתו נטיל ואחיד ההוא היכלא דלקרי וכותא, לאתחברא דינא צדינא ולמהוי כלא קשורא חדא, בגין דהאי איתו דינא דלעילא, ורשימין דינין קיימין ציה. (...)** האי היכלא אכיליל ציחק, וכולא איתו צהיכלא דאברהם, בגין דימינא אכיליל לשמאלא. ותא חזי, כל חד וחד כיליל לחצריה, והא אוקימנא דבגין דא אברהם עקד ליצחק, בגין לאכללא ציה דינא (ג"א צימינא) ולאשתכחא שמאלא כיליל צימינא, ולאשטטא

ונפשט עקמימות צצנך, וזכית לשמחה, והיית יודע צין קודם גו"ד צין לאחר גו"ד, והיית יכול להתפלל אלי אפילו לאחר גו"ד ע"י שחלציש הגבורות בחסדים. וכדליתא צוה צליקו"ה (א"ח תפילין ד, ג) צוה"ל: כי יעקב כלול מחסדים וגבורות, וזה צבנות קול הג"ל שהוא יוצא מגבורות. וצריך לשאת הגבורות בחסדים כנ"ל, וזה צבנית קול

שצריך לשאת הגבורות בחסדים. כדליתא צוהר (פקודי, רנו ע"ב) צוה"ל: **יינתן דליתו שמאלא דקודשא צריך הוא, אתר דמניה מתערין כל דיני דעלמא, ואיתו דרועא דשמאלא שירותא דכל דיני, וכל דיני מתערי מתמן. האי איתו נטיל ואחיד ההוא היכלא דלקרי וכותא, לאתחברא דינא צדינא ולמהוי כלא קשורא חדא, בגין דהאי איתו דינא דלעילא, ורשימין דינין קיימין ציה. (...)** האי היכלא אכיליל ציחק, וכולא איתו צהיכלא דאברהם, בגין דימינא אכיליל לשמאלא. ותא חזי, כל חד וחד כיליל לחצריה, והא אוקימנא דבגין דא אברהם עקד ליצחק, בגין לאכללא ציה דינא (ג"א צימינא) ולאשתכחא שמאלא כיליל צימינא, ולאשטטא

ונפשט עקמימות צצנך, וזכית לשמחה, והיית יודע צין קודם גו"ד צין לאחר גו"ד, והיית יכול להתפלל אלי אפילו לאחר גו"ד ע"י שחלציש הגבורות בחסדים. וכדליתא צוה צליקו"ה (א"ח תפילין ד, ג) צוה"ל: כי יעקב כלול מחסדים וגבורות, וזה צבנות קול הג"ל שהוא יוצא מגבורות. וצריך לשאת הגבורות בחסדים כנ"ל, וזה צבנית קול

שצריך לשאת הגבורות בחסדים. כדליתא צוהר (פקודי, רנו ע"ב) צוה"ל: **יינתן דליתו שמאלא דקודשא צריך הוא, אתר דמניה מתערין כל דיני דעלמא, ואיתו דרועא דשמאלא שירותא דכל דיני, וכל דיני מתערי מתמן. האי איתו נטיל ואחיד ההוא היכלא דלקרי וכותא, לאתחברא דינא צדינא ולמהוי כלא קשורא חדא, בגין דהאי איתו דינא דלעילא, ורשימין דינין קיימין ציה. (...)** האי היכלא אכיליל ציחק, וכולא איתו צהיכלא דאברהם, בגין דימינא אכיליל לשמאלא. ותא חזי, כל חד וחד כיליל לחצריה, והא אוקימנא דבגין דא אברהם עקד ליצחק, בגין לאכללא ציה דינא (ג"א צימינא) ולאשתכחא שמאלא כיליל צימינא, ולאשטטא

ונפשט עקמימות צצנך, וזכית לשמחה, והיית יודע צין קודם גו"ד צין לאחר גו"ד, והיית יכול להתפלל אלי אפילו לאחר גו"ד ע"י שחלציש הגבורות בחסדים. וכדליתא צוה צליקו"ה (א"ח תפילין ד, ג) צוה"ל: כי יעקב כלול מחסדים וגבורות, וזה צבנות קול הג"ל שהוא יוצא מגבורות. וצריך לשאת הגבורות בחסדים כנ"ל, וזה צבנית קול

ילקוטי הנחץ

ותשוב מיראה רעה מקול פגום מחכמה פגומה ליראה טובה יקול טוב

חכמה טובה. איתא צוה צליקו"ה (ה, יח) צוה"ל: כל מה שקול התפילה עולה ויורד ומתגבר ליישר את הלב צשמחה, נתתן ע"ז יומר קול התפילה העולה מהלב הזה צפעם השני, להיות [כנגד הקול הראשון] צקנה החכמה [שצכר נתאחד עימה], שהוא הנאחו יומר מצבנית האהבה כנ"ל. וגם אס נמאץ צוה כמה מדריגות ושינויים צלי ערך, אע"כ צדרך כלל אינם נחשבים רק לשני תיקונים. ובכלל הג"ל צבהקמה שכל צבניה כלול מכל הצבניות, יש לצבאר עוד שהם העומדים צשני אופני התפילה המוצ"פ, כי קול התפילה צבלצש נחשצ לקול קנה החכמה, כנגד יומר קנה התפילה שלא צבלצשה, אשר לפי זה ממילא צבוואר שאין צביולת לעסוק בהתפלה צבלצשה, אס לא מתקדמים תחילה צצתיקון קול התפלה שלא צבלצשה.

שצריך לשאת הגבורות בחסדים. איתא צוה צבוקן מקור חכמה (שצעות תשי"ג, עמ' יח) צוה"ל: **אולי אפשר לצבאר ענין שיחוף החסדים עם הגבורות צקול התפלה, ע"פ מש"כ רבינו צמורה פ' בענין קידוש ה', שהוא ג"כ ע"י שיחוף של חסדים וגבורות, כי ממחילה הוא נתלהצ צשלהצבין דרחימותא, וזה צבחי' חסדים, ואח"כ מתגבר על יצרו ומוסר את נפשו למות על קידוש ה', וזה צבחי' גבורות, ע"ש. ועד"ש יש לצפרש צחן, דמתחילה נתעורר צו לרנן לעשות לרנן קונו ולעבוד אותו ית' ע"י תפלה, שהוא צבחי' חסדים, ואח"כ הוא מתגבר על חומניותו ומוציא את קול התפלה צכח וגבורה. וצאמת צבוואר להדיא צמורה פ', שענין הג"ל של קידוש ה' ע"י חסדים וגבורות, הוא ענה נפלה לזכות להתפלל צכוונה ע"ש, ודו"ק.**

אהבה

אהבה כליאל מאבחו, דאחרי בתו 'כלל מכל כל', רוא ומלא 'זכרתי לך חסד ועזרתי אהבה כלולותי' וזהו פתח רוחו.

אהבה הוא בחסד, ולכן נקרא 'אברהם אהוב', כי המשיך עליו כח האהבה (פר"ר כג, א).

מגדל האהבה, שהאובח אהבו ויתעסק במלאכתו ויעשה בה תמיד באין הפסק, להדמות בה אל אהבו (עבודת הקודש ח"א, כו).

החסד גורם אהבה, ובה הגשמה מתלוות בשמחה, ומראה פנים שחוקות. והדיון גורם השגחה והריחוק, והשגחה עציבה ואינה מתלוות, ונראה ונעם הפנים (קל"ח פתח חכמה, נב).

תחילת התעוררת אהבה ע"י הגבורה, שטאלא אתער רחמינו, ואח"כ ע"י הימין (קפ"י, אהבה).

אהבה הוא בבנינו נודע, בסוד דחילו ורחימו (קפ"י, אהבה).

מבצע הטוב, לאהוב הכל ולהתחסד עם הכל (קפ"י, חבה).

עיקר האהבה היא לכלול החסד בדיו הגבורה. והיינו 'כלל נפש', למטור נפש על קדושת ה'; שכאשר ינחה הקב"ה וישפיע על כל צד דיו שיהיה, קטן או גדול, שיש לו עז מסירת נפשו, מרב אהבתו להקב"ה יסור נפשו ונפשו, הרי בזה נכלל החסד בדיו, וכן צריך לכלול הגבורה בחסד, כי האדם יאהב להקב"ה מצד חסדו ורוב השפעת טובותיו עליו, וזה נמשך מצד החסד, או לא יבטח במעשיו הטובים, אלא יירא מהדיו, ויאמר, שמה יגדל חסדו, נמצא בזה כולל הגבורה בחסד. וזהו האהבה השלימה, שאין שלימות לחסד אלא בכללות הגבורה עמה, ואין שלימות לגבורה אלא בכללות החסד וראשית חכמה, שער האהבה, א.

יראה

שופר הוא בחינת יראה, בבחינת היתקע שופר בעיר ועם אל ירדו (ליקוטי ח"ב א, ד).

עיקר התפלה ע"י היראה, בבחינת אשה יראת ה' היא תתהלל (ליקוטי יד, ח).

אמר רבי חנינא, הכל בידו שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר 'זעתה ישראל מה ה' אליך שואל מעמך כי אם ליראה' (...) והאמר רבי תנינא משום רבי שמעון בן יוחי, אין לו להקב"ה בבית גניז אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר 'יראת ה' היא אוצרו' (בבבא נט, ב).

היא היא עקודא קדמאה, דכלא, ואקרי קדמאה דא 'יראת ה', דאקרי 'ראשית'.

דכתיב 'ראשית חכמה יראת ה' (והו בראשית, יא). מל"ח דא ראשית אקרי, ודא איתו תרעא לאעלא גו מדינתא, ועל עקודא דא אקתיים כל עלמא (והו בראשית, יא). אחר דאקרי יראת ה', 'ראשית דעת' אקרי, ועל דא אתכליל הבא פקודא דא, ודא עיקרא ויסודא לכל שאר פקודין דאורייתא, מאן דנטיר יראה נטיר כולא, לא נטיר יראה לא נטיר פקודי אורייתא, דהא את תרעא כולא, ובגין כך כתיב 'בראשית', דאיהו יראה, 'ברא אלקים את השמים ואת הארץ, דמאן דעבר על דא עבר על פקודי דאורייתא (והו בראשית, יא). היראה עיקר הכל, וגדולה היא משאר המדות, והיא העולה על כל המצוות, ושאר המצוות כתפילין וציצית וכיבוד בתו, יש לתן זמן בזמן עשית, וכיון שגמר מלעשותן הרי הוא בטל ממנה, ולא כן מצוות היראה, כי אין לה זמן, אבל היא קיימת לעולם בכל עת ובכל שעה, וזהו שכתוב (תהלים יט) 'יראת ה' תהווה עומדת לעד' (רבינו בחיי דברים כה, נב). שדור"א אומר לחכמה, 'כלל כל חכם לב תמות חכמה', אחת היא יראת ה' עם החכמה, כפי ערך היראה מקבל החכמה לתגדיל היראה (פרי הארץ, מכתב נט) אריה בחינת חסד, וצפי אריה אל הימין, ומכל מקום נכלל בו הגבורה, שכן אריות אריה הן אריות יראה וגיטריא גבורה, כי אין שלימות חסד אלא בכללות הגבורה (קפ"י, אריה).

בגבורות ישע ימינו. בליקו"מ (עד) ציאר עוד בפס' זה, ו"ז: והו בחינת אברהם הוליד את יצחק, כי אברהם הוא בחינת חסד, ויצחק הוא בחינת גבורה, בחינת פחד יצחק. היינו, שזה הדיו הקדוש, שהוא בחינת יצחק, הוא נולד ונמשך מאברהם, שהוא בחינת חסד. כי

צאמת צוה הדיו מלושח חסד גדול, כי הוא לטובתו, בחינת את אשר יאהב ה' יוכיח כנ"ל. וזה בחינת בגבורות ישע ימינו, שבתוך הגבורות והדינים מלושח זה ישע ימינו, בחינת חסד. כי זה הדיו נמשך מחסד, בחינת אברהם הוליד

את יצחק כנ"ל. וזהו בחינת כי גבר עלינו חסדו, שהגבורות הם חסדים צאמת כנ"ל, כדי שיתקרב עי"ז יותר להש"ת.

ובין צריך אשתף האהבה. ציאר צוה בציא"ה (ה, לז) לקשר את ענין ההצבה לענין השמחה הנזכרת לעיל, ו"ז: יש לבאר כוונתו הקדושה, שזה מחמת שהשמחה בעצמה [אשר ישמח ישראל בעושי], תצוה ותיכנס בסוג אהבת ישראל להש"ת, כי מאהבת הש"ת ומזוהיתו לזד נכנס בלב ישראל השמחה בעושי. ועוד איתא צוה בעני"מ (תפלה יא) צוה"ל: היינו שמלצד ההתחזקות ביראת ה' כראוי, כמצוה למעלה שצריך להיוהר מאד מיראות וחכמות חילוניות ככדי שהיראה האמיתית תהא כראוי, מלצד זה צריך להתחזק באהבת ה' גם כן. היינו שצריך להתחזק לקיים את המצוות התורה ורצון הש"ת הצבה רבה גם כן. וזהו שזכרנו ליראת השם ולא הצוה כראוי, כאשר לזכור את המצוות מניי מחשבות רעות והרהורים רעים, ואפשר להתפלל בכל הכוחות כראוי.

מסטר"א דימינא מוחא חוורא בכפסא. ציאר צוה בני הנחל (ה) צוה"ל: ר"ל, כי מסטר"א דימינא שזה בחי' אהבה דקדושה, לאהוב את הש"ת, עי"ז מוחא חוורא, היינו שנעשה המוח נקי ממחשבות חילוניות וממחשבות זרות, ומתאוות שהם אהבות רעות, והם האויבים שצאים לבלבל אותו מנקדושת ידוהו, וצריכין לגבור זהם ולגרסם מעליו, כמו שפירש הפסוק 'גער חית קנה', ועיין בצפרפראות על זה, וע"י האהבה דקדושה ינצל מהאויבים הללו ויתגבר עליהם, כ"ש 'ש' צב לימיני עד אשית אויבך הדום לרגליך'. ואז כשינצל מהאויבים הללו ומוחו יהיה נקי ממחשבות חילוניות וכו', ע"י מידת האהבה דקדושה, אז יפגע קולו בהמוה, ויהיה נעשה מקולו רעמים, ויזכה לשמחה הג"ל. ומוזן מזה, כי דייקא ע"י האהבה דקדושה יזכה לזכך מוחו ושקולו יהיה נעשה רעמים.

הרחמים עיקר גדול בעולם יותר מן הדיו, א"כ צדין היה להיות הכסף יקר אלל הזהב. אמר לו, בני, (...) הלא צא מזהב וקודו לעולם השפל הזהב, והחסד אינו נמצא אלא לפרקים. ותראה לדעת, קרא אחד סתם, ושים מאכלות טובות לפניו, ולא משם, ושלא אליו אדם אחר, ויאמר לו, אם תניחם ולא תאכלם ותתענה היום, תעשה לנפשך מעלה טובה גדולה, והוא אומר לא, אוכל ואוכל, ומה שיצוה יצוה, כי אהוב הרעה יותר מן הטובה. (...) ולכן יצטר צוהב, והוא יקר צעניו, כי הוא מלד הרעה, 'מלפון זהב יאתה' מלפון תפתח הרעה'.

ליקוטי הנחל

בגבורות ישע ימינו. איתא צוה בקובץ מקור חכמה (שעויות תשי"ב, עמ' טו) צוה"ל: היינו, שהגבורות צריכות לישע ולעור של הימין שהוא בחינת חסדים. כי עיקר התגלות ע"י החסדים. איתא צוה בקובץ מקור חכמה (שעויות תשי"ב, עמ' טו) צוה"ל: היינו, דמצוה לעיל דתכלית ענין הרעם הוא להסיר את האטימות שעל המוח (ועי"ז הוא חזר אח"כ אל הלז להפשיט את עקמימותו). ואטימות הוא לשון סתימה וכיסוי. וע"י הרעם נתגלה המוח מאטימותו. וגילוי המוח הוא ע"י החסדים. וצוה תצין גם דצרי רבינו לקמן בציאור מפרצ"ח 'ושדי פראש, פראש דא בחי' חסד, שהוא מוניה לאור תעלומות וכו'.

מסטר"א דימינא מוחא חוורא בכפסא. איתא בליקו"מ (עו) צוה"ל: אי אפשר להתפלל שכלל זה, עד שיצוה בתשובה שלמה על תפלו. כמ"ש (דברים ז) ומל ה' את לבבך, ותרגומו, ויעד ה' ית עשפות לבך. וצוה השוה נאמר, בתשובה מאהבה, שלא יישאר שום רושם כלל. (...) כי מאהבה אין שאר שום רושם, ויש לו שכל זה, ויכול להתפלל בני עיון, וצבל יוס ויוס יכול

ימינא על שמאלא. ועל דא קודשא צריך הוא פקיד ליה לאצרהס לקרצא צריה לדינא ולתקפא עליו, ולא פקיד ליצחק, אלא לאצרהס, ועל דא אשתכח דא צדינא ולא בחסד, וללא חד ואתכליל דא צדא. ועוד איתא צוה (נשא, קמב ע"א) צוה"ל: ב"חסד ימינא, גבורה שמאלא, אצבסס דא

צדא ואקרי אדם, כליל מתרין סטרין. ובגין כך צבלהו כתרין אית ימינא ושמאלא, דינא ורחמי.

בגבורות ישע ימינו. כתיב בתהלים (ז, כ): עֲפֹה יְדַעְתִּי כִּי הוֹשִׁיעַ ה' מַצִּיחוֹ יַעֲרֹהוּ מִשְׁמֵי קַדְשׁוֹ צְבָרוֹת יִשַׁע יְמִינוֹ: ופירש המג"ד (שם): יעשו. או ענהו משמי קדש, להושיעו בגבורות, התשועה הצלה מימינו.

שב לימיני. כתיב בתהלים (ק, א): לְדוֹד מִזְמוֹר קָאֵס ה' לְאֲדֹנָי עַד לְיָמֵי עַד אֲשֵׁית אֲצִיבֶךָ הַדָּס לְרַגְלֶיךָ: עי' בפשטיס על הפס' וצוה"ל: שדרשו מזמור זה על אצרהס אצניו (בח' חסד וימין כידוע), ורבינו הביאו ללמדנו שעיקר ההתגלות היא ע"י חסדים, וכן איתא במדרש אגדת בראשית (פ' כד): 'לדוד מזמור נאם ה' לאדוני שב לימיני' (תהלים ק) זש"ה (שמות טו) 'ימינך ה' נאדרי צבח', כל מקום שאתה מואל ימינו של הקב"ה הוא סניגור על ישראל. משל לכן מלך שהיה לו סניגור, כשהיה לו עסק היה מדבר על ידו, אחר זמן חצש המלך אותו הסניגור, והיה עסק לבנו, אמר לו אצני עשה עסקך, אמר לו הבן צבקה ממך, סניגור שהיה מדבר ע"י צבקה, ואינו יכול לעשות כלום, אלא הוציא אותו ואח"כ אני עושה עסקי. כך יכול של ישראל הוא ימינו של הקב"ה, כשהעיקר אותו, כביכול הפך לאחוריו, שנאמר (איכה ג) 'השיב אחרו ימיני'. אמרו לו ישראל, [אם] מנקה אתה שזוכה צדיק, הושיעה ימינך וענגי' (תהלים ס), חזרו את הימין למקומה. אמר להם, כך אני עושה, שנאמר 'אם ה' לאדוני שב לימיני וגו'.' ומסד עניינו הוא גילוי, כדאיתא בצה"י (גל) צוה"ל: כל גילוי הוא מבחינת חסד, שמגלה כל הדברים, שהוא בחינת אור המגלה כל הדברים. מה שאין כן סטר גבורה הוא בחינת לפון, עבור שהוא חושך, וכל חושך טמון לנפשו.

מסטר"א דימינא. איתא בתיקו"ו (תיקון ע, קכט ע"א) צוה"ל: "מסטר"א דימינא מוחא חוורא בכפסא, 'זרע אצרהס אוהבי'. ועוד איתא צוה בספר הפליאה (ד"ה ראה והבן) צוה"ל: ולמה נקרא החסד כסף, אמר לו הרב לתלמיד, צעבור שהכסף הוא לבן, וכל דבר לבן מורה רחמים, וזהו שנאמר 'לי הכסף ולי הזהב', והוא מאמר הבינה, ר"ל, ממני הרחמים שהיא כסף, ממני הדיון שהיא הזהב, וזהו נאם ה'. אמר לו, רבי, מאחר שהכסף מורה רחמים, והרחמים עיקר גדול בעולם יותר מן הדיו, א"כ צדין היה להיות הכסף יקר לעולם השפל הזהב, והחסד אינו נמצא אלא לפרקים. ותראה לדעת, קרא אחד סתם, ושים מאכלות טובות לפניו, ולא משם, ושלא אליו אדם אחר, ויאמר לו, אם תניחם ולא תאכלם ותתענה היום, תעשה לנפשך מעלה טובה גדולה, והוא אומר לא, אוכל ואוכל, ומה שיצוה יצוה, כי אהוב הרעה יותר מן הטובה. (...) ולכן יצטר צוהב, והוא יקר צעניו, כי הוא מלד הרעה, 'מלפון זהב יאתה' מלפון תפתח הרעה'.

להתחדש מוחו. וזה פירוש הפסוק ויהי אחר הדברים, פירוש, אדם שהוא תמיד צעוה, שאינו יכול לצוה להתחדשות המוחין, שהוא נקטעות המוחין, שהוא בחינת אלוקים, דינין, שזהו בחינת אחר הדברים כנ"ל, והאלוקים נסה, היינו נסות ולהרים את בחינת המוחין דקטעות שהם בחינת אלוקים, זה זוכין ע"י בחינת אצרהס שהוא בחינת אהבה, כי ע"י תשובה מאהבה זוכין למוחין גדלות, שהם בחינת חסדים ורחמים כנ"ל. וזהו והאלוקים נסה, את אצרהס. ש"י בחינת אצרהס, מנסין ומרימין את המוחין דקטעות, שהם בחינת אלוקים, חוכין למוחין גדלות כנ"ל. וזה פירוש הוהר הקדוש מסטר"א דימינא מוחא חוורא, פירוש, ממידת אהבה נעשה שכלו לא ככסף, דהא הוא דכמי זרע אצרהס אוהבי, כי המוח נקרא זרע אצרהס אוהבי, שהיא מדת אהבה, שממנה זאת צא לשכל לא כנ"ל. מסטר"א דימינא מוחא חוורא בכפסא. איתא צוה בקובץ מקור חכמה (שעויות תשי"ב, עמ' טו) צוה"ל: היינו, ש"י החסדים שהם בצטר"א דימינא, נודקן המוח ונעשה חוורא בכפסא, בנחי' 'ליבונא דמוחא' המונח צדבה"ק לעיל צוה"ג.

כ"ד חסד ימין, גבורה שמאל, התבסס זה צוה ונקרא אדם, שהוא כלול משני הפדדים. ולכן בכל הכתרים יש ימין ושמאל, דין ורחמים.

כ"ה מלד הימין המוח לכן ככסף, 'זרע אצרהס אוהבי'.

ואני תפלה

וְיַצִּי אֶהְיֶה אֶת שִׁמְךָ הַדּוֹלֵב בְּאַפְתָּה. אֶהְיֶה הַפִּי שׁוֹר, וְיִחַד לְבָבִי לְאֶהְבָּה וְלִירְאָה אֶת שִׁמְךָ. וְתַצִּיל אוֹתִי מִיָּאֻת הַצְּפוּלוֹת, שְׁלֵא אֶתִּירֵא מִשׁוֹם דְּבַר שְׂבָעוּלָה, כִּי אִם מִמֶּךָ לְבַד אֵיךָ וְאֶפְתָּה תִּמְדִּי, לְבָעֵבֹר תִּהְיֶה וְרִאשִׁית עַל פִּנֵּי לְבָבִי אֶחְטֵא לְעֹלָם (ליקוטי ה).

הגבורות בחינת רעמים צריך לשתף עמהם אהבה כדי שיפגעו בכבוד בבחי' חכמה שיתעבד מהם רעמים. וז"ל בזה צבי"ח (ה) בזה"ל: כי מלשון הקדוש הנ"ל לקרוא על שם העמיד בשם רעמים (כוונתו למילים: 'שיתעבד מהם רעמים') גם את הגבורות שמוכרח לשתפם בזהב וכו', יש לבאר מזה, כי כוונתו הקדושה, שתיקון היראה והגבורות הוא בשני אופנים, כי מיד כששומר האדם את עצמו מיראות חיצוניות, נתתקן מיד היראה והגבורות להיות צחינת רעמים צכה, גם קודם התעלות הארתם צקנה הקול לפגוע

בהמוחין, ואח"כ כשפוגע קנה הקול בהמוחין, מגיע גם עליהם הארת התגלות ויראת הרעמים אל הפועל החור מהמות, להתעבד גם כן בצחינה הזאת. ולפי זה ממילא מוצן שהתיקונים צוה חוזרים בכל פעם חלילה, כי כל מה שהיראה והגבורות נתתקנים ביותר בהאררת הרעמים בפועל שהגיע אליהם, נתתקנים אח"כ ביותר גבורות הקולות היואלות מהם בפעם השני, להתעבד רעמים בפועל במדרגה יותר עליונה, עד שגם הרעמים בפועל הקודמים לזה, אינם נחשבים עוד כנגדם רק לצחינת רעמים צכה, הצלתי נשמעים ונראים כלל.

ותתגבר על אויבך כמ"ש שב לימיני! וז"ל בזה צבי"ח (ה), (ח) בזה"ל: על אודות האהבה וימין החסד הנ"ל שיעקר ההתגברות על ידו, ומרמז בזה מהכתוב 'שב לימיני עד אשית אויבך וכו'.' וכן מסיים שם בזה הלשון 'ותתגבר על אויבך, עכ"ל, וגם בזה יתפלל הקורא, כי לכאורה לא הזכיר כלל שם האויב בצד היראה, עד שיהיה שייך להוסיף ולהודיע כי עיקר ההתגברות וכו', אבל בהעלאתו הנ"ל באות הקודם, תצין מרחוק שזה קוצב על האויבים הרוחניים, שהם הסטריין אחרנין שהזכיר תחילה המחמילים ומאטימין את המות, דלדיקייא עצדין עמהם מלותא דלא יתקצבו למשכן הקדושה, שאע"פ שגם בקול הגבורה והיראה מכניעים אותם, וגורמין להמוחין הפתיחה בפועל הנ"ל, אבל עיקר ההתגברות עליהם להודרך מהם לגמרי, הוא צחינת האהבה והחסד, כי מהסטרט 'דימינא' לצד, מוחא חיורא.

ליקוט הנחל

אל דא חסד. כגזר בזה בספר מעדי מלך (ה, מד) בזה"ל: והנה לפי המבואר בפנים שרין לשתף הגבורות בחסדים, ומבואר בפנים שהחסדים הם צחינת שם אל, נמאל מבואר ביותר שם 'גבריאל', היינו שיתוף הגבורות בחסדים, שהיו בקדושה, ועתה מחמת פגם הדעת ירד גבריאל, היינו פגם הגבורות והחסדים, האהבה והיראה. והוא אותיות גבריאל, והיינו גבורות וחסדים, וצאמנע הוא אות היות המרמז על החכמה כידוע, והיינו שצאות היות שהוא צח' החכמה זו נאחזים צחינת הגבורות והחסדים דקדושה, וכשנפגם נעשה ע"י צחינת ירד גבריאל. וזה מתיישב גם ביותר עם המבואר בפנים שרין לשתף הגבורות בחסדים כדי שיתעבד רעם ויתתקן חכמתו וכו', והיינו צח' גבריאל צחיקונו.

דך המידה הזאת, ובעת הזרה היו מתכוונים אליה והיו מלינין את העולם א"ל. (...) וכשהיא נגלית, יודעים כולם שאין להם כוח להשחית ולהשמיר ולא להזיק ולא להרע לשום צדיק שבעולם, כי כבר הופיע המידה הנקראת אל. (...) והנה אברהם אבינו עליו השלום השתדל כל ימיו אחרי המידה הזאת שכולה חסד ורחמים וחמינה, וקיבל עליו כמה מיני יסורים וכמה מיני זכר כדי שיהיה זוכה לה. וברוב השתדלותו וזהבנתו אותה, זכה שהיתה לו ירושת עולם, והוא קוד אברהם אבינו עליו השלום ירש המידה הזאת, ולפיכך מתברר בכל, שלא היה לו למעלה מקטרט ומערער, אלא היו מומנן לחפזו, לפי שמידת אל היתה מתגלת עליו תמיד, ואז היה כל בעלי דינין צורחין מפניו, והוא קוד חסד לאברהם.

אל דא חסד. כדאיתא בזהר (לך לך, זד ע"א) בזה"ל: 'אמאן חסד, חסד' ד' אל' דלמי ונפק מחכמה עלאה. ועוד איתא בזהר (ל, ל ע"ב) בזה"ל: 'אל כל אחר חסד הוא, כמה דלח אחר (דברים י) 'האל הגדול'. וזה נהיה דחכמה עלאה (...). אל כל אחר נהירו (רב) דחכמתא עלאה הוא. וקיימא צקיומיה בכל יומא, דכתיב (תהלים ג) 'חסד אל כל היום', ואלמלא דהאי אל אחרער בעלמא, לא יכל עלמא למיקם אפילו שעתא חדא, מקמי דינין תקיפין דמתערין בעלמא בכל יומא. דהא הוא דכתיב (בראשית ג) 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראש', אל תקרי בהבראש אלא בהבראש,

באמרותא דאברהם קיימי, וכד אחרער אברהם בעלמא, כל אינין דינין דמשחכמי בכל יומא ויומא, דמי להו לבר ולא קיימין קמייהו. **בברך דא חכמה כמ"ש בברך חכמים יגדלו.** וז"ל בזה צבי"ח (ג, ה): פְּבֹד תְּקַמִּים יִגְדְּלוּ וְקִסְלִים מְרִים קְלוּן. ופירש המלבי"ם (ס): **כבוד חכמים יגדלו.** החכמים הם הנוהגים בחוקי החכמה, יגדלו כבוד, כי כבוד הנפש מאיר צם להתרומם מן הקלון, שהיא התאווה שהיא פחיתת הנפש וציוניה, והכבוד הזה יהיה להם לנחלה עולמית, כמו שהנפש היא נחמית. אבל הכסילים הקלון מרים אותם, כי התאווה שהיא קלון הנפש וציוניה ירים אותם לחלוק על כבוד הנפש, ולהשפילה לפני דבר נקל ונבזה שהם תאות החומר ונפש הבהמית, ועי"ז יחלקו על חוקי החכמה, כי יצויר הקלון והתאווה מתרוממים מעומק הנפש, ויעלו על פני הלצ, ויתגברו על יצויר הכבוד והחכמה, וקופס קלון ותרפה רלופה. ואיתא בראשית חכמה (שער היראה, פ"ב) בזה"ל: פירשו צרעיה מהימנא (פרשת קדושים פב) בענין 'כבוד את אביך ואת אמך', פירשו שם שחכמה תקרא כבוד, מפני שהיא כסא לכתר עליון, לשמש תחתיו ולעשות מאמרו בל"ב נתיבותיה. וזה לשונו בקיצור, 'ובגין דעבדת מאמריה וזווייה בלא עכובא בל"ב שבלין, דבהון אחרבי כל עובדא דבראשית, אתקריאת כבוד וצחינהו כולו אומר כבוד וכו' (תהלים כט). ואיתא בזה צבי"ח (עך כבוד), דרך רמז, בזה"ל: כבוד גימטריא 'ל' צ' נתיבות חכמה. **ותתגבר על אויבך כמ"ש שב לימיני.** וכדכתיב בסיום פס' זה, 'שב לימיני עד אשית אויבך דלם לגינך', ועי"ל מקו"ד ד"ה 'שב לימיני'.

מילואי חכמה

אל דא חסד. בשערי אורה (שער ז) ביאר גבי עניינו של שם אל' בזה"ל: שם אל ממונה על החסד והרחמים, והוא קוד המידה אשר ירש אברהם אבינו עליו השלום, כאמרו (בראשית כא) 'ויקרא שם ב' אל עולם'. ועתה צריך לתה לדעת, כי בסנהדרי גדולה הנקראים אלקים יש ג' מלות ועשרה מחנות של מידות הדין משוטטות בעולם, וכל מחנה ומחנה מהן גומר הדין בכל הדברים שהוא ממונה, בין לטוב בין לרע. (...) ודע כי למעלה מכל אלו המחנות, ולמעלה מצית דין הגדול הנקרא אלקים, יושבת מידת הרחמים הגמורה שאין בה תערובת דין בעולם, אלא כולה רחמים וחסד וחמינה, מבלי דין שבעולם. והמידה הזאת מרחמת אע"פ שאין הצרות ראויות לרחמים, ונחנת מתנת חסד. ועל זה הדרך היו הצדיקים והחסידים יודעים כי המידה הזאת העליונה שהיא רחמים גמורים נקראת אל. (...) וכשהיא נגלית, יודעים כולם שאין להם כוח להשחית ולהשמיר ולא להזיק ולא להרע לשום צדיק שבעולם, כי כבר הופיע המידה הנקראת אל. (...) והנה אברהם אבינו עליו השלום השתדל כל ימיו אחרי המידה הזאת שכולה חסד ורחמים וחמינה, וקיבל עליו כמה מיני יסורים וכמה מיני זכר כדי שיהיה זוכה לה. וברוב השתדלותו וזהבנתו אותה, זכה שהיתה לו ירושת עולם, והוא קוד אברהם אבינו עליו השלום ירש המידה הזאת, ולפיכך מתברר בכל, שלא היה לו למעלה מקטרט ומערער, אלא היו מומנן לחפזו, לפי שמידת אל היתה מתגלת עליו תמיד, ואז היה כל בעלי דינין צורחין מפניו, והוא קוד חסד לאברהם.

לא מי זה חסד, חסד' ח"ל שגא ואלא מחכמה עליונה.

לב אל בכל מקום חסד הוא, כמו שנאמר 'האל הגדול'. וזה אור החכמה העליונה, (...) אל בכל מקום הארה (גדולה) של החכמה העליונה הוא. ועמוד צקיומו בכל יום כמ"ש 'חסד אל כל היום', ואלמלא ח"ל מתעורר בעולם, לא היה יכול העולם לעמוד אפילו שעה אחת, מפני הדינים החזקים שמתעוררים בעולם בכל יום. זה הוא שכובד אלה תולדות השמים והארץ בהבראש, אל תקרא בהבראש אלא בהבראש, בהתעוררות של אברהם מתקיימים, וכאשר מתעורר אברהם בעולם, כל אותם הדינים שמתאדים בכל יום ויום, הוא דוחה אותם לחוץ ולא עומדים לפניו.

לב ובגלל שעשית מאמרו וציוויו בלא עיוב בל"ב שבלין, שבהם נברא כל מעשה בראשית, נקראת כבוד (הספר בקו"פ).

ל"ד מי משוּב מי ספון.

אמר רבבי"ח. רבינו מלבי"ם כעת את דבריו באגדה רב"צ"ח. ותחילה מנצח כלליות בלצד את עניני האגדה והקשרם במאמר, ולאחר מכן שז ומנצח בפטריות יותר כ"לד השגתו מנצחת באגדה זו. **התוספות (ס):** ספין. משוּב. **יראת ה' היא אוצרו.** כדכתיב בישעיה (לג, ו): וְהָיָה לְאִמּוֹנָתְךָ עֵפֶיךָ חֶסֶד יְשׁוּעַת כַּכְמֶת וְדַעַת יִרְאַת ה' הִיא אֲזוּרָו; ופירש המנ"ד (ס): והיא אמונת עפין. קיום ומנן וחוק ישועתך יהיה ע"י חכמה ודעת ויראת ה' שהיא אוצרו של אדם, ר"ל, היא לו למבטח כאוצר צעת הנוכח, וכאומר הנה צאה לכס הישועה וחתם בשלוס, ואם תלכו שמה קיום לומן מרובה וישועה, חזקו התעסקו בחכמה צדעת, וייראו את ה'. עוד כתב המלבי"ם (ס): היראה הוא האוצר, ששם תאצרו את החכמה והדעת שהרווחתם, לשמרו שם באוצר עד עולם. ר"ל, ע"י יראת ה' תתקיים החכמה והדעת בידכם. ואיתא במסכת ברכות (לג ע"ג): אמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי, אין לו להקב"ה צבית גנוי אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר 'יראת ה' היא אוצרו'.

ואכלה אותם כרגע ותרגמו וכו'. כתיב בצמדבר (טו), יט-כא): וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קַנְה אֶת פֶּל הַעֲדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּרְא כְבוֹד ה' אֶל פֶּל הַעֲדָה: וַיִּדְבֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאָל אֶהֱרֹן לֵאמֹר: הִפְדְּלוּ מִחוּץ הַעֲדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרָגַע: ותרגם אורגולוס (סס כא): י"א תפראו מגו כנשתחא דלא, ואשני יתהון כשעה. לשון כליה זרה ופורענות. **מצות שיש בהם מושכלות ומקובלות וחוקות.** רבינו דורש את המלה 'למלא' לפני המלות המחולקות לשלושה סוגים. וברבינו בחיי

זה אמר רבה בר בר חנה, פעם אחת היינו מהלכים בספינה והילכה הספינה בין ספייר הרגש לספייר הונג של אזיה דג, משך זמן של שלושה ימים ושלושה שט לילות, למרות שהיא שט נגד כיוון הרוח ואנו עס כיוון הרוח, ושמה תאמר לא שטה הספינה מהר, כלשך זל רב דימי מא"י, אמר, זומן של חימום קומקום מים הילכה הספינה ששים פרסאות, ואם היה יורה פרש מן היא הייתה משיגה. ואמר רב אשי, דג זה שמו הוא גילדנא של הים, יש לו שני ספיירים.

זו התפרשו ממך עדה זו, ואכלה אותם כרגע.

זוה פירוש ה"אמר רבה בר בר חנה זימנא הדרא הוה אזלינן בספינתא וסגאי ספינתא בין שיצא לשיצא דבורא תלתא יומא ותלתא לילותא איהו בזקיפו ואנן בשיפולי ובי תימא לא מסגי ספינתא טובא כי

רש"י: שיאל. סנפירין זינ שיאל לשיאל. סנפירין זינ הדג אחד לזד הראש ואחד לזד הזנב. איסו בזקיפו. שהיה הולך כנגד הרוח. ואנן אזלינן בשיפולי. כמו שהרוח הולך דמים שלהם אינם נובעין אלא ע"י רוח הולכין בהן. כמיחם קומקומא דמיא. כשיער שמחממין קומקומא של מים חמין. ושדיל פשטא גירלא. כשסיה שום חרם יורה בןק ובקשת על שפת הים לארץ הוי חזינן דקדמה לה ספינתא למך.

אתא רב דימי אמר כמיחם קומקומא דמיא מסגי שיתין פרכי ושרי פרשא גירא וקדמה ליה איהו ואמר רב אשי ההוא גילדנא דימא הוא דאית ליה תרי שיצא:

ספינתא לשון השיבות, דא בחי' גבורה יראה, כמ"ש (ישעיה לג) יראת ה' היא אוצרו, שהיא עיקר החשיבות. שיצא, לשון צרה. כמ"ש (במדבר יו) ואכלה אותם כרגע, ותרגמו ואשצי יתהון. תלתא יומא ולילותא. דא בחי' מצות, שיש בהם מושכלות ומקובלות וחוקות,

יראת ה' היא אוצרו. כדאיתא בליקו"ה (יו"ד צבור בהמה טוהרה ד, צ) צוה"ל: כי היראה היא צחינת אוצר ממש, שאולרת ויונסת בתוכה כל טוב אמיתי ונחמי, כל גנויא דמלכא שהם ידיעת והשגות אלקותו יתברך, כי אין נתפס שום השגה בלצ האדם כי אם ע"י היראה כנ"ל. ועוד איתא שם (תו"מ גכ"ח מקרקעות ואפומיקי ג, ה) צוה"ל: עיקר האוצר והשמירה והקיום וההשגרה של השכל הוא היראה, שהוא צחינת קיום המורה בצמעה, כי הכל תלוי ביראה, כמ"ש מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה וכו', לשמור את מצוות ה' וכו'. ועוד ביאר צוה צביה"ל (ה) צוה"ל: יש לזכר, שצוה סובב גם להמבואר מדבריו הקדושים צלות ד', שהיראה נקראת בשם 'הדבא', וצלות ה' (לעיל) מבואר, שלא כן מדת האהבה שנסטרא דימינא, אשר זה מוחא חיורא כ'כספא'.

ה' היא אוצרו, שהיא עיקר החשיבות. שיצא, לשון צרה. כמ"ש (במדבר יו) ואכלה אותם כרגע, ותרגמו ואשצי יתהון. תלתא יומא ולילותא. דא בחי' מצות, שיש בהם מושכלות ומקובלות וחוקות,

על אבות (סוף פ"א) ביאר גבי שלושת הסוגים הללו צוה"ל: מצוות התורה נחלקים לשלושה חלקים, מושכלות הנקראים משפטים, שבהם יסודי המדינות, ומקובלות שהן נקראים עדות על האלקות מפסקים שאין טעמם נודע לכל, ואין לריך לומר שהן עדות על האלקות אלא היודעים פתרון. הבטיחה תורה שאפילו אומות העולם יודו לנו בחוקי התורה, כי ממוך שיראו שאר מצוות שבתורה שהן מצוות השמירה והמעשים איך הם מיוסדות על קו החכמה והיושר, והם מפורסמות שהן תועלת גדולה לכל, כמו ענין חכמות התקופות ומולות שהוא חכמה מפורסמת לעיני האומות, מעתה כשישמעו החוקים שאין טעמם נודע, יעידו על חכמתם של ישראל, וידעו שאינו לבטלה, אלא שהם חכמה נפלאה, ודעתו של אדם קצרה להשיגם, והוא שכתוב 'שמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם וציתתם לעיני העמים אשר ישמרון את כל החוקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה'. ואיתא ברבינו בחיי (בראשית א, ח) גבי ציבור המצוות המושכלות והמקובלות צוה"ל: כל מצוה ומצוה מתרי"ג מצוות היא כללית, כל אחת ואחת כוללת מצוות הרבה, וכן כולן, עד לאין קץ. ותר"ג מצוות הללו נחלקות לשני חלקים, 'מושכלות' ו'מקובלות', המצוות 'מושכלות' הן אותן מצוות שהשכל מעיד עליהן ומצדיק בהן, שאילו לא נכתבו היה המשכיל מוציא אותן בשכלו, כמצוות כבוד אב ואם, והרציחה, והניאוף, והגניבה, ועדות שקר, והגזל, וכיוצא בזה. המצוות 'מקובלות', הן אותן מצוות שלא ישיגם האדם לעולם, ולא ימצאם בשכלו כלל, אצל הוא לריך בהן אל הקצלה, כמצוות השופר והסוכה והולול, מצוות היבוס והחליטה, ומצוות השמיטה והיוצל, והקרבנות והכלאים, וכיוצא בזה. ועי"ע במילוא"ח ד"ה 'מצוות שיש בהם מושכלות וכו'', דברי האו"ח צוה.

ביאוראי חכמה

מצות שיש בהם מושכלות ומקובלות וחוקות. כעין זה איתא בראש"ח (במדבר יט, ט), וז"ל: כל מצוות התורה הם 'שכליות' ו'שמעיות' (השמעיות הן המצוות המקובלות). 'שכליות', שהשכל מתייבס, כגון כבוד אב ואם, גניבה, גזילה, אונאה, רציחה, וכדומה. 'שמעיות', שבת, כי צו שבת הצורא, יום טוב, על הנס שבעשה לנו צוה, עבודה זרה, שלא לעבוד זולת אלקינו, הוא המוציא אותנו וגו', וכדומה לזה, וזה הוא טעם הנגלה. ואין לך מצוה ומצוה שאין בה עוד סודות ועלמים הנגלים למשה, ולאדם ראוי המשיג לקנות קנין התורה בנ"ח דברים השנויים בשמנת חסידים (אבות פ"ו), שאו מגלין לו רזי התורה שגילה ה' למשה בסני, ומשה גם כן גילה לישראל בני דורו סודות הסתמיים וטעמי המצוות ויסוד כל דבר. וצמח שלפנינו 'זאת חוקת התורה' (מצות פרה אדומה) לזוה ה' אליו שסתום הדברים ויאמר להם הדבר בחוקה בלא טעם, והוא מה שהעיר אותנו באומרו 'ודבר ה' אל משה לאמר לישראל, פירוש ומה הוא המאמר שזוה לו לומר להם, 'זאת חקת התורה', פירוש מצוה ה' היא חקת התורה, כן צוה ה' לאמר לכם, וכאילו אמר הכתוב אשר צוה ה' לאמר לכם הוא, 'זאת חקת התורה' וממוך הדברים אתה למד שנאמר למשה דברים מוטעמים במצוה זו, אלא שמה שזוה עליו לאמר הוא 'חוקה', וצוה לא יתבעוהו ישראל לומר להם טעם הדבר, כיון שה' צוה עליו לומר הדבר 'חוקה'.

כמיחם קומקומא דמיא. איתא צוה בןקין מקור חכמה (שבעות תשנ"ב, עמ' לג) צוה"ל: 'צפירוש רב"צ"ח לא מבואר הפירוש על 'וכי תימלא לא מסגי ספינתא טובא', אצל הפירוש הוא פשוט, דספינתא היינו יראה (וכמוצ"פ), ואם אחד אין לו יראה מה יעשה ויזכה לשמחה, וז"ש 'וכי תימלא לא מסגי ספינתא טובא', שאין לו יראה"ש בשלימות, והיינו שיש לו גם יראות חילונית, על זה קאמר 'כי איתא רב דימי אמר כמיחם קומקומא דמיא וכו', היינו צחינת 'קול רעמך' וכו', זה בחי' הקול מעובר הכוונה, ועי"ז יבוא לפשט עקמימות שבליו ויבוא ליראה בשלימות, ועי"ז יבוא ממיילא לשמחה, וכמוצ"פ.

כמיחם קומקומא דמיא. כתב צוה בספר מעדני מלך (ה, נח) צוה"ל: לריך להבין בלשון הרב"צ"ח 'וכי תימלא לא מסגי וכו', מי הקשה קושיא זו, ומי משז שלא מסגי טובא עד שמתרך כי איתא רב דימי אמר וכו'? וכן, למה נקט דייקא ענין החימום ב'קומקומא', ומאי נפקא מינה היכן וצמח חומס, ואף כך די שיאמר כמיחם מעט מים, או כווא דמיא וכדו' מסגי שיתין וכו'. ולולא דמסתפינא, יש למי ולפרש לפי כל המבואר התיבות 'וכי תימלא' לא בלשון שאלה וכו', רק בלשון המשך הסיפור. והיינו, 'וכי תימלא', היינו שזכותו לצחינות הי"ל עד שידע בין שיאל לשיאל לריך להוציא קולות צחה גדול, ואם רק יאמר התפלה לא מסגי ספינתא טובא, לא יזכה לתכלית צחינת היראה שהלך בה רב"צ"ח, והוא שאמר 'וכי תימלא' זלי נשקות רק בצחינה בלבד, לא מסגי ספינתא טובא', לא יזכה לשלימות היראה, ולפי זה יזכה מדויק לשון המשל 'מיחם קומקומא דמיא', קומקומא דייקא, כי שם קומקום על שם הקול ע"ש שטושה קום קום צעת רחיחתו, וכעין שאמר רז"ל על העורב שנקרא קרא ע"ש שזעק בקולו קרא קרא. **דא בחינת גבורה וראה.** וכתב צוה בספר מעדני מלך (ה, נו) צוה"ל: נראה לרמוז לפי זה ולפי משמעות הדברים לעיל ששורש הגבורות שהוא צחינת היראה, היינו צחינת היראה שמתיירא ממנו יתברך, וכשתחיל להשתלשל ולרדת נקרא צחינת גבורות, שהוא צחינת הגבורה והכ"ח שצא

ספינתא
ספינה, לשון ספון וטמון, בחינת המקיפים שהם ספונים וטמון עיניו כל. וכי הם בחי' מה רב טובך אשר צפת לי יראיך, כנ"ל. וזה בחינת היתה כאניות סוחר, לשון סוחר סוחר, בחינת מקיפים, שהם בחינת ספינה (ליקו"ה ח"ב, ו, ג).

אניה פי' ספינה. והענין, כי הים היא במלכות, (...) והאניות שבתוכו הם כוחותיה הנאלצים ממנה. (...) והנה בחינת המלכות מקבלת דין או הים הולך וסוחר בסוד סערת הדין, והאניות אין להם שקט ומנוחה, כי הם ינוקות ג"כ מן הדין ופיר"ד כב, איהו.

ספינה. המלכות דאצילות הולכת על הים דבריאה, ותחתיה התנינים, וז"ש 'היתה כאניות סוחר' (מאורות נח, ספינה).

הגוף נקרא ספינה. ע"ד דאיתא זחר הקדוש 'יונה ירד אל ירכתי הספינה', וינה זו הנשמה, וירדה אל הגוף ע"ש. גם הגוף הוא כמו ספינה המטורפת בים, דעולם הזה הוא כמו ים (נעם אלימלך, פ' ויחי).

לח המורה שהיא תרי"א, משמי דרגות ניתנה מחסד וגבורה, שמשט יש שתי מלוות, אהבת חסד ופחד של גבורה שהיא יראת, שבהם נשלמו תרי"ג מלוות, ומפני שכל המורה ומלוותיה משני נדרים נמה, העמידוהו חכמים וזל עס הארץ חסיד ואין צור ירא חטא' (...). ומפני זה נאמר בה' אשה כי תוריע', אשה יש לה להקדים בכל המלוות, שנאמר בה' אשה יראת ה' היא תתהלל, ומפני זה מלא אשה בראשונה, מלא טוב שנאמר בו 'טוב ה' לכל, ואם מקדים לה בתפילה, כמו שהעמידוהו 'אדני שפתי תפתח, מיד יופק רעון מה', ובגין דא, כוונה לדיעה מחשבה, צריך לאקדמה למנוה. ובגין דא שויאו רבנן כוון מחשבתא ללולתא בצרכה קדמאה, דהכי אוקמיהו, אס לא כוון בצרכה ראשונה חוזר לראש'. ועוד איתא בתנא"ר (פכ"ה): למדנו מאבינו אברהם שבתחילת מעשיו היה לו יראה מלפני הקב"ה, שנאמר (בראשית טו) 'אחר הדברים האלה

לאקדמא את היראה. כדאיתא בהקדמת התקו"ו (ו ע"א) צוה"ל: "האורייתא דליהי תרי"א, מתרין דרגין אתייבינת מחסד וגבורה, דמתמן תרין פקודין, אהבת חסד וחילולו דגבורה דליהי יראת, דצוהו אשתלימו תרי"ג פקודיא. ובגין דכל אורייתא ופקודתא מתרין סטרין אתייבינת, אוקמיהו רבנן זל עס הארץ חסיד ואין צור ירא חטא' (...). ובגין דא אתמר בה' אשה כי תוריע', אתתא אית לה לאקדמא בכל פקודיא, דאתמר בה' אשה יראת ה' היא תתהלל, ובגין דא מלא אשה בקדמיתא, מלא טוב דאתמר בה' טוב ה' לכל, ואי אקדים לה ללולתא, כמה דלוקמיהו 'אדני' שפתי תפתח, מיד יופק רעון מה'. ובגין דא, כוונה לדיעה מחשבה, צריך לאקדמה למנוה. ובגין דא שויאו רבנן כוון מחשבתא ללולתא בצרכה קדמאה, דהכי אוקמיהו, אס לא כוון בצרכה ראשונה חוזר לראש'. ועוד איתא בתנא"ר (פכ"ה): למדנו מאבינו אברהם שבתחילת מעשיו היה לו יראה מלפני הקב"ה, שנאמר (בראשית טו)

היה דבר ה' אל אברהם בנחמה לאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך, ואין אומרים לאדם אל תירא, אלא למי שהוא ירא שמים לאמינתו. (...) וכן למדנו מיניחא, שבתחילת מעשיו היה ירא שמים לאמינתו, כי בן שבעים וחמש שנה היה יצחק בשעה שנכנס אברהם לבית עולמו, ואמר יצחק, הוי לי שמא אין בי מעשים טובים כמו שהיה באבא, מה תהא עלי מלפני הקב"ה, מיד נתגלגלו רחמינו של הקב"ה עליו, ועמד עמו בצותה שעה, שנאמר (שם כו) 'וירא אליו ה' בלילה ההוא וגו'. וכן למדנו מן יעקב אבינו, שבתחילת מעשיו היה לו יראה מלפני הקב"ה, שנאמר (שם כח) 'וירא ויאמר מה נורא המקום הזה וגו'. וכן למדנו מאבותינו הראשונים, שבתחילת מעשיהם היה להם יראה מלפני הקב"ה, שנאמר (שמות יד) 'וייראו העם את ה' וגו'.

דרבנו ש' איש יחזור. כדאיתא במס' קידושין (ב ע"ג): תניא, ר"ש אומר, מפני מה אמרה תורה 'כי יקח איש אשה, ולא כתב כי תלקח אשה לאיש, מפני שדרכו של איש לחזור על אשה ואין דרכה של אשה לחזור על איש. משל לאדם שאצדה לו אבידה, ופירוש כי אהבה הוא בחי' איש, ויראה היא בחי' אשה כידוע. ועל כן צריך להקדים את היראה כי אז תבא אליו האהבה ממיאל כי האהבה הולכת ומחזרת אחר היראה תמיד כי בעל אבידה מחזיר אחר אבידתו כנ"ל) [כך שמעתי מפיו הקדוש בפירוש]. וזהו בחי' וכי שדא פרשא גירא וכו'. ואמר רב אשי האי גילדנא דימא וכו'.

והדר אמה שעיקר התגבורות הגבורות אינו אלא ע"י חסדים, וצריך לאכללא שמאלא בימינא כנ"ל, ואף על פי כן צריך לאקדמא את היראה, כי בעל אבידה מחזיר על אבידתו (כמו שאמרו רז"ל קידושין ב ע"ב דרכו של איש לחזור אחר אשה, משל לאדם שאצדה לו אבידה וכו'. פירוש כי אהבה הוא בחי' איש, ויראה היא בחי' אשה כידוע. ועל כן צריך להקדים את היראה כי אז תבא אליו האהבה ממיאל כי האהבה הולכת ומחזרת אחר היראה תמיד כי בעל אבידה מחזיר אחר אבידתו כנ"ל) [כך שמעתי מפיו הקדוש בפירוש]. וזהו בחי' וכי שדא פרשא גירא וכו'. ואמר רב אשי האי גילדנא דימא וכו'.

והדר אמה שעיקר התגבורות הגבורות אינו אלא ע"י חסדים, כי היראה קודמת בחינת (תהלים קיא) 'ראשית חכמה יראת ה', היינו שאע"פ שעיקר שלימות התקו"ו של המנוח והחכמה הוא ע"י האהבה וחסד, בחינת מסטרא דימינא מוחא חיורא ככספא, אעפ"כ ראשית תיקון החכמה הוא יראת ה', ואח"כ צאה האהבה ממילא, נמלא שעיקר הכח והשלימות הוא להיראה כנ"ל.

שעיקר התגבורות הגבורות אינו אלא ע"י חסדים. ציאר צוה צוה"ל (ה) צוה"ל: הגבורות הרעות [שנשתלשלות מבחינת גביראל] הן הן הסטרין אחרנין והקליפות הממיתים צפגס טיפי המוח המזכ"פ, והם הם האויבים של הקדושה, שהלדיקים מריצים עיניהם לגרסם ולשברם. (...) וכאשר יבואר לך זאת מדבריו הקדושים שצלות ה' ופירוש הרצ"ח, אשר יוסף והולך צענין התקו"ו להודיע שצריך לשתף הגבורות בהסדס וכו' על אויבך וכו', כי עיקר ההתגבורות וכו' על אויבך וכו' אינו אלא ע"י חסדים עיין שם היטב, שגם מזה מבוחר ומוכרח, שאלו האויבים הם הם הסטרין אחרנין צעלי מריצה הנ"ל של הלדיקים, שמגרשים אותם ע"י קולות דבריהם כמוצ"פ. דאי לא תימא הכי, תיקשי לך, איה שייכות יש לדבריו הקדושים שדקדק וכתב 'כי עיקר ההתגבורות וכו', האם הזכיר למעלה מאיזה נחון והתגבורות על האויבים שמתגברים ע"י הגבורות של הקולות, שיהיה שייך להוסיף ולהודיע שעיקר ההתגבורות ושדיית החליים הוא מהחסדים המשתפים עימה (ע"פ כלל י"ז מח"י הכללים של ראב"ד), אלא ודאי שגערת המריצה של הלדיקים המשצבת קליפות החמץ המריצות עימהם, זה זה גערת הקול דקדושה בכוחות וגבורות שכתב לעיל, שכשזו קם בגבורותיו דקדושה, נופל זה הקנה דסטרא אחרא שהוא כלליות הקולות של החיות הרעות, שאין דבריהם נשמעין כלל. כי כל שמיעת הדיבור הוא ע"י שמעברים אותם בעיקרי יניקתם שבהמוחין כנ"ל, שמה צענמו נהווים המוחין בבחינת מנה, כמוצ"פ.

לח זכר מנד הימין בא, ונקיבה מנד השמאל.

דרבנו ש' איש יחזור. כדאיתא במס' קידושין (ב ע"ג): תניא, ר"ש אומר, מפני מה אמרה תורה 'כי יקח איש אשה, ולא כתב כי תלקח אשה לאיש, מפני שדרכו של איש לחזור על אשה ואין דרכה של אשה לחזור על איש. משל לאדם שאצדה לו אבידה, מי חוזר על מי, בעל אבידה מחזר על אבידתו. ופירוש רש"י (שם): **אנייה.** אחת מללעותיו. **אהבה הוא בחינת איש ויראה היא בחינת אשה כידוע.** כדאיתא צוה"ל (בראשית, ל ע"א) צוה"ל: "ידבר מסטרא דימינא קא אחי, ונוקצא מסטרא דשמאלא.

היראה להחכמה, כבר ביארתי לעיל (שם, י) [מלשגו הקדוש שקרא לחכמה צעם יס] שצדו גודלה ועומקה לאין תכלית נטבעים ונשקעים צה כל הצאים צה צלי הקדם כלי היראה והנמנוס [שנקרחת צעם 'קנה' וצעם 'ספינה' כמוצ"פ] שמתקדמים צה, כן מעין זה יש להשקיע גם צמידת האהבה האחרונה [עס החכמה] כנ"ל, שיש ציכותה להחלות ולהזיק חס ושלום בחולת אהבה כנועד, אבלתי מתקדמים בכלי היראה שהיא הנמנוס כנ"ל. ולפי זה נראה שעל כרחק דבריו צענין הקדימה אומרים פרשוני, שכונתו מוכפלת לשני טעמים. טעם אחד, הוא המפורש מדבריו שאז תבוא האהבה ממילא, וטעם הב', הוא היולא צהעלאתיו הנ"ל מהכרח הכלי והנמנוס כנ"ל. **האי גירדנא דימא.** דייק צוה צמי הנחל (ה) צוה"ל: דימא דייקא, כי גילדנא הוא גבורות יראת, שצוה תלוי יס החכמה שיהיה וך ונקי. **האי גירדנא דימא.** כתב צוה צפל"ח (ה, יד) צוה"ל: אמר רב אשי, האי גילדנא דימא הוא, היינו זה הכוורא דאית ליה תרי שיא, הוא בחינת גילדנא דימא, בחינת השס של גבורות ששם שורש הגזר דין. נמלא, כי כל הסיפור הנ"ל, הכל סובב הולך על שלימות תיקון הגבורות והמתקנת צשורשן, כי היראה הוא מבחינת גבורות, ותיקון המוחין הוא לשמור אותם מחמץ הבא מהשתלשלות הגבורות. וכן ע"י היראה שהוא בחינת גבורות, זוכין ממילא לאהבה וחסד שהוא בחינת שלימות תיקון המוחין כנ"ל, ואז נמתקין הגבורות בחסדים, שזה עיקר שלימות התיקון, ככדי שלא ישלשל מהגבורות דין גמור חס ושלום. וכן שורש הגזר דין הוא גם כן מבחינת גבורות, ושם יודעין צין קודם גזר דין לאחר גזר דין ע"י השמחה של המנוה, שזוכין לזה ע"י רעמים שנמשכין מבחינת תיקון הגבורות צשורשן כנ"ל (ועיין צספר צרית מנוחה דרך צ, ונקרא שם המקום הזה מקום היראה וכו', הוא שם אגל"א וכו'. ועיין צפרי עץ חיים שער העמידה פרק י"ח בצוונות צרכות אחת גיבור וכו', מעיין השם אגל"א הנ"ל, כתב שם 'אכן הוא היכל זכות שדנין צו לצני אדם וכו'. ועיין זהר פקודי

דימא. דייק צוה צמי הנחל (ה) צוה"ל: דימא דייקא, כי גילדנא הוא גבורות יראת, שצוה תלוי יס החכמה שיהיה וך ונקי. **האי גירדנא דימא.** כתב צוה צפל"ח (ה, יד) צוה"ל: אמר רב אשי, האי גילדנא דימא הוא, היינו זה הכוורא דאית ליה תרי שיא, הוא בחינת גילדנא דימא, בחינת השס של גבורות ששם שורש הגזר דין. נמלא, כי כל הסיפור הנ"ל, הכל סובב הולך על שלימות תיקון הגבורות והמתקנת צשורשן, כי היראה הוא מבחינת גבורות, ותיקון המוחין הוא לשמור אותם מחמץ הבא מהשתלשלות הגבורות. וכן ע"י היראה שהוא בחינת גבורות, זוכין ממילא לאהבה וחסד שהוא בחינת שלימות תיקון המוחין כנ"ל, ואז נמתקין הגבורות בחסדים, שזה עיקר שלימות התיקון, ככדי שלא ישלשל מהגבורות דין גמור חס ושלום. וכן שורש הגזר דין הוא גם כן מבחינת גבורות, ושם יודעין צין קודם גזר דין לאחר גזר דין ע"י השמחה של המנוה, שזוכין לזה ע"י רעמים שנמשכין מבחינת תיקון הגבורות צשורשן כנ"ל (ועיין צספר צרית מנוחה דרך צ, ונקרא שם המקום הזה מקום היראה וכו', הוא שם אגל"א וכו'. ועיין צפרי עץ חיים שער העמידה פרק י"ח בצוונות צרכות אחת גיבור וכו', מעיין השם אגל"א הנ"ל, כתב שם 'אכן הוא היכל זכות שדנין צו לצני אדם וכו'. ועיין זהר פקודי

דימא. דייק צוה צמי הנחל (ה) צוה"ל: דימא דייקא, כי גילדנא הוא גבורות יראת, שצוה תלוי יס החכמה שיהיה וך ונקי. **האי גירדנא דימא.** כתב צוה צפל"ח (ה, יד) צוה"ל: אמר רב אשי, האי גילדנא דימא הוא, היינו זה הכוורא דאית ליה תרי שיא, הוא בחינת גילדנא דימא, בחינת השס של גבורות ששם שורש הגזר דין. נמלא, כי כל הסיפור הנ"ל, הכל סובב הולך על שלימות תיקון הגבורות והמתקנת צשורשן, כי היראה הוא מבחינת גבורות, ותיקון המוחין הוא לשמור אותם מחמץ הבא מהשתלשלות הגבורות. וכן ע"י היראה שהוא בחינת גבורות, זוכין ממילא לאהבה וחסד שהוא בחינת שלימות תיקון המוחין כנ"ל, ואז נמתקין הגבורות בחסדים, שזה עיקר שלימות התיקון, ככדי שלא ישלשל מהגבורות דין גמור חס ושלום. וכן שורש הגזר דין הוא גם כן מבחינת גבורות, ושם יודעין צין קודם גזר דין לאחר גזר דין ע"י השמחה של המנוה, שזוכין לזה ע"י רעמים שנמשכין מבחינת תיקון הגבורות צשורשן כנ"ל (ועיין צספר צרית מנוחה דרך צ, ונקרא שם המקום הזה מקום היראה וכו', הוא שם אגל"א וכו'. ועיין צפרי עץ חיים שער העמידה פרק י"ח בצוונות צרכות אחת גיבור וכו', מעיין השם אגל"א הנ"ל, כתב שם 'אכן הוא היכל זכות שדנין צו לצני אדם וכו'. ועיין זהר פקודי

דימא. דייק צוה צמי הנחל (ה) צוה"ל: דימא דייקא, כי גילדנא הוא גבורות יראת, שצוה תלוי יס החכמה שיהיה וך ונקי. **האי גירדנא דימא.** כתב צוה צפל"ח (ה, יד) צוה"ל: אמר רב אשי, האי גילדנא דימא הוא, היינו זה הכוורא דאית ליה תרי שיא, הוא בחינת גילדנא דימא, בחינת השס של גבורות ששם שורש הגזר דין. נמלא, כי כל הסיפור הנ"ל, הכל סובב הולך על שלימות תיקון הגבורות והמתקנת צשורשן, כי היראה הוא מבחינת גבורות, ותיקון המוחין הוא לשמור אותם מחמץ הבא מהשתלשלות הגבורות. וכן ע"י היראה שהוא בחינת גבורות, זוכין ממילא לאהבה וחסד שהוא בחינת שלימות תיקון המוחין כנ"ל, ואז נמתקין הגבורות בחסדים, שזה עיקר שלימות התיקון, ככדי שלא ישלשל מהגבורות דין גמור חס ושלום. וכן שורש הגזר דין הוא גם כן מבחינת גבורות, ושם יודעין צין קודם גזר דין לאחר גזר דין ע"י השמחה של המנוה, שזוכין לזה ע"י רעמים שנמשכין מבחינת תיקון הגבורות צשורשן כנ"ל (ועיין צספר צרית מנוחה דרך צ, ונקרא שם המקום הזה מקום היראה וכו', הוא שם אגל"א וכו'. ועיין צפרי עץ חיים שער העמידה פרק י"ח בצוונות צרכות אחת גיבור וכו', מעיין השם אגל"א הנ"ל, כתב שם 'אכן הוא היכל זכות שדנין צו לצני אדם וכו'. ועיין זהר פקודי

דימא. דייק צוה צמי הנחל (ה) צוה"ל: דימא דייקא, כי גילדנא הוא גבורות יראת, שצוה תלוי יס החכמה שיהיה וך ונקי. **האי גירדנא דימא.** כתב צוה צפל"ח (ה, יד) צוה"ל: אמר רב אשי, האי גילדנא דימא הוא, היינו זה הכוורא דאית ליה תרי שיא, הוא בחינת גילדנא דימא, בחינת השס של גבורות ששם שורש הגזר דין. נמלא, כי כל הסיפור הנ"ל, הכל סובב הולך על שלימות תיקון הגבורות והמתקנת צשורשן, כי היראה הוא מבחינת גבורות, ותיקון המוחין הוא לשמור אותם מחמץ הבא מהשתלשלות הגבורות. וכן ע"י היראה שהוא בחינת גבורות, זוכין ממילא לאהבה וחסד שהוא בחינת שלימות תיקון המוחין כנ"ל, ואז נמתקין הגבורות בחסדים, שזה עיקר שלימות התיקון, ככדי שלא ישלשל מהגבורות דין גמור חס ושלום. וכן שורש הגזר דין הוא גם כן מבחינת גבורות, ושם יודעין צין קודם גזר דין לאחר גזר דין ע"י השמחה של המנוה, שזוכין לזה ע"י רעמים שנמשכין מבחינת תיקון הגבורות צשורשן כנ"ל (ועיין צספר צרית מנוחה דרך צ, ונקרא שם המקום הזה מקום היראה וכו', הוא שם אגל"א וכו'. ועיין צפרי עץ חיים שער העמידה פרק י"ח בצוונות צרכות אחת גיבור וכו', מעיין השם אגל"א הנ"ל, כתב שם 'אכן הוא היכל זכות שדנין צו לצני אדם וכו'. ועיין זהר פקודי

דימא. דייק צוה צמי הנחל (ה) צוה"ל: דימא דייקא, כי גילדנא הוא גבורות יראת, שצוה תלוי יס החכמה שיהיה וך ונקי. **האי גירדנא דימא.** כתב צוה צפל"ח (ה, יד) צוה"ל: אמר רב אשי, האי גילדנא דימא הוא, היינו זה הכוורא דאית ליה תרי שיא, הוא בחינת גילדנא דימא, בחינת השס של גבורות ששם שורש הגזר דין. נמלא, כי כל הסיפור הנ"ל, הכל סובב הולך על שלימות תיקון הגבורות והמתקנת צשורשן, כי היראה הוא מבחינת גבורות, ותיקון המוחין הוא לשמור אותם מחמץ הבא מהשתלשלות הגבורות. וכן ע"י היראה שהוא בחינת גבורות, זוכין ממילא לאהבה וחסד שהוא בחינת שלימות תיקון המוחין כנ"ל, ואז נמתקין הגבורות בחסדים, שזה עיקר שלימות התיקון, ככדי שלא ישלשל מהגבורות דין גמור חס ושלום. וכן שורש הגזר דין הוא גם כן מבחינת גבורות, ושם יודעין צין קודם גזר דין לאחר גזר דין ע"י השמחה של המנוה, שזוכין לזה ע"י רעמים שנמשכין מבחינת תיקון הגבורות צשורשן כנ"ל (ועיין צספר צרית מנוחה דרך צ, ונקרא שם המקום הזה מקום היראה וכו', הוא שם אגל"א וכו'. ועיין צפרי עץ חיים שער העמידה פרק י"ח בצוונות צרכות אחת גיבור וכו', מעיין השם אגל"א הנ"ל, כתב שם 'אכן הוא היכל זכות שדנין צו לצני אדם וכו'. ועיין זהר פקודי

דימא. דייק צוה צמי הנחל (ה) צוה"ל: דימא דייקא, כי גילדנא הוא גבורות יראת, שצוה תלוי יס החכמה שיהיה וך ונקי. **האי גירדנא דימא.** כתב צוה צפל"ח (ה, יד) צוה"ל: אמר רב אשי, האי גילדנא דימא הוא, היינו זה הכוורא דאית ליה תרי שיא, הוא בחינת גילדנא דימא, בחינת השס של גבורות ששם שורש הגזר דין. נמלא, כי כל הסיפור הנ"ל, הכל סובב הולך על שלימות תיקון הגבורות והמתקנת צשורשן, כי היראה הוא מבחינת גבורות, ותיקון המוחין הוא לשמור אותם מחמץ הבא מהשתלשלות הגבורות. וכן ע"י היראה שהוא בחינת גבורות, זוכין ממילא לאהבה וחסד שהוא בחינת שלימות תיקון המוחין כנ"ל, ואז נמתקין הגבורות בחסדים, שזה עיקר שלימות התיקון, ככדי שלא ישלשל מהגבורות דין גמור חס ושלום. וכן שורש הגזר דין הוא גם כן מבחינת גבורות, ושם יודעין צין קודם גזר דין לאחר גזר דין ע"י השמחה של המנוה, שזוכין לזה ע"י רעמים שנמשכין מבחינת תיקון הגבורות צשורשן כנ"ל (ועיין צספר צרית מנוחה דרך צ, ונקרא שם המקום הזה מקום היראה וכו', הוא שם אגל"א וכו'. ועיין צפרי עץ חיים שער העמידה פרק י"ח בצוונות צרכות אחת גיבור וכו', מעיין השם אגל"א הנ"ל, כתב שם 'אכן הוא היכל זכות שדנין צו לצני אדם וכו'. ועיין זהר פקודי

לאקדמא את היראה. איתא גבי עינין זה קדושה לוי (מסכת אבות) צוה"ל: דהנה יסוד ושורש עבודת השי"ת ליראה ולהצבה את שמו יתברך, וכל מקום היראה קודמת לאהבה, שמקודם צריך לירא מהשי"ת ומהדר גאווה. ואמר מורי הקדוש מו"ח דוב צעה, שהאדם צריך להשתל ולתחמק שיהיה יראת שמים על פניו, ואז האהבה בא ממילא, שמתמת שזוכין את עצמו להיות יראת ה' על פניו, וזכה גם כן לאהבת השי"ת. ואמר הוא ו"ל, שזהו כמו צאמרו חו"ל (קדושין צ ע"ג) 'דרכו של איש לחזור אחר אשה', שאשה מכוונה ליראה, 'אשה יראת ה', ואיש מכוונה לאהבה. ודרכו של איש לחזור אחר אשה, היינו מי שירא ה' בצמת חזר אחריו גם כן מידת אהבה, וצא גם כן ממילא לאהבת השי"ת, עד כאן דבריו. והיראה הוא השער והתחלה לעבודת השי"ת, ואח"כ האהבה.

לאקדמא את היראה. איתא גבי עינין זה קדושה לוי (מסכת אבות) צוה"ל: דהנה יסוד ושורש עבודת השי"ת ליראה ולהצבה את שמו יתברך, וכל מקום היראה קודמת לאהבה, שמקודם צריך לירא מהשי"ת ומהדר גאווה. ואמר מורי הקדוש מו"ח דוב צעה, שהאדם צריך להשתל ולתחמק שיהיה יראת שמים על פניו, ואז האהבה בא ממילא, שמתמת שזוכין את עצמו להיות יראת ה' על פניו, וזכה גם כן לאהבת השי"ת. ואמר הוא ו"ל, שזהו כמו צאמרו חו"ל (קדושין צ ע"ג) 'דרכו של איש לחזור אחר אשה', שאשה מכוונה ליראה, 'אשה יראת ה', ואיש מכוונה לאהבה. ודרכו של איש לחזור אחר אשה, היינו מי שירא ה' בצמת חזר אחריו גם כן מידת אהבה, וצא גם כן ממילא לאהבת השי"ת, עד כאן דבריו. והיראה הוא השער והתחלה לעבודת השי"ת, ואח"כ האהבה.

לאקדמא את היראה. איתא גבי עינין זה קדושה לוי (מסכת אבות) צוה"ל: דהנה יסוד ושורש עבודת השי"ת ליראה ולהצבה את שמו יתברך, וכל מקום היראה קודמת לאהבה, שמקודם צריך לירא מהשי"ת ומהדר גאווה. ואמר מורי הקדוש מו"ח דוב צעה, שהאדם צריך להשתל ולתחמק שיהיה יראת שמים על פניו, ואז האהבה בא ממילא, שמתמת שזוכין את עצמו להיות יראת ה' על פניו, וזכה גם כן לאהבת השי"ת. ואמר הוא ו"ל, שזהו כמו צאמרו חו"ל (קדושין צ ע"ג) 'דרכו של איש לחזור אחר אשה', שאשה מכוונה ליראה, 'אשה יראת ה', ואיש מכוונה לאהבה. ודרכו של איש לחזור אחר אשה, היינו מי שירא ה' בצמת חזר אחריו גם כן מידת אהבה, וצא גם כן ממילא לאהבת השי"ת, עד כאן דבריו. והיראה הוא השער והתחלה לעבודת השי"ת, ואח"כ האהבה.

לאקדמא את היראה. איתא גבי עינין זה קדושה לוי (מסכת אבות) צוה"ל: דהנה יסוד ושורש עבודת השי"ת ליראה ולהצבה את שמו יתברך, וכל מקום היראה קודמת לאהבה, שמקודם צריך לירא מהשי"ת ומהדר גאווה. ואמר מורי הקדוש מו"ח דוב צעה, שהאדם צריך להשתל ולתחמק שיהיה יראת שמים על פניו, ואז האהבה בא ממילא, שמתמת שזוכין את עצמו להיות יראת ה' על פניו, וזכה גם כן לאהבת השי"ת. ואמר הוא ו"ל, שזהו כמו צאמרו חו"ל (קדושין צ ע"ג) 'דרכו של איש לחזור אחר אשה', שאשה מכוונה ליראה, 'אשה יראת ה', ואיש מכוונה לאהבה. ודרכו של איש לחזור אחר אשה, היינו מי שירא ה' בצמת חזר אחריו גם כן מידת אהבה, וצא גם כן ממילא לאהבת השי"ת, עד כאן דבריו. והיראה הוא השער והתחלה לעבודת השי"ת, ואח"כ האהבה.

ביאוראי הכמה

י"קו"ט הגה"ה

צריך לאבאלא שמאלא בימינא. וכעין זה איתא בליקו"ה (ח"מ נוקי צעניס ד, טו), חו"ל: כל כח הלויים שהם צבחי' שיר, צחי' שמאלא דקדושה, הוא ע"י הכהנים שהם צבחי' ברכה מימינא. כי הלויים צריכין להיות נלויים אל הכהנים ולשרתם, כ"ש וגללו עליך וכו', כי עיקר ההתגבורות ע"י הימין שהוא חסד, צבחי' שב לימיני, כמבואר במ"א (בהטורה בחצוצרות צחי' ה').

צריך לאבאלא שמאלא בימינא. וכעין זה איתא בליקו"ה (ח"מ נוקי צעניס ד, טו), חו"ל: כל כח הלויים שהם צבחי' שיר, צחי' שמאלא דקדושה, הוא ע"י הכהנים שהם צבחי' ברכה מימינא. כי הלויים צריכין להיות נלויים אל הכהנים ולשרתם, כ"ש וגללו עליך וכו', כי עיקר ההתגבורות ע"י הימין שהוא חסד, צבחי' שב לימיני, כמבואר במ"א (בהטורה בחצוצרות צחי' ה').

אגלי"א

שם אגלי"א יוצא מן ר"ת 'אתה גבור לעולם אדני' (שם), ואפשר, היות צירוף השם הוא אגל"ל, והוא לשון גאולה, והוא בחסד, כענין 'הרשיעה ימינו וכו', וכן 'הרשיעה לו ימינו'. ולפי"ז יהיה עולה עדי הבינה, כמו שאמר הכתוב (רות ד) 'אנכי אגאל', והוא הבינה הנקרא אנכי (פרד"ר כא, ו).

אגלי"א, מיוסד על מידת יצחק שהוא מידת הגבורה, 'אתה גבור לעולם אדני' ראשי תיבות אגל"א 'אדני' חיי שרה תורה אור.

שם אגלא הוא השראת הדין, כל הגבורות ממנו באו (כע"ש ע"ה פ"ח יתרו).

הצוצרות

תקיעת הצוצרות הוא סגנון למלות ושושלות (רבינו במי בדרים לא, כח).

תבניות היו תוקעין בחצוצרות, כענין שאומר עמוד מסכת ר"ן ושב על סכא חכמים והציוני, במדבר י"ט.

הצוצרות הוא לשון חצי צורת, היינו שמחר ומיחד צערו בצער השכינה ביבול, ומבין שבא לו מחמת שהיא מוגעעת לבוא לבחינת שמים, שיהיה בסוד אדם שלם זכר ונקבה בראם. וכל החסרונות הם באים משם, בכדי ליחד ולהתפלל על חסרונה כירוע ורגל מתנה אפרי"ם פ' ה' (תהלות).

הצוצרות כסף, פירשו ברע"מ כי הם נצח הוד, נקרא תוצרות 'כסף', בקבלת מחסד שהוא בחינת כסף (קה"ה הצוצרות).

דף רנ"א ורנ"ו, וזה שמות דף ו"א, וזה כראשית דף מ"ג, ועיין סידור קול יעקב כזוונת ציעור חמק גס כן מעיני השם הקדוש ה"ל ותצין לכאן). והנה, ידוע כי אין הדינין נמתקין אלא בשורשן, היינו צבינה שדינין מתערין ממנה, צבחינת (בראשית ו) יציעטב אל לבו וכו', ועס נמתקין בשורשם, צבחינת (ש"ס) ויאמר אל לבו לא אוסיף וכו', עיין מאמר לשמש וכו' סימן מ"ט. ועל כן כשונין לרעמים שעי"ז וזכין לשרת לב, לב' דייקא, ואז וזכין לשמחה צחינת 'ולשרי לב שמחה', ועיקר השמחה הוא לבב, צחינת (תהלים ד) 'מת שמחה לבבי' (והלצ הוא צינה פתח אלוהים), עיין מאמר תהלה לדוד סימן י"ג, ופאשתרותא דלתתא אשתער לעילא, וגורס שמחה גס למעלה כשיכול (עיין זה שמות דף קפ"ד), ועי"ז נמתקין הדינין בשורשן, ואז אס הוא קודס גזר דין יכול להתפלל ולבטל הדין, ואף אס הוא לאחר גזר דין, שאז הוא צחינת יציעטב אל לבו כנ"ל, שכבר נגמר הדין בהיכל וזות הנ"ל ונשתרסם בין הממונים על הדין, שאז אי אפשר להתפלל כפשוטן ולבטל הדין, כדי שלא יקטרו וכו' כמוצא צפנים, אעפ"כ ע"י ההמתקה של השמחה הנ"ל, שהוא מצחינת צינה עולם הממשצה, יכול לבטל הדין או לדחותו ולאחרו על כל פנים כנ"ל, ע"י שליביש תפלתו במאמר. היינו כי התפלה רכיכה להיות צפה דייקא מחמת טעמים ידועים, וכאן אי אפשר להתפלל כפשוטו צפה לב, וצבחינת דין, ועיקר ההמתקה עכשיו ע"י עולם הממשצה, על כן כריך להתפלל עכשיו על ביטול הגזר דין רק בממשצה, ובפה ילביש התפלה במאמר, ויש צוה עוד דברים עמוקים מאוד.

פ"ה

הם מוחית"ו: ו ע"ב

שגלח י, וזה חיי שרה קנב ע"ג.

לה' שיר קדש פי יגלאות עשה הרשיעה לו ימינו ויזקע קדשו: הדין ע"י 'ישפוטו לעיני הגוים יגלה לך קדו: זכר קסדו ויאמנתו

שם אגלי"א, איתא צוהר חדש (פ' תרומה) צוה"ז: 'ואותי ציה (צברכת מחיה המתים) שמח, רוח דגבורות ה', ואיחו 'אתה גבור לעולם אדני', ורוח דליה אגל"א, וצורא אחרת יגל"א, וכולא רוח חדל. וכן איתא צבחינת מנוחה (הדרך השלישית), ו"ל: שם הגבורה שהיה משמש צו דוד המלך ע"ה היוצא מן פסוקים אלו, 'יהודה אתה יודך אחיך', 'גור אריה יהודה', 'לא יסור שצט מיהודה', 'אוסרי לגפן עיריה' (בראשית מט, ח-יא). מאלו פסוקים יוצא שם זה, ושמו אגל"א, ותקונוהו חכמים צברכת גבורה, 'אתה גבור לעולם אדני'.
בחיבורות וקו"ף שופר. מומור זה מדבר על הגאולה ולעמיד, עת יתגלה שיר חדש של נפלאות, ויתקיימו כל נבואות הישועה, ותגדל השמחה במאד מאד (ועי' תנחומא בשלח י, וזה חיי שרה קנב ע"ג). כתיב בתהלים (נא, א-ט): 'קמור שירי לה' שיר קדש פי יגלאות עשה הרשיעה לו ימינו ויזקע קדשו: הדין ע"י 'ישפוטו לעיני הגוים יגלה לך קדו: זכר קסדו ויאמנתו

זוה פירוש בחיבורות וקול שופר וכו', היינו ע"י בחי' קול הנפיק כנ"ל, על ידי זה, ירעם הים וכו', נעשה בחי' רעמים, בחי' קול רעמוך (ג' בגלגל.

מיוצאי חכמה

בחיבורות וקו"ף שופר, בספר המיטון (מזה ספר) ציאר גבי עיני התוצרות צוה"ל: **מזוה תקיעת חצוצרות נמתק ומלאמת**. לתקוע חצוצרות נמתקם בכל יום צבחיניו כל קרבן, וכמו כן צבעת הצרות, שנאמר (במדבר י) 'וכי תבאו מלחמה וגו', וכמו אחריו גם כן (שם, י) 'וציוס שמחשכס וצמועדיכס וצראשי חשכים ותקעתם צחלצרות על עליכס ועל זכחי שלימיכס וגו'. (...) **משרשי המזוה**, לפי שצבעת הקרבן היו כריכין לבן דעתם יפה וגם כן כריך הקרבן כוונה שלמה לפני אהון הכל שזינו עליו, וגם כן צעת הצרה כריך האדם כיוון גדול כהתחננו לפי כוונתו עיני ויילוח מנחנו, ולכן נצטוו בתקיעת החצוצרות צעתיס אלה. לפי שהאלים מהיווה צעל חומר כריך המעוררות גדול אל הדברים, כי הטבע מבלי מעיר יעמוד יגשן, ואין דבר יעוררהו כמו קולות הניגון, ידוע הדבר, וכל שכן קול החצוצרות שהוא הקול הגדול שכל כלי ניגון. ועוד יש תועלת נמצא בקול החצוצרות לפי הדומה, מלבד ההתעוררות אל הכוונה, כי צעתי הקולות יסיר האדם מלבו מחשבת שאר עסקי העולם, ולא יתן לב צחזחה שעה כי אס צדבר הקרבן, ומה אחריו ידוע זה לכל אשר אחון לשמוע חצוצרות וקול שופר בצוונה. וע"ע לעיל צבחיניו צוה"ל 'קול מעורר הכוונה'. ואיתא בספר המיטון (מזה פה) עוה, גבי עיני השופר, ו"ל: שצטויו לשמוע קול שופר ציוס ראשון של תשרי שהוא רה"ש, וכדתנן במסכת ר"ה (ג ע"ה), צאחד צתשרי רה"ש לשמינר (במדבר טו) 'יוס תרועה יהיה לכם'. **משרשי המזוה**, לפי שהאלים צעל חומר לא יתעורר לדברים כי אס על ידי מעורר, כריך בני אדם צעת המלחמה יריעו אי קריחו כדי שיתעוררו יפה למלחמה, וגם כן ציוס רה"ש שהוא היום הנועד מקדס לדון צו כל צאי עולם, וכמו שאמרנו ז"ל (ד"ה טו ע"ה) ברי"ש כל צאי העולם עוצרין לפני ה' כצני מרון, כלומה, שהשתחוה על מעשי כל אחד ואחד צפרת, ואס וכיוותיו מרובין ילא זכאר, ואס עוונותיו מרובין כצדי שלאוי לתיצב, מחייבין אותו למות, או לחאת מן הגיורות כפי מה שהוא חיוב. על כן כריך כל אחד להעיר טעמו לבקש רחמים על חטאיו מארון הרחמים, כי אל חנון ורחום הוא נושא עון ושפע וחטאה ונקס לבדים אליו צכל לבס, וקול השופר מעורר הרבה לב כל שומעיו, וכל שכן קול התרועה, כלומר הקול הנשכר. ומלבד ההתעוררות שצו, יש לו לאדם זכר צבדה, שישצור יצ לבו רעצ בתאווה העולם וצחטאים, צשומעו קולות צבשרים (...). ופירוש 'תרועה', כתרגומו, 'יצבא', ועיני יצבא הוא קול צבוה, כלומר קול יללה. נמצא שהחורו ציותה ארתנו לעשות צשופר קול הדומה ליללה.

בחיבורות וקו"ף שופר, איתא צבחיניו צחי (במדבר ג' ג) צוה"ל: ולפי שלא עלה שוס ציאל למדריגה זו צצבואה כמשה, לשמוע מן השם המיוחד, אלא הוא לבדו, לכך ציווהו שלא ישתמש בחצוצרות אלא הוא לבדו לא וזלתו, הוא שכתוב 'עשה לך', ודרשו חז"ל לך אתה עושה ואין אחר משתמש בך, והוסוף עוד ואמר 'זהו לך', כלומר והיו המידות לך לבדך ולא לאחר וזלתו. ומרוב קדושת החצוצרות וצביותם כלי שהשגות נרמזו צו, היו טעוין גניה ונגנון כחייו של משה. ואל תתמה צביותן שתייהן של כסף, כי כיוון שהיו מקשה אי אפשר לעשותן אלא של כסף, וכענין הכרוצים שהיו וצב ומקשה, כי הרחמים הוא מכריעו וכולו מן הדין, וכן ככלאן חצוצרות מידת הדין רפה היא וכולונה מן הרחמים, ומטעם זה לא נשתמש בחצוצרות אפילו יהושע תלמידו שלא עלתה השגתו צכך. אמנס נשתמש צשופר להודיע צו, להיות מידת הדין מתוחה כנגד האויבים כי היא מידתו, וגם היא מידתו של דוד צשנתמש צכנוה, והיא התכלת הצבוע מדס חלוון, שהוא הדג המצוי צים כנרת, שלכך נקראת מידה זו כבוד דוד שהיה מנגן מאליו, נמצאת למד שכל אחד ואחד נשתמש צכלי הראוי לו לפי השגתו וצבושתו ומידתו שהוא שואב ממנה, וזה מצוהר. **בחיבורות**, ציאר גבי עיני זה צצמק המלך (מיקוי שנת פ"ה) צוה"ל: הנה ידוע צוהר צכל מקום, וצדברי האר"י ע"ה, והצרכה, כי סט"א תמיד רוצה לידבק בקדושה. ואנחנו עם קדוש צורחים מלהדבק צה, ולפרוש ממנה ומן ס"מ וליילת הרשעה, שתמיד רצונס להדבק בצאליות הקדוש שאינו מינו. אכל הוא מודעוע מקול השופר וקודו לידעיס כוונתו, שנאמר 'אשרי העס יודעי תרועה' (תהלים פט), ולא אמר חוקעי אלא יודעי, דהיינו היודעים לכיון קוד התקיעה, וצו יזכור לו יוס המתיה שלו, כאמרס ז"ל (פוסק צו ע"ה) שעתיד הצידין הוא לצחותו. ועל זה אומר הכתוב, 'וכי תבאו מלחמה... על הצר הצורר... והרעות' הוא ס"מ וסיעתו, ותיכך 'ונושעתם מאויביכס'. ואיתא צוהר חדש צראשית מדרש הנעלם דכ"ה א' (מאמר יהי מאורות), 'תלחי ר' יוסי צן פזו, ג' כמות של מלאכים עומדים ציוס הדין, יש מהם מזכים, ויש מהם מציצים, ותח חוי רחמנותו של הקצ"ה שנתן ענה לגללל מיוס הדין, דחניא, מאי דחתיב 'זכרון תרועה', לא אצכתמנא זכירה לתרועה רב מהא, ולאמר רבי יוסי, 'וכי תבאו מלחמה צצארצכס על הצר...'. וזכר לתרועה זו אמר הקצ"ה הריעו לפני צתרועה זו, שהיא זכרון אותה תרועה, מיד 'ונושעתם מאויביכס'.
בחיבורות, כתיב צכפר ען הדעת טווב (פ' כהעלות) גבי עיני זה צוה"ל: 'עשה לך שמי חצוצרות כסף וכו', הס שמי כרוצים צכיע, האחד מכריו הטובות והרחמים, והשני מכריו הרעות והדין. וציד האדם לעשות שתייהן חסד הנקרא כסף לבן, כי גדולים לדיקים שמהפכים מידת הדין למידת הרחמים, ועי"כ נמצא כי שתייהן נעשו אחת לצדה. ו"ש' מקשה תעשה אותם, חיבור אחד יהיו שניהם מכסף הרחמים. או יצלה, היכולת צידך לעשות שתייהן

יו"ש צה (בצרכת מחיה המתים) שם, שהוא קוד גבורות ה, והוא 'אתה גבור לעולם אדני', וקוד שלו אגל"א, וקוד אחר יגל"א, וכולו קוד אחר.

תב"ל

רש"י אומר, 'תב"ל' ז' א"י, שנאמר שם 'משחקת בתבל' ארצו, למה נקרא תבל שמה, שהיא מותולבת בכל, שכל הארצות יש בה מה שאין בה, אבל ארץ ישראל אינה כהרה כלום (ספרי עקב, א).

עולם הזה הוא תבל ארצו, ואינה קיימת אלא בזכות גופי הצדיקים השוכנים עליה (עמק המלך, שער יט).

תב"ל הוא החלק מן הארץ המיושבת מבני אדם (מצוד"ק נחום א, ה).

תב"ל גימטריא שני פעמים יראה, 'מרום שמי' תבל בחינת שני פעמים יראה פנימיות וחיצונית, ע"ז 'יושבי בה', ר"ל נמשך חזק לכל יושבי הארץ (כת ע"ז, פ סטרו).

תב"ל הוא ארץ שלנו, שהוא הארץ השביעי, והעליונה מן ארצות, ובארץ הזאת יש בה דוגמא מן ארצות אשר תחתיה, ויש להם שמות של שבע ארצות וטעם שלהם, ודברים בה בני אדם משונים אלו מאלו (קפ"ה, תבל).

תב"ל רומז על מוחין דעיבור (קפ"ה, תבל).

תיו

הת' היא מגבלת את כל האותיות, והוא סוף התמונה, שאין אחריה לא אות ולא סימן (מגן דוד, אות ח).

תיו הוא סימן אחד, שאינו אלא אות על דבר אחר שאינו מתגלה באותו הסימן, אלא כשיש אותו הסימן, אז מבינים דבר אחד (אדרי בכורים ח"א).

תיו ר"ל תמים, בסוד 'תמים' תהיה עם ה' אלקיך' (אדרי בכורים ח"א).

תיו הוא סוף המדרגות ששם הוא טוב רוע, תיו תהיה תיו תמות, שהיא הבחירה כדוע עינים, פי בראשית).

בפסוק יצרה, המליך אות ת' בתו, וצר בהו צדיק בעולם, יום שבת בשנה, ופה בנפש (קפ"ה, תיו).

גודע, כי הגבורות בפורשן הן מתוקים וטובים מאד, והן כופפין כל הדינים (...). וזה סוד (אדרי פיה"ח) תיו רש"י רשמו על עינים יומין (קפ"ה, תיו).

סוד הת' הוא גבורה, אך בפורש הוא מתוקה (קפ"ה, תיו). תיו לשון גבול, כמו (במדבר דל) 'ותחאותה', 'תתאו' (...). וזאת התיו הקדושה הוא במידת הדין, והוא גבול לכל האותיות (קפ"ה, תיו).

תיו רומז על התורה, ועל כן נרשם על מצחן של צדיקים ת' של דיו, לפי שהתורה מצלת מהפריעניות (קפ"ה, תיו).

בכתיבת ה' נכפפים כל הדינים, וזה סוד שאמרו ר"ל (שבת נו) שאמר הקב"ה לגבריאל לך ורשום על מצחן של צדיקים תו של דיו, שלא ישלטו בהן מלאכי חבלה, ועל מצחן של רשעים חו של דם, כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה (קפ"ה, תיו).

לְגִיִת יִקְרָאֵל לְאֹהֵל כָּל חֶסֶד כִּי יִשְׁעָת לְקַיֵּינוּ: הֲרִיעֵנו לֵה' קָל הָאֲרָץ פִּלְחוּ וְנִגְנוּ וְנִמְרוּ: וְנִמְרוּ לֵה' צַדִּיק צָדִּיק וְקוֹל וְמִקְרָה: פְּתִלְלוּ וְקוֹל שׁוֹפֵר הֲרִיעֵנו לְפָנֵי הַמַּלְאָךְ ה': יָרַעַס הַסֵּם וְיִמְלָאוּ מַגְלָל וְיִשְׁעֵי צָהָב: גְּדוֹת יִמְחָאוּ כִּף יָחַד הָרִים וְנִגְנוּ: לָפָנֵי ה' פִּי צַדִּיק לְשֹׁפֵט הָאֲרָץ לְשֹׁפֵט מַגְלָל צִדְקָה וְעַמִּים צְדִיקִים: וְפִירַשׁ הַמִּנְהוּ"ד (סס): שׁוֹשֵׁעַם לֹא יִמְיָנוּ: ר"ל, אֵינוֹ כְּרִיךְ תְּשׁוּעָה מִוּלֹתָהּ, כִּי יִמְיָנוּ הַשׁוֹשֵׁעַ לֹא שׁוֹשֵׁעַ. טַרְס זֶה הַתְּשׁוּעָה פּרַסְמָה ע"י הַנִּבְיָאִים, וְעַתָּה גִילָה לְדַקְתּוֹ לַעֲיֵנו כָּל וְעִי"ל אֹת צ"כ לְכָל הַנִּבְיָאִים הַתִּנְבְּאוֹת צָהָב וְכֹה"ל עִי"ל אֹת צָהָב לַעֲמַת רַחֲמֵי ה'

יחד הרים ורגנו

יחד הרים ורגנו. כתב צוה בני הנחל (ה) צוה"ל: זה סקיים הכתוב 'לפני ה' כי צה לשפוט את הארץ', היינו צנת שהקצ"ה שופט הארץ, אז ע"י התיקונים האלה שונכרים צהתורה הזאת, הצדיקים יודעים אס הוא קודם גור דין ומתפללים תפילתם כסדר, או לאחר גזר דין ומלבישים את תפילתם בסיפורים יחד. ונראה שזה שיסדו אנשי כנסת הגדולה, 'מאזין שעתינו', היינו התפלה שמתפללין כסדר, 'תקשיב מנו מאמר', היינו התפלה שמלבישין במאמר.

תבל ויושבי בה

תבל ויושבי בה. דא בחי' לבא וערקין די'לה, כמ"ש לא נבראו רעמים וכו'. כי תבל אותיות תיו לב. תיו לשון רשימה כמ"ש (יחזקאל ט) והתויות תיו, שנרשם הקול בלב, כמ"ש לא נבראו רעמים וכו'. ועי"ז נהרות ימחאו כף, בחי' שמחה כנ"ל, ולישרי לב שמחה. ועי"י השמחה יחד הרים ורגנו. רנה לשון תפלה, כמ"ש (מלכים א, ח) לשמוע אל הרנה וכו'. הרים בחי' צדיקים.

ההתויות תיו

ההתויות תיו. עי' מס' שבת (נה ע"ח), שנטווה גבריאל לנרשם תיו של דיו לדיקים ותיו של דם לרשעים צמחם,

כדכתב יחזקאל (ט, ד): ויארמר ה' אלי עבר פתוך העיר פתוך ירושלם והתויות פו על מנחות האנשים והאנשים על כל הפועלות הפועלות פתוך: ופירש רש"י (סס): והתויות פו. ורשמת רושם. על מנחות האנשים. הדיקים, כדי להיות לאות שלא יפגעו צם המשחיתים.

לשמוע אל הרנה. פס' זה נאמר צתפילת שלמה המע"ה אחר הקימו את בני ציהמ"ק, כדמציב צפטר מלכים א (ח, כט): ופגית אל ספלת עבדך ואל סתנחזר ה' אלי לשמע אל הרנה ואל הספלה אשר עבדך מתפלל לפניך היום: ליהוי עינד פתחת אל הצית הזה לילה ויום אל המקום אשר יהיה שמי קס לשמע אל הספלה אשר יתפלל עבדך אל המקום הזה: ודרשו צוה ח"ל צמכת צרות (לא ע"ח): 'לשמע אל הרנה ואל הספלה', רינה זו תפילה, תפילה זו צקשה. ופירש רש"י (סס): רינה זו תפילה. של שבת. נקשה. שאלת לרכיו.

הרים בחינת צדיקים. כדאיתא צשמו"ר (טו, ד): 'קול דודי הנה זה צה', אמר ר' יהודה, מהו 'מדלג על ההרים', אמר הקב"ה, אס אני מסתכל צמעשיה של ישראל אינן נגאלים לעולם, אלא למי אני מסתכל, לצמותיהם הקדושים, שנאמר (שמות ו) 'אס אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו', צכות צבותם אני גואלם. לכך כתב 'מדלג על ההרים', ואין הרים אלא צבות, שנאמר (מלכים ו) 'שמעו הרים את ריב ה'' ד"ה, אמר רבי נחמיה, מהו 'מדלג על ההרים', אלא אמר הקב"ה, אין להם מעשים לישראל שגאלו אלא צכות הזקנים, שנאמר (שמות ג) 'לך ואספת את זקני ישראל', ואין ההרים אלא הזקנים, שכן צת יפתח אומרת לצביה (שופטים יח) 'אירדתי על ההרים', וכי אל ההרים היתה הולכת, אלא על הזקנים.

מילואי חכמה

מילואי חכמה. עס היות כי הא' היא דין והשגית רחמים, וזה יהי' ע"י אשר מקשה וחיבור אחד תעשה אותם את ישראל, ע"ד 'חיבור עצמים אפרים הנח לו', וביניהם בלב אחד וצאצאות אחד, ויחורו גס שמי הצוללות שתיכן רחמים. ועס היות כי שני הכרחים הנ"ל הם מלאכים עליונים צשמים, יפנו עצמן מן עסקיהן לשוה השגחתם כן למטה, והיו כך לתועלתן למקרא העדה, פי' כי צהתאחד ישראל למטה גורמים אל הצוללות הנ"ל שגס הם יתאחדו לטובה ולרחמים, ואז יגרמו עוד שיקראו את העדה העליונה, צ"ד וסנהדרי גדולה, אשר צשמים הנקראים עדה. נקראים לך לתועלתך, להיות מומנים להטיב לך, והיו כולם קהילה אחת שיון לטובה. ואס ח"ו יהי' פירוד בין ישראל, אז גס הצוללות הנ"ל יהיו למקם את המחנות, פמליא של מעלה שנקאהו להטיב לכם, יתפרדו ויסיעו איש למקומו פנו, ולא ישיגו עליכם לטובה, ולא עוד, אלא צתחלה היו נקראים עדה אחת, כי היו נקאהו קהילה אחת, ועתה צהתפרדם נעשו מחנות מחנות נפרדים כנ"ל.

התויות תיו

התויות תיו. עי' מס' שבת (נה ע"ח), שנטווה גבריאל לנרשם תיו של דיו לדיקים ותיו של דם לרשעים צמחם,

כדכתב יחזקאל (ט, ד): ויארמר ה' אלי עבר פתוך העיר פתוך ירושלם והתויות פו על מנחות האנשים והאנשים על כל הפועלות הפועלות פתוך: ופירש רש"י (סס): והתויות פו. ורשמת רושם. על מנחות האנשים. הדיקים, כדי להיות לאות שלא יפגעו צם המשחיתים.

לשמוע אל הרנה. פס' זה נאמר צתפילת שלמה המע"ה אחר הקימו את בני ציהמ"ק, כדמציב צפטר מלכים א (ח, כט): ופגית אל ספלת עבדך ואל סתנחזר ה' אלי לשמע אל הרנה ואל הספלה אשר עבדך מתפלל לפניך היום: ליהוי עינד פתחת אל הצית הזה לילה ויום אל המקום אשר יהיה שמי קס לשמע אל הספלה אשר יתפלל עבדך אל המקום הזה: ודרשו צוה ח"ל צמכת צרות (לא ע"ח): 'לשמע אל הרנה ואל הספלה', רינה זו תפילה, תפילה זו צקשה. ופירש רש"י (סס): רינה זו תפילה. של שבת. נקשה. שאלת לרכיו.

הרים בחינת צדיקים. כדאיתא צשמו"ר (טו, ד): 'קול דודי הנה זה צה', אמר ר' יהודה, מהו 'מדלג על ההרים', אמר הקב"ה, אס אני מסתכל צמעשיה של ישראל אינן נגאלים לעולם, אלא למי אני מסתכל, לצמותיהם הקדושים, שנאמר (שמות ו) 'אס אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו', צכות צבותם אני גואלם. לכך כתב 'מדלג על ההרים', ואין הרים אלא צבות, שנאמר (מלכים ו) 'שמעו הרים את ריב ה'' ד"ה, אמר רבי נחמיה, מהו 'מדלג על ההרים', אלא אמר הקב"ה, אין להם מעשים לישראל שגאלו אלא צכות הזקנים, שנאמר (שמות ג) 'לך ואספת את זקני ישראל', ואין ההרים אלא הזקנים, שכן צת יפתח אומרת לצביה (שופטים יח) 'אירדתי על ההרים', וכי אל ההרים היתה הולכת, אלא על הזקנים.

מילואי חכמה

מילואי חכמה. עס היות כי הא' היא דין והשגית רחמים, וזה יהי' ע"י אשר מקשה וחיבור אחד תעשה אותם את ישראל, ע"ד 'חיבור עצמים אפרים הנח לו', וביניהם בלב אחד וצאצאות אחד, ויחורו גס שמי הצוללות שתיכן רחמים. ועס היות כי שני הכרחים הנ"ל הם מלאכים עליונים צשמים, יפנו עצמן מן עסקיהן לשוה השגחתם כן למטה, והיו כך לתועלתן למקרא העדה, פי' כי צהתאחד ישראל למטה גורמים אל הצוללות הנ"ל שגס הם יתאחדו לטובה ולרחמים, ואז יגרמו עוד שיקראו את העדה העליונה, צ"ד וסנהדרי גדולה, אשר צשמים הנקראים עדה. נקראים לך לתועלתך, להיות מומנים להטיב לך, והיו כולם קהילה אחת שיון לטובה. ואס ח"ו יהי' פירוד בין ישראל, אז גס הצוללות הנ"ל יהיו למקם את המחנות, פמליא של מעלה שנקאהו להטיב לכם, יתפרדו ויסיעו איש למקומו פנו, ולא ישיגו עליכם לטובה, ולא עוד, אלא צתחלה היו נקראים עדה אחת, כי היו נקאהו קהילה אחת, ועתה צהתפרדם נעשו מחנות מחנות נפרדים כנ"ל.

עד אשר אין ראוי לו לדבר כלל מזה צשצבילו נצרה העולם, לפי מדרגתו הפחותה והשפלה שיעד צנפשו, אעפ"כ אדרצה עי"ז דייקא ויכל לשפוך שיח ציותר כי הלא צמתתו לזמיתו צודאי החיוב עליו לומר כך צשצבילו נצרה העולם, כמו שאמרנו ר"ל חייב כל אדם לומר וכו', כל אדם דייקא יהיה מי ציהיה, רק שהוא נתרחק כל כך עד שקשה לו לדבר מזה, אס כן אפוא אדרצה עי"ז דייקא ישפוך לבו כמים נוכח פני ה', כשיסתכל על עצמו כמה הוא רחוק מזה ע"י מעשיו וכו', ודייקא עי"ז ינעם צבדיים עד שיוכל לדבר ולפרש כל לב, את כל נגעי לבצו ומכאוצי נפשו צבותו העת. וכיולא צוה בכל דיבור ודיבור מתורה הזאת, כי אס"כ יסתכל להלן צתורה הזאת, שמצא שס, איך לידע בין קודם גור דין לאחר גור דין הוא ע"י שמתה של מצוה, לעשות המצוה צשמה גדולה מהמצוה צצמנה וכו' עיין שס, ויתחיל להתפלל על זה, ולהסתכל על עצמו כמה הוא רחוק מזה, ויעטון טענות והפלות לפני השי"ת שיזכהו להגיע לזה. וכמו כן להלן יותר, שמצא שס איך לזכות לשמחה וכו', שהוא ע"י רעמים ע"י שמפיטיין עקמימות צצלב וכו', ורעמים הם התפילה של וכו', ולזכות לזה לדין לפנות המחשבות וזות מחמך, שאל יחמין את מוחו צתאות והרהורים, ויגער צהמחשבות ורות, כמ"ש 'גער חית קנה וכו', שוה צחינת מצוה וכו', ואריר לשמור עצמו מיראות חילוניות וכו', והעיקר, לשמור עצמו מחמך, שלא יחמין מחשבתו צבוס מחשבה חילונית כלל וכו', ואריר ציהיה לו אמונת חכמים, ולהאמין שכל המחלוקת שיש בין הצדיקים השלימים הוא רק צשצילו, כדי שיקה לעצמו תוכחה ומוסר על שפגס צטיפי מוחו, שעל זה נאמר 'כל צביה לא ישעוץ ולא ישירו ארמות חיים', כדי שיזכה לשבוע ממות לחיים, מחמך למצה וכו' ועל כן אסור לו ציהיה קשה לו שס קושית על המחלוקת צבין הצדיקים האמימיים, רק להאמין צכולם צמונה שלימה וכו', עיין שס על התורה הנוכר לעיל. והנה על כל הצדדים האלה צריך לשפוך שיחו צתחיות הרצה שיזכה להגיע לכל זה, כי כמה וצמה תפילות וצחיות צריך הצדס להתפלל שיזכה לפנות מוחו מחשבות ורות והרהורים, ושלא יחמין את מוחו צתאות וצחקנות חילוניות והרהורים חס ושלוס, כי כמעט כל אדם נלכד צוה מצד, וארירין לבקש הרצה מחשבות"ת להילכל מזה, ושיזכה למחשבות וכות וקדושות, וכן כמה צריכין להתפלל לזכות לתפילה צכוונה וצכה וכו', וכיולא צוה בכל הצדדים הנאמרים שס צתורה הזאת.

נהרות ימחאו כף. איתא צוה צקונן מצועי הנחל (אזיר-סין מש"ט צוה"ל): צריך ציאות, למה נרמזה השמחה צענין 'נהרות ימחאו כף', אך ענין המחמת כף הוא כלליות ימין ושמאל כמבואר צדצה"ק צבי' מ"ג, היינו שיתוף הגבורות צחקדים, שום עצמם התכללות יחד המוח עס הלב, והוא אז ש"י המשכת מי צבאר מים חיים אל הלב, והיינו 'נהרות ימחאו כף', שהס צביל המשכת המים כנ"ל, שע"ז נלללים המוח עס הלב, חקדים יצרות, ימנעו וצתאלא, ע"י צב' המחמת כף, וח"ו 'נהרות ימחאו כף' שזו עצמנו צבחי' השמחה כנ"ל ועי"ע ציולק"ע על אה ד' ד"ה אס אין חכמה אין ימאה וכו'.

ההרים בחינת צדיקים. כדאיתא צשמו"ר (טו, ד): 'קול דודי הנה זה צה', אמר ר' יהודה, מהו 'מדלג על ההרים', אמר הקב"ה, אס אני מסתכל צמעשיה של ישראל אינן נגאלים לעולם, אלא למי אני מסתכל, לצמותיהם הקדושים, שנאמר (שמות ו) 'אס אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו', צכות צבותם אני גואלם. לכך כתב 'מדלג על ההרים', ואין הרים אלא צבות, שנאמר (מלכים ו) 'שמעו הרים את ריב ה'' ד"ה, אמר רבי נחמיה, מהו 'מדלג על ההרים', אלא אמר הקב"ה, אין להם מעשים לישראל שגאלו אלא צכות הזקנים, שנאמר (שמות ג) 'לך ואספת את זקני ישראל', ואין ההרים אלא הזקנים, שכן צת יפתח אומרת לצביה (שופטים יח) 'אירדתי על ההרים', וכי אל ההרים היתה הולכת, אלא על הזקנים.

צדיקים. איתא צוה צקונן מקור חכמה (שבועות פת"ג, עמ' לד), צדק רמו, צוה"ל: 'הרים צגימט' 'צדיקים' (עס הכולל).

סיפורים

מה שהתורה מספרת לנו סיפורים הרבה אשר בהם מלובשים סודות נוראות ורזון עליון וכו' וכו', כל זה להראות לנו שגם בכל הסיפורים ובכל הדברים שבעולם מלובש בהם תורה וקדושה גבוה מאד (ליקו"ה ד"ג, ד, ו).

ספר, לשון סיפור, בחינת ולמען ספר שמי בכל הארץ (ליקו"ה ע"ב, ד, ו).

ספר סופר וסיפור, 'ספר' הוא החכמה, וקראו 'ספר', לפי שהדורות הולכים, ואין החכמה נשארת כי אם ע"י ספר, ומזה נקראת אף החכמה העליונה ספר. 'ספר' הוא תבנית האדם מונה בה, והוא מלשון ספירה ומנין. 'סיפור' הוא שאר הספרות, שאפשר לבני אדם להשיגם ולדבר בהם. ודע כי הספר הוא הו"ד, סופר הוא הו"א, סיפור הוא הו"ה, והוא התפארת שהיא מדה ששית, והבן ורבינו בחיי בראשית א. ב.

באין סוף נאצלו כל עשר ספרות, כדי להשיע שפע וברכה לעולם התחתון. ואותו החלק אשר נשיג בשכלנו נקרא 'סיפור', פירוש סיפור לשון סיפור, פירוש שמונת לספר בהם, כי באין סוף אין לדבר ועבודת הקודש ח"א יד.

אורייתא אית לה גופא, ומילי אורייתא דאקרון גופי תורה, והוה שאמר בפרקי אבות, 'קיון ופתחי נדה הן הן גופי הלכות' (אבות פ"ג, א.) ואע"פ שצריכים לנו מאוד, הלא יותר ממנו 'הנשמה' על פי דרך הסוד, הנסתרת בתוך הגוף, כל שכן נשמתא לנשמתא הנסתרת בתוך הנשמה עצמה. 'הא' גופא מתלבש בבלושין דאינון סיפורין דהאי עלמא, כמו שהגוף יש לו גם כן מלבושים, כך הסיפור הוא לבוש לגוף ההלכות, וגוף ההלכות לבוש אל הנשמה, שהוא דרך הסוד (עמק המלך שער ה, מו).

ע"י שמחת הלב יכולין להתפלל ולהתפלא ולהלביש את תפילתן במאמר הקשה ומתקן צוה בל"ח (ה, טו) צוה"ל: לנאורה אין מוצן לשון 'יכולים וכו', הלא העיקר מנזאר לעיל, שע"י השמחה יכולין לידע בין קודם גור דין בין לאחר גור דין, אם הוא לאחר גור דין או זריכין להלביש התפלה במאמר, ואין שייך על זה הלשון 'יכולין להתפלל ולהלביש וכו'. אך כפי הנ"ל מוצן, כי עיקר ההמתקה צעורה הוא ע"י השמחה, שע"י נמתקין הדינין צעורין כנ"ל, וכמפורש בזהר

בהעלותך קנ"א ע"ב, ע"ש ובמקדש מלך, ואז כשמתק הדבר צעורין, או יכול לצטל הגור דין אף לאחר שגורה, ע"י שיתפלל במחשבתו לצטל הדין, וילביש את תפלתו צפה גם כן במאמר. וכן כתב ג"י הלשון 'יכולין' צביאה"ל (ה, ו): וז"ל: יכולים וכו'. נראה מנזאר מאלה הדברים, שאם לכאורה לא צל לייען צעעלות העמים רק כדי לזכות לשמחה, אשר על ידה ידע אם הוא לאחר גור דין עד שרץ להלביש את התפלה, אבל אגב אורחא מייען גם כן בהפלת דרכו גם למציאות היכולת להלביש התפלה כדי להמתיק הדין. ושלפי זה יש לצאר כפלים צעומק כוונתו הקדושה בפירושו להמאמר חו"ל ירד גבריאל, שאגב אורחא נלמח ויולא מהלכת הגבורה מהפסולת [שמה הפסולת לצד כל התגבורות הדיינים] ושיפועה צימין האהבה, כל המתקה [מחנה גבריאל] העומדים לשמאל [הנ"ל צנינים], שלא יוסיפו לקטרג עוד. וכן כתב צ"ח הנחל (ה) צנין זה, וז"ל: עיין צפרפראות, מה שמנזאר צוה, שלכאורה קשה ואינו מוצן לשון 'יכולים להתפלל ולהלביש וכו', הלא העיקר מנזאר לעיל שע"י השמחה יכול לידע בין קודם ג"ד בין לאחר ג"ד, אם הוא לאחר ג"ד או זריכין להלביש, ואין שייך על זה הלשון 'יכולין להתפלל ולהלביש', ע"ש מה שצ"ח צוה. ולענ"ד נראה לפרש שדבר זה מוצן מהתורה הזאת צעמו, כי מקודם מנזאר שזריכין לשתף האהבה עם היראה, כדי שיתעבד רעמים, שהקול שמוציא צח בתפילתו יפגע בהמות, וע"י זכה להפסיט עקמימות שצליצו וזכה לשמחה, כי עיקר התגבורות על האויבים שהם הם המחשבות זרות שמצנצלים את מוחו שע"י לא יכול לזכות לצחי רעמים הנ"ל, הוא ע"י האהבה, צחי' שצ לימיני עד אשית אויבך הדוס לרגלך, ומוצן שס צאות ה', שמתחיל ותדע שרץ לשתף הגבורות צחסדים שמאלא צימינא וכו', ומסיים, וכן רץ לשתף האהבה עם היראה וכו', נמלא ע"י שמתפין האהבה עם היראה נעשה שיתוף גבורות צחסדים, שזה צחי' המתקה הדיינים, וכשנעשה המתקה הדיינים אז יעשו התפלות פעולתם בשלימות, ויכולין להתפלל ולהלביש את תפילתם במאמר כדי לצטל הדיינים. וזה שכתב שע"י שמחת הלב שזוכין לזה ע"י

צחי' רעמים שנעשים ע"י שיתוף האהבה עם היראה שזה צחי' שיתוף הגבורות צחסדים צחי' המתקה הדיינים, או יכולים להתפלל ולהלביש את תפילתן במאמר, כי אז כבר נמתקו הדיינים ויעשו התפלות פעולתם בשלימות, וגם כי שיתוף האהבה עם

היראה זה צחי' שיתוף שמאלא צימינא כמוב"פ. והנה המלאכים המקטרגים הם העומדים לשמאל כמוב"פ אות א', וכשמתפין שמאל צימין אז הימין הוא 'שע', שלא יצינו המלאכים העומדים לשמאל

לקטרג את התפלה המלוכשת במאמר, שזה צחי' צגבורות ישע ימינו' המוב"פ. ולענין מה שצ"ח צוה לעלה שע"י שיתוף האהבה עם היראה נעשה המתקה הדיינים, כי שיתוף האהבה עם היראה זה צחי' שיתוף גבורות צחסדים, שזה צחי' המתקה הדיינים, יש לצאר יותר, כי כבר מנזאר שע"י האהבה מתגברין על האויבים, צחי' שצ לימיני עד אשית אויבך הדוס לרגלך, שהם צחי' המחשבות זרות והתאוות והחכמות חילוניתות שמחמיצין את המוח. והנה, ידוע כי הוא המסית הוא המקטרג, נמלא המלאכים העומדים לשמאל הם הממיתים להפלות והחכמות חילוניתות, והם המקטרגים, ועל כן ע"י האהבה שמתגברין על ידה על החכמות חילוניתות, ונמתקין ע"י הדיינים, אז יכולין להתפלל ולהלביש את תפילתן 'שע', שלא יצינו המלאכים העומדים לשמאל את התפלה המלוכשת במאמר.

שמלבישים תפילתם בסיפורים. ובספר המידות (המתקה דין פ) איתא צוה"ל: אחר הגור דין רץ להלביש את התפלה בסיפורי מעשיות. **שמלבישים תפילתם בסיפורים** יחד. ואיתא צוה בליקו"ה (או"ח ספירת העומר ג, ה) צוה"ל: כי דייקא כשזוכין לשמחה הנ"ל אז דייקא יכולין להלביש התפילה בסיפורי דברים, כי כשזוכה לשמחה הנ"ל, דהיינו שיש לו שמחה מהמנוחה צעמנה, שהוא שמחת הקצ"ה, נמלא שכלל צהשי"ת ע"י המנוחה, וכל העולם נכלל עימו צהשי"ת, כי המנוחה הם מקיימי העולם כנ"ל, וכשנכלל ע"י המנוחה צהשי"ת, נמלא שכלל גם כל העולם שקיומו ע"י המנוחה צהשי"ת, ואזי כשכל העולם כולו נכלל צהשי"ת, אזי צודאי יכולין לעשות מכל הסיפורי דברים תפלות, ולהלביש התפילה בסיפורי דברים, מאחר שכל העולם נכלל צו יתצרך. ועל כן אז דייקא יכולין לומר צשצילי נצרא העולם, כי צודאי נצרא העולם צשצילו, מאחר שעל ידו נכלל העולם צו יתצרך. וזהו צדקת רצונו ז"ל וכתב צסוף המאמר הנ"ל על פסוק יחד הרים ירננו, שע"י השמחה יכולין הצדיקים להלביש תפילתם בסיפורים יחד, כי ע"י השמחה דייקא, שע"י נכללין עם כל העולם כולו צו יתצרך, יכולין להלביש תפילתם בסיפורים יחד כנ"ל, והבן.

ואין בדיעתם לא 'ספר' ולא 'סופר' ואוצר השם לספר יצירה, א.

תמצית התורה

- א. צריך כל אדם לחשוב, להתנהג ולהאמין שכל העולם נברא בשבילי ומפני כן צריך ליזהר שלא יקלקל לעצמו ולעולם בחטאים ח"ו. וכמו"כ יש לו אחריות לראות ולעייין בתיקון העולם. כי יש באמת כח בכ"א מישראל להחזיר את כל העולם בתשובה [ליקו"ה קרחה וכתובת קעקע ג, א] וכן צריך להתפלל להשי"ת בעבורם.
- ב. התפילה להשי"ת בעת שיש צרה ח"ו היא בשני אופנים, קודם שנגזר הדין יש להתפלל כפי שתיקנו חז"ל אך לאחר גז"ד צריך להלביש את התפילה במאמר, בתורה העוסקת בענין הגזירה. מפני שאם יתפלל, יבחינו בכך המלאכים המקטרגים, ויקטרגו עליו ועל תפילתו. ולזכות לדעת הזו, שידע אם הוא קודם או אחר גז"ד א"א, יכול רק מי שזוכה לעשות את המצוות בשמחה מעצם המצווה, שבשעת קיום המצווה הוא מתאחד עם השמחה של הקב"ה שמלובשת במצווה, כדלקמן.
- וכאן מבאר רבינו כמה הקדמות שכשיצטרפו, נבין מדוע ע"י עשיית המצוות בשמחה מעצם קיום המצווה, אפשר לזכות לדעת אם הוא קודם, או אחר גז"ד.
- ג. המצוות הם אחדות פשוט עם השי"ת שאין הם רק גילוי רצונו שנעשה כך וכך, אלא הם כלים רוחניים אלוקיים שבהם מלובש רצונו ית' והוא מאוחד עם מעשה המצוות, ומפני כך, שמחת הקב"ה מלובשת במצוות.
- ד. המצוות הם קומה שלימה כי יש מצוות התלויות בראש, בלב, וכן בשאר האיברים. והמצוות הם הכלים להמשיך חיות אלוקית רוחנית לכל חלקי העולם, שנה, נפש. שהם נחלקים ל"קומה". העולם מחולק באופן שיש מקום שנקרא ראש, לב, עיניים וכו'. וכן השנה נחלקת ל"קומה" של ראש, לב, עיניים וכו'. וכן נפש היינו בני האדם. יש מי שהוא בחינת "ראש" בני ישראל ו"לבם" של ישראל וכו'. והמצוות התלויות בראש, ממשיכים חיות, קיום, והארה לראשי עולם שנה נפש, וכן התלויים בלב, וכן בשאר חלקי הקומה.
- ה. כשנגזר גזר דין, או כשיש צער בעולם, שנה, נפש [ר"ת ע'ש"ן] ממעט הדבר, משמחתו של הקב"ה כמ"ש בפסוק (בראשית ו), אחר שראה השי"ת את חטאי דור המבול ונגזר דינם "ויתעצב אל לבו".
- ומכיון שהקב"ה הוא אחדות פשוט עם המצוות, אם נתמעט בשמחת הקב"ה, אזי כפי החלק שנתמעט משמחתו מפני מה שנעשה בעולם שנה נפש, כן א"א לעשות את המצוות התלויות באותו חלק של ה-ע' ש' נ' בשמחה.
- ו. אך בכדי לזכות להרגיש את שמחתו של הקב"ה, צריך שיעשה את המצוות לא לשם קבלת שכר כל שהוא ואפילו שכר עוה"ב אלא רק בכדי לקיים רצונו ית', וכל שמחתו בשעת המצווה הוא מעצם הדבר שזוכה להיות צוותא וחיבור, להתחבר ולהתדבק בהשי"ת בשעת קיום המצווה.
- כי רק מי שעושה המצוות באופן זה זוכה להתייחד עם השי"ת בשעת קיום המצווה, ואז יוכל להרגיש לפי השמחה שבמצווה, אם אינו יכול לעשותה כלל בשמחה, סימן הוא כי כבר נגזרה גזירה באותו חלק מקומת העולם, שנה, נפש, השייך לאותה מצווה.

ואם שמחתו מועטת אות הוא כי יש קטרוג ודין.

וכן לפי עומק ופנימיות השמחה יוכל לדעת איזה גזירה היא אם קשה או לא.

ז. אך בכדי לזכות למדרגה זו שאינו רוצה בשום שכר רק להתאחד ולהתדבק בהשי"ת צריך שיזכך את החומר מכלל המידות הרעות ותאוות גופו. ולא רק בדברים האסורים, אלא גם בדברים של היתר [הנקראים נוגה], כי אם לא כן לא יוכל להתאחד עם השי"ת בשעת קיום המצוה. כי השי"ת אינו גבול, ואינו גשמי, ואינו נתפס בגדרי החומר האנושי, ומי שעדיין בגבולות הגשמיים, אזי הגשם, החומר, הגוף, חוצץ בינו לבין השי"ת ולא יוכל להתדבק בו.

ח. וצריך לדעת, שהשמחה הנ"ל היא קדושה שאין כל אחד זוכה לה, כמ"ש (תהלים צז) "אור זרוע – לצדיק" אך אינו זוכה אלא לאור, אבל לשמחה זוכה רק מי שיישר את העקמומיות שבלבו כמ"ש "ולישרי לב – שמחה". ולזכות למדרגת "ישרי לב" צריך ליישר עקמומיות שבלב, שזה כולל את כל התאוות והמידות הרעות שמסירים ומעקמים את לבו ואין לבו ישר עם השם. וכמו"כ שתהיה בליבו יראת שמים ולא יפחד משום בריה, אלא רק מהשי"ת. כי חיסרון יראת שמים היא "עקמומיות" הלב. ורק אם יזכה ל"ישרי לב", יוכל לזכות לשמחה.

ט. ובכדי ליישר עקמומיות שבלב ברא הקב"ה רעמים, כמ"ש לא נבראו רעמים אלא בכדי ליישר עקמומיות שבלב (ברכות נט:), ומבואר בזה"ק שגם אצל האדם עצמו יש בחינה של "רעמים" שבכוחם ליישר עקמומיות שבלב. ורבינו מפרש – שזה נעשה כשאדם מתפלל תפילה בכל כוחו, ובקול רם, והקול פוגע ב"גלגלתא דמוחא" והמוח הוא כעין עננים שמלאים במים, וכשם שכשהקולות היוצאים ממדת הגבורה פוגעים בעננים נתהווים מהם רעמים המזעזעים את העננים ועי"ז הם מורידים את המים הנמצאים בהם, כן הוא כששומע המוח את הקול היוצא בכח וגבורה, נעשה מקול זה כעין רעמים המזעזעים את המוח, שע"ז נפתח המוח מאטימותו וגם זוכה לכוון בתפילתו כמ"ש הקול מעורר הכוונה. וכן יורדין מהמוח "מים", כלומר, השפעה רוחנית אלוקית, וכן נשמעין ממנו "קולות" - "רעמים", שהם יורדים ללב לכוונו שיהיה ישר עם השי"ת ולא יסור לבבו ממנו ועי"ז מיישרים את העקמומיות שבלבו, ושל לבו של השומע את תפילתו, וכשיתיישר לבבו יזכה לשמחה כמ"ש "ולישרי לב, שמחה".

י. רעמים אלו פועלים גם באופנים אחרים, כגון מי שיש בו יראת שמים, שהיראה היא בחי' גבורה ואז קולו נעשה כרעמים שענינם הוא גבורות כמ"ש "ורעם גבורותיו מי יתבונן".

ולכן מי שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעים, כי קולו נעשה כרעמים המיישרים עקמומיות שבלב.

וכן מי ששומע תקיעת שופר מאיש ירא וחרד, שאז קולו נעשה יראה, גבורה. זוכה שקול השופר פועל כרעם ליישר את העקמומיות שבלבו.

יא. אך בכדי שהקול הפוגע במוח ייהפך לרעם צריכים שני תנאים:

א. שמוחו יהי נקי מחכמות חיצוניות ומתאוות והרהורים רעים. מפני שאם יהיה מוחו אטום וסתום בחכמות חיצוניות או בהרהורים ותאוות, לא יוכל להתהוות מהקול העולה אליו

רעמים. וישאר הקול נעוץ באטימות השכל, ובוודאי לא ישמע לא למתפלל עצמו, ולא לאחרים מאומה מאותו קול.

ב. שיהיה למתפלל יראת שמים ולא יהיו לו "יראות חיצוניות" דהיינו, שיירא מהשי"ת בלבד ולא משום אדם או בריה, מפני שהיראה היא הכח והשורש הרוחני של הקול היוצא בכח וגבורה, שממנו נתהווה הרעם כמ"ש "ורעם גבורותיו", וגבורה היא יראה.

יב. בכדי לזכות לקדושת המוח צריך לקיים מריבה ומחלוקת עם היצה"ר, המפתה להחמיץ את המוח במחשבות והרהורים רעים ולפגום את האדם בפגם המוח רח"ל, שעל-זה נאמר "כל באיה לא ישובון ולא ישיגו אורחות חיים", והטעם שאינו זוכה להשיג "אורחות חיים" מפני שפגם זה של המחמיץ את מוחו נמשך מהיצה"ר, מסטרא דמותא, שהוא ההיפך מארחות חיים. ולכן החמצת המוח בתאוות נחשבת ל"מחמצת" שהוא צירוף האותיות חמץ-מת, ותשובתו קשה מאוד.

יג. הצדיקים מרחיקין ממשכן הקדושה שלהם את הסט"א ואינם נותנים לו דריסת רגל וכמו"כ עוסקים הם בתיקון כלליות קומת הקדושה, ובכדי לגרש ממשכן הקדושה את הסטרין אחרנין הם עושים מלחמה איתם. ואחד מדרכי המלחמה היא שהצדיקים השלמים נחלקים ביניהם, ואחד אומר מאמר, תורה, מהלך בעבודת ה', הסותר ומתנגד לתורה, למאמר, שאומר הצדיק השני. והאמת שאין הם נחלקים כפי שנראה הדבר בעיני בשר, אלא כוונתם להמתיק את המחלוקת של הסט"א באופנים רוחניים הידועים להם. וצריך להאמין שאע"פ שבעיני שכלו א"א ששניהם צודקים, ובודאי אחד מהם טועה, האמת היא שאלו ואלו דא"ח, ואע"פ שא"א להבין זאת, צריך להאמין בזה.

יד. כי צריך לדעת שהצדיקים השלמים שהם גיבורי כח עושי דברו, זוכין למה שנא' בהמשך הפסוק – "לשמוע בקול דברו" וכתוב בזה"ק שהם זוכין לשמוע קולות מלעילא, מן השמים. וקולות אלו הם דברי תורה שמשמיעים להם, כעין הקולות הרוחניים שהם השורש של הרעמים הנשמעים מן השמים כמו שנא' "ירעם אל בקולו נפלאות".

וכל אחד מהצדיקים מקבל מהקולות מאמר או תורה שאותה הוא אומר, ובה הוא מלביש את תפילתו כנגד הגזירה גם לאחר שנגזר הדין.

ויש צדיק אחר שמקבל דיבורים אחרים לגמרי מן השמים, ונמצא שהם חולקים ביניהם אך צריך לדעת ולהאמין, שאלו ואלו דברי אלוקים חיים. ויש בהם כח וסגולה להכניע את הגזרות הרעות וכוחות הסט"א.

טו. אך מי שמרגיש שהדברים של המחלוקת חודרים למוחו, ללבו, ידע נאמנה שזה מפני שפגם במוחו רח"ל, מפני שהדרך והעצה לחזור בתשובה היא בכח וזכות הצדיקים, כי החוטא לבדו קשה לו מאוד לשוב, ובה שכיכול הוא שומע את המחלוקת ולכן מתרחק מהצדיקים או שמפקפק באמיתת צדקתם ואינו יכול שוב להתבטל אליהם, הוא צריך להתעורר, ולחשוב כי זה שהמחלוקת גרמה לו לחשוב באופן זה הוא מפני שגברו עוונותיו עד שמקשים עליו מן השמים לשוב בתשובה, ולכן מביאים לו נסיון שיכול על ידו להתרחק מהצדיק שיכול לפנים משורת הדין לקרבו להשי"ת ולהחזירו בתשובה, וצריך בדוקא לעבור את הנסיון הקשה הזה שהוא ניסיון של מניעות המוח, וספיקות. ולכן צריך אותו אדם להתבטל מיישותו והבנתו, ולהאמין שכל זה ניסיון שנשלח לו בכדי שיבין שמצבו כ"כ קשה עד שמראים לו מהשמים

שגם אם יש אופן שהוא יכול לקבל את תיקונו, שהוא ע"י ובכח וזכות הצדיקים, מונעים זאת ממנו ע"י המחשבות העולות על ליבו. ואם יבין זאת ויתגבר על מניעות המוח, וימשיך לדבוק בצדיקים ובדרכיהם ועצותיהם, יזכה עי"ז דייקא [שעמד בנסיון] לתיקונו הנצחי.

טז. מלבד מה שנתבאר לעיל, שעיקר הקול שממנו יעשו הרעמים צריך שיצא מאדם ירא שמים, ובכח וגבורה, בכדי שתוכל להתגלות מהקול בחי' רעם שיהא בכוחו לפעול באופן רוחני.

צריך לדעת שישנו כלל [ומקורו באד"ר פ' נשא דף קמ"ב.], שבכדי שהגבורות יפעלו צריך לשתף אותם בחסדים ואז יצא כוחם מהעלם אל הגילוי ולכן צריך שהמתפלל מלבד היראת שמים שבו, והכח והגבורה שמשקיע בקול תפילתו, יתפלל להשי"ת מתוך אהבה והשתוקקות, ואהבה היא משורש החסדים. ואז גם יזכה למח צח וזך, שכשיפגע בו הקול, יוכל הקול להתהוות לרעם. מפני שהחכמה, היא שורש החסדים, וכשהמח צח וזך מאירה בו הארת החכמה - שורש החסד, וכשהקול היוצא בגבורה פוגע ממנו, יתהווה ממנו רעם שיתגלה בכח הקול היוצא ממדת הגבורה, המתאחד עם המח, חכמה, חסדים. אך צריך שגם מוצא הקול יהיה משותף בחסדים ומפני כך צריך שיתפלל מתוך אהבה כנ"ל, שאז כשגם מוצא הקול יהיה משותף בחסדים, וגם המוח השמור מחכמות חיצוניות והרהורים של תאוות יזדכך, נמצא שכשיפגע הקול, הגבורה, במוח יוכל להתאחד עם המוח הזך, שהוא בחי' חסדים. ואז יתגלה מזה רעם שיוכל ליישר את העקמומיות שבלבו ויזכה לשמחה. ובנוסף לכך יזדכך המוח ויפתח מצמצומו ועי"ז יגרום שגם ה"מוח העליון" ברוך-הוא, יפתח לקבל תפילותינו.

יז. בסדר העבודה בזיכרון ותיקון המידות צריך להקדים את היראה שהיא עיקר החשיבות כמ"ש (ישעיה לג) "יראת ה' היא אוצרו". וכן (תהלים קיא) "ראשית חכמה יראת ה'". והיינו שיראת ה' קודמת לחכמה, למוחין. כי אם יזכה ליראה, תבוא אליו אהבת ה' ממילא [אם ירצה וישתוקק לכך].

יח. כשם שנתבאר לעיל שהצדיקים מלבישים את שאלתם במאמר, כן יש לפעמים שהם מלבישים את שאלתם - תפילתם בסיפורים שעניינם הפנימי, הרוחני, הוא בקשה ותפילה לביטול הגזירה.

ה לשון רבינו זכרוננו לברכה:

"בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני וכו'": (תהלים צח, ו)

א כי צריך כל אדם לומר (סנהדרין לו, א): כל העולם לא נברא אלא בשבילי. נמצא, כשהעולם נברא בשבילי, צריך אני לראות ולעיין בכל עת בתיקון העולם ולמלאות חסרון העולם, ולהתפלל בעבורם.

מקור חכמה

מוחלין לו ולכל העולם כולו. ומפני כן צריך אני לראות ולמלאות חסרון העולם, והנבראים בכדי שהעולם יעמוד באופן הראוי והשלם שאז יתקיים ישמח ה' במעשיו וכברואיו. כי כשחוטאים חלילה, נחסר השפע והטוב מהעולם כמו ש"י" וחסוטיכם מנעו הטוב מכם". ולקמן יתבאר שלתקן ולמלאות חסרון העולם הוא ע"י שעושין המצוות בשמחה.

וההתפלה בעבורם. כי מלבד מה שצריך לעשות בתיקון העולם ולעסוק עם בני אדם להיישיר דרכם ולהחזירם בתשובה ולמלאות חסרון העולם, אליבא דאמת, עיקר ההשתדלות ומה שזוכין לפעול תלוי בתפילה, שהיא עיקר הכלי זיין לנצח היצירה ולהשיב בני אדם בתשובה.

ועוד, מכיון שע"פ רוב, מעשי העולם אינם כראוי, ישנם קטרוגים וגזירות על העולם שצריך להרבות

א. כי צריך כל אדם לומר: כל העולם לא נברא אלא בשבילי (סנהדרין לו, א), כלומר, כל אדם צריך לחשוב, להתנהג, ולהאמין שכל העולם לא נברא אלא בשבילי. ולכן צריך שיעסוק בתורה ומצוות שע"י יתמלא רצון השי"ת בבריאת עולמו כי כל אחד מישראל הקב"ה משמח עמו, וחשוב כעולם מלא.

נמצא כשהעולם נברא בשבילי, א"כ יש לי אחריות עליו ולכן צריך אני לראות ולעיין בכל עת בתיקון העולם. כי יש ליזהר שלא לקלקל ולהזיק לעצמו ולעולם ע"י חטאים ח"ו, וכשחז"ל לעולם יראה אדם את העולם כאילו חציו זכאי וחציו חייב עשה מצוה אחת הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות שנא' "וצדיק יסוד עולם", וכן ח"ו להיפך. ובאמת יש כח בכל אחד מישראל לעסוק בתיקון העולם דהיינו להחזיר את כל העולם בתשובה, כי כ"א מישראל כלול מכל כלל ישראל ומחויב להשתדל בזה. [וכעין מה שאמרו חז"ל יחיד שעשה תשובה

מקורות והערות

ל"ט: מ'. רמב"ם הל' תשובה ג', ד'. ז. לקו"ה הלכות קרח וכתובת קעקע ג', א. ת. יומא פ"ו. ט. כדלהלן במהלך התורה. י. ירמיה ה'. כ. עצות המבוארות תפילה ט'. ל. ליקו"מ ב', א. וקל"מ שם.

א. עי' בפ"י העץ יוסף על עין יעקב סנהדרין ל"ז. ב. עי' תדא"ר פ' כ"ה. לשון התד"א עי' ב"מילואים". ג. כמשחז"ל וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא. (סנהדרין ל"ז). ד. רש"י סנהדרין ל"ז. ה. עי' מי הנחל. ו. קידושין

ביאורים

שיש בכוחו לתקן אותו ולכן הראו לו זאת מן השמים (ליקוטי אמרים להמגיד דף כ"ח בשם הבעש"ט).

והגם שכשמתכונן בעצמו, רואה שהוא רחוק ממדרגה זו ש"כל העולם נברא בשבילי", ושהוא מסוגל לתקן חסרון העולם. מ"מ [בהקדמת ליקוטי תפילות] כתב מוהר"ת בשם רבינו שגם אם אינו שייך עדיין למדרגה זו, יש לו להתפלל להשי"ת שיזכהו להגיע לכל זה. אך בודאי גם בפועל ממש באיזה בחינה שייך ענין זה לכאור"א כפי מדרגתו (כפי שמבקש מוהר"ת בליקו"ת, עיי"ש), כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (ע"ז דף ג'), ואין מבקש ממנו מה שאינו יכול.

צריך אני לראות ולעיין בכ"ע בתיקון העולם. "כי כל דבר של חסרון שאדם רואה בעולם שייך אליו, ואם לא היה בו שמץ מדבר זה שצריך לתקנו לא היה רואהו" (תוי"י וישב בשם מוהר"ן זקנו של רבינו), כמאמר הבעש"ט (פ' בראשית אות קכ"ו) על המשנה (נגעים ב', ה') כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, היינו כל הנגעים שאדם רואה חוץ, אצל אחרים, הם מנגעי עצמו, שמראים לו מן השמים שיתקן את הנצרך.

ובחיי"מ (עבודת ה' תקע"ה) כ' על מחז"ל (גדרים ל"ח). "פסל לך" – הפסולת תהיה שלך, שבכל מקום שתראה איזה פסולת תתלה הפסולת בך. ולפעמים הסיבה שרואה דבר הוא מפני

וענין התפילה הן בשני פנים. היינו קודם גזר דין מתפללין כסדר התפילה, ואין צריך להלביש התפילה, אבל לאחר גזר דין צריך להלביש התפילה, כדי שלא יבינו המלאכים העומדים לשמאל, ולא יקטרגו. כמו שכתוב (דניאל ה, ד): "בגזרת עירין פתגמין", היינו לאחר גזר דין, אזי "במאמר קדישין שאלתין", אזי הצדיקים מלבישים שאלתם במאמר.

מקור חכמה

כוונתו היא תפילה לביטול הגזירה. כְּדִי שְׁלֹא יִבְיִנוּ הַמַּלְאָכִים הַמְקַטְרְגִים הָעוֹמְדִים שְׁמֹאלָא, כַּמ"ש "ראיתי את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו", ופירשו במדרשי מימינו אלו שמיימינים לזכות, משמאלו, אלו שמשמאילים לחובה. ואותם העומדים לשמאל, אם יבינו שמתפלל לבטל הגזירה לא יניחו לתפילה שתעלה למקומה ותתקבל. ולכן מלבישים ומעלימים את התפילה, בכדי להינצל מהם שלא יבינו כוונתו וְלֹא יִקְטְרְגוּ. על המתפלל ועל תפילתו. כְּמוֹ שְׁכָתוּב (דניאל ד) בחלום נבוכדנצר שראה עיר וקדיש מן שמיא נחית. דהיינו מלאך הנקרא עיר וקדיש מפני שהוא ער לעולם. והוא קדוש, שירד לבצע את גזר הדין שנגזר על נבוכדנצר ובפסוקים שלאחר מכן כתוב שגז"ד זה, נעשה "בגזרת עירין פתגמין", היינו שכבר נתפשט ונתפרסם הגז"ד בין המלאכים הנקראים עירין * וכבר הם מדברים ממנו וזהו בגזירת עירין, פתגמין מלשון דיבור. היינו שְׁאֲחֵר גְּזֵר דִּין, שכבר נגזרה הגזירה ונתפרסמה אָזִי "במאמר קדישין שאלתין", אָזִי הַצְּדִיקִים הַדּוֹמִים לַמַּלְאָכִים הַנִּקְרָאִים "קדישין" מַלְבִּיְשִׁים שְׁאֲלָתָם תְּפִילָתָם וּבִקְשָׁתָם - בְּמֵאֲמָר.

בחי"מ (אות א) מבואר שתורה זו נאמרה בזמן שנשמעה גזירת ה"פונקטין" שגזרה המלוכה לקחת ילדי ישראל לצבאו של הצאר, ושם להעבירם על דת. ובפל"ח (אות ב) כתב בשם אביו שרבינו רימז שהוא כבר לאחר גזר דין. ובבה"ל הוסיף שמאמר זה

בתפילה בכדי לבטלם, וזה מוטל על כל אחד, וענין זה הוא עיקר התוכן של מאמר זה.

ואל יאמר אדם מה תועיל תפילתי, שהרי אחז"ל בשבילי נברא העולם וא"כ בודאי רצונו ית', שאתפלל לפניו ויהיה לו נחת רוח מתפילתי. ואחז"ל כ' כל שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש, נקרא חוטא. ובספר המידות (תפילה ס') איתא, שמי שאינו מתפלל על צרת ישראל נקרא חוטא, וכל אדם צריך להתפלל על צרת ישראל וגאולתן כי השי"ת שומע תפילת כל פה, כַּמ"ש "והיה כי יצעק אלי, ושמעתי כי חנון אני".

וְעֵינֵינוּ הַתְּפִלָּה שֶׁעַל יְדֵהּ נַעֲשֶׂה תִיקוּן הָעוֹלָם וְהַשְׁלֵמַת הַחֲסֵרוֹנוֹת וּבִיטוּל הַגְּזִירוֹת. הֵן בְּשָׁנֵי פְּנִיָּם. בשני אופנים הינו האופן הראשון הוא שמתפלל אחר שחטאו ומדת הדין מקטרגת עליהם, אלא שהוא עדיין קָדָם גְּזֵר דִּין שְׁעֵדִיין לא הוחלט ונפסק הדין למעלה ולכן עדיין לא נגזרה הגזירה, ואז מתְּפַלְלִין ומבקשים רחמים בְּסֵדֶר הַתְּפִלָּה, שהוא * שבחו של מקום ואח"כ שאלת צרכיו בפשיטות. וְאִין צָרִיךְ לְהִלְבִּישׁ הַתְּפִלָּה, כלומר להעלים ולהסתיר את התפילה בכיסוי, ב"לבוש", שהוא מאמר של דברי תורה שעוסק בענין הגזירה וביטולה (ובסיום התורה נתבאר שיש לבוש של סיפורים ושם יתבאר בס"ד).

אָבֵל שְׁאֲחֵר גְּזֵר דִּין כשכבר נפסק הדין ועל פיו כבר נגזרה הגזירה וכבר נודע הדבר למלאכים המקטרגים, צָרִיךְ לְהִלְבִּישׁ הַתְּפִלָּה, בלבוש של מאמר שפנימיות

מקורות והערות

מ. מסילת ישרים פרק י"ט. נ. ברכות י"ב. ס. מכילתא דרשב"י משפטים כ"ב. ע. שמות כ"ב. ועי"ש ברמב"ן. פ. כנ"ל ועיין גם בליקו"מ צ"ד. צ. ע"ז ז: ק. מלכים א' כב, יט. ר. מדרש תנחומא שמות י"ח. ש. עי' גם ליקו"מ תנינא צ"ז. ת. רש"י שם. א. פל"ח. סעיף א'. ב. וכפי' שפירשו בגמ' פסחים ל"ג. ג. הידועה בשם גזירת הקנטוניסטים. ד. בה"ל ד"ה תקיעת שופר.

ביאורים

במאמר קדישין שאלתין. לבאר כיצד הפירוש שפירש רביז"ל על "במאמר קדישין שאלתין", שהם מלבישין שאלתם במאמר, מתאחד עם משמעות הפסוק, עיין ב"מילואים".

ב אבל איך ידעינן בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין, על-ידי המצוות שאנו עושים, יכולין אנחנו לידע בין קודם גזר דין לאחר גזר דין.

מקור חכמה

התפילה שהיא עיקר הכח לפעול, ולתקן, נחלק לשנים, קודם גז"ד אפשר להתפלל כסדר התפילה ולבטל את הקטרוגים, אך לאחר גז"ד א"א להתפלל כסדר התפילה מחמת המקטרוגים על המתפלל ועל תפילתו ולכן צריך להלביש את התפילה במאמר של דברי תורה העוסק בענין הגזירה שהוא לבוש לתפילה. בסעיף ב' יבאר איך אפשר לדעת אם הוא קודם או אחר גז"ד.

עצמו מהוה "הלבשת התפילה במאמר". שעל ידו דחה רבינו את הגזירה כמ"ש בפל"ח שאמר שדחה את הגזירה ליותר מעשרים שנה^ה.

בסעיף זה נתבאר שצריך כל אדם לחשוב ולהתנהג באופן שהעולם נברא בשבילו ולכן צריך לראות ולהשתדל בתיקונו ולהתפלל עבורו. וענין

ביאור סעיף זה ע"פ ליקוטי-הלכות

כי צריך כל אדם. בליקו"ה כתב שעיקר כוונת רבינו היא על הצדיק שזיכך וקידש עצמו מכל התאוות והמידות הרעות עד שנזדכך ויראתו שלימה, ומוחו נקי וצח וזוכה לעשות המצוות בשמחה מעצם קיום רצון השי"ת, ומהדבקות שלו בהשי"ת זוכה ובשעת קיום המצוה מתאחד בשמחתו יתברך. ואין הוא נחשב ל"מקבל" רק לבחי' "משפיע" ומפני שכל חיות וקיום ותיקון העולם ע"י עשיית המצות באופן הנ"ל, לכן הוא זה שנחשב שכל העולם נברא בשבילו, והוא זה שיכול לתקן העולם. ובזה יתפרש הלשון כי צריך כל אדם, כי כל אדם הוא כינוי לצדיק, כי עה"פ (קהלת יב) "כי זה כל האדם". אחז"ל (ברכות ו.) "מאי כי זה כל האדם, אר"א כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה". וכמ"ש בתורה ק"מ שמפני כך נקרא הצדיק "כל האדם".

והנה, חסרון העולם הוא, מפני שהוא בבחי' מקבל, שמעצמו חסר לו וצריכין למלא חסרונו. כי השי"ת ברא העולם בחסדו, והנבראים צריכים להחזיר, לשלם לו, כי הם "מקבלים". אך הצדיק שמקיים המצוות ואין רוצה לקבל כלל אפילו שכר עוה"ב, הוא נחשב "משפיע" וממלא את החסרון הנ"ל. ועל הצדיק הזה כוונת רבינו במש"כ שצריך למלאות חסרון העולם. אך מ"מ בכח הצדיקים שהם בבחי' משה, עסקו גם שאר הצדיקים בתיקון העולם והשלימו אותו מהחסרונות. וגם כל אדם בבחינה מסוימת, כפי ערכו, יש כח במצוותיו לתקן העולם ולמלא חסרונו כשעושה המצווה על דעת ובהתקשרות לצדיקים בחי' משה.

וכפי שתיקנו חז"ל לומר בתפילה "כמו שציוותנו ע"י משה עבדך". פירוש, שאנו עושים ע"ד

משה רבינו (ליקו"ה ספירת העומר ב, ג-ד. העושה שליח לגבות חוב ב, סעיפים ב, ד, ה, ט, י, י"ז).

ועיין באוה"ח הק' ריש פ' חקת שפירש שצוה השי"ת שיקחו הפרה אדומה על-דעת משה.

ובפרשת פקודי (שמות ריש פרק ל"ט) ו"במילואים" נתבאר בהרחבה.

ב. אַבְלֵי אֵיךְ יִדְעִינָן - איך אנו הצדיקים יודעים בין אם הוא עדיין קדם גזר דין, בין אם הוא כבר אַחֲרֵי גִזְרֵי דִינָא בְּכַדִּי שֶׁנִּדְעָה בְּאִיזָה אֹפֶן לְהַתְּפַלֵּל, אִם כִּסְדֵר הַתְּפִילָה, או בלבוש של מאמר, זאת נדע עַל-יְדֵי הַמְּצֻוֹת שְׁאֵנוּ עוֹשִׂים,

מקורות והערות

היה, מפני שתורה זו נאמרה בר"ה תקס"ג, והגזירות בפועל החלו בשנת תקפ"ז, שהם כ"ה שנים לאחר מכן.

ה. רבינו אמר בלשון זה: "איך האב אפגעשטופט די גזירה אויף עטליכע און צוואנציג יאהר". פירוש, דחיתי את הגזירה בעשרים וכמה שנים. וכך

ודווקא כשעושיין המצוות בשמחה גדולה כל כך, עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא, אלא הוא רוצה שיזמין לו הקדוש-ברוך-הוא מצוה אחרת בשכר מצוה זאת, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (אבות ד, ב): 'שכר מצוה - מצוה', כי הוא נהנה מהמצוה בעצמה.

וזהו החילוק שבין נבואת משה רבינו לבין נבואת שאר נביאים, כפרוש רש"י: "וידבר משה

מקור חכמה

זוכה לעשות נח"ר להשי"ת והקב"ה מתענג במעשיו, ועל ידו יתקיים "ישמח ה' במעשיו". ומזה שהשי"ת מתענג במצוותיו, מכך נובעת שמחתו.

אך בעיקר, שמח ומתענג על ה', מפני שבשעת קיום המצוה דביקה נשמתו בהשי"ת שהוא אחדות פשוט עם המצוות ושמחת השי"ת מלובשת במצוות. ובקיום המצוות נעשה הצדיק צוותא וחיבור להשי"ת, ולשמחתו יתברך שהיא הארת הבינה, מקור השמחה ל, הנקראת "עולם הבא" וזו הכוונה שזוכה עכשיו בשעת קיום המצוה לעוה"ב [כמ"ש רבינו לקמן].

והנה מדרגה זו, היא תכלית השלימות בקיום המצוה, שלזה זוכה הצדיק המופלג במעלה שביטל כל מציאותו ורצונותיו עד שנתאחד בתכלית הידיעה וההשגה בהשי"ת. כי כ"ז שאדם בגבולות גשמיים א"א לו להשיג כאן בעולם את תענוג עוה"ב. אך יש מדרגה אחרת של צדיקים, השמחים במעשה המצוות מפני שע"ז יזכו בעוה"ב להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו. וזה הבדל בין שני המדרגות וזהו כעין החילוק שיש בין נבואת משה רבינו לבין נבואת שאר נביאים, כפי שמבואר בפרוש רש"י על הפסוק (כמדבר ל, ב): "וידבר משה אל ראשי המפות וכו' זה הדבר אשר צוה ה'", שלכאור זה הדבר וכו'. מיותר שהרי אמר לישראל את ציווי ה' "איש כי ידור נדר

אך בכדי להבחין בזה א"א רק אם השמחה בשעת עשיית המצוה מאוחדת עם שמחתו ית'. וזמש"כ ודווקא כשעושיין המצוות בשמחה גדולה כל כך, עד שאין רוצה הצדיק שעושה אותה בשום שכר עולם הבא, כי אין לו שום יישות ומציאות עצמית כי ביטל עצמו מכל וכל עד שאין יודע מעצמו כלל ולכן אין רוצה אפילו שכר עוה"ב. כי לקבל שכר בעוה"ב פירושו, שעכשיו בשעת קיום המצוה הוא עדיין נפרד מהשי"ת, ורק לעתיד יתאחד עמו ויקבל שכרו, שהוא העונג והדביקות בהשי"ת. אולם מכיון שרצונו להתדבק ולהתאחד עם השי"ת בשעת קיום המצוה בעודו בחיים חיותו, וזו כל שמחתו להתדבק בו ית', ובשמחתו המלובשת במעשי המצוות, מפני כך אינו רוצה בשכר עוה"ב המורה על כך שעכשיו עדיין אינו יכול להתאחד עמו ית'. אלא הוא רוצה ששכר המצוה יהיה שיזמין לו הקדוש-ברוך-הוא מצוה אחרת בשכר מצוה זאת, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (אבות ד): 'שכר מצוה - מצוה', דהיינו ששכר המצוה שקיים, שבזכות זה יעזרו ויזמינו לו מן השמים שיוכל לקיים מצוה נוספת, פי הוא נהנה מהמצוה בעצמה. ראשית, מעצם הדבר ששכר ודם קרוץ מחומר זיכהו השי"ת אל חי וקיים, אדון כל, להיות ממשרתיו עושי רצונו בזה שמקיים מצוותיו ועושה רצונו. ולא זו בלבד, אלא שבנוסף על כך

מקורות והערות

י. כמבואר לקמן במהלך התורה. כ. בה"ל ד"ה והן מחיין, וכד"ה והנה באמת. ל. וזה"ק ויקרא ט"ו: מ. סבא דמשפטים צ"ח. נ. כמבואר בלקו"ה חלה ג' ה. ס. כמבואר בתורה ט"ו, בליקו"ת תורה ע"ב. ובליקו"ה

ו. ליקו"ה הל' חלה ג', ה'. ז. בה"ל ד"ה, והם מחיין בסופו. ח. רש"י בפירושו לפרקי אבות ד', ב', ועיי"ש בביאור הגר"א שפי"ג"כ כך ע"פ המבואר בב"ב ט'. ט. ליקו"ה העושה שליח לגבות חובו ב', י'.

ביאורים

א"א להשיג בשכל, רק אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי ונפשו יודעת מאוד מכח הארה והתנוצצות המאירה שנשמתו וההתנוצצות הזו נקראת בבחי' נבואה, שהיא השגה בכח שפע אלוקי.

קבלת שכר עולם הבא עבודת ה' בחי' נבואה

כפל"ה ביאר שהמעם שהרגשת שכר עוה"ב דומה לנבואה, מפני שבשכל אנושי א"א לראות את השי"ת והשגתו בשעת קיום המצוה, וגם את השכר של עוה"ב

אל ראשי הממות וכו' זה הדבר אשר צוה ה'", פירש רש"י (במדבר ל, ב): כל הנביאים נתנבאו ב"כה אמר ה'", נוסף עליהם משה, שהתנבא: ב"זה הדבר". כי בחינת "כה" הוא אספקלריא שאינה מאירה, ו"זה הדבר" הוא בחינת אספקלריא המאירה.

ואלו השתי בחינות נביאות יש בעבודת הבורא. יש אדם העושה המצוה בשכר עולם הבא, שאינו נהנה

מקור חכמה

שדבר עמהם ה' באופן של חידות ומשלים, וצירימים ולא את דבר ומראה כבוד ה', כמות שהוא.

ומשה רבינו שהתנבא בלשון "זה הדבר" הוא מפני שראה את מראה כבוד ה' בבחינת אספקלריא המאירה. אספקלריא הוא מלשון ספק קלריא, היינו שמספק שפע של אורה והיא מראה זכה ומצוחצחת כענין הזכוכית הזך והמבהיק שאדם רואה מחוץ מה שבתוכו. שרואה את האור בעצמו כאדם שרואהו מקרוב באופן ברור עד שאומר זה הדבר שכן היתה השגת משרע"ה שנאמר "ומראה ולא בחידות. ותמונת ה' יביט".

והטעם שהנביאים ראו דרך אספקלריא, מפני שהיא בסוד ספירת המלכות שהיא הכלי שרק על ידו משיגים כל השגה כמבואר בתיקון ז"י.

ואלו השתי בחינות נביאות הראשונה, שאר נביאים שמבינים את דבר ה' אך לא רואים אותו באופן ברור. והשניה נבואת משה שרואה בבירור ולנגד עיניו את מראה כבוד ה'. יש בעבודת הבורא. אותו אנו עובדים בקיום מצוותיו, כדלהלן.

ובכדי להבין איזה שייכות יש לנבואה עם קיום המצוות נקדים את דברי הרמח"ל שעינינה של

מקורות והערות

פ' וירא. ש. רמח"ל בדרך ה' הנ"ל. ת. השגת משה היתה בה מהארת התפארת, משא"כ שאר הנביאים שהשיגו מנו"ה וכולם דרך ספירת המלכות. (רמ"ק הנ"ל ע"ש היטב. ושערי אורה שער ג'). א. במדבר י"ב, ח'. ב. כמבואר בזה"ק בראשית ל"ג: ועי' בפרדס שער כ"ג פ"א. ובאור יקר תרומה סי' ט'. כך ט' דף צ"ה. ג. תיקון דף כ"א – כ"ב. ד. דרך ה' חלק השלישי פרק ג', סעיף ד'.

וכו". ומפני כך פירש רש"י שכוונת הפסוק להורות על המקור הנעלה של דברי משה רבינו בהשגתו ובנבואתו בדבר ה', הנעלית משאר נביאים, מפני שפירש הנביאים נתנבאו ב"כה אמר ה'", "כה" פירושו כך הוא הדבר, אין אנו רואים אותו אבל כך נרמז ונתפרש בדברי ה'.

נוסף עליהם משה, במעלת מדרגת נבואתו [ועיין לקמן בהגדרת הדברים] שהתנבא בלשון "זה הדבר". שהוא מורה על ראיית הדבר עצמו. כי רק כשרואים אותו ממש, אפשר לומר "זה הדבר" כי בחינת "פה" אמר ה'. הוא לשון המורה שהדברים נראו או נאמרו לנביא באספקלריא שאינה מאירה, היינו שראה את מראה כבוד ה' שלא בבירור ובאורח מישור, אלא כמו הרואה אור דרך אספקלריא שהוא כלי זכוכית שאינה מזוככת. ולפעמים, דרך כמה וכמה מחיצות של זכוכיות שאינם מאירות שאין הוא רואה באופן ברור את האור הנמצא באספקלריא, אלא רואה שיש שם אור. ודוגמתו הגדירו חז"ל את מראה הנביאים בראייתם והשגתם את כבוד ה' שלא ראוהו בבירור וכו', ובוודאי ידעו וראו שהוא מראה כבוד ה' אך רק בבחינת הנ"ל הנקראת כה. שפירושה הוא, כך, כעין זה. ומלבד הראיה באופן זה, ראו גם את הדיבור

ביאורים

באופן ברור הנראה ונגלה לעיניו. משא"כ אספקלריא המאירה, שאין הדבר מגיע כלל דרך השכל, ואין השכל מגביל אותו אלא הוא הארה ושפע אלוקי והתנוצצות בחי' נבואה של זה הדבר, וזה לא נרמז בר"ת, כלהווכה לכך, הוא ברור כמי שרואה ממש נגד עיניו.

ולפי"ז מבאר מפני מה המדרגה של "כה", אספקלריא שאינה מאירה, נרמזת לקמן בר"ת של נביא, שהוא יבוא בר"תה נ"ש אלומוותיו, כי ר"ת הוא דבר שאינו ברור, ואינו מפורש, רק למו שיודע אמיתות הדברים הרי זה כדבר מפורש, וגם לו אין זה אלא בידעת הדברים, אבל במציאות אינו רואה זאת

מהמצוה בעצמה, אלו לא היו נותנין לו עולם הבא בשכרה, לא היה עושה אותה, וזה בחינת "כה", אספקלריא שאינה מאירה. כמו אדם שרואה איזה דבר מרחוק, כן הוא עושה המצוה בשביל שכרה הבא לעת רחוק, היינו אחר עולם הזה.

ושילום שכר נקרא בשם נביא, כי ראשי תבות של: יבא ברנה נשא אלמותיו, ושם בפסוק הזה נרמוז

מקור חכמה

מחוייב לקיים את המצווה מ"מי לא היה עושה אותה, ודאי א"א לפרש שכלל לא היה מקיים מצוה שמחוייב בה, אלא שלא היה עושה אותה בהנאה ועונג ושמחה, רק כמי שמחוייב ומוכרח ע"פ גזירת מלך ואם לא יקפיד המלך לא יקיימנה. ולכן מצוה שאין מחוייב בה כגון ציצית למי שאין בגד של ד' כנפות, אם לא יקבל שכר על עשייתו לא יקיים מצות ציצית. ואם יהיה אנוס יפטור עצמו במה שאמרו חז"ל "חישב אדם לעשות מצוה ונאנס מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" ולא יצטער או ישתוקק ויתאמץ בכל כוחו, ובאמת, אם ישתוקק ויתאמץ בכל כוחו ומאודו יעזרהו השי"ת ולבסוף בוודאי יזכה לעשות את המצווה מ.

הנבואה שיגיע אדם ויתקשר בבורא ית"ש ויתדבק בו דבקות ממש באופן שירגיש ההתדבקות, וישיג מה שהוא מתדבק בו דהיינו כבודו יתברך. וכשמשיג זאת בחיים חיותו זהו עיקר ענין הנבואה, ודבר זה א"א שיהיה רק אחר שיזכך החומר והמעשים. והידיעות וההשכלות והשליחות ששולחו השי"ת, אינם אלא נלווים למדרגת הנבואה, וכפי זיכוכו ודביקותו כן ישיג ויתדבק בו ית' ביותר. וכמ"ש בשו"ע" שהחסידים ואנשי מעשה היו מתבודדים ומכוונים בתפילתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי [הכוונה לשכל הרוחני, האלוקי] עד שהיו מגיעים קרוב למדרגת הנבואה, עכ"ל. מפני שזהו באמת ענין הנבואה.

וזה שעושה המצוה באופן הנ"ל השגתו בהשי"ת היא בחינת "כה", אספקלריא שאינה מאירה. שהאור המאיר בה אינו נראה בבירור רק כמו אדם שרואה איזה דבר מרחוק כאן הוסיף רבינו דבר בהגדרת אספקלריא שאינה מאירה ומקור דבה"ק בזה"ק: שבאספקלריא שאינה מאירה, רואה כמו מרחוק שרואה את דמות הדברים אך לא את הדברים עצמם. כי כשרואה מרחוק, אזי קודם שיגיע כח הראות להדבר הנראה מתפזר בתוך האויר ונתעכר.

ומה שמשיג הנביא בחייו, מעין זה משיגים אותם הזוכים לעולם הבא, שמתענגים על ה' ונהנים מזיו שכינתו, ומכירים ויודעים ומשיגים אותו ית' ונשמתם נכללת ונצרת בצרור החיים.

כמו כן הוא זה שעושה את המצוה בשביל שגרה הבא לעת רחוק, דהיינו בעולם הבא שבשעת קיום המצוה אין הוא נמצא שם רק לעת רחוק, לזמן הרחוק ממנו הינו אחר שיסיים את חייו בעולם הזה.

ובהקדמה זו יתבאר דברי רבינו, כי יש אדם העושה המצוה בגלל שעל ידה יזכה בשכר עולם הבא, ששם יתענג מדביקותו והשגתו בהשי"ת. אך כאן בעולם הזה, עדיין אינו בדרגת הדבקות להשי"ת מפני שאינו נהנה מהמצוה בעצמה, כי המצוה מאוחדת באחדות פשוט עם השי"ת, ומי שאינו דבק בתכלית להשי"ת, אינו יכול להתחבר לתענוג הרוחני האלוקי הנמצא בעצם קיום המצוה. ובפשטות, מפני שאינו במדרגה גבוהה לעבוד את עבודתו בלתי לה' לבדו. ומפני כך אותו אדם אלו לא היו נותנין לו עולם הבא בשכרה, הגם שהוא

מקורות והערות

מ. ע"פ תורה ס"ו, ד'. נ. עי' זוה"ק וירא ק"כ. וזו"ח רות דף צ"ד. עה"פ "מרחוק ה' נראה לי", שע"כ הנביאים רואים דמות דברים כאדם העומד ממרחק חוץ ממש וזה נקרא אספקלריא שאינה מאירה. ונבואת משה מקרוב שזהו מראה אספקלריא המאירה, ע"כ מלשוננו. ס. ליקו"מ י"ג, ד'.

ה. או"ח סי' צ"ח, א'. ו. עי' בדרך ה' הנ"ל. ז. כלשון המס"י. ח. כלשון רבינו בליקו"ת, ב'. ט. ע"פ ליקו"ה חלה ג. י. פל"ח אות ג'. כ. פל"ח אות ג'. וכ' שבוה יתבאר מדוע "זה הדבר" נכתב בפ' נדרים, מפני שנדרים אינם חובה, ורק מי שרוצה לקדש עצמו או לפרוש מעוה"ז נודר, והוא שייך למדרגת "זה הדבר". ל. ברכות ו.

על שילום שכר: "הלוך ילך וכבה נושא משך הזרע", שמצטער בעשייתה, "בוא יבוא ברנה נושא אלומותיו", שישמח לעתיד, כשיקבל שכר המצוות. ראשי תיבות של יבא ברנה נשא אלומותיו, ראשי-תיבות נביא.

אבל נביא שמתנבא ב"זה הדבר", שאינו רוצה בשכר המצוות, אלא רוצה במצוה בעצמה, שהוא משמח כל כך בעשייתה, עד שממאס בכל מין שכר, נמצא שעולם הבא שלו בהמצוה בעצמה. וזה בחינת נביא, היינו שילום שכר, בבחינת: "זה הדבר", בבחינת אספקלריא המאירה, כמו אדם הרואה דבר מקרוב בראיה יפה וברה, כמו כן הוא נהנה מהמצוה בעצמה, ושכרו נגד עיניו.

מקור חכמה

שמחתו, שזוכה לשמוח בשמחת השי"ת המאוחדת ומלובשת במצוה כדלקמן. שמתעם זה הוא מושמח ב"ב"ב בעשייתה, עד שממאס בכל מין שכר, כלומר, שממאס בכל דבר שמתפרש כעין גמול או איזה מין של שכר על מעשיו, כי ביטל כל עצמיותו וחומריותו עד שנתדבק ונתאחד עמו ית'. וקבלת שכר לעתיד, מתפרשת אצלו כאילו הוא נפרד מהשי"ת, ולכן עכשיו אינו יכול לזכות לדבק בו, רק לעתיד, וזה מאוס בעיניו.

נמצא שעולם הבא ש"ל הדביקות וההשגה בהשי"ת הוא בהמצוה בעצמה. וזה שעושה המצוה ומשמח בעשייתה הוא בחינת נביא, היינו שמרמז על שילום שכר, מפני שהשכר שנקבל לעתיד, היא המדריגה שאליה זוכה הנביא בחייו, כפי שנתבאר לעיל, ולכן שכר המצוות נקרא בשם נביא. בבחינת: "זה הדבר", שהוא בבחינת הנביא הרואה באספקלריא המאירה, שהוא רואה את מראה כבוד ה' כמו אדם הרואה דבר מקרוב בראיה יפה כרואה דרך אספקלריא מזוככת שרואה את הדבר ביופיו, וב"ב, כלומר שרואה את הדבר כמות שהוא באופן ברור, ולא כמראה עכורה. בנוסף לכך, רואה את הדבר ברור ולא ע"י משל וחידה. כמו כן הוא נהנה מקיום והארת המצוה בעצמה, ושכרו שהוא הדביקות וההשגה בהשי"ת, הוא כדבר שנמצא ממש נגד עיניו, דהיינו דבר שרואהו בחוש ממש.

עד כאן נתבארו ב' המדרגות בעשיית המצוות שהם בבחינת נבואה בב' מדרגות ועתה בא לבאר את ריש דבריו שכ' שלדעת אם הוא קודם גז"ד

כל המזמור עוסק במה שיהיה לעתיד לבוא, "בשוב ה' את שיבת ציון וכו' אז ימלא וכו', אז יאמרו בגויים וכו'" שאז נזכה להשיג ולדעת את ה', ע"י שפע אלוקי שזהו ענין הנבואה.

ומפני כך שילום שכר עוה"ב שהוא ההכרה, הדעת והדביקות בהשי"ת נקרא בשם נביא, שיש בזה ב' מדרגות. המדרגה של בחי' "כה" היא ראיה שאינה ברורה, ומבחי' עשיית המצוות היא מתפרשת שכשעושה המצוה, אינו רואה לנגד עיניו את השי"ת באופן ברור, רק כמו שרואה מרחוק. ושם בפסוק הנה נרמז על המדריגה של שילום שכר לאדם ששבשעת עשיית המצוה טורח ומתיגע ומצטער כמ"ש (תהלים קכ"ו): "הלוך ילך וכבה בשעה שהוא נושא משך הזרע", שהוא הזמן שזורע את מעשה המצוה ע"מ שיגדל מזרע זה פרי שהוא שכר עוה"ב, והוא הולך ובוכה, מפני שמצטער בעשייתה, ויש לו חיות ושמחה רק מ"בא יבא ברנה מזה שיהיה לעתיד נשא אלומותיו", מהשמחה שישמח לעתיד, בשילום שכר המצוות. ששכרם הוא, ההכרה, הדבקות, והשפע האלוקי, לדעת את השי"ת שזה בחי' נבואה כנ"ל, ומפני כך ראשי תיבות של "יבא ברנה נושא אלומותיו", ראשי-תיבות נביא במדרגת "כה" כנ"ל.

אבל נביא שמתנבא במדרגת "זה הדבר", שהיא המדרגה של הצדיק שאינו רוצה בשכר המצוות, אלא רוצה במצוה בעצמה, שהיא אחדותו יתברך ובשעת קיום המצוה זוכה לידבק בהשי"ת, וזה עיקר

מקורות והערות

שמצטער בזריעתו וכו'. ק. כמבואר בליקו"ה הלכות חלה ג'. ר. בה"ל ד"ה ולפי זה. ש. כמבואר לעיל מדברי רבינו בחיי, ודרך ה' להרמח"ל.

ע. כמבואר בתורה כא, יא. פ. פרפראות לחכמה. צ. וע"פ דברי רבינו תתישב התמיהה, כיצד בפסוק של לעתיד לבוא, נרמז ענין עובד האדמה

ומי שהוא במדרגה הזאת, שעושה המצוה בשמחה גדולה כל כך, עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא בשבילה, הוא יכול לידע בין קודם גזר דין לאחר גזר דין. כי המצוות הם קומה שלמה, והם מחיין את כל הקומות, הן קומת אדם, הן קומת עולם, הן קומת שנה, כי עולם שנה נפש, הן מקבלין החיות מהמצוות, כמו שכתוב (תהלים לג, ד): "וכל מעשהו באמונה", וכתוב (שם קיט, פו): "כל מצותיך אמונה".

מקור הכמה

משמע שמדובר על כלליות הנפשות. שיש בהם בחי "ראשי אלפי ישראל" ויש "עיני העדה" והמלך הוא "לב ישראל" וכו'. הן קומת עולם, שהוא כעין קומת אדם כמבואר בספר יצירה. ובמדרש רבה כתב, כל מה שברא הקב"ה באדם, ברא בארץ דוגמא לו. ומונה והולך פסוקים המוכיחים זאת. ראש - "וראש עפרות תבל. עינים - "וכסה את עין הארץ וכו"ט, והעולם מקבל חיותו מהמצוות כמ"ש בתורה "אם בחוקתי תלכו וכו' ונתנה הארץ וכו'". "ואם לא וכו' ואת ארצכם כנחושה וכו'". וכן "גפרית ומלח שרפה כל ארצה וכו'" הן קומת שנה, שיש בה קומה שלימה. כי ראש השנה נקרא כך ע"ש שהוא הראש של בחי שנה ל, והמועדים לב, וחנוכה ופורים הם נו"ה, שהם ב' הרגלין, וכן ע"ז הדרך. והשנה מקבלת חיותה מהמצוות כש"כ בזוה"ק פרשת קדושים, שבכל יום יש מצוות השייכים לו והם ממשיכים לו אור וחיות פי עולם שנה נפש, שהם כלל כל הבריאה כמבואר בספר יצירה הן מקבלין החיות מהמצוות, והראיה לכך היא פמו שכתוב (תהלים לג): "וכל מעשהו באמונה", כל מעשה הבריאה הכולל את העולם, שנה, נפש, מתקיים ע"י אמונה, דהיינו ע"י קיום המצוות. והראיה שאמונה פירושה קיום המצוות כי כתיב (שם קי"ט): "כל מצותיך אמונה". שהרי כל הטעם לקיום

או לאחר גז"ד יודעים ע"י קיום המצוות בבחי אספקלריא המאירה.

ומי שהוא במדרגה הזאת, שעושה המצוה בשמחה גדולה כל כך, עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא בשבילה, הוא זה שיכול לידע בין אם הוא קדם גזר דין או שהוא לאחר גזר דין.

ועתה מבאר איך הוא יכול לדעת זאת.

פי המצוות הם קומה שלמה, כי תרי"ג מצוות, הם רמ"ח מצוות עשה, כנגד רמ"ח איברים שבאדם. ושם מצוות לא תעשה כנגד שס"ה גידין שבאדם, כמבואר בזוה"ק.

ולקמן מבאר רבינו שהמצוות נקראים קומה מפני שיש מצוות הנקראים "ראשי המצוות", דהיינו מצוות התלויים בראש, וכן מצות התלויים בלב, וכן בשאר איברים. וכמו"כ יש מצוות התלויים בחלק של השנה שהוא ראש השנה, כגון שופר. כמו כן, יש מצוות שנוהגין בחלק העולם הנקרא ראש, או לב וכו', כגון מה שנוהג בכל ארץ ישראל או רק במקומות מסוימים בה וכיוצ"ב. והם מחיין את כל הקומות, שמהם כלולה הבריאה הן קומת אדם, כי תרי"ג מצוות שהם כנגד תרי"ג איברים שבאדם, הם הממשיכין חיות כל מצוה לאבר התלוי בה. וכמו"כ ניתן לפרש ב"קומת אדם" לכלל הנפשות, וכפי שמשמע לקמן שנגזר על ראשי עולם שנה נפש,

מקורות והערות

כו ג-יט. כ. דברים כט, כב. ל. ליקו"מ תניינא תורה צד. ועיין ליקו"ה ערלה ד', י"ח. ובתיקו"ז מבוארים הדברים גם באופן אחר. ואכ"מ. מ. עי' ליקו"מ ל', ה'. נ. פע"ח שער חנוכה ופורים. ס. דף פ"ה. ע. פרק ג', ג. ועי' הק' הראב"ד. "וצריך אתה לדעת כי כל ספר היצירה יתפרש על ג' דרכים, בעולם, בשנה, ובנפש. וסימנם הר סיני ע"ש'ן כולו".

ת. עי' מי הנחל. א. וישלח דף ק"ע: ועי' שערי קדושה למהרח"ו חלק א' שער א'. ועיין, תקו"ז קל"א. ב. שערי קדושה למהרח"ו ח"א שער א'. ג. במדבר א, טז. ד. שם ט"ו, כ"ד. ה. רמב"ם מלכים ג', ו'. ו. בפרקים ג' ד' ה' ועוד, ועי"ש. בפי' הרמ"ק שמאריך לבאר בטו"ט ד'. ז. מדרש רבה קהלת א, ט. ואבות דר"נ פ' לא. ח. משלי ת. ט. שמות י. י. ויקרא

ביאורים

לקמן "מושכלות", צריך לעשותן מפני שכך צוה השי"ת מתוך אמונה בהשי"ת, ולא מפני שאנו מבינים כך, רק באופן של

כל מצוותיך אמונה. כלשון הפסוק כל מצוותיך אמונה, מתבאר שגם המצוות שהשכל הישר מחייב לעשותן, [הנקראות

והקדוש-ברוך-הוא הוא אחדות פשוט עם המצוות. וכשמעשה הקדוש-ברוך-הוא כתקונן וכסדרן,

מקור חכמה

ומתגלה דרכם לאדם המקיימם, והוא ורצונו חד הם^א. ומפני כך תתפרש תיבת מצווה מלשון צוותא וחיבור^ב מפני ב' סיבות^ג. כי המצווה היא צוותא וחיבור עם מי שצווה אותה – הקב"ה^ד. ע"י שאנו מקיימים המצווה אנו מתאחדים עמו^ה כי אע"פ שהמצווה נעשית בדברים גשמיים, מ"מ הפנימיות האלוקית המחיה את מעשה המצווה מאוחדת עמו ית' שהוא א"ס. כי באמת המציאות האמיתית של החפץ הגשמי היא חיות אלוהית אלא שהיא נמצאת כאן בלבושים^ו.

וְכַשְׁמַעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דְהֵינּוּ הַבְּרִיאָה, וְהַנְּבִרָאִים בְּתִקּוּנָן בְּאוֹפֵן מְתוּקֵן בְּלֹא קִילְקוּלִים שׁוֹהַ כְּשֶׁבִנֵי הָאָדָם מְקַיְימִין מִצְוֹתָיו, כִּי תִיקוּן הָעוֹלָם

מקורות והערות

לד, ד. המצוות... כי כן רצונו. א. עי' שומר אמונים הקדמון ח"ב. ב. עי' ליקו"מ ד', ו'. וליקו"ה נט"י שחרית ד', י"א. שמצווה, לשון צוותא וחיבור. ג. עי' ליקו"ה הנ"ל. ד. כמ"ש השלה"ק בריש ספרו. ועי' ליקו"מ תורה לג.

המצוות הוא רק מפני שמאמין, שכן רק האמונה השלימה מחייבת לקיים את כל מצוות ה'. ועוד יש לבאר, וכל מעשהו, היינו כל המשכת החיות של בריאת וקיום העולם, היא ע"י מדת המלכות^פ שהיא בסוד האמונה^ק והיא הכלי שממנה נמשך השפע לעולם הזה. והארה זו נמצאת בקיום המצוות כמ"ש "כל מצוותיך, אמונה".

וְהַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא^א הוּא אֶחָדוֹת פְּשׁוּטָא עִם הַמִּצְוֹת. אֶחָדוֹת פְּשׁוּטָא פִירוּשׁוֹ, דְּבַר שֶׁהוּא אֶחָד בְּעַצְמוֹ, לֹא מוֹרֵכֵב מִחֻלְקִים שֶׁנִּתְאַחֲדוּ יַחַד. כְּלוּמַר, אֵינֶן הַמִּצְוֹת רַק צִוּוּיִים וְרִצּוֹנוֹת שֶׁל הַקָּב"ה שֶׁנִּקְיִים אוֹתָם, אֲךָ הֵם עֲצָמָם חֲלִילָה נִפְרָדִים מֵאֲלוּקוֹתוֹ, אֲלֵא הֵם אוֹפְנִים שְׁבָהֵם^ב, בְּפִנְיָמִיּוֹתָם, נִמְצָאֵת הָאֵרֶת רִצּוֹנוֹת הַנִּמְשַׁכֵּת

פ. שערי אורה פ"א. צ. זוה"ק פקודי רכג [ועיין שעה"כ דרושי הלילה דרוש ג']. ק. כפי המבואר לקמן בענין שם הוי', מובן התואר הקב"ה שהוא כינוי למדת התפארת - שם הויה, כמבואר בתיקו"ז דף פג: ר. עי' סוף דרך ה' להרמח"ל. ש. עי' בעש"ט עה"ת פ' ואתחנן. ת. עיין תורה

ביאורים

"מצווה ועושה".

ב"ש י' הוא מ', וה' הוא צ', שהם ב' האותיות הראשונה של מ'צווה, שנוסף להם ו"ה שהוא סיום שמו ית' [ובתיקו"ז (דף ע"ג.) שכינתא תתאה מצוה כלילא מד' אתוון הויה]. וכתב בשערי קדושה למהר"ח, (ח"א שער א') שמפני כך, שם הוי"ה משלים ומתאחד עם המצוות, כמ"ש בתיקו"ז (דף ס"ג.) ועי' בע"ח שער ו' פרק ד') עה"פ "זה שמו לעלם וזה זכרי לדר דר" (שמות ג', ט"ו). ושם זה הוא שם הוי"ה, המקושר עם "שמו" ו"זכרי". כי "שמו" עם י-ה של הוי"ה בגי' שם"ה מצוות לא תעשה, "זכרי" עם ו"ה של הוי"ה בגי' רמ"ח מצוות עשה. כי כל התורה ומצוותיה אחודה בשמו ונקראת על שמו, כי אורייתא - מצוותיה, וקוב"ה כלא חד (זוה"ק פ' אחרי מות דף ע"ג.).

אחדות פשוט עם המצוות. זה לשון האוה"ח הק'. [ויקרא י"ה, ד'] "כי רמ"ח אברי האדם, ושם"ה גידיו, הם כנגד מ"ע ול"ה, ובעשות האדם מצוה באותו אבר שנעשית המצווה שורה בו הויה ית' כי המצווה היא אותיות שם הויה וכו' ודבר ידוע כי הקב"ה הוא שמו ושמו הוא... כי בעשיית המצווה נעשה האדם מרכבה לשכינה ומתהלך ה' בתוכו, וז"א ללכת בהם וחזר ופירש מי הוא ההולך בהם ואמר אני ה' וכאלו אמר ללכת אני ה' בהם, והוא סוד ושכנתי בתוכם. וכפ"ז ירצה

ועומק הענין הוא, שהרי כל חיות העולם וקיומו נמשך מקיום המצוות בכל הקומה, שע"ז נמשך חיות לכל הקומה של ע'שין'. אך כל זה, מפני שהמצוות הם אחדות פשוט עמו ית', והם יכולים להמשיך מהשי"ת הארה וחיות וזה נעשה רק כשעושה אותם מתוך אמונה (עי' ליקו"ה פקדון ד' אות כ"א). מפני שאמונה היא בסוד המלכות שהיא הכלי להמשיך חיות וקיום לעולם. בנוסף לכך, אם אין עושה המצוות מתוך אמונה אזי אינו מקיים המצוות באופן של התקשרות וחיבור להשי"ת, וא"כ א"א שימשך לעולם חיות וקיום. וכמבואר בתיקו"ז שמצווה היא שכינתא - מלכות, והעבודה בפועל של מידת מלכות היא אמונה (ליקו"ה הנ"ל). וענין זה קשור לכל הנאמר לעיל בענין שמחת המצוות שא"א לזכות לזה רק מי שמקיימם מתוך אמונה והתקשרות וחיבור להשי"ת שבזכותו נמשכת חיות וקיום לעולם כמבואר היטב בליקו"ה (העושה שליח לגבות חוב ב' ח-י). וע"ע בליקו"ה גיטין ד' ג בענין המצוות שעל ידם אנו משיגין את השי"ת רק מפני שאנו מאמינים ואין אנו מבינים האידך זה נעשה. והקדוש ברוך הוא, הוא אחדות פשוט עם המצוות. ולכן אותיות מצוה הם אותיות שם הוי"ה (תיקו"ז דף ע"ג.), כי בא"ת

אזי הקדוש-ברוך-הוא משמח בהם ומתענג בהם, כמו שכתוב (שם קד, לא): "ישמח ה' במעשיו". כמו בעל-מלאכה, שעושה איזה כלי, והכלי הוא יפה, אזי הוא מתענג בה, והשמחה של הקדוש-ברוך-הוא היא מלובשת בהמצוות, כי הם אחדותו. ומי שעושה המצוה בשמחה מהמצוה בעצמה, נמצא כשנכנס בהשמחה שבמצוה, הוא נכנס בשמחת הקדוש-ברוך-הוא, שמשמח במעשיו, וזה בחינת (שם קמב, ב): "ישמח ישראל בעושיו".

מקור חכמה

הוא אחדות פשוט עם המצוות שהם כלים ולבושים לאור השי"ת המלובש בהם, כי נשמת המצוה היא אורו ית', ולכן כשהקב"ה שמח כשנעשה רצונו שזה תלוי בהנהגת הנבראים בקיום התורה והמצוות וכו' שאז "ישמח ה' במעשיו", נמשכת הארת רצונו ושמחתו לתוך המצוות, ושמחה זו היא השפע האלוקי דאור הבינה שמשם השמחה שזהו בחי' עוה"ב, כי בינה היא עלמא דאית"ה ומי שעושה המצוה בשמחה מהמצוה בעצמה, שהוא הצדיק בחי' משה הזוכה להרגיש בשעת קיום המצוה את בחי' עוה"ב, בבחי' "זה הדבר" הנ"ל, ומשם נמשכת שמחתו שהיא אהבה ודבקות נפלאה בהשי"ת שאינה יכולה להיתפש בגדרי הטבע מפני שהיא רוחנית ואלוקית נמצא בשנכנס בהשמחה שבמצוה, הוא נכנס בשמחת הקדוש-ברוך-הוא, שמשמח במעשיו, וזה בחינת (שם קמ"ט): "ישמח וישראל

נעשה ע"י מעשה המצוות שעי"ז נתתקנת הבריאה והנבראים וקסדרן, שמתנהג הכל בסדר ובזמן הראוי להם כפי רצונו ית' כעין מש"כ"ה "אם בחוקתי תלכו וכו' ונתתי גשמיכם בעתם". "והיה אם שמע תשמעו אל מצותי וכו' ונתתי מטר ארצכם בעתו". [כי לעיתים הדבר מתוקן אבל אינו בסדר ובזמן הראוי] אזי הקדוש-ברוך-הוא משמח בהם שנתמלא רצונו בעולמו ומתענג בהם, שנהנה ומשתעשע בהם כמו שכתוב (שם ק"ד): "יהי כבוד ה' לעולם" - שזה נעשה כשמקיימים מצוותיו ורצונו שעי"ז מתעלה כבודו. אזי מתקיים המשך הפסוק - "ישמח ה' במעשיו". והשמחה היא שנתמלא רצונו. כמו בעל-מלאכה, שעושה איזה כלי, והכלי הוא יפה, אזי הוא מתענג בה, כך הוא כשהבריאה יפה ומתוקנת בצורה בה חפץ ה' שאז הקב"ה מתענג בה.

והשמחה של הקדוש-ברוך-הוא, היא מלפנית בהמצוות, פי הם אחדותו. כמ"ש לעיל שהקב"ה

מקורות והערות

ה. ויקרא כו, יד. ו. דברים יא, יג. ז. לקו"ת להאריז"ל פרשת עקב. ח. המקורות לביאור זה כבר נכתבו לעיל.

ביאורים

כמו בעל מלאכה. לכאור' לא מובן מדוע נצרך משל זה. וביותר קשה, שהרי המשל אינו דומה כלל לנמשל, שהרי ה"בעל מלאכה" אחר שסיים מלאכתו אין הוא שייך לכלי, וגם כשעשה אותו הרי לא יצר יש מאין, משא"כ השי"ת שברא את הכל יש מאין, והוא מחיה בכל רגע את הבריאה.

והנראה, שהרי תכלית בריאת העולם שיברא מקום שבו נעלם ונסתר השי"ת, והנבראים הם שיעבדו אותו ויתפשו אותו, וזו תכלית בריאת העולם. ולכן שמחתו של הקב"ה, שבעולם שנראה שהשי"ת הוא בביבול כמו "בעל מלאכה שעושה איזה כלי", כלומר שאחר שעשה את הכלי אין ניכר כלל שיש לו שייכות עם הכלי. וגם הרואה את הכלי אינו יודע מי עשאו. כן הוא העולם הזה ואם נמצאים אנשים המכירים ויודעים ועובדים אותו, זהו עיקר הנח"ר שנעשה אצלו ית', והבן. ובמילואים נכתב בהרחבה.

אומרו ללכת בהם כפשוטה, כי בעשית המצוה נעשית ההכנה ללכת בה, וזהו סוד אומרו והתהלכתי בתוכםם "ואתם הרבקים בה' אלקיכם" עכ"ל.

משמח בהם ומתענג בהם. לשון רבינו הוא והקב"ה מתענג בהם. העונג, הוא הארת הבינה, והקב"ה מתענג בהם, יתפרש, שממשך מהארת העונג העליון עונג הנמשך ומיוחד עמהם, דהיינו הקב"ה מתענג - בהם, שם נמצא עונג זה.

וכ"ה הלשון משמח בהם ולא שמח בהם, או שמח מהם. כי כוונתו ששמחתו ית' מאוחדת בהם, ולכן הקב"ה משמח בהם, והיינו ששמחתו שורה שם מפני שהעונג הוא בינה, הנקראת עלמא דאית, עוה"ב, שזו היא ההארה שמאיר השי"ת בעולמו, ע"י קיום המצוות המאוחדות עמו ית' כמבואר לעיל, וזה גם שורש השמחה הנמשכת מבינה. כמבואר בליקו"ה המובא להלן.

מקור חכמה

בְּעוֹשֵׂיוֹ". כי כששמח בעשיית המצוה שמחתו היא בהקב"ה בעצמו – בעושיו. ובאמת שמחתו יתברך שנתבארה לעיל בפסוק "ישמח ה' במעשיו", ושמחת מי שזכה לעשיית המצוה באופן זה, חד הם ממש, היינו שעיקר ותכלית שמחת השי"ת היא, כשיש כאן בעולם צדיקים שבמעשה המצוות שלהם, שמחים בשמחתו המלובשת במצוות שהם אחדות פשוט עם השי"ת.^ט

והנה בפסוק נאמר, שלעתיד לבוא ישמח ישראל בעושיו מפני שלעתיד יתקיים כן בכל ישראל שיזכו לשלימות הזו, כמ"ש במדרש הנעלם: שלעתיד לבוא יתאחדו "ישמח ה' במעשיו", עם "ישמח ישראל בעושיו", וז"ל: "עתיד הקב"ה לשמח עולמו, ולשמוח בבריותיו שנא' (תהלים ק"ד) "ישמח ה' במעשיו וכו'" רבי אבא אמר היום שישמח הקב"ה עם בריותיו לא היתה שמחה כמותה מיום שנברא העולם, עכ"ל.

ביאור הפסוק "ישמח ה' במעשיו" ע"פ ליקו"ה ובה"ל

כתב רבינו שכשמעשה הקב"ה כתקונן וכו' אזי הקב"ה משמח בהם וכו' כמ"ש "ישמח ה' במעשיו". ושמחה זו מלובשת במצוות שהעושה אותם בשמחה מהמצווה בעצמה הוא בחי' "ישמח ישראל בעושיו". ונמצא לפי"ז ששמחת ה' במעשיו היא בשמחת ישראל בעושיו, כשמחת ישראל היא בעושיו דייקא דהיינו ששמח בשמחת הקב"ה – "עושיו" המתאחדת במצוותיו.

ומקשרי התורה אנו למדין שעיקר שלימות שמחת ה' במעשיו היא כשהצדיק שבשבילו נברא העולם מקיים המצוות בשמחה מהמצווה בעצמה, מאור השי"ת, משמחת השי"ת המלובשת במצווה עצמה. ושמחת הקב"ה שבמצוה היא השורש והנשמה והחיות של המצוה כמ"ש "פקודי ה' ישרים משמחי לב" וכמבואר בתורה קע"ח. שכן הוא גם באדם עצמו המקיים המצוה שזוכה לשמחה זו, כפי שמתפשט באיבריו אור המצוות שמקיים. והשמחה הנ"ל נמשכת מהארה הבינה שהיא עלמא דאתי – עולם הבא. [ועי' תורה קע"ה].

והזוכה כאן בעוה"ז להמשיך את השמחה לליבו, כמ"ש "נתת שמחה בליבי", שהלב נחשב כעוה"ז, כי שם כל המידות והתאוות, וכשמאיר בו את הארת השמחה שהיא עוה"ב, מיוחד ומקשר א"ע עם העוה"ב, כבר כאן בחיים חיותו, בשעת קיום המצוה.

וזו עיקר תכלית בריאת האדם, ומזה עצמו נתהווה ונשלמת שמחתו של הקב"ה ונמצא ש"ישמח ה' במעשיו" - שהם הנבראים, והעיקר שבהם ישראל הזוכין ל"ישמח ישראל בעושיו" דהיינו ששמחתם הוא בהשי"ת - בעושיו. והנה העולם, שנה, נפש, מכיון שכל חיותם מהמצוות, היינו מהאור האלוקי המלובש ומתאחד בהם. ובעיקר מהצדיק הזוכה להמשיך באמת את החיות האלוקית כנ"ל. לכן כל העולם בכל בחינותיו נכלל בזה הצדיק בכדי שיעלהו לשורשו, לבחי' עוה"ב, שזהו גם הענין להעלות ולכלול אחר הבריאה – עוה"ז. בקודם הבריאה – עוה"ב. – בינה. הקודמת לז' ימי הבנין שבהם נברא העולם. ובזה נשלמת תכלית הכוונה של השי"ת בבריאת עולם העשייה.

ונמצא שקשורים ואחוזים הם זב"ז מעילא – שמחת הקב"ה, לתתא לשמחתינו. ומתתא – שמחתינו – שעי"ז אנו גורמים שמחה לעילא לקב"ה.

וכ' בבה"ל שמתעם זה בביאור לרבב"ח איהו בזקיפו ואנן בשיפולי כ' רבינו לבארם כאחד שכתב וז"ל "זה בחי' ישמח ה' במעשיו ישמח ישראל בעושיו" וכללם כחדא בלא הפסק, ולא כתב שע"י הא'. זוכה לב'. מפני שבאמת כלולים ומאוחדים הם זב"ז והבן היטב.

נמצא, כשיש איזה צער ודין בעולם שנה נפש, אזי בודאי נגרע משמחת הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (בראשית ו, ו): "ויתעצב אל ליבו", וכמו שאמרו (פנהדרין מו, א): 'שכינה מה אומרת - קלני מראשי' וכו'.

מקור חכמה

ביאורים אלו הם ע"פ: ליקו"ה העושה שליח לגבות חובו ב' סעיפים ב, ה, יז, חזקת קרקעות ג'. סעיפים ט', י"א, י"ב. וביאור הליקוטים ד"ה והן מחיין את כל הקומות וכו', בסופו. ויש להוסיף בפנימיות הדברים: "יהי כבוד ה' לעולם", כשכבוד ה', שהוא ספירת הכתר כי לית כבוד בלא כ' (וזה"ק ברע"מ פנחס רל"ה). כלומר, אין נקרא בשם כבוד רק ספירת הכתר הנקראת כ'. והכתר נעשה משער הנ' של נ' שערי בינה, ובינה היא עלמא דאתי, עוה"ב. יהי כבוד ה' לעולם. דהיינו עד המלכות הנקראת עולם (כמ"ש בע"ה) דהיינו שנמשך עד עולם העשיה, אזי ישמח ה' במעשיו - בעולם העשיה, והבן.

הקב"ה. בנוסף לכך, כשמעשי ידיו בצער גם בשמחתו ית' יש גרעון, כי גם כל הבריאה והנבראים הם אורו ית' רק שהוא בא באופן נעלם כאן בעולם, בלבושים כ' וכמבואר בספר יצירה שאורו יתברך משתלשל ברל"א צירופי אותיות עד שנתהוה מזה דבר שנראה גשמי, אך באמת מציאותו, הוייתו וחיותו היא אלוקית, ולכן כשהעולם בצער, הוא ית' גם כביכול בצער ל'.

ולדבריו מביא ב' ראיות, האחת על דין שנעשה בעולם. והשניה על צער.

הראשונה כְּמוֹ שְׁפָתַיב (בראשית ו) במעשי דור המבול שקלקלו מעשיהם ונתקלקלה עי"ז כל הבריאה - "ויתעצב אל ליבו", ופירש"י שנתהפכה מחשבתו ית' ממידת רחמים למידת הדין. והמשך הפסוק - "אמחה את האדם כו'".

וראיה נוספת על צער וכְּמוֹ שְׁפָתַיב (פנהדרין מו). על אדם שפורענות באה עליו בשעה שאדם מצטער, 'שכינה מה אומרת קלני מראשי' וכו'. אם כן המקום מצטער על דמם של רשעים שנשפך, ק"ו על

נמצא כְּשֵׁי אִיזָה צֶעַר וְדִין בְּעוֹלָם שְׁנָה נֶפֶשׁ, היינו כשמעשי העולם בחלק העש"ן נתקלקלו, ומחמת זה הכעיסו וציערו את השי"ת עד שהסתיר פניו ונגרם צער ודין. בעולם, היינו באחד מהמקומות שבעולם או באחד היסודות המרכיבים את העולם. בשנה, היינו בזמן מסויים בשנה נהיה זמן של פורענות. בנפש, הכוונה בחלק או איזה איבר מקומת אדם, או מחלה השייכת לאחד האיברים שבאדם, או גזירה על חלק מאנשי העולם. ולפעמים היא מחלה שנתפשטת בחלק מהעולם, או מאנשי העולם, או בזמן מסויים בשנה.

ומפני מה נתהווה הצער והדין, מפני חטאי וקלקול הנבראים שלא קיימו את מצוות ה'. ומכיון שקיום המצוות הוא הגורם לשמחתו של הקב"ה שהנבראים מקיימים רצונו, לכן כשאין מקיימים המצוות אִזִּי בְּוֹדָאֵי נֶגְרַע מִשְׂמַחַת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כי שמחתו היא כשהכלי, העולם, מתנהג כתיקונו ומגיע לתכליתו שהיא "יהי כבוד ה' לעולם", ואז "ישמח ה' במעשיו". וצער העולם נמשך הרי מקלקול המעשים הגורמים שיצא גזר דין לרעה, ולכן נגרע משמחת

מקורות והערות

□□ כמבואר בדברי הארז"ל והבעש"ט. ל. ובחינה מענין זה, יש אפילו בצער דעכו"ם כמאחז"ל מגילה י: "מעשי ידי טובעין בים וכו'".

ביאורים

קלני מראשי' קלני מזרועי. רבינו אמר שתורה זו עוסקת בסוד התפילין, ומפני כך הדוגמא שנקט לקמן היא כגון מצוות התלויות בראש שהם תפילין. ומובן שהגזירה אותה רצה להמתיק במאמר זה שהוא לבוש לתפילה נגזרה על ראשי

"ויתעצב אל ליבו". עי' במילואים בקשר לב' הראיות שהביא רבינו.

קלני מראשי' קלני מזרועי. עי' במילואים ב' טעמים מדוע "ראשי" ו"זרועי" קשורים לכל מהלך התורה.

וזה שנכנס בתוך השמחה, יכול בודאי לידע לפי ענין השמחה אם הוא קודם גזר דין, אם הוא לאחר

מקור חכמה

מעט או הרבה, וכן לפי פנימיות השמחה וכיוצא בזה, יכול לדעת אם היא גזירה קטנה או גדולה.²

וכתב בבה"ל שרבינו הקדים ב' הקדמות בכדי להסביר כיצד ניתן להבחין בין קודם גזר דין לאחר גזר דין ע"י קיום המצוות.

ההקדמה הראשונה היא, שהקב"ה הוא אחדות פשוט עם המצוות, ושמחתו מלוכשת במצוות. וכשמעשה הקב"ה כתיקונן וכסדרן, אזי הקב"ה משמח בהם, ואם ח"ו לא, אזי "ויתעצב אל לבו".

ומזה נוכל להבין שהצדיק, שאין רצונו רק בעצם קיום המצווה נכלל בהקב"ה שהוא אחדות פשוט עם המצוות, ועי"ז הוא נכנס בשמחת הקב"ה המלוכשת במצוות. ואם נגרע משמחת הקב"ה, אזי נגרע מהשמחה השורה במצוות, שהם אחדותו.

אך עדיין לא ניתן לדעת על איזה חלק מהקומה נגזר הדין.

ולכן הקדים הקדמה שניה שהמצוות שהם קומה שלימה המכוונת כנגד הקומה השלימה של עולם שנה נפש, הם גם החיות של עולם, שנה, נפש. וכשמקיים מצוות אזי העולם כתיקונו וכסדרו, והחיות הזו היא שמחתו של הקב"ה כשרואה שהעולם מתנהג כסדרו. אך אם יש חסרון או גזירה, [נמצא שחסר שם את ההארה והחיות של המצוות המאוחדות עמו ית' ולכן] חסר בשמחת הקב"ה.

מקורות והערות

מ. מי הנחל.

ביאורים

עמו ית', אשר שמחתו מלוכשת במצווה, כן יוכל לדעת אם קודם או אחר גז'ד.

כי לשון רבנו היא, וזה שנכנס בתוך השמחה יכול בודאי לידע לפי ענין השמחה כו', ואם יש איזה צד או ספק שהעושה את המצווה עצמו חייב בכך או שאינו זך ונקי מהרגשת החומר, אולי חטאו או חומריותו וגשמיותו מנעו ממנו להרגיש את השמחה, וא"כ איך אפשר לומר שיכול בודאי לידע. אלא מכיון שהוא זך ונקי מכל חטא ועון וזיכך את החומר הגשמי, לכן יכול בודאי לידע לפי ענין השמחה.

דמן של צדיקים. ומכאן מוכח שכשיש צער נגרע משמחת הקב"ה.

ויתכן שכוונתו בב' הפסוקים, קשורה לנתבאר לעיל ששמחתו ושמחת ישראל קשורים זב"ז. הפסוק הראשון, עוסק בצער ודין של "ויתעצב אל לבו" ואז נגרע מ"שמח ה' במעשיו". ופסוק זה עוסק בצערו של השי"ת, שמפני חטאי הנבראים נגזרו עליהם דינים.

והפסוק השני מדבר מצער השכינה, שורש נשמת ישראל [כמבואר בתורה ע"ח] שמצטערת בצערם של ישראל ששנגרע משמחתם של ישראל נגרע גם מ"שמח ה' במעשיו", מפני שהם קשורים ואחוזים זה בזה.

וזה הצדיק המקיים את המצוות בשמחה, מעצם ההתאחדות והדבקות שלו בקב"ה, וכשדבק בו נתדבק בשמחתו ית' המלוכשת במצוות ונמצא שֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ הַשְּׂמֵחָה שֶׁל הַקַּב"ה וְלִכֵּן יִכּוֹל לְבִדֹּאֵי לַיָּדַע לְפִי עֲנִיַן הַשְּׂמֵחָה אִם הוּא קֹדֵם גְּזֵר דִּין, או אִם הוּא אַחֲרֵי גְזֵר דִּין שְׁקוּדֵם גְּזֵר דִּין אִזִּי רַק נִגְרַע מִשְׂמִיחָתוֹ ית' כִּי עֲדִיין לֹא נִגְזֵר הַדִּין וְאִפְשָׁר לְבַטְלוֹ. אַךְ אִם א"א לוֹ כִּלְל לְשִׂמּוֹחַ, אִזִּי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא לְאַחֲרֵי גְזֵר דִּין. מִפְּנֵי שֶׁלְאַחֲרֵי גְזֵר דִּין פּוֹעֵלֶת הַהִנְהָגָה שֶׁל וִיתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ, שֶׁהִיא הַנְּהַגַת הַדִּין. וְגַם אִם הוּא לְאַחֲרֵי גְזֵר דִּין, תְּלוּי בְּאִיזָה אֹפֶן נִגְרַעַת שְׂמִיחָתוֹ ית',

עש"ן, מפני כך גם זמן אמירת התורה "בראש השנה" ונוכרת המצווה שמקיימים בו מצוות שופר, [עפ"י בה"ל אות כ"ו], ולכן גם הדוגמא של "מראשי" ו"מזרועי" הם כנגד תש"ר ותפילין של יד המונחים על הזרוע.

יכול בודאי לידע לפי ענין השמחה. המתכוונן במהלך התורה והקשרים אשר בה, יראה שאין יכול להבין ולדעת את מה שנתבאר כאן, רק מי שבטל עצמיותו וחומריותו עד שאין לו מציאות עצמית כלל, כמבואר בליקוטי הלכות [הלכות חלה ג', ה']. וכפי התאחדותו עם השי"ת בשעת המצווה, המאוחדת

גזר דין. גם יכול לידע על איזהו חלק מהקומה נגזר הדין, כי יודע לפי קומת המצוות. אם אין יכול לעשות בשמחה ראשי המצוות, היינו מצוות התלוים בראש, ידע שהדין נגזר על ראשי עולם שנה נפש, וכן בשאר קומת המצוות.

וזוהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא ועיין ביצה טו.): 'בשבת - זכרהו מאחד בשבת', היינו שמחת

מקור חכמה

וכמו"כ יכול להכיר על איזה חלק ופרט מהעש"ן נגזר הדין, מכיוון ששורש כל המצוות היא השמחה כמ"ש ז' "פקודי ה' ישרים משמחי לב". והשמחה היא קומה שלימה, כקומת המצוות, כי יש שמחה במוחין ויש בלב ויש שמגיע עד הרגליים ופלי האבר שבו אינו יכול להרגיש השמחה, מבין על איזה חלק ופרט מהעש"ן נגזר הדין וכן אם זה דין קשה או ממותק.

וזוהו מדרגת הצדיק העושה המצווה בשמחה מהמצווה עצמה ואינו חפץ בשום שטר, רק זוכה ומרגיש תענוג משמחת עוה"ב בשעת קיום המצווה היא בחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מכילתא יתרו ד' ועיין ביצה טו.) בעניין שבת - על הפסוק "זכור את יום השבת". ופירשו חז"ל שהכוונה זכרהו מאחד בשבת.

שאם נודמנה לו מנה יפה באחד מימי החול יזכור את יום השבת שצריך לכבדו וישמור אותה לשבת (ביצה שם).

ומשמעות דברי חז"ל, שזיכרון השבת יהיה קיים אצלו בכל ששת ימי החול ומפרש רבינו, הינו שמחת ותענוג עולם הבא, שהוא בחינת שבת, כמ"ש במסכת תמיד שהעוה"ב הוא יום שכולו שבת ש. ובשבת גם זוכין להרגיש מעין עוה"ב כדאיתא במכילתא על הפסוק (שמות לא) "כי אני ה' מקדישכם" בעוה"ב, כגון קדושת השבת בעוה"ז. גם אמרו א שבת אחד משישים מעולם הבא.

מקורות והערות

ט. ש. וכ"ה בסנהדרין צו. מפני שעוה"ב יהיה באלף השביעי ויומו של הקב"ה הוא אלף שנים שנא' (תהלים צ) "כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול". ת. פרשת כי תשא. א. ברכות זו:

ומכיוון שהמצוות הם קומה שלימה, כנגד קומת עולם, שנה, נפש, לפי איזה מצווה שא"א לקיימה בשמחה, אפשר להבין על איזה חלק מהעולם נגזרה הגזירה.

וזוהו מה שכתב רבינו גם יכול לידע על איזהו חלק מהקומה של עולם, שנה, נפש נגזר הדין. פי יודע לפי קומת המצוות. המשפיעות חיות לג' קומות: עולם, שנה, נפש. והחיות היא שפע והארה מהשי"ת, כי רק הוא מקור החיות כמ"ש (נחמיה ט, ה) "אתה מחיה את כולם", והקב"ה הוא אחדות פשוט עם המצוות שהם הכלים להשפיע חיות. כגון המצוות השייכים לראש, משפיעים לראשי עולם, שנה, נפש. והשייכים ללב, משפיעים לבחי"ל של עולם, שנה, נפש, וכן על זה הדרך. וכשנגזר על חלק מסוים צער ודין, בזה נגרע משמחת השי"ת המלוכשת במצוות הקשורים לעש"ן, ואז א"א לעשות בשמחה את המצווה הקשורה לעניין זה ולכן אם אין יכול לעשות בשמחה את ראשי המצוות, הינו מצוות התלויות בראש, כגון תפילין, ידע שהדין נגזר על ראשי עולם שנה נפש, המקום שנקרא ראש העולם כמ"ש ז' "וראש עפרות תבל". ראש של השנה, הוא ראש השנה הנקרא כך משום שהוא בחינת הראש השנה פ וראשי הנפש הם ראשי הדור, או שהם גזירה של ייסורים ומחלות בראשי בני אדם וכן בשאר האברים, החלקים, של קומת המצוות.

נ. עפ"י בה"ל. ס. מ"ר קהלת א, ט. אבות דר"נ פל"א, שם מציין פסוקים לחלקי העולם המקבילים לקומת אדם. ע. משלי ח'. פ. ליקו"ה ה' ערלה ד', י"ח. צ. תהלים יט. ק. הביאור עפ"י תורה קע"ח. ר. שמות

ביאורים

שכך הוא ההנהגה הראויה גם ע"פ הלכה כמבואר בטושו"ע או"ח סימן רנ. ועיין במילואים, שם נתבאר בהרחבה.

בשבת זכרהו מאחד בשבת. ואע"פ שאלו הם דברי ב"ש (ביצה טו.), מ"מ כך הובא בסתם במכילתא. ועיין במילואים

ותענוג עולם הבא, שהוא בחינת שבת, ירגיש בששת ימי המעשה, שהן בחינת מעשה המצוות, שבהם נבראו עולם שנה נפש. [וזהו] (דברים כד, טו): "ביומו תתן שכרו", שיהא שכרו מהמצוות בעצמן,

מקור חכמה

ועוד יתפרשו דה"ק, שגם במעשה המצוות הנעשים בדברים גשמיים שנעשו בששת ימי המעשה, ובעולם הזה שהוא גשמי, האדם נברא קרוץ מחומר, צריך להזדכך, עד שירגיש כאן בעוה"ז את הארת עוה"ב שהיא הדבקות בהשי"ת והשמחה המתאחדת עם שמחתו המלוכשת במצוות שהיא נשמת המצוה.

כמ"ש האריז"ל ב שנסמת המצוה היא הכוונה והחיות האלוקית אשר בה.

[וזהו] העניין שצריך להרגיש כאן בעולם הזה בשעת קיום המצוות, את העוה"ב שהוא בחינת שבת נרמז בר"ת של הפסוק (דברים כ"ד): "ביומו תתן שכרו", שמצוה לשלם לשכיר את שכרו ביום שבו עבד. וכתב האריז"ל ג שסוד וסגולת מצוה זו שעל ידה זוכה לתוספת ונפש יתירה דשבת גם בימי החול ולכן ביומו תתן שכרו ר"ת שבת.

ומפרש רבינו שכן הוא בעניין קיום המצוה שצריך שיהא שכרו בעשיית המצוות מהמצוות בעצמן,

מקורות והערות

□□ לקו"ת פרשת עקב. במצוות יש חיצוני, גוף מעשה המצווה. ופנימי שהוא נשמת המצווה שהוא כוונת וחיות המצוה. ג. שער הפסוקים פ' כי תצא סימן כד.

ביאורים

בסעיף ב' כשמבאר את ההבדל בין העושה בשכר עוה"ב, או הזוכה שבשעת קיום המצוה נהנה מעצם המצוה, ומדוע לא כתב רבינו את הרמז הזה לעיל, רק כאן, אבל אם מרמז בדבריו גם על הידיעה על גו"ד, מובן מדוע נכתב כאן, אחרי שגמר לבאר איך אפשר לדעת אם זה קודם או אחר גו"ד.

[וזהו]. ככה"ל כתב שמוהרנ"ת הקוף בסוגרים את תיבת וזהו וכן נדפס בכל ספרי לקו"מ, ויתכן שכוונתו שלא התכוון רבינו לפרש את הפסוק, רק לרמז לר"ת שבת (כמבואר בכתבי האריז"ל בשער הפסוקים הנ"ל).

"ביומו תתן שכרו". בזה יתבאר מה שזוכר לעיל בעניין החיות הנמשכת לעש"ן ע"י המצוות, והוכיח זאת מהפסוק "וכל מעשהו באמונה" – "כל מצוותיך אמונה", כי רק אם מקיים המצוות מתוך אמונה, מאיר בה אור השי"ת המתאחד עם המצוות. גם אם הם מצוות מושכלות – שהשכל מחייבם כעין מצוות שכר שכיר, שהיא מצוה שבין אדם לחבירו וכמו שאמ'

יְרַגֵּשׁ בְּשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה, שֶׁהֵן בְּחִינַת מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת, ומפני מה ששת ימי המעשה מרמזים על מעשה המצוות, מפני שבהם דהיינו על ידי המצוות נבראו בששת ימי המעשה עולָם שָׁנָה נְפֶשׁ. כי כח עשיית העולם נמשך ע"י המצוות כמשנ"ת לעיל בדברי רבינו שהמצוות הם קומה שלימה והם מחיין את כל הקומות של עש"ן המקבלין חיותם מהמצוות כמ"ש (תהלים לג) "וכל מעשהו באמונה" – דהיינו כל הנברא בששת ימי המעשה. נברא, באמונה וחיותו והנהגתו נמשכת לו מכח הארת האמונה – וכתב "כל מצוותיך אמונה". וכוונת רבינו לבאר, שהקב"ה המאוחד עם המצוות, ברא את העולם בששת ימי המעשה ומקיים אותו ע"י קומת המצוות שהם הכלים לבריאת וקיום העולם.

לכן, מעשה המצוות נקראים ששת ימי המעשה. מפני שכל אשר נעשה בששת ימי המעשה, נעשה ע"י המצוות, וצריך שירגיש בהם את השבת - עוה"ב.

בששת ימי המעשה. פירשנו אם ירגיש בששת ימי המעשה שהם בחינת מעשה המצוות שבהם נבראו עש"ן וכו', מפני שאם כוונתו שבהם היינו בששת ימי המעשה נבראו עש"ן, היה צריך לכתוב ירגיש בששת ימי המעשה שבהם נבראו עש"ן, שהם בחי' מעשה המצוות. אך יתכן לפרש, בששת ימי המעשה שהם בחי' מעשה המצוות, ומדוע, מפני שבהם, כלומר בששת ימי המעשה נברא עש"ן והרי לעיל כבר נתבאר שקיום וחיות העש"ן, הוא ע"י המצוות, א"כ ששת הימים נחשבים גם הם למעשה המצוות. ועי' היטב ב"מי הנחל".

שמחת ותענוג עוה"ב בחי' שבת ירגיש בששת ימי המעשה וכו'. במי הנחל הוסיף לפרש בכוונת רבנו, שדבריו כאן שייכים גם למה שנתבאר לעיל שע"י שנכנס בשמחת המצוות שנקראים ששת ימי המעשה, יכול לדעת לפי עניין השמחה, שנקראת שמחה ותענוג שבת, אם הוא קודם או אחר גו"ד. ויש קצת ראיה לדבריו, שהרי ביאור זה מקומו שייך לעיל

"ולא תבוא עליו השמש", שלא יעשה המצוות בשכר עולם הבא, שהיא אחר ביאת שמשו, אחר מותו. ג ועיקר השמחה הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים ד, ח): "נתתה שמחה בלבי". ואי אפשר ללב לשמחה, אלא

מקור חכמה

השי"ת. ולכן אם מקיים המצוות באופן זה, זוכה להיכלל בשמחת הקב"ה המלובשת במצוות. והנה המצוות מחייב את כל הקומה של עולם שנה נפש, ומזה היא שמחת הקב"ה ששמח במעשיו, אך אם יש בהם צער ודין או גזירה, נגרע משמחת הקב"ה. ולכן כשהצדיק רואה שאינו יכול לקיים המצוות בשמחה או שמצוות מסוימות אינו יכול לקיים בשמחה יכול להבין אם הוא קודם גז"ד או לאחר גז"ד מפני שמחת המצוות היא שמחת הקב"ה המלובשת בהם. גם יכול להבין על איזה חלק מהעשין נגזר הדין. ובסעיף ג' יבאר איך זוכין לשמחה.

והנה אחז"ל ש"כר מצוה בהאי עלמא ליכא, ופי"י הבעש"ט" כי המצוה שכרה הוא מאור א"ס שאין לו גבול וא"א לשלם אותו בעוה"ז שהוא גבול, ולכן הזוכה שיקבל שכרו מעצם עשיית המצוה אינו אלא הצדיק שביטל כל גשמיותו ואין לו גבול ומציאות גשמית, כי רק הוא יכול לזכות ששכרו הוא מהתאחדותו ודבקותו בקב"ה בשעת קיום המצוה שהוא אחדות פשוט עמו ית'.

והתאחדות ודבקות בו יתברך היא מדרגת הזוכה להרגיש את העולם הבא שעניינו ההכרה והדביקות בקב"ה, והצדיק הנ"ל זוכה לזה כאן בעוה"ז בשעת קיום המצוה. "ולא תבוא עליו השמש", דהיינו שלא יעשה המצוות בגלל שיקבל שכר אחר מותו כשיהיה בעוה"ב, שהיא קבלת שכר באופן זה, נחשבת כעין שכר שמקבל אחר ביאת שמשו אחר מותו. וכעין שפ' בזה"ק פ' קדושים (דף פד:) על פסוק זה שהכוונה על אסיפת הנשמה מהעולם. (ועיין במילואים שם הובאו כל דברי הזוה"ק בהרחבה).

בסעיף זה נתבאר שלאחר גז"ד א"א להתפלל כסדר התפילה רק אם מלבישים את התפילה במאמר. והדרך לדעת אם הוא קודם או לאחר גז"ד, הוא ע"י עשיית המצוות בשמחה במדרגה כזו שאינו רוצה רק להתאחד עם הקב"ה בשעת עשיית המצוה, והמצוות הם אחדות פשוט עם

ג. ועיקר מקום ושורש השמחה המתפשטת בכל קומת האדם הוא בלב, כי השמחה היא קומה שלמה של רמ"ח איברים ושס"ה גידים, והיא שורש כל המצוות, כמ"ש (תהלים יט) "פקודי ה' ישרים משמחי לב", ותרי"ג מצוות כ"א יש לה אבר מהשמחה אך העיקר, השורש, הוא בלב ומשם מתפשטת השמחה לכל האיברים. כמו שכתוב (תהלים ד): "נתתה שמחה בלבבי". ומפסוק זה גם מתבאר שהשמחה היא הארה וקדושה הנמשכת מהשי"ת, [כמש"נ לעיל], וע"כ לשון הפסוק "נתתה", אתה ה', שמחה בליבי.

ובליקו"ה פירש שיתכן שירגיש את השמחה מהארת עוה"ב במוחו ודעתו, אך אין זו השלימות

מקורות והערות

בליקו"ה חזקת קרקעות ג, יא. ח. ליקו"מ קע"ח. ט. ליקו"ה חזקת קרקעות ג, י"א.

ד. קידושין לט: ה. מאור עינים סו"פ בשלח בשם הבעש"ט. ו. כמבואר בליקו"ה חלה ג, ה. והעושה שליח לגבות חובו ב, יג. ז. כמבואר

ביאורים

ירמוז אל מה שהודעתך, כי לכל מצוה ומצוה יש סגולה פרטית, ואומנם סגולת מצות קיום נתינת שכר שכיר ביומו, הוא שנותנים לו תוספת שבת, ונפש יתירה באותו יום בשבת של אותו השבוע אשר בה קיים מצוה זו, והיא מידה כנגד מידה. כי כנגד "ואליו הוא נושא את נפשו", והשלימה לו [היינו שנשא את נפשו ועי"ז נתן בה שלימות] כמו כן נותנים לו נפש יתירה בשבת ההיא הנרמז בר"ת [ביומו תיתן שכרו] עכ"ל. ובמילואים נתבארו הדברים בהרחבה.

בב"מ קי"ב. שהתורה אמרה לשלם לו ביומו "כי עני הוא ואליו הוא נושא את נפשו" שמוסר עצמו ממש למיתה בשביל בעה"ב, מפני שאם מקיים המצווה מתוך אמונה, נהיית המצווה כלי להמשכת חיות והארה מאור השי"ת המתאחד ומתלבש עם המצווה, אע"פ שהוא בין אדם לחבירו, מכיון שעושה את המצווה בגלל אמונתו בהשי"ת שצוהו על המצווה. "ביומו נתן שכרו". ר"ת שבת. מקור הדברים, מדברי האר"ז"ל בשער הפסוקים פ' כי תצא סימן כ"ד, וז"ל גם

עד שיסיר עקמימות שבלבו, שיהא לו ישרות לב, ואז יזכה לשמחה, כמו שכתוב (שם צו, יא): "ולישרי לב שמחה".

ועקמימות שבלב מפשיטין על-ידי רעמים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נט, א) לא נבראו

מקור חכמה

יזכו בעוה"ב רק לאורה כמ"ש י "אור זרוע לצדיק". אך ישרי לב יזכו גם לשמחה. והשמחה שזוכה לה, היא שמחת הקב"ה המלוכשת במצוה שזהו בחי' העוה"ב שמרגיש כאן בעוה"ז. והיראה, שהיא ממדת הגבורה שורשה בבינה כמ"ש "אני בינה לי גבורה". וממילא מבואר שאם יש עקמומיות בלב. שפירושה של העקמומיות היא חסרון ביראת שמים ב"א"כ א"א שבלב זה תאיר הארת הבינה, השמחה.

ומטעם זה צריך גם שיזכך לבו מרע שהם תאוות עוה"ז, שאל"כ א"א שתשכון שם הארת השמחה - בינה - עוה"ב שהיא אור רוחני שאין אדם יכול להשיגו כשמלוכש בחומר המגושם.

ובפרט לפי המבואר בליקו"ה^ג שהעושה המצוות בשמחה מהמצוה כו' אינו אלא מי שביטל כל עצמיותו ורצונותיו, לרבות הדברים המותרים הנקראים "נגה"^ד. וזאת, משום שכל זמן שלא זיכך את החומר הגשמי אינו יכול להתדבק ולהתאחד עם שמחת הקב"ה המלוכשת במצוה, כי הארה אלקית היא "אינה גבול ואינה נתפסת בגבול" (ליקו"מ טו, ד).

ועקמומיות שבלב מפשיטין דהיינו מיישרים כמו (ר"ה כו): "שופר של יעל פשוט" שפירושו, ישר על-ידי רעמים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות

רק כשירגיש זאת בליבו וכמ"ש רבינו ועיקר השמחה שירגיש אותה בלב ולא רק במוח. מפני שהמוח נחשב בקומת האדם לבחי' עוה"ב שאז תתגלה הדעת כמ"ש (ישעיה יא) "כי מלאה הארץ דעה וכו'", והלב נחשב בקומת האדם לעוה"ז, מפני ששם כל ההרגשות החומריות של העוה"ז ושם נמצאת נקודת הבחירה יצר טוב ויצר הרע כו'. ועיקר התיקון של האדם שירגיש בעוה"ז, בלב, את הארת עוה"ב, דהיינו את השמחה שנמשכת מעוה"ב כי שמחה נמשכת ללב מבחי' הבינה כשהיא מקור השמחה לבינה הוא עלמא דאתי. ועל שמחה זו מדובר כאן.

ואי אפשר ללב לשמח, אלא עד שיסיר עקמומיות שבלבו, היינו שיש בלבו תאוות ומידות רעות.^ב כמ"ש "לבב עיקש [עקום] יסור ממני, רע לא אדע". ודבר נוסף שמעקם את הלב הוא כשאין בלבו יראת ה' וצריך שיהא לו ישרות לב, שיהיה לבו זך מתאוות ומידות רעות, ולא רק של איסור. אלא גם מדברים המותרים הנקראים "נגה" שהיא קליפה המסכבת ומעקמת את הלב.^ב וכמו"כ צריך שתהיה יראת ה' נקיה וברה בלב, כי עיקר היראה היא בלב.

ואז יזכה לשמחה, כמו שכתוב (שם צו): "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" כמבואר בגמ' שהצדיקים

מקורות והערות

ק. תענית טו. ד. תהלים צו. ש. כמבואר בליקו"ה חזקת קרקעות ג, י"א. ת. זוה"ק ויקרא י: א. משלי ח. ב. כפי שמוכח מהגמ' ברכות נט. ג. הלכות חלה ג, ה. ד. ליקו"ה חזקת קרקעות ג, ו-ז. ובה"ל.

י. שם. סעיף ט. כ. זוה"ק ויקרא טו: ל. סבא דמשפטים צ"ח. מ. מי הנחל. נ. תהלים קא. ס. כמבואר לקמן מדברי הגמ' ברכות נט: ע"ש. ע. ליקו"ה חזקת קרקעות ג, סעיפים ה, ו, ז. ובה"ל. פ. ליקו"מ תניינא י"ב, ליקו"ה ר"ה ו. צ. ליקו"מ ט"ו, ג.

ביאורים

ולא כוורע. וכפי שמבואר בגמ' תענית טז. שפסוק זה עוסק בב' מדרגות: צדיק, וישרי לב (ומטעם זה לא הבאנו דברי מי הנחל), וכמ"ש לפרש בפל"ה שהזורע הוא מי שעושה המצוה בשכר עוה"ב עיי"ש. [עצם הפירוש אור זרוע שהוא כוורע לעתיד, היינו בשכר עוה"ב, ולישרי לב שמחה בשעת המצוה, מובא בספר בית רבי בשם רעק"א].

"ולישרי לב שמחה". בפסוק "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה", נרמזו ונתבארו ב' הבחינות שיש בעבודת הבורא: א. זה שטורה בשעת קיום המצווה, וזרוע כאן בעוה"ז, בכדי שלעתיד לבוא יהיה "נושא אלומותיו" - בעוה"ב. והוא "אור זרוע לצדיק", שהוא כמו מי שזורע, שבשעת מעשה עדיין אין לו שמחה, רק לעתיד. ב. הזוכה ל"ישרי לב", אצלו השמחה היא בשעת מעשה

רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב. ורעמים הוא בחינת קול שאדם מוציא בכח בתפילתו, ומזה

מקור חכמה

וכפי שיתבאר להלן, בכדי לזכות לזה צריך להיות ירא שמים^ט. מפני שהרצון, והיכולת, והכח להוציא דיבורי התפילה בכח וגבורה ובקול רם, נובע מלהט הלב כנז' בזה"ק^ט, ומיראה - גבורה, שהיא מיסוד האש^י, שממנו ההתעוררות וההתלהבות להתפלל בכל כוחו ובקול רם. וזה מ"ש רבינו לקמן שצריך לשמור היראה שממנו תוצאות הקול וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה רְעָמִים. דהיינו שע"ז נעשה קולו בבחי' רעמים המיישרים עקמומיות שבלב.

ואע"פ שלקמן^ל מתבאר שהרעמים אינם נעשים רק לאחר שקולו מגיע לגלגלתא דמוחא ופוגע ב"עבי מיטרא" במוחין, מ"מ קרא כאן לקול בשם רעמים היות והם נחשבים כעין "רעמים בכח" שכשיגיעו ויפגעו במוחין יתהוו ל"רעמים בפועל ממש".

ודברי רבינו יתפרשו "ומזה נעשה", כלומר לאחר מכן, כשיפגע הקול במוח יַעֲשֶׂה קול זה ל-רעמים.

בכדי להבין את מש"כ לקמן מדברי הזוה"ק נביא את תמצית דברי הזוה"ק וב"מילואים" יתבאר בהרחבה.

מקורות והערות

□□ מי הנחל. ו. קצור לקו"מ. ז. הלכות בציעת הפת ג, ג. ח. כך פי' במי הנחל. ט. זוה"ק פנחס רלה: י. ע"י פרדס שער כ"ג פ"א. כ. ליקו"ה הלכות בציעת הפת ג, ג. ל. בה"ל.

ביאורים

מפני שבזוה"ק המובא בסמוך מבואר שכח הוא הלב, ועיקר הכח והגבורה להוציא את הקול, נובע מהלב.

הקול שאדם מוציא בכח בתפלתו. הטעם שדוקא הקול היוצא בכח בשעת התפילה בכוחו לפעול רעמים המיישרים עקמומיות שבלב, מפני שבכדי שיתהוו רעמים צריכים שיצא הקול מכל בחינות הגבורה והיראה, דהיינו מלהב הלב. ולב הוא בינה כמ"ש [תיקו"ז ז:]: בינה ליבא, והבינה היא שורש הגבורה כנ"ל, וגבורה היא מדת היראה, ולכן צריך שיהיה המתפלל ירא שמים כמבואר במהלך התורה, וגם הקול עצמו צריך שיצא בכח ובגבורה ובקול גדול, והדיבור עצמו מגבורה [לקו"מ פ] והתפילה עיקרה ע"י יראה [לקו"מ יד, ח]. ובנוסף לכך, מכיון שהכח שמיישר את העקמומיות שבלב יישר ויכוון אותו שיהי' "ישר עם ה'" [כלשון מוהרנ"ת בלקוטי תפילות], לכן עיקר הדבר נעשה ע"י דיבורי התפילה, שכל עניינה הוא חיבור ודביקות "נוכח פני ה'", ובמילואים נתבאר בהרחבה.

ט: "לא נבְּרָאוּ רְעָמִים אֱלֹהִים לְפֶשֶׁט עֲקָמוּמִיּוֹת שְׁפָלָב', שְׁנֵא' (קהלת ג, יד) "והאלוקים עשה [את הרעמים] שיראו מלפניו".

ומדברי הגמ' אנו למדין שעקמומיות שבלב הכוונה שאין לו יראת שמים. והרעמים שמיישרין הלב בכוחם להביא לו יראת שמים. ומפני כך, לשון הפסוק והאלוקים - שהוא שם שמורה על גבורה - יראה, עשה שיראו מלפניו. מלבד מה שנתבאר לעיל שגם התאוות והמידות הרעות^ה, מעקמין את הלב.

וְרְעָמִים שהם כח והארה ממידת הגבורה, נמצאים אצל האדם וענין זה הוא פְּחִינַת קוֹלֵי שְׁאֲדָם מוֹצִיא בְּכַח פְּתִפּוֹתוֹ, דהיינו שצריך להתפלל עם כל הכוחות ולהוציא את הקול בתפילתו בכוח גדול^ו ובליקו"ה^ז כ' "שיתפלל בקול גדול דהיינו תפילה בכח" ובליקוטי תפילות מבקש מוהרנ"ת "שיזכה להתפלל בכל מיני כוח שנמצא ברמ"ח אברים וש"ה גידים בבשר גידין ועצמות ועורקים בחלב ובדם, ובכל כוח שיש במח שבראש, ובמח שמתפשט בכל הגוף והכוח שיש בחמשה חושים".

הקול שאדם מוציא בכח בתפלתו. והדרך לזכות לזה הגם שעדיין לא זכה ליראה שלימה, כ' בשיחות הר"ן (שיחה עד) שיעשה לעצמו חמימות והתלהבות עד שבסופו של דבר באמת יגיע לזה. כי האדם נפעל כפי פעולותיו (ספר החינוך מצוה מז). והעצה השניה, שיתאמץ לכוון מאוד ואז כל כוחותיו יכנסו לתפילה ויזכה להתפלל בכוח (שיחות הר"ן סו, עה, רצג), ועיין במילואים בהרחבה.

הקול שאדם מוציא בכח בתפלתו. לפמשנ"ת שתפילה בכוח כוללת את כל תריו"ג אבריו של המתפלל, נמצא שכל אבריו נכללים במידת הגבורה, יראה, שמקומה בלב. ומכיון שהלב הוא השורש של כל המצוות ולכן הם נתקבצים אל הלב [כמבואר בתורה ל'] לכן כשנעשה מהקול רעם ומיישר הלב, ועי"ז זוכה לשמחה, זוכה לעשות את כל המצוות בשמחה.

ויש לדייק שהטעם שכ' רבינו "שאדם מוציא בכח בתפלתו"

נעשה רעמים, כי איתא בזוהר (פינחס רלה, ב): 'כד קלא נפיק ואערא בעבי מטרא אשתמע קלא לברייתא ודא אינון רעמים', ועיקר הרעמים הם מגבורות, כמו שכתוב (איוב כו, יד): "ורעם גבורותיו מי יתבונן". ובשביל זה אנו מברכין 'שכוחו וגבורתו' וכו'. והגבורות הם בחינת כח וגבורה, שאדם מוציא את הקול בכח גדול, והקול הזה פוגע בעבי מטרא, היינו בחינת מוחין, שמשם יורדין טיפין טיפין, כמו שכתוב בזוהר (זוהר פינחס רלה, ב): "באר מים חיים ונוזלים מן לבנון" – 'מן ליבונא דמוחא'. וכשפוגע בעבי

מקור חכמה

בזוה"ק שעל הקול הזה נאמר "ורעם גבורותיו כו" "דוודאי מסטרא דגבורה קא אתיין". כלומר, שבוודאי באים [הרעמים] מצד הגבורה.

ובשביל זה אנו מברכין על שמיעת הרעמים שפוח וגבורתו וכו'. (ברכות נ"ד: שו"ע או"ח רכ"ז, א) מפני שהרעמים מגיעים מכח, מ"גבורותיו" כנ"ל, ומבואר ברע"מ שכשם שהדבר קיים בחלק הקומה של העולם, כן הוא בקומה של נפש, שהוא האדם. ולקמן יבואר שכן הוא בקומת השנה ע"י תקיעת שופר.

והגבורות בבחי' נפש, דהיינו אצל האדם הם בחינת כח וגבורה, שאדם מוציא את הקול שבו הוא מתפלל בכח גדול, היינו שמתאמץ להתפלל בכל כוחותיו, ובקול רם. והקול הזה שהוא מן הגבורה פוגע בעבי מטרא, בענני המטר, שאצל האדם.

הינו בחינת מוחין, שהם כעננים שמשם מהעננים, וכן מהמוחין יורדין טיפין טיפין, מהעננים, הם טיפות הגשם. ומהמוח, הם הנוזלים היורדים מן המוח. כמו שכתוב בזוהר (פינחס רלה:): על הפסוק "באר מים חיים ונוזלים מן לבנון" 'מן ליבונא דמוחא'. מבאר המים

מקורות והערות

זוה"ק פינחס רלה: נ. הלשון הזה לא נזכר בזוה"ק אלא ועל דא כתיב, "ורעם גבורותיו מי יתבונן". אבל המשמעות היא שאלו הם הרעמים - וכמש"כ רבינו ז"ל. ס. ליקו"ה בציעת הפת ג, ג. ולקוטי תפילות.

ביאורים

המקור והשורש לשמחה [כמבואר כל זה בזוה"ק וכפי שצויין לעיל]. ובינה, והשמחה הנמשכת משם, היא בחי' עוה"ב [כמבואר בליקו"ה חזקת קרקעות ג. בענין זה] שלזה הוא זוכה בשעת קיום המצווה, ולכן זה שנקרא - מי - בינה, הוא יתבונן, ועליו בעיקר מתפרש לקמן והגות לבי - תבונת - יתבונן, והוא באמת זוכה לשמוע את הקלין מלעילא שהם דבר ה', המאמר שבו הוא מלביש את התפילה, [כפי שנתבאר בבה"ל].

ונוזלין מן לבנון מן ליבונא דמוחא. רבינו מפרש שהמוח הוא ה"עבי מיטרא", ואע"פ שבזוה"ק מביא שהריאה היא הענן, הרי בהמשך כ' שהשפעת הנוזלים מן לבנון, ליבונא דמוחא,

איתא בזוה"ק^מ שהמלאכים ששורשם מספירת הבינה - מהגבורה אשר בה, הם הממונים להוציא את קולות הרעמים שהם כעין השופר, ולכן נקראים מלאכים אלו בשם אילו של יצחק שהוא מידת הגבורה. קול זה פוגע בעבי מטרא - בענני המטר, ואז נשמע קלא לברייתא - נשמע קול הרעם לבריות. והמקור לזה שהרעמים הם ממידת הגבורה הוא הפסוק "ורעם גבורותיו מי יתבונן".

ומבאר שם שכשם שנעשים הדברים ברקיע השמים, כן נטע השי"ת את ענין הרעמים וקול הרעמים בגופו של אדם, שכולו נעשה בצלם אלוקים ורומז על הכוחות העליונים, והקול יוצא מלהב הלב, מצד הגבורה. ובהקדמה זו יתבאר דברי רבנו לקמן.

כי איתא בזוהר (פינחס רלה:): 'כד קלא נפיק כשהקול יוצא מהמלאכים ואערא בעבי מטרא ופוגע בענני המטר. אשתמע קלא לברייתא אזי נשמע הקול לבריות ודא אינון רעמים', וזהו סוד הרעמים כמבואר בזוה"ק. ועקר הרעמים הם מגבורות, כמו שכתוב (איוב כ"ו): "ורעם גבורותיו מי יתבונן". כמ"ש

"ורעם גבורותיו מי יתבונן". בזוה"ק לך לך דף צ. כתב 'ולית מאן דידע בשבחה דהאי קלא דה"ד "ורעם גבורותיו מי יתבונן". היינו, מי יכול להתבונן בו.

וכבר נודע שכו"כ פעמים נזכר בזוה"ק שהכוונה שהזוכה לבחי' מי, הוא זה שיתבונן. וכמ"ש בתיקו"ז [דף קמג:]: עה"פ (ישעיה יד) "ה' צבאות יעץ ומי יפר", מי, בינה [שיש בה ג' שערות שהם בני' מ"י] יכול להפר. וכמו"כ לענייננו "מי" הצדיק הזוכה לבחי' זו הוא יתבונן, הוא מאלין דוכיין למשמע קלין מלעילא, ומסיבה זו מתיישר לבבו לפי בחינתו, וזוכה לשמחה שהיא הארת הבינה, כי הרי שמחתו נמשכת משמחת הקב"ה שהיא הארת הבינה, מפני שבינה, היא

מטרא, אזי אשתמע קלא לברייתא, היינו בחינת רעמים, וזהו (תהלים עז, יט): "קול רעמך בגלגל", היינו בגלגלתא דמוחא, כד אערא בגלגלתא דמוחא, נעשה מהקול רעמים, ונשמע לברייתא.

מקור חכמה

מזדעזע, ומתעורר ונפתח להשפיע מימיו, דהיינו שכל ומוחין וכוונה בדיבורי התפילה^ע "ואשתמע קלא" היינו ששומע הקול כמ"ש קול מעורר הכוונה.

והרעמים האלו נשמעים גם ללב ומיישרים ומכוונים אותו [וזוהו פ' נוסף ל"הקול מעורר הכוונה"]^ז דהיינו שמכוונים ומיישרים את הלב.

ובקיצור ליקו"מ, וב"מי הנחל" פירשו שע"י הרעמים יזכה לכוון בתפילתו, דהיינו שהלב ישמע מה שהוא מדבר ועי"ז תתיישר עקמומיות שבלבו.

וזהו מה שכתוב לעיל ע"פ הזוה"ק שהפעולה שנעשית כשהקול העליון פוגע בגלגל הרקיע, ובעננים הנמצאים שם, נעשית כמו"כ גם באדם, יתפרש בלשון הפסוק (תהלים ע"ז): "קול רעמך בגלגל", ופירוש הפסוק, קול הרעם העליון הרוחני "רעמך" נשמע בגלגל הרקיע היינו שפירושו אצל האדם הוא, שהקול הנמשך מהיראה פוגע בגלגלתא דמוחא, בגולגולת שבתוכה נמצא המוח הנחשב ל"עבי מטרא" שכשהקול פוגע בהם נתהווה רעם. פד אערא בגלגלתא דמוחא, נעשה מהקול רעמים, כשמתפלל בקול ובכח, נעשה מהקול הפוגע בגלגלתא רעמים. ואע"פ שכבר לעיל כתב רבינו שמהקול נעשה רעם, עוד לפני שהזכיר כלל את הקול הפוגע במוחין, פירש בבה"ל שהזכיר לעיל יוצר רעמים בכח שכשיפגעו במוח יתהווה מהם רעמים בפועל. וכוונה

החיים, שהיא החכמה הנקראת כך ע"ש שהיא מקור החיים כמ"ש (קהלת ז) "החכמה תחי' כו". והיא שורה בלובן של המוח שמשם יורדין טפין טפין להשקות ולהחיות את הגוף ואת הריאה לקרר את להט הלב. וזהו ונוזלין, יורדין מן לבנון, מליבונא דמוחא. ומפני כך נקרא המוח "עבי מטרא" והארת החכמה – המוחין, נקראת בשם מים חיים כי הם נמשכים מספירת החכמה, מהמוחין הנקראים חיים כנ"ל. וקשהקול של המתפלל בהתלהבות מפני שלהב לבו גורם שיתפלל בכח ובקול רם שזה בחינת רעם פוגע בעבי מטרא, דהיינו שפוגע בבחי' מוחין שהם כעננים - עבי המלאים במי הגשם - מיטרא, שהרי המוחין הם מלאים במים וכמו שנתבאר לעיל.

אזי אשתמע קלא לברייתא, אזי נשמע הקול לבריות^ע ומעוררם לעבודת ה'. היינו זה מה שביארנו שהקול היוצא בכח גדול הוא קחינת רעמים, כי הוא דומה ושווה בפעולתו לפעולת הרעמים, שתכליתם, קול שיוצא ויש בו כח וגבורה לפשט עקמומיות שבלב. שמשמעם זה עשה השי"ת שיהי' "נשמע לברייתא" כדי שע"ז יתעוררו לשוב אל ה'. ואצל המתפלל עצמו מתפרשים הדברים, שכשמתלהב ומתעורר בתפילתו עד שזוכה להתפלל בקול ובכח גדול פוגעת הארה זו במוח דהיינו שהמוח

מקורות והערות

מ. ע. מי הנחל. פ. כמבואר בבה"ל, שזה נקרא "פרשא" שנפתח המוח ומתפרשין הדברים שהיו נעלמים. וכן "התגלות" זו גם כוונת "הקול

מ. ע. מי הנחל. פ. כמבואר בבה"ל, שזה נקרא "פרשא" שנפתח המוח ומתפרשין הדברים שהיו נעלמים. וכן "התגלות" זו גם כוונת "הקול

ביאורים

ולפ"ז כתב בבה"ל שנמצא שכשבפעם השניה, אחרי שה"רעמים בפועל" יישרו את לבו, ויראתו הושלמה [יותר] כשיתפלל עבשיו תפילה בכח, יחשבו ה"רעמים בפועל" שנוצרו לפני התפילה, לכוונת "רעמים בכח" לגבי התפילה הזו המשותפת עם המוחין. והוסף בבה"ל, שזהו אחד מהאופנים לפרש איך מלבישין את התפילה, כי המוחין הם לבוש לתפילה בכדי שתתקבל, והארה זו היא עולה מדרגה לדרגה עד המדרגה של הווכין לשמוע קלין מלעילא מהחכמה העליונה, מהשי"ת ב"ה, והקלין האלו הם המאמר בו הם מלבישים את התפילה.

אינה רק לאחר שעלו לשם העננים דבינה בסוד ואד יעלה מן הארץ, ועננים דבינה הם להט ואש הלב, ונמצא שיש רעמים בחיבור הלב והריאה, כי הריאה נחשבת כענן, ויש רעמים כשעולה להב הלב אל המוח ונעשה שם עננים ורעמים ואז נותן מימיו כדרך הרעמים שענינם לעזוע את הענן כדי שיוירד את מימיו, וגם שיתחלקו מימיו בשווה [כמבואר בליקו"מ ס"ז, ח]. כד אערא בגלגלתא דמוחא, נעשה מהקול רעמים. במקור-חכמה הבאנו את דברי הבה"ל, שבתחילה כשמוציא את קול התפילה נחשב קולו ל"רעמים בכח", ורק אחרי שמתאחד עם המוחין נתהווה מקול זה "רעמים בפועל".

זוה (שם מט, ד): "פי ידבר חכמות", היינו הדיבור היוצא מפי פוגע בחכמה, היינו בגלגלתא דמוחא, ועל-ידי-זה: "והגות לבי וכו'", היינו שנתעורר על-ידי-זה הרעם, נתעורר הלב, כמו שאמרו: 'קול מעורר הכוונה'.

מקור חכמה

חכמות" כי הדיבור שיוצר את הרעם מתאחד עם המוחין, החכמה, עד שנחשב שהדיבור הוא חכמה, "ידבר חכמות". והדיבור, הרעם המאוחד ומשותף עם החכמה "מדבר" אל הלב, את ה"חכמות" דהיינו הארות המוחין המשותפות ברעם, ומיישר עקמומיותו. [והטעם שצריך שהרעם יתאחד עם המוח כתב רבינו לקמן שאין הרעם יכול להתגלות אלא ע"י החסדים שהם המוחין].

וְעַל-יְדֵי-זֶה: "וְהַגּוֹת לְבִי תְבוּנוֹת". הגות ליבי פירושה מחשבת ורעיון ליבי* הם דברי בינה ב – תבונה. מפני שהלב הוא המקום בו שורה הארת הבינה כמ"ש בתיקון"ז ג' בינה - ליבא' וזה תלוי בישרות הלב. שהיא התיקון לליבא, בינה.

הֵינּוּ שְׁנַתְעוֹרֵר עַל-יְדֵי-זֶה הָרַעַם, נְתַעוֹרֵר הַלֵּב, כוונתו - שע"י הרעם נתעורר הלב, ומכח ההתעוררות נתיישר לבו מעקמומיותו ועי"ז יוכל גם לכוון לבו בתפילתו.

מקורות והערות

□□ מי הנחל. ר. ע"פ בה"ל. ש. בה"ל. ת. ע"פ בה"ל הנ"ל. א. רש"י שם ותרגום תהלים יט. ב. מלבי"ם. ג. תיקון"ז דף יז:

ביאורים

שהיא שורש הגבורה, היראה שיצאה מהלב, הבינה, הגבורה, היראה, וכששבה לשורשה יכולה לתקנו. ולפי"ז יתבאר היטב מדוע רק ל"ישרי לב" - שמחה, מכיוון ששורש השמחה הוא מהבינה שהיא (סבא דמשפטים דף צ"ח) "עלמא דאתי" - עוה"ב, והרי השמחה שבמצווה היא להרגיש כאן בעולם הזה את השמחה והעונג של העוה"ב (כפי המבואר בלקו"ה חוקת קרקעות ג), לכן ע"י התיקון הנ"ל זוכה לשמחה. [הביאור נכתב עפ"י בה"ל וליקו"ה].

שנתעורר על-ידי-זה הרעם. הגירסה בליקו"מ היינו שנתעורר עי"ז הרעם נתעורר הלב, ובנדפס העירו והגיהו "עי"ז שנתעורר הרעם נתעורר הלב", והכוונה אחת. אך נראה שבכ"ז יש כאן שפת יתר, ויתכן שנכתב בתחילה בר"ת "שעי"ז הרעם" נתעורר הלב, והמדפס פתח את הר"ת שנתעורר עי"ז הרעם, אך האמת שצריך לפתוח את הר"ת כך - שע"י זה הרעם נתעורר הלב, וכך נראה פשוט.

הדברים, שהקול היוצא בכח וגבורה מהזוכה ליראה (כדלהלן) כשפוגע ומתאחד עם המוחין נעשה ממנו רעם שיש בו כח רוחני - אלוקי שבכוחו ליישר עקמומיות שבלב ורעם זה נִשְׁמַע לְבָרִיתָא. ללבם של הבריות השומעים את התפילה הזו, ועי"ז מתיישר לבם מעקמומיות [וכמו כן גם ליבו של המתפלל עצמו כנ"ל].

זוה שנתתקן לבו נרמו בפסוק (שם מט"ט): "פִּי יְדַבֵּר חֲכָמוֹת, והגות ליבי תבונות", ומפרש רבינו "פי ידבר חכמות" הֵינּוּ הַדְּבָר הַיּוֹצֵא מִפִּי יְדַבֵּר חֲכָמוֹת מפני שהוא פּוֹגֵעַ בְּחֲכָמָה, דהֵינּוּ שפוגע בְּגִלְגָּלְתָא דְּמוֹחָא, ששם משכן החכמה. ופגיעה זו, מלבד המשמעות של פגיעה שמתפרש כעין רעם הפוגע ומזעזע את המוחין ליתן את ה"טיפין טיפין" מ"הבאר מים חיים" ומ"עבי המטרא", שבכוח זה "נפתח המוח" דהיינו שזוכה לכוון בתפילתו כנ"ל, מתפרשת הפגיעה גם כמשמעות של איחוד, שהרעם מתאחד עם המוחין ש. ולכן הדיבור שיוצר את הרעם נחשב גם הוא ל"ידבר

ועי"ז "והגות ליבי". לעיל נתבאר שמכוון שהארת הבינה היא הארת עלמא דאתי - עוה"ב, א"א שתשרה בלב מלא עקמומיות, דהיינו תאוות עוה"ז. אך יש עוד דבר המונע מאור הבינה להאיר בלב, מפני שהבינה שורש הגבורה, היראה (זוה"ק ויקרא י'), וכיון שהעקמומיות שבלב היא חסרון ביראת שמים, א"א שיוכה להארת הבינה. ומטעם זה נעשה התיקון ע"י תפילה בכח, מפני שכשמוציא את הקול בכח ובגבורה שזה נמשך מלהב הלב כמבואר בזה"ק ומכח היראת שמים שבו (כפי שביאר ב"מי הנחל") [וכפי שנתבאר להלן], הרי זה מכח הבינה שהיא שורש הגבורה והיראה. אך מכיוון שיש עדיין עקמומיות בלב, אין יראתו שלימה, (כמבואר בגמ' ברכות נ"ט. שהרעמים גורמים ליראת שמים, נמצא, שעקמומיות שבלב הוא חסרון ביראת שמים), אך כשמתפלל בכח וגבורה, עי"ז נתהווה רעם (בה"ל) היורד ליישר עקמומיות שבלב דהיינו תיקון היראה, ואז מאירה בלב הארת הבינה

וזוה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו, ב): 'מי שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעין', כי מי שיש בו

מקור חכמה

המוח שהוא חסדים (כדלקמן) נתהווה רעם. והרעם הזה יורד ליישר ולכוון את העקמומיות שבלב. ואז מתפרש הקול – [הרעם] מעורר הכוונה, דהיינו כוונת הלב.

סדר הדברים המבואר בתורה זו הוא: מלהב האש שבלב שהוא בינה (כמ"ש בתיקוני יד), ובינה היא שורש הגבורה כמ"ש (משלי ח יד) "אני בינה לי גבורה" (וזה"ק ויקרא י: י) יוצא קול דרך הקנה, בדיבורי תפילה שנאמרים באופן של כח וגבורה. והנה הדיבור עצמו גם הוא בחי' גבורה, (לקו"מ פ) ועיקר כוחו לפעול הוא כשיוצא מירא ה', [ולפמש"כ ב"מי הנחל", מי שאינו ירא שמים אינו יכול להוציא הקול בכח כראוי] כי אז היא שלימות הארת הבינה - גבורה - יראה, שהרי היראה היא ממדת הגבורה, ודוקא דיבור התפילה שהיא בחי' יראה [לקו"מ יד, ח']. והקול הנ"ל מגיע לגלגלתא דרך האוזניים שגם הם בבחינת בינה, [רמ"ק בהקדמת שיעור קומה פרק ס"ו] וכשהקול הכלול מכל בחינות הגבורה (כנ"ל) פוגע במוחין הוא מתאחד עמהם. והמוחין הם חסדים, וצריך שיתאחדו, כי בלא שישתף חסדים עם הגבורות לא תתהווה התגלות, כדלקמן. וכשמתאחדין, נתגלה קול הרעם שהוא גבורה הנמשכת מהבינה, כמבואר בזה"ק (פינחס רל"ה:). והרעם יורד אל הלב ליישר עקמומיותו, לכוון את הלב, ולעשות אותו כלי שישמע ויבין את הארת המוחין, עד שנעשה בבחי' "לב שומע" כי כשחוזרת ההארה שיצאה מלהב הלב לשורשה, ללב, כשהיא משותפת עם הארת המוחין מתיישר הלב.

ושמעתי מרבי לוי יצחק ע"ה בשם רבי אברהם בר"נ שזה גם נרמז בפסוק שהביא רבינו לעיל [ולקמן בסעיף ה] "קול רעמך בגלגל" שהוא כגלגל החוזר שיצא מהלב וחזר אליו.

וזוה הפירוש למה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ברכות ו: ב): 'מי שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעין',

מקורות והערות

סימן ס"א ד' שלכן יקרא ק"ש בקול רם] ח. כמבואר בשיחות הר"ן ס"ו, ע"ה. ט. מנחות דף קי. י. ברכות כח: כ. פרישה באו"ח צ"ד א. הובא גם במ"ב סק"ג. ל. כלשון הפסוק: "אשר לבבו פונה היום מעם ה'" [דברים כט, יז]. מ. בה"ל. נ. ועיין במ"מ שצינו לדברי הראשונים ומפרשיהם,

כמו שאמרו רבותינו הראשונים הרא"ש ורבינו יונה ה' קול מעורר הפננה' כלומר הקול בכוחו להעיר רוח הכוונה. וכוונתו, לעורר רצון ומחשבת הכוונה וממש"כ רצון ומחשבת הכוונה, מוכח שכוונתו גם לרצון וכוונת הלב.

ולעניינינו יתבארו הדברים באופן זה: הקול שנתהווה לרעם מעורר את כוונת הלב. כי כוונת הלב אין פירושה ככוונת המוח, המחשבה, שעניינה היא הבנת הדברים ופירושם, או שיקשיב ויטה אזנו לאמרי פיו, אלא כוונת הלב היא, להמשיך הרצון רעותא דליבא להשי"ת, כדרך שאחז"ל ט אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוון לבו לשמים. וכן אמרו מי שבא בספינה ואינו יודע להיכן להתפלל יכוון לבו כנגד בית קודשי הקודשים, דהיינו שיחשוב בלבו ורעיונו כאילו הוא עומד במקדש. והכוונה בזה, שיכוון עצמו לפני השי"ת ולא יסור ממנו.

ומפני כך כוונת הלב תלויה בזה שמיישר עקמומיות שבלב, שלבו נתעקם מהשי"ת ומאהבתו ויראתו ע"י תאוות ויראות חיצוניות. וכשמיישרו יכול לכוון לבו להשי"ת, שהרי אחז"ל שהרעמים נבראו בכדי ליישר עקמומיות שבלב, כמ"ש (קהלת ג) "והאלוקים עשה שייראו מלפניו". כי מי שאינו ירא שמים אינו 'מכוון' להשי"ת, רק לכול פונה מעם ה'. וכלשון מוהרנ"ת בליקוטי תפילות "אזכה ליושר לבב באמת שיהיה ליבי ישר עם ה' תמיד".

ונמצא שקול מעורר הכוונה מתפרש בשני אופנים. בתחילה, כשהקול היוצא בכוח וגבורה פוגע ב"עבי מיטרא", במוחין, ע"ז נתעוררים ונפתחים המוחין, ואזי יכול לכוון בתפילתו דהיינו לחשוב, ולהתבונן בתפילתו, אחרי שהמוח "שומע" דהיינו מבין ומרגיש את הקול.

ולאחר מיכן מהקול שנמשך מיראה, גבורה - עם

ד. ברכות פ"ג סימן מ. ה. שם כז: ו. מעדני יום טוב ס"ק ח. ז. ובט"ז או"ח קא. הביא [בשם ב"י מהרמ"ן] שהידיים שאומרים כולם יחד ביו"כ מותר לאמרם בקול רם כדי להתוודות ככל לב ומבואר שכוונתו לכוונת הלב. וכעין זה כתב רבינו יונה בברכות כ"ד: [ועי' טוש"ע או"ח

יראה, קולו נעשה רעמים, כי רעם מסטרא דיצחק, כמו שכתוב: "ורעם גבורותיו", ועל-ידי-זה דבריו נשמעין, היינו משתמע קלא לברייתא, כי תמן תליא שמיעה, כמו שכתוב (חבקוק ג, ב): "ה', שמעתי שמעך יראתי".

וזה פירוש (תהלים קג, ב): "גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו". איתא בווהר (לך ד' ז, א): "זכיין למשמע

מקור חכמה

כלומר, הבריות שומעין את הרעמים, נתיישר עקמימות שבלבם וזוכין ליראת שמים. וכן הוא בירא שמים שמדבר, קולו נעשה כרעמים שמיישר העקמומיות שבלב בני אדם וזוכין ליראת שמים. ומדוע השמיעה אצל הבריות תלויה במידת היראה, כי תמן דהיינו במידת היראה תליא שמיעה תלוי כוח השמיעה. [ועיין מש"כ במילואים בענין זה] שפירושו להאזין, להבין [דארהערן] כמו שפירשנו (חבקוק ג): "ה', שמעתי שמיעה יראתי" — כמבואר ברע"מ יראי אלקים, מסטרא דיצחק דתמן שמיעה דאמר חבקוק נביאה "ה' שמעתי שמעך", מפני ש"יראתי" ש. מפני שחבקוק שורש נשמתו היא מידת הגבורה, היראה. ולכן גם שמו חבקוק^ה בגימ' יראה [גבורה]. וגם לפשוטו של מקרא שירא מפני ש"שמעתי שמעך", הטעם שהשמיעה גרמה ליראה, כי הם תלויים זב"ז. ונתבאר לעיל, שהרעם פועל גם על המתפלל עצמו שנתיישר ליבו, וזה תלוי ביראת שמים שלו, כי רק עי"ז הלב שלו "שומע" את הרעם שנעשה על ידי הקול של הירא שמים היוצא בכח וגבורה ופוגע במוחין ועי"ז נוצר רעם.

והקול העליון הרוחני הזה נשמע ללב כקול עליון רוחני עד שמיישרו מעקמומיותו, וזה פירוש לפסוק (תהלים ק"ג): "גיבורי כח עושי דברו לשמע בקול דברו".

מקורות והערות

ק. בה"ל, ומי הנחל. ר. פנחס ר"ל. ש. כך מתפרש הפסוק עפ"י הנאמר ברע"מ. ת. כמו שפירש האריז"ל את מה שכתוב בהקדמת הזוה"ק דף ז': עי' ליקוטי הש"ס תענית כ"ד, כ"ה. עולת תמיד ק"ש שעל המיטה, ולימודי אצילות דף י"ג.

ולא נתבאר מדוע דווקא הנקודה של יראת שמים היא הסיבה שדבריו יתקבלו, ולכן ביאר רבינו שהטעם הוא פי מי שיש בו יראתה, קולו הנובע מיראת שמים שבו, כלשון רבינו לקמן "היראה שממנה תוצאת הקול", יש בו כוח שהוא נעשה כרעמים, ומדוע נעשה קולו כרעמים, פי הרי נתבאר בזה"ק^ס שרעם הוא מסטרא דיצחק, שהוא מידת הגבורה^ע כמ"ש (בראשית לא) "ופחד יצחק", אשר משם נעשים הרעמים, כמו שכתוב: (איוב כו, יד) "ירעם גבורותיו", והיראה היא מידת הגבורה כמבואר בזה"ק^פ, ואין זה מפני שמרעים בקולו, אלא עצם קולו יש בו כוח וסגולת הרעמים^ז.

ועוד יש לפרש, שכוונת רבינו ב"מי שיש בו יראת שמים" לירא שמים שמתפלל בכוח, שקולו נעשה בבחי' רעמים^ק. ועוד כתב לבאר ב"מי הנחל" שרק תפילתו של הירא שמים נעשית לבחי' רעמים מפני שרק אם הוא ירא שמים יוכל להתפלל בכוח ובקול, כי מהיראה נמשך הכוח והגבורה והרצון להתפלל בכל כוחו, שאזי זוכה ונעשה קולו בבחי' רעמים.

ועל-ידי-זה היינו שמפני שדבריו נעשים כרעם, דבריו נשמעין, הינו כמו שנתבאר לעיל מדברי הזוה"ק שכשנוצר הרעם אזי משתמע קלא לברייתא,

ביאורים

מורה על הלב, והברקים הם ההארה של הרעמים כידוע, והארת הרעם שאצל האדם, הם הארה המוחין המאוחדים עמו כנ"ל. וזהו "האירו ברקיו" - הארת הרעם שהם המוחין, "תבל" - את הלב, שמיישרים עקמומיות שבלב ומאירין לו מהארת המוחין.

לשמוע בקול דברו. בכלל החמישי ששייכים כל העניינים שמסביב לפסוק המובא בליקו"מ, כ' בבה"ל [ד"ה תבל], כי הפסוק "קול רעמך בגלגל" [הנו' לעיל שע"י תפילה בכוח נתהווה רעם, כשפוגע בגלגלתא דמוחא] ממשיך "האירו ברקיו תבל". והנה בסוף התורה ביאר רבינו שתיבת "תבל"

קלין מלעילא, היינו עלידי הגבורות נעשה רעמים, ועלידייזה הלב שומע, והיינו: "והגות לבי תבונות", וכמו שכתוב (מלכים א' ג, ט): "ונתת לעבדך לב שומע", וגם דבריו נשמעין לברייתא, וזהו: "לשמוע בקול דברו".

מקור חכמה

החכמה, המוחין והנשמה, והוא נחשב לגבי הלב "קלין מלעילא". הלב שומע את הרעם שהוא כעין קולות עליונים רוחניים, ועי"ז מתיישרת העקמימות שבלב, ואז זוכה הלב גם לשמוע את הארת המוחין המשותפים עם הרעם (בה"ל).

והיינו, זהו סיום הפסוק "פי ידבר חכמות ויהגות לבי תבונות", מדיבור הפה הנקרא "חכמות" כנ"ל נתהווה רעם היורד אל הלב, ואז "והגות ליבי תבונות" שליבי יתבונן וישוב בתשובה מעקמומיותו, כי אעפ"י שאיבר השמיעה הם האזניים, מ"מ המקום שבו מתקבלת ופועלת השמיעה הוא הלב, וכמו שכתוב (מלכים א' ג): "ונתת לעבדך לב שומע", כי התשובה שישוב מהעקמומיות שבלבו, נקראת בחי' "והגות ליבי תבונות", כי תשובה היא מבינה כמ"ש (ישעיהו ו) "ולבבו יבין, ושב".

ואצל הצדיקים שזוכין לשמוע "קלין מלעילא" היינו שזוכים שליבם יתבונן בהשגת ה', וגם אצל כל אדם יש לפרש שאחרי שהרעם יישר את הלב, יוכל הלב לשמוע – להתבונן בהארת המוחין המאוחדים עם הרעם הנשמע ללב [כמבואר בה"ל].

וכתב בליקו"ה^ב שהטעם שהשמיעה תליא בליבא, מכיוון שהשי"ת מרומם ומנושא ולית מחשבה תפיסא ביה, וכל הקולות וההארות דלעילא א"א להשיגם רק כל חד כפום מה דמשער בליביה כמ"ש בזוה"ק^ג, ולכן שמיעה תליא בליבא. ובפשטות, מכיון שהשמיעה הזו, משמעותה היא הבנה והתבוננות, לכן היא תלויה בלב, מקום הבינה.

וגם, בנוסף למה שהמתפלל הירא שמים עצמו "שומע" דבריו של הירא שמים שנעשים כרעמים וכן

מקורות והערות

□□ המפרשים בתהלים ועי"ש במלבי"ם. ב. הלכות פריה ורביה ז, טז. ג. זוה"ק ח"א קג:

ביאורים

להתפלל להשי"ת, כשם שעשה שלמה שביקש מהשי"ת "ונתת לעבדך לב שומע" ואין זה נעשה מעצמו.

ופשוטו של מקרא, המלאכים של מידת הגבורה שהם גיבורי כח לשדד מערכות הטבע בשליחותו של הקב"ה ומפני כך הם נקראים "עושי דברו", אינם עושים "דברו" של ה' בכדי לקבל שכר, רק כל כוונתם היא בשביל לזכות לשמוע שוב בקול דברו [וזה ממש כמבואר לעיל בענין הצדיק בחי' משה]. ועל זה איתא בזה"ר (לך צ). שישנם צדיקים החשובים לפני השי"ת כמלאכים, מפני שהם גיבורי כח עושי דברו של ה', שמתגברים על יצרם "לשמוע בקול דברו" – בזכות זה זכין לשמוע קלין מלעילא, הם זוכים לשמוע בכל יום קולות אלוקיים רוחניים מלמעלה. ובבה"ל כתב שבזה יתבאר איך מלבישין הצדיקים שאלתם במאמר, שע"י עבודתם בתפילה בכח וביראה כו', זוכים לשמוע מן השמים, "קולות מלעילא", שהם המאמרים בהם מלוכשת תפילתם, [כעין המבואר בתורה יט, שהצדיקים ע"י מעשיהם הטובים בונים את דבר ה' וזוכין לשמוע תורה מפי הקב"ה. וכ"כ בתורה נ"ו, שהצדיקים מקבלים דיבורים מן השמים].

ולפירוש זה, כוונת הדברים, לצדיקים גבורי הכח השומעים קולות מלעילא. ועתה בא רבינו לבאר שבחינה מהארה זו נמצאת אצל מי שהוא ירא שמים שנקרא 'גיבורי כח', משום שמתגבר על יצרו מפני שיש לו יראת שמים [ויראה וגבורה חד הם כנ"ל] וכשהוא מתפלל באופן של כח וגבורה והקול פוגע במוחין נעשה קולו רעמים וזמ"כ היינו על ידי הגבורות נעשה הקול הזה לרעמים, ויתכן לפרש לפי"ז, שלכן הם עושי דברו שעושים את הדיבורים לרעמים. ועל-ידייזה שהוא נעשה לרעם שבא מהמוח שהוא מקום רוחני ועליון כי שם משכן

זוה בחינת קול השופר, דא שופר של איל, אילו של יצחק, בחינת: "ורעם גבורותיו". וזהו (תהלים פט, טז):

מקור חכמה

ה. גיבורי כח. הצדיקים שע"י עבודתם ביראת ה' כשמתפללים להשי"ת בלהב אש (המשותף באהבה כדלקמן) ומוציאין הדיבור בכוח וגבורה, עד שנשמע למוחין ופוגע ב"עבי מטרא" ומתאחד עמהם. ועי"ז זוכין לפתיחת המוחין מפני ש"הקול מעורר הכוונה". ונפתח ומאיר להם מהמות העליון ברוך הוא וזוכין לשמוע "קלין מלעילא", קולות של תורה והשגות אלקות שהם הם המאמרים שנתהווים "לבוש" לתפילה הנצרכת בכדי שלא יבינו המלאכים המקטרגים. [מהלך זה הוא כעין המבואר בתורה יט, ט שהצדיקים ע"י עבודתם זוכין לשמוע תורה מהקב"ה].

בכדי להבין את המשך הדברים שכתב רבינו נכתוב בקיצור את תמצית דברי הוזה"ק

נתבאר בזה"ק שהמלאכים מצד הגבורות ששורשם מן הבינה, הם הממונים על הרעמים וכשהם מתחברים יחד הם כעין השופר. ונקראים אילו של יצחק כי השופר לזיכרון אילו של יצחק. שזה מרמז על גבורה שהיא מדתו של יצחק, ולהלן כ' בזה"ק שענין הרעמים כשם שנעשה בעולם כן הוא אצל האדם כנ"ל. ובה יתבארו דברי רבינו.

וזה בחינת קול השופר, שתוקעין בראש השנה דא שופר של איל, שמצוה לתקוע בשופר של איל, זכר לאיליו של יצחק, וכדי לעורר את הזכות של עקדת יצחק, והשופר של איל הוא זכר לאילו של יצחק שמידתו היא גבורה. ולכן השופר הוא בחי' רעמים שהם ממידת הגבורה בבחינת: "ורעם גבורותיו". וזהו הביאור למש"כ (תהלים פ"ט): "אשרי העם יודעי תרועה", ומדוע תלה דהע"ה את מצות התרועה

מקורות והערות

תפילתו שהיא בבחי' רעמים ד נשמעין? ברייתא, – שומעים אותם הבריות, ועי"ז מתיישר העקמומיות שבליבם וזוכים "לשמוע" בליבם את דבר ה', וזהו: "שמע בקול דברו". שזוכה המתפלל, וזוכין השומעים אותו להיות כלי ה"שומע" ומבין וקולט את דברו של השי"ת ועי"ז יתיישר לבם.

ונמצא שישנם חמישה פירושים לפסוק זה:

א. כפשוטו, המלאכים של מידת הגבורה "גיבורי כח" שעושים את דבר ה' לא בכדי לקבל שכר, רק בכדי לזכות "לשמוע בקול דברו" דהיינו בכדי לזכות לשמוע עוד דבר ה'.

ב. כפירוש הוזה"ק, שישנם צדיקים הדומים למלאכים שהם "גיבורי כח" שמתגברים על יצרם והם עושי דברו של ה', הם זוכים "לשמוע בקול דברו" – לשמוע דבר ה' מן השמים.

ג. האדם שיש לו יראת שמים ומתגבר על יצרו, שהוא "גיבורי כח" ומתפלל בכח וגבורה שגם זה נחשב "גיבורי כח", והקול נמשך בכח וגבורה ופוגע במוחו, ונתאחד עמו ונעשה רעם. ואז נשמע הרעם המאוחד עם המוחין, ללבו - השומע את הרעם ומתיישר מעקמומיותו ו"שומע" את ה"קול" - הארת המוחין, שנחשב קלין מלעילא.

ד. ירא שמים, שיראה נמשכת ממידת הגבורה, והוא מתגבר על יצרו "גיבורי כח" שמדבר [בה"ל בפליאה רביעית בספקן] או כשמתפלל בבחי' רעמים [בה"ל שם ומי הנחל], זוכה שאנשים השומעים את קולו הנעשה כרעמים, שומעין את ה"קלין מלעילא" הקול הרוחני, העליון, של דיבוריו - תפילתו. ועי"ז מתיישר לבם מעקמומיותו, ושומעין דבר ה'.

ד. מי הנחל. ה. עיין מי הנחל. ו. זוה"ק פנחס רלה: ז. ר"ה טז.

ביאורים

הנשמע מכח הגבורות של המתפלל בכח וגבורה, ודיבורו של הצדיק הירא שמים (כמבואר במהלך התורה) הוא בחינת קול השופר, ששמיע את קולו מבחינת הגבורה כי השופר שבו

זוה בחינת קול השופר. במי הנחל ביאר את דברי רבינו לפי מהלך התורה העוסק בעבודת התפילה, והרעם [שהוא כקול השופר] היוצא מתפילה בכח, וזה ביאורו: זוה קול הרעם

"אשרי העם יודעי תרועה", "יודעי דייקא, שיפגע הקול במוח, בחינות עבי מטרא, ויהיה בבחינת רעמים, ומי ששומע תקיעת שופר מאיש ירא וחרד, בודאי לא ידאג כל השנה מרעמים, כמו שכתוב (בתפילה מוסף

מקור חכמה

ולכן מי ששומע תקיעת שופר מאיש ירא שמים וְחָרַד, לדבר ה', שאז מוצא הקול של התקיעה נמשך מיראה מפני שהתוקע הוא ירא וחרד, והיראה - החרדה, היא ממידת הגבורה. והשופר עצמו גם הוא קולו ממידת הגבורה כנ"ל, והקול הנשמע ממנו גם הוא גורם ליראה וחרדה כמ"ש (עמוס ג' ה) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" ולכן בְּיַדָּאֵי לֹא יִדְאָג בְּלֵּ הַשָּׁנָה מְקוּלוֹת הַרְעָמִים, כי מי שלא תיקן יראתו, ולא יישר לבו צריך לדאוג שמא יינזק

מקורות והערות

ח. ביאור זה ע"פ בה"ל. ט. מלשון הפס' בישעיה ט"ו החרדים על דברו.

ביאורים

הקב"ה עומד מכסא דין לכסא רחמים, והבן. "יודעי תרועה". הפסוק שלאחר "אשרי העם יודעי תרועה", הוא, "בשמך יגילון כל היום". ולהמבואר בתורה זו, שע"י הרעמים נתיישר הלב וזוכין לשמחה, יתפרש הפסוק "יודעי תרועה כו", שהוא קול השופר, בחי' רעמים ע"י קול זה "יגילון", שהוא ענין השמחה, הגילה (בה"ל). "בשמך יגילון כל היום". בשמך הוא הנתבאר לעיל עה"פ "ישמח ישראל בעושי", בהשי"ת.

ועוד יש לבאר, עפמש"כ לעיל שהקב"ה הוא אחדות פשוט עם המצוות, בשמך כלומר שם הויה שהוא בא"ת ב"ש אותיות מצוה [כמ"ש בתיקו"ז דף עג.], ובשמך, בהויה - מצוה, בזה יגילון כל היום, (בה"ל בתוספת ביאור).

יודעי תרועה. להלן מבואר שהגבורות בכדי שיתגלו ויפעלו צריך שיהיו משותפים בחסדים. והנה קול השופר, מבואר בזה"ק [פנחס רל"ה]. שהוא כולל חסדים וגבורות, ו"תרועה" כ' בתיקו"ז [דף פח:]: שהיא כנגד יעקב, שמידתו תפארת הכוללת חסדים וגבורות. כמו"כ "שופר של איל - אילו של יצחק" - זכר לעקידת יצחק, נתבאר בזה"ק פנחס ר"ל. שזהו שיתוף החסד - אברהם, במדת הגבורה, שהתגבר בזה שהלך לעקוד את יצחק. ונמצא שבפסוק זה עצמו נזכר ענין השיתוף של חסדים וגבורות.

מאיש ירא וחרד. ההבדל בין ירא לחרד, יראה היא בלב המרגיש מורא, כמ"ש "מי האיש הירא ורך הלבב" (דברים כ, ח), וחרדה היא הרגשת פחד ואימה בכל גופו של אדם כמ"ש (בראשית כו, לג) "ויחרד יצחק" ותיב"ע ואודעו יצחק ועווע סגי (ועי"ש בדעת זקנים מבע"ת).

בשופר, ב"יודעי". לכן פירש רבינו 'יודעי' דייקא, כי דעת היא כלליות המוחין וצריך שיפגע הקול היוצא מהשופר במוח, שהוא בחינות עבי מטרא, ואז יהיה בבחינת רעמים, כי כשיפגע במוח, יתהוה ע"י הפגיעה והחיבור עימו לבחינת רעמים כנ"ל, וע"י הרעמים יפתחו ויתגלו המוחין ותתגלה הדעת וזהו יודעי תרועה. ואז, מהארת הרעם המיישר עקמומיות שבלב, יפעל השופר את פעולתו ליישר ליבות בני אדם, ולשוב אל ה'.

תוקעין דא שופר של איל, מצוה שיהיה מקרנים של איל, זכר לאילו של יצחק (ר"ה טו.), שמידתו היא מידת הגבורה (זה"ק פנחס ר"ל).

כי הקול שהוא כרעם, נמשך ממידת הגבורה בחינת: "רעם גבורותיו", הרעמים היוצאים ממידת הגבורה, וכלשון הזה"ק (זה"ק פנחס רלה:): כגונא דשופר של איל של יצחק, ויצחק הוא מסיטרא דגבורה, וזהו (תהלים פט): "אשרי העם יודעי תרועה" יודעי דייקא מלשון דעת שהיא כלליות המוחין. וכוננת הדברים שיפגע הקול של התפילה בכוח שהיא בחי' רעמים, שופר, תרועה, ותפגע במוח שהוא בחינות עבי מטרא ויהיה בבחינת רעמים, שכשם שהרעמים נעשים ע"י הקול היוצא מלמעלה ופוגע בעבי מטרא כן יהיה נעשה מקולו של המתפלל בחינת רעמים (עד כאן נתבאר ע"פ מי הנחל).

בענין ביאור הפסוק "יודעי תרועה". עי' מש"כ ב"מילואים" בהרחבה, לפי המהלך של "מי הנחל" ו"ביאור הליקוטים".

"יודעי תרועה". בבה"ל כ' שכשם שהקול הפוגע במוחין פותח אותם מאטימותם, ונתגלין המוחין, כן נעשה גם למעלה. דהיינו, שנפתח מוח העליון של השי"ת שנאטם ח"ו מלשמוע קול התפילה לביטול הגזירה. וכן נעשה ע"י השופר, שפוגע ביודעי תרועה של האדם, דהיינו בדעת האדם, ואז האדם שומע את התקיעה, ועי"ז באתערותא דלתתא איתער לעילא ונעשה כך במוח העליון שנפתח להאזין את קול השופר ולבטל את הדין. ובוה יאירו דברי המדרש (מ"ר ויקרא כט, ד) על הפסוק "אשרי העם יודעי תרועה" שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, וכן בפסיקתא דרב כהנא [כג, ג] שכשתוקעין בשופר

של ר"ה): "בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול שופר עליהם הופעת", שבקול השופר הופיע עליהם מקולות וברקים.

ד אבל צריך לפנות את המוחין מחכמות חיצוניות וממחשבות זרות, מחמין, שלא יחמין את חכמתו

מקור חכמה

אחרי שנתבאר שע"י שמחת המצוות אפשר לדעת אם הוא קודם או אחר גז"ד, ביאר איך זוכים לשמחה שהיא רק אצל מי שיישר עקמומיות שבלבו כמ"ש "ולשרי לב שמחה". ויישור הלב הוא ע"י שמתפלל בקול ובכח וגבורה ויש למתפלל יראת שמים וכשקולו עולה לגולגולת שבה נמצא המוח ופוגע ב"גלגלתא דמוחא" ובמח הנקרא "עבי מטרא" ומתאחד עם המח, נעשה מקול זה רעם, וזוכה עי"ז להתפלל בכוונה. וכן זוכה שהרעם מעורר את כוונת הלב, דהיינו שמכוון - מיישר את הלב מעקמומיותו וע"י כל זה, זוכה לשמחה. בסעיף ד יבאר שישנם תנאים שרק כשיקיים אותם יתהווה הקול לרעם.

עיקר המהלך שהתבאר עד כאן, עוסק במדרגת הצדיק המופלג במעלתו, ומ"מ שייך גם לכל ירא שמים ועובד השם. מסעיף זה מתחיל מהלך השייך לכל אחד ואחד לפי ערכו.

ד. עד עתה נתבאר שעניין הרעמים תלוי בהוצאת הקול בכוח וגבורה שזה תלוי ביראת שמים של האדם שאז הקול היוצא בכח וגבורה, פוגע ומתאחד עם המוחין, ואז נתהווה לרעם היורד ליישר עקמומיות שבלב, ועי"ז זוכה לשמחה. מסעיף זה מתחיל רבינו לבאר שאין הדבר תלוי רק בתפילה בכח אלא צריך שהשורש של הקול והמוח שבו הוא פוגע יהיו מזוככין, וזמ"ש אַבְּלִין אין הדבר תלוי ביראת שמים ובתפילה בכוח בלבד. כי בנוסף לכך צריך פְּנֵינֵי אֵת הַמֶּחִין מְחַכְמֵת חִיצוֹנִיּוֹת שֶהֵם כֻּל חֲכָמוֹת הַטֶּבַע הַנִּקְרָאִים חֲכָמָה חִיצוֹנִית³ מפני שהם מחיצוניות הקדושה, והם מחוץ לחכמת התורה. ובעיקר צריך להיזהר מחכמות הפילוסופיה והחקירה שאסור להביט ולעיין בהם אפילו דרך עראי. וכן צריך להיזהר מאוד מִפְּחִשְׁבוֹת זָרוֹת. מְהִרְהוּרֵי עֲבִירָה וְתַאוּוֹת עוֹה"ז הַנִּקְרָאִים חָמִין, שְׁלֵא יִחְמִין

מהרעמים, מכיוון ששורשם ממדת הגבורה והדין יכולים הם להזיקו. אך כששמע תקיעת שופר מירא וחרד כבר זכה בוודאי על ידי זה לתקן יראתו וליישר עקמומיות שבלב, והשי"ת ישמרהו. כ מפני שהתיקון שנמשך ע"י קול השופר הוא עליון, ופועל יותר מקול הרעמים, וע"כ בודאי ע"י השופר תיקן את לבו ויראתו באופן המועיל ביותר. ויש להוסיף, שמפני כך כתב רבינו [ירא] וחרד כי החרדה מזעזעת כל גופו של אדם ל יותר מה"יראה" של הרעמים, וזה מה שנאמר על שופר "אם יתקע שופר וכו' וְהָעַם לֹא יִחַרְדוּ". וראיה לדבר, כְּמוֹ שְׁפָתַיב בְּמוֹסְפִין שֶל ר"ה: "בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים עֲלֵיהֶם נִגְלִית, וּבְקוֹל שׁוֹפֵר עֲלֵיהֶם הוֹפְעֵת", פירושו, הקב"ה נגלה לנו בהר סיני, ולפני שאמר לנו את עשרת הדיברות השמיענו קולות וברקים כמ"ש "ויהי קולות וברקים וקול שופר וכו'". וקולות אלו הם רעמים. וזהו בקולות וברקים עליהם נגלית. אבל בשעה שאמר הקב"ה את הדברות נשאר קול השופר כמ"ש (שמות ט) "ויהי קול השופר הולך וחזק מאוד". וקולו של הקב"ה גבר עליו. וזה מה שכתב רבינו שְׁבַקוֹל הַשׁוֹפֵר הוֹפִיעַ עֲלֵיהֶם מְקוֹלוֹת וּבְרָקִים כִּי הַקּוֹלוֹת שֶהֵם הַרְעָמִים, וְכֵן הַבְּרָקִים, הֵיוּ קוֹדֵם קְבַלְת הַתּוֹרָה. וְהַתְּגִלוֹת שֶלֵהֶם שֶהֵיא הַתְּגִלוֹת גְּדוֹלַת ה' וגבורתו, פעלה יראה כמ"ש "ויחרד כל העם אשר במחנה", שיישרה את העקמומיות שבלבם והמשיכה להם יראת שמים. אבל אח"כ נזדככו בזיכוכך אחר זיכוכך ובשעת דברי ה' בקבלת התורה ממש, נמשכה היראה במדרגת השופר שהיא גבוהה מהרעמים ולכן "ובקול שופר עליהם הופעת" כי בשעה שהופיע ונגלה השי"ת בדברו היה רק קול השופר.

ומכאן ראה, שהשומע קול שופר מאיש ירא וחרד, בוודאי תיקן את כל מה שיכולים הרעמים לתקן ויותר מזה.

מקורות והערות

שם. ע. עי' ליקו"מ סב, סד, ותניינא יט. ועיין בשלה"ק מס' שבועות נר מצוה דף לא. פ. ליקו"ה דגים ג, א. צ. עי' שלה"ק מס' שבועות. עי' שיחות הר"ן ק"ב. ליקו"מ תניינא מד.

י. עי' מי הנחל. כ. ולמבואר בבה"ל שאפילו האיש הכשר יתכן שיפגעו בו קולות רעמים של רשעים, נמצא שינצל ע"י השופר גם מרעמים דסט"א, והבן. ל. כמ"ש בביאורים. מ. שמות יט, טז. נ. תרגום יוב"ע. ס. שמות

בחכמות חיצוניות ובתאוות, כדי כשיוציא את הקול ויפגע במוחו, יתעבד ממנו רעם, אבל כשגלגלתא דמוחא אטום בטומאה, כמו שכתוב (ויקרא י"א, מ"ג): "ונטמתם בם", אזי אין קולו נשמע. גם ישמור יראתו,

מקור חכמה

וכאן מזכיר רבנו גם את ה"חכמות חיצוניות", כ' בכה"ל א שהחכמות, והתאוות - שהם האהבות החיצוניות, עניין אחד הם.

וכמ"ש רבינו לקמן מלשון התיקו"ז², מסטרא דימינא [חסד, אהבה] מוחא חוורא ככספא - מח זך וצח ככסף, הה"ד "זרע אברהם אוהבי".

נמצא שמוח זך ונקי מרע וחיצוניות, קשור למידת האהבה, וכן מבאר רבינו להדיא בתורה ע"ו, שהמוח נקרא 'זרע' [מוחין] אברהם אוהבי, שע"י מידת אהבה בא לשכל צח, מוחין דגדלות.

וטעם הדבר, מפני שחכמה הוא שורש ספירת החסד³, שממנה מידת האהבה⁴. ולכן כשפוגם במחשבות של חכמות חיצוניות או תאוות שהם אהבות חיצוניות נעשה מוחו אטום וסתום ואזי אין קולו נשמע. לתוך, לפנימיות המח, רק נכנס דרך האזניים לחלל הגולגלתא שהוא אטום וסתום. ולקמן נתבאר שהשכל עצמו אטום בטומאה, ונמצא שיש ב' סיבות מדוע אין הקול נשמע, ואינו יכול להיהפך לרעם. מצד המח עצמו, אין הקול יכול להיהפך לרעם, מפני שהמח מצומצם וסתום וא"א לקול לחדור לתוכו ולהתאחד עמו שרק עי"ז נעשה רעם כנ"ל. ומצד גלגלתא דמוחא, אינו נעשה רעם, מפני שהקול של הרעם נעשה כשפוגע בחללים של ה"עבי מטרא", ובאדם הוא החלל של הגולגלתא שבתוכו המוח, אבל כאשר הוא אטום בטומאה א"א שיעשה הקול הפוגע בו לרעם. ובוודאי שאז אין קולו נשמע לברייתא⁵ דהיינו ללבו ולאחרים השומעים את קולו.

מקורות והערות

ד"ה מטמטמם. א. בה"ל אות יב'. ב. תיקו"ז דף קכ"ב. ג. זוה"ק לך לך דף צד. ד. זוה"ק ואתחנן רסב:

את חכמתו דהיינו שלא ישהה מחשבות אלו במוחו⁶, כי השחיית המחשבה גורמת שהיא מתגברת ותופחת עד שנהיה ממנה איסור ממש, וזהו כעין החמצה שנעשית ע"י ששוהין עם הבצק, וזה בשני אופנים. האחד בחכמות חיצוניות שהם מבארים את מציאות הטבע באופן שנראה שהטבע הוא יישות ומציאות בפני עצמה ומעלימים את מציאות והיות השי"ת, והאופן השני הוא שלא יחמיץ את מוחו בתאוות, והרהורים רעים. והלשון חמץ שנקט רבינו הוא כלשון חז"ל רצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה, שהוא היצה"ר המחמיץ ומקלקל את המח - העיסה. והטעם שצריך לשמור את המח בטומאה, מחמץ כדי ששיוציא את הקול ויפגע ב"עבי מיטרא" - במוחו, יהיה מוחו זך ונקי ואז יתעבד ממנו רעם, יתהווה מקולו של המתפלל רעמים.

עתה, אחרי שנתבאר שהמחשבות זרות הם חמץ מוסיף רבינו לומר שה"חמץ" הזה גורם לטומאה ואטימת המח וזמ"ש כ"כ אצל פשטניק"תא דמוחא אטום דהיינו ממולא וסתום בטומאה, כמו שכתוב בפסוק (ויקרא י"א): "ונטמתם בם", ודחז"ל ש שהטעם שלא נכתב "ונטמתם" כבשאר מקומות, מפני שכוונת הפסוק להורות לנו שהטומאה מביאה לטמטום הלב והמח, דהיינו, אוטמת⁷ וסותמת כל חכמה, ולכן תיבה זו נכתבה באופן שאפשר לקוראה במשמעות של טימטום.

ואע"פ שהפסוק עוסק בענייני עבירות של טומאה

ק. ליקו"ה חזקת קרקעות ג, ב. ר. ברכות יז. ועיין תשובות הרדב"ז שמבאר ע"פ זה מדוע חמץ נאסר אפילו במשהו. ש. יומא לט. ת. רש"י

ביאורים

והרעם חודר לגלגלתא ומתגלגל שם בחלל, ואז פוגע במח ה"שומע" את הקול ומתאחד עמו - ואז נהפך הקול לרעם. אך כשהגלגלתא אטום וסתום והמח מצומצם וסתום א"א כלל שיתהווה רעם משום בחינה, לא מהתחלה - גלגלתא, ולא מהמוח.

כשגלגלתא דמוחא אטום. יתכן שכוונת רבנו, שהרי בין המוחא לגולגלתא יש "קרומא" ו"אוורא" [כמבואר בזה"ק באד"ר], שהם בשרשם העליון, מדרגות עליונות, ומשם משתלשל באדם הגשמי שיש לו "גולגלתא" ו"קרומא" ו"אוורא" שלמטה מהם ובתוכם מונח המח.

שממנו תוצאות הקול, כמו שכתוב: "ורעם גבורותיו", שלא יהיה לו יראה חיצונית, וזה (אבות

מקור חכמה

הקול הוא בלהב הלב, שהוא ספירת הבינה, שהיא השורש למידת הגבורה^א – יראה. ובכדי שהקול היוצא בכוח וגבורה יחשב לרעם, והרעם^ב הוא ממידת הגבורה **כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב׃** "וְרַעַם גְּבוּרָתוֹ", ויראה^ג מסטרא דגבורה, לכן צריך שיהא המתפלל ירא שמים. ובמי הנחל פירש שבכדי שיהיה לאדם יכולת ורצון להתפלל בכוח וגבורה צריך שיהיה ירא שמים, כי רק בכוחה של היראת-שמים יתעורר האדם להתפלל באופן זה. וכוונת השמירה על יראתו היא **שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ יִרְאַה חִיצוֹנִית**, דהיינו, שבלבו לא יהיה פחד ומורא משום אדם או ברייה שבכוחם להטיל מורא אלא יירא אך ורק מהשי"ת, וכשירא ממנו בשלמות, לא ירא משום דבר^ד.

ומהלך זה הוא כעין המבואר בתורה ע"ו, שכ"ז שלא שב בתשובה מאהבה על עוונותיו, הרי א"א שיזכה לשכל צח, שהרי העוונות [והתאוות] הם טפשות הלב, כפי שתרגם אונקלוס (דברים י טו) "את ערלת לבבכם" – טפשות לבכון, שהיא היפך החכמה. וע"ד שאחז"ל (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה א"כ נכנסה בו רוח שטות. ורק ע"י תשובה מאהבה מסיר את טפשות הלב ונתתקן הכל בלי שישאר רושם, וזוכה לשכל צח ולכוונה שלימה בתורה ותפילה. גם בכדי שהקול היוצא ממנו יחשב ל"גבורה", ל"רעם", צריך שישמור יראתו, שמקומה^ה בלבו של אדם כמשחז"ל^ו דבר המסור ללב נאמר בו "ויראת". **שֶׁמִּמֶּנּוּ תוֹצְאוֹת הַקּוֹל**, כפי שמבואר בזה"ק^ז שמקור

הקדמה ע"פ דברי הבה"ל

בסעיפים דלעיל נתבאר שצריכים שמירה מחכמות חיצוניות ומתאוות, שעיי"ז יהיה המח כלי שיוכל להכיל ולהתאחד עם הקול היוצא בכוח וגבורה, כי אם ח"ו יטמא ויחמיץ את מוחו לא יתהווה מהקול רעם, ולא יהיה מה שירד ללב ליישרו מעקמומיותו, [העקמומיות, היא לב שאין בו יראת שמים ומלא בתאוות]. כמו"כ, צריך שישמור יראתו שהיא שורש, מוצא הקול. כי אם יראתו פגומה, לא יוכל קולו להתהוות לרעם, שהוא כח והארה ממידת הגבורה.

ומלבד התועלת שיש בזה שמוחו שומע את הקולות והם נתהווים לרעמים, הרעמים האלו בדומה לרעמים שבעולם, המזעזעים את ה"עבי מטרא" – העננים, להריק את מימיהם. כעין זה, הוא במוחין של האדם שהם כ"עבי מטרא" כדלעיל, ע"י הרעם נפתח המח מהמצב של הצמצום, (ההסתרה) בו היה קודם לכן, לאופן של התגלות כמבואר לקמן. ולכן גם נקרא [לקמן] המח "פרשא" שמפרש דברים שמצומצמים, מפני שע"י הרעם נפתחין המוחין ונתגלים מימי החכמה.

והקשה בבה"ל שלכאורה אם בכדי שהקול יהפך לרעם צריך שיהיה ירא-שמים, א"כ מהו זה שכתב רבינו שאחרי שהקול נהפך לרעם וירד ללב, רק אז יישר לבו מעקמומיותו [העקמומיות הם תאוות ויראות חיצוניות], ונמצא שרק אחרי שיתהווה הרעם יזכה ליראת שמים, ואם עדיין אין לו יראת שמים, איך יעשה מקולו רעמים שירדו ליישר הלב, והרי הרעם תלוי ביראה. כמו כן קשה במש"כ רבינו שצריך שישמור מוחו מחכמות חיצוניות ומחשבות של תאוות, ואז יתהווה רעם שיפתח מוחו. וקשה, מכיון שהרעם הוא זה שיגרום למח להיפתח ולהתגלות, א"כ בלא הרעם אין מוחו נפתח מאטימותו ואם כן הרי במוח כזה לא יתהוו כלל רעמים, וכיצד יתכן שהקול היוצא מתפילתו יתקן את המוח שאטום בטומאה. ומתרץ, שכל אחד בתחילת העבודה

מקורות והערות

□□ ליקו"מ ט"ו יג. ו. קידושין ל"ב. ז. וזה"ק פנחס דף רל"ה. ח. שם ויקרא דף י: ט. וזה"ק שם. י. איוב כו, יד. כ. וזה"ק שם. ל. כמבואר בליקו"מ טו, ב.

ג, (ז): 'אם אין חכמה אין יראה; אם אין יראה אין חכמה'.

וזהו (שבת נו, ב; סנהדרין כא, ב): ירד גבריאל ונעץ קנה בים. פירוש: מהשתלשלות הגבורות, היינו יראה חיצונית, נעץ קנה בים החכמה. קנה דא בחינת קול היוצא מהקנה. היינו על-ידי השתלשלות הגבורות, שהיא

מקור חכמה

צריך שיהיה לו יראת שמים, ויכוון את עצמו בעבודתו וישתדל לעבוד בכל כוחו לזכות ליראת השם.

וכמו"כ לעניין שמירת וקדושת המוחין צריך שישמור מוחו בכל כוחו כפי מדרגתו. וכפי ערכו ביראת שמים, יתהווה מהקול היוצא ממנו כלי להארת מידת הגבורה, יראה. וכשיפגע במוחין, לפי ערכו בקדושת המוחין, יפתחם מהצמצום וההעלמה, וגם יסייע לו לטהר מוחו מחכמות חיצוניות ותאוות שעדיין לא זכה כ"כ להזדכך מהם. וכפי ערך קדושת מוחו כן יתהווה מקולו רעמים, והם ירדו ליישר לבו ולזככו יותר מעקמומיותו ואז כשאח"כ שוב יתפלל בכוח, יחשב כבר קולו "כרעמים בפועל" לגבי הרעמים שזכה להם קודם, שלגבי הרעמים של עכשיו הם נחשבים רק כ"רעמים בכח".

ומפני כך, "אם אין חכמה" - חכמת התוה"ק רק שיש בו חכמות חיצוניות, וחמץ. "אין יראה" נפגמת היראת שמים ונופל ליראות חיצוניות. "אם אין יראה" דהיינו שאין לו יראת השם ברה ונקיה כי יש בו יראות חיצוניות, "אין חכמה". כי ע"ז ירד ממדרגתו ויכשל בחכמת חיצוניות ומחשבות של תאוות ח"ו.

ונמצא, שכשפוגם את היראה, א"א שיתגלו המוחין - החכמה.

וזהו מה שנרמז בדברי חז"ל (שבת נו: ובסנהדרין כא:): כשנשא שלמה את בת פרעה, פירוש כשנשא שלמה שהוא חכמה דקדושה את בת פרעה, חכמה חיצונית [כמבואר בתורה לה, א], מזה נגרם 'ירד גבריאל ונעץ קנה בים'. ועליה נבנה כרך גדול של רומי.

פירוש: גבריאל, שורשו ממידת הגבורה, שמפני כך נקרא גבריאל. ירד, היינו מהשתלשלות הגבורות, ממידת הגבורה שנשתלשלה ממקומה העליון וירדה לעולם השפל בין החיצונים נגרם פגם במידת היראה - גבורה דהיינו שנפל ליראה חיצונית, אזי נעץ קנה בים שהוא כינוי למידת החכמה. הנקראת ים החכמה. פירוש, קנה דא בחינת קול היוצא

ומהלך זה שכשאינ המוח נקי מ"חמץ" דהיינו חכמות חיצוניות ותאוות, א"א שהקול הפוגע בו יתהווה לרעם. וממילא לא יוכל ליישר את הלב, נרמז במאמר חז"ל (אבות פרק ג) 'אם אין חכמה' כלומר, אם אין במוחו את חכמת התוה"ק, אלא יש בו חכמות חיצוניות ומחשבות אסורות, הנחשבות ל"חמץ", זה נקרא "אין חכמה" מפני שקלקל את החכמה דקדושה. ועוד כתב רבינו, [ליקו"מ לה, א] שחכמה חיצונית נקראת בשם "חכמה בטילה" שאין היא חכמה. שזהו הפירוש אם "אין חכמה" אז 'אין יראה' לא יתהווה מהקול רעם שיישר הלב מעקמומיותו, שהיא חסרון ביראת השם כנ"ל. ואם אין יראה שממנה מוצא הקול, לא יוכל הקול להיעשות רעם מפני שהרעם נמשך מהגבורה - יראה, ואם אין לו יראה אזי אין חכמה, כי לא יוכל לפתוח ולגלות את המוחין, החכמה.

ובפל"ח ביאר ע"פ תורה ל"ה שמהשתלשלות הגבורות נתהוו חכמות חיצוניות בנוסף ליראות חיצוניות. כי לפעמים ע"י חכמת חיצונית נמשכין ליראות חיצוניות ולפעמים להיפך, ולכן צריכין להישמר משניהם גם יחד.

מקורות והערות

מ. כל הפירוש ע"פ בח"ל. נ. כמבואר בזה"ק תרומה קמז. ס. כמבואר במב"ש שער ד' חלק ב' פ' י"ג דף ל"ה. שהחכמה נקראת ים החכמה. ע. ברכות סא. ועי' בזה"ק פנחס רלד. ובמה שנתבאר שם מהו אותו קנה.

בחינת סוספיתא דדהבא, יראה חיצונית, נשאר הקול נעוץ באטימת השכל, ולא ישתמע לברייתא.

ועיקר לשמור מוחו שלא יחמיץ, וזהו (תהלים סח, לא): "גער חית קנה", כדאיתא בווהר (פינחס דף רנב, א): קנה

מקור חכמה

וכשאינן יראתו ברה, רק מעורבת ביראה חיצונית, אין כח בקולו לפתוח את המח מאטימותו אלא נשאר הקול הנקרא קנה, מפני שמהקנה יוצא הקול – נעוץ באטימת השכל, ולא שיתווסף לו ח"ו אטימת השכל, שהרי רוצה להתבטל להשי"ת בכח וגבורה כו', אלא שלא יוכל הקול, הקנה, לפתוח את השכל מאטימותו וצמצומו שהוא סגור ומצומצם ואינו יכול להתגלות ולהתהוות רעם.

ולכן לא ישתמע בקרייתא: כי הרעם נתהווה רק כשהקול פוגע ומתאחד עם המוחין, וזה לא יכול להיעשות כשהם אטומים.

ובפל"ח כ' שהטעם שכתב רבינו כאן "אטימת השכל" דבר שלא הוזכר כלל לעיל, הוא מטעם שע"י יראה חיצונית נגרם גם אטימת השכל.

עד כאן נתבאר שהתיקון הנפלא של הרעמים תלוי בלב ובמוח. בלב, שתהא יראת ה' בלבו ויזהר מיראות חיצוניות. ובמוח, שלא יחמיץ מוחו בחכמות חיצוניות ותאוות. ומבין שניהם העקר הוא לשמור מוחו שלא יחמיץ, דהיינו שיגרש ממחשבתו ולא ייתן להשהות במוחו חכמות חיצוניות ומחשבות אסורות של תאוות.

מקורות והערות

קיצור אבי"ע פרק ד' דף ק"ז. ש. בה"ל. ת. פל"ח אות ב'. א. ע"ד שאחז"ל במכילתא פ' בא שאם הבצק תפח תלטוש בצונן כו' ורש"י כתב זאת בלשון "שלא יבואו לידי חימוץ".

מהקנה ומפני כך הוא נקרא קנה ומפרש רבינו הינו על ידי השתלשלות הגבורות, שנשתלשלו – ירדו ממקומם העליון, ומבואר בזה"ק פ' שהשתלשלות זו היא בחינת סוספיתא דדהבא, היינו סיגי פסולת הזהב המזוקק. כמבואר בזה"ק שמהפסולת של הזהב, הגבורה, נמשכים כוחות החיצונים והסטרא אחרא. ופסולת הזהב – היראה הוא יראה חיצונית. והנה בזה"ק איתא "זהב דאתכליל בגבריא" דהיינו שמתפשט ונכלל בגבריא, זהב לעילא גבריא נטיל ליה לתתא, פירוש הזהב מושרש בגבורה דבינה דאצילות וגבריא לוקח את ההארה הזו בעולם הבריאה (דרך גבורה דז"א [זעיר אנפין]) ומשם כוחו ויניקתו, אך כש"ירד גבריא" – לעולם העשייה שרובו רע ומיעוט הטוב שבו מעורב טו"ר, יש כח לחיצונים להיאחז בו, בפרט כשחוטאים שאז מתגבר כוחם ביותר.

ומזה מגיע לאדם יראה חיצונית וכדאיתא בזה"ק פנחס רלו: שמסוספיתא דדהבא מתפשטין כל סטרא דשמאלא – מהזהב (יראה) יוצא פסולת שמשם כל כוחות הגבורה, הדין, העומדים בצד שמאל ומשם היא היראה (גבורה, דין) חיצונית.

ביאורים

כאדם העומד ופניו למזרח, ששמאלו (שהוא דין, גבורה) הוא לצד צפון, וכמבואר בפרדס שער הגוונים פ"ג. ועיין בזה"ק תרומה [דף קמו. קמה]. ששם נתבאר ששורש הזהב הוא בספירת הבינה ומשם נמשך למידת הגבורה, מפני (ע"י זוה"ק ויקרא י): שגבורה נשתלשלת מבינה כמ"ש (משלי ח) "אני בינה לי גבורה".

לשמור מוחו שלא יחמיץ. בטעם שהעיקר לשמור מוחו, יש להוסיף ע"פ מש"כ בתורה לה [שעל פי הנאמר שם פירש בפל"ח את ענין החכמות החיצוניות והיראה וכו'], שהשורש עליו נבנים כל המדות הרעות והתאוות הוא ה"קנה" היינו החכמות החיצוניות, ומובן מדוע העיקר לשמור מוחו שלא

ונעוץ קנה בים החכמה. קנה דא בחי' קול. ולהלן ביאר רבינו באופן אחר לגמרי, שקנה הוא קנה חכמה, קנה בינה.

ובאמת ההסבר פשוט ע"פ מה שכתוב ברע"מ בזה"ק פ' פינחס (דף רלה): שהקנה של הקול נחשב לספירת הדעת, המקשרת בין הלב - בינה, ומאירה את ההארה הזו למוח - חכמה, וכן להיפך. ולכן קנה הקול נחשב קנה חכמה, קנה בינה, ומאריך אפשר גם לפרש על הקנה שנשאר נעוץ בים החכמה, והבן.

סוספיתא דדהבא. זהב הוא בגבורה כמבואר בזה"ק שמות ב: ותיקו"ז דף סט: כמ"ש [אויב לז] "מצפון זהב יאתה",

חיות תשבר ותעשה ממנה ה"א, ותעשה מאותיות חמץ – מצה, היינו שלא תחמיץ חכמתך. וזהו לשון 'גער' – לשון מריבה, כי מצה – לשון מריבה. דצדיקיא עבדין מצותא בסטרין אחרנין, דלא יתקריבו

מקור חכמה

כחית מלשון חיות כי יש חיות דסט"א שהוא מחכמות חיצוניות – זה לעומת זה כנגד חכמה דקדושה – החכמה תחיה בעליה. וכן חיות מתאוות עולם הזה שמחמיצין המוח ופוגמין אותו שזוהי החיות הנקראת חית מלשון חיה כי התאוות אינם נחשבים מעשה אדם רק של חיה ואלו הם הח' של חמץ, שאותו צריך לשבור. וכשתשבור אותה, תעשה

מַמְנָה ה"א, וְאִז תַּעֲשֶׂה מְאֹתִיּוֹת חֲמִיץ מִצָּה,

"כי אין בין אותיות חמץ לאותיות מצה אלא משהו", כי בכדי לשנות את האות ח' ל-ה' א"צ למחוק או לכתוב, רק די בשבירת הקנה במשהו דהינו שלא תחמיץ חכמתך. בחכמות חיצוניות ובתאוות. ופירוש החימוץ הוא, שלא ישהה במחשבתו מחשבות של הרהורי עבירה רק יקדש מחשבתו.

ואע"פ שכבר כתב רבינו לעיל את המבואר כאן, שלא יחמיץ מוחו, ושלא יכנסו בו מחשבות זרות וחכמות וכו' מ"מ כאן נתבארו ב' ענינים נוספים א. ענין המצה ומריבה ב. ענין הקנה שהוא קנה חכמה קנה בינה, וזלע"ז נעץ קנה בים וכדלקמן.

וזהו הטעם שאת פעולת השבירה של קנה החית כתב הפסוק בלשון גער מפני שגער הוא לשון מריבה, פי מצה היא מלשון מריבה. כמבואר בזוה"ק "אוף הכי מצה בגין דקא משדד ומברחת לכל סטרין בישין ועביד מריבה וקטטה בהו, כד"א (שמות יז) מסה ומריבה (ומסה פירושו קטטה, והוא מלשון מצה)

מקורות והערות

בפשטות, הכוונה שהשיעור המבדיל בין מצה כשרה לחמץ, הוא זמן מועט מאוד, משהו, אך ביארנו ע"פ הזוהר. ז. כך נתבאר מדברי הזוה"ק שם. ח. ליקו"ה חזקת קרקעות ג, ב. ט. זוה"ק פנחס רנא:

ואע"פ שעיקר התהוות הרעם הוא ע"י הקול היוצא בכוח וגבורה, שזה תלוי במידת היראה שבלבו, וחלק המוח השייך לרעם הוא שכשהקול פוגע במוח, מהתאחדותם נתהווה רעם ומדוע העיקר הוא שישמור מוחו.

ביאר בבה"ל, שמכיוון שמאמר זה עוסק בביטול הגז"ד ע"י תפילה, ועיקר הגורם שיצא גז"ד ויאטם ח"ו המוח העליון ברוך הוא מלקבל תפילתנו, הוא תוצאה מהקלקול שנעשה באתערותא דלתתא, מהחטא שחוטא בזה שמחמיץ מוחו, שע"ז נאטם המוח. וע"ז גורם שנעשה כן ח"ו גם מלמעלה שנאטם המוח העליון ברוך הוא מלקבל תפילתינו.

בנוסף לכך, עיקר "המשכנא דקדושה" שבאדם הוא במוחין ששם הנשמה, וכלשון רבינו ב"השכל הוא הנשמה", ושם שוכנת החכמה דקדושה והאהבה דקדושה. ואת זה המוח רוצה היצה"ר להחמיץ, היינו להכניס בו כפירות וחכמות חיצוניות וכמו כן להכניס במוחו אהבות נפולות כי האהבה היא אחד עם החכמה כנ"ל. וגם היראה החיצונית – "סוספיתא דדהבא" וכוחות הדין וסט"א היונק משם, העיקר שבהם הוא להשמיע קולם בכוח וגבורה שיגיע אל המוח הקדוש, ולאטמו בטומאה רח"ל ג

וזהו מה שנתבאר שהעיקר הוא לשמור מוחו מתפרש עפ"י הזוה"ק על הפסוק (תהלים ס"ח): "גער חית קנה", פְּדֹאֵיתָא בְּזִהָר (פינחס רנ"ב): קנה חיות תשבר כלומר, שבור את הקנה השמאלי של האות ח' שמתפרשת גם

ביאורים

שורש הגבורה, וכשמידה זו יורדת לבין החיצונים "ירד גבריא" כנ"ל, נתהווה ממנה חית של חמץ כפי שנתבאר בפל"ה.

מצה לשון מריבה. מדברי רבינו מתבאר שענין המצותא והמריבה עם המחשבות זרות היא עבודה קדושה. ועש"ז נקראת המצה בלשון מצותא, כי מבואר בזוה"ק, שקדושת

יחמיץ. ועוד יש לבאר, ע"פ מש"כ בבה"ל, שהתאוות והאהבות הנפולות שרשם בחכמה, ולכן ע"י שישמור מוחו יתבטלו התאוות האסורות.

קנה חית תשבר. הרמ"ק [פרדס שער כ"ז פרק י"א] כתב, שחיות הוא כינוי לבינה כשמאיר בה אור החכמה, והבינה היא

למשכנא דקדושה.

היינו כשתשמור את חכמתך שלא יכנס בו חכמות חיצוניות, שלא תהרהר בהרהורים רעים, שהם בחינת

מקור חכמה

חיצוניות, דהיינו שלא יקרא וישמע ללימודי אותם חכמות, ובנוסף **שלא תהרהר בהרהורים רעים**, במחשבות של תאוות רעות.

והטעם שבהרהורים לא נכתב שלא יכנסו בו הרהורים, כדרך שכתב בחכמות חיצוניות, הוא מפני שהמחשבות של תאוות עוה"ז באות מאליהם גם ללא רצונו ואפילו נגד רצונו של אדם, לרבות צדיקים שגם להם מגיעים מ"ז, כמבואר בתורה ל בסופה, ובתורה לא. לפעמים בכדי לתקן, ולפעמים ע"י הבלים היוצאים מרשעים עיי"ש. ועוד כתב רבינו שהמחשבה הראשונה שבאה על הלב פתאום "אין ברשות האדם להימנע ממנה" אך האיסור הוא להרהר בה, דהיינו להשהותה, ובודאי שאסור להעמיק ולהתבונן בה. וזה כעין – חמץ שנעשה גם הוא ע"י שמהה את העיסה.

מפני שחכמות חיצוניות והרהורים רעים הם בקינות קנה דספרא אחרא, שהוא זה לעומת זה בנגד "קנה"

מקורות והערות

ברשות האדם להמנע ממנה, אין נענשין עליה אלא כאשר יהרהר וחזור ומרהר [כשההירהור הראשון הוא הבא מאלין וע' ליקו"ה נזיקין ד, ה שזהו בחי' (פסחים ה:) שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של גבוה.

ע"ד כתיב מצה". ובתורה נו, ח כתב רבינו להוכיח כן מלשון הפסוק "הן לריב ולמצה"י "אנשי מצותך יהיו כאין"ב.

והגוער ועושה מריבה, ומי שנגדו מכוונת המריבה הוא מה דצדיקיא עבדין מצותא בספרי אחרנין, דלא יתקריבו למשפנא דקדושה. הצדיקים הם אלו שעושים מריבה עם כוחות הסט"א בכדי שלא יתקרבו ולא יוכלו להכנס למשכן הקדושה. וזה נאמר בלשון כללי, אך המשמעות של העניין היא שהצדיקים נלחמים עם חכמות חיצוניות ועם המחשבות של תאוות עוה"ז. שלא יתקרבו למוח, למחשבה, ששם הוא "משכנא דקדושה" כי שם מקום משכן הנשמה ל, שהיא אשר עליה נאמר "ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד מישראל, ושכינת קדושתו היא הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל.

הינו כוונת הדברים למעשה לכל אדם היא, שששת שמור את חכמתך שלא יכנס בו במוח חכמות

י. ישעיה נח, ד. כ. שם מא, יא – יב. ל. ע"ח. מ. אלשיך הק' ריש פרשת תרומה. שלה"ק מס' תענית דף ס. הובא בליקו"מ צד. ג. ספר המידות הרהורים מו. המחשבה הרעה העולה על הלב פתאום, שאין

ביאורים

עוד כתב בליקו"ת ג, שהמחשבה ביד האדם להטותה כרצונו למקום שהוא רוצה כי א"א שיהיו ב' מחשבות ביד כלל. ואם נטתה מחשבתו, ביד האדם לחזור ולהטותה בע"כ אל המחשבה הראויה. וזו היא צורת המלחמה עם המחשבות זרות, ב"שב ואל תעשה" שכשבאה מ"ז תיכף יתחיל לחשוב בתורה ועבודה, ואם א"א לו - יחשוב אפילו במו"מ או כל דבר אחר, ועי"ז ממילא תלך ממנו המחשבה האסורה (ועיין גם בליקו"ע מחשבות והרהורים י"א).

אך אין זה קשור כלל לגער, מריבה, מצה, מפני שהמריבה היא עם היצר הרע שבלב, עם הרצון לחשוב ולהנות ממחשבות חיצוניות והרהורים רעים, ולזה צריך גערה, מריבה, מצה, שהם כולם כח וגבורה כמו שאמרו חז"ל [אבות ד', א'] איזהו גיבור הכובש את יצרו.

המצה היא הכוח לערוך מריבה עם הסט"א ולהכניעו.

ובפשט הדברים, כל מצה נעשית ע"י שכביכול מקיים כעין "מריבה" ומלחמה עם הבצק שמועכו ומכה בו ומגלגלו "ולא יניחנו בלא עסק אפילו רגע אחד" (שו"ע או"ח תנ"ט, ב'), ואם טפח תלמוש בצונן (מכילתא פ' בא), וה"עסק" הנו' בשו"ע גם הוא עניין המריבה כעין (בראשית כו, כ) "עשק כי התעשקו עמו" ות"א עיסק ארי איתעסקו עמיה, ופירש"י מלשון מריבה וערעור.

ולמעשה דעת רביז"ל בעניין המחשבות שאין להילחם איתם באופן "שמנענע וזורק ראשו", כי אז הם מתגברים יותר, רק יעשה את שלו, כי כשיעשה את שלו במה שעוסק בתורה, תפילה או מו"מ, ולא ישגיח עליהם, בזה יסתלקו ממנו (ליקו"מ ע"ב).

קנה דסמרא אחרא, כנגד 'קנה חכמה קנה בינה' דקדושה, על-ידי-זה תנצל מבחינת חמץ, שהיא סמרא דמותא, כדאיתא: מחמצת, תמן סמרא דמותא. ותאמין, כי כל מצותא ומריבה שיש בין הצדיקים השלמים,

מקור חכמה

שהם לבוש לתפילתם להכניע ולבטל הגז"ד וכוחות הסט"א המקטרגים.

וכל אחד מקבל דיבורים אחרים אשר משם נמשכת המחלוקת כמבואר בתורה נו, ט, שאע"פ שכל אחד סותר דברי חברו, ע"ז נאמר אלו ואלו דברי אלוקים חיים. ודיבוריהם מן השמים, מבחינת רעמים, כמ"ש "ירעם אל בקולו" שהם נפלאות תמים דעים וכפי שנתבאר לעיל אלו הם הקולות שנשמעים מלמעלה הנקראים רעמים שהן הן המאמרים של הצדיקים, שמאמר של צדיק אחד יכול להיות סתירה למאמר של הצדיק השני. ולכן הם נקראים "ירעם אל בקולו נפלאות", כי הם קולות רעמים מהשמים. והטעם שצריך לגרש הסט"א דווקא ע"י מריבה, כי אחיזת הסט"א הדבקה בנשמות ישראל לפוגמם ביראה חיצונית, או בפגם המוחין נעשית ע"י רעמים דסט"א, שהם אוטמין המוח ומעקמין הלב. ולכן דייקא ע"י קולות הגבורה, "גער חית קנה", או רעמים בבחינת "ירעם אל", מרחיקין אותם, וכשחז"ל א "מיניה וביה אבא ניזיל ביה נרגא" דהיינו מהעץ אשר ביער שהוא "אבא" של העצים, נלקח העץ אשר בגרון [נרגא] בכדי לכרות בו את עצי היער. כי כדי לתקן צריך להכניע את שורש הרע באותו כוח שממנו הוא בא, וכמבואר בתורה ח', ב. שבכדי להכניע הרשע צריך דייקא לרדת לצינור שלו. והצדיקים ע"י מחלוקתם מוכיחין את ישראל (כדלקמן) עד שחוזרין בתשובה וע"ז מגרשין מהם את הסט"א.

וכשם שהם נלחמים בכוחות הסט"א ובגזירות הנמשכין מקטרוגיהם. כך הם נלחמים לגרש את הסט"א המלוכש בנפשות הפגומים שמצוה לרחק אותם. כי יש רשעים שמזיקים ופוגמים את הצדיק בעצמו או את אנשיו כמבואר בתורה נ"ט, וכעין

מקורות והערות

תניינא. ח, ז. ק. עירובין יג: ר. איוב לו. ש. כל הביאור הזה ע"י ליק"ה תפילין ד, ד, ליק"מ נו, ט. וביאור הליקוטים. ת. הביאור הוא מבה"ל אותיות טז, יז. א. סנהדרין לט: ב. ע"פ רש"י.

דקדושה. הנרמז בפסוק (משלי ד) "קנה חכמה קנה בינה דקדושה".

כי קנה דסט"א הוא קנה החי"ת הנרמז לעיל בתיבת חמץ. וקנה חכמה קנה בינה הם בסוד גער חית קנה, שתשבר את המחשבות החיצוניות והרעות, ותעשה מזה קדושת מצה. שהוא חכמה ובינה דקדושה. דהיינו המוחין שבאדם שכשנשמרים בקדושה, מאיר בהם הארת החכמה והבינה ועל-ידי-זה תנצל מבחינת חמץ, שהיא החמץ סמרא דמותא, כדאיתא בזוה"ק ס (פנחס ונא): כל מחמצת, לא תאכלו תמן סמרא דמותא. כי מחמצת הוא אותיות חמץ מת.

ותאמין, כי כל מצותא ומריבה שיש בין הצדיקים השלמים, דהיינו הצדיקים שהשלימו עצמם וזכו להתקדש ולהזדכך מכל תאוות עוה"ז. ויראתם שלמה שהם נקראים גיבורי כוח עושי דברו שדומין למלאכי השרת, ויש ביניהם מחלוקת ומריבה ופעמים היא באופן של דין וגבורה, כעין גערה, ואי-אפשר להבין בשכל איך יחלקו הצדיקים השלמים שהרי הם הצדיקים שזכו לשלמות, ובוודאי אין זה מטעם של כבוד וגאווה או תאוות ניצחון. ויש אשר להתבונן בשכלו נראה שבוודאי האחד דבריו אמת והשני לא. ועל כן כתב רבינו ותאמין כי האמונה בכוחה להגיע למקום שאין השכל מבין שאין זה כפי שנראה ומובן לך אלא כל מחלוקתם היא בפני ש"ע"י המחלוקת הם יגרושו את הסט"א אחרנין, ולא מפני שהצדיק האחד חושב שבאמת השני טועה. וביאור הדבר, כי עיקר המחלוקת נעשית ע"י מאמריהם הסותרים זה את זה. וצריך להאמין שמאמריהם ודבריהם אינם אלא כפי שזוכין לשמוע ולקבל מלמעלה, וכפי מה שנתבאר לעיל שהם זוכין לשמוע "קלין מלעילא". והן הן דברי המאמרים

ס. לשון הזוה"ק הוא: כגון דריחא דמותא אית תמן מחמצת נוקבא רגליה יורדות מות ברישא וסיפא דתיבה תשכה לה. דהיינו, בראש וסוף התיבה תמצא אותיות מ"ת והתיבה עצמה היא אותיות חמץ. ע. זוה"ק לך לך דף צ. פ. ליק"ה תפילין ד, ה. צ. ליק"מ

אין זה אלא כדי שיגרשו סטריין אחרנין.

מקור חכמה

המבואר בזוה"ק באריכות בעניין הערב רב רבינו עד שמפניהם איבד את מדרגתו שזכה שהציקו, ופגמו מאוד בקדושת ומדריגת משה להשגת שער ה-נ'.

ביאור ענין המצותא והמריבה ע"פ דברי לקוטי הלכות ופרפראות לחכמה

ותאמין, כי כל מצותא ומריבה שיש בין הצדיקים השלימים אין זה אלא כדי שיגרשו סטריין אחרנין.

הטעם שגירוש הסט"א צריך להיעשות ע"י מחלוקת וקטטה בין הצדיקים, מכיוון שיש מחלוקת דסט"א הבאה לחלוק ולקטרג על קדושת יהדותו של כאו"א מישראל ועי"ז רוצה להחטיאו ולאטום מוחו ח"ו. ומחלוקת היא דין וגבורה, מפני שדין הוא גבול וצמצום, שמכח מידה זו כ"א עומד בפני עצמו בצמצומו וגבולו בלא לוותר ולהיכלל זה בזה. (כמבואר בליקו"מ ס"א סוף סעיף ב').

והנה נתבאר בתורה ס"ב (ותורה רע"ז) ששורש המחלוקת דסט"א הוא ממחלוקת דקדושה, שנמשך ממידת הדין, וממידת הדין נמשכת מידת היראה הקדושה. ושניהם, הדין והיראה, בקו אחד, וכשפוגם את היראה ע"י יראה חיצונית, נתגבר גם מחלוקת הסט"א על האדם, ובנוסף לכך, מיראה חיצונית נמשך גם הפגם של חכמה חיצונית וקלקול המוחין ואטימתם.

והנה בתורה רע"ז ביאר רבינו שע"י מחלוקת של צדיקים נמתקין הדינים בשורשם ונמתק ונתבטל ה"תמר – תמורה" שהוא החילוף, התמורה של הסט"א שכולו דינים. מפני שהצדיקים במחלוקתם מתכוונים להמתיק הדין בשורשו, ושורש המחלוקת דסט"א הוא ממחלוקת דקדושה.

והאמת שכאו"א צריך להרגיז יצ"ט על יצה"ר (ברכות ה.) ועי"ז ימתיק את הדין, את המחלוקת והמריבה של היצה"ר הרב עמו, אך מכיוון שלא כ"א זוכה לזה, לכן עוסקים הצדיקים לחלוק עם הסט"א באופן זה.

אך צריך שידע שכל מחלוקתם היא רק מטעם זה, כי מי שזוכה וזיכך מוחו עד שהשפיע ללבו מהארת "ונוזלין מן לבנון", מליבונא דמוחא, עי"ז יתהווה מהקול העולה למוח רעם שיישר את העקמומיות שבלבו הנמשכת מיראות חיצוניות ומתאוות, שהם המחלוקת דסט"א כמבואר בתורה ס"ב, שזה נקרא "חלק לבם", וכשיתיישר לבו יבין את האמת שהמחלוקת בין הצדיקים היא בכדי להכניע את הסט"א. אך כשפגם במוחו, אם יתפוס בדעתו שהמחלוקת היא כפי שנראית לאדם שלא יודע את סוד הדברים, אזי יתן אחיזה לסט"א במחלוקת ממש ותיתפס בו אחיזה זו שיחלוק עליו ויריב עמו היצה"ר. וזה גם הטעם שלקמן הזהיר רבינו לדעת שאין המחלוקת כי אם בשבילך בכדי שתבין מזה תוכחת מוסר.

כי ע"י שמאמין שהמחלוקת בין הצדיקים הוא בחי' אלו ואלו דברי אלקים חיים וכל המחלוקת אינה אלא בשבילו, ממתיק ומבטל את כל המחלוקת דסט"א ואז זוכה לשמוע, להבין [דארהערן], להבין תוכחת חיים מדבריהם. כי כשיתבונן בהנ"ל יבין שהפירוש שהוא מפרש את המחלוקת, נובע בגלל פגמי המוח שלו, ומזה הוא יתעורר לתשובה [עפ"י פל"ח אות ח', וליקו"ה תפילין ד', ה'].
מקורות והערות

וזה פירוש (משלי טו, לא): "אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין" – לשון תלונה ומריבה. כשאתה שומע מריבות שבין הצדיקים, תדע, שזה משמיעין אותך תוכחה, על שפגמת במיפי מוחך, שעל זה

מקור חכמה

וכמו"כ, כשמרגיש עקמומיות שבלב שיש לזה שורש במחלוקת דקדושה [כמבואר בתורה ס"ב בענין "חלק לבס" עיי"ש], צריך להבין, שבכל פעם שרואה יותר ויותר עקמומיות בליבו, וכאלו מן השמים מעקמים לבו ונותנין לו ליפול, ובפרט שרואה שהעקמומיות נעשית ע"י מה שפגם רח"ל, יבין מזה שרוצים לרחק אותו ולכן נתעקם לבו, כי מי שנתעקם ליבו קשה לו מאוד לשוב אל ה'. אבל כשיבין שכ"ז בכדי לעוררו שישוב בתשובה, ע"י זה בעצמו שיראה שמרחקין אותו יבין שהוא מוכרח לשוב אל ה'. וע"י התוכחה הזו, בחי' רעמים תתיישר עקמומיות שבלבו, וישוב אל ה' [עפ"י ליקו"ה תפילין ד, ה].

חמץ, מת, [כמבואר בזה"ק"ן] היפך ה"חיים". ואם שמע והבין זאת ושב בתשובה, נמצא שגרמה לו התוכחה ל"חיים" ואז באמת יתקיים בו המקרא כפשוטו "בקרב חכמים תלין" כי יזכה להיות [ללין] במשכנא דקדושה, במשכן של הצדיקים.

כְּשֶׁאֲתָהּ שׁוֹמֵעַ מְרִיבוֹת שְׁבִין הַצְּדִיקִים תִּדְעַ, שְׁזָה מְשִׁמֵּינִין אוֹתָהּ הֵינּוּ הַעוֹבְדָה שֶׁהַדְּבָרִים הָאֵלוּ נִשְׁמָעִים וְחוֹדְרִים לְמוֹחַךְ וְלִלְבְּךָ הוּא מִפְּנֵי שֶׁמֶן הַשָּׁמַיִם מִשְׁמִיעִין לְךָ אֶת הַמַּחְלֹקֶת הַזֹּה בְּתוֹרַת תּוֹכְחָה, עַל שֶׁפָּגַמְתָּ בְּטִיפֵי מוֹחְךָ, כְּמִבּוֹאֵר בְּתִיקוּן ז' [דף נ"ד] שְׁטִיפוֹת הַזֵּי נִמְשָׁכִין מִן הַמוֹחַ שְׁעַל זֶה

וְזֶה פִּירוּשׁ (משלי ט"ו): "אֵזֶן שׁוֹמֵעַת תּוֹכְחַת חַיִּים", פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא הוּא, הַשׁוֹמֵעַ וּמִקְבֵּל תּוֹכְחָה, יִזְכֶּה לִשְׁהוֹת, "לְלִיךְ" בֵּין הַחַכְמִים. וּרְבִינוּ מִפְּרֵשׁ שְׁמִי שְׁשׁוֹמֵעַ מַחְלֹקֶת שְׁבִין הַצְּדִיקִים וּמִבֵּין שֶׁהִסִּיבָה שֶׁהַמַּחְלֹקֶת ה"תְּלוֹנוֹת" שִׁישׁ בֵּין אֶחָד לְשֵׁנִי נִשְׁמָעַת לְאֲזִינוּ, הֵיא לְמַעֲשֵׂה תּוֹכְחַת חַיִּים עַל מַה שֶׁפָּגַם, שְׁזֶה נִרְמַז בְּפִסּוּק "בְּקֶרֶב חַכְמִים תִּלְיִן" שְׁשׁוֹן תִּלְוֹנָה וּמְרִיבָה. ה' כְּעֵין שֶׁפִּירֵשׁ בְּזו"ח עַל "וִילֵךְ שֶׁמ"ו שֶׁהוּא כְּמוֹ "וִילוֹנוֹ הָעֵם עַל מִשֶׁה"ז, וּמִבֵּין מִזֶּה תּוֹכְחָה עַל שֶׁפָּגַם אֶת הַמוֹחַ הַנִּקְרָא "בְּאֵר מֵי חַיִּים" וְדַבֵּק בְּסִטְרָא דְמוֹתָא. שֶׁכֵּן מַחְמַצַת – נוֹטְרִיקוֹן

מקורות והערות

□□ זו"ח ויצא דף לה. וילן שם כד"א "וילונו העם על משה", לשון תרעומת. ו. בראשית כח יא. ז. שמות טו, כד. ח. וזה"ק פנחס דף רלא. ט. ע"פ פל"ח אות ט'.

ביאורים

את הסט"א מצד זה, ויש בדבריהם מהלך של אהבה והתקרבות ורחמנות וקירוב כו'.

ויש צדיקים שאחיותם בצד הגבורה, והם גם שומעים כפי שורשם וכוחם, בכדי להכניע הסט"א שמצד הגבורה והדין, ובדבריהם מולבשים דברים של יראה וקפידא והכנעת הרע כו'. ונמצא, שבמאמריהם סותרים זא"ז, וכולם אמת.

אבל אעפ"כ, לעובדא ולמעשה הם הרי חולקים, ויש במאמריהם דיבורים של חילוקי הנהגה ודעה או פסקי הלכה שא"א לקיים שניהם וזה באמת דבר שא"א להבינו. כמבואר בחי"מ שיחות השייכים להתורות אות כד (ועיין גם בבה"ל לתורה ח' אות כט).

[ובכלליות צריך גם לידע שיש צדיקים שחולקים על זולתם מפני שלדעתם באמת יש טעות מוכחת בדברי הצדיקים האחרים ומצד מדת האמת בלבד הם חולקים עליהם, אך זה

"אוזן שומעת תוכחת חיים". פשוטו של מקרא הוא, אוזן ששומעת ומקשיבה לדברי התוכחה המביאה את השומע ל"חיים", תזכה ללון, לשהות, להיות בין החכמים. ובלקוטי (ילקוט שמעוני משלי רמז' תתקנ) כ' שמטעם זה זכו ראובן שמעון ולוי שנכתב יחוסם בסמוך למשה ואהרן, כי יעקב הוכיחם והם קיבלו תוכחתו, שכיוון שקיימו "אוזן שומעת תוכחת חיים" זכו ל"בקרב חכמים תלין".

מריבות שבין הצדיקים. יש לבאר שעניין המחלוקת שבין הצדיקים הוא למעשה מלחמה בכוחות הס"א בנוניה השונים. יש, שבאה מצד החשק, האהבה, שמשם התאוות הרעות ופגמי המוח, ויש מצד היראה שמשם יראה חיצונית, וכן כל החטאים של גבורה ודין, ככעם, אכזריות כו'.

והנה, יש צדיקים שעיקר אחיותם בצד החסד והם שומעים מאמרים מן השמים כפי שורשם וכוחם, וזוה יכולים להכניע

נאמר (שם ב, יט): "כל באיה לא ישובון, ולא ישיגו ארחות חיים", שאתה דבוק בסטרא דמותא, בחינת חמין,

מקור חכמה

ישיגו ארחות חיים – לא יוכל להשיג את אורחות החיים, דהיינו המוחין הנקראים באר מים חיים וזה מפני שאַתָּה דְּבֹק בְּסִטְרָא דְּמוֹתָא, בְּחִינַת חֲמִין, כי יש חוטא, ואעפ"כ אינו דבוק בס"א, אבל הפוגם בפגם זה נהיה דבוק ממש בס"א, ולכן מי שהחמיץ מוחו ועי"ז פגם והמית את טיפי מוחו, מכונה בשם

נְאָמַר (משלי ב): "כֹּל בָּאִיָּה לֹא יִשׁוּבוּן, וְלֹא יִשְׁיִגוּ אַרְחֹת חַיִּים", כמש"כ לעיל בפסוק ט"ז "מאשה זרה מנכריה וכו' כי שחה וכו' כל באיה לא ישובון וכו'" דהיינו, כל מי שבא למקום הטומאה ופגם שם לא יוכל לשוב בתשובה כמ"ש בזה"ק שאין מועיל תשובה על פגם זה אם לא בתשובה גדולה. ולא

מקורות והערות

הר"ן ע"א. וצריך לדעת שכל הנזכר בזה"ק הוא כשפגם במזיד רח"ל. כ. בה"ל ד"ה שפגמת.

י. זה"ק ויחי ריט. וע"ע זה"ק נח סב. ועי' ר"ח שער הקדושה פי"ז שבדאי אין דבר העומד בפני התשובה אלא שתשובתו קשה. ועי' שיחות

ביאורים

והנה, לשון חז"ל הוא: בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאלי ונעץ קנה בים ועליה נבנה כרך גדול של רומי.

ופי' רבינו, שלמה הוא חכמה דקדושה. כשנשא שלמה את בת פרעה, דהיינו כשהכניס בתוך שכלו הקדוש, מחשבות וחכמות חיצוניות הנקראים בת פרעה, משום שהיא חכמה בטילה, כי בת היא חכמה שאינה חכמה כמאחז"ל (מנחות קי.) עה"פ "הביאו בני וכו' ובנותי", (ישעיה מ"ג) ופרעה הוא לשון בטל כמ"ש "אל תפריעו את העם" (שמות ה').

וזה גרם שירד גבריאלי ונעץ קנה בים, היינו מהשתלשלות הגבורות נעשה פסולת, דהיינו קליפות, שהם חכמות חיצוניות הנקראים בשם קנה ע"ש הפסוק "קנה חכמה" (משלי ד'), כי הקליפות הם זה לעומת זה וכשם שקנה דקדושה הוא "קנה חכמה" כך נקראת גם החכמה חיצונית "קנה" כמ"ש "גער חית קנה" (תהילים ס"ח), וקנה זה נעץ גבריאלי בים החכמה, שבוה נרמו שחיסר בנעיצה זו את מקום הקדושה. והעלה עליו שרפון, היינו פסולת שהם מידות מגוננות שנתקבצו על אותו קנה.

ועליו נבנה כרך גדול של רומי, היינו הנחש הקדמוני הכרוך אחר הקדושה וע"ש שהוא כרוך ביותר אחר גדולים שבישראל נקרא בשם כרך גדול. ומכאן הוכיח הפל"ח שירידת החכמה דהיינו שמכניס חכמות חיצוניות במוחו, גורמת לפגם היראה – ירד גבריאלי, ועי"ז נהיה בסיס ויסוד לתאוות ויצה"ר. מאידך, מהמבואר בתורה זו בסעיף ז' מוכח שע"י ירד גבריאלי - יראה חיצונית, נגרם פגם לחכמה, ולכן הוכיח שהם קשורים זב"ז. ומכל הנ"ל יתבאר הלשון "אתה דבוק", שהוא כעין הלשון "כרך גדול" שפירש רבינו שהוא מלשון כרוך ודבוק. ועוד יש לפרש שנחשב "דבוק", מפני שפגם זה נחשב כעין נישואין [שנכתבו בפרשת בראשית בלשון זה], כי מבואר בתורה ז' שהחכמה והעצות של רשעים זה כעין נישואין דקליפה, וכ"ה כאן בלשון חז"ל כשנשא שלמה, והדברים נוראים להמתכונן.

הוא מפני שלא השיגו את האמת לאמיתה שהיא מדרגה הגבוהה והנעלמת ואינה מתגלה רק לצדיקים יחידי סגולה כפי המבואר כ"ז בליקו"ה הל' ריבית הלכה ה', אך אין זה הנושא של תורה זו].

ובדאי צריך האדם לדעת מה היא הדרך ילך בה מבין הדרכים והשיטות, אך צריך שלא יכנס במוחו ובלבו דבר מכל חילוקי הדעות והמחלוקות, וכמבואר כעין זה בפל"ח, שלא יכנס בלבו ולא יהיה לו כלל שייכות עם המחלוקת, כי אם נתפס הדבר במוחו ובלבו, סימן הוא שפגם במוחו וצריך לתקן זאת. ובדאי שיש בזה חלק האסור עפ"י דין ממש, שהוא חלק הדיבורים האסורים וזה לא שייך כלל לתורה זו, רק הוא איסור תורה ככל האיסורים.

"כֹּל בָּאִיָּה לֹא יִשׁוּבוּן, וְלֹא יִשְׁיִגוּ אַרְחֹת חַיִּים". כ' רבינו שעל פגם המוח נאמר "כל באיה לא ישובון", ואע"ג שרש"י פירש [כפי שמשמע קצת] את הפסוק על מינות, מ"מ פירוש רבינו הוא פשוטו של מקרא, וכמ"ש במשלי [א, ו] להבין משל ומליצה, ופירש"י שהדרש של חז"ל ופשוטו של מקרא, לשניהם כיון שלמה המלך. ויש להמתיק ולהוסיף, שהפשט והדרש עולים ומצטרפים כפי שנתבאר במהלך התורה, כי רבינו כ' ששני דברים פוגמים המוח, מחשבות זרות של תאוות הפוגמין המוח בפגם טיפי המוח, וחכמות חיצוניות שזה שייך למינות שפוגם מוחו ומחשבתו במחשבות אלו, ועיין היטב במסקנת הגמ' בע"ז יז. במעשה דר"א בן דורדיא, שמשמע שהם קשורים ואחוזים זב"ז.

בחינת חמין. כ' רבינו "שאתה דבוק בסטרא דמותא" שזה בחי' ירד גבריאלי וכו', יש לפרש ע"פ מש"כ רבינו"ל בתורה ל"ה את המשך מאמר חז"ל, וע"פ זה פירש בפל"ח את דברי רבינו שנפילת היראה, וחכמות חיצוניות, קשורים זב"ז ומשפיעים זה על זה.

בחינת ירד גבריאל וכו', ותדע שנעץ קנה, היינו חכמות חיצוניות נעוצים בים חכמתך.

ובודאי אם לא היה נפגם מוחך, לא היה נשמע לך מריבות שבין הצדיקים, ואין המריבה אלא בשבילך, כדי שתשוב ממות לחיים, מחמוץ למצה, מחי"ת לה"א, ותשוב מיראה רעה,

מקור חכמה

בחינה, ועל כן כתב רבינו, שאם לא היה לך שום פגם לא היית רואה או שומע שום דבר, בכל ענין המחלוקת.

וגם אם היית שומע שיש מחלוקת לא היה הדבר נשמע לאזניך דהיינו נתפס ונאחז בדעתך, כדרך אדם השומע דבר שאין שייך לו כלל שאין זה "נשמע" לו^א ומפני כך אין הדבר מפריע לו כלל. אבל כשמחלוקת נשמעת לאזניך ומפריעה לך, ומפני כך קשה לך קושיות על הצדיקים, או שנכנס בלבך טינא או שנאה או ביטול לאחד מהצדיקים השלימים, זה נובע ממה שאתה פגמת במוחך וביראת שמים שלך.

ובאמת אתה^ב היית צריך לעשות מריבה ומחלוקת עם הסט"א ולגרשו ממך, אך כשלא עשית כך עוסקים בזה הצדיקים, ואין המריבה אלא בשבילך, במקומך, כי אין מריבתם מחמת עצמם כלל רק בכדי להמתיק הדינים בשורשם ולבטל את הסט"א (כמבואר בתורה רע"ז) אבל כשהמחלוקת מפריעה לך תדע שהחמצת את מוחך, ומחלוקתם היא פְּדִי שְׁתָּשׁוּב מִפְּנוֹת – מפגם חימוץ המוחין הנקרא מחמצת, שהיא אותיות חמץ-מת. ר' יצחק, לתיקון המוחין הנקראים^ג באר מים חיים ואם ח"ו תקבע במוחך שמחלוקת זו היא כשאר מחלוקת תיתן כוח ואחיזה לסט"א במוחך.

כלומר, כשתבין שהסיבה שאתה "שומע" את המחלוקת תלויה במעשיך. כי מרמזין לך התרחקות מן השמים^ד על הפגם שכתוב בזה"ק^ה שאין מועיל לו תשובה, אז תתחיל לרחם על עצמך ותצעק אל ה' מעומקא דליבא עד ישקיף וירא ה' משמים כי בוודאי אין דבר העומד בפני התשובה וכמ"ש בזה"ק^ו שאם ישוב בתשובה שלימה וב"תשובה

מחמצת שהם חיבור ודיבוק של ב' האותיות חמץ - מת כמ"ש בזה"ק הנ"ל שאופן כתיבת התיבה מורה על החיבור של חמץ - פגם המוחין עם מת - סטרא דמותא.

ובנוסף להנ"ל פגמת גם ביראת שמים הנמשכת ממידת הגבורה, וזה נרמז במאמר חז"ל כשנשא שלמה את בת פרעה - שזה בְּחִינַת פגם המוחין, כנ"ל - יָרַד גְּבְרִיאֵל וכו', ונעץ קנה בים ונתפרש לעיל שהכוונה לירידת הגבורה - היראה, למקומות נמוכים, וזהו ירד גבריאל - הירידה של הגבורה - היראה. וע"י ירידה זו נתקלקל האדם והלך אחר חכמות חיצוניות ונפל ע"ז להנאות עוה"ז לסטרא דמותא לפגם המוח [כמבואר בתורה לה, ב.]. ומכיון שנפגמה יראתך השייכת למידת הגבורה - דין^ז לכן נשמעת לאזניך מחלוקת הצדיקים כמחלוקת של ניצחון, גבורה, דין.

וְתִדְעַ שְׁנַעֵץ קָנָה, כי ירד גבריאל הרומז על גבורה, יראה, כלומר, ירידת ונפילת היראה, היא זו שגרמה שנעץ קנה, דהיינו חכמות חיצוניות הנקראים קנה שהוא כינוי לחכמה כמ"ש "קנה חכמה" דהיינו קנה של חֲכָמוֹת חִיצוֹנוֹת נְעוּצִים בְּיָם חֲכָמָתָהּ, היינו בחכמה הנקראת בשם ים החכמה^ח. ע"ש שהיא המקור לכל מיני הכוחות הנמשכים ממנה. והחכמות חיצוניות, עליהם נבנים כל התאוות והפגמים כמבואר בתורה לה, ב, לבאר את מה שכתוב ונעץ קנה בים, ועליה נבנה כרך גדול וכו' שזה היצה"ר שכוון [כרך] אחר הגדולים [גדול].

וּבּוּדָאִי אִם לֹא הָיָה נִפְגָּם מוֹחְךָ, לֹא הָיָה נִשְׁמָע לְךָ מְרִיבוֹת שְׁבִין הַצְּדִיקִים, כי אין^ט אדם רואה או שומע רק מה ששייך לו כי הגם שלא חטא ממש בדבר מסוים, יתכן שפגם באיזו שהיא

מקורות והערות

רנ"א. ש. בה"ל. ת. ע"י פל"ח אותיות י"א, י"ב. א. זה"ק ויחי דף דף רט: וע"ע בזה"ק פרשת נח דף ס"ב. ב. כפסק הרמב"ם בהל' תשובה ובעניין פגם זה ע"י שיחות הר"ן ע"א. ג. זה"ק ויקהל קיד.

ל. פל"ח אות ח'. מ. ע"פ פל"ח. נ. בה"ל ופל"ח. ס. כי החכמה נקראת ים החכמה, כמ"ש במבואר ש"ד ח"ב פי"ג. ע. בעש"ט עה"ת פ' בראשית. תוי"י פרשת וישב בשם מוהר"ן זקינו של רבינו. פ. פל"ח אות ט'. צ. שם. ק. שם. ר. כמ"ש בזה"ק פינחס דף

מקול פגום, מחכמה פגומה ליראה טובה, לקול טוב, לחכמה טובה. וכשתשמור את מוחך מבחינת חמץ, שלא יהיה אטום, אזי יפגע קולך בגולגלתך, ויתעבד רעם, ויתפשט עקמומיות שבלבך, ואז תזכה לשמחה, כמו שכתוב (תהלים צו, יא): "ולישרי לב שמחה", וזה פירוש (שם פא, ה): "אענך בסתר

מקור חכמה

מצה]. ומדברי הבה"ל עולה שבכלל זה צריך שיטהר עצמו מתאוות ההיתר, מבחי' נגה, וכמ"ש בלקו"ה.

וְתִשׁוּב מִיִּרְאָה רַעְיָה, שהיא יראה חיצונית הנמשכת מ"ירד גבריא"ל" מְקוֹל פְּגוּם, כי הקול הרי תלוי ביראה הנמשכת ממידת הגבורה שמשם מוצא הקול כנ"ל.

מְחַכְמָה פְּגוּמָה כי החכמה מקומה במוח וכשפוגמו בחכמות חיצוניות ובמחשבות זרות, נפגמת חכמתו. ותשוב מכל הפגמים הנ"ל עד שתזכה לִיִּרְאָה טוֹבָה, שהיא יראת ה' ברה, ללא שירא משום דבר שזה יראה חיצונית, רק תהיה היראה טובה, שלימה וברה.

מְקוֹל טוֹב, כי ע"י היראה זוכין להוציא הקול מלהב הלב בכח וגבורה מכל האברים ומכלל הכוחות, ובנוסף לכך, ניצולין מקולות הרעמים שלי"ה הס"א המעקמים את הלב.

מְחַכְמָה טוֹבָה. שבמחשבה ובמח שהוא מקום החכמה, לא תכנס שום חכמה חיצונית או מחשבה אסורה, וק"ו שלא תפגום בטיפי מוחך, ואז תהיה חכמתך טובה ושלימה.

וְכִשְׁתִּשְׁמֹר אֶת מוֹחְךָ מִבְּחִינַת חָמֵץ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶטוּם, וסתום בטומאה אזי יפגע קולך בגולגלתך, דהיינו ב"גולגלתא דמוחא" ויתעבד רעם, שיתהווה רעם שישמע ללב ועי"ז יתפשט עקמומיות שבלבך, ואז תזכה לשמחה, כמו שכתוב: "ולישרי לב שמחה", שמי שנתפשט ונתיישר לבו מעקמומיותו זוכה לשמחה.

וְזֶה פִּירוּשׁ (שם פ"א): בצרה קראת ואחלצך, כשהיית בצרה אע"פ שזה היה לאתר גזר דין חילצתי אותך מהצרה ועניתי לתפילתך כמ"ש "אענך בסתר רעם, אֲבַחְנָה עַל מִי מְרִיבָה סֶלָה", ופירש"י וז"ל "אענך

מקורות והערות

ט. כלשון ליקו"ת. י. עפ"י בה"ל. כ. עפ"י המבואר לעיל בתורה זו. ל. לעיל הבאנו בנוסף את פירושו של "מי הנחל" שע"י התפילה בכוונה נתפשט עקמומיות שבלבו. אבל עיקר הפשט הוא כמ"ש כאן, וכ"מ להדיא מפשטות לשון רבינו כאן.

סגיא"י, באמת, תתקבל תשובתו. אלא שקשה לשוב בתשובה על פגם זה. ועיקר התיקון לפגם זה הוא ע"י, ובכח הצדיק, ומכיון שרק כך אפשר לתקן פגמים אלו בשלימות. [וכמבואר גם בתורה ל"ד ובתורה ל"ו] א"כ זה שמשמיעים לו מחלוקת שבין צדיקים שע"ז אינו יכול להתקרב אליהם, פירושו של דבר שמשמיעין לו שלא יוכל לתקן פגמיו. ולכן צריך לרחם על עצמו ביותר ולשוב בתשובה, כי לצורך תיקונו הוא מוכרח לסבול את הריחוק הכולל את הצער והיסורין הכרוכין בזה, שמרגיש שאין חפצים בו מן השמים, ורק עם יתעקש לעמוד על עמדו, ולא יניח את מקומו אע"פ שלבו בל עמו, ויתבטל לדברי הצדיקים המורים לו את דרכי התשובה, תתקבל תשובתו.

וכאן מבאר רבינו את ג' המדרגות של החטא שעליהם יש לשוב.

הראשון הוא כדי שתשוב עי"ז ממות לחיים, מפגם המוח ממש, הנקרא מות, מפני שפגם בטיפי מוחו הנמשכים מ"באר מים חיים" והמית אותם רח"ל. בין שהוא באופן של עבירה ממש, ובין שפגם בינו לבין עצמו בפגם זה רח"ל.

השני, מְחַמֵּץ שאינו מיתה ממש רק "סטרא דמותא" כלומר, שמחמץ מוחו במחשבות איסור. וצריך לשוב מחמץ מְחַמֵּץ, שהיא המלחמות לגרש את המחשבות האסורות.

השלישי, מְחַיֵּית ה"א, כי לפעמים אינו ח"ו בבחינת מוות, ואף לא בבחינת חמץ, רק שההבדל בינו לבין הקדושה היא בדקות כמו ההבדל בין ח' [חמץ] כששוברים ומתקנים אותו הוא נהפך לה' [אותיות

ד. שם נח סב. ועי' בראשית חכמה שער הקדושה פי"ז שבדאי אין דבר העומד בפני התשובה אלא שתשובתו קשה. ה. כמבואר בליקו"ה תפילין ב, יא, [שכתב שכן מוכח ממאמר זה]. ו. ההסבר כולו בנוי בעיקר על דברי הליקו"ה תפילין ד, ד. ז. עפ"י פל"ח אות י'. ח. עפ"י מי הנחל.

רעם, אבחנך על מי מריבה סלה". 'מי מריבה' זה בחינת מצה, בחינת מוחין. על-ידי-זה נעשה רעמים.

מקור חכמה

המבקש לטמא אותם. וזהו 'מי מריבה' כי המוחין נקראים מים כמו שפירש הזוה"ק את הפסוק "באר מים חיים ונוזלין וכו'", שקדושתם ע"י מריבה. וכשאתה י, הצדיק שזכית לקדושת המוחין, נעשה הקול שלך רעמים שהם גבורה, יראה [וכפרש"י שרעם הנזכר כאן הוא גבורה כנ"ל], והקול ששורשו מיראה פגע במוחין הקדושים על-ידי-זה נעשה ממנו

בסתר רעם" אתה קראתני בסתר ביני לבינך ואני עניתך בקול רעם, הודעתי גבורות ונוראות בפרהסייה. "אבחנך על מי מריבה סלה". אע"פ שגלוי ובחון לפני שאתם עתידים להמרותי במי מריבה. עכ"ל. ומפרש רבינו, על 'מי מריבה' זה בחינת מצה, שהיא לשון מצותא – מריבה. בחינת מוחין. שעיקר קדושתם ע"י מצה, מצותא, כשרב ולוחם עם הסט"א

מקורות והערות

00 עפ"י מי הנחל בתוספת ביאור והוספת הבה"ל.

ביאורים

בבחינת רעם, מיישר ה"רעם" הזה את העקמומיות שבלבו - היצ"ר, ושב בתשובה. וכל זה צריך להיעשות באופן של גבורה ו"רעם", מפני שהקטרוג של היצ"ר המעורר את מידת הדין לקטרוג ולגרום לגו"ד שעליו צריך להתפלל באופן שמלביש את התפילה, הוא דין, ולכן צריך להכניעו רק באופן זה הנחשב לבחינת רעם.

ולכן תחילת הפסוק מדבר מענין הצרה כמ"ש "בצרה קראת ואחלצך, אענך בסתר רעם", בתפילה הנסתרת באופן של רעם, גבורה, יראה, דין.

אך יתכן לפרש לפי הקדמות אלו במהלך שפירש הפל"ח שהפסוק מדבר גם בכל אדם, באופן זה: "אענך בסתר רעם", אענה לתפילתך אם תבין שלמעשה גירוש הסט"א צריך להיעשות ע"י רעם, גבורה, והיא זו המלוכשת בגערת המריבה שבין הצדיקים, כי אם תזכה להבין מפני מה נשמע לאוזניך המחלוקת, תיישר הגערה, שהיא בחי' רעם, את לבך מעקמומיותו, (וכדלעיל שהתוכחה והגערה על שפגם, היא בחי' רעם). וזהו "אבחנך", האם זה כרעם, "על מי מריבה סלה", היינו המבחן האם אתה זוכה לשמוע מהמחלוקת "רעם" ולהתקרב, או שאתה נדחה מהצדיקים מכיוון שלא הבנת את הגערה ונתפסת למריבה כפשוטה וכו', דהיינו האופן שבו הבנת את המחלוקת הוא המבחן, והבן.

ויש עוד אופן לפרש, כי נתבאר במהלך התורה, שהתפילה היצאת בכח וגבורה ממקור הכח והגבורה שהוא להב' אל, פוגעת במוח ומתאחדת עמו ונתהווה ממנה רעם, היורד ומיישר עקמומיות שבלב, ואז כשמתפלל בפעם השנייה את תפילתו בכוח וגבורה, כשמקור הכוח והגבורה והיראה הוא בלב שנתיישר ע"י הרעם שנתהווה מהגבורה בצירוף המוחין, שהרי הרעם נעשה כשהקול פוגע ומתאחד ב"ליבונא דמוחא", נמצא,

"מי מריבה". במאמר זה מתבאר ש"מי מריבה" הם שם למריבה שהיא המלחמה בס"א. והנה, בפשוטו של מקרא במי מריבה נאמר "המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה'", ובגללם נסתלק משה, ואלמלא מריבה זו, לא היה משרע"ה מכה בצור, ולא היינו צריכים לתורה שתתגלה רק טיפין טיפין ומזה שורש המחלוקת, כי התורה שבע"פ היוצאת בצמצום ודין רק טיפין טיפין זה מרמז על בחינת קטנות ודין שהיא שורש הקשויות והמחלוקות שבתורה שבע"פ, ובגלל זה גם צריכים למרוח בתורה שבע"פ וא"א להבינה ללא יגיעה כפי שמתבאר כל זה בתיקו"ו [דף מד.], וא"כ איך מבאר כאן רבינו ש"מי מריבה" הם ענין קדוש בחי' מצה. אך יש לבאר זאת באופן נפלא, עפ"י הפל"ח סעיף ט' שכתב שהמחלוקת שעושים הצדיקים, היא מחלוקת דקדושה, ומחלוקת הפוסקים שבתורה, היא השורש שממנה נשתלשל מחלוקת הסט"א שחולק על קדושת יהדותו של כ"א כנ"ל. ואותו אחד שחלק עליו יצרו עד שנפגם עי"ז רח"ל, צריך להבין שמחלוקת הצדיקים – מי מריבה, שורש מחלוקת תורה שבע"פ היא בכדי שע"ז ימתיקו הדין ויכניעו הסט"א, כמבואר בתורה רע"ז אך נמתק הדין ע"י המחלוקת דקדושה, ע"ש. אך אם מבין את המחלוקת כפשוטו ולא עומד במבחן הזה לא יוכל ע"י מחלוקתם לתקן את הנצרך ולשוב בתשובה.

"אבחנך על מי מריבה פ"ה". במקור חכמה הבאנו את דברי הביאור הליקוטים (כו) שמכיוון שתפילת הצדיקים מוכרחת להיות באופן של רעם וקול היראה, מהטעם המבואר לעיל שכח היצ"ר והסט"א מהדין, מהגבורה, ולכן צריך להכניע את היצ"ר בשורשו, ע"י מדת הגבורה - דין, וזה נעשה ע"י מאמר שבו מלוכשת התפילה, וכשכל צדיק אומר מאמר הסותר לחבירו נעשה עי"ז מחלוקת, שבפנימיותה היא מלחמה בכוחות היצ"ר, ועי"ז מרחיקין את מי שצריך לרחק ע"י הגבורה, המריבה. ומי שזוכה, כששומע את המחלוקת, הגבורה, שהיא

ה ותדע, שצריך לשתף הגבורות בחסדים, שמאלא בימינא, כמו שכתוב (שם כ, ז): "בגבורות ישע ימינו",

מקור חכמה

נשמע באזניו וחודר ללבו ענין המחלוקת, כדי להרחיקו מתיקונו. אלא שאם יעמוד בניסיון ההתרחקות שנעשה ע"י המחלוקת שבין הצדיקים, ויתגבר על זה, כי יבין שבזה מעוררין אותו לומר לו שגם התיקון שיכול לזכות אליו שהוא בכח הצדיקים נדחה מלבו כי המחלוקת שביניהם חודרת ללבו, ואז יבין כמה הוא מרוחק מהקדושה וע"י שיבין גודל ריחוקו יחזור בתשובה (ליקו"ה). ובסעיף ה' יתבאר שאין די רק ביראת ה' אלא צריך לשתף עמה אהבת ה'.

מהעולה מדברי הבה"ל והמפרשים ללקו"מ, ישנם כמה אופנים של רעמים המיישרים עקמומיות שבלב.

א. הקול היוצא בכח וגבורה הנקרא בשם "תפילה בכח" נחשב ל"רעמים בכח" וכשפוגע במוחין נחשב ל"רעמים בפועל" (בה"ל) ואז נשמעים ללב ומיישרים אותו.

ב. קולו של הירא שמים, הצדיק, שדבריו נשמעין, מפני שקולו נעשה רעמים להשומעים דבריו או תפילתו (בה"ל, מי הנחל) ועי"ז מתיישר ליבם.

ג. המריבה וגערה של המחלוקת שבין הצדיקים שהוא כרעמים להשומע ומבין ועי"ז מיישר עקמומיות שבלבו (בה"ל כז).

ד. הגערה, המריבה שהאדם עושה עם המחשבות הרעות נחשבת כרעמים, שע"ז יתיישר העקמומיות שבלבו (ע"פ לקו"ה ובה"ל).

ה. ותדע, שצריך לשתף הגבורות בחסדים, שמאלא בימינא, – מידת הגבורה, בימינא, – מידת החסד, המקור לזה שצריך לשתף הגבורות בחסדים הוא באד"ר (נשא קמב). כי רק ע"י החסדים יש קיום

רעמים: ואז זכית לשמוע "קלין מלעילא" שהם הם המאמרים שבהם מלובשת התפילה כנ"ל. וזהו הפירוש אענך ב"סתר רעם" בתפילה הנסתרת ומלובשת במאמר שזכית לה ע"י הרעם, שנענית משום ש"אבחנך על מי מריבה" שבחנתיך ונמצא מוחך קדוש וזך, משום שעסקת במריבה עם הסט"א "מי מריבה סלה".

ובפל"ח פירש זאת באופן ששייך גם לכל אדם. אבחנך, האם עשית מריבה עם המחשבות האסורות או עכ"פ אם עמדת בניסיון ובמבחן של מחלוקת הצדיקים להבין שזה מי מריבה ועכ"פ שלא להתרחק מהצדיקים אלא להמשיך לדבוק במ. כי כשתבין מדוע נשמעה לאזניך המחלוקת תבין שצריך דייקא להמשיך ולדבוק בצדיקים, ועי"ז תשוב אל השם. ובבה"ל פירש, שהגערה והמריבה שלו עם הס"א נחשבת לרעמים, וכן המריבה של הצדיקים עם הס"א באופן של גערה ומחלוקת, נחשבין לגבורות, רעמים. שאם יבין את סוד המריבה, תפעל המריבה כרעם המיישר עקמומיות שבלב.

בסעיף זה נתבאר שבכדי שהקול יהפוך לרעם שיהיה בכוחו ליישר עקמומיות שבלב, צריך האדם המוציא את הקול להיות ירא שמים שאינו ירא אלא מהש"ת בלבד. ובעיקר, צריך שישמור את מוחו, מחשבתו מחכמות חיצוניות ומהרהורים רעים, וזה נעשה ע"י שילחם עמהם ויגרשם.

אך מי שח"ו פגם בזה. עוסקים הצדיקים בתיקונו, ע"י שחולקים ביניהם. ואם אדם שומע את המחלוקת וזה מפריע לו, יבין שזה בגלל שפגם במוחו, ובאמת ראוי לרחקו ממשכן הקדושה, לכן

מקורות והערות

00 ביאור הליקוטים. ס. אות י"ב ד"ה אבחנך. ע. וזה"ק בראשית טז: שמאל – גבורה, ימין – חסד.

ביאורים

המלובשת בחסדים, מוחין – אל הלב. וכך יתפרש הפסוק: "אענך" – אקבל תפילתך "בסתר רעם" בתפילה הנסתרת ומלובשת ע"י הרעם, והבן. [עפ"י בה"ל אותיות יח יט כ, ועיין לעיל במש"כ בביאורים בד"ה כד אערא בגלגלתא דמוחא נעשה מהקול רעמים].

שקולו עכשיו מלובש באור המוחין, ונחשב כתפילה שמעלתה גדולה מתפילתו הראשונה עד שנחשבת כתפילה בלבוש [והלבוש הוא לבוש המוחין] ואין החיצונים יכולים לקטרג עליה. ולפי"ז כל התיקון של התפילה הוא נעשה ע"י הרעם העולה למוחין, מתאחד עימם, וממשיך הארה של יראה, גבורה

כי עיקר התגלות על-ידי החסדים, כמו שכתוב (שם ק, א): "שב לימיני".

וכן צריך לשתף האהבה עם היראה, כדי שיתעבד רעמים, וזה (תיקון ע) 'מסטרט דימינא, מוחא חוורא

מקור חכמה

הרי משתמש במלחמותיו ש בשם ת א' ג' ל' א', שהוא שם של גבורה [והוא השם המוזכר בסוף התורה]. אך בכדי לנצח אין די בשם של גבורה ולכן נאמר לו "שב לימיני עד אשית אויבך הדום לרגלך", כי ע"י "שב לימיני" אויבך יהיו מרמס תחת רגליך א.

והנה בגמ' = דרשו שפסוק זה נאמר לאברהם אבינו במלחמת ד' מלכים שאמר לו הקב"ה, "שב לימיני ואני עושה לך מלחמה", והרי הניצחון תולה במידת הגבורה ומדוע נתבקש אברהם "שב לימיני" שהוא חסד אלא שבכדי שיצא ויתגלה כח הגבורה מהכח אל הפועל, צריך שתהא משותפת עם החסד.

ובזה מבאר רבינו את הנאמר לעיל בסעיף ג שהקול, בכדי שיעשה לרעמים צריך לפגוע ולהתאחד בעבי מטרא, במוחין. ולכאורה, מדוע אין די בקול עצמו הפוגע בגלגלתא ושם נשמע כרעם, אלא שאם לא יפגע ויתאחד עם המוחין א"כ לא ישתף את הגבורה - הרעם, בחסדים - המוחין, ומגבורה בלבד לא יתגלה מהקול הזה בחי' רעם.

והנה עד כאן נתבאר שצריך לשתף הגבורות בחסדים דהיינו המוחין הנקראים חסדים, בכדי שיתהווה הקול הפוגע בגלגלתא ל"רעמים בפועל", וכמו בן צריך לשתף האהבה עם היראה, של הקול היוצא בכח וגבורה מן האדם הירא שמים פדי שיתעבד רעמים, היינו שקולו יוכל להיעשות רעמים כשיפגע במוחין. כי נתבאר לעיל שהקול היוצא בכח וגבורה, נקרא "רעמים בכח" וכשפוגע בגלגלתא דמוחא נהיה מהקול "רעמים בפועל".

לגבורות, מפני שהחסדים ממתיקין ומבשמין את הגבורות. בנוסף לכך, רק ע"י הימין - חסד, אפשר לקבל את הארת השמאל - הגבורה [וכן את הארת המוחין כמבואר שם באד"ר], ובמהלך תורה זו מתפרשים הדברים, שהקולות היוצאים בכוח וגבורה שהם בחי' "רעמים בכוח" שנוצרים ע"י מידת הגבורה, היראה, א"א שיהפכו לרעמים בפועל, רק אם יתאחדו עם חסדים ויומתקו על ידם פ כמו שכתוב (תהלים ט): "בגבורות ישע ימינו", אימתי תצא הישועה מכוח אל הפועל - הישע של הגבורות, כש-"ימינו" כשישתף הגבורה עם החסד - ימין.

בדומה לכך א אפשר לפרש, שבגבורות מלוכש "ישע ימינו" כי ישע הימין הוא הנותן כח לגבורות לפעול.

והטעם שצריך לשתפם עם החסדים פי עקר ההתגלות היא על ידי החסדים, מפני שהגבורות ענינם פ צמצום, מדה וגבול, והסתרת האור שלא יתפשט רק כפי מידת הדין. וחסדים, ענינם התפשטות וגילוי. וכתב בבה"ל, שענין ההתגלות הנזכר כאן פירושו שהרעמים בכוחם לפתוח את המוחין מאטימותם. אך אין די שיהיה בהם רק כח הגבורות, אלא צריך לשתפם בחסדים, כי רק אז יפתחו המוחין ויתגלה הנעלם שבהם. ובמי הנחל כתב, שבכדי שהדינים, הגבורות, ישמשו לטובה ולתיקון, צריך להמתיקם ולאחד בהם את החסדים, ואז הגבורה - הדין, פועלת לטובה. כמו שכתוב (שם ק"א): "שב לימיני עד אשית אויבך הדם לרגליך". ובפשוטו של מקרא, דוד המלך שאמר מזמור זה היה

מקורות והערות

בברכת יהודה. וכמבואר בזו"ח תרומה דף נב. וכתב בפע"ח שער העמידה פ"כ שבו היה יהודה מתגבר על אויביו. א. כפי המפרשים בתהלים. ב. נדרים לב: סנהדרין קח. ובמדרש שוח"ט תהלים קי. ג. ע"פ בה"ל.

פ. פל"ח ומי הנחל. צ. עפ"י ליקו"מ ע"ד. ק. עיין זוהר הרקיע במאמר האידרא קפ"ב ועי' קלח פתחי חכמה פתח קכג. ר. שם. ש. ברית מנוחה אופן ג' דף לח: ת. הנרמז בברכת יהודה, בר"ת של ד' פסוקים הנזכרים

ביאורים

מתמתק הדין ששורשו בגבורה, ועי"ז יעשו התפילות פעולתם בשלימות שהיא המתקת הדין.

צריך לשתף האהבה עם היראה. ובמי הנחל פירש שמכוין שהכלל הוא שצריך לשתף הגבורות בחסדים, מטעם זה צריך לשתף האהבה עם היראה, וביאר שהטעם לכך מפני שע"ז

ככספא'. וזה (שמות יד, כו) "וישב הים", היינו ים החכמה, "לפנות בוקר" – דא בוקר דאברהם, בחינת (ישעיה מא, ח): "אברהם אוהבי". "לאיתנו" – דא גבורות. היינו בחינת: "קול רעמך בגלגל".

מקור חכמה

לכן, "ככספא", מפני שגוון החכמה השלם והזך הוא לכן כגוון הכסף^ט, וע"כ נקרא המוח הצח "חורא ככספא" ו"ליבונא דמוחא". והטעם שהאהבה מזככת המוח, כי החכמה - המוחין, הם חסדים^י, והם השורש למדת האהבה^י. ועוד שהחכמה והאהבה נחשבים כענין אחד כמבואר בתורה ע"י.

ולפמ"ש בבה"ל הפירוש הוא, כשהרעם משותף [בחסדים], באהבה, פוגע ומתאחד עם המוחין, אזי נתגלין ונזדככין המוחין עד שהם נהיים כגוון "חורא" - שענינו: לכן, זך, צח - "ככספא".

וזה שצריך לשתף הגבורות בחסדים בכדי שתתגלה הארת הרעמים נרמז בפסוק "וישב הים", לפנות בוקר לאיתנו. ופירוש הפסוק הוא, שאחר שהים נבקע ובנ"י עברו בתוכו, אמר ה' למשה שיטה את ידו על הים וכן עשה, ואז שב הים לפנות בוקר לאיתנו, לתוקפו הראשון, והמצרים טבעו בתוכו ובוזה נשלמה ישועת ישראל מכוחות הסט"א שרדפו אחריהם. ופירש רבינו, וישב הים הינו ים החכמה, כי החכמה נקראת ל"ים החכמה" "לפנות בוקר" דא בוקר הנזכר בפסוק, מרמז על "וישכם אברהם בבוקר", שעשה זאת מאהבתו להשי"ת, כי האהבה מקלקלת את השורה ולכן השכים בבוקר, וזכותו נזכרה באותו בוקר של קריעת י"ס שאז התעוררה הזכות של בְּחִינַת: "אֲבָרְהָם אוֹהְבֵי" (ישעיהו מ"א). ובוזה כלול גם ענין החסד, מידתו של אברהם כמ"ש ע' חסד לאברהם", כי באהבה^פ תלויה מידת החסד. "לְאִיתָנוּ" פירש"י (שם בפסוק) לתוקפו ולגבורתו, ולכן לאיתנו דא

ודברי רבינו כאן עוסקים ב"רעמים בכח" שגם הם לא יוכלו להיקרא בשם זה אם יהיו אך ורק בבחי' יראה. לכן המתפלל בכח וגבורה בלהב הלב, ובקול רם הנמשך ממידת היראה שיש בו, [כי מדת היראה, הגבורה, היא הגורמת לאש ההתלהבות], צריך גם שיהיה לו אהבה להשי"ת ומזה ימשך שתהיה תפילתו בכיסופים והשתוקקות ובדביקות^י.

ולפי המבואר בבה"ל שגם תוכחת הצדיקים היא בבחי' רעמים, וכן הנז' לעיל שירא שמים דבריו נשמעים כרעם, יתפרש הדבר בענינינו, שצריך שיוכיח גם מתוך אהבה ורחמנות ולא רק באופן של גבורה ודין.

והנה החסדים והגבורות הם מוחין^ה, והאהבה והיראה הם מידות שמקומם בלבי. ולכן העבודה בפועל של שיתוף החסדים היא שיחשוב ויכוון במחשבתו, ויתרכז בדיבורי התפילה לחשוב ולהבין מה מתפלל. והמחשבה, הכוונה שבמוח, נקראת חכמה, מוחין, חסדים, והעבודה בפועל של שיתוף האהבה הוא, שיתפלל מתוך אהבה להשי"ת ויתמלא לבו בכיסופים והשתוקקות להשי"ת. וזה שאמרנו שע"י האהבה, החסדים יפתח המוח מאטימותו ויזדכך ממחשבות רעות וחכמות חיצוניות נרמז בדברי התיקון ז"ח מְסַמְטָא דִּימִינָא, מְחָא חוּרָא כְּכִסְפָא (תיקון ע). הה"ד (ישעיה מא) "זרע אברהם אוהבי", עד כאן לשונו. ופירש רבינו בתורה ע"י, [ועל פי זה פירש כאן ב"מי הנחל"], שע"י האהבה - ימין, יזדכך המוח עד שיהא חורא ככספא - צח ככסף. וזהו מש"כ שהרעם פוגע ב"ליבונא דמוחא" היינו כשהמוח צח, "חורא" –

מקורות והערות

בס' הפרדס שער כ"ג פ"ח. י. עי' זוה"ק לך לך דף צד. אל [חסד] נהירו דחכמתא, מהארת החכמה. כ. זוה"ק ואתחנן רסב: ל. מבוי"ש שער ד' ח"ב פ' י"ג דף לה. מ. תרומה קע: נ. בראשית כב, ג. ס. סנהדרין קה: ע. מיכה ז. פ. זוה"ק ואתחנן רסב:

ד. ע"פ בה"ל. ה. עי' ע"ח שער כא פ"ב ושער ל"ד פ"ג, ועי' ליקו"מ פד. ו. עי' ליקו"מ ט"ו ב שהיראה מקומה בלב וליקו"מ פג שאהבה מקומה בלב וע"ע תורה לד ותורה מט א. ז. עי' קיצור ליקוטי מוהר"ן וכן שמעתי מרבי לוי יצחק בנדר ע"ה. ח. תיקון ע דף קט. ט. רמ"ק

ביאורים

לאיתנו, דא גבורות. בוה"ק פרשת ויחי דף רל: פירש את הפסוק "משכיל לאיתן האורחי", על אברהם אבינו, שמידתו הייתה חסד, ונקרא "איתן" מלשון גבורה, כי שיתף את

ביאור מורחב על "וישב הים וכו' לאיתנו". עיין במילואים. לביאור לכל מהלך יציאת מצרים עד קרי"ם ע"פ תורה זו ע"פ "מי הנחל". עיין במילואים.

וזָהוּ (שיר השירים ח, ט): "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", כי עיקר התגברות על־ידי האהבה, כמו

מקור חכמה

בחסדים ובאהבה, "וישב הים" באיזה אופן שב הים ונתגלה, היינו כיצד יתגלו המוחין, לפנות בוקר, כשהאהבה מתעוררת ומשותפת עם הגבורה – לאיתנו – לתקופו מלשון חוזק וגבורה.³

וְזָהוּ (שיר - השירים ח): "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", מים רבים הם אומות העולם שהם כלל כוחות הסט"א הכוללים את התאוות והמידות הרעות והחכמות והיראות החיצוניות, וכלשון רבינו ש "ומים רבים, שהם אהבות, ויראות חיצוניות, א"א להם לכבות התלהבות הזאת בבחי' מים רבים, לא יוכלו לכבות את האהבה". והם זלע"ז, כי יסוד המים הוא יסוד התאוות⁴ שהוא כנגד מימי "הבאר מים חיים", "ים החכמה". שהם שורש החסדים, האהבה, כנ"ל. והאהבה שא"א לכבותה היא האהבה שצריך לשתפה עם היראה כנ"ל. שבכוח האהבה לבטל ולהתגבר על כל התאוות והאהבות הנפולות הנקראות בשם "מים רבים". פי עקר התגברות לנצח האויבים בגשמיות וברוחניות היא רק על ידי [הגבורה המאוחדת עם] האהבה, כמו שכתוב: "ישב לימיני וכו'. שכשתשב לימיני – חסד – אהבה, עי"ז תוכל להתגבר על אויביך. וכפי שממשיך הפסוק, "שב

גבורות. ובזה יתבאר שפעולת הגבורות - לאיתנו, שהיא הטביעה את המצרים היתה לאחר שנשתתפה עם החסדים, האהבה, הנרמזת בתיבות "לפנות בוקר". ומהלך זה הינו בחינת: "קול רעמך - גבורה, כמו"ש "ורעם גבורותיו". הפוגע בגלגל" - בגלגלתא דמוחא, במוחין שהם חסדים, דהיינו, התהוות הרעמים, הגבורות, להיות "רעמים בפועל" הוא כשהם פוגעים ומתאחדים ב"גלגל" ב"גלגלתא דמוחא" - חסדים. והנה לעיל נתבאר שעיקר ניצחון המלחמה עם הסט"א וחילותיו נעשה כשמשותף החסדים עם הגבורות בבחי' "גבורות ישע ימינו". ומפני כך ניצחון הקדושה על המצרים שהם חילות הסט"א, נעשה ע"י השיתוף הזה. והפסוק יתפרש כך: וישב הים - ים החכמה – המוחין, החכמה, שהיא שורש מידת החסד. לפנות בוקר. כשנתעוררה מידת האהבה – בוקר דאברהם, לפנות בוקר דהיינו בשיתוף האהבה. לאיתנו כלומר, ששב ונתאחד עם הגבורות בכדי שע"ז יצאו מכח אל הפועל, ואז נהיתה ישועת ישראל כנ"ל. ועוד יש לפרש ע"פ הנאמר לעיל, שעיקר ההתגלות של המוחין היא כשפוגע בהם הרעם – גבורה, כשהוא משותף

מקורות והערות

□□ ע"פ בה"ל ק. שיהש"ר ח. ר. כמבואר בתורה לו, ו-קא. ש. ליקו"ת פג. ת. שערי קדושה שער א' וב' ומשנת חסידים מסכת ההרכבה.

ביאורים

הים", החכמה המלוכשת ברעם, לפנות בוקר שהוא בזמן שמשותף עם האהבה, חסד, לאיתנו – ללב – גבורה. ויתפרש כך - "וישב הים" הקול שפגע ונתאחד עם הים, שהוא חכמה - חסד, שזה הקול יצא מגבורות שבלב המאוחד עם אהבה – לפנות בוקר, שב, חזר למקורו, לאיתנו - לגבורות, דהיינו ללב שהוא שורש הגבורה, בכדי ליישרו מעקמומיתו [ודבר זה הוא בחי' "קול רעמך בגלגל" כי הוא כגלגל החוזר, יוצא מהלב דרך הקנה, פוגע במוח, מתאחד עמו, ונהיה לרעם, 'רעם הים' - ושב כרעם שמשותף בו מוחין - ים (ולכן נקרא "וישב הים", כי התגלות הרעם היא מפני שהוא משותף במוחין, ים), בחזרה אל הלב ליישר עקמומיותו, ופעולה זו נחשבת כגלגל החוזר. (שמעתי מרלו"צ בשם ראב"ג)].

הגבורות בחסדים, ולכן כתב "חסדי ה' עולם אשירה", חסדי ה' זה חסד, ואשירה היא גבורה, כי שירה היא מסטרא דלוי שהוא גבורה, ולכן פסוק זה מורה על שנכלל שמאל בימין. (ובמילואים נתבאר בהרחבה ע"ש).

קול רעמך בגלגל. נתבאר לעיל שהרעם נתהווה כשהקול היוצא בכח וגבורה [ששורשו מלהב הלב] פוגע בגלגל דהיינו בגלגלתא דמוחא, וכשמתאחד עם ליבונא דמוחא יורד הוא שוב לשורשו ללב ששם מידת היראה, גבורה ומישרו מעקמומיתו. ונתבאר בבה"ל שהרעמים המשותפים עם המוח - החכמה, מתאחדים, עד שנקראת החכמה על שם הרעמים, כמו"ש בסיום התורה לפרש את הפסוק "רעם הים", שנתאחד הרעם - גבורה עם הים - חכמה. ולפי"ז יתפרש הפסוק "וישב

שכתוב: "שב לימיני וכו'". וזהו פירוש (תהלים כט, ג): "אל הכבוד". אל – דא חסד. כבוד – דא חכמה, כמו שכתוב (משלי ג, לה): "כבוד חכמים ינחלו". הרעים – דא בחינת רעמים, היינו הגבורות בחינת רעמים, צריך לשותף עמהם אהבה, כדי שיפגעו בכבוד, בבחינת חכמה, שיתעבד מהם רעמים, ותתגבר על אויביך, כמו

מקור חכמה

מתגלה ומתהווה הרעם. בנוסף לכך, בכח החיבור הזה נתגלים המוחין, וכן יוצא מהכח אל הפועל כח הרעם להתגבר על האויבים. ופירוש זה נזכר בזוה"ק "אל הכבוד הרעים" כד"א "ורעם גבורותיו וכו'" דהיינו הגבורות בקחינת רעמים, כמ"ש "ורעם גבורותיו" שהם הקולות היוצאים בכח וגבורה נחשבים ל"רעמים בכח", ובכדי שיתהוו לרעמים בפועל צריך שיתוף עמהם אהבה, שבשעה שמתפלל ומוציא את הקול בכח וגבורה ישתף עם הגבורה והיראה שבלבו גם אהבה הנמשכת ממידת החסד – אל הנ"ל, שעניינה הוא אהבה והשתוקקות להשי"ת בתפילתו בקדי שכתפגעו בכבוד, דהיינו בקחינת חכמה, דהיינו בגלגלתא דמוחא, ב"ליבונא דמוחא" שיתעבד מהם רעמים, בפועל ממש. שהם רעמים – גבורות, שיש בהם הארה וכח מאהבה ועל ידם תתגבר על אויביך, מפני שהאהבה המשותפת

לימיני – עד אשית אויביך הדום לרגליך". וכשם שהדבר נעשה באומות העולם, האויבים, כן נעשה בכוחות הסט"א הנקראים גם הם "מים רבים". והנה נתבאר לעיל שהרעמים נתהווים ע"י שיתוף הגבורה – יראה, עם חסדים – אהבה, וזהו פירוש (תהלים כ"ט): "אל הכבוד". הרעים ה' על מים רבים. 'אל' דא חסד. כמ"ש בזוה"ק א, וסימנך ב, חסד ג אל כל היום וחסד הוא שורש מידת האהבה כנ"ל 'כבוד' דא חכמה, דהיינו המוחין, וכבוד הוא חכמה כמו שכתוב (משלי ג): "כבוד חכמים ינחלו". כי מה שהחכמים נוחלים כבוד, הוא מפני שהחכמה היא בסוד הכבוד, וכשזוכים לחכמה מזכה אותם השי"ת בכבוד [ע"י בביאורים]. והחסד, האהבה המשותפת עם היראה, עם הקול היוצא בכח ובגבורה הפוגעת ומתאחדת עם הכבוד – חכמה, היא זו שעל ידה 'הרעים' דא בקחינת רעמים, כי רק על ידי האהבה

מקורות והערות

□□ זוה"ק לך לך דף צד. ב. מאורי אור ועיין ליקו"מ יב, ד. עו, צז. ועוד. ג. תהלים נב, ג. ד. כמבואר בשערי אורה פרק ז. ה. עיין בפרדס שער כ"ג פ"א. ו. בראשית דף לא. ז. ע"פ בה"ל.

ביאורים

מים רבים, שורה ומשפיע על הלב – מים רבים, לישרו ולהאיר בו.

'כבוד' דא חכמה. החכמה נקראת כבוד מפני שכבוד גי' ל"ב שהם ל"ב נתיבות חכמה, כמבואר בפרדס (שער כ"ג פרק י"א), ו-ל"ב נתיבות אלו, הם התגלות כבודו, כי במ ניכר וניגלה כבודו. ומפני כך החכמים הזוכים להשיג את ל"ב נתיבות החכמה, שהם הם החכמים האמיתיים, זוכים ונוחלים כבוד הנמשך מהשי"ת. ובפשטות, תכלית הבריאה היא לכבודו ית' כמ"ש "לכבודי בראתיו וכו'", וכבודו הוא כשמגלים ויודעים את השי"ת ע"י הבריאה שנבראה כמידת החכמה כמ"ש "כולם בחכמה עשית", וזו היא העבודה של כאו"א מישראל, וכמבואר בתורה א' שהחכמה שבכל דבר היא האור האלוקי המחיה כל דבר, ותכלית הבריאה היא בגין דישתמודעין ליה, כמבואר בזוה"ק פ' בא דף מב: בענין האות י' השורה ומאירה בעוה"ז, ונמצא שזו היא כוונת הפסוק "לכבודי בראתיו", כמבואר שם בזוה"ק עיי"ש.

וזה פירוש "אל הכבוד". בזוה"ק (בראשית לא). פירש את הפסוק באופן זה: "אל הכבוד הרעים" דא ימינא דנפקא מיניה שמאלא, "הויה [ה']", על מים רבים", הויה דא חכמה עילאה דאקרי יו"ד, על מים רבים על ההוא עומקא סתימאה דנפיק מיניה, דהיינו בינה הנמשכת מהחכמה, ובינה היא שורש הגבורה, יראה, שהיא מסיטרא דשמאלא. ולעניינינו מתפרש הענין באופן זה, הארת החכמה, המוחין המשולבת ברעמים היוודת עם הרעם ללב – בינה ליבא, דהיינו [ה'] הויה, החכמה. על

את הפסוק באופן זה: "אל הכבוד הרעים" דא ימינא דנפקא מיניה שמאלא, "הויה [ה']", על מים רבים", הויה דא חכמה עילאה דאקרי יו"ד, על מים רבים על ההוא עומקא סתימאה דנפיק מיניה, דהיינו בינה הנמשכת מהחכמה, ובינה היא שורש הגבורה, יראה, שהיא מסיטרא דשמאלא. ולעניינינו מתפרש הענין באופן זה, הארת החכמה, המוחין המשולבת ברעמים היוודת עם הרעם ללב – בינה ליבא, דהיינו [ה'] הויה, החכמה. על

שכתוב: "שב לימיני וכו'".

מקור חכמה

ומאוחדת בהם היא הנותנת בהם כח להתגבר פְּמוֹ
 שְׁפָתוֹב: "שֵׁב לְיָמֵינִי וְכוּ'", ועי"ז "אשית אויביך
 הדם לרגליך". ויתפרש הכתוב אל - אהבה, הכבוד
 – חכמה. היינו כשהאהבה [המאוחדת עם היראה
 גבורה] פוגעת בכבוד, בגלגלתא דמוחא - חכמה,
 הנקראת כבוד. הרעים נתהווה רעם בפועל. ואע"פ
 שפשוט הוא שהרעם מגיע מגבורות, מ"מ מכיון
 שבכדי שיתגלה צריך שהאהבה תהיה משותפת עמו,
 כי רק עי"ז יתגלה כוחו (בגבורות ישע ימינו) ולכן

האהבה המשותפת עם היראה גבורה [רעם בכח]
 היא זו שתפגע במוחין והבן.

אע"פ שנתבאר שלשמחה זוכין ע"י רעם המיישר
 הלב ועיקר הדבר תלוי ביראה, גבורה. א"א
 לרעמים להתהוות רק אם ישתף האדם בתפילתו
 מלבד כח וגבורה והתלהבות, גם אהבה
 והשתוקקות וכיסופין. וכמו"כ, יכוון במחשבתו
 את פירוש התפילה. כי עיקר הגילוי של הרעמים
 נעשה כשמשתפים עמהם אהבה, וחסדים.

"ותתגבר על אויבך" - ביאור ענין האויבים, ע"פ בה"ל.

לכאורה יש לתמוה, שהרי בכל מהלך התורה איננו עוסקים כלל בהכנעת אויבים. ופירש בבה"ל,
 שהאויבים הנזכרים בתורה זו, הם כלל כוחות הסט"א שהם המעקמים את הלב בתאוות ויראות
 חיצוניות ומהם גם באים החכמות-חיצוניות והתאוות, האוטמים וסותמים את המוח ועי"ז גורמים
 לקטרג ולאטום המוח העליון ברוך הוא מלקבל תפילותינו ועי"ז קולות הרעמים של המתפלל, יוכל
 להכניעם, ע"י שיגלה ויפתח את המוחין ויישר העקמומיות שבלב. והתגלות הרעם היא ע"י הקול
 של ה"רעמים בכח" שנכלל במוחין שנפתחו ונהיו כלי להתאחד עמו, ועי"ז נתהווה לרעם בפועל
 ונפתחו גם המוחין עצמם ונתגלו. שזה הוא הפירוש במש"כ רבינו עיקר "ההתגלות", שע"י
 החסדים נתגלין ונפתחים המוחין, כנ"ל, ובביאור למאמר רבב"ח, כינה זאת רבינו בשם "פרשא"
 שמפרש ומוציא לאור תעלומות ודברים המצומצמים, ועניינו גילוי החכמה שמשמעותה מוחין
 וכוונת התפילה.

סיכום דברי הבה"ל על מש"כ רבינו שצריך לשתף חסדים ואהבה עם הגבורות בחינת
 רעמים ועי"ז תתגבר על אויבך.

בבה"ל מבואר, שהאויבים עליהם מדובר כאן הם ב-ד' אופנים, ובכל אופן נבאר כיצד
 פועלים ה"רעמים".

א. האויבים, הם "מים רבים" הבאים לכסות את אהבת ה' שמקומה בליבו של אדם, וחפצם הוא
 ליטוע באדם אהבות הנפולות ויראות חיצוניות הנקראים בשם "עקמומיות שבלב", מפני שהם
 מעקמים ליבו מהשי"ת, והרעמים שנתהוו במוחין ירדו ויאירו ליישר העקמומיות שבלבו.

ב. האויבים, הם החכמות החיצוניות והמחשבות של הרהורי עבירה שמתגברים על המוח לטמא
 ולאטום אותו, והרעמים פותחים ומזככים את המוח מאטימותו - טומאתו.

ג. האויבים הם כוחות הדין שמצמצמים ואינם נותנים למוח להתגלות [ומכוחם האדם נמצא
 בקטנות המוחין, בהעלם, בהסתר] וכמו"כ אינם נותנים למוחין לצאת מכח אל הפועל, והרעמים
 פותחים את המוח ועל ידם ה-"התגלות" כנ"ל, ומפני כך [לקמן] נקרא המוח "פרשא" - מפרש
 דברים המצומצמים.

ד. האויבים הם המקטרגים שנתהווים מהעוונות והפגמים של יראות חיצוניות, חכמות חיצוניות,
 ותאוות עוה"ז שבכוחם לגרום לגז"ד. וכשבכוונות נאטם המוח, נגרם בזה שנאטם ח"ו מוח

וזה פירושו: אמר רבה בר בר חנא: זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא, וסנאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכוורא תלתא יומא ותלתא לילותא, איהו בזקיפו ואנן בשפולא. וכי תימא, לא מסגי ספינתא טובא, כי אתא רב דימי אמר כמיחם קומקומא דמיא מסגי שתין פרסי, ושדי פרשא גירא וקדמה ליה איהי. ואמר רב אשי ההוא גילדנא דימא הוא, דאית ליה תרי שיצא.

רשב"ם:

שיצא. סנפיר: בין שיצא לשיצא. סנפירין כנב הדג, אחד לצד הראש ואחד לצד הזנב: איהו בזקיפו. שהיה הולך כנגד הרוח: ואנן אזלינן בשפולא. כמו שהרוח הולך, דמים של ים אינם נובעין, אלא עלידי רוח הולכין בהן: כמיחם קומקומא דמיא. כשיעור שמחממים קומקומא של מים חמוין: ושדיא פרשא גירא. כשהיה שום אדם יורה בחץ ובקשת על שפת הים לארץ, הוי חזינן דקדמה לה ספינתא לחץ:

מקור חכמה

העליון לשמוע ולקבל התפילות שאנו מתפללים לבטל הגזירה. [ולכן צריכים להלביש את התפילה במאמר כמבואר לעיל]. וע"י הרעם נפתחים המוחין אצל האדם, ועי"ז נפתח מוח העליון לקבל התפילות המלובשות במאמר, ומנצח הגזירות, המקטרגים, האויבים.

וזה פירושו: אמר רבה בר בר חנא: זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא, פעם אחת הפלגנו בספינא וכנגדנו שט בים דג עצום בגדלו ורבב"ח מגדיר את גדלו, וסנאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכוורא ושטה הספינה בין שני סנפירי הדג שאחד בצד הראש, ואחד בצד הזנב [רשב"ם], תקתא יומא ותלתא לילותא, (שלושה ימים ושלושה לילות) ולא שהספינה והדג שטו באותו כיון, אלא איהו הדג בזקיפו כלומר, שט, נגד כיון הרוח ואנן בשפולא. אנחנו שטנו בספינה לכיון הרוח שנשבה בים. וכי תימא, לא מסגי ספינתא טובא? ואולי תאמר, שספינתנו לא שטה במהירות, תדע ש-פי אתא רב דימי אמר כמיחם קומקומא דמיא בשיעור זמן שמחממים קומקום של מים, מסגי שתין פרסי, שטה הספינה מרחק של ששים פרסאות. דבר נוסף המראה את מהירות הפלגת הספינה הוא ושדי פרשא גירא וקדמה ליה איהי. שכפרש, שהוא אומן ביריית חץ וקשת במהירות, ירה חץ מהספינה, הרי שעד שהחץ ירד לים, כבר הקדימה אותו הספינה. ומכל זה נראה מה עצום היה אורך הדג. ואמר רב אשי ההוא גילדנא דימא הוא, דאית ליה תרי שיצא (כבא בתרא עג): דג זה הוא הדג הנקרא גילדנא הנמצא בים.

מקורות והערות

רש"י מגילה ו. ד"ה שפוני ועיין מו"ק כח. תוד"ה ספין על הגמ' מאן ספין מאן חשיב. והערוך ערך ספינה כ' בשם מדרש תנחומא שספינה היא חשיבות.

ספינתא – לשון חשיבות, דא בחינת גבורה יראה, כמו שכתוב (ישעיה לג, ו): "יראת ה' היא אוצרו", שהיא עיקר החשיבות. **שיצא** – לשון צרה, כמו שכתוב (במדבר טז, כא): "ואכלה אתם כרגע", ותרגומו: 'ואשצי יתהון'. **תלתא יומא ולילותא** – דא בחינת מצוות, שיש בהם מושכלות ומקובלות וחוקות, וכתוב

מקור חכמה

והחסד, ובפרט שלכאורה הם נמשכין ומושרשים במוחין, בחכמה, ואילו בצד הגבורה, יראה הוא הלב שפחות במעלתו מהמוח, מ"מ עיקר החשיבות הוא היראה, וכפי שנתבאר לעיל.

שיצא לשון צרה, כמו שכתוב במחלוקת קורח על משה רבינו (במדבר ט"ז) "ואכלה אתם כרגע", ותרגומו: 'ואשצי יתהון' נמצא שהצרה של "ואכלה" דהיינו מוות נקראת בלשון שיצא. ויש לרמוז בדברי הרשב"ם שכתב שה"שיצא" היו על גב הדג. כי גב מורה על הסתר פנים כמבואר בתורה ב', ולכן בדג זה, הסנפירים - שיצא, קבועים בגב. **תלתא יומא ולילותא** דא בחינת מצוות, שנקראים תלתא משום שיש בהם שלשה חלקים משפלות ומקבלות וחוקות, מושכלות - הם אלו שהשכל מחייב אותם כמו גזל, ועריות, ושפיכות דמים, וכיבוד אב ואם, וקללת ה', ע"ז, וכל דיני ממונות. מקובלות - הם אלו שמצד

לאהבה, ולכן היא עיקר החשיבות. [ובהרחבה, נתבאר ב"מילואים"]. ובמי הנחל פירש ע"פ מה שנזכר לעיל במהלך התורה (סעיף ד) על מאמר חז"ל אם אין יראה אין חכמה ואם אין חכמה אין יראה שהספינה - יראה, שטה במי הים. והם צריכים זל"ז כי אם אין יראה - ספינה, אין חכמה, - מי הים. וכן להיפך, ולכן ביאר רבב"ח את דבריו בספינה שבים.

וספינתא - חשיבות דא בחינת גבורה יראה, כמו שכתוב (ישעיהו ל"ג): "יראת ה' היא אוצרו", ופירש"י שיראת ה' היא עיקר החשוב בעיניו, כי אוצר הוא מקום שבו אוצרים דבר חשוב ולכן נקראת היראה אוצר מפני שהיא עקר החשיבות. וכוונת רבינו להדגיש שמבין שני החלקים המתבארים במהלך תורה זו, הגבורה, - יראה, והחסד, - אהבה. היראה היא עיקר החשיבות ומטעם זה היראה נחשבת זהב. [לעיל סעיף ד'] והחסד, האהבה, כסף. [סעיף ה'] ואע"פ שלכאורה אין שום התגלות רק ע"י האהבה

מקורות והערות

□□ בה"ל ד"ה "יראת ה' וכו'". י. רבינו בחיי שמות טו, כו. כ. יומא סז: ותורת כהנים, על הפסוק "את משפטי כו" ויקרא יח, ד. רמב"ם מעילה

ביאורים

ועיין עוד בתיקו"ז דף ו: ובראשית חכמה בהקדמה לשער היראה.

"ואכלה אותם כרגע". הטעם שכתב רבינו את הפסוק הזה דווקא [אע"פ שהתרגום הזה הוא גם בפסוק שנא' למרע"ה אחרי שחטאו בעגל (שמות לב, י)], הוא מפני שהלשון "ואכלה אותם כרגע" מורה על שהיה זה לאחר גז'ד, וכוונתו לומר שגם אז מועיל לבטל הגז'ד כשילביש את תפילתו. ועיין במש"כ במילואים בביאור פסוק זה, והתפילה שהתפלל משה לבטל הגז'ד.

שיש בהם מושכלות ומקובלות וחוקות. ולכאורה דברי רבינו אלו אינם קשורים לכל מהלך התורה. בנוסף לכך, הרי בסה"ק ליקו"מ, רבינו אינו מחדש בביאורו למאמר חז"ל או לפסוק שנזכר בסוף, ענין שלא הוזכר במהלך התורה בפירוש או ברמז, [ח"י כללים המבוארים בבה"ל,

היראה היא עקר החשיבות. כתב בספר הליקוטים פ' ויצא וז"ל: "כבר ידעת כי הגבורות הם יותר מעולים מהחסדים כענין הזהב שהוא מעולה מהכסף, אמנם זהו אחר שהגבורות נמתקו ואז נאמר עליהם צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם, אבל קודם המיתוק חסד מעולה מהגבורה", עכ"ל. ומוהר"ג בלקו"ה (בכור בהמה טהורה ד, ב) כתב שבכלליות היראה היא עיקר החשיבות ונקראת "אוצר", מפני שאוצרות כל גנוזים דמלבא שהם ידיעת והשגת אלקותו ית' נמצאים בתוכה כי א"א לשום השגה להיתפס בלב האדם רק ע"י יראת ה', ולכן צריך להקדימה. ועיין בהקדמת הזוה"ק ז: שאע"פ שיראת ה', שהיא המלכות, היא בסוף, וחכמה היא בתחילה, ראשית, מ"מ הטעם שכתוב "ראשית חכמה יראת ה'" מפני שהיראה היא הראשית, הפתח, העבודה הראשונה, בכדי להיכנס להיכל החכמה.

בהם (יהושע א, ה): "והגית בו יומם ולילה". איהו בזקיפו ואנן בשפולי - זה בחינת: "ישמח ה' במעשיו", "ישמח ישראל בעושיו". במיחם קומקומא דמיא - דא מוחא, כמו שכתוב (שיר השירים ד, טו): "ונזולים מן

מקור חכמה

הקב"ה בזקיפו, ברומו של עולם, "עליון על כל הארץ", המשפיע עלינו אורו ע"י המצוות שאנו מקיימים, שבזה אנו ממשיכים חיות לכל מעשה ה' בעולמו, ואז - "ישמח ה' במעשיו". ואנן בשיפולי, למטה בעוה"ז שמחים בה' שהוא עשנו. וכמ"ש בליקו"ה,^פ שכשעושה מצוה צריך להתמלא בשמחה, כי איך יזכה אדם קרוץ מחומר, מהעולם השפל לעבוד את השי"ת דאיהו רב ושליט וכו', וכשיחשוב על זה יבוא לשמחה מהעולם השפל.

אך כבר נתבאר לעיל בעומק קשרי התורה. וכן מוכח מדברי רבינו כאן שכתב "זה בחי' ישמח ה' במעשיו, ישמח ישראל בעושיו". ולכא' יותר מכוון לכתוב איהו בזקיפו, זה בחי' ישמח ה' במעשיו. ואנן בשיפולי, זה בחי' ישמח ישראל בעושיו. ומדוע כתבם רבינו כאחד "ישמח ה' במעשיו, ישמח ישראל בעושיו". וביאר בבה"ל, שעיקר שמחתו של השי"ת הוא מישראל שעושים המצוות, ושמחתם היא מעצם זה שנכללים בהשי"ת כמ"ש "ישמח ישראל בעושיו", כלומר בהשי"ת, ולא בשכר עוה"ב, ומזה עצמו נעשה "ישמח ה' במעשיו", כי כשישראל שמחים בהשי"ת בעושיו, נשלמת שמחתו של השי"ת כי זו תכלית הבריאה, ואז "ישמח ה'

השכל לא היינו יודעים אותם, אך כשניתנו לנו בתוה"ק אנו מקבלים ומבינים אותם, כמול שבת שבו שבת הבורא ית' ולכן אנו מצווים לשבות ולנוח בו. וחוקות - אלו "דברים שהם גזירת מלך" שאין בהם טעם הנגלה לנו כמו^י אכילת דבר אחר, ובשר בחלב, ושעטנז, וחליצה, ופרה אדומה, ושעיר המשתלח, ועגלה ערופה.

והנה נתבאר שהמצוות נקראים בשם יומא ולילותא וְהַטַּעַם לַכֶּךְ, כִּי כְּתִיב בְּהֵם (יהושע א): "וְהִגִּיתָ בוּ יוֹמָם וְלַיְלָאָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַכְּתוּב בּוֹ". המצוה היא שיעסוק בלימוד התורה יומם ולילה, למען תשמור - להישמר מלא תעשה,^י שהם בסוד המלכות, בסוד הדין, בבחי' לילה^ס לעשות - לקיים מצוות עשה, שהם בסוד חסד, בחי' יום^ע. ולכן הדגיש "יומם ולילה". ואע"פ שהמשמעות הפשוטה היא שהפסוק נאמר למצוות תלמוד תורה, מ"מ הרי המשך הפסוק הוא "למען תשמור וכו'", נמצא שתכלית של "והגית בו" - בתורה הק' "יומם ולילה" הוא מפני שעל ידי זה יוכל לקיים את המצוות.

איהו בזקיפו ואנן בשפולי זה בחינת: "ישמח ה' במעשיו, ישמח ישראל בעושיו". בפשטות הפירוש הוא שהקב"ה הולך לקראתנו ואנו לקראתו. איהו

מקורות והערות

בראשית טז: תרומה קלח. ע. שם בראשית טז: ועיין מאורי אור. ועיין ליקו"מ יב, ד ע"ו ועוד. פ. ליקו"ה העושה שליח לגבות חובו, י.

פרק ח, ח. ל. אור"ח הק' במדבר יט, ב. מ. יומא שם, רמב"ם שם. ג. כי שמירה היא ל"ת, ועשיה היא מצוות עשה כמ"ש המפרשים. ס. עיין זוה"ק

ביאורים

כפי שמחת המצוות, האם נגזר הדין ככל המבואר לעיל. והמצוה שהיא הדוגמא לכך, היא אותה שציין רבינו [בסעיף ב'] ורימו שהיא ר"ת שבת "ביומו תיתן שכרו", שהיא מצוה עשה שבין אדם לחבירו ויש בה טעם ע"פ שכל, ומ"מ יש בסגולתה לקבל את הארת השבת כמ"ש לעיל מדברי האריז"ל.

איהו בזקיפו. ויתכן לפרש - איהו בזקיפו, ממה שאנו מעלים לו נח"ר מתתא לעילא - בזקיפו, ואנן בשיפולי ממה שמשפיע לנו הארת אחדותו - שמחה מעילא לתתא, שיפולי עולם השפל, למטה. ואולי אפשר לומר ששיפולי הוא מלשון שמשפיל ההארה כיוון שהוא מעילא לתתא.

הכלל הי"ז. ומקור הכלל מליקו"ה], ובכל מהלך התורה הרי לא הוזכר כלל ענין חלוקת המצוות לשלוש. והנראה בזה, שבתחילת התורה כתב רבינו שהמצוות הם קיום העולם כי כתיב "וכל מעשהו באמונה" (תהלים לג), וכתוב - "כל מצוותיך אמונה" (שם קיט) וכל מצוותיך - דהיינו את כל סוגי המצוות צריך לעשות מתוך אמונה. ואע"פ שביניהם יש מצוות שכליות, כגון המצוות שבין אדם לחבירו, האמת שמלוכב בהם רצונו ית' וגם הם "אחדות פשוט" עם השי"ת כמ"ש רבינו לעיל. וזה רק כשזוכה לעשותם מתוך אמונה, כי רק כשמקיים המצוות באופן זה, הם נחשבים כאחדות פשוט עמו ית', שע"ז יוכל לדעת

לבנון". מסנא שתין פרסי - דא בחינת גבורות, ששים גבורים, ורעם גבורותיו. וכי שדי פרשא גירא - פרשא - דא בחינת חסד, שהוא מוציא לאור תעלומות, דברים המצומצמין הוא מפרש אותם. גירא - דא (תהלים קמ"ד, ו): "שלח חציך ותהומם", דא בחינת: "שב לימיני וכו'". קדמה ליה איהי - דא בחינת יראה

מקור חכמה

וכי שדי פרשא גירא פרשא: מלשון פירוש המבאר דבר נעלם, דא בחינת חסד, שהוא מוציא לאור תעלומות, כי חסד הוא גילוי והתפשטות דברים המצומצמין שהשכל שלהם אינו מבואר ומפורש רק נעלם ומצומצם, וא"א להבינו על בוריו, הוא מפרש אותם. שמגלה ופותח אותם. כי מפרש, הוא מלשון הרחבה וגלוי כבגד מקופל שפורשין אותו, כמו "ופרשו עליו" ש (על המשכן) בגד ארגמן "ופרשו השמלה".^ה גירא הוא חץ דא (תהלים קמ"ד): "שלח חציך ותהומם", ופירש במצו"ד שחציך הכוונה לרעמים. ונתבאר לעיל שהם כחיצים הפוגעים בכח וגבורה ומכניעים את האויבים של הקדושה. וכוונת רבינו לפרש "וכי שדא פרשא גירא" ה"פרשא" - חסד, הוא זה הדורך בקשת ושולח את החיצים הנקראים רעמים דא בחינת: "שב לימיני וכו'". עד אשית אויביך וכו', שפי' חז"ל^ב את הפסוק על אברהם אבינו שהיה זורק קש ונעשה ממנו חיצים. וזה מה שאמר לו הקב"ה "שב לימיני עד אשית וכו'". דהיינו שע"י שב לימיני - חסד, יזרקו החיצים. אך אע"פ שהגילוי

במעשיו", ולכן כללם יחד. כמיחם קמקומא דמיוא מים דא מוחא, כמו שכתוב (פינחס רלה) על הפסוק (שיר-השירים ד): "יגוץ ימים מן לבנון". וכבר נתבאר לעיל שהכוונה למוח הנקרא 'באר מים חיים', ונוזלים מן לבנון הכוונה מן לבונא דמוחא.^ג וקומקומא דמיוא זה כעין הגלגלתא שהיא הכלי - קומקומא. שבתוך הכלי נמצא המים דהיינו המוח הנקרא - "מים חיים". מסנא שתין פרסי שהספינה שטה במהירות בכח וגבורה ששים פרסאות בזמן שמתחמם קומקום. שתין פרסי דא בחינת גבורות, כי ששים היא סוד הגבורה דקדושה כמ"ש "הנה מיטתו שלשלמה ששים גבורים, סביב לה" והטעם שהגבורות הם שישים, מפני שהם מרמזים על שישים צירופים של שם אלוקים, שהוא שם של גבורה. ועל ידי שהגבורות דהיינו דיבור התפילה היוצא מפיו בכוח וגבורה מתאחד עם המוחין "קומקומא דמיוא" ומיא הם המוחין, נתהווה רעם ששורשו מגבורות כמ"ש "ירעם גבורותיו":

מקורות והערות

□□ כמבואר כל זה בזוה"ק הנ"ל. ק. ע"ח שער מוחין דקטנות פ"ג. ר. ע"י קלח פתחי חכמה פתח קנג. ש. במדבר ד, יג. ת. דברים כב, יז. א. תהלים קי. ב. נדרים קח.

ביאורים

"שלח חציך ותהומם" דא בחינת שב לימינו. גם לפשוטו של מקרא שהפסוק נאמר ע"י דוד המלך כתפילה להכניעת מלכי העכו"ם, האמת היא, [לפי הכלל החמישי מה-י"ח כללים], שבפסוקים הקודמים נאמר, "חסדי ומצודתי וכו' מגיני וכו' ה' הט שמך וכו' שלח חציך ותהומם". שנראה מסדר הפסוקים שביקש דהע"ה מהקב"ה שיטה אליו חסדו ("חסדי ומצודתי"), כי בכדי שהגבורה - חץ - רעמים, יפעלו צריך לשתף עם הגבורה את מידת החסד, שע"י תצא הגבורה לפועל, וזמ"כ רבינו "שלח חציך" הם בחי' "שב לימיני" שע"י נשלחים החיצים.

כמיחם קמקומא דמיוא. האמת שב"כמיחם קמקומא דמיוא" נתבאר השיתוף של הגבורה בחסד, כי "כמיחם" נהיה ע"י אש שהיא בסוד הגבורה המתאחדת עם המים שבקומקום, עד שהם עצמם נהפכים לחמים ורותחים מהשפעת האש [כעין מש"כ בבה"ל על "ירעם הים"], וע"י נמתקים הגבורות והדינים של האש בשיתופם עם המים. וחום המים הוא כעין "יכמרו רחמיו" הנו' בתורה ב' [כד חם], שנתחממים ונתהוים לרחמים, כי כשממתיקין את אש הגבורות הם נהפכים לרחמים של כד - חם, יכמרו רחמיו.

"שישים גבורים". לביאור ענין זה בהרחבה עיין ב"מילואים".

יכול להבין, היינו על-ידי המצוות, שהם בחינת תלתא יומא וכו', יכול להבין. ודווקא כשעושים אותן בשמחה, ועל-ידי שמחת המצוות יכול להבין. כי הקדוש-ברוך-הוא משמח במעשיו, והשמחה היא מלוכשת במצוות, כנ"ל, ואנחנו משמחין למטה גם כן בהקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (תהלים קמט): "ישמח ישראל בעושי",

מקור חכמה

כְּשֶׁעוֹשִׂין אוֹתָן בְּשִׂמְחָה, דהיינו כששמח בשמחת הקב"ה המלוכשת במצוות ואז עַל-יְדֵי כמה שזוכה לשמוח בְּשִׂמְחַת הַמְצֻוֹת כך יְכוֹל לְהִבִּין. אם אינו יכול כלל לשמוח פירוש הדבר שהקב"ה אינו משמח כלל במעשיו מפני שהוא כבר לאחר גז"ד, ואם רק נגרע משמחתו הוא עדיין קודם גז"ד, וכן לפי עומק ופנימיות השמחה אפשר להבין אם הוא גז"ד קל או חמור. וכן לפי קומת המצוות ידע שהמצוה שא"ל לקיימה בשמחה, היא חלק העולם שנה נפש שעליו נגזרה הגזירה. פי כשהבריאה מתנהגת כסדר הראוי והנבראים מקיימים רצונו אז הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשַׂמְח בְּמַעֲשָׂיו, כמ"ש (תהלים קד) "ישמח ה' במעשיו". וְהַשִּׂמְחָה שֶׁל הַקַּב"ה הִיא מְלֻכְשֶׁת בְּמַצְוֹת, כי הקב"ה הוא אחדות פשוט עם המצוות ולכן כשהוא שמח, מלוכשת שמחתו במצוות כְּנִלְכָן, וְאֵנְחָנו כשאנו עושים המצוות כאן למטה בעולם הזה, אנו מְשַׂמְחִין את עצמנו לְמַטָּה כאן בעולם השפל גם כן בְּהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, המלוכבש במצוות שאנו מקיימים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמט): "וְיִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו", ששמחתנו במצוה היא בעושי דהיינו בזה שאנו מתאחדים עמו שהוא עשנו ואנחנו חלק אלוך ממעל ולכן אנו יכולים להתאחד עמו וזו שמחתנו וְאֵין רְצוֹנָנוּ בְּשׂוֹם שְׂכָר, שהוא חוץ מההתאחדות והדביקות עימו ית"ט. כי קבלת שכר לעתיד, מוֹרָה על כך שעכשיו אין אנו עדיין ראויים להתאחד עמו רק אח"כ לאחר זמן נקבל שכר,

שהספינה היא היראה שעל ידה ניתן להבחין בין קודם גז"ד לאחר גז"ד נרמז ענין זה בספינה שהיא יראה שהלך בה כ"כ בעומק עד שעל ידה יכל להבחין בין שיצא, שהיא צרה, [כנ"ל] דהיינו גז"ד. לשיצא, לצרה שהיא קודם גז"ד דין. והנה נתבאר לעיל שגם בגז"ד עצמו תלוי על מה נגזר הדין, ועל איזה חלק מהקומה נגזר הדין, אם על ראשי ע'ש'נ' או על שאר חלקי הקומה, וגם זה נרמז כאן בדברי הרשב"ם שפירש שב' סנפירין [שיצא] היו לדג, אחד לצד הראש. ואחד לצד הזנב. ובזה נרמז שיכל גם להבחין בין הצרה – הגזירה שנגזרה על ראשי ע'ש'נ', לבין שיצא - צרה - גזירה שנגזרה על בחי' זנב שהוא סוף של ע'ש'נ'.

וזה מה שכתב וְהָדָר מְפָרֵשׁ את דבריו שאמר שע"י יראה אפשר להבין בין קודם לאחר גז"ד וְאֵיךְ יְכוֹל לְהִבִּין, זאת ע"י היראה. ומפרש – הֵינּוּ עַל-יְדֵי הַמְצֻוֹת, שְׂהֵם בְּחִינַת תְּלָתָא יוֹמָא וְכוּ', שיש בהם ג' בחינות מושכלות, מקובלות, וחוקות. ועליהם נא' (יהושע א) "והגית בו יומם ולילה" וזהו תלתא, שלוש בחינות, יומא ולילותא – "והגית בו יומם ולילה" שפירושו עשית המצוות, מפני שהציווי "והגית בו יומם ולילה", תכליתו היא מה שנאמר בהמשך הפסוק "למען תשמור לעשות", היינו בכדי שתדע לקיים את המצוות, וכנ"ל. ועל ידי עשית המצוה יְכוֹל לְהִבִּין. בין קודם לאחר גז"ד וְזֶה דִּקְא

מקורות והערות

00 הביאור כולו ע"פ מי הנחל. ט. בה"ל.

ביאורים

לאחר גז"ד דין. ולדעת מתי הגיע הזמן הזה, יודעים על ידי "שלשה ימים ולילות" היינו המצוות הנקראים שלשה ימים ולילות. בנוסף ניתן לפרש גם, בין שיצא שהוא קודם גז"ד דין, לשיצא - היינו כשמגיע לשיצא עצמה [ולא שחולף ועובר אותה כנ"ל] היינו כשנגזר הדין, כי השיצא מורה על גז"ד.

ליישר עקמומיות שבלב, ואזי זוכה לשמחה, ואז כשיעשה המצוות בשמחה יוכל לידע בין קודם לאחר גז"ד. [בדרך רמז הלשון להבין - בינה כי הלב הוא שורש הגבורה יראה וכנ"ל בביאורים לסעיף ד'].
בין שיצא לשיצא. ניתן לפרש, שהזמן שבין שיצא א' לשיצא ב' היינו עד שחולף ועובר את השיצא הב' שהוא

ואין רצוננו בשום שכר, אפילו שכר עולם הבא, כנ"ל. וזה: איהו בזקיפו ואנן בשפולי, לפי שמחתו כן שמחתנו, ועל-ידי-זה אנחנו יכולין להבין.

והדר מפרש איך להשיג בחינת שמחה, על-ידי בחינת רעם. וזהו: כי אתא רב דימי אמר: כמיחם קומקומא דמיא וכו', היינו בחינת: "קול רעמך בגלגל" (שם עו). שתין זה בחינת גבורות, הפוגעין בגלגלתא, ונעשה ממנו רעמים. ואשתמע קלא: זה בחינת הקול מעורר הכונה, בחינת: לא נבראו רעמים וכו'.

מקור חכמה

שטבעם הוא טבע המים, יקר ולח, וכשהקול היוצא בגבורה ובכח ששורשו מלהב האש שבלב פוגע במים ל, הוא גורם למיחם – באש הגבורה, את המוחין וכלי המוח שהוא הגלגלתא דמוחא ה-"כלי" בו נמצא המוח (ונתאחד הרעם עימו) בדומה לקומקום בו נמצאים המים. הינו בְּחִינַת: קוֹל רַעְמָךְ הַפּוֹגַע בַּגִּלְגָּל – בגלגלתא דמוחא. כי קול הרעם שבא מגבורות מכונה בשם שִׁיתִין פרסי שְׁזָה בְּחִינַת גְּבוּרֹת, מפני ש-שישים מרמז לשישים גבורים כנ"ל שמהם נעשה הרעם שהוא בחי' "ורעם גבורותיו". והרעמים, הגבורות הם הַפּוֹגְעִין בַּגִּלְגָּלִתָא, וכשמתאחד הגבורות – הרעם, עם גלגלתא דמוחא – חסדים, וְנַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ מֵהַקּוֹל היוצא בכח וגבורה, רַעְמִים. שהם פותחין המוח מאטימותו ומתעוררת כוונת המוח לכוון בתפילתו ואז וְאַשְׁתַּמַּע קְלָא: לברייתא זָה בְּחִינַת הַקּוֹל מְעוֹרֵר הַפְּנֵנָה, הקול שכשמגיע למוח נעשו ממנו רעמים, מעורר את כוונת המוח כנ"ל. ואח"כ יורד ללב השומע אותו, ומכוון ומיישר הלב מעקמומיותו, כלומר, ממה שליבו אינו ישר עם ה' כי מלא בתאוות ויראות חיצוניות המעקמים אותו באופן שאינו מכוון להשי"ת, והרעם מכוון - מיישר אותו בְּחִינַת: לֹא נִבְרָאוּ רַעְמִים וְכוּ'. אלא לפשט עקמומיות שבלב, ואז גם מכוון ברעותא דליבא ובמחשבת הלב בתפילתו. וכשנתפשט העקמומיות שלו זוכה ל-"ישרי לב" - שמחה, וע"י השמחה יכול להבין בין קודם לאחר גז"ד. ועל פי הנ"ל יתבאר מדוע החשיב רבב"ח בעיקר את מעלת היראה, הגבורה, כי היא הסיבה הגורמת לכל הנ"ל.

מקורות והערות

אֶפְסֹו שְׂכָר שְׁנַתְּאֲחָד עִמּוֹ ית' בעוֹלָם הַבָּא, כְּנ"ל. וזה שאנו שמחים בשמחתו של הקב"ה המלובשת במעשה המצוות, מפני שהמצוות הם קומה שלימה, והם מחיין כל הקומה של ה-ע'שין' שהם מעשי ה' בכריאת עולמו, וכשהעולם והבריאה מתנהגת כסדרה, והקב"ה שמח בה אזי מלובשת שמחתו במצוות כי הם אחדותו. וְזָה, אִיהוּ בְּזַקִּיפוֹ מִלְּמַעְלָה "ישמח ה' במעשיו" וְאֵינֶן בְּשִׁפּוּלֵי, בעולם השפל "ישמח ישראל בעשיו" לְפִי שְׁמִחְתּוֹ בַּמַּעֲשִׂי המלובשת במצוות בְּן שְׁמִחְתּוֹ, בו ית' בחינת "ישמח ישראל בעשיו". וְעַל-יְדֵי-זֶה אֶנְחֵנוּ יוֹבִלִין לְהַבִּין. אם יש קיטרוג אך הוא קודם גז"ד, או שהוא לאחר גז"ד, ועל איזה חלק מהקומה של ע'שין נגזר הדין.

והנה יש כאן שאלה במאמר רבב"ח שלא נתפרש בדברי רבינו. והיא, "וכי תימא לא מסגי ספינתא טובא" [ועל כך אומרת הגמ' כי אתא רב דימי. אכן בפל"ח פירש, שהנה נתבאר, שעיקר הכח להבין בין קודם גז"ד לאחר גז"ד הוא ע"י עשית המצוות בשמחה וכו' וא"כ יקשה מדוע תלה רבב"ח את הידיעה הזו במידת היראה, וזהו גם הפירוש לשאלה "וכי תימא לא מסגי ספינתא טובא" דהיינו היראה, ספינתא, אין היא כ"כ חשובה "לא מסגי טובא", ולכן הָדָר מְפָרֵשׁ שְׁבִירָא תְלוּי אִיהּ לְהַשִּׁיג בְּחִינַת שְׁמִחָה, כי לזכות לשמחה הוא עַל-יְדֵי בְּחִינַת רַעַם: שנעשה ע"י מידת היראה – גבורה וְהַסְדֵר כִּיצַד ע"י הרעם זוכה לשמחה זָהוּ: הנרמז ב-פִי אֶתָּא רַב דִּימֵי אָמַר: בְּמִיחָם קִמְקוּמָא דְּמִיא וְכוּ', מסגי שיתין פרסי. קומקומא דמיא היינו המוחין

והדרר אמר, שעיקר התגברות הגבורות אינו אלא על-ידי חסדים. וצריך לאכללא שמאלא בימינא, כנ"ל, ואף-על-פי-כן צריך לאקדמא את היראה, כי בעל אבדה מחזיר על אבדתו (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קדושין ב, ב): 'דרכו של איש לחזר אחר אשה. משל לאדם, שאבדה לו אבדה' וכו').

פירושו: כי אהבה הוא בחינת איש, ויראה היא בחינת אשה, כידוע. ועל כן צריך להקדים את היראה, כי אז תבוא אליו האהבה ממילא, כי האהבה הולכת ומחזרת אחר היראה תמיד, כי בעל אבדה מחזר אחר אבדתו, כנ"ל כך שמעתי מפיו הקדוש בפרוש). וזהו בחינת: וכי שדא פרשא גירא וכו'.

מקור חכמה

אחריה לקדשה לו. והפרוש: של הנמשל הוא, כי אהבה הוא בחינת איש כי אהבה היא כח ההשפעה, הגילוי, וזו היא תכונת האיש שהוא זה שמשפיע את שפע ההולדה, הגילוי. ויראה היא בחינת אשה, פירוש מדברי הזוה"ק (פי' נח דף ע.) וכמ"ש "אשה יראת ה' היא תהלה", וזה מפני שהאשה תכונתה לקבל, ומקבל עניינו צמצום, כלי מידה וגבול לקבל השפע כפי שמגיע ע"פ דין וזה נמשך ממידת הגבורה, דין. שעניינה צמצום וגבול, ועל כן כמו שבמשל, האיש - האהבה, מחזר אחר האשה - היראה, ומביא אותה אליו כן הוא בנמשל שצריך להקדים את העבודה על מדת היראה, כי אם יזכה ליראה אז תבוא אליו מדת האהבה ממיילא, כי האהבה הולכת ומחזרת אחר היראה תמיד, כי בעל אהבה האיש, - אהבה - חסד. מחזיר אחר אהבתו, כנ"ל; שהיא האשה יראה, להתייחד עמה ולהשפיע בה. וכשם שהאהבה באה ממילא כן גם מגיעה החכמה - החסדים ממילא, כמ"ש בספר המדות "שלפי הגדלת המעש"ט של האדם ביראת ה' כן מעמיקין לו מחשבותיו דהיינו שנותנין לו מח גדול כן שמעתי מפיו הקדוש בפרוש) וכדאיתא בלשון הזוה"ק "ובהוא יראה ולבתר אהבה כמה דאוקמוה דאהבה שריא לבתר יראה ורזא דמילה, כיון דשארי יראה

והדרר אמר, רבב"ח, שאע"פ שעיקר התגברות הגבורות אינו אלא על-ידי חסדים. כמ"ש לעיל לבאר על ושדי פרשא - חסד, גירא - חיצים. - רעמים, בחי' "שב לימיני" כנ"ל, וזה מפני שצריך לאבדא שמינא בימינא, כנ"ל, וא"כ יקשה מדוע עיקר החשיבות היא היראה, לכן אמר שהוא העיקר וזאת מפני שאף-על-פי-כן צריך לאקדמא את היראה, כי כשמקדים את היראה ממילא זוכה לאהבה וע"כ העיקר היא היראה. ומפני מה אם מקדים את היראה זוכה לאהבה כי זה נמשל לבעל אהבה אדם שאבדה לו אבידה שהוא זה שמחזיר על אבדתו שהולך לחפש את האבידה. ומוהר"ת מפרש את דברי רבינו ע"פ מה ששמע מפיו בע"פ שכוונתו במשל היא (כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (קדושין ב): בביאורם ללשון המשנה "האיש מקדש", שהקשו, מדוע לא נאמר האשה מתקדשת, ותירצו שזה מפני ש'דרכו של איש לחזר אחר אשה'. ולכן תלה התנא את מעשה הקידושין באיש. משל למה הדבר דומה - לאדם, שאבדה לו אבדה' וכו': מי מחזר אחר מי - הרי בעל האבידה הוא זה שמחזר על אבדתו, והאשה נקראת אבידה מפני שנבראה מעצם שלקח הקב"ה מהאיש ואבדה ממנו, לכן האיש שנאבדה לו האבידה [הצלע שממנה האשה], הוא זה שמחזר

מקורות והערות

00 פל"ח הנ"ל. ס. המפרשים בקידושין ב: ע. דעת סעיף לד. פ. בה"ל אותיות יא, יד. צ. עיין זוה"ק שמות דף רטו.

ביאורים

אך באמת, (עיין בראשית-חכמה בהקדמת שער היראה), אין זה סותר, כי מצד עבודת האדם א"א לעבוד על מדת האהבה קודם למדת היראה וכמו"כ לחכמה אינו זוכה קודם שיש לו ירא"ש, אך בנוסף לכך, כשזוכה ליראה, בקל ממילא יוכל ליכות לאהבה, מפני שמדת האהבה רוצה לשרות על מי שיש לו יראה.

כי אז תבוא אליו האהבה ממילא. הנה לעיל פירש רבינו שצריך להקדים את היראה מפני שראשית חכמה, יראת ה'. כלומר סדר העבודה הוא יראה, ואח"כ חכמה. וכאן כתב מעם אחר, שהיראה כשמקדים אותה, אז באה ממילא האהבה [שהיא אחד עם החכמה כמו שפירשנו במקו"ח].

ואמר רב אשי: האי גילדנא דימא וכו' - גילדנא הוא בחינת שם אנ"ל, שהוא בחינת גבורות, כי הוא ראשי תבות: א'תה ג'בור ל'עולם א'דני, כמובא, כי גילדנא הוא אותיות אנ"ל, ושם אדני בשלימות היינו שם אנ"ל, כנ"ל.

מקור חכמה

ליה תרי שיצא, דהיינו שני בחינות, קודם גז"ד ואחר גז"ד. וע"י הספינה - יראה, מסגי בין תרי שיצא יכולים להבין בין קודם לאחר גז"ד.

והנה שם אדני המצורף לשם אנ"ל, הוא שם של מדת המלכות, וגם הוא דין. וע"כ הוא אותיות די'נא' דמלכותא, והוא כשהמלכות מקבלת מגבורות. ומש"כ רבינו שהוא ר"ת א'תה ג'בור כו', מקור הדברים בזו"ח*. שם מבואר שבברכת הגבורות יש מ"ט תיבות בסוד נ' שערי בינה חסר אחת (כי שער הנ' הוא שער הכולל את כל הנ' כמ"ש בפע"ח) והכוונה בזה שברכת הגבורה מכוונת לגבורות היוצאות מבינה. והוא מכוון עם המבואר בסעיף ג, שקול המתפלל בכח וגבורה ממדת היראה יוצא מלהב הלב שהוא בינה, והבן. ולכאורה שם אנ"ל הוא גבורות, והים הוא חכמה, חסד, אהבה, כמ"ש לעיל בסעיף ה'. וא"כ, איך נתהווה הצירוף "גילדנא דימא". אלא כפי שנתבאר לעיל [בסעיף ה] מדברי הבה"ל, הגבורות הם כלי, צמצום, גבול ומידה, שע"י שהם מתאחדים עם הים - החסדים, נתהוים הגבורות לכלים, שעל ידם אפשר לקבל את האור של ים החכמה בגבול ומידה, ומפני שנתאחדים זה עם זה נקראים בשם אחד "גילדנא דימא". וכעין שנתפרש בסעיף ה' על "ירעם הים", ירעם גבורה, הים - חכמה - חסד - אהבה וכשנתאחדין אזי "ירעם הים". וכעין שנתפרש באד"ר דף קמב. בענין מי'זהב מי'חסדים, זהב - גבורות שמתאחדים זה בזה. ובמילואים נתבאר בהרחבה איך שם זה עצמו מרמז גם על השיתוף של רחמים וחסדים, בדין וגבורה.

סיכום לביאור מאמר רבב"ח:

זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא - הפלגנו להתבונן במידת היראה, מדוע היא כל כך חשובה, עד שהיא עיקר האוצר של ה'.

מקורות והערות

שנאמרו בברכת יהודה. ת. כמבואר בזוה"ק משפטים קיח. א. זו"ח תרומה נב. והובא בפע"ח ובשעה"כ.

על רישיה דבר נש איתער לבתר אהבה דאיהו ימינא". פירוש, כיון ששורה היראה על ראש האדם [שהיא מצד הגבורה - שמאל], נתעורר אח"כ האדם לאהבה [שהיא מצד החסד - ימין]. וזהו מה שכתב רבינו, שצריך להקדים היראה, כי כשזוכה ליראה מתעוררת האהבה.

ולכאורה לעיל בסעיף ה' הרי נתבאר שצריך לשתף את החסדים והאהבה, ומשמע שזו היא עבודה בפועל ואין הדבר נעשה מאליו. אך אין זה קשה מכיון שכשאין לאדם את מדת האהבה, איך יוכל לשתף את האהבה ביראה והרי אין לו כלל את המדה הזו, אלא שכשהוא ירא ה' זוכה למדת האהבה ואז יוכל להוציא מכח אל הפועל ולעורר את האהבה [המוסתרת] ברשפי אש להשי"ת. ונהו בְּחִינַת: וְכִי שָׂדָא פְּרָשָׁא גִירָא וְכוּ', ונתבאר לעיל שהכוונה לחסד שעל ידו ההתגלות, ואעפ"כ קדמא ליה איהי, יש להקדים את היראה - ה"שיתין פרסי" של הספינה, היראה, הגבורות (ששים גיבורים) לפני החסד, - אהבה, פרשא.

והנה עדיין לא נתבאר כלל מהו הדג עצמו, רק שיש לו ב' סנפירין, ועצומה מידתו. וכמו"כ ענין הספינה והמהירות שהיא שטה במים, ולכן מוסיפה הגמ', וְאָמַר רַב אֲשִׁי: הָאִי הַדָּג הַזֶּה גִילְדָנָא דִּימָא וְכוּ': גִילְדָנָא הוּא בְּחִינַת שֵׁם אַנְלָא, שְׁהוּא בְּחִינַת גְבוּרוֹת, כִּי הוּא רָאשֵׁי תַבּוֹת: א'תה ג'בור ג'עוֹלָם א'דני, כְּמוֹבָא, כְּזוֹהַר חֲדָשׁ שֶׁלֹכֵן תִּיקְנוּהוּ חֲז"ל בְּבֵרַת גְבוּרָה שְׁפוֹתַח בְּתִיבּוֹת שֶׁל א'תה ג'יבור ל'עולם א'דני כִּי גִילְדָנָא הוּא אוֹתוֹת אַנְלָא, שְׁהוּא הַר"ת שֶׁל א'תה ג'יבור ל'עולם א'דני וְשֵׁם אַדְנִי בְּשִׁלְמוֹת הֵינּוּ שֵׁם אַנְלָא, כְּנ"ל: כְּשֶׁהָאוֹת אֵלֶּף מְשֻׁמֶת לְשֵׁנֵיהֶם. [ובזו"ח מבואר שמקור השם הוא י'ג'ל'א' ש וגם הוא נרמז בר"ת גילדנא], ומסיים דאית

ק. פ' תרומה דף נב. ר. כמובא בפע"ח שער העמידה פי"ח. ועי' ברית מנוחה הדרך השלישית דף לח: ש. כי הוא יוצא מר"ת של ד' פסוקים

מקור חכמה

נתהוה מהקול הזה רעם שפותח את המוחין מאטימותם, ויורד ללב ליישרו מעקמומיותו. וע"י שנתיישר זוכה ל"ישרי לב שמחה".

וכי שדי פרשא גירא קדמא לה איהי - וכשירה הפרש חץ הקדימה אותו הספינה, בכדי שיתהוה הרעם צריך שיפגע במים, בחסדים. וזהו **פרשא גירא** שהחסד עניינו **פרשא -** לפרש, להרחיב את הדברים המצומצמים שהם בחי' יראה, גבורה, דין, שעניינו, גבול וצמצום. וגירא הוא חץ בחי' "שלח חיצין ותהמם", כלומר, הפרשא, החסד, הוא זה שממנו נשלח החץ - הרעם - הגבורה, ופעל את פעולתו. [וזה מרמז על "שב לימיני" - חסד, שאמר הקב"ה לאברהם, שבכח החסד ניצח במלחמתו וכשאחז"ל עה"פ "שלח חיצין", שנהפך הקש שזרק לחיצים]. אבל אעפ"כ קדמה לה איהי - אע"פ שבכדי לגלות את הרעם, צריכים לשתף בו את מידת החסד, המוחין, יש להקדים את היראה, וזהו, קדמה לה איהי, דהיינו הספינה שהיא בחי' יראה כנ"ל. מפני שעיקר העבודה היא במידת היראה, והאהבה באה ממילא וכמו"כ (בה"ל אות יא. יד.) מגיעה החכמה למי שזכה ליראה כמ"ש לעיל, "ראשית חכמה יראת ה'". וכמ"ש בספר המידות שלפי הגדלת המעש"ט של האדם (ביראת ה') כן מעמיקין לו מחשבותיו היינו שנותנין לו מוח גדול.

ואמר רב אשי תדע שאותו דג מרמז על גבורה, כי **ההיא גילדנא דימא הואי -** אותו דג היה מבחינת הגבורה הנרמזת בתיבת גילדנא, מפני שבתניבה זו נרמז השם א'ג'ל'א' שהוא שם של דין הנרמז בר"ת של הברכה א'תה ג'יבור לעולם א'דני, [ובשם זה יש גם את שם א'ד'נ'י' הם אותיות ד'י'נ'א' כמבואר בזה"ק].

דאית ליה תרי שיצא, שעל ידו, על ידי היראה, נמשך התיקון עד שאפשר לדעת בין שני סוגי דין, קודם גז"ד, ואחר גז"ד כי ה"תרי שיצא" שהוא צרה, דין, נמשכים מבחי' הגבורות ולכן הם קבועים בדג הנקרא גילדנא שהוא גבורות. ונמצא שנתבאר מדוע עיקר החשיבות היא היראה א. כי היא העיקר שעל ידה נתהוין הרעמים לישר עקמומיות שבלב, ולזכות לשמחה. ב. כי עיקר העבודה היא ביראת ה', וכשזוכין לזה ממילא זוכין לאהבת ה'.

וסגאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכוורא- וראינו שע"י שהולכים ומפליגים במידת היראה אפשר להגיע לדרגא שידעו בין קודם גז"ד לאחר גז"ד, וזה נרמז בתיבות בין שיצא - צרה, קודם גז"ד. לשיצא - צרה, לאחר גז"ד.

ואיך ניתן לדעת את זה ע"י היראה, לזה אמר **תלתא יומא ותלתא לילותא -** ע"י קיום המצוות שנחלקים לשלשה חלקים, **תלתא,** שכליות, מקובלות, וחוקות. שנצטוונו ללומדם ולעסוק בתורה בה מצויים דיני המצוות - יומם ולילה. - **יומא, ולילותא.**

איהו בזקיפו ואנן בשיפולי - אך כל זה רק אם מקיים המצוות בשמחה כ"כ עד שנכנס בשמחתו של הקב"ה המלובשת במצוות, וכשנגרע מהשמחה, או כשא"א כלל לשמות, או שרק בחלק מהמצוות א"א לקיים בשמחה אנו מבינים לפי זה, האם הוא קודם גז"ד או אחר גז"ד, ועל מה נגזר הדין. והאחדות שבשמחת הקב"ה המאוחדת עם שמחתינו, נרמז באיהו בזקיפו מלמעלה, "ישמח ה' במעשיו", ואנן בשיפולי - בעולמנו השפל שמחים, כמ"ש: "ישמח ישראל בעושיו".

וכי תימא לא מסגי ספינתא טובא - ואם תאמר שהספינה לא שטה מהר, שאלה זו לא נתבארה בדברי רבינו, וע"פ דברי הפל"ח מתפרשת שאלה זו לפי קשרי הענין, באופן זה: אם תאמר, הרי א"א "ללכת" ביראה עד שזוכין להנ"ל, שהרי איך אפשר לזכות למדרגת שמחה נעלה כזו, בנוסף לכך, מהי מעלת היראה, והרי רק ע"י עשיית המצוה בשמחה, יכולים לדעת בין קודם, לאחר גז"ד ומה חשיבותה של היראה, (ע"פ פל"ח). ופירוש זה נרמז בלשון רבינו, **"והדר מפרש איך להשיג בחינת שמחה"**.

ועל זה המשיך כי **אתא רב דימי אמר כמיחם קומקומא דמיא מסגי שתין פרסי -** בזמן שלוקח חימום קומקום מים, שטה הספינה ששים פרסאות - היינו המוח הנתון בגלגלתא נקרא קומקומא **דמיא** כי המוחין נקראים "באר מים חיים" וכשהוא מתחמם, דהיינו שמקבל הארה מהקול של המתפלל בכח, וגבורה, בלהב אש, והקול הזה נמשך מן הגבורות הנקראים שישים - "שישים גיבורים" וכשפוגע במוח,

וזה פירוש: "בחצוצרות וקול שופר וכו'" - היינו על-ידי בחינת קול הנפיק, כנ"ל, על-ידי-זה "ירעם הים וכו'", נעשה בחינת רעמים, בחינת: "קול רעמך בגלגל". "תבל וישבי בה" - דא בחינת ליבא וערקין דיליה, כמו שאמרו: לא נבראו רעמים וכו'.

כי תבל - אותיות תיו לב. תיו - לשון רשימה, כמו שכתוב (יחזקאל מ, ד): "והתיות תו", שנרשם הקול

מקור חכמה

ומטעם זה גם נאמר "בחצוצרות וכו' הריעו, כי מבואר בתיקון" (דף מג.) שתרועה היא כנגד יעקב הכולל חסד וגבורה, וכן חצוצרות כלולים ונמשכים מחסד וגבורה, וכשם שהרעמים בשמים נשמעים בגלגל הרקיע בבחינת: "קול רעמך בגלגל". כן הוא אצל האדם בגלגלתא דמוחא. וקול הרעם הנ"ל הוא הרעם היורד ומיישר עקמומיות שבלב כנ"ל, וזה נרמז בפסוק "ירעם הים ומלואו", ע"י הרעם יתיישר הלב הנרמז ב-"תבל וישבי בה" תבל דא בחינת יעקב וערקין דיליה, שהם "יושבי בה". כי ראשי העורקים, מושבם בלב, ומפני כך הם נקראים "יושבי בה", והיינו מה שנקרא בתורה "בשרירות ליבי אלך", כמו"כ בדמים שבעורקין שבחלל השמאלי שבלב שם י מדור היצה"ר, וכעין שאמר רבינו "גידי קשיות לבו", ואת זה מיישרים הרעמים ט. כמו שאמר: לא נבראו רעמים וכו' אלא ליישר עקמומיות שבלב, ולכן ע"י "ירעם [הים]", רעמים - ב"ים", ע"י יתיישר "תבל" - הלב, ויושבי בה.

ותבל הוא בחי' לב פי תבל אותיות תיו לב. תיו רשון רשימה, כמו שכתוב (יחזקאל ט): "והתיות תו", ופירש"י (שבת נה.) ורשמת רושם [על מצחות האנשים

וזה פירוש: בחצוצרות וקול שופר וכו', היינו על-ידי בחינת קול הנפיק, כנ"ל מלשון הזוה"ק, שקלא דנפיק ואערא בעבי מטרא שהוא קול הרעם. וכעין זה הוא קול השופר, כי הוא בבחי' קול הרעמים. ואצל האדם נעשים הרעמים ע"י הקול היוצא בכח גדול בתפילתו, שהיא כקול השופר, וזהו "הריעו לפני המלך ה'". היינו בתפילה שאז עומדים לפני המלך. שכשהוא פוגע במוחין שהם "עבי מטרא" הנקראים בשם זה מפני שהם מלאים מים כעננים המלאים מים, וכפי שמפרש בזוה"ק את הפסוק "באר מים חיים, ונוזלין מן לבנון" - מ"לבונא דמוחא", אזי על-ידי-זה דהיינו ע"י הרעם הנ"ל "ירעם הים וכו'", המוח הנקרא בשם "ים החכמה", "ירעם", דהיינו שנעשה בחינת רעמים. ככה"ל ביאר, שהטעם שהרעם נחשב לחלק מהים עד שלשון הפסוק הוא שהים "ירעם", מפני שהרעם הפוגע במוחין פותח את המוחין מאטימותם, ומפרש את הנעלם בהם וע"י נודכך המוח והם מתאחדים זה עם זה, כלומר, הרעם מתאחד ומקבל את הארת הים - המוחין, וכן הים, המוחין, מתאחדים עם הרעם, עד שנחשב הים ל"ירעם הים". ולעיל נתבאר שגם הרעמים משותפים ומאוחדים עם אהבה וחסדים

מקורות והערות

ב. מי הנחל. ג. פינחס רלה: ד. שה"ש א'. ה. כמבואר בזוה"ק כי תצא (דף רפג) ובהרחבה עיין במילואים. ו. דברים כ"ט, יח. ז. ליקו"מ ו, ב. ח. הי"מ אות שמט. ט. מכלל מהלך התורה מבואר שכשמתיישר הלב,

יתיישרו כל אברי האדם מפני שהעורקין שבלב נמשכים להוליך את הדם והחיות בכל הגוף. והרעמים המיישרים את הלב מיישרים גם את "יושבי בה" היינו את כל האיברים שנמשך להם חיות מהלב.

ביאורים

היא שורש הדין ומתאחד עמו הקול היוצא מהמוח המשותף בחסדים. ובדרך אחר, האריו"ל (ע"ח ח"ב דף מז) כתב תבל גימטריא של ב"פ ר"ו [וגבורה, גי' ר"ו וכן יראה כנודע]. ולעניינינו, הם ב' ר"ו, היינו ב' גבורות: א. הקול היוצא בכוח וגבורה, ב. קול הרעם שנתהווה על ידי הקול הנ"ל "ורעם גבורותיו", וכשהם מצטרפים ומאירין את הרשימה ללב ומיישרין אותו נתהווה מזה תב"ל, והבן. "יושבי בה". גימ' שמח.

תבל. בתורה קצ"א מבואר עה"פ (משלי כה) "ולב מלכים אין חקר", מפני שכל המלכות של המלך על כל המדינות וכו' הוא בלב. ועל דרך זו יש לפרש כאן שהצדיק שכל העולם [תבל] נכלל בו [כמבואר בליקו"ה לתורה זו] בשמחת הלב שלו מעשיית המצוות, כמשנ"ת לעיל, לכן נקרא הלב תבל על שם שכל העולם, תבל נכלל בו. תבל. עיין תורה מ"ו שתבל הוא כלליות שמאלא בימינא, גבורות בחסדים, אהבה ויראה. ולכן נקרא הלב תבל, כי

בלב, כמו שנאמר: לא נבראו רעמים וכו'. ועל-ידי-זה: "נהרות ימחאו כף" – בחינת שמחה, כנ"ל, "ולישרי לב שמחה".

ועל-ידי השמחה "יחד הרים ירננו" – רינה: לשון תפילה, כמו שכתוב (מלכים א' ח, כח): "לשמוע אל הרינה" וכו'. הרים בחינת צדיקים, היינו על-ידי שמחת הלב יכולין להתפלל ולהלביש את תפילתן במאמר, כשיבינו כי נגזר הדין, וזה פירוש יחד, שמלבישים תפילתם בסיפורים יחד:

מקור חכמה

שבלבו כי א"א לשמוח רק כשנתיישר עקמומיות שבלב כמ"ש, "ולישרי לב שמחה":
 ועל ידי השמחה זוכים ל"יחד הרים ירננו", רנה הוא לשון תפילה, כמו שכתוב (מלכים א' ח): "לשמע אל הרינה ואל התפילה" ודחז"ל רינה זו תפילה, ומי הם המתפללים, הרים ירננו, הרים בחינת צדיקים כמ"ש בזה"ק דהינו על ידי שמחת הלב, "נהרות ימחאו כף" כנ"ל, יכולין הצדיקים - "ההרים", להתפלל "ירננו", ועי"ז יכולים הם להלביש את תפילתן במאמר, כשיבינו כי נגזר הדין, שאז צריך להלביש את התפילה כפי שנתבאר בתחילת התורה. וזה הפירוש לתיבת יחד, הרים ירננו, שהצדיקים מלבישים תפילתם בסיפורים יחד: כי ניתן לומר

בדיו לצדיקים ובדם לרשעים]. דהיינו שגשם הקול הפוגע במוח ונהיה רעם, כ"ב, כי זה כל תכלית הרעם שירשם בלב בכדי ליישרו מעקמומיותו. כמו שנקראו רעמים אלא ליישר עקמומיות שבלב. שהכוונה לרעם שנתהווה במוח – "ירעם הים" כנ"ל, שנברא בכדי ליישר עקמומיות שבלב. כי הגם שבפעולת הרעם במוח ישנה תועלת שבזה נפתח המוח מאטימותו, אך אין זה התכלית, כי לא נבראו רעמים אלא, כלומר, עיקר תכלית בריאתם היא, כדי ליישר עקמומיות שבלב ועל-ידי-זה: שזוכה לישרות הלב (תהלים צח) "נהרות ימחאו כף" בחינת שמחה, כנ"ל, כפירש"י שם שהוא לשון שמחה וחדוה. וזה נעשה כשנתיישר עקמומיות

מקורות והערות

י. ברכות לא. כ. בהשמות הזוה"ק בראשית סי' כג.

ביאורים

מלבישים תפילתם בסיפורים יחד. נביה"ל (אות יט) פירש, יחד הכוונה שהסיפורים נעשים ע"י יחד, האיחוד בין היראה, הגבורות, הרעם, לבין החדים, האהבה, המוחין. שמשם, בצירופם יחד, נתהווה האיחוד בין התפילה לסיפורים או מאמרים שאומרים הצדיקים. ובאות כ' הוסיף שהמריבה שבין הצדיקים נעשית ע"י שמלבישים תפילתם במאמרים הסותרים זה לזה, ויש בהם גם כעין גערה למאמר שנאמר על ידי צדיק אחר. אך הרי אמרו חז"ל על הפסוק "ואת והב בסופה". שלא זויים משם עד שנעשו אוהבים זה לזה (קידושין ל:). כי כשמתוועדים ביניהם ומדברים יחד במאמרים או בסיפורים מלבישים הם בזה את התפילה. והענין הוא, מפני שכל שורש המאמר או הסיפורים נמשך מכח האהבה, המוחין הנוולין מן ליבונא דמוחא, שהם הקולות של דבר ה' ששומעים במוחם הקדוש. ולכן הגם שזה מתגלה בעולם באופן של מריבה ומחלוקת ו"גער", פנימיות המאמרים אינם אלא אהבה וחדים שזה נקרא "יחד" באהבה, והבן.

"ימחאו כף". בדרך דרוש "ימחאו" מלשון ממחה, שממחין וממתיקין את הגבורות - הדינים, כי ע"י המחאת כף נמתקין הדינים ועי"ז נתהווה שמחה. "נהרות ימחאו כף" מבואר בפרדס (שער כ"ג פרק יד) שהחכמה והבינה נקראים נהרות מפאת התפארת, והנה כפי מהלך התורה הצירוף של הנהרות שימחאו כף נעשה ע"י צירוף החכמה - מוחין עם הבינה - לב, וחכמה היא שורש החד, ובינה היא שורש הגבורה, ולכן ימחאו כף, כי יד ימין - חסד, ויד שמאל - גבורה, ומחאת כף היא כלליות ימין - חסד - חכמה, בשמאל - גבורה - בינה. "ולישרי לב שמחה". ובזה"ק כתב שהמזמור הזה יתגלה רק לעתיד לבוא שבו תהיה שמחה שלא נמצאת בעולם הזה, ומפני כך לא כתוב לדוד מזמור או מזמור לדוד רק סתם "מזמור שירו לה". ועי' מדרש תנחומא פרשת בשלח י. שהולך ומונה ט' שירות והעשירית היא "מזמור שירו לה", ולכן הפסוקים הנזכרים כאן [מהמזמור הזה] שייכים לשמחה הנוכרת בתורה זו, שהיא הארת עוה"ב, כנ"ל.

הרים בחינת צדיקים. צדיקים עם הכולל גימ' הרים.

מקור חכמה

נרשם בלב, ויושבי בה הם העורקים ה"יושבים" בלב [ומתפשטים לכל הקומה].

נהרות ימחאו כף - ע"י שנתיישר הלב נתעוררת שמחה בבריאה.

יחד הרים ירננו - וע"י השמחה יכולים הצדיקים הנקראים הרים לדעת בין קודם גז"ד לאחר גז"ד, ואז להלביש את תפילתם בסיפורים או מאמרים יחד, דהיינו שהם מאוחדים עם התפילה הנקראת רינה - ירננו, מפני ש"י השמחה נמתקין הדינים בשורשם כמבואר בזה"ק" וזו יכול לבטל הדין אפילו לאחר גז"ד ע"י שיתפלל במחשבתו ותפילת פיו ילביש במאמר.

ובבה"ל כ' שאז מלביש התפילה במאמר שזכה לקבלו מה"קלין דלעילא" - מן השמים. ובה יתפרש גם סיום הפסוק **לפני ה' כי בא לשפוט הארץ** היינו כל סדר התפילה המלוּבשת בסיפורים או במאמרים שנעשית ע"י "בחצוצרות וקול שופר וכו'" נעשה מפני שה' בא לשפוט ולגזור דין על הארץ. ובמי הנחל פירש, שכשה' בא לשפוט את הארץ, ע"י כל התיקונים הנזכרים בתורה, הם יודעים מהות המשפט אם הוא קודם גז"ד, או לאחר גז"ד וצריך להלביש התפילה. וסיים שהלשון שתיקנו אנשי כנה"ג "תאזין שוועתינו ותקשיב מנו מאמר" מכוון להנ"ל, "תאזין שוועתינו" כשא"צ להלביש התפילה, "ותקשיב מנו מאמר" כשצריך להלביש את התפילה במאמר.

שכשהצדיקים עוסקים בסיפורים כוונתם עי"ז לעורר זכות, וכן כשעוסקים במאמר כמבואר בתחילת התורה, זכות וקדושת התורה תעורר רחמים עליונים לבטל הגז"ד. אך אין הדבר כך אלא יחד דהיינו הסיפורים (או המאמר) הם מאוחדים עם התפילה, מפני שהם לבוש לתפילה והיא פנימיות ענין הסיפורים כפי שנתבאר לעיל במהלך התורה [בסעיף ג] לענין הלבשת התפילה במאמר.

ונמצא שהפירוש לפסוק הוא.

בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' כשאדם מתפלל בקול רם, בכח וגבורה, ובלהט האש שבלבו, תפילתו דומה לחצוצרות וקול שופר - רעמים. וכך יש להתפלל לפני ה'. וזה שאמר הפסוק, - **הריעו לפני המלך ה'.**

ירעם הים ומלואו - הקול היוצא בכח וגבורה מירא השם פוגע ב"ים החכמה", במוחין, וע"י צירוף הכח והגבורה, עם המוחין שהם חסדים ואהבה, יוצר רעם ב"ים ומלואו", במוחין, הנקראים "ים החכמה" ומעוצם אחדותם זב"ז נקראים הרעם והים, כדבר אחד "ירעם הים".

תבל ויושבי בה, - אותם רעמים בצירוף הארת "ים החכמה" יורדים אל הלב ליישר העקמומיות שבו, [ועי"ז מתיישרת גם כל קומת האדם המקבלת חיות מהלב] וזה נרמז בתבל, אותיות לב-ת' כי תיו הוא לשון רשימה דהיינו שהרעם

ביאורים

התורה לפרש "בגורת עירין פתגמין, ובמאמר קדישין שאלתי". אך כיון שאין הצדיקים עושים זאת מדעתם אלא מאמריהם הם כפי ה"קלין דזכין למשמע" יש שמורים להם מן השמים להלביש את תפילתם בסיפור מעשה, וכביאור מוהר"ן שרק הם יכולים לספר המעשה ולהלביש בו את התפילה. וכעין משל ודוגמא, ענין הספומ"ע המבואר בתורה ס' שלפעמים א"א לפעול רק ע"י סיפור. כי בעת שהתחיל רבינו לספר המעשיות, אמר שמאחר שהתורות והמאמרים אינם עוזרים, יתחיל לספר מעשיות. ומבואר בתורה ס' שהתורה, המאמר יכול להיות לבוש שעל ידו יוכלו להעלות אדם שנפל מאחד משבעים פנים של תורה, אבל מי שנפל מכל הע' פנים א"א לעוררו רק ע"י סיפור"ע של שנים קדמוניות, שהם בחי' עתיק.

בסיפורים יחד. לכאורה, בתחילת התורה כתב רבינו שהצדיקים מלבישים שאלתם במאמר, ובסוף הזכיר שמלבישים תפילתם בסיפורים.

והנה ענין המאמר נתבאר בפירושו לסעיף ד' ע"פ הבה"ל שהוא מאותם "קלין דזכין למשמע מלעילא", שהכוונה היא, שנמשך עליהם מן השמים דיבורי מאמר שהוא לבוש לתפילה, וענין הסיפורים, נתבאר בדברי מוהר"ן והבאנו דבריו. אך לא נתבאר מפני מה פתח במאמר וסיים בסיפורים. בפרט שלכא' כל מהלך התורה, והמחלוקת שבין הצדיקים וכו' נתבאר רק ע"פ ענין המאמר, ולא הסיפורים.

ואפשר, שהרי נתבאר בבה"ל שעצם תורה זו היא המאמר שבו מולבשת התפילה, וזה על-דרך שכתב רבינו בתחילת

מקור חכמה

ענין הלבשת התפילה בסיפורים ע"פ ליקו"ה

בפשטות, הסיפורים שמלבישין בהם את התפילה הם סיפורים הדומים למעשה הגזירה שנגזרה ובסיפור ישנם חלקים שהם מעשי ה' ונפלאותיו שע"י שעוסקים בזה נתעוררים רחמיו. או שמספרים מצדיקים שזכותם נמשכת כשמזכירים שמם ומספרים מהם כעין הגמ' ביומא ע' "עד שבחברון" בכדי להזכיר זכות ישיני חברון, והם נרמזים ב"הרים ירננו" שהם הצדיקים פ וכמ"ש בליקו"ה צ שמגודל הקיטרוגים א"א להתפלל וצריך להלבישה בסיפורי מעשיות ונדמה למקטרגים שמספר מעשה בעלמא אבל למעלה במקומו שומע השי"ת את התפילה המלובשת בזה. אך בליקו"ה השייך לתורה ז"ק פירש שענין הסיפורים מקושר לכל מהלך התורה. כי כשזוכה לשמחה מהמצוה בעצמה שהיא שמחת הקב"ה שהוא אחדות פשוט עם המצוות. נמצא שע"י המצוה נכלל ונתאחד בהשי"ת, ומכיון שהמצוות הם קומה שלימה. והן מחיינן את כל הקומה של עולם שנה נפש, נמצא שכל העולם שקיומו וחיותו ע"י המצוות נכלל על ידו בהשי"ת. ולכן בסיפורים שהוא מספר על מעשי העולם שנה נפש שמקבלים חיות על ידו, מפני שעושה המצוה באופן שמתאחד עם הקב"ה ובאופן זה כל חיות העולם וקיומו וענייניו נמשכין על ידו, לכן הוא זה שיכול להלביש את התפילה בסיפורים, מפני שכשהצדיק הזה מספר את הסיפור הוא יודע את השורש, הפנימיות, החיות, וההתאחדות שמאוחד הסיפור עמו ית', ולכן יודע האיך לספר ומה לספר, וגם מכיון שכל העולם נכלל בו לכן יש כח בסיפוריו.

סיפור הוא מלשון מספר, שהוא מורה על הפירוד מהשי"ת כ"י לפני אחד מה אתה סופר, כי הקב"ה ש' "חד הוא ולא בחושבן" ומספר, שהוא שורש תיבת סיפור מורה על ה' "אחר הבריאה" אחרי שנפרדו הנבראים מהבורא. ובאופן זה של פירוד יש מקום לגז"ד להתקיים כי שורש הגז"ד הוא מהפירוד מהשי"ת. כי במדרגת "עינא חד דרחמי", אין שום מקום לדין וגזירה. ולכן אם יספר אדם סיפור אע"פ שיעסוק הסיפור בענין הגזירה, - התפיסה והאחיזה של המספר היא בסיפור, בגז"ד, בפירוד מהשי"ת, ובוודאי לא יוכל להמתיק הדין ולהלביש בו התפילה. אך הצדיק שאצלו הסיפור הוא הגילוי של אחדותו ית' בבחינת קודם הבריאה שמשם נמשכת חיות כל הנעשה בעש"ן, הוא יכול להלביש התפילה בסיפורים, כי כל העולם הנכלל בו נכלל במעשה המצוות שלו שהם מאוחדים בהשי"ת, בעת דביקותו בהשי"ת בקיום המצוה שהיא אחדותו, ומשם שורש סיפורו. כי כל הקיטרוגים הם מהדין, שהוא צמצום והסתר והעלמת אורו, והפירוד ממנו. וא"א לבטלו רק ע"י ההתאחדות עמו, ועוד נתבאר בהלכות העושה שליח לגבות חוב, ב', שהעולם כולו שמקיים מצוות בשביל שכר עוה"ב נקראים בבחי' מקבלים שהם דין, וע"כ לאחר גז"ד א"א להם להמתיק הדין, ורק הצדיק שאינו מקבל כלל כי הוא רק בבחינת משפיע הוא יכול להמתיק ולבטל הדין, כי אין לדין שום אחיזה בו.

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

מקורות והערות

פ"ח אות טו. מ. זוה"ק בהעלותך דף קנא: עיי"ש היטב ובמקדש מלך. נ. פל"ח. ס. בה"ל ד"ה כשיבינו. ע. יומא פרק ג משנה א, ועיי"ש ברע"ב. פ. כמבואר בהשמטות הזוהר בראשית סי' כג. צ. ליקו"ה נדרים ג, כה. ק. הלכות ספירת העומר ב'. ר. ספר יצירה פרק א' משנה ז'. ש. תיקו"ז יז: ת. כמבואר בתורה נא.

תורה ה

תמצית מהלך התורה כפי שנתבאר בספר ביאור הליקוטים

בביאור הליקוטים הפליא לעשות בביאור מהלך התורה והקשרים שבין סעיף לסעיף ובהבנת שרשי הדברים המתבארים במאמר זה. ובתחילה הקשה כו"כ קושיות ["פליאות" כלשונו] שמכחם בנה מהלך נפלא.

א. מדוע צריכים הקולות לפגוע ב"עבי מטרא" בכדי שיתהוו לרעמים, ואין די בזה שנשמעים ב"גלגלתא דמוחא"

ב. יש להסתפק האם מה שהזכיר רבינו בסעיף ג' שמי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, ולכן קולו נעשה רעמים. האם הכוונה [רק] כשמתפלל בכח וגבורה, ויש לו יראת שמים, אז נעשה קולו לרעמים. או, שכשם שהכח שמוציא בו את דיבורי התפילה הוא ממידת הגבורה, יראה כן הוא דיבורו של הירא – שמים כי יראה היא גבורה. וכקול תקיעת שופר שכולם תוקעים באופן שווה, אך כשיר"ש תוקע בשופר נהפך הקול לרעמים, ואין זה מפני שהוא תוקע בקול רם יותר. [ובמי הנחל פירש בפשטות שמכיון שהוא ירא שמים יש ברצונו ובכוחו להתפלל בכל כוחו בגבורה וכו']. ואם הפירוש שצריך לצרף יחד את הדיבור בכח ובגבורה וביראה, מדוע בכל מהלך התורה לא עוסק רבינו, רק ביראה שתהיה מזוככת ולא הזכיר מאומה מהקול, הכח, הגבורה. ואם נפרש שדיבורו של הירא שמים אינו דוקא בכוח ובתפילה, רק שמכיון שכולם בבחינה אחת הם פועלים אותה פעולה, א"כ יתבאר לנו יותר הלשון שכ' רביז"ל "וזה שאמחז"ל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין" שאינו המשך ותנאי שיחברו את התפילה בכוח וגבורה – לירא"ש, אלא עוד דבר, כעין כוח וגבורה.

אך לפי פירוש הראשון וכ"ש לפי הפירוש הזה הרי כשרביז"ל התחיל בריש דבריו להגדיר את ענין הרעמים, [וכדרכו בליקו"מ בתחילה אומר את כלליות ההשגה ואח"כ מפרש], כתב וז"ל "ורעמים הם בחי' קול שאדם מוציא בכוח בתפילתו", ולא הזכיר כלל את הרעמים של היר"ש.

ואין לומר שכוח וגבורה ויראה נחשבים כאחד וממילא היראה נכללה בדבריו, שהרי בסעיף ה' פירט וכתב שצריך לכלול האהבה עם היראה, לאחר שכתב שצריך לשתף הגבורות בחסדים, ואם גבורה ויראה חד הם הרי כבר הזכיר זאת.

בנוסף לכך מכאן, מסעיף זה ואילך עיקר דבריו של רביז"ל סובבים ומבארים רק את היראה. בסעיף ד' כתב "שישמור יראתו", ובסעיף ה', ובפירושו לרבב"ח כתב "ספינה – חשיבות, גבורה - יראה, כמ"ש "יראת ה' היא אוצרו".

וְאֵל זו בלבד, אלא שכפי המבואר בסעיף ד' כתב שללא יראה אין קול שבכוחו לפעול איזה דבר, ולא הזכיר כלל את הגבורה.

ג. בביאורו של רבינו בסעיף ד'. ל"ירד גבריאל" יש ב' שאלות:

א) הרי בביאורו ל"ירד גבריאל" הסביר שמירידת הגבורות נעץ קנה בים החכמה, קנה דא קול היוצא מהקנה. ומדוע שב וביאר "היינו ע"י השתלשלות הגבורות, סוספיתא דדהבא, נשאר הקול נעוץ באטימת השכל".

ב) בתחילה כתב שהקול ישאר נעוץ מפני שמגיע מפסולת היראה, ואין זה קשור ושייך למדרגת המוחין, כי גם אם יהיה מוחו צח, לא יתהוו רעמים. ובסוף, בביאורו לסוספיתא דדהבא כתב שישאר נעוץ באטימת השכל, ומשמע שאם יהיה המוח צח וזך כן יוכלו להתהוות מקולו – רעמים.

ד. בתחילה קרא לקול בשם קנה, ע"ש שממנו יוצא הקול ובהמשך ביאורו קורא קנה לחכמה ובינה. וכ"כ אח"כ כשהוסיף בחי' חמץ, בחי' ירד גבריאל וכו' כתב ותדע שנעץ קנה היינו חכמות חיצוניות נעוצים בים חכמתך, וזה נראה כהמשך למה שכתב קודם לכן, ובאמת לעיל הסביר זאת באופן שונה שהרי פירש ונעץ קנה – זה קנה הקול.

בנוסף לכך, באותו ביאור קורא לחכמה "ים" – החכמה. וגם "קנה" – החכמה. ואיך זה יתכן. הרי במאמר חז"ל כתוב. ונעץ קנה, בים, [ומשמע שהקנה נעוץ בים ולא שהקנה הוא עצמו הים – החכמה.

ה. בסעיף ה'. כ' רבינו, הגבורות בחי' רעמים צריך לשתף עמהם אהבה כדי שיפגעו בכבוד בבחינת חכמה שיתעבד מהם רעמים, ולכאור' קשה ב' קושיות.

א) איך אפשר לקרוא לגבורות בשם "בחינת רעמים", הרי רק כשיפגעו בחכמה יתהוו לרעמים.

ב) בסעיף ד' כ' שישמור יראתו שמשם תוצאות הקול כי בקלקול היראה יתקלקל גם הקול, לפי"ז היראה היא מוצא הקול לפני שפוגע במוחין. וא"כ מש"כ בסעיף ה', שישתף היראה עם האהבה, כוונתו גם על היראה, הגבורה שממנה תוצאות הקול, כי עי"ז יתקן הקול, וא"כ איך אפשר לקרוא לקול בשם רעמים בזמן שהוא עדיין רק בבחי' יראה, ועדיין מחוסר שלימות ותיקון – מפני שעדיין לא פגע במוחין שהם רעמים וזה קשה [כמ"ש בסעיף ה' הגבורות בחי' רעמים צריך לשתף עמהם אהבה וכו' כדי שיתעבד רעמים].

מבין זה מבאר הבה"ל, שכששומר יראתו, שהיא מוצא ושורש הקול נתהווה קולו לבחינת רעמים "בכח".

וכשם שהרעם בהתאחדו באהבה וחסדים גורם לפתוח המוחין מאטימתם ואף לסייע לאדם בשמירת קדושת המוח, כמו"כ הרעמים שמאיר במ הארת המוחין שנתאחדו עמהם, מסייעים ללב שהוא מקום ושורש היראה, כי גם אם ישמור יראתו מיראות חיצוניות – סוספיתא דדהבא – פסולת היראה, עדיין צריך ליישר עקמומיות שבלב מכל התאוות הרעות וגם מקליפת נוגה שממנה כל דברי הרשות - ההיתר האחוזים בליבו. כי גם הנוגה מסבב ומעקם את הלב, כמבואר בליקו"ת י"ב ובליקו"ה (ר"ה ד, ו) שאמר רביז"ל על קליפה זו "עס פאדרייט דאס הארץ" – דהיינו שהיא מסבבת ומעקמת את הלב. וההארה הנ"ל הנקראת רעמים מיישרת את הלב ואז זוכה לשמחה, מכיון שהשמחה בהתאחדות בהשי"ת בשעת קיום המצוה נמשכת מאהבת ישראל להשי"ת, וקשורה בשמחת - באהבת השי"ת לישראל, וכ"ז נהיה משיתוף הרעם עם האהבה שע"ז נתיישר הלב. וזוכה לשמחה – אהבה. אך כל זה, באופן שישמור יראתו שאז הקול יוכל להתהוות לרעם, וישמור מוחו שאז, ע"י שיתאחד הקול הרעם ב"כח" – עם המוח, יפתח המוח ויתהווה רעם, אשר ירד ליישר הלב ע"י ה"קלין מלעילא" של הרעמים המלוכשים בחכמה. וזו כוונת רבינו במה שהביא בסעיף ד' לבאר את מאמר חז"ל:

אם אין חכמה – מוח זך. שעל ידו יתהווה מהקול רעם, שיוכל ליישר את הלב, ולהשלים את היראה – אין יראה.

ואם אין יראה – שמכוחה נעשה "רעם בכח" שרק הוא [בהתאחדו עם האהבה] יוכל לפתוח את המוחין ולהוציאם מכח אל הפועל אם אין את היראה הזו – אין חכמה – מוחין.

ובמהלך זה יתבאר גם במה מלבישין את התפילה. כי בפעם השניה כשמתפלל בכח וגבורה, הרי הקול הכח, הגבורה מלוכש כבר בהארת החסדים, המוחין, החכמה, כי הקול השני הוא כבר קול יראה שמלוכש עם חכמה, חסדים, אהבה. וכן הוא מדרגה לדרגה, עד שמה שבתחילה נחשב לרעמים בפועל נתהווה שוב במדרגה הגבוהה יותר לרעמים בכח והבן.

וְלַפְּיֹז ה"קול מעורר הכוונה" יתפרש באופן זה. בתחילה פוגע הקול במוח ומתאחד עמו, ובכח זה מעורר הקול את כונת המוח, מוציא מהעלם אל הגילוי מפרש אותו, ופותחו מאטימותו. ומכח זה ימשך למתפלל הכח לכוון בתפילתו. וע"י שמתאחד הקול עם המוח נתהווה רעם והקול הזה - הרעם נקרא "קלין מלעילא" קלין – רעמים מלעילא - מהמוח היורד אל הלב, לעורר את כוונת הלב. וליישרו מעקמומיותו וסיבוכי התאוות, בכדי שיהיה מכוון להשי"ת, כלשון חז"ל ובלבד "שיכוון לבו לשמים". ואז יזכה גם לכוון במחשבתו ושכלו את כוונת התפילה וגם לכוון לבו בתפילתו. ובאופן זה גם יתפרש "מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין", שמלבד שנשמעין לאחרים, נשמעין גם למוחו – ונשמעין רעמים, ונשמעין הרעמים האלו – ללבנו. ובביאור זה יתיישבו רוב השאלות דלעיל.

שכשיפגעו במוחו יתהוו לרעמים "בפועל". ואותם רעמים "בפועל" הם היורדים ליישר עקמומיות שבלב, שהיא חסרון היראה שהרי אחז"ל לא נבראו רעמים אלא ליישר עקמומיות שבלב שנא' "והאלוקים עשה שייראו מלפניו". ונמצא שהרעם מתקן את הגבורה, היראה.

ואותם "רעמים בפועל" נתהווים ע"י שפוגעים ומתאחדים עם המוחין – החכמה ומטעם זה נתבאר בסוף התורה שהרעמים נקראים "רעם הים". הים הוא ים החכמה שבהתאחדו עם הקול היוצא מיראה, מגבורה, מתאחד הוא עם הרעם, היוצא מהקול, מהגבורה. עד שנחשב גם הים לרעם – רעם, הים. [ומסיבה זו פירש בסוף התורה גילדנא דימא. גילדנא – שם אגלא – גבורות, דימא שנתאחדו עם הים]. וההתאחדות מועילה לא רק לשלימות היראה, והרעם והלב, אלא גם לחכמה למוחין.

מפני שיש חלק אחד שהוא שמירת המוח מחכמות חיצוניות ומרהורים של תאוות שלא יחמיץ מוחו. אך כדי שיפתח המוח מאטימותו ויוציא מן ההעלם אל הגילוי, מכח אל הפועל, את ההארה הגנוזה בו הנקראת "באר מים חיים", "ים החכמה", צריך לאחד במוחין את היראה, הגבורה, הרעם בכח היוצא מן הקנה, שכשקנה הקול פוגע בגלגלתא דמוחא ב"עבי מטרא" ומתאחד עמם נפתחין המוחין ומתגלים ויוציאים מכח אל הפועל והקנה נהיה כלי [כקנה חלול] שדרכו נשאבין ונמשכין ה"מים חיים" "ים החכמה" ונוזלין מן לבנון – מן ליבונא דמוחא. ולפתיחת המוחין ויצאתן מכח אל הפועל לזה קרא רבינו בסעיף ה' "עיקר ההתגלות". ובפירושו לרבב"ח "פרשא" שמוציא לאור ומפרש דברים המצומצמים. ומטעם זה אין די בקול היוצא בגבורה, היראה רק צריך שיצרך לקולו אהבה וישתפו בחסדים, שע"ז כשיפגע במוחין יצאו המוחין מהעלם אל הגילוי, כי עיקר הגילוי ע"י האהבה המשותפת ביראה. [כמבואר בסעיף ה']. ולכן רק ע"י שיתופם של החסדים שהם המוחין יתהווה הרעם. וכל זה כשמוחו זך "חווורא כספא" שאז הוא נחשב ל"זרע אברהם אוהבי" כדלקמן. וכשנפתחין המוחין, ונתהווה "קנה הקול" לכלי, להמשיך מימי החכמה אז הוא נקרא בשם "קנה חכמה". ואותו כלי, "קנה", המעלה להב האש שבלב שממנו הגבורה, היראה, הקול שבתפילה, (כמבואר באריכות בזה"ק פנחס רלה:). הוא הכלי והצמצום [כי יראה גבורה, היא צמצום כידוע] להמשיך את מימי החכמה. כי בלא כלי וצמצום אפשר לטבוע בריבוי המים שבים החכמה. מב' סיבות:

א חכמה בלא מידה נהפכת ל"חכמתו מרובה ממעשיו" שאינה מתקיימת, ובאה רוח ועוקרתו [אבות ג יב, כב] כשהוא למעלה מהמידה הראויה לו לפי מעשיו, יהיה החכם בבחי' לקנות חכמה – ולב אין. (משלי יז, טז) ואין זה תכלית כלל.

ב יוכל להגיע ל"ריבוי אור", וח"ו לשבירת כלים בחי' הציץ ונפגע, או הציץ ומת או קיצץ בנטיעות ה' יצילנו. בנוסף, גם מדת האהבה המאוחדת עם החכמה [כמבואר להלן] ללא כלים יכולה להתהוות לחולת אהבה באופן שיוקנו מאוד ח"ו.

[בנוסף לכך, הרי תורה זו עוסקת בסוד התפילין שהם בראש כמ"ש מוהרנ"ת בסוף תורה לח].

אך אעפ"כ, מכיון שנתבאר שגירוש הסט"א, החמץ, האויבים נעשה ע"י גער חית קנה, והגערה היא הקולות הנמשכין מיראה, "אזן שומעת תוכחת חיים". "כשאתה שומע" שביראה תלויה השמיעה ומה הוא שומע, את קולות המריבה הנמשכין מקלין דלעילא שהם קול היראה של גבורי כח וכו', לשמוע בקול דברו. [כשהם מלובשים במוחין כנ"ל] ונמצא שבכח היראה, הקול, לגרש את הסט"א, החמץ וכו'.

והנה אם כל כוחם הוא רק מקלקול המוחין ולא מיראה חיצונית איך יש כח ביראה לגרשם. ועל כרחך מוכח מזה שהכח של האויבים לטמא ולטמטם את השכל נמשך גם הוא מ"ירד גבריאל" שהם הם הגבורות, הדינים, שורש היצה"ר הנמשך מגבורות ודינים [כמבואר בתורה ע"ב] שהם הממיתים בפגם המוח, והם אלו, כוחות הדין, המקטרגים עד שנגזר הדין, ואוטמים מוח העליון מלשמוע ולקבל תפילותינו.

וכשם שקנה דקדושה נמשך מיראה ומוליך את הקול למוחין ונכלל בהם ופותח את המוחין מאטימותם ואח"כ יורד אל הלב ליישרו. כמו"כ קנה דסט"א – "חית קנה". הקולות הנמשכין מ"ירד גבריאל" עולים למעלה למוח להיכלל בו ולטמאו, ולהכלל זה בזה בחכמות חיצוניות ותאוות, ויראה חיצונית. ומפני כך כשקול הקנה של גערת הצדיקים והקולות שמשמיעים, קם, קול הקנה הנתאחד עם הקנה של "חית קנה" שהוא תאוות – נופל.

וקולות אלו אם לא יתעסקו הצדיקים בגירושם, יכולים הם לפגוע לא רק באנשים שאין יראת ה' לנגדם, ופגומים ח"ו, אלא קולותיהם נשמעים גם אצל היראים והכשרים, ואלו שרוצים לשוב בתשובה שלימה מיראה רעה, ומוחין פגומים שהתיקון לזה נעשה ע"י קולות הגערה והמריבה שבין הצדיקים.

ובהנ"ל יתבאר מה שלכאור' כפל ביאורו בענין ירד גבריאל. ומה ששינה מפירושו, שכתב בתחילת הענין שמ"ירד גבריאל" נשאר הקול נעוץ באטימת השכל. ואח"כ פירש ש"ירד גבריאל" הכוונה לחכמות חיצוניות.

כי בתחילה פירש את דבריו על האדם הכשר, שעוסק בקול דקדושה, בתפילה בכח, [ב"רעמים"] שיזהר לשמור יראתו שאל"כ ישאר הקול נעוץ באטימת השכל שיש בו. ולא שח"ו יתווסף לו ע"י אטימה שהרי עוסק בקולות מסטרא דקדושה.

רק שישארו המוחין אטומים ולא יפתחו, לא יתגלו. כי פתיחתם וגילויים נעשה ע"י הרעם התלוי ונמשך ממדת היראה הזכה.

משא"כ להלן שמדבר מאדם שפגם במוחו, ודבוק בסט"א, בסטרא דמותא עד שגם קולו נתקלקל וכמבואר לעיל שקלקול המוחין פוגם גם את קנה הקול שנכלל בו, ונתהוה לכלי להשמיע למוחו חכמות חיצוניות.

והנה כ' רבינו "והעיקר לשמור מוחו שלא יחמיץ" ולכאור' אין זה שייך כ"כ לעצם המהלך בתורה. בנוסף לכך, הרי לקמן מבואר שעיקר החשיבות היא היראה – דהבא – אוצרו – ספינתא. ו"קדמה לה איהי" פירוש, שהיראה, היא הראשית לחכמה. ולכן איהי – היראה קדמה לאהבה, לחכמה, מוחין, א"כ העיקר היא היראה, ולא לשמור מוחו.

אלא שישנם שתי סיבות מדוע העיקר היא לשמור מוחו שלא יחמיץ ואין זה סותר כלל לשתי הסיבות שעיקר החשיבות היא היראה, כדלקמן. הסיבה הראשונה מדוע העיקר הוא לשמור מוחו שלא יחמיץ, היא מפני שכל המהלך שנתפרש בתורה זו איך להגיע לשמחת הלב, ועי"ז לזכות לדעת בין קודם לאחר גזר דין, ולהלביש התפילה. שזה עיקר הנושא בתורה זו, אינו יכול להיעשות רק ע"י שמירת המוח. כי אם לא כן, לא יעשה הקול העולה בכח וגבורה לרעם מחמת שכל התהוות הרעם אינה רק כשהקול, הגבורה, היראה, מתאחדת עם המוחין, ואם הם אטומים בטומאה ישאר הקול נעוץ באטימת השכל ולא יתהוה לרעם, לא ישתמע לברייתא, ולא ירד כרעם לישר עקמומיות שבלב, לא יתקן את היראה ובוודאי לא יזכה לשמחה. בנוסף לכך, אטימת המוח גורמת שגם קולו נתקלקל כשנכלל בו ואז קנה הקול נהיה כלי בכדי להשמיע למוח חכמות חיצוניות, ובנוסף לכך, היות כלי להשמיע למוח קולות דסט"א הבוקעים מלבנות בני אדם שהם תאוות והרהורים, ההיפך הגמור מקול דקדושה הנובע ונמשך מלהב הלב להשי"ת.

והסיבה השנייה ששמירת המוח היא העיקר. מפני שכל המהלך המבואר בתורה על המקטרגים שהם המלאכים העומדים לשמאל שהם מעוררים את מידת הדין עד שנהיה כבר לאחר גז"ד, נמשך מפגם המוחין.

כי המקטרגים, וכפי שנקראים בסעיף ה' האויבים, עוסקים המלחמה עם "משכנא דקדושה", שהוא המוח והדעת ששם משכן נר ה' נשמת אדם.

ואמרו בב"ב ט"ו. הוא השטן הוא המקטרג והוא מלאך המוות, יורד ומסטיין, שמפתה בני אדם ומכשילים בפגם המוח בכדי שלא ישיגו ארחות חיים. ולא יוכלו לשוב יותר אל ה' [רק ב"תשובה סגיא" וכו'] ועי"ז יאטום ויטמטם מוחם. וכשה נעשה בזה העולם, גורם פגם זה ש"עולה ומקטרג" שמזה נמשכים קטרוגים וגזירות עד שנאטם כביכול ראש ומוח העליון יתברך, מלשמוע קול תפילתינו. [עיי'ן היטב גם בסעיפים כ"ב, כ"ג, כ"ד].

וטעם נוסף יש בדבר, שמכיון שתורה זו, היא עצמה המאמר שבו מלובשת התפילה. על הגזירה שהיתה על בחי' הראש. דהיינו הגזירה לשמד את ילדי ישראל בחכמות חיצוניות וכפירה באלוקי ישראל ע"י שימירו דת ישראל רח"ל וכמו"כ לקלקל מוחם בתאוות והרהורים ופגם המוח בהיותם בצבא הצאר, לכן עיקר התיקון נעשה ע"י שמקדש המוחין, ומטעם זה נקט רבינו "למשל אם נגזרה הגזירה על ראשי עולם שנה נפש", ולכן נאמרה תורה זו בראש השנה, והזכיר בה מצות שופר שמתקיימת רק בראש השנה [עי' היטב סעיף כ"ו].

עיונים - תורה ה

מפני שהמקטרגים והסט"א המסיתים ומכשילים ופוגמים את המוח, אוטמים אותו מלשמוע תוכחת מוסר ולשוב אל ה'. אך כשהדברים נעשים ע"י הלבושים, מאמרים, שמזה יבין תוכחה, אין המקטרגים, המסיתים מבינים זאת, ויוכל לצאת מתחת ידם ולשוב אל ה'.

ובזה יתכן לבאר מפני מה מלבישים הצדיקים לפעמים בסיפורים, כעין המבואר בתורה ס'. שלפעמים אפשר להלביש בתורה, במאמר. ולפעמים כשנופלים מכל הע' פנים. צריך להלביש בסיפורים הנמשכים מעתיק יומין כי רק הלבושים האלו יוכלו להשיבם אל ה', וכמ"ש רבינו שם בתורה ס' שע"י הסיפורים מלבישים להם פנים ואז כוחות הסט"א לא יכירו אותם ויוכלו לצאת מתחת ידם.

ואז כשיפתח מוחם ויצא מאטימותו וטומאתו, יעורר הדבר שנעשה באיתערותא דלתתא את האיתערותא דלעילא, ויפתח מוח העליון לקבל תפילתינו.

ומכיון שנתבאר שצריך לשתף עם היראה, אהבה, חסדים, לכן גם הצדיקים שעושים מריבות במאמריהם הסותרים זא"ז מקיימים (במדבר כא, יד) "ואת והב בסופה", לא זזין משם עד שנעשים אוהבים זה לזה (קידושין ל:). שנפגשים ביניהם ומדברים ממאמריהם ומספרין יחד באהבה, שזהו "יחד" דהיינו באהבה, הרים, הצדיקים ירננו. כשם שהתפילה "רינה". צריכה שתהיה יחד היראה הגבורה – עם האהבה, כן הוא ב"הרים" – הצדיקים שנכללים יחד.

ובמה שנתבאר יתפרשו דברי רבינו בפסוק שהביא "אענך בסתר רעם וכו'". שהשי"ת יענך ברעם שמסתיר את קול התפילה מכיון שהלבשת התפילה באה באופן של רעם, גבורה, וגערת המריבה. ומפני כך בצרה קראת ואחלצך, אענך בסתר רעם בתפילה המוסתרת ברעם כנ"ל אבחנך על מי מריבה סלה, והבחינה לכך תהיה אם תפרש נכון את "מי מריבה", - המחלוקת שבין הצדיקים, ועי"ז ותשוב להשי"ת.

עד כאן תוכן דבריו המופלאים של "ביאור הליקוטים".

ומה שכתב רבינו שעיקר החשיבות היא היראה כמה סיבות יש בדבר.

האחת: מפני שעל ידי היראה תבוא ממילא האהבה. כמבואר בסוף התורה, וזה גם פירוש למחז"ל אם אין יראה אין חכמה, וחכמה היא האהבה כמבואר בסעיף ה'. וכמ"ש בספר המדות (דעת אות ל"ד) שלפי המעש"ט של האדם כן מעמיקן מחשבותיו – לפי היראת שמים, כן זוכה לחכמה.

השנית: כפי שנתבאר לעיל בלי כלי וצמצום הנמשכין מיראה, אין שום תועלת מהחכמה, האהבה. ולכן יש להקדים הכלי, הצמצום, ה"קנה" ה"ספינתא" – יראה שהיא הכלי לצאת ולבוא בים החכמה. [והשיתוף הזה הוא בחי' ב' הידים שיש בים החכמה שעל ידם אפשר להשיגה כמבואר בליקו"ת ז, י.].

והעולה מכל הנ"ל שהעבודה של תפילה בכח ובגבורה. וביראה ואהבה, עולה לגלגלתא דמוחא, ונתאחדת עם "לבונא דמוחא", ועי"ז נפתח המוח מאטימותו. וזה גורם, שגם באיתערותא דלעילא יפתח מוח העליון לקבל תפילתינו, וקול זה יירד ללב, בינה, שורש הדין ויכונו להשי"ת ובוה יתמתק שורש הדינים בכינה, שנמתקת ע"י שמחת הלב. וזהו גם תיקון השופר שחז"ל תיקנו לברוך לשמוע קול שופר, כי העיקר שישמע המתפלל את הקולות ועי"ז ישמע העליון ברוך הוא את קול תקיעותינו, ובוה גם יתבאר מה הטעם שאת מה שכתב שהצדיקים "מלבישים שאלתם במאמר" [שזה נעשה ע"י התיקונים הנ"ל]. הוכיח וסמך את דבריו על הפסוק: "לשמוע אל הרנה ואל התפילה". היינו שישמע העליון ברוך הוא את רנתנו ותפילותינו.

והנה, האופן שבו נעשים הגערות ע"י המחלוקת שבין הצדיקים הוא כשאחד אומר מאמר הסותר לחבירו. והמאמרים האלו הן הן ה"קולות דזכיין למשמע מלעילא" שכל אחד שומע מאמר אחר. ומזה שהמחלוקת מפריעה לו יקח וישמע תוכחת חיים לשוב על עוונותיו. ומפני מה אין הצדיקים מגרשין את הסט"א בדברי תוכחה ומוסר כפשוטם,

תורה ה

לאמיתה "מי הקדימני ואשלם לו", וכמבואר בתורה ב' שאין ראוי לחשוב לקבל שכר על שום דבר, מפני שכל המעשים טובים שלנו ותורתנו ותפילתנו הכל מאתו יתברך".

ומפני כך עדיין נחשבים לבחי' מקבל, דין, ולכן גם אין להם את הכח להמתיק ולבטל גז"ד. וענין זה הוא באמת הענין שהזכיר רבינו בתחילת המאמר שצריך לתקן העולם, שתיקונו נעשה ע"י שמעלהו לשורשו. וחסרון העולם גם הוא נמשך מענין זה שהוא מקבל, וחסר לו חיות מעצמו ואת החסרון הזה יכול למלאות רק הצדיק בחי' משה, שאין הוא כלל בחי' מקבל רק משפיע וממשיך הארה וחיות ע"י שכולל אותו בהשי"ת.

ובזה יתבאר לנו מפני מה בחר רבינו בגירסא צריך כל אדם לומר וכו', ולא בגירסא של הש"ס חייב כל אחד ואחד לומר בשבילי נברא העולם, מפני שהצדיק רק הוא נקרא בשם "כל האדם", וכמבואר בתורה ק"מ.

ויתכן בזה גם לבאר את הגירסא צריך כל אדם ולא חייב וכו'. מפני שכיון שעיקר הכוונה היא על הצדיק המופלג במעלתו, יותר מכוון לכתוב עליו את הלשון צריך, כי א"א לחייב זאת. אך האמת, שבהקדמת מוהרנ"ת לליקוטי תפילות, כתב במפורש שכשרביז"ל דיבר מתורה זו אמר הרי כ"א מחויב לומר וכו' וא"כ החיוב מוטל על כאו"א, ולפי"ז הלשון, "צריך כל אדם" משמעותו היא, שכך צריך להיות, במשמעות של "חייב אדם".

והנה בהקדמת מוהרנ"ת לליקוטי תפילות כתב וז"ל:

"**ויהי** אותם בפשיטות שיתחילו להסתכל ע"ע כמה הם רחוקים מכל זה, כי כ"א מחויב לומר כל העולם לא נברא אלא בשבילי, ולהתפלל על חסרון העולם. ולידע אם הוא קודם או אחר גז"ד, וא"כ עתה יסתכל ע"ע כמה הוא רחוק מכל זה, ויתפלל ויעתיר להשי"ת שיזכה להגיע לכל זה. ושאלו אותו... כי אנו רחוקים להתפלל ע"ז לפי מדרגתו עכשיו. השיב להם... הלא מבאר כאן שכל אדם מחויב לומר כל העולם לא נברא אלא בשבילי, וא"כ החיוב מוטל על כאו"א בהכרח ואינו יכול לפטור עצמו מזה", עכ"ל. ומבואר שכוונתו לכאו"א ולא רק לצדיק המופלג כנ"ל.

כמו"כ בליקוטי תפילות מתפלל מוהרנ"ת על כל הנאמר בתורה זו על יראת שמים ללא יראה חיצונית יראה עילאה, וקדושת המחשבה, ותפילה בכח, וישרות לב שע"ז יזכה לשמחה שישמח בשעת עשית המצוה רק בעצם הזכייה לקיים המצוה, שע"ז ימשיך חיות לכל אבריו ולכל העולם וכו'. ואח"כ מבקש שיוכל להתפלל על כל העולם ולמלאות חסרונו, ויהיה בכוחו לדעת אם הוא קודם או אחר גז"ד,

א

כ"א העולם לא נברא אלא בשבילי. עיין תדא"ר פרק כ"ה. "ברוך המקום ברוך הוא שבחר מישראל מכל מעשה ידיו לפעמים וכו' ולפעמים הוא מדבר עמהם כמו שהוא מדבר עם היחיד, וכ"כ למה, אלא בשביל האהבה שהוא אוהב אותם ובשביל השמחה שהוא משמח בהם לכן הוא מדבר עמהם בלשון יחיד ובלשון רבים. לפיכך הייתי אומר שכל או"א מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, שלא קנו האבות העוה"ז והעוה"ב וכו', אלא בשביל מעשיהם הטובים ותלמוד תורה. וכך שנו חכמים במשנה כאו"א מישראל חייב לומר בשבילי נברא העולם עכ"ל.

ב

כי צריך כל אדם לומר בשבילי נברא העולם וכו' ולתקן העולם, ולמלאות חסרון העולם. בדברי מוהרנ"ת בליקו"ה מתבאר שעיקר כוונת רבינו היא על הצדיק הזוכה לעשות את המצוות בשמחה הנמשכת משמחת הקב"ה שהיא אחדות פשוט עם המצוות, ואינו רוצה בשום שכר לרבות שכר עוה"ב [כך מתבאר ע"פ מהלך התורה], אלא הוא מבטל עצמו מכל וכל עד שאין לו מציאות עצמית כלל [ליקו"ה חלה ג', ה']. ולמדרגה זו הנקראת במהלך התורה אספקלריא המאירה בבחי' נביאות משה, זוכין הצדיקים המופלגים היחידים במעלתם, כמבואר בתורה זו שלכם מלא רק ביראת ה' בלא יראה חיצונית, ואהבת ה' ויראתו מחוברים אצלם ומוחם נקי וזך מכל פסולת ולא רק זכים הם מתאוות ומידות רעות האסורות, אלא זיכרו גם את ענין הנוגה – ההיתר, ומפני כן זוכין להגיע לשמחת המצוות במדרגה העליונה הנ"ל [ליקו"ה העושה שליח לגבות חובו ב', י"ג. פסח ח' בתחילה, ובסעיף ב'. ועי' בה"ל].

ומכיון שהחיות של העולם נמשך ע"י קיום המצוות כדלקמן, ועיקר הדבר הוא כשעושה המצוות בשמחה מחמת שנתדבק בהשי"ת וממנו נמשכת שמחתו, נמצא שעל ידי הצדיק הזה נמשכת החיות ל"עולם, שנה, נפש", לכן נכלל בו כל העולם בכדי שיעלהו לשורשו ויתעסק בתיקונו, ועליו נאמר "כל העולם לא נברא אלא בשבילי". והנה, העולם נברא באופן של אתערותא דלעילא, ולכן העולם נחשב למקבל, ובני העולם, הגם שמקיימים מצוות, אבל מכיון שחפצים לזכות ע"ז לעוה"ב נמצא שכאן בעולם עדיין אינם מאוחדים עמו ית' וחסרים הם, כי גם עבודתם נחשב לבחי' מקבל, שמבואר בדברי האריז"ל שהוא שורש הדין. והגם שלכאו" הרי בדין שיטלו שכרם בעוה"ב, מ"מ באמת

מילואים - תורה ה

שיג

בירושלמי (ברכות פ"ט, א') "אם בא על אדם צרה לא יצווה לא למיכאל ולא לגבריאל אלא לי יצווה ואני עונה לו מיד". [ומה שמבקשים "מלאכי רחמים". הוא ע"פ מאמר הגמ' בסנהדרין מ"ד: אר"י לעולם יבקש אדם שיהיו הכל מאמצים את כוחו ולא יהיו לו צרים מלמעלה, ופירש"י שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהיו לו משטינים מלמעלה, דהיינו, בקשתו מן המלאכים שיעזרוהו שתתקבל תפילתו אשר מתפלל לפני ה'].

ויתפרשן דברי רביז"ל כך. בגזירת עירין פתגמין, כשנתפרסם בין העירין דבר הגז"ד [פתגמין] אז פְּמָאֲמָר, בתפילה המלוכשת במאמר הצדיקים הנקראים קְדִישִׁין כי הם דומים למלאכים, [כפי המפורש בפסחים ל"ג. לגבי האמוראים שהם עירין, ומאמר קדישין]. שְׁאֲלִיתִין שואלים רחמים מהשי"ת. ויהיה זה על דרך הפירוש הפשוט ש"מאמר קדישין שאלתין" פירושו, שמאמר זה שאלו ה"קדישין" את הקב"ה.

אך בעומק הענין, המאמר בו מלבישים הצדיקים את שאלתם. הוא מאמר השי"ת עצמו כמבואר לקמן בסעיף ג' שהם זוכים לשמוע "קלין מלעילא", והם הם המאמרים שבהם הם מלבישים את תפילתם להשי"ת, וכפי שיתבאר לקמן בסעיף ג'. ויהיה זה קרוב למשמעות הפסוק, שהרי מאמר הקדישין הם מה שהם שאלו דהיינו שמעו וקבלו מהשי"ת, והבן.

ד

שכר מצוה מצוה. תחילת המשנה (אבות ד' ב) הוי רץ למצוה קלה כבחמורה וכו' שמצוה גוררת מצוה. כתב הרמב"ם בפירושו למשניות שמצוה קלה היא כעין מה שאמרו במכות י'. שמשנה רבינו ע"ה הפריש ג' ערי מקלט ואע"פ שעדיין לא נגמרה המצוה ולא יכלו לשמש כערי מקלט עד שהפרישו את ג' ערי המקלט בארץ ישראל, מ"מ משה רבינו ע"ה חיבב ורץ למצוה קלה כי אמר הואיל ובאה המצוה לידי לא אקיימנה? ואם כיוצ"ב במשה רבינו ע"ה משיג האמיתיות, שלם שבשלמים, נכסף להוציא חצי מצות עשה על כל מעלתו (כלומר, עם כל מעלתו) איך צריך שיעשו מי שנצטרעה נפשם, עכ"ל.

ודבריו יומתקו ע"פ מה שכתב בפל"ח שמי שאינו רוצה את המצוה בעצמה, אם לא חייב בה לא יעשנה, מה שאין מי שרוצה המצוה בעצמה, יביא עצמו לידי חיוב.

ה

כמו בעל מלאכה. יש להבין לשם מה נצרך כלל המשל של ה"בעל מלאכה". הרי אינו מוסיף דבר. בנוסף יש להתפלא, שהרי המשל אינו דומה כלל וכלל לנמשל. שהרי בעל מלאכה אחר שעשה את הכלי, איך הכלי מקושר עמו כי כבר כילה מעשיו. אבל השי"ת הרי מחיה בכל עת ובכל רגע ורגע את הבריאה ולא עזבה לעולם, ובלעדי חיותו יהפכו לאין ואפס כמאמר הבעש"ט (עבודת ישראל בדרוש ש"ת. והובא גם בשער

ולבטל הדין ע"י תפילה, ולהלביש התפילה וכו', "ואם אמנם בעת הזאת אנו רחוקים מאוד מדעת והשגה זאת, עכ"ז בידך הכל וממך לא יבצר כל דבר".

והעוֹלָה מכל הנ"ל שאע"פ שכפי המבואר בהלכות העושה שליח לגבות חובו ב', ד', ז', י"ד, י"ז, י"ט. ובהל' ספירת העומר ב', העיקר שעל ידו נעשה כל הנאמר בתורה זו הוא הצדיק בחי' משה, אך גם שאר הנביאים והצדיקים תקנו את העולם והשלימו אותו מהחסרונות בכח זכות הצדיקים האמיתיים בחי' משה. (שם סעיף י"ז). וגם כל אדם בבחינה מסוימת, יש כח במצותיו לתקן ולמלא חסרון העולם כשעושה את המצוה על דעת, ובהתקשרות לצדיקים בחי' משה, ומפני כך תיקנו רז"ל לומר כאשר צוייתנו, כמו שכתבת עלינו, ע"י משה עבדך. (סעיף ד').

כי לכאורה יש להתפלא, שהרי בתפילה אנו מתפללין להשי"ת בלשון נוכח, ואומרים ואת מוסף יום השבת וכו', כמ"ש עלינו בתורתך. ומה הטעם שמזכירין ע"י משה עבדך", אלא שהוא על דעת משה, ועל דעתו אנו נקריב הקרבן.

[וכעין] זה כ' האוה"ח הק' ריש פ' חקת. ובפ' פקודי ריש פ' ל"ט.

"ועל" ידו דייקא אנו יכולין למלאות רצון השי"ת ולתקן כל העולם כולו ולהעלות כל העולם לשורשו (סעיף ז'). וכ"מ בסעיף י"ט, שבבחי' מסוימת ע"י שעושה חסד לפני נתינת השם לתינוק, נעשה בבחי' צדיק העושה צדקה וחסד בחי' משפיע וכו' עיי"ש.

ג

מלבישים שאלתם במאמר. הפירוש שפירש רביז"ל מתאחד עם משמעות הפסוק (מלבי"ם שם) בגזרת עירין פתגמא. דהיינו, הוצאת הדין והגזרה אל הפועל נעשית ע"י העירין, שהם מלאכי דין (רש"י). ומעליהם יש את המלאכים הנקראים קדישין שהם המלאכים הגבוהים שהם שאלו את הדבר "מהגבוה על גבוה אשר עליהם שהוא השי"ת. היושב לפעמים בראש בית הדין כשיעלה הרצון לפניו". [מלבי"ם וענין זה מבואר במלכים א' כ"ב. ומפורש במדרש תנחומא שמות י"ח. ונתבאר ברמח"ל בספרו "דרך ה" ח"ב פרק ו']. ובזוה"ק שמות ו' כתב, בספרא דרב ייבא סבא הכי אמר, כתיב בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא, כל דינין דהאי עלמא, וכל שאלתין ששואלין בנ"א מהקב"ה כלהו קיימי בחד היכל דתמן ע"ב סנהדרין מעיינין בדינין דעלמא וההיא היכלא איקרי היכל זכותא וכו', שמהפכים שם בזכותו. ופירוש הפסוק "ובמאמר קדישין", ממאמר הקדישין קיבלו העירין את הגז"ד, ומהיכן קיבלו ה"קדישין", שאלתין, ממה ששאלו זאת מהשי"ת. וכלשון רש"י וע"י שנמלכין בהקב"ה קודם שיגזרו הגזירה קורא אותה שאלתא. והנה א"א להתפלל בכדי לבטל את הגזירה, אלא רק להשי"ת ולא מה"עירין" שהם עצמם כוחות הדין, ואף לא מה"קדישין" שהם המלאכים הגבוהים שהרי אמר

מילואים - תורה ה

הגורמת לצער השכינה, מזה עצמו צערו של הקב"ה, כששכינת עוזו נפרדת ממנו].

ז

קלני מראשי. הפסוק שהביא רבינו "ויתעצב אל לבו", ומחז"ל "קלני מראשי", הם שני התיקונים שנתבארו בתורה זו שעל ידם אפשר לתקן הפגמים ולזכות לעשות המצוות בשמחה, שזהו הגורם לשמחתו של הקב"ה במעשיו. כי הקול היוצא מהלב, של הזוכה לשמירת היראה שבלב ויוצא באופן של כוח וגבורה מלהב הלב, המשותף באהבה שבלב, פוגע במוח של הזוכה לשומרו שלא יחמיץ, ועיי"ז נפתח המוח ונטהר וזוכה שנהיה מקול זה רעם היורד ליישר עקמומיות שבלב [ולחשיב האדם בתשובה], ואז זוכה לשמחה כמ"ש "ולישרי לב שמחה". וכשזה מתקלקל אז השמחה החסרה – ויתעצב אל לבו. תיקון היראה והמוחין – קלני מראשי – מוחין, קלני מזרועי שהיא כנגד הלב. בנוסף, מכיון שגילה רבינו שתורה זו עוסקת בסוד התפילין שפיר נתבאר ענין הראש. והלב. תש"ר. ראשי. תש"י. כנגד הלב, קלני מזרועי. מהנקשר לזרוע שהיא כנגד הלב. ולכן גם נאמר ויתעצב אל לבו. והבן [בה"ל אות ל"ב].

וכתב בספר תורת חיים [סנהדרין מו]. שקלני מראשי קלני מזרועי הם כנגד התפילין שגם השי"ת מניח תפילין כדאייתא בברכות. וכשם שאנו מניחין בראש וזרוע כדי שזכור ייחודו ואהבתו כמ"ש ולזכרון בין עיניך, כן מניחם השי"ת שיזכור תמיד באהבתו ושאונו עמו ונחלתו. ולכן בתפילין דמארי עלמא כתיב "מי כעמך ישראל", ומי גוי גדול, אשריך ישראל, ולתתך עליון. וכשעושיך רצונו, מוסיפין כח למעלה, כמ"ש "ועתה יגדל נא כח ה'". אך כשאין עושיך רצונו כביכול כבידיך ראשו וזרועו כי אין יכול להיטיב עמהם כי כביכול מתישין כח של מעלה, כמ"ש "צור ילדך תשי", וכשבא להיטיב עמכם אתם מכעיסים וכו', וזה צערו ית', עכת"ד.

ח

זכרהו מאחד בשבת. בגמ' ביצה טז. נחלקו ב"ש וב"ה. ולב"ש זכרהו מאחד בשבת אך ב"ה מדת אחרת היתה בו, והיה בוטח בה' שיזמין לו ולא הכין מאחד בשבת.

ולבאו מש"כ רביז"ל אינו כהלכתא שהרי קי"ל כב"ה במקום ב"ש, אך עיין במהרש"א שכ' שמצד קדושת השבת עדיף לעשות כב"ש, אלא שאין זה קשה על הנהגת ב"ה מפני שהיה להם מעלה אחרת והיא שלמות מידת הביטחון. וכב"ש כתוב במכילתא בלא מחלוקת, וכן הובא בדברי רש"י שמות כ', ח' והרמב"ן שם חולק עליו שהרי הלכה כב"ש. וכתב הד"מ בס' רנ, א שמשמע מלשון הטור כדברי האור זרוע [הל' ע"ש יח, ג] שפסק לנהוג כב"ש, ואע"פ שאמרו בגמ' אבל הלל הזקן מידה אחרת היתה בו שכל מעשיו לש"ש כו', גם הלל מודה שמידת שמאי עדיפה טפי. והוכיח כדבריו משבת קיט. במעשה בקצב עיי"ש.

היחוד והאמונה) עה"פ "לעולם ה' דברך ניצב בשמים", שדבר ה' קיים "לעולם" והוא זה שמקיים בכל רגע את השמים. וכן הוא בכל הבריאה.

והנראה בס"ד שהרי השי"ת ברא את העולם באופן שלא יתגלה ויראה מי הוא הבורא, וע"כ בראו ע"י שם אלקים שהוא צמצום ודין, שמזה נמשך ההסתר וההעלמה. וע"כ נברא בהנהגת הטבע שהיא הנהגת שם אלקים, (ולכן הטבע, גי' אלקים, פרדס שער י"ב) שעניינו דין וצמצום. דהיינו שנברא עולם באופן של דבר שמוטבע ועומד כל ימי עולם שמזה הוא לשון טבע, בכדי שתוכל להתקיים מחשבתו, שיברא עולם שבו תהיה בחירה כנודע. ולכן כתב שלמה המלך בספר קהלת בפסוק (קהלת ג, יא) "גם את העלם נתן בליבם" חסר ו', שנכתב באופן שניתן לקוראו מלשון העלם. (רש"י שם). ועיקר הנח"ר שלו ית' הוא דייקא מהעולם השפל ומהבריות שנבראו מחומר מגושם, כמ"ש "ואבית תהילה מגושי עפר, מקרוצי חומר", שמצד עצמם והחומר שממנו נבראו, הרי החומר הטבעי מסתיר את המציאות והגילוי של השי"ת בכל דבר ודבר. וכן הוא בכל הבריאה, שנבראה באופן של העלמה כנ"ל. וזה דומה לבעל מלאכה שעשה כלי ונסתלק ממנו, אך כשמגלים את ההסתר שהכל הוא דבר ה' ולכן עושים רצונו ית', כי מגלים ש"בעל המלאכה" הוא השי"ת, חי וקיים ומקיים ומחיה בכל רגע את הבריאה והנבראים ומטעם זה מקיים מצוותיו, ועיי"ז מתנהגים הנבראים, והבריאה- העולם כסדרו באופן יפה ומתוקן, לכן שמח ה' ומתענג במעשיו בדבר שנעשה באופן שהוא "כמו בעל מלאכה שעושה איזה כלי", והבן היטב.

ולבן לשון הפסוק הוא ישמח ה' במעשיו. בעולם העשיה שנברא מחומר גשמי. וביאור זה יאיר ביותר ע"פ המבואר בליקו"ה [העושה שליח לגבות חובו ב'. חלה ג'] שהצדיק הזוכה לעשיית המצוות בשמחה מהמצוה בעצמה הוא מי שזיכך את החומר בתכלית וביטל עצמותו ורצונותיו להשי"ת, שזה עיקר תכלית בריאת האדם, וזו עיקר שמחתו והעונג שמתענג השי"ת. כי עיקר הנמשל ב"כלי" הוא האדם, וכ"ש במדרש, כך אמר דוד אני הכלי ואתה האומן, עשה אותי נאה בשביל שיקלוסוך [מדרש שוח"ט קי"ט עה"פ "ידיך עשוני ויכוננוני"].

החלק של בריאת העולם במידת הדין וענין הטבע כו' נכתב ע"פ הפרדס שער י"ב ועץ-חיים ובה"ל לתורה ד'. עיין בריש תורה ד' ובמ"מ שציינו שם.

י

ויתעצב אל לבו. בעניין ב' הפסוקים ויתעצב אל ליבו כו' עיין תורה כד, ב. שפירש, שכוונת הפסוק היא לשכינה הנקראת לב, והיא שמחתן של ישראל. והשכינה היא אור השי"ת השוכן כאן ולכן עיקר הקלקול והפגם מגיע אליה, וכשפוגמין בה נפרדת מקוב"ה כידוע. ולפיכך ב' הפסוקים מורים על צער השכינה, [והאמת היא שהסיבה

מילואים - תורה ה

שטו

צערם טובעים דין, ולכן א. זה מקצר ימיו ב. נפשו לא יכולה לעלות בעת השינה למקום הראוי לה. ומוסיף הזוה"ק שאין זה דוקא בעני, כי גם לשכיר עשיר חייב לשלם, מחמת שסיכן נפשו, אלא שבעני הדבר חמור מאוד מאוד.

בהמשך מספר הזוה"ק שרב המנונא שילם לשכירו מיד בגמר מלאכתו, ואמר לו קח את נפשך שהיתה מופקדת בידי כו'.

בהמשך מביא הזוה"ק את דברי הגמרא במסכת ב"מ דף קי: ליישב את הסתירה הנ"ל, שמכיוון ששכירות "אינה משתלמת אלא בסוף", לכן אם גמר פעולתו בסוף היום לא נתחייב קודם ביאת השמש, רק בבוקר. אך בשכיר לילה שעד הבוקר לא חל החיוב לתשלומיו, עובר איסור רק אם לא שילם בביאת השמש.

אך בזוה"ק מפרש ששני הפסוקים עוסקים בשכיר יום שצריך לשלם עבור עבודתו באותו יום, קודם שתבוא השמש. מפני שבכל יום שהוה כאן בעולם, יום כנגדו יום עליון שהוא המידה, הספירה המכוונת כנגד אותו יום והם ששת ימי המעשה כנגד ו' ספירות, חסד – ראשון, גבורה – שני, וכו' **ובב"ב** יום צריך להמשיך את התיקון והאור האלוקי השייך לו, שזה נעשה ע"י המצוות השייכים לאותו יום [וכמבואר בשעה"כ דף נ"ט].

וְלָבֵן אם לא נתן בעה"ב את נפשו, דהיינו שכרו של הפועל באותו יום הוא כפוגם את הספירה, המידה השולטת ומשפיעה חיות לאותו יום, ומפני כך נאמר ביומו תתן שכרו, ולא תבוא עליו השמש כי אחר בא השמש, שולטת ומאירה ספירה אחרת.

וּמִשֵּׁב לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר, יתפרש, נפשך לא תלין, לא תעלה לעולמות העליונים, בזמן השינה – שהיא עד בוקר, מפני הנפשות של העני ובני ביתו המתלבשים בהבלים שיצאו מהשכיר בעת עבודתו והם מקטרגים עליו כנ"ל.

וְהַשֵּׁיִךְ למהלך תורה זו, הוא א. שהמצוות הם החיות והקיום של (עולם) שנה, נפש. כי השנה, היום, הנפש של הבעה"ב השוכר, תלויים במצווה השייכת לאותו יום ואפילו מצווה של בין אדם לחברו, בכוחה להחיות את היום. והטעם, שבאמת המצוות כולם הם אחדות פשוט עמו ית' והם כלים להמשיך חיות ממנו ית'.

ב. שהפ"י "ולא תבוא עליו השמש" הכוונה לרמוז אחר ביאת שמשו, נשמתו, דהיינו אחר מותו.

יא

ביומו תיתן שכרו ר"ת שבת כו'. נביא מדברי הארז"ל בשער הפסוקים בפ' כי תצא סימן כ"ד, מה שקשור לדברי רבינו. וז"ל:

גם ירמוז שיקבל תוספת שבת מבעוד יום קודם שקיעת החמה וזהו ביומו תיתן שכרו כלומר ביום ערב שבת.

וכן פסק הב"ח בסי' רמ"ב ובסי' רנ, וכן הביאו להלכה בפרישה סי' רמ"ג, יד. וכן הביא הט"ז סי' רמב, ס"ק א', והמ"א סי' ר"נ ס"ק א, והביאם הבאר היטב סי' רנ, א. ובמשנה ברורה סי' רנ ס"ק ב כותב שהסכימו הרבה פוסקים לכך (ובשעה"צ ציין האר"ז וב"מ וב"ח ומ"א וש"א).

ט

זכרהו מאחד בשבת. בדרך דרוש: יש לומר זכרהו מאחד בשבת, מאחדותו, כי המצוות הם אחדות פשוט עמו ית' והוא נמצא (גם) ב"אחד משבת" שהוא מ"ששת ימי המעשה". מעשה המצוות, שם נמצא אחד – אחדותו (ולכן לא אמר זכרהו מראשון לשבת).

,

וזהו ביומו תתן שכרו. רביז"ל כתב וזהו לבאר הפסוק. ובכדי להבין הדברים כראוי נקדים את דברי הזוה"ק בפירוש מצווה זו.

בזוה"ק פ' קדושים [פה]. מאריך בביאור המצווה, וכל המבואר שם שייך לענייננו ולכל המהלך המבואר בתורה, מעניין המצוות שהם קומה המחיה את עולם, שנה, נפש ואם ח"ו מבטלה אז יש צער ודין, וגז"ד לרעה ח"ו.

בזוה"ק מק' מהפסוק (ויקרא יט, יג) "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר", מדוע מתחייב רק אם לא שילם עד הבוקר, והרי מיד כשגמר מלאכתו חייב בעה"ב לשלם.

בנוסף הקשה, שהרי בפ' כי תצא כתוב (דברים כד, טו) "ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש", וא"כ סותרים הפסוקים זה לזה, בראשון נאמר "עד בוקר", ובשני "ולא תבוא עליו השמש" דהיינו עד שקיעת החמה.

ופירש בזוה"ק שהפסוק ולא תבוא עליו השמש פירושו שלא תאסף ותסתלק נשמתך מן העולם לפני זמנך, והנשמה נקראת שמש כמ"ש (קהלת יב, ב) עד אשר לא תחשך השמש, וענין הלנת שכר שכיר גורם, שנשמת השכיר מקטרגת על השוכר, ועי"ז עלול למות קודם זמנו.

ומזה למדים שמי שמשלם כראוי שכרו של העני, אפילו שהגיעו ימיו להסתלק מהעולם, הקב"ה ממלא ומאריך ימיו.

ומה שכתוב לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר, הכוונה שבגלל עוון זה, נפשך לא תוכל ללון במעלות העליונות בזמן השינה (שהיא "עד הבוקר").

ומפרש, מפני מה כשלא ישלם לעני השכיר בזמן מקצר ימיו. כי מכיוון שקיצר ימי העני או בני ביתו שרעבו ולא היה בידם כסף לשבור אוכל, לכן מידה כנגד מיתה יקצרו ימיו. כי כל ההבלים היוצאים מנשימותיו של השכיר העובד עולים לפני הקב"ה ומתקבלים כיסורים לכפרת עוונות ובלילה כשאין בידו לאכול מתלבשים נפשו ונפשות ביתו בהבלים האלו שעולים לפני הקב"ה בסוף היום ומרוב

מילואים - תורה ה

והנה עד כאן נתבאר שקיום המצוות אפשר לעשותו בב' מדרגות, אך עיקר מהלך התורה סובב והולך על הצדיק המופלג במעלה שמקיים את המצווה בבחי' נבואת משה, שאין רוצה בשום שטר, אפילו שכר העוה"ב. וזוהי יתבאר מש"כ בשעה"מ פ' כי תצא. ובס' הליקוטים כ' שהאר"י ז"ל הקפיד מאוד בדרך גוזמא על מצווה זו של שילום שכר שכיר. ואפילו אם בשביל זה היה צריך להתפלל מנחה אחרי השקיעה. ולא נתבאר שם טעמו ולפי כל הנ"ל מכוון שזו היתה מדרגתו ביומו תיתן שכרו ולא תבוא עליו השמש, והבן.

יב

פנייה ג. בכדי להבין את דברי רביז"ל בסעיף זה הבנויים על הרע"מ ובזוה"ק פינחס דף רל"ה: נביא את הזוה"ק בתרגומו.

שש הטבעות שבקנה שהם כנגד חג"ת נה"י שבספירת המלכות, שיוצאים מהם שש מדרגות מלאכים ששורשם מבינה וגבורה, ובמלכות ב"קנה" הם הנכללים יחד.

ומלאכים אלו נקראים (בתהילים כח) "בני אלים" והם הממונים לנשב את הרוח בעולם, שעל ידה בא הגשם.

כי הגשם בא מצד הגבורה כמ"ש מזכירין גבורות גשמים (ברכות לג.), וכשהמלאכים האלו מתחברים יחד הם כעין השופר המוציא קולות [וכן השופר הוא בינה, שמשם שורשם].

וכן מלאכים אלו מוציאים את קולות הרעמים. ומלאכים אלו נקראים אילו של יצחק שהוא גבורה ושורש הגבורה מבינה ולכן הם נקראים גם אלים בני בשן [ר"ת נ' שערי בינה] כו' והם מוציאים רוח וקול. וזוהי דומה עניינם לקנה של האדם. כשם שהמלאכים כשהם נפרדים מוציאים רוח וכשהם מתקשרים יחדיו הם כשופר ומוציאים קול כן הוא ב"שית עזקאין" - שש טבעות שנמצאים באדם.

ואותו קול היוצא מהמלאכים ופוגע בענני המטר ונשמע קולו לבריות הנמצאים בחוץ וע"ז כתוב ורעם גבורותיו מי יתבונן כי בוודאי הרעמים באים מצד הגבורה. ולכן כתוב אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים. ולא כתוב קול ה' רועם משמע שרועם מעצמו. אלא "הרעים" על "בני אלים" הנזכרים לעיל.

היינו שמדת המלכות הנקראת אל הכבוד מרעימה ע"י שש מדרגות המלאכים ששורשם מבינה. וזמ"ש"כ ורעם גבורותיו מי יתבונן היינו מי יכול להתבונן בו ולהשיגו.

ומיד מביא הרע"מ: אוי להם לבני אדם אטומי לב וסתומי עיניים שאינם יודעים את הסודות של אברי גופם, איזה כוחות עליונים רוחניים יש בהם.

שהרי הקנה כלול מג' כוחות:

גם ירמוז להודיענו כי כל המצוות שהאדם [הת"ח כדלקמן] עושה בששת ימי חול, וכן כל עסק התורה שעסק בימי בחול, גורם לאדם שיהיה לו תוספת קדושה בימי החול עצמם בבחי' שאר בני אדם בשבת, וכמ"ש בזוה"ק (ברע"מ פ' צו דף כ"ט-): כי הת"ח זוכה לנפש יתירה בימי החול מה שעמי הארץ זוכים בשבת. ונמצא כי הת"ח העוסק בתורה נמשל לשכיר יקוה פעלו מאתו יתברך ביומו ממש אפילו שהוא בימי החול, ואז הקב"ה נותן לו שכרו תוספת נשמה הראוי לשאר בני אדם בימי השבת, ולכן נרמז שבת בר"ת של ביומו תיתן שכרו.

בהמשך כ' שהתוספת הזו הנקרא "שכרו" שניתן לו על עבודתו בימי החול, מצטרפת בשבת לנשמה היתרה הניתנת בשבת, ובשבת זוכה להארה כפולה וזשחז"ל (ע"ז ג.) מי שטרח בע"ש יאכל בשבת.

גם ירמוז אל מה שהודעתך, כי לכל מצוה ומצוה יש סגולה פרטית, ואומנם סגולת מצות קיום נתינת שכר שכיר ביומו, הוא שנותנים לו תוספת שבת, ונפש יתירה באותו יום בשבת של אותו השבוע אשר בה קיים מצוה זו, והיא מידה כנגד מידה. כי כנגד "ואליו הוא נושא את נפשו, והשלימה לו [היינו שנשא ורומם את נפשו ועי"ז נתן בה שלימות] כמו כן נותנים לו נפש יתירה בשבת ההיא הנרמז בר"ת [ביומו תיתן שכרו] עכ"ל.

ונמצינו למדים מדה"ק: א. המקור ששבת הוא ר"ת ביומו תיתן שכרו. ב. המהלך המבאר שבמצווה זו נרמז עשיית המצווה בששת ימי המעשה, בבחי' של שבת של הארת הנשמה של שבת. ג. איך שהמצוות, גם מה שנראה לנו כמצווה של "בין אדם לחברו" יש בהם חיות אלוקית הנמשכת לעושה אותם כמו תשלום שכר שכיר שמזכה את מקיים המצווה ל"נשמה יתירה" עליונה וגבוהה. ד. איך מחיה המצווה את בחי' השנה, דהיינו יום השבת. והנפש-האדם העושה אותה. ה. איך אפשר גם במצווה של בין אדם לחברו להרגיש עוה"ב, שבת, בקיום המצווה.

וזן דוגמה של מצווה שיש עליה טעם פשוט המבואר בתורה "כי עני הוא ואליו הוא נושא את נפשו" (דברים כד, טו). ובגמ' (ב"מ קיב.) פירשו את הפסוק "ואליו הוא נושא את נפשו" שמוסר עצמו למיתה בשביל שכרו. ואעפ"כ מכיוון ש"כל מצוותך אמונה" כשעושה זאת מתוך אמונה שזה רצונו ית', אזי מאיר בו מחיות השי"ת המולבשת במצווה. ולקמן בכיאר רבב"ח כ' רביז"ל שהמצוות יש בהם מושכלות ומקובלות וחוקיות. מושכלות היינו שאדם מבינו מעצמו, משכלו. מקובלות, הם המצוות שאחרי שנכתבו בתורה יכול אדם לקבלם ולהבינם. וחוקיות אלו המצוות שהם גזרת הכתוב. ומדוע הזכיר זאת בתוך הביאור של רבב"ח והרי אין זה שייך למהלך וביאור התורה. אלא שזה קשור לנזכר בריש התורה "כל מצוותך" - כולל מושכלות, ומקובלות-אמונה. ומכיוון שכך הם כלים ולבושים לאור השי"ת שכל המצוות-הם אחדות פשוט עמו, והבן.

מילואים - תורה ה

שיז

הקנה שהוא הדעת הנקרא תפארת עלאה הכולל ו' מידות חג"ת נה"י שהם שש מעלות לאימא הנקרא כסא משום שהיא כסא לאבא - חכמה.

ישש המעלות הם בכדי להוריד את שפע החכמה לבינה, דהיינו מהמוח-חכמה. אל הלב - בינה שמכות זה הלב מבין.

ומפני כך נאמר קנה חכמה קנה בינה, מפני שהשפע יורד מהחכמה לבינה ע"י הדעת הנקרא קנה, שבקנה זה יורד מח אבא - חכמה אל הבינה. ובו עולה אימא - בינה אל אבא - חכמה.

יג

שאדם מוציא בכח בתפלתו. בדברי רבינו לא נתבאר מדוע דווקא הדיבורים "שאדם מוציא בכוח בתפלתו" יש בכוחם להשפיע כרעמים וליישר עקמומיות שבלב.

שהרי לקמן מפרש רבנו ש"מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין" ומשמע שכוונתו לכל דברי היר"ש ולא דוקא בתפילה. ובמי הנחל כתב, שמפני שהמתפלל הוא ירא שמים לכן הוא יכול להתפלל באופן של תפילה בכח.

אך בבה"ל נסתפק בזה האם הכוונה שהקול היוצא מירא שמים הכוונה דוקא קול תפלתו. וכתב לבאר שמפני שמאמר זה מהווה לבוש לתפילת רבינו לביטול הגזירה. לכן הלביש את דבריו על ענין התפילה. אבל התיקון הזה נעשה בבחי' אחרת גם ע"י הדיבורים של הירא שמים.

אך לכאור' נראה מקשרי הדברים, שמכיוון שהרעם הנוצר צריך שיהיה נמשך מהגבורות ומשורשם שהוא בינה, ע"ד הרעם הנשמע ברקיע כמ"ש בזה"ק [פינחס דף רל"ה:]: לכן יוצא הקול בלהב האש שבלב, שהוא בינה, ואופן הדיבור הוא בכוח וגבורה, וצריך שיהא ירא שמים כי משם מוצא הקול.

ונמצא שבכל בחינותיו הקול נמשך ממידת היראה - גבורה, ומשורשה - בינה, והדיבור עצמו מן הגבורות [ליקו"מ פ], ובעיקר דיבורי תפילה. ומפני כך ביאר רבינו את דבריו לעניין התפילה מכיוון שעיקר התפילה היא ע"י יראה [כמבואר בתורה י"ד ח'], נמצא שדיבור התפילה עצמו גם הוא בסוד היראה.

ועוד יש לומר מכיון שאנו רוצים שהדיבור יתהווה לרעם שיישר את הלב, ויכוון אותו שיהיה ישר עם השם. [כלשון מוהרנ"ת בתפלתו], הדיבור של התפילה הוא דיבור שכל ענינו הוא חיבור ודביקות של העומד לפני ה', שזה עיקר כוונת הלב [כדלקמן] ועי"ז יתקיים בשלימות מש"כ בגמ' לא נבראו רעמים כו', שנא' והאלקים עשה שיראו מלפניו, והבן. **בנוסף** לכן, מכיוון שעיקר מאמר זה סובב והולך על ענין התפילה קודם גז"ד ואחר גז"ד ואיך אפשר להלבישה כו' ולהגיע לידיעה זו אם הוא קודם או אחר גז"ד, ולהלבישה א"א רק ע"י תפילה, וכפי שיתבאר לקמן שהתפילה מולבשת במאמר שהוא מהקלין דמלעילא, שהם

אחד: הב"ל [שהוא חס] שהוא לה"ב אש היוצא מן הלב, שזהו כוח האש, הבא מצד הגבורה. ונחלק לז' הבלים הנזכרים בקולות כי הוא כנגד ז' ספירות שבמידת הגבורה.

הכוח השני: הוא האוויר הנכנס לקנה מהחוזן, כי הקנה שואב את האוויר לתוך הריאה והאוויר הוא מצד תפארת. שהיא רוח, כידוע.

הכוח השלישי: המים ששואבת הריאה דרך הקנה מהוושט. והמים הם מצד החסד.

ומג' כוחות אלו נעשה הקול הכולל מים, רוח, אש. שהם כנגד חסד, גבורה, תפארת.

וכ"א מאלו השלושה נחלק לז' כנגד ז' ספירות שיש בכל אחד. שהם שבע להבים. שבעה אווירים. שבעה נחלים.

וכשיפגשו כוח האש היוצא מהלב עם ענני המטר שהם כנפי הריאה דרך קנה הריאה יעשה קול ועל זה נאמר "ורעם גבורותיו מי יתבונן".

כי עיקר הרעם, והקול בא מצד האש והגבורה היוצא מן הלב ומפני כך נאמר מי יתבונן "מי" שהיא בינה ליבא, יתבונן, כי "הלב-מבין" בבינה שהיא מצד השמאל שמשם נמשכת הגבורה.

וחסד הבא מימין הם המים שבכנפי ריאה, שבצד ימין נמצא השורש של המים שהוא מוח החכמה, השורש של מידת החסד.

ומהחכמה, שורש המים, יוצא מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון, שהוא "ליבונוא דמוחא", דהיינו מלבנונית מוח החכמה יוצאין נוזלים, מים, על קנה הריאה בכדי שיהא בו כוח לקרר את חום האש של הגבורה, שבלב.

וזך אחר שעלו ענני ההתעוררות של הבינה - הלב, אל המוח, בסוד ואד יעלה מן הארץ, ולמעלה נהפך לענן וממנו יורדין מימי החסד, מהמוח אל הריאה.

והסוד של ההתעוררות העולה מן הבינה [הלב] אל החכמה [המוח], הוא מש"כ מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן, הכוונה לעשן של אש הקטורת שע"ג המזבח הפנימי שהוא כנגד בינה שעולה התעוררות מהלב, שכל רוחות שבעולם אינם יכולים להזיז את עמוד העשן כדתנן באבות פ"ד מ"ז.

וכוונתו שאע"פ שהרוח היא בחינת רחמים, עכ"ז לא תוכל להפוך את הלב לרחמים עד שיחממו את הקרירות של מוח החכמה, כי המוח נחשב מים שהם קר ולח (כמובא בשע"ק - ובע"ח שער קיצור אבי"ע) ועודרו את המוח להמשיך משם חסד ורחמים.

וממשיך הרע"מ לומר שהחכמה היא נוטריקון של כ"ח מ"ה, כ"ח הוא בלב דהיינו בבינה שבחכמה שמילוי המילוי של הוי' דמ"ה יש בו כ"ח אותיות. ומ"ה הוא במוח. שבה יש שם מ"ה בספ"י החכמה. וייחודם הוא ע"י

מילואים - תורה ה

שהיא מוח עליון שלגבי ספירת הכתר נחשבת מוחא. אך לגבי החכמה נחשב מוח זה לכתר - גלגלתא ושם פוגע הרעם ומשם מזעזע את המוח בבחי' רעם עד שיתן מימיו שהם נוזלין מלבנון - ליבונא דמוחא.

יז

אשרי העם יודעי תרועה. על התיבות יודעי תרועה כתב רש"י שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, ומקורו מויק"ר כט, ד. ובפסיקתא דרב כהנא [כג, ג] בשעה שישיראל נוטלין שופרות וכו' עומד מכסא דין לכסא רחמים. גם בתיקון"ז [דף נ"ז:] כתב שתרועה, הוא כנגד יעקב שמידתו תפארת-מידת רחמים. והנה מידת הרחמים היא כללית החסדים והגבורות. ובתורה זו נתבאר שלאחר גז"ד א"א להתפלל כסדר התפילה. אבל קול השופר דהיינו הקול היוצא בכוח וגבורה שהוא בחי' שופר כפמ"ש "מי הנחל", או כפי שפירש בבה"ל שהכוונה לקול השופר ממש יפגע בגלגלתא דמוחא שהוא חסדים (בה"ל) ויתאחד עמו. וע"י הקול הזה יפתח המוח מאטימותו. וכמ"ש לקמן שיעקר ההתגלות וההתגברות והנצחון הוא כשמשותף הגבורות - רעמים בחסדים - מוחין. וע"י שיפתח מוחו ויגרום בזה שגם המוח העליון ית"ש. יפתח וירחם (כמבואר עניין זה בבה"ל). ויש להוסיף בזה את דברי מוהרנ"ת בליקו"ה ר"ה ד', שבר"ה א"א לדבר מפני המקטרגים ולכן תוקעין בשופר ולכן כתב בבה"ל (כג) שכשם שהקול נשמע בדעת ובמוחין שלנו "יודעי תרועה" מלשון דעת ולכן גם תיקנו חז"ל "לשמוע" קול שופר כמו"כ ע"י זה פוגע הקול במוח של העליון ב"ה ושם נשמע קול התרועה, ובזה מתבטל הדין וכמו"כ הוא לענין התפילה כי בבה"ל כתב שהקול אחר שמתאחד עם המוחין נחשבים המוחין "כלבוש" ל"תפילה בכוח" שהיגעה אל ה"עבי מטרא" - המוחין. ואז נשמעת תפילתו כי היא "מלובשת" ונמצא שיודעי תרועה - שיודעים לרצות את בוראם ו"יודעי תרועה" שהתרועה, השופר, ה"תפילה בכוח" תפגע במוח - דעת, "יודעי" חד הם.

יח

ומי ששומע תקיעת שופר. השופר הוא יראה, גבורה, והוא גם בחינת בינה כמבואר בזה"ק ותיקונים כו' והוא גורם התעוררות תשובה בלב, וכתב הרש"ש בנה"ש [ע"ג א. דף לט. טור א'] "כי אין קול השופר פועל באימא הנקראת אוזן ונקראת תשובה, להמשיך המוחין בז"א אם לא שעולה הקול בהתעוררות הלב בתשובה ואז דברים היוצאים מן הלב נכנסים באוזן", עי"ש.

יט

סוספיתא דדהבא. בענין הזהב אע"פ שהוא מצד הגבורה כמבואר בזה"ק שמות ב: מ"מ אין זה סותר מה שמבואר ביומא מד: ששבעה מיני זהב הם, מפני שכוונת הדברים, לשבעת הגבורות הנמצאים בשבעה מידות חג"ת נה"י"מ, כמבואר שם.

לבוש לתפילה שכשמתפלל בכח וגבורה ובקול רם היא יוצרת את הקול והרעם והפגיעה ב"עבי מיטרא", ומבואר לקמן שעי"ז נפתח מוח העליון לקבל התפילה ולביטול הגזירה.

ובפרט לפי מש"כ בבה"ל שהתפילה המשותפת במוחין נחשבת כתפילה בלבוש, כדלקמן. ולכן העמיד עיקר דבריו על תפילה בכח

יד

קול שאדם מוציא בכח בתפילתו. לעובדא ולמעשה. פעמים אין האדם מרגיש בלבו התעוררות, שיוכל להתפלל בכח, מתוך להב הלב, ובקול, וכתב ע"ז בשיהר"ן ב' עצות. בשיחה ע"ד כתב, לעשות לעצמו התלהבות וחמימות ולב בוער להתפילה [כמו שהאדם עושה לעצמו רוגז עד שבא באמת למצב של כעס, ורוגז], ועי"ז יבוא אח"כ באמת להתלהבות וחמימות הלב בהתפלה ויזכה שיבער לבו להשי"ת ויתפלל בהתלהבות גדול" עכ"ל. והיא ע"ד שכ' החינוך [מצוה טז]. שאחר הפעולות נמשכין הלבבות. "כי האדם נפעל כפי פעולותיו". ובשיחה ס"ו כ', שכשאדם מתפלל בכוונה דהיינו שמקשר המחשבה אל הדיבור ומטה אזנו ושומע מה שהוא מדבר אזי הכוחות נמשכין ממילא לתוך דיבורי התפילה וכו' וזוכה להתפלל בכח גדול אע"פ שאינו מכריח עצמו לזה. וכ"ה בשיחה ע"ה. שאפילו שיאמר רק בפשיטות כו"כ דיבורים וכו' ע"פ רוב יזכה ברחמי להתעורר עד שיתלהב לבו מאוד אך שלא יעמיד זאת לנסיון.

וב"כ בשיחה רצ"ג. שכמו ש"קול מעורר הכוונה" כן להפך, הכוונה מעורר הקול שכשמתפלל בכוונה ונזהר להכניס כל לבו ומחשבתו בתוך דיבורי התפילה אזי ממילא יתעורר קולו להתפלל בקול כראוי, וכן נראה בחוש כמה פעמים עכ"ל.

טז

כמו שאמרו הקול מעורר הכוונה. במקור הדברים עי' ברא"ש ברכות פ' שלישי סימן מ' שמביא את הירושלמי בפרק תפילת השחר, רבי אבא בר זבדא מצלי בקלא [רבי יונא כד הוי מצלי בכנישתא הוי מצלי בלחישא כד הוי מצלי בביתא הוי מצלי בקלא] עד דילפי בני ביתה צלותא מיניה, וכתב הרא"ש פירוש כל כך היה מתפלל בקול, להעיר רוח הכוונה, ופי' בדברי חמודות שהתפלל בקול כדי לכווין. ובמעדני יו"ט כ' לפרש את דברי הרא"ש "רוח הכוונה" רצון ומחשבת הכוונה. ובטור או"ח ס"א ג' ע"כ נוהגים בספרד לקרות פסוק הראשון בקול רם ומנהג טוב הוא להעיר הכוונה בפסוק הראשון.

טז

פוגע בחכמה היינו בגלגלתא דמוחא. ביאור התורה פירשו ע"פ הרמ"ק, אך באופן כללי אפשר לפרש גם ע"פ המבואר בע"ח שער יג פ"ג (בסופו) שבכלליות גלגלתא היא ספירת הכתר המקיף את המוחין חכמה ובינה. אך יש גלגלתא

מילואים - תורה ה

שיט

בחסד שבימין ומטעם זה ניסה השי"ת את אברהם בעקידת יצחק בנו. כדי לכלול בחסד שבו את הגבורה. ונמצא שמש"כ רביז"ל להוכיח מפסוק זה שצריך לשתף את הגבורות בחסדים ובאהבה. נתפרש בזה"ק עצמו על הפסוק משכיל לאיתן האזרחי - לאיתנו שהם הגבורות המשותפים בחסדים. והוא נפלא.

כב

וישב הים לפנות בקר. במי הנחל קישר את יצי"מ והפסוקים העוסקים בקריעת ים סוף לכל מהלך התורה.

כי בני ישראל ביערו החמץ שהוא פגם המוח היינו שביערו את המחשבות זרות, תאוות. ואת החכמות החיצוניות המחמיצות את המוח. ואכלו מצה, שהיא מוחין זכים, ובזה תיקנו את האהבה דקדושה, ועי"ז נודרך מוחם ונהיה חיורא ככספא. ובשעת קריעת י"ס זכו גם ליראה כמ"ש וייראו העם את ה', וגם למוחין זכים כמ"ש וישב הים, ים החכמה לפנות בוקר, אהבה, חסדים, היינו שנודרך מוחם ככספא ולכן עי"ז נתגברו על האויבים - המצריים, וכמ"ש בזה"ק על הפ' גער חית קנה {שנתפרש לעיל שהכוונה לגעור במחשבות האסורות} שהכוונה למצרים שהיא ראש ממלכות הסט"א, חמץ, ואותה זכו להכניע כמ"ש לאחר פסוק זה, וינער ה' את מצרים וכו' ועי"י הכלים של יראה, אהבה, שמירה מחמץ, אכילת מצה, זכו לישרות לב, ולשמחה עד למדרגת הנבואה, בבחי' "זה הדבר" כמ"ש בקריעת י"ס שכולם אמרו "זה" קלי . וזה מש"כ במ"ר שה"ש א, יא. עה"פ תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף שמדבר מזמן קריעת י"ס וביזת הים. שזכו לזהב - תורי זהב היינו ליראה, עם נקודות הכסף- חוורא ככספא- מוחין, אהבה.

כג

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. לכאורה לשון הפסוק "לא יוכלו לכבות" שייך באש, שהחידוש הוא שגם מים רבים לא יוכלו לכבותה, אבל מים הרי לא שייך לכבות, וא"כ הרי יקשה איך שייך לכבות את האהבה, והרי האהבה היא בסוד מים, והאש אינה אלא מיסוד הגבורה, היראה. ורש"י כ' שמפני שבפסוק הקודם נקט לשון רשפיה רשפי אש לכן כ' "לא יוכלו לכבות". ובמהלך התורה הזו יתכן לפרש, שמכיון שכאן מדובר על שיתוף אהבה - חסד מים עם יראה - גבורה, אש, מפני שהקול היוצא בכח ובגבורה נמשך מהאש, וכלשון הזה"ק בפ' פנחס דף רלח: מ"להב הלב", והוא משותף באהבה וכעין שפירש לקמן על "כמיחם קומקומא דמיא" שהאש, הגבורה חיממה את המים חסדים, והבן. ועוד יש לבאר ע"פ הנודע, שכשממתיקן את אש הגבורות היא נהפכת לתוקף, לאש של אהבה.

כד

היראה היא עקר החשיבות. בבה"ל (אות יא) ביאר ע"פ קשרי הדברים במהלך התורה שישנם שלשה טעמים מדוע עיקר החשיבות היא היראה.

ובהמשך כ' בזה"ק לבאר מדוע בפרשת המשכן הקדים הפסוק זהב לכסף, כמ"ש זהב וכסף ונחשת, ולכאורה הרי זהב הוא יראה וכסף הוא אהבה שהיא קודמת במעלתה ליראה - זהב.

אלא מפני ששורש הזהב הוא בספירת הבינה שהיא מג' מוחין וקודמים לכסף שהוא חסד - אהבה. ומטעם זה נאמר (בדניאל ב, לב) "לח" אתה הוא רישא דדהבא - הראש מזהב (דניאל ב, לב) חדוהי ודרעוהי די כסף - חזהו וזרועותיו, מכסף והראש הרי גבוה במעלתו והוא זהב. כי זהב שורשו בבינה שהיא שייכת למוחין אשר בראש וכשהכסף עולה למקורו שבבינה, אז הוא נכלל בזהב. עד כאן תוכן דבריו.

כ

צריך לשתף החסדים בגבורות. וכפי המבואר במהלך התורה, המלאכים העומדים לשמאל הם על שעברו על מצוות התורה והם גורמים גז"ד במדת הדין, הגבורה היראה, וצריך להמתיק הדין ע"י שיתופו בחסדים. ולכן הגם שעיקר הרעם המיישר הלב כו' מגבורה יראה, צריך לשתפו עם החסדים ועם האהבה, שע"ז יומתק הדין.

והנה כל המצוות רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת כנגד כלל תרי"ג איברי האדם, והעולם, והשנה. ולכן אם יפעל רק ביראה לא ימתיק הדין כי צריך לכוללו כולו. מפני שהמ"ע הם בסוד החסדים, והל"ת הם בסוד הגבורות. ולכן צריך שיכלול חסדים וגבורות. והבן.

כא

וישב הים לפנות בוקר לאיתנו. ים החכמה. שהוא מימי המוח "באר מים חיים". "ונוזלין מן לבנון". לפנות בוקר, דא בוקר דאברהם כמ"ש בזה"ק (תרומה ק"ע): עה"פ ויהי באשמורת הבוקר - בזכות אברהם "וישכם אברהם בבוקר" שהכוונה למדת האהבה שאברהם מושרש בה בבחי' זרע אברהם אוהבי. ופסוק זה נאמר בתיקו"ז (קכט). מסטרא דימינא מוחא חוורא ככספא הה"ד זרע אברהם אוהבי ופירש רבינו בתורה ע"ו, שע"י החסדים והאהבה יודרך המוח ויהיה חוורא ככספא, "ליבונא דמוחא" כנ"ל. ואז כשיפגע בו הקול, יתהווה לרעם. וזמש"כ וישב הים - החכמה. לפנות בוקר - דאברהם בחי' אברהם אוהבי. לאיתנו דא גבורות היינו שע"י ששיתף האהבה שב הים ונתהווה לרעם, לגבורה, לאיתנו. היינו בחי' קול רעמך יתהווה כשיפגע בגלגל, דהיינו ב"גלגלתא דמוחא". ויתאחד עם המוח, ה"חוורא ככספא". הזך וצח ככסף.

והנה בזה"ק (ויחי רל): פירשו את הפסוק משכיל לאיתן האזרחי. ששבח זה נאמר על אברהם כשעשה חסד עם הבריות בכדי שיכירו כולם שהקב"ה שליט על העולם ונקרא איתן מלשון חוזק וגבורה מפני שהתחזק בכח וגבורה להיות אורח של הקב"ה. והמשך הפסוק הוא חסדי ה' עולם אשירה. ומק' הזוה"ק והרי הזמר והשיר הוא מצד הגבורה ולא מצד החסד, וביאר, שבפסוק זה נכלל השמאל שבגבורה,

כו

והגית בו יומם וליילה. עם ד' תבות, גמ' תרי"ג מכיון שתכלית ה"והגית הוא לשמור-מצוות ל"ת [לילה - מלכות] ולעשות - מצות עשה [יום] כמ"ש בתקו"ז

כז

שישים גיבורים. איתא בשהש"ר פרשה ז-ח סימן ה' עד שלא חטא שלמה היה רודה בשרים ושרות ומלך אפי' על כוחות הסט"א והשרים, כיון שחטא, מנה לו שישים גיבורים מגיבורי ישראל והעמידן לשמור על מיטתו שהיה מתפחד מן הרוחות שלא יזיקו, וגיבורים אלו מרמזים לרעמים הנמשכין מגבורה כמ"ש ורעם גבורותיו, והטעם שהם שישים, כ' האריז"ל (ע"ח שער דמוחין דקטנות פ"ג) ששישים גיבורים הם ס' צירופים של שם אלוקים שהוא שם של גבורה, והם ביסוד ז"א הכולל ו' ספירות וכ"א כלול מ' ולכן הם שישים ומהלך זה נמצא בהתהוות הרעמים כמ"ש לעיל מדברי הזוה"ק (פינחס רלה:): שהרעמים נמשכין משית עיזקאין דקנה שהם ו' ספירות דגבורה וכ"א כלול מ-י', ונמצא שעולים למספר שישים ולפ"ז יתבאר מפני מה ה-ס' גיבורים הם בחי' רעמים ונמצינו למדים שהרעמים-הרמוזים בשיתין פרסי שהוא הזמן שנתחמם קומקומא דמיא, אחרי שנהיו מאוחדים עם המוחין, הנקראים מים כמיחם "קומקומא דמיא", אז הם גורמים ליראה שלימה, דהיינו שינצל, מיראות חיצוניות, כמבואר בבה"ל.

כח

צריך להקדים את היראה. עי' תיקו"ז דף כו. וזוה"ק בראשית כד. וזוה"ק ח"ג דף רכת. שם מבואר ששמי עם י-ה גימ' שס"ה - מצות ל"ת, וזכרי עם ו-ה גימ' רמ"ח - מ.ע. וכתב הראשית חכמה בשער היראה שמפני כך צריך להקדים היראה לאהבה כשם שבשם הוי' ה-ה קודם לו-ה. **וביאור** ענין ה-ה שהיא קודמת ליראה כיון שהיא במוחין כו' עי' בע"ח שער ו' פרק ד'.

כט

גילדנא הוא בחי' שם א'ג'ל'א' שהוא בחינת גבורות וכו'. הנה המקור לשם זה הוא בזו"ח פ' תרומה דף נ"ב. ושם הוא מובא בב' אופנים. ושם זה הוא ר"ת של ד' פסוקים שנאמרו בברכת יהודה, שורש מלכות דוד. כי הוא יוצא מר"ת של הפסוקים. י'הודה אתה יודוך, ג'ור אריה יהודה, ל'א יסור שבט וכו'. א'סורי לגפן עירה. והם ר"ת י'ג'ל'א' שבחילוף אותיות באי"ק ב'כ'ר' מתחלפת הא' קמייתא עם ה'יוד'. ובאופן אחר הוא אגלא ר"ת א'תה ג'בור ל'עולם א'ד-ני עי"ש. ובפע"ח שער העמידה פ"כ כתב, והוא שם גדול ואמין ובו היה יהודה מתגבר על אויביו וכאן הוא היכל זכות שדנין בו לבני אדם לחולי ולרפואה לחיים ולמות. ובספר ברית מנוחה אופן ג' דף ל"ח: כתב שהוא השם שהיה דוד משתמש בו

הראשון כפי שיתבאר לקמן שעיקר העבודה היא על נקודת היראה. והזוכה לכך באה אליו האהבה ממילא וציין שם לספר המידות (אות דעת סעיף לד.) שלפי הגדלת המעשים טובים של האדם כן מעמיקין לו מחשבותיו היינו שנותנים לו מח גדול.

השני (ע"פ בה"ל אות ט"ז ועוד.) מכיון שעיקר העבודה לסלק את האויבים המקטרגים, מידת הדין והגבורה, היא ע"י הקול היוצא בכח וגבורה מירא השם. אלא שאינו יכול להתהוות לרעם רק כשמתאחד עם החסד, האהבה, המוחין. אך העיקר הוא היראה, גבורה, שמקומה בלב שהוא בינה, שורש הגבורה וא"א להכניע הקליפות הנמשכין מ"ירד גבריאל" רק ע"י שורשם בחי' (סנהדרין לט) "מיניה וביה אבא ליזול ביה נרגא" שהמדה הזו שבה קילקל אפשר לתקנה רק ע"י אותה מידה.

השלישי (בה"ל הנ"ל בתוספת ביאור. ובה"ל אות לג.) מכיון שהחכמה נקרא ים ע"ש עומק החכמה והתפשטותה כמי הים שהם "מים שאין להם סוף" ומכיון שכן א"א ליהנות ממימי החכמה ולהשיגה רק ע"י כלים וצימצומים שאם לא כן יטבע מחמת ריבוי אור כעין שאחז"ל על ד' שנכנסו לפרדס אחד הציץ ומת, אחד הציץ ונפגע וכו'. וגם החסד והאהבה הנמשכין ממידת החכמה, אם לא שיעשה כלי למידה זו יחלה ח"ו, כמ"ש כי חולת אהבה אני. והכלי הוא הקנה שזוכר לעיל "קנה הקול" הבא מגבורה יראה, שנכנס לים בכדי להתהוות כלי להמשכת מימיו וכלי זה הוא היראה. הנמשכת ממידת הדין. שטבעה ומהותה הוא צמצום וכלי. וכאן, הכלי הוא הספינה שהיא מקום עם גבולות וצמצומים שעל ידו יוכל לצאת ולבוא במימי החכמה.

והנה מוהרנ"ת בהל' ספירת העומר ב' ה' מבאר ענין הספירה שהיא ג' יום. יובל, עוה"ב. ולמעשה זה ענין הלב הנזכר בתורה. שהוא בינה. שיש בה ג' שערים ושער הנ' הוא כתר. אין. אחדות פשוט. וזהו גם המתבאר בתורה ל', שכל המצוות עולים ללב שהם אחדותו ובג' רגלים שהם בכינה. וזהו טעם היראה שהיא עיקר החשיבות, והאוצר, והזהב, כמבואר בזוה"ק כי נמשכת ומושרשת בכינה, שהיא למעלה מחסד.

כה

ואכילה אותם כרגע. לפי הכלל החמישי שכל המקרא נתבאר, אחרי שפסוק זה נאמר למשה ואהרן, הם נפלו על פניהם ואמר א-ל אלוקי הרוחות לכל בשר, האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקפוץ.

וכ' האוה"ח הק' שביקש משה בשם א-ל שהוא שם של חסד בכדי להמתיק הדינים והגבורות. ובזה יתבאר לנו הנז' לעיל בתורה בענין שם א-ל חסד.

ומ"ש אל-הי הרוחות לכל בשר. פירושו שהרי עיקר הנחת, והחפץ שלו ית' הוא מנשמות הנתונות בתוך בשר גשמי. שבזה חושק ה' יותר מכל. ועיין לעיל במה שפירשנו בענין המשל לבעל מלאכה שעושה איזה כלי, והבן.

מילואים - תורה ה

שכא

ומובן ששורש שם הגבורה הזה הוא נמשך מהבינה שורש הגבורה והדין, ומטעם זה א"א ללב לשמוח שהיא הארת הבינה עד שימתיק הגבורה והדין ע"י שיתופה בחסדים, ואז ישמח הלב, וביאר בפל"ח שע"י גורם שמחה למעלה כביכול (ועי' זוה"ק שמות קפד) ועי"ז נמתק הדין למעלה.

גילדנא. עי' סנהדרין ק:

לא

בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'. היינו ע"י בחי' קול הנפיק כנ"ל עי"ז ירעם הים וכו'. הנה הנזכר בפסוק "הריעו" וכ"ה בלשון הפסוק בפ' בהעלותך והרעותם בחצוצרות. ותקעתם תרועה – ומבואר בתיקו"ז [דף מ"ג. ודף מ"ט: ודף נ"ה. ודף צ"א:] שהתרועה היא בתפארת שהיא כנגד יעקב.

וב"ה בשעה"כ ופע"ח כוונת השופר.

והנה בכל התורה נתבאר שהקול אינו יכול להתגלות רק כשמשותף הגבורות בחסדים. האהבה עם היראה. ולכן, הקול היוצא הוא "הריעו" שהוא כלול חסדים וגבורות.

וכמו"כ החצוצרות הנזכרות בתורה נתבאר ברע"מ כי תצא רפ"ג. שהם נצח והוד. כשהם מקבלים מחסד ומפני כך הם עשויות מכסף – חסד. והנה נצח, בקו הימין – חסד. והוד בקו השמאל – גבורה. ונמצא שגם בחצוצרות יש את השיתוף של גבורות בחסד.

וב"ה גם בקול השופר שהוא מורכב מאש – ומים. חסדים – וגבורות. ורוח – שהיא תפארת. והנה מבואר בזוה"ק שקול השופר שווה לרעמים. אך באמת גם השופר. וגם הרעמים נתהוים כאשר הם משותפים בחסדים, באהבה.

לב

ע"י שמחת הלב יכולים להתפלל ולהלביש את תפלתן במאמר וכו'. בפל"ח בבה"ל ומי הנחל הקשו, שבכל התורה לא נתפרש רק איך אפשר לדעת אם הוא קודם או אחר גז"ד אך לא נתבאר איך עי"ז זוכין להלביש את התפילה. ובנוסף לכך, גם לא נתבאר כיצד נעשית הלבשת התפילה. הפל"ח פירש שמכיון שאין הדין נמתק אלא בשורשו. ושורש הדינים בינה. שהיא בלב. והמתקתה ע"י שמחת הלב. [כמבואר בזוה"ק בהעלותך קנ"א: ובפירושו המקדש מלך שם]. שהשמחה גם היא מהבינה. והיא עולם המחשבה, ששם אפשר להמתיק ולבטל את הדין. ולכן כשנמתק הדין בשרשו, יש בכחו של המתפלל לבטל הגז"ד אף לאחר גזירה, ע"י שיתפלה במחשבתו לבטל הדין. ואת דיבורי התפילה שצריך להוציא דוקא בדיבור פה והרי א"א באופן זה, מחמת הקטרוג, ילביש בדיבורים של מאמר. ובמי הנחל פירש, שלפי כל מהלך התורה מתבאר שלשמחת הלב זוכין ע"י רעמים. ולרעמים זוכין ע"י שמתפלל הקול בכח וגבורה ויש לו יראת שמים. וביראה – גבורה, ישתף אהבה.

במלחמותיו. והרמ"ק בפרדס שער פרטי השמות פרק ו' האריך לבאר ענינו.

וי"ז ואפשר חיות צרוף השם הזה אגאל והוא לשון גאולה והוא בחד כענין הושיעה ימינך וכו', וכן הושיעה לו ימינו ולפי"ז יהיה עולה עם הבינה כמ"ש הכתוב אי"כ"י אגאל והוא הבינה הנקרא אנכי. ועתה בזה לא ירחק היותו חותם שם ע"ב. ומפני היות שפעמים הימין בגלות בעונות כדכתיב הושיעה ימינך לכן שם זה מצורף אל לשון גלות אגל"א. [דהיינו שהוא כעין לשון אַגְלָה - אלך לגלות.

ועם כל זה אנו מקוים אל גבורותיו וישועתו של ה' ב"ה ולכן אנו אומרים ע"י שם זה א'תה ג'בור ל'עולם א'ד-ני וכו', בהיותו כובש מדותיו נגד המכעיסים.

וכן יש גם שם חשוב וענינו בשם הזה והוא שם אלד [שם בן] ג' אותיות. ואפשר, כי א-ל בשם אלד הוא שם אל שבחסד והכל ענין אחד. ושם זה הוא עשירי שבשם ע"ב. ופעולותיו נוראות. עכ"ל. ובסידורו תפלה למשה דף ש"מ כ' שם אגלא הוא שם חותם ע"ב וכו'. והרמז שם אלד שהוא אחד משמות ע"ב. כמבואר שם, וזה כזה. ולהיותו בשמאל בא בלשון גלות שהוא אַגְלָא'. ולא בלשון גאולה שהוא אגאל וזהו סוד הושיעה ימינך וענני.

והעו"ה מהדברים, שגם בשם א-ג-ל-א שהוא של גבורה. מונח השיתוף בחד שם א-ל. שע"י הושיעה ימינך וענני. והוא ממש כעין הנזכר לעיל בדברי רבינו בגבורות- ישע ימינו.

גילדנא. בדרך רמז ר"ת ג'בורה, י'ראה, ל'ב ד'מקבל נ'זולין (מן לבנון) א'הבה כי מסטרא דימינא מוחא חוורא ככספא הה"ד זרע אברהם אוהבי.

ל

ההוא גילדנא דימא הוו. עי' בפרפראות לחכמה אות יד שביאר שכל ענין המתקת וביטול הדין נעשה ע"י שיתופו ברחמים, ולכן היכל הגבורה הוא גם היכל הזכות כמבואר בזוה"ק שמות דף ו'. ובראשית מג: ופקודי רנא.

אגלא שם של גבורה. ובסידור קול יעקב לרבי יעקב קאפיל תלמיד הבעש"ט כ' כוונת ביעור חמץ "כל חמירא וכו' דלא" שם הגבורה שבו נלחם הקב"ה עם פרעה הוא א'ג'ל'א' היוצא מר"ת א'תה ג'בור ל'עולם א'דני וע"י שם זה כל הגוים כאין נגדו כלא חשובין ו"דלא" גימ' אגלא, שהוא ביטול כח פרעה עכ"ל.

[**הובא** כמ"מ בפל"ח, וע"כ הובא כאן בשלימות].

אגלא שם של גבורה. בפרע"ח שער העמידה פרק יח, כ' שהבינה נקראת אהיה והאור היוצא ממנה ומתחלף במלכות הוא שם בוכ"ו שהוא חילוף שם אהיה [כל אות באות שלאחריה] ובזה מתגדלת המלכות כשיעור קומתה והיא גימ' לד, ואז יש למלכות שם קדוש א' והוא שם הגבורה והוא שם אגלא ר"ת א'תה ג'בור ל'עולם א'דני והוא גימ' בוכו ע"ה,

מילואים - תורה ה

חיצוניות והתאוות. שמשם כל כוחם לקטרג. בנוסף ע"י שיתוף ימינא בשמאלא נעשה הימין "ישע ימינו" ופועל שהמלאכים העומדים בשמאל לא יוכלו להבין את הנרמז ומלובש במאמר.

ומשיתוף האהבה - החסדים, [שע"ז מניעים את המקטרגים הנ"ל] נתהווה הרעם, ויורד ליישר הלב ולהביאו לשמחת הלב. שאז יוצא מכח אל הפועל התיקון של הרעמים שנוצרו משיתוף האהבה עם היראה (המהלך של הבה"ל נתבאר בביאורנו לסעיף ה' ובעיונים שבסוף הספר).

ואת הגבורות ישתף עם חסדים. וע"י האהבה יכול להכניע האויבים שהם כוחות הסט"א המסיתים את האדם במחשבות זרות וחכמות חיצוניות, ותאוות וכשאחז"ל (ב"ב ט"ז). שהיצה"ר הוא המסית. הוא המקטרג. (והוא גם מלאך המוות). נמצא שמלאכים העומדים לשמאל בכדי לקטרג הם הם האויבים המסבכים את המוח ונלחמים על קדושת יהדותו.

ומכיון שע"י שיתוף האהבה – החסדים, נמתקים הדינים. כי ע"ז מניעים את שורש הגבורות שלהם, כי ע"י אהבה מנצחין את האויבים, שהם המחשבות זרות והחכמות